DE BEWONERS
DER
Vreemde Werelddeelen
DOOR
Dr. H. Blink

AMERIKA

Gebr. GRAAUW. Amsterdam

DE BEWONERS

DER

Vreemde Werelddeelen.

DE BEWONERS

DER

Vreemde Werelddeelen

AFRIKA – AZIË – AMERIKA – AUSTRALIË

In hun leven, zeden en gewoonten, naar hun staatkundige, economische en sociale ontwikkeling, en tevens in hun verhouding tot Europeesche Volken beschreven

DOOR

Dr. H. BLINK

Geïllustreerd met gekleurde en ongekleurde platen en kaarten, tusschen en buiten den tekst.

AMERIKA.

AMSTERDAM
UITGEVERS-MAATSCHAPPY „ELSEVIER”

VOORBERICHT.

Ook in dit derde deel van ons werk hebben wij aan de meer beschaafde bewoners en de tegenwoordige toestanden een ruimer plaats gegeven dan gewoonlijk in boeken van dezen aard geschiedt. Bovenal blijkt dit bij de beschrijving van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, zeker een der meest belangrijke Staten der aarde.

Bij de beschrijving der Zuid-Amerikaansche Republieken moesten wij ons meer beperken, om de grenzen van het werk niet te overschrijden.

Gaarne hadden wij uitvoeriger stil gestaan bij handel, productie, verkeer, enz., onderwerpen, welker kennis voor ons volk van het hoogste gewicht is. De beweging in ons land, om het onderwijs een meer practische richting te geven, waartoe de stoot van Amsterdam en Arnhem is uitgegaan, welke eerstgenoemde stad op het initiatief van den heer C. W. de Sauvage Nolting door reorganisatie van een der Hoogere Burgerscholen met het oog op de eischen van den handel ook het voorbeeld gegeven heeft, hetwelk, naar wij hopen, spoedig nagevolgd zal worden, bewijst duidelijk, dat er behoefte bestaat bij ons volk aan de kennis der toestanden van vreemde volken, en dat die behoefte meer en meer erkend wordt. Wij hopen later onze krachten te wijden aan een uitvoerig werk, vooral met het oog op den handel en de nijverheid, om ook in dit opzicht en in aansluiting bij „Bewoners der Vreemde Werelddeelen" de vreemde volken voor de Nederlanders te schetsen. Al deze onderwerpen in één werk samen te vatten, zou te veel heterogene bestanddeelen vereenigd hebben.

Den Haag, Juni, 1899. H. BLINK.

AMERIKA.

Bladz.

HOOFDSTUK I. Het land in betrekking tot de bewoners 1
Overzicht. Horizontale vorm. — Geslotenheid der kusten. — Natuur des lands. — Vreemde invloeden. — Verticale bouw. — Natuur des lands en bewoners. — Planten. — Planten- en dieren-vergelijking. — Het paard in Amerika.

HOOFDSTUK II. De bevolking van Amerika 7
Overzicht. Algemeene beschouwing. — Kaart der volkenkunde. — Oorspronkelijke bewoners. — Rassen. — Het Amerikaansche ras. — Betrekking tot Azië. — Cultuurvolken in Amerika. — Oorsprong der cultuur. — Indeeling der Indianen op grond der talen. — Hoofdgroepen der Indianen.

HOOFDSTUK III. De Inboorlingen van Noord-Amerika 14
De Eskimo's en hun land. De Arktische Archipel. — Pooldagen en Poolnachten. — Eskimo's. — Verbreiding der Eskimo's. — Indeeling. — Lichaamsgrootte. — Lichaamsvorm. — Kleeding. — Haar. — In de kajak. — Woningen. — Verwarming. — Zwerftochten in den zomer. — Jacht op de zeehonden. — Het vangen van zeehonden. — Harpoenen en speren. — Het gebruik van harpoenen. — Pijlen en bogen. — Gebruik van boog en pijl. — Rendierjacht. — Vogelschieten. — Vangst van vossen. — Slinger. — Berenjacht. — Booten der Eskimo's. — Kajak. — Kunstvaardigheid met de kajak. — Karakter en levenswijze der Eskimo's. — Verdeeling van arbeid. — Toestand der vrouw. — Religie. — Invloed der Europeanen op de Eskimo's. — Achteruitgang. — Eskimo's in Alaska. — Versiering. — Badhuizen. — Gezelligheid. — Rooken. — Geestelijk leven. — Winterwoning. — Sneeuwhutten. — Staatkunde. — Reizen. — Sledevaarten en inrichting der sleden. — Sneeuwschoenen. — Religieuse voorstellingen. — Aleuten en Aziatische Eskimo's. — Litteratuur.

HOOFDSTUK IV. De eerste aanraking van de Blanken met de Indianen. 38
Algemeen overzicht. Indianen. — Caraïben en Kanibalen. — Toestanden in West-Indië tijdens de ontdekking. — Eerste uitroeiing der Indianen. — Verdere ontdekkingen. — Ontdekkingen in Noord-Amerika.

HOOFDSTUK V. De Indianen van Noord-Amerika 42
Toestand der oude Indianen en iets uit de archeologie. Lichaamsbouw. — De oude toestanden der Indianen. — Mounds. — De moundonderzoekingen. — Verbreiding der mounds. — Verschillende soorten. — Mounds en totems. — Litteratuur.

HOOFDSTUK VI. De Indianenstammen van Noord-Amerika 47
Noordwestelijke Indianen. Stammen. — Kleeding. — Hutten. — Kano's. — De kano en haar inrichting. — Versiering. — Bogen en pijlen der Noordwest-Indianen. — Harpoenen en pijlen. — Vischhaken. — Berenjacht. — Herten. — Zalmvisscherij. — Mythologie. — Geheime

Bladz.

bondgenootschappen. — Hondeneters. — Inwijding in de sekte. — Medicijnmannen. — De taak van den medicijnman. — Zelfpijnigers. — Dood en begrafenis. — Begraafplaatsen. — Koloschen.

HOOFDSTUK VII. De Indianenstammen van Noord-Amerika 61

De Indianen ten oosten van het Rotsgebergte. Tinneh-stammen. — Algonkins. — Arrapahoe's. — Cheyenne's. — New-Foundlanders. — Irokezen. — Chatha-Muskoki's. — Verstrooide stammen in het zuidoosten. — Pani's. — Dakota's. — Keiowä's. — Indianen van Oregon. — Yuma's. — Pueblo's.

HOOFDSTUK VIII. Zeden, gebruiken en beschaving bij de Indianen 65

Haartooi. — Haargroei der Indianen. — Tatoueering. — Verven van het lichaam. — Schedelvervorming. — Kleeding. — Versiering met buit. — Bereiding van huiden. — Hoofdtooisels. — Kleeding der vrouw. — Kralen. — Wampums. — Wapens. — Knodsen. — Vervaardiging van schilden. — Boog en pijl. — Schieten. — Bijl of tomahawk. — Scalpeeren. — Scalpdans. — Gereedschappen. — Goud en zilver. — Roeien. — Bouw der kano's. — Varen op de rivieren. — Kano's voor wedstrijden. — Visscherij. — Jachtgebruiken. — Jacht op den bison. — Jacht te paard. — Prairieën in den winter. — Sneeuwschoenen en hun gebruik. — Bisonjacht der Indianen. — Vangst van verwilderde paarden. — Paardenjacht. — Ondergang der bisons. — Landbouw der Indianen. — Woningen. — Hutten. — Dorpen der Indianen.

HOOFDSTUK IX. Het maatschappelijk leven der Indianen 89

De vrouw. — Huwelijksleven der Indianen. — Opvolgingsgewoonten. — Polygamie. — Gastvrijheids-prostitutie. — Kinderliefde. — Opvoeding. — Marteling van gevangenen. — Spiegelgevechten. — Feesten der mannelijkheid. — Het paard in den oorlog. — Comanchen en hun paarden. — Berooken der paarden. — Politieke indeeling. — Totemisme. — Irokezenbond en hun bestuur. — Bloemrijke taal. — Slavernij. — Religie. — De groote geest. — Zonnecultus. — De pijp in de religie. — Beteekenis der pijp. — De calumet of vredepijp. — Pijpen. — Scheppingssagen. — Kosmogonische mythen. — Voorstelling van de ziel. — Sterven van een opperhoofd. — Begrafenisplechtigheden. — Doodenfeesten en gebruiken. — Cultus. — Godsvereering. — Beproevingen. — Inwijding van den jongeling in den krijgsmansstand. — De buffeldans der Mandans. — Strijd tegen den boozen geest. — Martelingen als beproeving. — De laatste wedloop. — Jongelingsdroom. — Medicijnmannen en hun rang. — Optreden van den medicijnman. — De medicijnzak van den Indiaan. — Offers. — De medicijnman bij den zieke. — De hulp van hoogere machten. — Offers aan de goden. — Godsdienstige dansen. — Balspel. — Beschrijving van het balspel. — Wedrennen bij de Indianen.

HOOFDSTUK X. Tegenwoordige toestand der Indianen in Noord-Amerika 119

Vermindering der Indianen. — Opgaan van Indianen in Blanken. — Onderwijs. — De politiek tegenover de Indianen. — Indianen-territoriums. — Reservations. — Verbreiding der Indianen. — Toestanden. — Staatkundige rechten. — Toe- en afneming. — Indianen en hun reservations. — Indianenstammen en hun verplaatsing. — Indianen-agenten. — Oklahoma. — Toestanden en onderwijs der Indianen. — Toekomst der Indianen. — Litteratuur over de Indianen.

HOOFDSTUK XI. Groenland 131

Ontdekking door de Noormannen. — Noorsche koloniën in Groenland. — Hans Egede. — De Deensche kolonie in Groenland. — Bestuur en handel. — Litteratuur.

Bladz.

HOOFDSTUK XII. Dominion of Canada 135
Natuurlijke gesteldheid van het land. Beschrijving des lands. — De prairieën van Canada. — De Niagara. — Scheepvaartkanalen. — Klimaat.

HOOFDSTUK XIII. Eenige hoofdfeiten uit de geschiedenis van Canada 141
Eerste ontdekking des lands. — Fransche kolonisatie in Canada. — Strijd met de Engelschen. — Canada onder Engelsch gezag. — Hudsonsbaai-landen en de Hudsonsbaai-Compagnie. — Woudloopers. — Leven en handel. — Rasvermenging.

HOOFDSTUK XIV. De bevolking van Canada en de staatkundige en economische ontwikkeling des lands 148
Staatsinrichting. — Afkomst der bevolking. — Volkselementen. — Houding tegenover Indianen. — Verdragen met Indianen. — Toestanden der Indianen. — Bevolking op het land en in de steden. — Immigratie. — Verkeerstaal. — Engelsch en Fransch. — Religie. — Het Fransche element in Canada. — De Habitants. — Kinderrijkdom. — Nieuwe eischen. — Geldeconomie. — Karakter der Engelschen in Canada. — Ontwikkeling van het spoorwegnet. — Litteratuur.

HOOFDSTUK XV. New-Foundland met Labrador 158
Natuurlijke gesteldheid. — Bewoners. — Toestanden. — Litteratuur.

HOOFDSTUK XVI. Het territorium Alaska en zijn bewoners 160
Natuurlijke gesteldheid. — Ontdekking. — Voortbrengselen. — Rendieren. — Mineralen. — Litteratuur.

HOOFDSTUK XVII. De Vereenigde Staten van Noord-Amerika 164
Overzicht van de gesteldheid des lands. Natuurlijke gesteldheid. — Klimaat. — Invloed der natuurlijke gesteldheid op de bevolking. — Rivieren in de Unie en hun economische beteekenis.

HOOFDSTUK XVIII. Overzicht van de kolonisatie der Blanke bevolking in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika 170
I. De kolonie Virginia. Kolonisatie in Virginia. — Sir Walter Raleigh. — Eerste volkplantingen. — Blanken en Indianen. — Toekenning van vrijbrieven. — Handelmaatschappijen. — Eerste kolonisten in Virginia. — Nieuw Charter. — Een betere toestand. — Tabaksplantages. — Een nieuwe grondwet voor Virginia. — Vrijheidsbeginselen in Virginia.
II. De verdere koloniën. Engelsche Puriteinen uit Nederland naar Amerika. — Kolonisatie in Nieuw-Engeland. — Eerste statenbond. — Rhode-Island. — Pennsylvanië. — Carolina. — Nieuw-Nederland en Nederlandsche invloed.
III. Nieuw-Nederland en de invloed der Nederlanders op de bevolking. Nederlandsche vestiging. — Nieuw-Nederland. — Uitbreiding. — Inrichting der kolonie. — Patronaatschappen. — Landbouwkoloniën. — Ontwikkeling van Nieuw-Nederland. — Invloed van het Nederlandsche element in Amerika. — Invloed der Nederlandsche Republiek op de denkbeelden.

HOOFDSTUK XIX. Het ontstaan van den Statenbond en de inrichting van den Staat. 189
Eerste toestanden der koloniën. — Ontevredenheid met het Britsch gezag. — Onafhankelijkheid. — Grondwet der Unie. — Staatspartijen. — Staten der Unie. — De staatsregeling der Unie. — Volksvertegenwoordiging. — De President en de wetgeving. — De Staten.

HOOFDSTUK XX. Politiek leven, politieke partijen en kerkelijke toestanden in Amerika 197
Politieke partijen. — Politicians en hun optreden. — Bosses. — Rings. — Lei. — Staatkundige partijen. — Democratische en republikeinsche partij. —

Bladz.

Partijleuzen. — Partijstrijd der laatste jaren. — Tammany Hall en zijn optreden. — Tammany. — Verkiezingen. — Publieke opinie. — De Pers en de publieke opinie. — Staat en kerk. — Godsdienstig karakter. — Kerkgenootschappen. — Mormonen. — Polygamie. — Opheffing van de polygamie der Mormonen. — Leer der Mormonen.

HOOFDSTUK XXI. De samenstelling der bevolking van de Vereenigde Staten. . . 211

Aanwas der bevolking. — Volkstellingen. — Immigratie. — Emigratie uit verschillende Europeesche Staten. — Indeeling der bevolking naar de huidkleur. — Verbreiding der bevolking. — Centra van bewoning. — Stedelijke bevolking.

HOOFDSTUK XXII. Rassenmenging en nationaal karakter der bevolking 218

Rassen. — Talen. — Volkskarakter. — Yankees. — Volkskarakter en vermenging. — Amerikaansch karakter. — Vrouwen. — Amerikaansche vrouwen. — Koffiehuizen. — Clubs. — Hôtels. — Democratie en aristocratie. — Farmers. — Zenuwachtigheid. — Nederlandsche elementen in Amerika. — Negers in Amerika. — Maatschappelijke toestanden der Negers. — Eigenschappen der Negers. — Chineezen. — Immigratie-beperkingen.

HOOFDSTUK XXIII. Tegenwoordige maatschappelijke toestanden in de Vereenigde Staten van Noord Amerika 230

Toeneming der stadsbevolking. — Bouw der steden. — Volksdichtheid. — Huizen. — Groei der steden. — Praktisch karakter der Amerikanen. — Onderwijs. — Staatszorg voor het onderwijs. — Ontwikkeling der bevolking. — Wetenschap. — Landbouw. — Landbouwproducten. — Staatslanderijen. — Openbare landerijen. — Economische ontwikkeling. — Grondeigenaars en pachters. — Sociale toestanden in Amerika. — Kapitalisme. — Arbeiders-vereenigingen. — Arbeiders-toestanden. — Leger. — Buitenlandsche politiek. — Litteratuur over de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

HOOFDSTUK XXIV. De bewoners van Mexico en Midden-Amerika 246

I. Mexico en de Mexicaansche volken. Gesteldheid des lands. — Ontdekking van Mexico. — Cortez. — Verovering van Mexico. — Geschiedenis. — Nieuw-Spanje. — Oudste bewoners. — Tolteken. — Azteken. — Regeeringsvorm. — De koning. — Rechtspleging. — Straffen. — Drinkwetten. — Slavenhandel. — Montezuma. — Hardloopers. — De stad. — De bouw der huizen. — Tempels. — Landbouw. — Markten. — Ruilmiddelen. — Handel. — Industrie. — Ruïnenvelden. — Beeldhouwwerken. — Oorlogsgeest. — Schrift. — Beeldschrift. — Natuurkennis. — Tijdrekening. — Religie. — Monotheïsme. — Goden der Mexicanen. — Tempels. — Religieuse ceremoniën. — Menschenoffers. — Oorsprong der Mexicaansche beschaving.

II. De volken van Midden-Amerika. Ruïnen van Midden-Amerika. — Volksstammen. — Volken van Guatamala. — Oudheden van Midden-Amerika.

HOOFDSTUK XXV. Tegenwoordige toestanden in Mexico 263

Wat er van de inboorlingen werd. — Onderdrukking der inboorlingen. — Heerschers. — Tegenwoordige bevolking van Mexico. — Woningen der Creolen. — Indianen in Mexico. — Karakter der Indianen. — Toestanden. — Mestiezen. — Staatstoestand. — Staatsinrichting. — Toestand der boeren. — Landbezit. — Economische toestand. — Republieken in Centraal-Amerika.

De Centraal-Amerikaansche Republieken. Staten en staatstoestanden. — Litteratuur over Mexico en Centraal-Amerika.

Bladz.

HOOFDSTUK XXVI. De West-Indische eilanden en hun bewoners 274
Eilanden van West-Indië. — Rasverandering. — Bevolking.
Cuba. Natuurlijke gesteldheid. — Voortbrengselen. — Bevolking. — Slavernij. — Opstanden en losmaking van Spanje.
Jamaica.
Haïti. Flibustiërs of Boekaniers. — Republieken en toestanden.
De Nederlandsche kolonie Curaçao. Eilanden. — Natuurlijke gesteldheid. — Bewoners. — Levenswijze. — Regeering. — Onderwijs. — Afschaffing der slavernij. — Litteratuur over West-Indië.

HOOFDSTUK XXVII. Zuid-Amerika en zijn bewoners 286
Overzicht van de gesteldheid des lands. — Bergland.

HOOFDSTUK XXVIII. De bewoners van Zuid-Amerika 289
Kaart der volkenkunde en cultuur van Zuid-Amerika. — Indeeling der bevolking in groepen. — Tropische stammen.
I. De Tupi's. Uiterlijk. — Taal. — Mundurucu's en hun levenswijze. — Mieren-handschoenproef.
II. De Tapuya's of Gez. Stammen. — Levenswijze. — Botokuden. — Suya's.
III. De Nu-Aruakstammen.
IV. De Caraïben. Begrip. — Stammen.
V. Stammen van onzekere afkomst. Stammen. — Karaya-stammen.

HOOFDSTUK XXIX. De ethnographische eigenaardigheden der tropische Indianen van Zuid-Amerika 298
Tatoueering. — Krabben als heelmiddel. — Verven des lichaams. — Bedekking des lichaams. — Insnoering. — Versieringen. — Kleeding. — Wapens. — Pijlgift. — Bereiding van pijlgift. — Wourali of pijlgift. — Pijlen. — Wapens. — Blaasroeren. — Het maken van blaasroeren en hun gebruik. — Bewaren van blaasroerpijlen. — Gebruik der pijlen. — Pijlkokers. — Bewerking der metalen. — Kunst- en handwerken. — Handel. — Bewerking der kano's. — Op de rivieren. — Voedsel der Indianen. — Dieren temmen. — Bouwwijzen. — Hangmatten. — Paalwoningen. — De Orinoco-delta. — Waterbewoners. — De Itá-palm. — Landbouw. — Voedsel. — Rechten. — Opperhoofd. — Huwelijk. — Vrouwen. — Couvade. — Maskers. — Dansfeesten. — Litteratuur.

HOOFDSTUK XXX. Guyana 319
Nederlandsch-Guyana of Suriname. Gesteldheid des lands. — Eldorado. — Tochten der Nederlanders naar Guyana. — Immigratie in Suriname. — Kolonisatie. — Blanke bewoners van Suriname. — Kleurlingen. — Huizen in Paramaribo. — Inrichting der stad. — Inboorlingen van Suriname. — Boschnegers. — Tractaten. — Uiterlijk der Boschnegers. — Kleeding. — Amuletten. — Lukuman's. — Hernhutters. — Leven der Boschnegers. — Houtvlotten. — Landbouw. — Handwerken. — Matriarchaat. — Taal. — Indianen van Suriname. — Stammen. — Levenswijze der Indianen. — Arbeid. — Booten. — Caraïben. — Verven der huid. — Versiering. — Regeeringsvorm. — Toestanden. — Litteratuur over Suriname.
Britsch-Guyana. Bevolking. — Litteratuur.
Fransch-Guyana. Bevolking. — Litteratuur.

HOOFDSTUK XXXI. De Republiek Brazilië 335
Ontdekking van Brazilië. — Geschiedenis. — Toestanden. — Bevordering van immigratie in Brazilië. — Elementen der immigratie. — Brazilianen. — Volkenvermengingen. — Indianen. — Duitsche kolonisatie in Rio Grande do Sul. — Rio Grande do Sul. — Gaucho's. — Portugeezen. — Duitsche koloniën. — Karakter der Brazilianen. — Staatsinrichting. — Toestanden in Brazilië. — Litteratuur.

Bladz.

HOOFDSTUK XXXII. De zuidelijke natuurvolken en Staten van Zuid-Amerika . . 346

I. Guaycurustammen. Stammen der Guaycuru's. — Gran Chaco-Indianen.

II. Patagoniërs en Pampas-Indianen. Pampas-Indianen. — Aantal. — Patagoniërs. — Kleeding. — Paarden. — Wedrennen. — De bolas. — Gebruik van den bolas. — Jacht op guanaco's. — Met den bolas op de jacht. — Struisvogels. — Woningen. — Slaapplaatsen. — Kinderen. — Vrouwen.

III. De Vuurlanders. Lichaamsvormen. — Grootte. — Kleur. — Woningen. — Litteratuur.

Spaansche Republieken ten oosten der Andes.

I. Uruguay. . Beschrijving van land en volk. — Litteratuur.

II. Paraguay. Beschrijving van land en volk. — Litteratuur.

III. De Argentijnsche Republiek. Eerste immigratie. — Bewoners. — Gaucho's. — Estancia's in Argentinië. — Veeteelt der Estancia's. — Eerste geschiedenis. — Constitutie. — Litteratuur.

HOOFDSTUK XXXIII. De oorspronkelijke bewoners en Staten ten westen der Andes 368

I. De Araucaners. Kleeding. — Kinderen. — Woningen. — Paarden. — Wapens. — Aanvoerders. — Vrouwen. — Religie.

II. De oude Cultuurvolken der Andes.

I. De Peruanen. Peruaansche Rijk. — Oorsprong. — Quechua's. — Inca's en hun residentie. — Toestanden in Peru. — Belastingen. — Toestand van den landbouw. — Huwelijksleven. — Opvoeding. — Religie. — Zonnetempels en godenbeelden. — Menschenoffers. — Tempelmaagden. — Ontwikkeling. — Invloed der Spanjaarden.

II. De Chibcha's. Hoofdtakken. — Litteratuur.

HOOFDSTUK XXXIV. De Spaansche Staten aan de west- en noordkust. 378

I. Chili. Oudste bewoning. — Verovering. — Staatstoestand. — Bevolking. — Chilenen. — Aristocratie. — Litteratuur.

II. Bolivia. Staat en bevolking. — Litteratuur.

III. Peru. Staat en bevolking. — Litteratuur.

IV. Ecuador. Staat en bevolking. — Litteratuur.

V. Columbia. Staat en bevolking. — Litteratuur.

VI. Venezuela. Staat en bevolking. — Bronnen van bestaan. — Litteratuur.

AMERIKAANSCHE VOLKSTYPEN.

1. Vrouw der Eskimo's (Labrador). 2. Mexicaan (kust). 3. Mexicaan (hoogland). 4. Mexicaansche vrouw (Yucatan). 5. Indiaan (Ecuador). 6. Indiaan (Peru). 7. Ipuriná (Brazilië). 8. Sioux. 9, 10. Apachen (Vereen. St.) 11. Bella Coola (N. W. Indiaan). 12, 13. Pueblo's (Vereen. Staten). 14, 15. Zapoteca's (Mexico). 16. Bororó. 17. Carajá. 18. Botokudische. 19. Umáua of Omagua (Brazilië). 20. Araukaansche vrouw (Chili). 21, 22. Vuurlandsche vrouw en kind. 23. Patagonische vrouw.

AMERIKA.

HOOFDSTUK I.

HET LAND IN BETREKKING TOT DE BEWONERS.

OVERZICHT.

Amerika wordt de „Nieuwe Wereld" genoemd. Dien naam verdient het werelddeel met het volste recht. Meer dan eenig deel der aarde toch vormde Amerika tot den aanvang der Nieuwe Geschiedenis een wereld op zichzelf, geïsoleerd door groote oceanen, met een eigen natuur, een eigen bevolking en een eigen geschiedenis, een eigen karakter. 't Was een zelfstandige wereld, die Columbus in 1492 aan het verbaasde Europa leerde kennen, nieuw voor het oostelijk continent, nieuw zoowel door den aard van zijn wezen als door de wetenschap van zijn bestaan.

Amerika is het produkt van een op zichzelf staand wordingsproces, een werkstuk „sui generis," eigenaardig in architectuur, in plastiek, ornamentiek en kleur, in afmetingen en verhoudingen.

Dit op zichzelf staand karakter van Amerika blijkt reeds uit zijn algemeene afmetingen. Terwijl de Oude Wereld zich hoofdzakelijk van het westen naar het oosten, van de westelijkste punt van Afrika tot Japan over ongeveer 160 lengtegraden uitstrekt, heeft Amerika even ten zuiden van den aequator slechts een uitbreiding over niet meer dan 45 lengtegraden, een lengte-uitgestrektheid, die alleen in het uiterste noorden wordt overtroffen, doch over 't geheel veel geringer is, terwijl het midden van het werelddeel enkel een smalle verbindingsbrug tusschen het noordelijk en zuidelijk deel vormt. Amerika heeft echter zijn uitgebreidheid meest in de richting der geographische breedte, van ongeveer 72° N.Br. tot bijna 53° Z.Br., zoover het vasteland betreft.

Een gevolg van dien vorm van het vasteland was ook de uitbreiding van het werelddeel over alle klimaatzonen, van de noordelijke koude over de noordelijke gematigde tot de heete luchtstreek en verder door de zuidelijke gematigde luchtstreek. Aan elk dier klimaatvormen komt in Amerika een meerder of minder gedeelte toe; alleen aan de zuidelijke koude luchtstreek heeft Amerika geen deel. Zoo door alle luchtstreken in hoofdrichting uitgestrekt, moest de migratie in dit werelddeel gepaard gaan met een geheele verandering van natuurlijke toestanden, van levensvoorwaarden en voortbrengselen. Terwijl het in de Oude Wereld mogelijk was, zich over uitgestrekte lengten in hetzelfde mathematische klimaat te verplaatsen, bracht in de Nieuwe Wereld elke aanzienlijke verhuizing een aanraking met andere klimaatzonen mede.

Amerika is een smal, lang werelddeel, eigenlijk bestaande uit twee zelfstandige driehoekige continenten, die geologisch gescheiden waren, doch in den tertiairen tijd door een brug van vulkanische gesteenten in Midden-Amerika wel verbonden, doch niet vereenigd werden. Daardoor verschillen Zuid- en Noord-Amerika nog altijd, wat flora en fauna betreft, zoodat men met recht Amerika een dubbel werelddeel kan noemen.

De kustontwikkeling door eilanden en schiereilanden leeren wij voor Amerika uit de volgende cijfers kennen, die de verhouding van de leden (schiereilanden en eilanden) tot den romp aangeven. In Midden-Amerika met West-Indië staat de

verhouding van de oppervlakte van den romp tot die der leden als 0,8 : 1; in Noord-Amerika zonder Groenland als 8 : 1; in Zuid-Amerika als 79 : 1. Voor geheel Amerika is de verhouding als 8,6 : 1. De beteekenis dezer cijfers wordt ons duidelijk door vergelijking met Afrika, waar die verhouding is als 47 : 1; in Europa als 2 : 1; in Azië als 3 : 1.

De horizontale vorm van Amerika vormt in vele opzichten een tegenstelling met dien der Oude Wereld. De rijke kustontwikkeling van Europa, de aanzienlijke binnenzeeën en golven, welke het westen van dit werelddeel openen voor het verkeer, vindt men in Amerika slechts in geringe mate. Zelfs is de westzijde van Amerika zoo goed als geheel gesloten, arm aan schiereilanden en eilanden, terwijl daarenboven de zware rotsmuur van een reusachtig ketengebergte, dat zich in de lengte niet ver van de westkust door Amerika uitstrekt, de afsluiting van dien kant verder voltooit. Al is ook hier de kustontwikkeling niet groot, toch is de oostzijde van Amerika het meest geopend voor toenadering, een omstandigheid, welke een nauwere betrekking tusschen Amerika en Europa heeft tot stand gebracht dan eerstgenoemd werelddeel ooit met Azië kon verkrijgen. Bovenal aan de oostzijde vindt men de inhammen, de grootere binnenzeeën en schiereilanden, en aan de oostzijde openen de groote rivieren den toegang tot de binnenlanden der beide deelen van Amerika.

Die geslotenheid van Amerika's kusten heeft voor dit werelddeel niet dezelfde nadeelige gevolgen als voor Afrika. Terwijl laatstgenoemd werelddeel als grootendeels hoogland een vastelandsklimaat heeft met woestijn- en steppenvorming op groote schaal, heeft in Amerika wegens den smalleren vorm en het minder uitgestrekte hoogland overal de zee meer invloed, zoodat aan de woestijnvorming in Amerika weinig ruimte gelaten is. De Amerikaansche woestijnen zijn klein en rijk aan oasen. Gedeeltelijk is dit mede een gevolg van den verticalen bouw. In Amerika toch neemt niet het hoogland zoozeer de eerste plaats in, maar hebben hoogland (54 %) en laagland (46 %) ieder ongeveer de helft van de oppervlakte in beslag genomen. Deze verhouding is gunstiger dan in Azië, waar het hoogland 63 % en het laagland 37 % der oppervlakte beslaat. In Europa, met 67,9 % laagland en 32,1 % hoogland is de verhouding nog gunstiger ten voordeele van het laagland.

Dewijl de hoogvlakten in Amerika meest alle langs de westelijke bergketens gelegen zijn, is het werelddeel zoowel in het zuiden als in het noorden open voor de zeewinden van den Atlantischen Oceaan, die over uitgestrekte laagvlakten hun invloed doen gelden en een zeeklimaat diep in het land voeren.

Amerika heeft een geïsoleerde ligging. In het oosten scheidt de Atlantische Oceaan Amerika van Europa en Afrika, in het westen vormt de breedere Groote Oceaan de scheiding met Azië. Alleen in het noordwesten vormt de Beringstraat (92 K.M. breed) een smalle scheiding tusschen Amerika en Azië, terwijl de Aleuten een eilandenbrug tusschen beide continenten uitmaken. Evenwel is dit op een geographische breedte, waar, door het klimaat, het verkeer nooit levendig kon worden. En van hier nemen de afstanden tusschen Azië en Amerika naar het zuiden steeds toe, zoodat onder den aequator de scheidende Oceaan bijna den halven omtrek der aarde inneemt, terwijl hij tusschen Zuid-Amerika en Australië op 30° Z.Br. de breedte weer tot 13,000 K.M. vermindert. De afscheiding naar het oosten is veel geringer. Tusschen Groenland en Noorwegen bedraagt de afstand slechts 1500 K.M., tusschen New-Foundland en Ierland 3200 K.M., tusschen Kaap St. Roque (de oostelijkste punt van Zuid-Amerika) en Kaap Palmas, (Afrika) 3000 K.M. Tusschen Florida en Portugal evenwel is de afstand grooter en eveneens tusschen den mond der Rio de la Plata en Kaap de Goede Hoop, bij beide bedraagt de hemelsbreedte ongeveer 6500 K.M.

Deze afstanden maken het duidelijk, dat de ontdekking van Amerika van het oosten uit het waarschijnlijkst was; was de verhouding der afstanden omgekeerd geweest, zeer zeker zou Columbus de Nieuwe Wereld niet ontdekt hebben, en er zouden nog tal van jaren verloopen zijn, vóór dit werelddeel aan Europa bekend was geworden. De vraag zal openblijven, of Spanje in dat geval de ontdekker zou zijn geworden, en philosophisch kan men gissingen maken omtrent den anderen loop, dien de geschiedenis van Spanje misschien in den nieuwen tijd zou gehad hebben, wanneer deze natie niet onder de bekoring gekomen was van de Amerikaansche goudlanden, alsmede omtrent den invloed, dien dit zou gehad hebben op de wereldgeschiedenis.

Wij zeiden, dat Amerika van het oosten uit ondekt is. Dit heeft betrekking op den tijd der Nieuwe Geschiedenis. Doch in vroeger tijden volgde de betrekking van een deel van dit werelddeel met andere gedeelten der aarde de richting der naaste geographische verbinding. Over de Beringstraat hebben de Eskimo's met het noorden van Azië in betrekking gestaan.

Van de Polynesische eilanden zijn ongetwijfeld cultuurinvloeden uitgegaan, die zich in het westen van Amerika bij de Indianen hebben ingeburgerd. De noordwest-Indianen bezitten Polynesische cultuurelementen; men meent, dat de totem en de vogel als „schepper" uit het Indiaansche volksgeloof van Polynesische afkomst zijn.

Terwijl bijna geheel Amerika tijdens de ontdekking door Columbus het gebruik van het ijzer nog niet kende en zich in het steentijdperk bevond, was in het noordwesten het ijzer door Azië bekend geworden. Zoo stond de noordwestrand van Amerika voor 1492 onder Aziatischen invloed, doch de verticale bouw van het werelddeel deed dien invloed tot deze kuststreek beperken. Aldus was hij, ook door den grooten afstand in de gematigde en tropische gewesten, niet van blijvende beteekenis.

In dien zin zou Amerika het eigenlijke Oriënt der aarde zijn geweest in den vóór-Columbischen tijd.

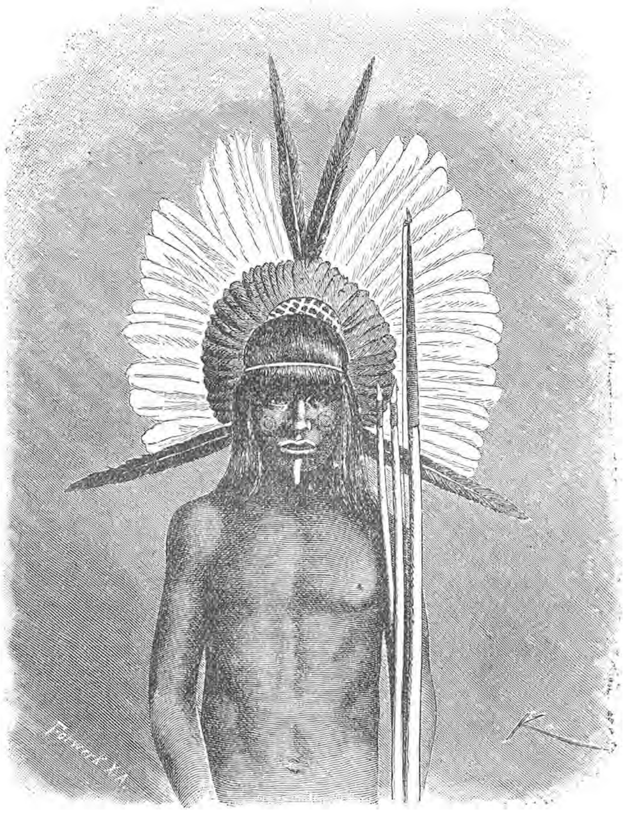

KARAYA (SAMBIOA) IN OORLOGSTOOI.

De verticale bouw van Amerika wijkt in vele opzichten af van dien der Oude Wereld. Terwijl in de Oude Wereld de hoofdbergketens zich in de richting der parallellen uitstrekken, vormen in Amerika de berketens meridiaangebergten. Het geheele westen van het werelddeel is van een aaneensluitende reeks berglanden in de richting van het noorden naar het zuiden doorsneden, en geheel in het oosten vindt men nog weer lager ketens, eveneens met dezelfde hoofdrichting.

Tusschen beide liggen in het binnenland de uitgestrektste laagvlakten der aarde, van de noordelijke koude luchtstreek zich schier onafgebroken tot de heete zone uitbreidend, en ook door het midden van Zuid-Amerika zich weer voortzettend naar het zuiden tot 54° breedte. Die aaneensluitende laagvlakten van het verre noorden naar het zuiden van Noord-Amerika, enkel door een lage waterscheiding afgebroken, maakten het mogelijk, dat volken zich over aanzienlijke breedten verplaatsten. Een voorbeeld hiervan vinden wij in de Apachen, die van den Poolcirkel naar den benedenloop der Rio Grande verhuisden, over een breedte van 30 graden. Terwijl de klimatologische invloed der zee in de Oude Wereld schier nergens zeer diep naar het binnenland doordringt, ondervindt Amerika over de vlakten overal den oceanischen invloed.

De bodemvorm, met verschillende verheffing in de richting oost-west, heeft door

verschil in hoogte ook in diezelfde richting klimaatovergangen ten gevolge, welke van volkenkundige beteekenis zijn en op planten en dieren grooten invloed uitoefenen.

Het relief des bodems heeft in Amerika veel invloed gehad op de bewoners. De groote grasvlakten der llano's, campo's en prairieën waren de jachtvelden der oorspronkelijke bewoners, die hier wild in overvloed vonden, om in hun onderhoud te voorzien, terwijl ook de rivieren, welke in menigte de vlakten doorsnijden, rijkdom aan visch opleverden. Die vlakten werden daardoor als vanzelf de verblijfplaatsen der jagers- en visschersvolken, welke onder de bekoring van het ruwe rondzwervende leven op een laag standpunt der beschaving bleven staan en zich niet veel met den landbouw bezighielden. In het tropische Zuid-Amerika, met een milde natuur, die schier in alles voorziet, moest dat onbeschaafde natuurleven wel het langst stand houden; hier vindt men dan ook thans nog de meeste onbeschaafde stammen.

Doch de bergstreken en hoogvlakten der tropische luchtstreek, waar het klimaat niet verzwakte en de natuur alleen voortbrengselen opleverde ten koste van zorg en inspanning, zij werden de cultuur-centra, waar de wieg stond van de hoogere ontwikkeling der oorspronkelijke bewoners van Amerika. Ook in dit opzicht vormt Amerika een tegenstelling met de Oude Wereld, waar de beschaving en ontwikkeling bovenal in de gematigde en subtropische luchtstreek gevoed werden en hun vaderland vonden. Dat dit in Amerika anders was, lag in de natuur des lands, zooals wij later zullen zien.

Het barre noorden van Noord-Amerika is bewoond door de Eskimo's. Het polaire Azië is echter over 't geheel beter bevolkt dan het polaire Amerika, wijl zich dat breeder, meer als een landvlakte samenhangend, in de polaire gewesten uitbreidt. Noordelijk Azië bezit door de talrijke rivieren een betere verbinding met de zuidelijker streken, wat bij het polaire Amerika niet in die mate het geval is. Daar de noordelijke volken der Oude Wereld het rendier tot trek- en rijdier, dus tot huisdier, gemaakt hadden, wat bij de Eskimo's niet het geval was, konden in de Oude Wereld kudden runderen een talrijker bevolking onderhouden op breedten, waar in Amerika enkel eenige kleine nederzettingen der Eskimo's aan de kusten gevonden worden. Het Tschuktschen-schiereiland tusschen 59° en 73° N. Br. toont duidelijk, van welke gevolgen het genoemde is voor de bevolking.

* * *

De planten- en dierenwereld van Amerika heeft door het isolement van het werelddeel een eigenaardige en zelfstandige ontwikkeling erlangd, zoodat bij de ontdekking ook in dit opzicht Amerika een nieuwe wereld vormde. Doch sedert de ontdekking heeft zoowel de plantenrijkdom als de dierenwereld in Amerika een algeheele verandering ondergaan. De invloed van den mensch op de verbreiding van planten en dieren blijkt nergens zóó sterk als in Amerika, later ook in Australië; de dieren en planten der Oude Wereld hebben gedeeltelijk die der Nieuwe verdrongen.

Planten en dieren waren rijk ontwikkeld in Amerika, maar toch vindt men er minder huisdieren en cultuurplanten dan in de Oude Wereld.

Peschel heeft in zijn „Völkerkunde" de cultuurplanten der Oude en der Nieuwe Wereld naast elkander geplaatst, zooals die tijdens de ontdekking gevonden werden, en hieruit blijkt de meerderheid van de Oude boven de Nieuwe Wereld.

Oude Wereld.	Nieuwe Wereld.
Meelplanten en Peulvruchten.	
Tarwe, rogge, gerst, haver, gierst, negergierst, boekweit, kafferkoren, rijst, linzen, erwten, wikken, boonen, igname, bananen.	Maïs, mandiokka, aardappel, chenopodium, quinoa (een broodplant), bataten, mezquiteboom, igname (?), bananen (?).
Ooftsoorten der gematigde zone.	
Druif, appel, peer, pruim, kers, abrikoos, perzik, oranjes, vijgen, dadels.	Catawba-druif.

OUDE WERELD.	NIEUWE WERELD.
PLANTEN MET VEZELSTOF.	
Katoen, vlas, hennep, moerbezie met de zijdeworm.	Katoen.
SPECERIJEN.	
Peper, gember, kaneel, muskaatnoot, kruidnagel, suikerriet.	Vanille, spaansche peper (Capsicum annuum).
NARCOTISCHE GENOTMIDDELEN.	
Thee, koffie, opium, haschisch.	Paraguay-thee, cacao, tabak, koka.

Deze lijst is aan beide zijden verre van volledig. Doch ook als wij de opsomming voortzetten, zou steeds blijken, dat in de Oude Wereld de cultuurplanten veel meer diensten hebben aangeboden dan in de Nieuwe Wereld. Ook de igname, boven voor Amerika genoemd, met een vraagteeken, heeft waarschijnlijk haar vaderland in Achter-Indië.

Al is nu de rijkdom aan nuttige planten in de Oude Wereld veel onaanzienlijker, dit sluit niet uit, dat de emigranten onderscheidene nuttige planten van de Amerikanen leerden kennen.

Uit het bovenstaande lijstje hebben wij alleen het oog te vestigen op de maïs en den aardappel, die in Europa verbreid werden, op de tabak, die wij aan Amerika te danken hebben, op de cacao en de vanille. Wij kunnen hierbij nog wijzen op den kinabast, welks koortswerenden invloed Europa door de Indianen heeft leeren kennen. Terwijl wij deze kostelijke geschenken aan Amerika te danken hebben, vonden de cultuurplanten der Oude Wereld schier alle in Amerika weldra een algemeene verbreiding en met de cultuurplanten hebben ook de Europeesche onkruiden in de Nieuwe Wereld zich een plaats veroverd, zijn soms zelfs overheerschend opgetreden.

Nog armer dan aan cultuurplanten was Amerika aan huisdieren. Ook deze plaatst Peschel naast elkander en hij vindt dan het volgende:

OUDE WERELD.	NIEUWE WERELD.
Rendier, runderen, kameel en dromedaris, varken, olifant, hond, kat, schaap, geit, paard, ezel, hoen, gans, eend.	Rendier, bison, lama en vicoenja, navelzwijn en waterzwijn, tapir, stomme hond, troethaan, muskuseend.

Ook deze vergelijking leert ons, dat de Oude Wereld in vele opzichten boven de Nieuwe bevoorrecht was, daar de huisdieren der Oude Wereld wegens hun veelzijdig nut een hooger rang als zoodanig innemen. De melkgevende dieren vindt men uitsluitend bij de huisdieren der Oude Wereld. Wel was het oude Amerika goed van woldieren voorzien door zijn lama's, doch de Oude Wereld bezat hiervoor het schaap, de geit, den kameel en den dromedaris. Als last- en arbeidsdieren bezat de Nieuwe Wereld alleen de lama, benevens het rendier en den bison, wanneer deze beide laatste getemd waren geweest, wat niet het geval was, terwijl de Oude Wereld als arbeidende huisdieren behalve rund en rendier, den ezel, het paard en den olifant bezat. De hond echter werd door de Eskimo's ook als trekdier gebruikt.

Het gemis van goede trekdieren in de Nieuwe Wereld bracht ook de afwezigheid van ploeg, slede en wagen mede. De dierenwereld van Amerika is eveneens veranderd na de ontdekking als die der planten. Schier alle huisdieren van het oosten hebben hier hun intrede gedaan, en het getemde paard is er zelfs tot een toestand van verwildering gekomen.

Door het paard verkregen de Amerikaansche volken een rijdier, en werd de jacht gemakkelijker, het verplaatsen minder bezwaarlijk. De Apachen, een volk uit eenige

duizenden bestaande, verhuisden in den nieuweren tijd van den Poolcirkel naar de Rio Grande, dat is over een breedte van meer dan 30°. Het verkrijgen van het paard, als het niet de eerste beweging dezer volken veroorzaakte, was in elk geval de oorzaak, dat de verhuizing zich zoo ver voortzette. De invoering van het paard uit Europa heeft voor de Indianen aldus groote historische beteekenis gehad, hun levenswijze gedeeltelijk gewijzigd.

Over 't geheel kan men zeggen, dat de Amerikaansche dierenwereld minder rijk en grootsch is dan de plantenwereld. De Oude Wereld is veel rijker aan krachtige gestalten onder de groote zoogdieren dan Amerika. Het grootste dier van Zuid-Amerika is de tapir, dat van Noord-Amerika de grauwe beer. Doch de groote diervormen als olifant, neushoorn, nijlpaard, giraffe en kameel ontbreken in Amerika. En tegenover den leeuw der Oude Wereld maakt de poema der Nieuwe Wereld een povere figuur, zoo tegenover den tijger eveneens de once of langstaartige panter, tegenover den krokodil de alligator der Nieuwe Wereld.

HOOFDSTUK II.

DE BEVOLKING VAN AMERIKA.

OVERZICHT.

Amerika, de „Nieuwe Wereld", het werelddeel der nieuwe geschiedenis, de woonplaats van nieuwe volken, het ontwikkelingsgebied van moderne toestanden. Zoo introduceert zich de ontdekking van Columbus voor onzen geest, nog altijd het teeken der jeugd op het aangezicht dragend. Daardoor zal de sociale volkenkunde van Amerika een geheel ander beeld opleveren dan die van de landen der Oude Wereld. In de Oude Wereld was de betrekking tusschen land en bewoners gegrondvest op de aanvankelijke primitieve toestanden, had zich de bevolking onder dezen invloed des lands ontwikkeld, en aldus werd het land en zijn geographische gesteldheid een machtige factor in het proces, dat zeden, gewoonten en toestanden vormde, wijzigde, en deed vooruitgaan. Dat moest wel het geval zijn bij de eerste natuurtoestanden en daar, waar het oude door een vaste keten aan het nieuwe geschakeld is.

In Amerika is alles anders. De bevolking, welke in dit werelddeel thans de heerschende is, die er sociale en staatkundige toestanden heeft gevormd en ontwikkeld, kent de geschiedenis der oudheid en der middeleeuwen niet. Het voetstuk, waarop het historisch gebouw der nieuwe geschiedenis gevestigd is in de Oude Wereld, wordt in Amerika gemist. Amerika is een nieuw Europa, doch zonder de sociale tradities, ontwikkelingsphasen en ervaringsgeschiedenis van dit werelddeel. Daardoor openbaart zich in het Amerikaansche maatschappelijke leven een zekere bewegelijkheid, die soms tot bandeloosheid overslaat, maar tevens tot spoedig beslissen en handelen leidt.

Amerika is geheel een kolonie van den modernen tijd. Doch geheel anders dan de volksverhuizingen in den aanvang der historie, toen Europa door geheele volksstammen en groepjes overstroomd werd, door ethnographische eenheden, die tot organisaties gekomen waren, is Amerika bevolkt geworden door afzonderlijke landverhuizers, door individuen. Die individuen zijn later wel door staatkundige banden vereenigd, maar nog altijd ligt het individualisme als een karaktertrek in het hart der bevolking, die in vele opzichten leidend is. De Amerikanen vormen geen nationaal geheel, maar een amalgama van individuen, wel in den staatkundigen smeltkroes aan elkander gebracht, doch tot een conglomeraat, waarbij elk deel te herkennen is, niet tot een geheel.

Amerika werd ontdekt door zeevaarders, werd veel bevolkt door avonturiers, kooplieden en gelukzoekers, voor wie de Oude Wereld te eng, te nauw was, voor wie de economische toestanden in de Oude Wereld te veel afgepast en afgemeten waren. De nieuwe bewoners van Amerika waren op economische voordeelen bedacht, en in dat stelsel ontwikkelden zich ook de economische handelsbegrippen, geheel gebouwd op de geldheerschappij in het maatschappelijk leven. Patriarchale toestanden en rechten kent Amerika daardoor bijna niet; gebondenheid aan het oude, gehechtheid aan het overgeleverde evenmin. Met snelheid vooruit, in koortsachtige haast steeds weer naar iets nieuws zoekend, verlangend, zoo ijlt Amerika voort, in één eeuw eeuwen doorlevend, zonder bijna den tijd te hebben, zijn eigen geschiedenis te overdenken en te begrijpen.

In deze omstandigheden vindt men een verklaring voor vele toestanden in Amerika.

* * *

De bevolking in Amerika, welke tegenwoordig het werelddeel beheerscht, is een samensmelting van verschillende elementen, die na den aanvang der 16e eeuw in

Kaart der volkenkunde en cultuur van Noord-Amerika, volgens Ratzel, v. d. Steinen en Ehrenreich.

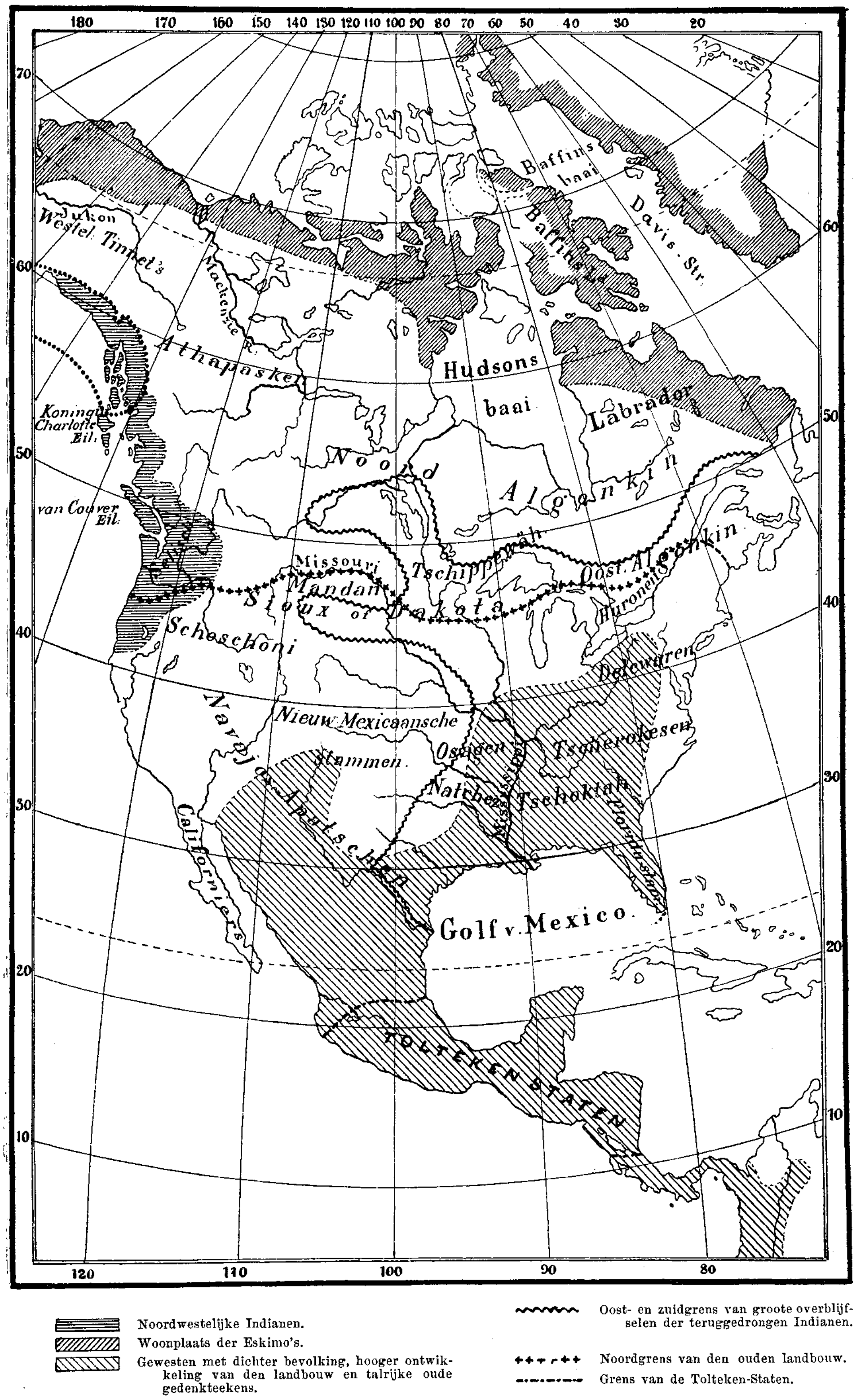

Noordwestelijke Indianen.

Woonplaats der Eskimo's.

Gewesten met dichter bevolking, hooger ontwikkeling van den landbouw en talrijke oude gedenkteekens.

Oost- en zuidgrens van groote overblijfselen der teruggedrongen Indianen.

Noordgrens van den ouden landbouw.

Grens van de Tolteken-Staten.

Vermenging van Hyperboreïsche en Indiaansche eigenaardigheden.

dit werelddeel zijn samengestroomd. Doch daarnaast vindt men nog de oorspronkelijke bewoners, wel klein in aantal, wel onbeteekenend, wat hun invloed op het negentiende-eeuwsche leven betreft, wel teruggedrongen in „reservations" of naar het binnenland en de achterste gedeelten, maar juist daarom van groote ethnologische beteekenis. De oorspronkelijke bewoners van Amerika vormen een volkenruïne, doch uit die ruïne zijn brokstukken der archeologische ethnographie op te delven, die van groote waarde kunnen zijn voor de oplossing van ethnologische vraagstukken.

„Richtig verstanden, muss die Neue Welt den Schlüssel zu den grössten Problemen der Anthropologie und Ethnographie geben," zegt Ratzel, en hij vindt de belangrijkheid van Amerika vooral in de geïsoleerde ligging van dit werelddeel. Hieraan knoopt Ratzel de vraag omtrent de eenheid of veelheid der afkomst van de menschheid vast. Gelukt het aan te toonen, zegt Ratzel, dat de volken van Amerika in den grond gelijk zijn aan die der Oude Wereld, dan is die vraag opgelost en beslist ten gunste van hen, die de eenheid der menschheid aannemen.

Ook in Polynesië meent Ratzel bewijzen voor zijn lievelingsdenkbeeld te vinden en aan te kunnen toonen, hoe zich onder isoleerende invloeden enkele elementen uit den cultuurschat van een natuurvolk bijzonder ontwikkelen, zoodat de rasbegrippen niet vast zijn voor alle tijden, maar zich ontwikkelen en vervormen. Zoo komt Ratzel tot het besluit, dat de oorspronkelijke beschaving der Amerikanen met die van de Aziatische volken op denzelfden grondslag rust.

P. Ehrenreich, een der jongere onderzoekers der Amerikaansche bevolking, meent, dat het hoofdprobleem der Amerikaansche ethnologie niet hierin ligt, om de afkomst der Amerikaansche bevolking en van haar beschaving uit Azië als een bewijs voor de eenheid der menschheid te erkennen, maar veel meer, om de geestelijke en lichamelijke eigenaardigheden van de Amerikaansche bevolking te verklaren als het product van hun geographische provincie. Amerika is het werelddeel, waar duidelijker dan ergens elders de menigvuldige wederkeerige betrekkingen van erfelijkheid en van bestaansvoorwaarden op de enkele leden van een ver verbreid ras gewerkt hebben, en waar het zich schikken van vreemde rassen in nieuwe levensomstandigheden sedert eeuwen kan worden nagegaan. De vermenging der rassen heeft nergens zulk een rijkdom aan bouwstoffen geleverd ter verklaring van verschillende vraagpunten der physische anthropologie. Wat is bestendig in de menschenrassen en hoe ver breiden zich de grenzen der veranderlijkheid uit?

Door de uitbreiding van pool tot pool, op beide halfronden, afzonderlijke continenten met eigen habitus der organische wereld vormend, onderscheidt Amerika zich scherp van de Oude Wereld. Terwijl de laatste onderscheidene oorspronkelijke rassen bezit, heeft Amerika hetzelfde ras over 120 breedtegraden. Men vindt de oerbevolking onder alle mogelijke klimaten, in alle stadiën der beschaving, op den laagsten trap, als ruwe jagers, nomaden, visschers, landbouwers, en hooger als zelfstandig tot bloei gekomen cultuurvolken. Daarnaast kwamen drie vreemde rassen: het Kaukasische, het Negerras en in den laatsten tijd het Mongoolsche.

In die omstandigheden ziet Ehrenreich bovenal de beteekenis van Amerika voor de ethnologie.

Reeds in deel I pag. 9 hebben wij er op gewezen, dat het vraagpunt der rassenindeeling geenszins is opgelost. Feitelijk mag men aannemen, dat de latere pogingen, om een natuurlijk systeem der rassen op te maken, in den grond der zaak slechts wijzigingen zijn van Blumenbach's indeeling, meer met de zich uitbreidende kennis in overeenstemming gebracht.

Niemand karakteriseert de over het begrip „ras" heerschende onzekerheid duidelijker dan Topinard in zijn: „Éléments d'anthropologie générale (nog thans het beste samenvattende handboek) als hij zegt: „Les types sont des conceptions, les races sont des conceptions, les peuples seuls sont des réalités."

Deze loochent dus het objectief bestaan der rassen. „Le type est l'image abstracte, que nous nous faisons d'un ensemble de caractères exprimé dans un groupe idéal entrant en proportion plus ou moins grande dans la composition de l'une des collectivités du globe." Aldus Topinard.

Ehrenreich plaatst zich onzes inziens op een praktisch standpunt, als hij, om een overzicht over het geheel der menschelijke verschijningsvormen te behouden en zich

in de schijnbaar verwarde menigte te orienteeren, de door de natuur gegeven geographisch gelocaliseerde grondvormen, de groote rassen in den zin van Blumenbach, weder aanneemt en daarvan uitgaat, altijd gewijzigd naar de tegenwoordige kennis.

In dien zin vat hij ook de oorspronkelijke bevolking van Amerika op en vereenigt ze alle tot één groep als het *Amerikaansche ras.*

Onder de benaming van het *Amerikaansche ras* moet men volgens Ehrenreich de gezamenlijke oorspronkelijke bewoners van Amerika met inbegrip der Eskimo's verstaan, en wij sluiten ons hierbij aan. Deze opvatting moet uitdrukkelijk worden in het licht gesteld, zegt genoemde schrijver verder, omdat er nog altijd pogingen worden aangewend, om de oorspronkelijke bewoners der Nieuwe Wereld in 't algemeen niet als een bijzonder ras, doch als westelijke Mongolen (Peschel) of als een vermenging van Maleische, Mongoolsche, Kaukasische of zelfs Afrikaansche elementen te beschouwen (Ten Kate, Lambert, Sören Hansen).

Zijn de oorspronkelijke bewoners van Amerika door verhuizing dit land binnengetrokken of autochthoon? Bij het algemeen streven, om het oorspronkelijke vaderland van vele volken in Azië te zoeken, is het niet te verwonderen, dat ook voor de Amerikanen Azië als het vaderland beschouwd werd, en de lichamelijke eigenschappen der Amerikanen schijnen deze hypothese te steunen. De overeenkomst met Mongolen en Maleiers, in het algemeen met de gele rassen, werd vanouds door de meest geloofwaardige autoriteiten in het licht gesteld. Reeds Amerigo Vespucci vergelijkt hen met de Tataren. Het meest wordt de overeenkomst met de Chineezen aangetoond, hoewel deskundigen, die vergelijken konden, o. a. Ehrenreich, die overeenkomst ontkennen. Laatstgenoemde vond merkwaardige overeenkomst van Amerikanen met Birmanen, Tibetanen en Leptsjas.

Wat bij alle tegenstrijdigheid der meeningen als vaststaande kan worden aangenomen is dit, dat tusschen Amerikanen, Aziaten en Europeanen onmerkbare overgangen bestaan. Hierdoor wordt de vraag naar den oorsprong dezer rassen moeielijker. Als wij echter weten, dat in den geologischen voortijd, toen, zoo al niet de mensch zelf, dan toch zijn naaste voorgangers leefden, rondom de noordpool een landmassa zich uitbreidde, welke Amerika met Azië en Europa verbond, dan heeft men geen grond om aan te nemen, zegt Waitz, dat Amerika onbewoond was, terwijl de beide andere werelddeelen wel bewoners bezaten. En verder gaande kan men aannemen, dat eerst sedert de afscheiding van deze werelddeelen door zeeën de rassen zich zelfstandig ontwikkelden. Na dien tijd ontstonden de Amerikanen naar hun lichamelijk uiterlijk, zooals wij ze later leerden kennen. In dien zin kan men dus van een autochthoon Amerikaansch ras spreken.

Zelfs al neemt men aan, dat het Amerikaansche ras uit Azië afkomstig is en over de Beringstraat Amerika is binnengetrokken, dan blijft het voor het praktisch onderzoek nog van belang, een zelfstandig Amerikaansch ras aan te nemen. Want deze feiten blijven onaantastbaar:

1. de mensch is in Amerika, zooals wij tot nu toe uit overblijfselen kunnen afleiden, even oud als in Europa.
2. de oudste schedels bezitten reeds het type der tegenwoordige Amerikanen.
3. het groot verschil in talen bewijst, dat in elk geval vóór de spraakvorming het Amerikaansche ras van het Aziatische moet gescheiden geweest zijn.

Een andere vraag is echter deze, of de Amerikanen een éénheid van ras vormen. Dat er groote verschillen bij de Amerikaansche volken onderling bestaan, is zeker. In zooverre mag men hen echter als een eenheid beschouwen, dat zij in afkomst één zijn. Even goed als de Kaukasische volken moeten de Amerikanen tot één geheel gerekend worden, hoe ook door omstandigheden en geschiedenis in verschillende richting ontwikkeld.

Dat in elk geval Amerika reeds in vóór-historischen tijd bewoond was, hebben onderscheidene opgravingen en vondsten geleerd, die ons omtrent de verbreiding en het bedrijf der oude bewoners van Amerika eenige inlichtingen geven en aantoonen, dat de mensch in Amerika evenzeer als in Europa tijdgenoot was van den mastodon en in prægiacialen tijd leefde.

Hoe Amerika bevolkt geworden is, welken invloed de vergletschering op de menschheid van dit werelddeel uitoefende, ziedaar vragen, welke nog niet voldoende beant-

woord kunnen worden. Er kunnen hypothesen worden opgeworpen, doch de enkele gegevens, waarop men bouwen moet, zijn niet voldoende, om dezen goeden grond te geven. De speculaties over uitgebreide verhuizingen in vóór-historischen tijd, hoewel zich aansluitend bij de oude sagen, zijn meestal overijlde conclusies, zonder voldoenden grond. Wij zullen ons daarom met de verschillende veronderstellingen omtrent de afkomst van de præhistorische bewoners niet verder bezighouden.

* * *

Het is een bekend feit, dat de bewoners van Amerika tijdens de ontdekking onderscheiden konden worden in cultuurvolken met een betrekkelijk hooge beschaving en in onbeschaafde volken. De cultuurvolken van het oude Amerika werden in Midden-Amerika, Mexico en op het hoogland van Peru en Columbia gevonden. Hier werd de landbouw reeds vóór de ontdekking met zorg beoefend, hoewel de huisdieren ontbraken; weefkunst, pottenbakkerij, papierbereiding waren reeds met zorg uitgeoefende industrieën; de bouwkunst had groote bouwwerken, waterleidingen en wegen tot stand gebracht.

Doch de overige inboorlingen van Noord- en Zuid-Amerika waren meest onbeschaafde of weinig beschaafde jagersvolken, wel op verschillenden trap van ontwikkeling, doch allen laag staande, meest in huiden gekleed, het lichaam getatoueerd, in hutten wonend, de jacht met boog en pijl uitoefenend, en eenigen landbouw bedrijvend.

Die verschillen in beschaving moesten aan de ontdekkers wel in het oog vallen, en de vraag naar den oorsprong der oud-Amerikaansche beschaving was een probleem, dat zich aansloot bij dat omtrent de afkomst der Amerikaansche bevolking.

Een Amerikaansche school, waarvan Prof. Mason de leider is, tracht door allerlei bewijzen aan te toonen, dat de oud-Amerikaansche beschaving ontstaan is onder de werking van Aziatische en Polynesische invloeden, een meening, die door een deskundig Amerikaan als Brinton (Science no. 17, April 1895) een verouderde (time-worn) hypothese wordt genoemd.

Prof. Ed. Seler te Berlijn, die zich door talrijke archeologische studiën op dit gebied gunstig heeft doen kennen, heeft op vele goede gronden aangetoond, dat de oud-Amerikaansche beschaving niet een gevolg was van vreemde invloeden, maar inheemsch van oorsprong is en zich van onderscheidene centra uit heeft ontwikkeld. Even als Ehrenreich tot een zelfstandig Amerikaansch ras komende, besluit Seler tot een zelfstandige Amerikaansche beschaving, die zich ontwikkeld heeft in het land zelf en door den invloed van Amerikaansche factoren. Hierdoor vervalt het zoeken naar cultuurbetrekkingen tusschen het oude Amerika en de Oude Wereld, en die onafhankelijkheid van de Amerikaansche ontwikkeling is van groote cultuur-historische beteekenis.

Wij komen op dit onderwerp later terug, als wij de afzonderlijke volken beschrijven.

* * *

Wij kunnen derhalve de Amerikaansche volken als een eenheid beschouwen, d. i. als volken, die van gemeenschappelijke afkomst zijn, doch zich in Amerika zelfstandig ontwikkeld hebben. Daar tegenwoordig het grootste gedeelte der Amerikaansche inboorlingen verdwenen is, moeten wij bovenal het oog houden op de vroegere toestanden en hun oorspronkelijke verbreiding.

De Amerikaansche inboorlingen hebben zich over een uitgestrekt gebied, meer dan 120 breedtegraden omvattend, verbreid. Door verschillende levensomstandigheden, verschillend klimaat en verschillende geschiedenis onderscheiden zij zich in vele opzichten, zoowel in taal en levenswijze als in beschaving. Hierdoor is het niet mogelijk, de algemeene karaktertrekken of eigenschappen samen te vatten of indeelingen te maken. De indeeling der volken op den grondslag der talen is misschien nog het gemakkelijkst, al zijn daaraan ook bezwaren verbonden, daar taal en ethnographie niet altijd met elkander overeenkomen. Toch willen wij hier het overzicht laten volgen van de indeeling der oude Indianen volgens Brinton, den Amerikaanschen kenner der Indianen, hoofdzakelijk op de talen berustend.

Brinton onderscheidt vijf taalgroepen bij de Indianen: een Noord-Atlantische, een Noord-Pacifische, een Centrale groep met het cultuurvolk der

Mexicanen en de stammen van Centraal-Amerika, een Zuid-Pacifische groep met de stammen van Columbia en het cultuurvolk der Peruanen, en een Zuid-Atlantische groep, welke de overige volken van Zuid-Amerika omvat.

Tot de Noord-Atlantische groep behooren de *Eskimo's* en *Aleuten*, de *Athabasken* of *Tinnch's*, de *Beothuk's*, de *Algonkin's*, *Irokezen*, *Tschokta-Muskogi's*, *Natchez's*, de *Pani's* of *Cuddo's*, *Dakota's* of *Sioux* en *Kioway's*.

Tot de Noord-Pacifische taalgroep behooren de in talrijke taalstammen versnipperde bewoners der noordwestkust en van Californië: de *Tlinkit's*, *Haida's*, *Sellisch's*, *Sahaptin's* of *Nez percés*, de *Yuma's* en de *Pueblo-stammen* in Arizona en Nieuw-Mexico.

EEN VROUW DER APACHEN.

Tot de Centrale taalgroep behooren: de Uto-Aztekische taalstam, die met zijn vertakkingen zich van de oevers der Colombia-rivier tot de landengte van Panama uitstrekt. Zijn noordelijkste leden, de *Ute's*; *Schoschonen* en *Comanchen*, vormen de Schoschonen-tak.

Tot den Sonorischen tak behooren de Pima's in den Mexicaanschen staat Sonoro, terwijl de Nahuatl-tak het cultuurvolk der Mexicanen omvat. Verder worden tot de Centrale taalgroep gerekend: de *Otomi's*, *Tarasco's*, *Totonaco's*, *Zapoteken*, *Mixteten*, *Chinanteken*, *Chapaneken* en andere Mexicaansche volken. Verder de *Maya's* in Yukatan, de *Choles* en *Chinca's* in Guatamala, de *Chicaque's*, *Paya's* en *Mosquito's* in Honduras, de *Chantal's*, *Ulva's*, *Rama's* en *Mangue's* in Nicaragua en andere stammen van Çentraal-Amerika.

De Zuid-Pacifische taalgroep wordt verdeeld in het Columbische gebied met de *Changuina's* op de landengte, de *Choco's* in noordelijk Columbia, de *Timote's* in Venezuela, de *Chibcha's* in Nieuw-Granada, de *Paeze's* aan de beneden Magdalena-rivier en de Zuid-Columbische stammen: *Cocouvco's*, *Barbacoa's* e. a.; verder het Peruaansche gebied met de *Kechua's*, *Aymara's*, *Puquina's*, *Yunca's*, *Atacama's* en *Chango's*.

De vijfde taalgroep, de Zuid-Atlantische, omvat de volken en het gebied van den Amazonenstroom: de *Tupi's*, *Tapuya's* of *Gez-volken*, met de *Cayapo's*, *Arawaki's*, *Kariben* met de *Arinagoto's*, *Karajo's* e.a. Verder de bewoners van het hoogland van Bolivia: de *Chiquito's*, *Yurucares;* de bewoners van Gran-Chaco: de *Guacuru's* *Lulu's*, *Matago's* e. a. Eindelijk worden hiertoe gebracht de *Araukaners*, de *Patagoniërs* en de *Vuurlanders*.

In onze beschrijving zullen wij ons daaraan niet volledig houden, te meer, daar wij niet omtrent al deze vroegere stammen in bijzonderheden willen treden. Dit te

doen zou te veel plaats vorderen voor ons doel, daar vele van die stammen voor de verklaring der tegenwoordige volkstoestanden weinig beteekenis meer hebben. Daarom willen wij de oorspronkelijke bewoners van Amerika behandelen in eenige groepen, welke met de geographische indeeling in hoofdzaak overeenkomen.

Wij onderscheiden dan: 1. *Eskimo's;* 2. *Noordwest-Indianen;* 3. *Noord-Amerikaansche Indianen;* 4. *Indianen van Mexico* en *Midden-Amerika;* 5. *Indianen van Zuid-Amerika.*

Aanvangend met de inboorlingen, zullen wij ons daarna met de blanke bevolking bezighouden en met de steden en koloniën, door hen in de Nieuwe Wereld gegrondvest en met de toestanden, welke onder hen bestaan.

* * *

De verhouding der rassen tot elkander is moeilijk door getallen uit te drukken, daar van Zuid-Amerika en Centraal-Amerika, evenals van het grootste gedeelte van West-Indië, eenigszins nauwkeurige opgaven ontbreken. Men schat het aantal der onafhankelijke en onbeschaafde Indianen als volgt: in Brazilië 600,000, Peru 350,000, Bolivia 245,000, Ecuador 200,000, Argentinië 120,000, Paraguay 70,000 zielen. Rekent men hierbij nog ± 50,000 zielen voor Venezuela, Columbia en Guyana, dan verkrijgt men in totaal voor Zuid-Amerika ± 1,735,000 wilde, onafhankelijke Indianen.

Het aantal half-beschaafde Indianen, die in staatsverband leven, vormen echter in Bolivia, Peru en Ecuador de hoofdbevolking; zij zijn ook in Columbia zeer talrijk en moeten in Paraguay 70,000 zielen sterk zijn. Men kan hun totaal aantal op 3 millioen schatten. Aldus leven in geheel Zuid-Amerika nog ongeveer 5 millioen onafhankelijke en halfbeschaafde Indianen. Alleen in Brazilië leven hierbij nog ± $2^{1}/_{2}$ milioen Negers, terwijl die ook in Peru, Columbia, Venezuela en Guyana talrijk zijn, zoodat men kan rekenen, dat in Zuid-Amerika ± 4 millioen Negers wonen.

In Noord- en Middel-Amerika en West-Indië, wordt het aantal Indianen op 7,3 millioen geschat, waarvan er in eigenlijk Noord-Amerika zonder Mexico ± 379,000 wonen. Verder wonen in Noord- en Middel-Amerika en West-Indië nog ± 6,2 millioen Negers en daarvan 6,3 millioen in de Vereenigde Staten. Het aantal van alle Blanken in Noord-Amerika, Middel-Amerika en West-Indië, bedraagt ongeveer 64 millioen, waarvan 55 millioen in de Vereenigde Staten.

HOOFDSTUK III.

DE INBOORLINGEN VAN NOORD-AMERIKA.

I. De Eskimo's en hun land.

Het noorden van Noord-Amerika strekt zich in het noordwesten met het breede schiereiland Alaska tot de Beringstraat uit, doch is in het oosten in een aantal grootere en kleinere eilanden versnipperd, welke in de Noordelijke IJszee verstrooid liggen. Deze eilanden, welke hoofdzakelijk ten noorden van den Noordpoolcirkel gevonden worden en zich tot ruim 83° N.Br. uitstrekken, noemt men gezamenlijk den *Arktischen Archipel*, die door de Baffinsbaai en de Davisstraat van Groenland gescheiden is.

De landen van den Arktischen Archipel met de kustgewesten van Noord-Amerika op ongeveer 70° N.Br. vormen een onherbergzaam gebied, omtrent welks bijzondere gesteldheid nog weinig bekend is. Hier was het, dat tal van koene poolreizigers hun leven in de waagschaal stelden, om de *noordwestelijke doorvaart* naar den Grooten Oceaan te ontdekken, een streven, waaraan Davis (1585), Hudson (1610) en Baffin (1615) in vroeger eeuwen, en Parry, Ross, e. a. in deze eeuw hun krachten wijdden, en waarbij Sir John Franklin in 1845 met zijn ongelukkige expeditie geheel te gronde ging. Hoewel het klimaat dezer gewesten door den invloed der zee niet de buitengewoon lage temperaturen aanwijst, welke Siberië heeft, zijn toch de gemiddelde temperaturen dezer gewesten de laagste, die bekend zijn. De gemiddelde temperatuur der warmste maand bedraagt 3—5° C., zoodat de zomer een zeer lage temperatuur heeft, hoewel de zon gedurende korter of langer tijd niet onder de kimmen daalt. De neerslag uit den dampkring, die niet onaanzienlijk is, valt meestal als sneeuw; de meeste sneeuw valt in de lente en in den herfst. Het ijs, dat de talrijke zeestraten voor het grootste gedeelte des jaars bezet houdt, maakt den toegang tot de Poolzee zoo goed als onmogelijk en de kustgewesten zijn het grootste gedeelte des jaars met sneeuw bedekt, om gedurende den korten zomer, als de sneeuw smelt, in een moeras van sneeuwbrij te veranderen. Groote gedeelten des lands zijn steeds onder het gletscherijs bedolven, doch gedurende den korten zomer vindt men ook enkele van sneeuw ontbloote plekken, die in weinige weken door het steeds voortdurend en niet ondergaande zonnelicht een betrekkelijk goeden plantengroei toonen.

De zee is hier bewoond door talrijke robben en waldieren, terwijl van de landdieren de poolhaas, de poolvos, het rendier, de ijsbeer en de muskusos de belangrijkste zijn. Talrijke strandvogels verlevendigen de kust, waarvan wij noemen: de sneeuwhoenders, den sneeuwuil, den poolvalk, zeezwaluwen, onderscheidene meeuwensoorten, ganzen, eenden, enz.

Ten oosten van de Baffinsbaai en Davisstraat strekt zich Groenland van de onbekende poolstreken met wigvormig toeloopende landmassa naar het zuiden uit, die in Kaap Farewell op 49½ N.Br. eindigt.

Het binnenland van Groenland is bijna geheel begraven onder een zware massa van landijs, een typisch samenhangende gletschervorming, die op onderscheidene punten tot aan de fjordrijke kust zich uitbreidt en door deze inhammen zelfs tot in zee voortschuift, om daar onder donderend geweld af te breken, terwijl de afgebroken stukken als drijvende ijsbergen naar zee gestuwd worden.

Rondom de fjorden en sonden van de veel gelede kust met talrijke schiereilanden

en kleine kusteilanden wordt een smalle kustgordel gevormd, welke niet voortdurend door ijs en sneeuw bedekt is. Daar, op dat buitenland der aarde, vindt men enkel de voorwaarden voor een behoeftig leven van een geringe bevolking. Vooral op plaatsen, waar de gletschers in zee schuiven en door hun kracht het ijsveld van de fjorden breken, zoodat de vischvangst kan worden uitgeoefend, vindt men de verblijfplaatsen der weinige bewoners geconcentreerd.

Lange winters wisselen met korte zomers af, zeiden wij, doch gedurende den zomer vindt men eenige vergoeding in de omstandigheid, dat de zon gedurende korter of langer tijd niet ondergaat, of slechts even onder de kim verdwijnt in den korten nacht, om daarna weer opnieuw te verschijnen. Op 67½° breedte duurt de langste dag 24 uren, op 70° 65 dagen en op 80° 134 dagen aaneen. Doch ook de nachten hebben in het tegengestelde jaargetijde denzelfden duur, zoodat de poolnacht een tijd van rust vormt. Alleen de maan en het noorderlicht verhelderen des winters de nachten op deze hooge breedte.

Wat wij omtrent de dieren- en plantenwereld van den Arktischen Archipel zeiden, geldt ook in hoofdzaak voor Groenland.

* * *

De bewoners dezer arktische gewesten van Amerika zijn de *Eskimo's*, een echt poolvolk, dat den rand der bewoonde aarde in bezit heeft genomen en door het ruwe klimaat tot een zelfde levenswijze gedwongen is, zoodat alle groepjes, trots hun verstrooiing langs de kusten, toch éénzelfde uiterlijk en karakter verkregen en zich als één volk voordoen. Deze bevolking noemt zichzelf „*Inuit*" d. i. menschen; (het meervoud van „inuk" d. i. mensch); de algemeen voor hen gebruikte naam „*Eskimo*" is waarschijnlijk van de Abnaki-, Nascopi-Indianen e. a. familiën van den Algonkinstam afkomstig, die dezen naam het eerst aan de Labrador-Eskimo's gaven, welk woord zooveel als „rauwvleescheter" beteekent. Geen volk levert zóó als dit een bewijs er voor, dat de mensch in staat is, zich naar de natuurlijke omstandigheden der woonplaats te voegen.

De Eskimo's bewonen de noordkust van Amerika, van het snijpunt van den 60en breedtegraad met de westkust bij den St. Eliasberg tot de plaats, waar tegenover New-Foundland de 50e breedtegraad de kust van Labrador raakt, benevens de kusten van Groenland en van de Arktische eilanden. Zoover de reizigers poolwaarts zijn doorgedrongen, heeft men ook sporen van deze menschen gevonden. Kusten en eilanden, die in Noord-Azië en Europa niet bewoond worden, zijn in Amerika de woonplaatsen van de Eskimo's.

De Eskimo's leven dus ver uit elkander, over het poolgebied verstrooid, zoodat de bevolking zeer dun is in deze gewesten. Het aantal Eskimo's wordt op ± 40,000 geschat, waarvan 11,000 in Groenland wonen, 1500 in Labrador en in 1890 woonden er 12,800 in Alaska. Op den Arktischen Archipel zal hun aantal ongeveer 4000 bedragen, terwijl er aan de Mackenzie-rivier ongeveer 2000 wonen.

Omtrent de afkomst der Eskimo's bestaat geen zekerheid en verschillen de meeningen der ethnografen. Dit is zeker, dat zij lichamelijk met de bewoners van noordelijk Azië, wat de taal betreft met de Indianen en ethnographisch met de noordwest-Indianen veel overeenkomen. Ratzel meent, dat hun afkomst van Noord-Azië het waarschijnlijkst is, daar van een verkeer tusschen de Amerikaansche en Aziatische kust der Beringstraat met ruwe booten van huiden gewaagd wordt, al valt nog niet uit te maken, waar hun oorspronkelijk vaderland lag. Ook in noordoostelijk Azië wonen Eskimo's van de Beringstraat tot de Anadyr, die de taal der kust-Tschuktschen niet verstaan, terwijl de van de Oostkaap tot Kaap Tschukotsky wonende kust-Tschuktschen als een vermenging van Tschuktschen en Eskimo's kunnen worden aangezien en de zeden van de laatsten hebben aangenomen.

Terwijl enkelen, o. a. de Abbé Petitot, die vele jaren onder de Eskimo's leefde, aannamen, dat de Eskimo's uit Azië afkomstig zouden zijn, traden Gerland en ook Dr. Hendrik Rink, welke laatste wel de grondigste studiën van de Eskimo's gemaakt heeft, bovenal op eigen onderzoek onder het volk berustend, op als verdedigers van de leer, dat dit volk van Amerikaansche afkomst zou zijn, welk beginsel tegenwoordig meest wordt aangenomen. Dit ook is een feit, dat in den tijd, toen de Noormannen

voor het eerst Noord-Amerika bezochten, d. i. ongeveer 1000 jaren na Christus, de Eskimo's veel zuidelijker woonden aan de Atlantische kust, en nog in den aanvang der vorige eeuw werden zij van tijd tot tijd op New-Foundland gezien.

Wanneer de Eskimo's zich op Groenland gevestigd hebben, valt niet te zeggen. Dit evenwel schijnt zeker te zijn, dat zij van den Arktischen Archipel en Amerika over de Smithsound op de westkust van Groenland zijn aangekomen, en van daar langs de westkust naar het zuiden zijn voortgedrongen. 1) In den tijd, toen de Noormannen Groenland bezochten (± 1000 jaren na Chr.) bewoonden zij in elk geval reeds de noordelijke deelen der westkust en tegen het eind der 14e eeuw verbreidden zij zich hier verder naar het zuiden. Hun tegenwoordige verbreiding in Groenland gaat van de Smithsound tot de zuidpunt in het westen en langs de oostkust van Groenland tot op ongeveer 66° N.Br.

H. Rink komt tot het besluit, dat het schiereiland Alaska als het oorspronkelijk vaderland van dit arktische volk moet beschouwd worden. Deze meening wordt ook hierdoor gesteund, dat de Eskimo's hier niet tot de kust beperkt zijn, maar ook langs de rivieren in het binnenland wonen, terwijl de buitengewone vischrijkdom der rivieren in dit land hier aanvankelijk een aanzienlijker bevolking mogelijk gemaakt heeft. Van dit gebied met een eens veel dichter bevolking uitgaande, zouden de Eskimo's zich in onderscheidene groepen hoe langer hoe verder langs de kusten en eilanden verspreid hebben en eindelijk tot op Groenland zijn doorgedrongen.

Hiermede stemmen onderscheidene ethnographische kenmerken overeen, die ook van Groenland naar het westen wijzen als het eigenlijk vaderland. In de taal der Groenlanders worden nog tegenwoordig wezens uit de fabelleer, waarin men de bewoners van het onbekende binnenland ziet, met denzelfden naam genoemd, dien de Eskimo's aan de Mackenzie-rivier aan vijandelijke Indianenstammen geven. Woorden voor werktuigen en werkzaamheden, welke de Eskimo's tegenwoordig niet meer kennen, zijn nog bij hen bewaard en herinneren aan een vroeger verblijf in een streek, waar die gevonden werden. De Zuid-Groenlanders kennen zeer goed hondesleden, die zij nooit gebruikten, sneeuwhutten en jachtmethoden, die niet bij hen, maar alleen bij de bewoners over de Davisstraat nog voorkomen.

Ook de mythologie wijst in die richting; hun mythen wijzen in karakter op de Indiaansche sagenwereld van het westen.

De Eskimo's worden door Rink verdeeld in de volgende afdeelingen: 1. de *oostelijke Groenlanders* langs de oostkust van Groenland, een klein aantal, waaromtrent nog weinig bekend is; 2. de *westelijke Groenlanders* langs de westkust van Groenland tot ± 74° N.Br., de groep, die het best bestudeerd is; (Rink heeft zelf zestien winters en twee en twintig zomers bij hen doorgebracht); 3. de *Noord-Groenlanders*, de ware hyperboreeërs aan de noordwestkust van Groenland tot de Melvillebaai, die Sir John Ross als arktische hooglanders (Arctic highlanders) aanduidde, een karakteriseering, door anderen bestreden; 4. de *Eskimo's van Labrador;* 5. de *Eskimo's van het middengebied*, die de kuststreken en de eilanden van de Baffinsbaai tot de Hudsonsbaai en verder tot nabij de Mackenzie-rivier bevolken; deze tak is de verst verbreide; zij wonen verstrooid in een ijswoestijn van 14,000 K.M. lengte en 5000 K.M. breedte; 6. de *Eskimo's van Alaska.* Hierbij worden door Müller en Ratzel ook nog onderscheidene stammen langs de kust van den Eliasberg tot de Kotzebuegolf gerekend; 7. de *Aziatische Eskimo's.*

De talen van al deze volken, hoe ver ook uit elkander, komen in het wezen der zaak veel met elkander overeen, hoewel dialectische verschillen en afwijkende uitspraak het moeielijk maken, elkander te verstaan. Jakobsen echter beweert, dat de Groenlanders en bewoners van Alaska gemakkelijker met elkander spreken dan Plat-Duitschers en bewoners van Opper-Beieren. Die eenheid van taal is het beste teeken hunner nationaliteit.

De woordvorming geschiedt in de Eskimo-talen door achtervoegsels en door de samenvoeging van afzonderlijke woorden wordt een gedachte uitgedrukt, wat het

---

1) Rink verkondigde de meening, dat zij van de Smithsound om het noorden des lands tot de oostkust nader gekomen zijn, hierlangs naar het zuiden trokken en van het zuiden de westkust bevolkten. Dit is evenwel niet waarschijnlijk, zegt Nansen.

leeren der taal moeielijk maakt. Geslachtsonderscheiding ontbreekt; het meervoud wordt duidelijk aangewezen. Men spreekt eenvoudig en helder, zonder grootspraak, doch gaarne in vergelijkingen. Door vele deskundigen wordt een overeenkomst der Eskimo-taal met de talen der Indianen aangetoond.

* * *

Er bestaat een algemeen verbreide meening, dat de menschen, dieren en planten op hooger breedten kleiner vormen aannemen. Wat de planten betreft, is dit zeker het geval; boomen ontwikkelen zich in het hooge noorden slechts tot dwergboomen of struiken. In de dierenwereld evenwel maken de eland, de ijsbeer en het rendier een uitzondering.

De Eskimo's hebben langen tijd ook voor de kleinste menschen gegolden. Wij hebben echter gezien (deel I, pag. 81), dat in het hart van Afrika dwergenvolken wonen, zoodat de vermoede regel omtrent het kleiner worden der dieren en menschen naar de polen niet opgaat. Ook bij de Eskimo's is dit bij nader onderzoek niet bevestigd.

Dit neemt niet weg, dat de Eskimo's over 't geheel klein van gestalte zijn, beneden de gemiddelde grootte, van 1,62—1,53 meter lang. De beenen zijn over 't geheel zeer kort, misschien een gevolg van het vele zitten in de kajak. Zij hebben echter niets dwergachtigs.

De schedel der Eskimo's is dolichocephaal; het gelaat kenmerkt zich door breede, uitstekende wangbeenderen, een platten neus, en kleine, een weinig schuin staande, donkere oogen. Door de gewoonte, om rauw vleesch te eten, zijn de tanden scherp en is de ontwikkeling der kauworganen sterk bevorderd, wat aan het overigens eenigszins Mongoolsche gezicht een eigenaardige uitdrukking verleent. De op zichzelf tamelijk lichte grijs-bruinachtige huid schijnt donkerder, omdat de reinheid veel te wenschen overlaat. Het haar is lang, stijf en zwart; de baard ontbreekt geheel. Aldus kan het Eskimo-type samengevat worden.

Evenwel moet men hierbij in acht nemen, dat het Eskimo-type waarschijnlijk nergens volkomen zuiver meer is, maar met andere is vermengd.

* * *

Houden wij ons in de eerste plaats met de Eskimo's van Groenland bezig.

De kleeding der Eskimo's bestaat meestal uit vogelbalgen en zeehonden- en rendierhuiden. Beide geslachten dragen broeken, en de Groenlandsche vrouw kiest daarvoor met voorliefde de gevlekte zeehondshuid. Zij bezet de broek, die tot aan de knieën reikt, aan den voorkant met een bonte huid of met het witte vel van de pooten der rendieren. De laarzen zijn van rood, geel of blauw geverfd leder gemaakt en van den voet tot de knie met borduursels versierd. De van zeehondenvel gemaakte lange kousen komen een weinig boven de laarzen.

De jonge meisjes dragen meest dubbele jakken, van welke de binnenkant uit de huid van een eidergans bestaat, waaruit alleen de grootere veeren verwijderd zijn, terwijl het dons er in bleef. Het bovenste jak bestaat in den zomer uit katoen met een pelskraag. Beide jakken zijn om den hals gesloten en moeten over het hoofd worden aangetrokken.

De Groenlandsche vrouwen dragen gaarne een parelsnoer om den hals. Het haar wordt door de vrouwen in Groenland gedragen als een op het midden van het hoofd opgebonden staart van 18—20 cM. hoogte; zij omwinden die met kleurige banden; de jonge meisjes dragen roode, gehuwde vrouwen blauwe, doch weduwen witte of zwarte banden om het haar. Deze gewoonte zou door de Hernhutters ingevoerd zijn. Zoo vormt de Groenlandsche vrouw in haar zondagsgewaad een statige verschijning, zegt Jacobsen, die jaren lang onder de Eskimo's verkeerde, en aan wien wij ook verder nog een en ander ontleenen.

De kleeding der Eskimo-vrouwen op Labrador wijkt iets van die op Groenland af in den vorm der jakken, eveneens in haardracht. De Groenlandsche vrouw kamt het haar naar achteren, doch de Labradorsche vrouw vormt een scheiding in het haar en legt het in vlechten over de ooren, die achter op het hoofd in een knoop vereenigd worden. Tot versiering worden aan de over de ooren hangende vlechten kwasten gehangen, die op groote oorhangers van 25—30 cM. gelijken. De nog Heidensch

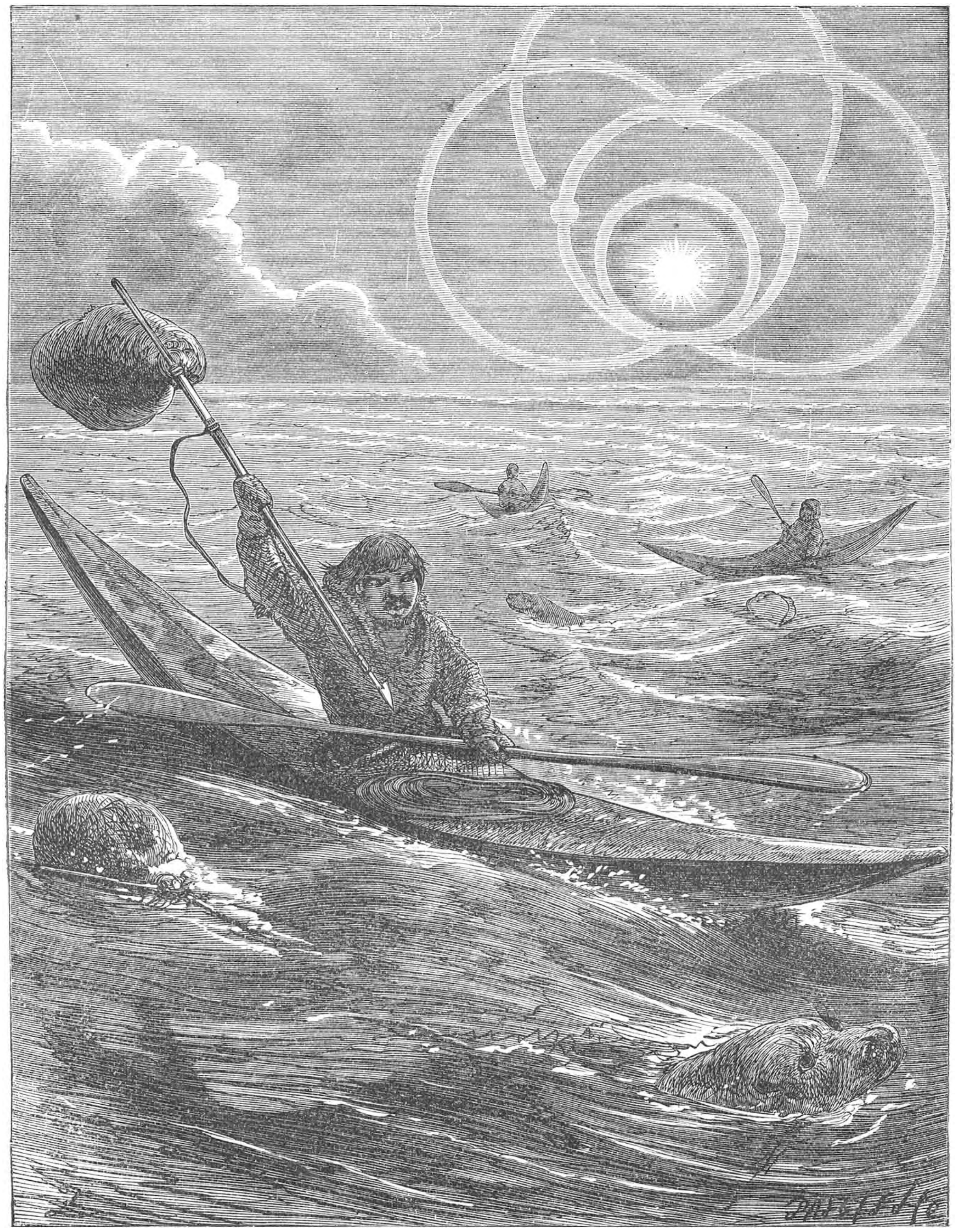

HET VANGEN VAN DEN ZEEHOND MET DE SPEER.

gebleven vrouwen tatoueeren gelaat en armen. In het gezicht worden gewoonlijk twee strepen, parallel met de oogleden geteekend.

De Eskimo's in Labrador dragen over 't geheel dezelfde kleeding als die in Groenland; de stof bestaat echter meestal uit rendierhuid. Bij het varen in de kajak dragen

beiden een jak uit gelooid zeehondenvel, welks onderste gedeelten de jager zoo dicht in de ronde opening van de boot stopt, waarin hij zit, dat het binnendringen van water onmogelijk wordt. De mannen dragen meestal lang haar, dat boven het voorhoofd pony-achtig geknipt is.

Het aantal Eskimo's op West-Groenland wordt op 10,000 à 11,000 geschat; op de oostkust van Labrador moet hun aantal ongeveer 1500 bedragen. Dezen zijn meest allen Christenen en hebben daardoor veel van hun oorspronkelijke zeden en gewoonten verloren, die bij de westelijke Heidensche Eskimo's nog worden aangetroffen.

De winterhuizen in Groenland zijn, daar het hout per schip uit Denemarken moet aangevoerd worden, zeer klein en grootendeels in de aarde gebouwd. In een enge ruimte wonen eenige familiën bij elkander en daardoor is 't er dikwijls zeer onzindelijk.

Labrador levert zelf hout en hier worden de hutten meestal door één familie bewoond en boven den grond gebouwd. De ingangen zijn steeds aan den zuidkant; een uit aarden en zoden gebouwde en overdekte gang, welks bodem iets lager ligt dan die van het huis, vormt den toegang. Tegenover den ingang, een halve meter hoog, vindt men de gemeenschappelijke slaapplaats, met vellen bedekt. Aan beide zijden aan de wanden vindt men toestellen, waarop het groote, met traan gevulde vat staat; de traan dient tot verlichting en verwarming. De kousjes in de brandtoestellen worden uit mos vervaardigd. Boven de brandstellen vindt men gelegenheid om te koken, te drogen, enz.

Doch zoodra de lente in deze gewesten doordringt, de „pennak", zooals zij zeggen, dat is in Juni en Juli, verlaten de Eskimo's hun wintertent en betrekken zij de uit zeehondenvellen gemaakte zomertent. Het dak en de uit zeehonden-darmen gemaakte vensterruiten worden weggenomen, om de ruimte te luchten, geen overbodige zaak, daar de hut gedurende den winter niet gereinigd is, terwijl nu eerst alles hersteld kan worden. Zoodra hiervoor gezorgd is, pakt men al het huisraad in de „umiaks", d. i. groote booten van hout met zeehondenvel overdekt en tot 40 voet lang. Hiermede roeit men langs de kust, om aan te leggen in een fjord, waar men verwacht rendieren te kunnen jagen en forellen te vangen. Als er meer buit gemaakt wordt dan men direct gebruiken kan, wordt het overschot gedroogd en in kuilen bewaard, die men door steenen afsluit, om de vossen er af te houden.

Gedurende deze reizen roeien de vrouwen en meisjes de „umiaks", terwijl de mannen in hun „kajaks" rondzwerven, om zeehonden en dergelijke dieren te bemachtigen. Des avonds tracht men op een geschikte plaats te landen; de tenten worden opgeslagen, de maaltijd wordt bereid en men overnacht, om waarschijnlijk den volgenden morgen verder te trekken, tot eindelijk een geschikte plaats voor het zomerverblijf gevonden is, waar men het zomerleger kan vestigen.

Niet overal reizen de Eskimo's aldus. Waar zich in Groenland Europeesche koloniën gevestigd hebben, die handel met de inboorlingen drijven, trekken zij in den zomer niet meer rond, maar houden zij zich gaarne op in de nabijheid dier nederzettingen. Evenwel betrekken zij ook hier in den zomer hun tenten, om de winterwoningen te herstellen.

In Labrador daarentegen verlaten bijna alle Eskimo's in den zomer de handelsstations der Hudsonsbaai-Compagnie, om naar de fjorden te trekken, ten einde rendieren en forellen te vangen, die er nog vele zijn, en op de landpunten robben te jagen, waarvan enkele jagers er somtijds 200 bemachtigen. De meeste zeehonden worden echter in den herfst buit gemaakt, als het ijs zich weder vormt.

De zomertent der Eskimo's van Labrador gelijkt in den vorm meer op een Indiaansche hut, doch is ook, evenals in Groenland, hoofdzakelijk van zeehondenvel gebouwd. Ook gebruikt men in Labrador veel houten booten, die in New-Foundland gemaakt worden.

* * *

De Eskimo is bovenal jager en visscher. Het rendier, dat in de Oude Wereld getemd is en tot een huisdier werd gemaakt, vormt voor den Eskimo een doel van de jacht.

De plantenwereld levert in hun land bijna niets en aldus hangen de Eskimo's in hun voedsel geheel en al af van de voortbrengselen der jacht. Daardoor zijn zij zeer bedreven jagers en worden hierin door hun eigenaardige wijze niet geëvenaard.

Gaan wij bijvoorbeeld de wijze na, waarop zij zich van den zeehond meester maken. Het is bekend, dat de zeehond, een zoogdier, dampkringslucht inademt en dus niet lang onder water kan blijven, maar verplicht is, bij tusschenpoozen boven te komen, om adem te scheppen. Wanneer hij onder het ijs duikt, zou hij verdrinken, indien hij geen luchtgaten voor zich in het ijs wist te maken. Deze zijn zeer klein, niet meer dan anderhalven of twee centimeter in doorsnede en doordringen de sneeuwlaag niet, die op het ijs ligt.

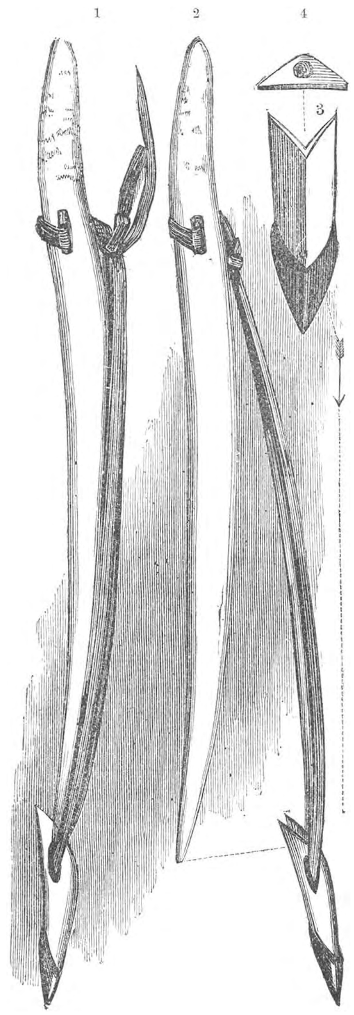

HARPOEN-PUNT.

De jagershond, die speciaal hierop geleerd is, ontdekt het luchtgat; zijn meester keert nu zijn harpoen met een lang, spilvormig uiteinde om en stoot hem door de sneeuw, om het hol op te zoeken, dat dikwijls onder een paar voet sneeuw verborgen ligt. Zoodra hij het gevonden heeft, gaat hij bij het gat zitten, met zijn harpoen in de hand; nauwelijks hoort hij nu het blazend geluid van den zeehond, of hij drijft den harpoen in de holte en mist nooit, zich van zijn prooi meester te maken. Dit is daarom des te moeilijker, omdat, indien de stoot slechts een vierde centimeter mis is, de zeehond niet getroffen wordt en de man niet zelden uitgeput wordt door wachten en behoefte aan slaap.

Het geduld, waarmede de Eskimo-jagers het gat van een zeehond bewaken, overtreft ver dat van een kat bij een muizegat. Kapitein Hall vermeldt het geval van een Eskimo, een bekend zeehondenjager, die twee en een halven dag en twee nachten zonder slaap of voedsel een zeehond bewaakte. Het klimaat in aanmerking genomen, is zoo iets bijna ongeloofelijk. Den armen man mocht het, na al zijn moeite, niet eens gelukken, zich van den zeehond meester te maken; hij was evenwel in 't geheel niet uit het veld geslagen en ging, na eenig voedsel genomen te hebben, met ijzeren volharding zijn jacht voortzetten.

De Eskimosche zeehondenjagers maken gebruik van een zeer vernuftig uitgedacht instrument, om de nadering van het dier te ontdekken. Het bestaat uit een zeer dun ivoren staafje, ongeveer twaalf centimeter lang, aan het eene einde van een punt en aan het andere van een rond knopje voorzien. Het is ongeveer zoo dik als een kraaiepen. Heeft nu de jager een zeehondengat gevonden, dan bindt hij aan het boveneind een zeer fijnen draad van pezen en laat het staafje in het zeehondengat zakken, waar het aan den draad blijft hangen. Wanneer nu de zeehond lucht komt scheppen, merkt hij zulk een klein voorwerp niet op, maar komt, zooals gewoonlijk, naar boven en duwt het kleine staafje voor zich uit. Zoodra de jager het staafje in de hoogte ziet komen, weet hij, dat de zeehond er is en stoot hij zijn speer naar onderen in het gat. Zelfs een grootere dobber — zoo wij er dien naam aan mogen geven — zou door den zeehond over het hoofd gezien worden, maar dien te gebruiken zou de vrije behandeling van de speer beletten.

Er is nog een andere manier om zeehonden te vangen, waarbij het jonge dier als lokaas dient voor zijn moeder. Wanneer de teef op het punt is haar jong te werpen, krabbelt zij de sneeuw weg, totdat zij op het ijs komt, dat er diep onder ligt. Zij krabbelt dan zoolang, tot er een koepelvormig vertrek gemaakt is, in vorm juist gelijkende op de sneeuwhut der Eskimo's. De tunnel door het ijs is juist wijd

genoeg, om den zeehond door te laten, terwijl de kamer ongeveer vijf voet in diameter bedraagt, zoodat de vloer van ijs, waarop het dier kan liggen, tamelijk ruim is. Hier komt het jong ter wereld en hier blijft het, totdat de zon de sneeuwbedekking van het vertrek, of igloo, zooals het genoemd wordt, wegsmelt, als wanneer het jonge dier voor zichzelf kan zorgen.

Wanneer de geschikte tijd daar is, gaan de Eskimo's deze zeehonden-igloos (sneeuwhut) opzoeken, en wanneer zij door de honden ontdekt worden, laat de jager zich op de sneeuw vallen en verbrijzelt daardoor het dak van den igloo, waarna hij met een expresselijk daartoe vervaardigden haak den jongen zeehond uit den igloo haalt. Het is merkwaardig, in het voorbijgaan gezegd, dat de ijsbeer volkomen op dezelfde wijze de wanden van den igloo verbrijzelt en het jong met zijn klauwen er uithaalt.

Wanneer de Eskimo zich van den jongen zeehond heeft meester gemaakt, bindt hij een lange lijn aan een van de achterpooten en laat hem door den tunnel in de zee los, terwijl hij zelf met zijn haak in den igloo kruipt, in de hoop de moeder te vangen, wanneer deze haar jong komt helpen.

Somtijds verschalkt de zeehondenjager het sluwe dier op het ijs. De zeehond heeft, op het ijs liggende, een zonderlinge wijze van slapen. Hij doet korte dutjes van slechts eenige seconden en licht tusschen de dutjes even zijn kop op, in het rond ziende, of er ook een vijand nadert. De Eskimo maakt gebruik van deze gewoonte en wacht, op het ijs liggende, deze korte dutjes af, terwijl hij zich langs het ijs naar het dier voortschuift en met zijn kleederen van zeehondenvel zelf veel van een zeehond heeft. Zoodra de zeehond den kop oplicht, houdt de jager op, begint met zijn handen te krabben en houdt een zonderlinge, brommende alleenspraak, die zij een „zeehondenpraatje" noemen en die verondersteld wordt als een betoovering te werken. Zeker is het, dat de zeehond zeer in zijn schik met het praatje schijnt, geen erg in de list heeft en den jager dichtbij genoeg laat naderen, om door hem gedood te worden.

Dezelfde soort van „praatje" wordt aangewend, wanneer de zeehonden-jager in zijn boot uitgaat; sommige jagers zijn beroemd wegens het betooverend vermogen van hun gezang. Bij de zeehondenjacht met booten wordt een bepaalde soort van harpoen gebruikt. Hij is langer en lichter

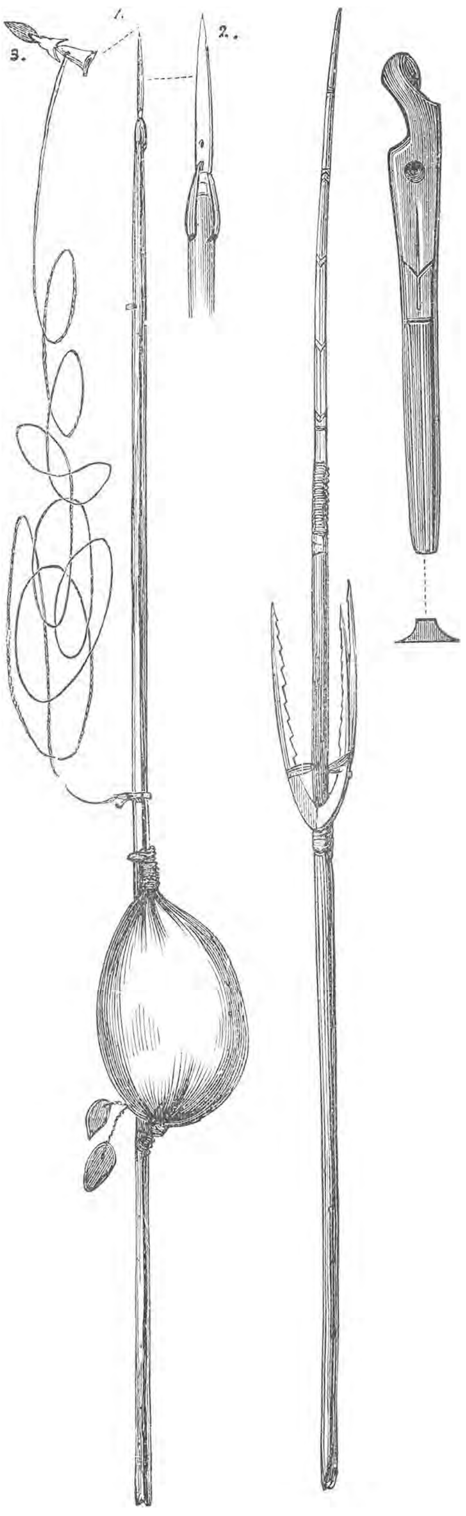

HARPOEN EN VISCHSPEER.

dan die voor de jacht op het ijs in gebruik is en voorzien van een drijver, namelijk een lederen zak, met lucht gevuld. Deze wordt aan de schacht bevestigd en even er onder wordt het eene einde der harpoenlijn vastgemaakt, die met het andere einde aan de punt van het wapen is gebonden.

Wanneer de zeehond getroffen is, wordt de schacht van de punt afgeschud, zoodat er geen gevaar is, dat het wapen door zijn zwaarte en de aanhoudende beweging losraakt; verder werkt het als een soort van anker, dat de bewegingen van het dier belet, zoodat de jager het in zijn boot kan achterhalen en het met een anderen harpoen doorsteken. Is de zeehond dood, dan dient de drijver nog tot een ander doeleinde. Wanneer zeehonden in het water gedood worden, zinken zij bijna altijd zoo snel, dat men ze niet kan bemachtigen. De drijver nu blijft aan de oppervlakte, zoodat de gelukkige jager er slechts naar toe behoeft te pagaaien, om den harpoen in te halen en den zeehond aan boord te hijschen. Misschien is het moeielijkste gedeelte van de geheele taak wel gelegen in de behendigheid, waarmede de jager den zeehond naar huis weet te brengen. De boot, waarin hij zit, de „kajak", is geheel met huiden bedekt, uitgenomen een kleine opening om in te zitten, en toch legt hij het groote lichaam van den zeehond op dezen lichten vloer en houdt het kleine vaartuig al pagaaiende in evenwicht, zich niet bekreunende om de golven, die zijn lichte, kleine kano als een kurk op en neer doen dobberen.

De Eskimo is vredelievend van natuur; hij gebruikt zijn wapens niet voor den oorlog, maar voor de jacht. Eenige dier wapens willen wij thans beschrijven.

Het eerste voorbeeld is de typische harpoen. Hij bestaat uit een lange, houten schacht, waaraan een drijver bevestigd is, zooals op blz. 21 reeds bescheven werd. Daar het hout in het land der Eskimo's meestal verkregen wordt van het drijfhout, dat nu en dan van wrakken aan strand spoelt, is het er schaarsch en bijgevolg is zulk een wapen buitengewoon kostbaar. De schacht wordt gewoonlijk vervaardigd van een aantal stukken hout, op vernuftige wijze aan elkander verbonden.

De met een weerhaak voorziene punt is slechts los aan de schacht bevestigd, daar een punt aan het einde der schacht nauwkeurig past in een gat onderaan de punt. Zij wordt op haar plaats gehouden door lederen riemen, zóó ingericht, dat de schacht van de punt wordt afgeschud, zoodra het gewonde dier wegspringt. De afbeelding op blz. 20 vertoont de punt van den harpoen, die gebruikt wordt, om den walrus te spietsen.

Zij is ongeveer negen centimeter lang en vervaardigd van ivoor, afkomstig van den walrus of den narwal, waarschijnlijk van den eerste, daar men er duidelijk de kromming van de walrustand in herkennen kan. Zij bestaat uit twee stukken, die wij gemakshalve het lichaam en de punt zullen noemen. Het bovenste gedeelte van het lichaam is een weinig afgerond, met een lichte punt eindigende en wordt aan de schacht van den harpoen bevestigd. Ogeveer anderhalven centimeter van het uiteinde zijn twee gaten, waardoor een dubbele lederen riem, zoo dik als een ganzepen, gehaald wordt. Vervolgens komt de punt, een driehoekig stuk ivoor met een sterken weêrhaak, voorzien van een dun plaatje ijzer, bijna geheel overeenkomende met de wijze, waarop de punt van den oorlogspijl der Bosjesmannen is ingericht. Door deze punt is een gat geboord, waardoor de lus van den reeds gemelden dubbelen riem gaat. Daarenboven bevindt zich aan het ondereinde der punt een opening, waarin het kegelvormige uiteinde van het lichaam past.

Bij de nauwkeurige bezichtiging der afbeelding kan men zich een goed denkbeeld van de geheele inrichting vormen. Fig. 1 vertoont het geheele instrument, met de punt aan het lichaam passende en op haar plaats gehouden met den dubbelen riem. Fig. 2 toont de punt van het lichaam verwijderd. Men kan nu zien, welk een uitmuntenden weerhaak dit instrument vormt. Wanneer de harpoen naar den walrus geslingerd wordt, dringt de punt door de taaie huid en schuift nu van het lichaam af, stelt zich rechthoekig dwars in de kleine wond, die gemaakt is bij het indringen der speer, en belet werkelijk, dat het wapen teruggetrokken wordt. Fig. 3 vertoont het bovenste gedeelte van de punt, en Fig. 4 het gat aan de basis, waarin het kegelvormige uiteinde van het lichaam los past.

De lijn, die aan de schacht van dezen harpoen wordt gebonden, is zeer lang en sterk; wanneer nu de jager uitgaat, om den walrus te vangen, windt hij zich deze

lijn los om den hals en als hij den harpoen met de rechterhand werpt, rukt hij zich met de linker tegelijk de slingers van den hals en werpt ze den harpoen na. Het dier wordt telkens gevierd, gelijk een zalm door den hengelaar, totdat het door pijn, bloedverlies en wanhopende pogingen, om te ontsnappen, uitgeput is en dichtbij gebracht kan worden, om de doodelijke wond met de speer te ontvangen.

Het afwerpen van de lijn op het juiste oogenblik is natuurlijk een zaak van het hoogste belang, daar vele jagers, als hun dit mislukte, in de slingers van de lijn

HET VANGEN VAN DEN WALRUS MET DE SPEER.

gevangen werden, onder het ijs getrokken en ellendig verdronken. Aan het einde der harpoenlijn is een lus geslagen, en zoodra het wapen geslingerd is, steekt de jager een speer diep in het ijs, laat de lus er overheen glijden en den walrus zoo lang aan het snoer spartelen, totdat hij doodmoede is. Dan haalt de Eskimo de lijn in, tot hij het dier aan den rand van het ijs gebracht heeft, grijpt zijn speer en brengt er het dier een doodelijke wond mede toe.

De Eskimo's hebben een zeer vernuftig uitgedachte wijze, om dezen harpoen te gebruiken. Wanneer de Eskimo-jagers een aantal dieren op het ijs zien slapen, zoeken

zij een schots uit, niet te groot om in beweging te worden gebracht, en toch groot genoeg, om verscheidene mannen te kunnen dragen. Nu brengen zij hun kano's op deze schots, boren gaten in het ijs en maken hun harpoenlijnen in deze gaten vast. Zij roeien dan zachtjes het geheele stuk ijs met mannen, kano's en alles naar de plaats, waar de slaperige dieren liggen, die niet het minste kwaad vermoeden van een stuk voorbijdrijvend ijs.

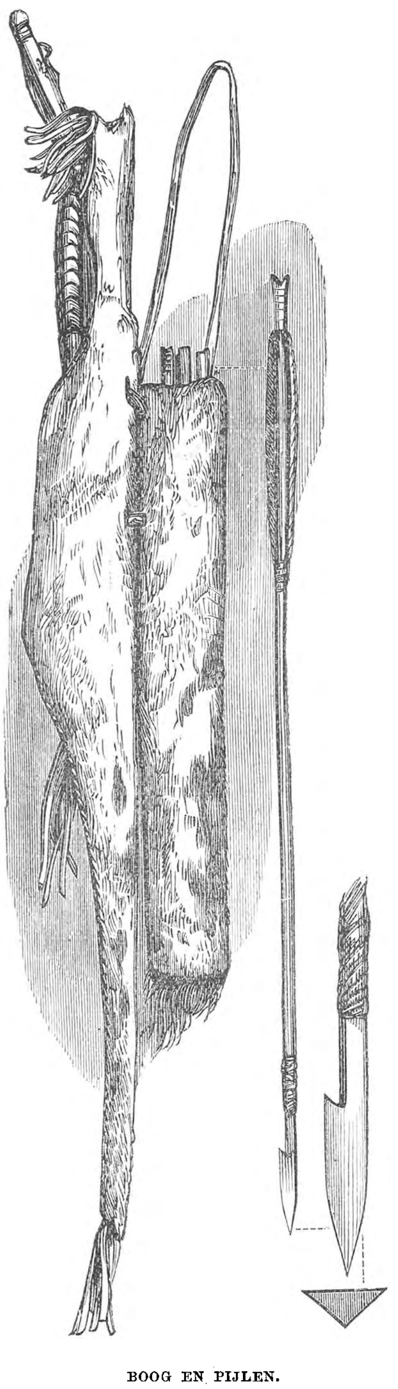

BOOG EN PIJLEN.

Na hun keuze gedaan te hebben, tellen de jagers twee man voor elken walrus, waarna op een gegeven teeken al de harpoenen geslingerd worden. De geheele kudde laat zich onmiddellijk in zee vallen, terwijl de gewonde dieren door de harpoenlijnen aan de schots vastzitten. De jagers laten hen hun vracht zoolang rondsleepen, tot zij uitgeput zijn, maken dan hun kano's vlot en dooden de dieren met hun speren. Zoodra de walrus dood is, stoppen de jagers de wondopeningen dicht met kleine, ivoren pennetjes, teneinde het bloed te bewaren, dat door de Eskimo's op zulk een hoogen prijs wordt gesteld.

De lijn wordt vervaardigd uit de huid der grootste zeehonden.

Wanneer nu het dier gedood is, worden om het geheele lichaam evenwijdig loopende insnijdingen gemaakt, zes of zeven centimeter van elkaar. Het dier wordt op deze wijze in breede strooken van zijn huid ontdaan en deze later tot riemen gesneden.

Een andere soort van speer of harpoen geeft ons de tweede figuur op blz. 21 te aanschouwen. De schacht van deze speer is van hout vervaardigd, maar de punt en de van weerhaken voorziene uitsteeksels zijn van ivoor. Deze speer wordt hoofdzakelijk gebezigd, om visch te vangen, en door middel van een werpstok geslingerd, bijna op dezelfde wijze als de speren der Australiërs. De werpstok is naast de speer afgebeeld. Hij is van hout, plat, en heeft aan het eene einde een gat, waarin het ondereind der speer wordt gestoken. Dit is over het geheel een veel lichter wapen dan dat, hetwelk wij zooeven beschreven hebben.

Ook bogen en pijlen worden door de Eskimo's gebruikt. De eerste worden van hoorn, been of hout gemaakt en meestal saamgesteld uit verschillende stukken, stevig aan elkaar gebonden. Evenals bij de bogen der Noord-Amerikaansche stammen, bestaat de grootste sterkte niet zoozeer in de materialen van den boog, als wel in een groot aantal peessnoeren, die langs het lichaam van den boog loopen. Er zijn vaak honderd of meer dezer pezen, die strak genoeg aangebracht worden, om den boog een kleine kromming te geven. De vorm van den boog is vrij zonderling, zooals op bijgaande afbeelding te zien is. Al is het wapen zoo sterk, toch wordt het zelden op grooter afstand dan twaalf, of op zijn meest twintig passen gebruikt. De lengte van den boog bedraagt gemiddeld 3 voet 6 duim.

De pijlen zijn zeer verschillend. Sommige hebben houten schachten en beenen punten, maar de schachten van de beste soorten zijn half been en half hout en de punten van een klein stukje ijzer voorzien. De pijlen worden in een pijlkoker en de boog in een scheede bewaard. Deze pijlkoker en boogscheede worden gewoonlijk van zeehondenvel vervaardigd, daar dit ondoordringbaar voor vochtigheid is, ofschoon zij ook meermalen van andere stoffen gemaakt worden. Wanneer de Eskimo schiet, houdt hij zijn boog horizontaal. Het snoer van den boog wordt van een vijftien- of twintigtal peessnoeren vervaardigd, die los gedraaid, maar niet tot een koord gemaakt zijn.

De boog en pijlen worden hoofdzakelijk gebruikt bij de vangst van het rendier en het schieten van konijnen, vogels en ander klein wild. Bij de rendierenjacht gaan de Eskimo's zeer vernuftig te werk. Wanneer de jager eenige rendieren op den vlakken grond ziet grazen, neemt hij zijn boog en pijlen, trekt zijn kap over het hoofd en kruipt zoo dicht als hij kan bij de plek, waar de rendieren rusten. Hier begint hij het geluid na te bootsen, waarmede de rendieren elkander roepen, en lokt dus de dieren binnen den korten afstand, waarop een Eskimo-boogschutter schiet.

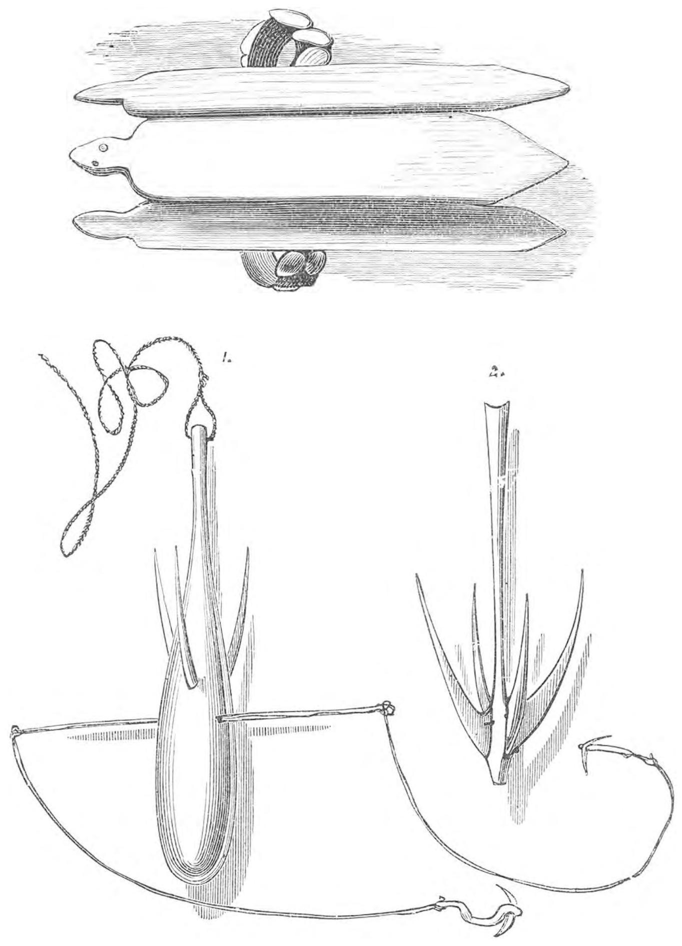

POLS-BESCHERMER EN HAKEN.

Zelfs al maakt hij geen geluid, behoeft hij slechts geduldig op den grond te gaan liggen, om zeker te zijn, dat vroeger of later de rendieren naar hem zullen komen kijken. Deze dieren zijn zeer nieuwsgierig; als zij eenig vreemd voorwerp zien, kunnen zij zich niet weerhouden, hun nieuwsgierigheid te voldoen en het te onderzoeken. Als het voorwerp hunner nieuwsgierigheid zich niet beweegt, naderen zij, er al kleiner en kleiner kringen omheen beschrijvende, springende en den kop schuddende, totdat zij eindelijk nog maar een paar meter van den onbewegelijken jager af zijn en als slachtoffer vallen van den pijl, dien hij reeds op zijn boog gereed hield.

Somtijds brengen de rendieren-jagers een aardige list in praktijk. Twee hunner loopen naast het rendier en laten zich met opzet goed bezien. Wanneer de aandacht van het dier op hen gevestigd is, loopen zij zachtjes weg, wetende, dat zijn aangeboren nieuwsgierigheid het aandrijft, hen te volgen. Zij richten hun loop voorbij een steen of een dergelijk voorwerp, waarachter een van hen zich plotseling verschuilt, terwijl de andere als te voren verder gaat. Het rendier merkt niet op, dat een der

mannen verdwenen is, en volgt den anderen, waarbij het dus binnen een paar passen van den noodlottigen pijl komt.

De pijl wordt ook gebruikt tot het schieten van vogels, die altijd zittend gedood worden. Het noordsche sneeuwhoen wordt in grooten getale met den pijl gedood. Zij pakken zich dicht opeen, zoodat een pijl, in het wild op hen afgeschoten, nauwelijks missen kan, een van hen te raken; de vogels zijn daarbij zoo onverschillig, dat, wanneer de pijl onder hen neervalt, zij slechts eenige schreden verder vliegen en zich dan weder neerzetten, zoodat de jager zijn pijl kan oprapen en hem opnieuw afschieten, totdat hij het grootste getal van den zwerm gedood heeft.

Teneinde het handgewricht tegen het terugspringen van de boogpees te beveiligen, draagt de Eskimo een zeer vernuftig uitgedachte beschutting, samengesteld uit verscheidene stukken been, saamgebonden en bevestigd aan het polsgewricht met een beenen knoop en lus. De stukken been zijn ongeveer vier centimeter lang. Onder de polsbeschutting worden somtijds eenige zonderling gevormde haken opgemerkt, die geen lokaas noodig hebben. Zij bewegen zich eenvoudig op en neer in het water, om de aandacht van den visch te trekken, en worden dan vlug naar boven geslagen, om den visch op een der scherpe punten op te vangen. Er zijn verscheidene soorten van dezen zonderlingen haak, doch de op de voorgaande pagina afgebeelde zijn de eigenaardigste.

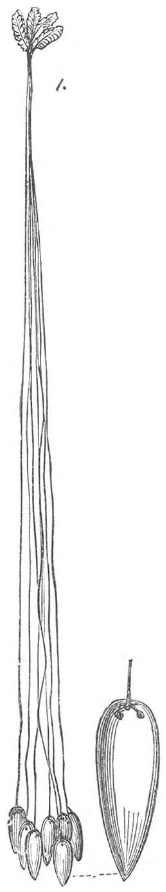
VOGELSLINGER.

De vossen en mollen worden gewoonlijk in vallen gevangen. Er zijn verschillende soorten van vallen, maar meestal worden zij naar twee verschillende methoden gemaakt. De gewone val heeft zeer veel van een gewone muizenval, behalve dat zij, in plaats van hout, van ijs vervaardigd wordt. Zij is zoo lang en smal, dat een wolf er zich niet in kan omkeeren, maar om te ontsnappen achteruit moet loopen. De deur is een zwaar blok ijs, dat op en neer beweegt in twee inkepingen. Zij wordt opgehaald en in deze positie gehouden door een lijn, die boven over de val heen gaat door een gat aan het eind en dan losjes aan een pen bevestigd wordt. Nu maakt men aan het einde der lijn een lokaas vast, en wanneer de wolf er aan trekt, valt de deur neer en het dier is in zijn gevangenis van ijs opgesloten. Men maakt dan een gat in een zijwand der val en de wolf wordt afgemaakt op de plek, waar hij ligt.

Ook vossen worden in deze vallen gevangen, maar de gewone soort van vossenval is naar een andere methode vervaardigd. De vorm dezer vallen gelijkt wel iets op dien van een kalkoven en de opening is bedekt met een stuk balein, dat het dier moet betreden, om aan het lokaas te komen. Nauwelijks stapt het op het balein, of de veerkrachtige stof geeft mede, laat den vos in den val tuimelen en neemt haar positie weder aan, gereed voor een ander slachtoffer.

Wij hebben reeds gemeld, dat vogels dikwijls met pijlen geschoten worden. De Eskimo's hebben een wonderlijk instrument, waarmede zij vogels in de vlucht kunnen vangen, mits zij niet zeer hoog boven den grond vliegen. Een dezer instrumenten, die wij vogelslingers zouden kunnen noemen, is hiernaast afgebeeld. Het bestaat uit zeven of acht stukjes been of ivoor, of steen, welke laatste stof wegens haar zwaarte boven de andere de voorkeur verdient. Aan elk dezer gewichten wordt een peessnoer bevestigd van ongeveer twee voet en zes duim lang; al de einden der snoeren worden bovenaan vereenigd en dit punt van vereeniging gewoonlijk met een bosje vederen versierd. Wanneer de Eskimo een vogel niet te ver van hem af ziet vliegen, zwaait hij den slinger eenige malen rond zijn hoofd en slingert hem naar den vogel. Bij het loslaten vliegen al de gewichtjes uit elkander, wegens de ronddraaiende beweging, die er aan medegedeeld wordt, zoodat het wapen, op deze wijze uitgespreid, een ruimte van vijf voet beslaat. Treft één der gewichten of snoeren den vogel, dan wordt hij door den geheelen slinger ingewikkeld en valt hulpeloos op den grond. Deze slinger is werkelijk een wijziging van den Patagonischen bolas.

Bij de berenjacht maken de Eskimo's gebruik òf van den walrusharpoen òf van de speer en dikwijls van beide. Zij zetten hun honden tegen den beer aan, en terwijl deze bezig is hun aanvallen af te weren, die altijd van achteren gedaan worden, werpt hij zijn harpoen naar hem en bevestigt het einde van de lijn aan het ijs, om den beer te beletten te ontsnappen. Daarna valt hij het dier met een anderen harpoen en zijn lans aan, en terwijl hij behendig de herhaalde aanvallen van den beer vermijdt, stoot hij het scherpe wapen in het hart van het dier.

De Eskimo's dragen altijd de grootste zorg, geen jongen beer te dooden, alvorens de moeder gedood te hebben. Gebeurt het, dat een hunner, door den honger gedreven, zulk een roekeloos feit bedrijft, dan is de geheele troep, waartoe hij behoort, verplicht de grootste voorzorgen in acht te nemen, om niet door de moeder te worden aangevallen, die ongetwijfeld hun spoor volgt. Zij gaan daarom vijf of zes mijlen in rechte lijn voort en keeren dan plotseling zijwaarts, zoodat de beer bij zijn onstuimige vervolging hun spoor bijster wordt. Zij herhalen deze kunstgreep verscheidene malen. Wanneer zij hun huizen bereikt hebben, houden zij hun wapenen dag en nacht in gereedheid, terwijl de sleden overeind rondom de huizen geplaatst worden. Deze voorzorg moet dienen, om de slapers te waarschuwen. De beer vertrouwt de rechtop staande slede niet en stoot haar altijd omver, alvorens het huis aan te vallen, zoodat het geraas der vallende slede de slapers wekt en hen op hun hoede doet zijn.

Op de wijze, als wij hier beschreven, hebben de vischvangst en de jachten der Eskimo's nog plaats in die gewesten, waar zij het minst met Europeanen in aanraking komen. Waar dit wel het geval is, veranderen de toestanden reeds en worden Europeesche wapenen, vuurwapenen o. a., gebruikt, waardoor de nationale methodes vervallen, niet tot voordeel van het volk, zooals wij zullen zien.

* * *

Wij moeten thans een nadere beschrijving geven van de booten der Eskimo's.

De booten der Eskimo's worden onderscheiden als *umiak* en *kajak*. De *umiak* of *vrouwenboot* der Groenlanders is vooral geschikt voor transport op grootere reizen, van 6—8 meter lang, 1½ meter breed en van samengesteld maaksel, bestaande uit kiel, zijwanden, dwarsbalken en roerbanken. De mannen vervaardigen het geraamte der boot, de vrouwen het overtreksel, uit zeehondenvel bestaande. De roeispanen zijn aan lederen riemen bevestigd; ook vindt men er een roer aan, om te sturen. Deze booten vervoeren soms een 15 à 20 lieden met tenten, huisraad en honden over eenige honderden kilometers. Deze booten worden geroeid; zeilen kan men er niet bij gebruiken, omdat zij dan licht zouden omslaan; alleen op enkele plaatsen in Groenland en aan de noordoostkust van Azië worden zeilen gebruikt.

De *jachtboot* of *mannenboot*, de *kajak* der Groenlanders, is een der hoogste uitvindingen der natuurvolken, het belangrijkste hulpmiddel bij de jacht op zee en de vischvangst. Zonder ballast of kiel zweeft die als het ware over het water, doch groote oefening en koelbloedigheid zijn noodig, om die te sturen. Overal in het Eskimogebied vindt men de kajak, en de bedreven vaarder waagt zich daarmede in een zee, waar de golfslag een gewone boot uit elkander zou slaan.

Het geraamte der kajak bestaat uit een 3—4 meter lang, niet meer dan ½ meter breed vaartuig, uit een 60tal houten of beenen krommers, die met pezen aan elkander bevestigd zijn. Een overtrek van zeehondenvel overdekt het geheel, met uitzondering van een ronde opening in het midden, waarin de roeier plaats neemt. Op de Aleuten heeft de jachtboot twee à drie openingen. Met de pelsvacht om de leden, en bij de boot aansluitend, zoodat er geen water in kan doordringen, waagt de Eskimo zich hiermede op zee, hoe de golven ook om hem bruisen en hem over het hoofd slaan. Werpspiesen heeft hij bij zich op het dek, en wel zóó aangebracht, dat hij ze gemakkelijk kan grijpen, om ze op zijn prooi te werpen.

De kajak der Aleuten verschilt ook hierin van de Groenlandsche, dat zij van voren een spits onder en een boven het water heeft.

De kajaks zijn werkelijk een zeer doelmatige uitvinding der Eskimo's. Zoo dragen de meeste vindingen en werken van dit volk het kenmerk van ijverigen, geduldigen arbeid, in sommige gevallen zelfs van levendigen schoonheidszin. Als men daarbij

den armen toestand en de slechte materialen in aanmerking neemt, dan mag men den Eskimo's een goeden aanleg niet ontzeggen.

De riem speelt in de kajak dezelfde rol als de balanceerstok van den koorddanser; met behulp daarvan voert de Eskimo werkelijk verwonderlijke kunststukken uit. Zoo zijn bijvoorbeeld twee Eskimo's met hun ranke vaartuigjes in deze figuur, waarvan het eene door het behendig hanteeren van den riem juist op dezelfde plaats blijft. De andere snelt van een zekeren afstand met zulk een vaart dwars op de kajak aan, dat zij over die van zijn vriend wordt heen gedreven. Bij het verrichten van dit kunststuk wordt de behendigheid van beiden evenzeer op de proef gesteld, want het is niet minder moeielijk, de stilstaande kajak in evenwicht te houden als de andere er overheen te drijven!

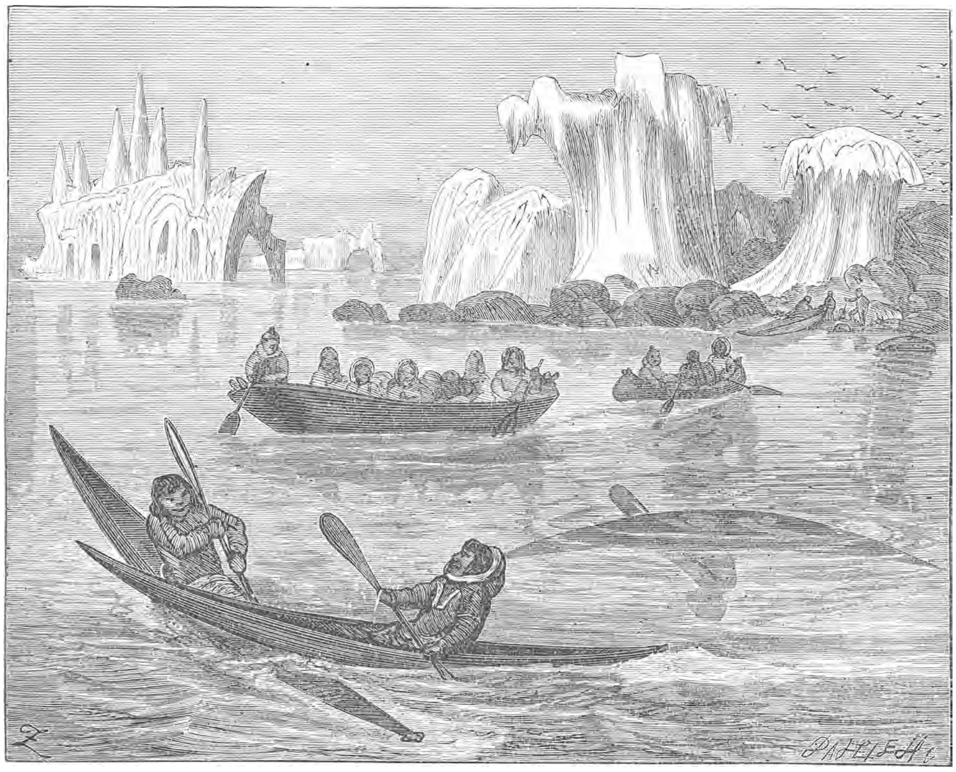

DE KAJAK EN DE WIJZE HAAR TE BESTUREN.

Er wordt nog een ander kunststuk door hen verricht, dat ten duidelijkste het meesterschap bewijst, dat een Eskimo over zijn klein vaartuig bezit. Hij beproeft dit echter niet, of er moet een andere kajak dicht bij de hand zijn. Na zich overtuigd te hebben, dat de bedekking van zeehondenvellen goed om zijn middel sluit, werpt de man zich plotseling met geweld naar de ééne zijde, waardoor de kajak omslaat en hij zich onder het water begraaft. Door een krachtigen slag van zijn riem ligt de kano in een ondeelbaar oogenblik weer behoorlijk op het water. Een bekwaam kanovoerder kan wel twintigmaal op deze wijze om en om buitelen, zoo snel, dat het oog hem nauwelijks kan volgen, en toch zal zijn gelaat alleen een weinig vochtig zijn.

Op bovenstaande afbeelding zijn deze beide kunststukken te zien.

De roeier is zoo onafscheidelijk aan de kajak verbonden, dat hij zonder hulp niet

van plaats kan veranderen of zelfs een zwaar gewicht, zooals een zeehond, optillen. In zulk een geval verzoekt hij dan zijn makker hem te helpen. De twee kajaks worden naast elkaâr gelegd en riemen van de een naar de andere geplaatst, zoodat zij tijdelijk tot een dubbele kano gemaakt worden, die niet kan omslaan. Kleine lijnen van balein worden dwars over het einde van de kajak gespannen, waaronder de speren en harpoenen geborgen worden, zoodat zij niet van de boot kunnen rollen en toch altijd bij de hand zijn. Een opgeblazen zeehondenblaas wordt altijd aan de kajak bevestigd. Is de kajak niet in gebruik, dan wordt zij uit het water gehaald en omgekeerd op de sneeuwhut gelegd.

Voor het vervoer op het land worden hondensleden gebruikt, waarop wij later terugkomen.

* * *

Gaan wij thans het karakter der Eskimo's na en hun wijze van leven. Een der meest uitkomende karaktertrekken der Eskimo's is hun goedhartige, vreedzame aard. Zij behooren tot de vreedzaamste volken en houden niet van oorlog. Hun argeloosheid verbant de vrees voor de toekomst, maar brengt hen ook niet zelden in ellende, daar zij in tijden van overvloed zich meer dan te goed doen aan spijs en drank, doch er weinig aan denken, te sparen voor slechtere tijden; met opofferende liefde tot hun naasten deelen zij in tijd van behoefte alles te zamen, om dan ook gemeenschappelijk honger te lijden.

Gastvrijheid is een deugd, die door dat volk beoefend wordt, ook tegenover Europeanen. Zelfs aan vijanden wordt geen plaats geweigerd. Het oordeel omtrent hun eerlijkheid luidt echter zeer verschillend. Ten opzichte van elkander beschouwen zij diefstal als iets zeer onbetamelijks; zelfs het drijfhout, dat iemand op het strand gehaald heeft, zullen zij niet aanroeren. Ten opzichte van Europeanen zijn zij niet zoo nauwgezet van geweten, zoolang dezen namelijk niet tot hun vrienden gerekend worden.

Bij het vreedzaam karakter der Groenlanders zijn lichamelijke beleedigingen en moord er zeldzaam. Twisten werden vroeger en ook thans nog wel door den trommeldans beslecht, een rechtspraak, waarbij de tegenstanders in het midden van een kring van toehoorders elkander spotliederen toezingen. Wie daarbij den anderen belachelijk gemaakt heeft, is overwinnaar in den strijd.

Op eenvoudige wijze wordt het huwelijk gesloten. Als de jonge man in staat is, een eigen huishouding te grondvesten, kiest hij zich een meisje en voert het naar zijn woning. Tegenwoordig behoort het tot den goeden toon, dat het meisje zich aanstelt, alsof zij den man niet verlangt; zij jammert en weeklaagt, dat het van verre hoorbaar is, en soms zelfs tracht zij de woning van haar echtgenoot te ontvluchten. Doch in dit geval moet soms de man, eenigszins ontevreden geworden, haar eenige sneden onder de voetzool geven, om de vrouw het wegloopen te beletten.

Even gemakkelijk als de huwelijken gesloten worden, zijn zij ook weer ontbonden, vooral wanneer er geen nakomelingschap bestaat. Soms geschiedt het ook, dat een sterkere de vrouw van den zwakkere neemt. Goede jagers en visschers nemen dikwijls nog een tweede vrouw, doch dit schijnt, evenals het ruilen der vrouwen voor korten tijd, meer aan de oostkust dan aan de westkust van Groenland regel te zijn. Aan de oostkust vindt men wel voorbeelden, dat vrouwen met een dozijn mannen gehuwd zijn geweest, zegt Nansen. Daardoor staat de zedelijkheid niet op een hoogen trap; zelfs zijn Groenlandsche vrouwen er trotsch op, met een Europeaan betrekking te hebben. Dit alles heeft ten gevolge, dat het ras aan Groenlands westkust weinig zuiver is, hoewel hier slechts eenige honderden Europeanen bij de 10,000 Eskimo's wonen. De huwelijken der Eskimo's zijn over 't algemeen niet zeer vruchtbaar; gewoonlijk hebben zij twee tot vier kinderen, zelden meer.

De invoering van het Christendom heeft ook hier de toestanden veranderd en aan de westkust van Groenland het gemakkelijk gesloten huwelijk, als boven werd beschreven, afgeschaft onder de Christenen. Daar wordt het huwelijk thans kerkelijk ingezegend door een predikant. Bij de invoering van het Christendom werd ook de veelwijverij afgeschaft. Aan de oostkust evenwel is het huwelijk nog dikwijls een vormelijke handel, waarbij de jonge man den vader van het meisje een harpoen of iets dergelijks moet betalen voor zijn bruid.

De toestand der vrouwen kan over 't geheel bij de West-Groenlandsche Eskimo's goed genoemd worden, in elk geval wordt zij niet onderdrukt, zegt Nansen, hoewel zij beschouwd wordt lager te staan dan de man. Daarom heeft de Groenlander gaarne zonen en is hij minder gesteld op dochters, zoodat vader en moeder in den regel bedroefd zijn, als er een dochter geboren wordt. De kinderen worden zeer lang gezoogd; drie tot vier jaar is niets ongewoons.

Bij de Groenlanders bestaat verdeeling van arbeid. De man heeft zijn moeielijk leven als jager en visscher, om de familie te verzorgen; als hij evenwel thuiskomt, is zijn arbeid geëindigd en zorgen de vrouwen. Zij ontvangen den man aan het strand, helpen den buit inhalen, en terwijl de man de boot en de wapens in veiligheid brengt, moet de vrouw den buit in huis brengen. Zij halen de huid van de zeehonden, snijden het vleesch in stukken, enz. Verder zorgt de vrouw voor de huishouding, kookt het eten, bereidt de huiden, herstelt de kajaks en de vrouwenboot met huiden, naait de kleederen der mannen, enz. Zij bouwen ook de huizen, slaan de tenten op, roeien de groote booten of umiaks op reis, (zie pag. 27) die daarnaar „vrouwenbooten" genoemd worden. Vroeger was het beneden de waardigheid van den man, om de vrouwenboot te roeien, doch de taak van den huisvader was het, die te sturen. Tegenwoordig echter roeien zij wel de boot, vooral die, welke door Europeanen gehuurd zijn op de reis. In het huis zijn de vrouwen ook steeds ijverig bezig, terwijl de mannen luieren en niets doen dan eten, elkander verhalen opdisschen en slapen. Verveelt hun dit, dan houden zij zich op zijn meest bezig met het in orde brengen der wapens.

Als de familie op de rendierjacht gaat, dan doodt de man het dier, terwijl het de taak der vrouwen is, het gedoode dier naar de tent te voeren. Zelden maken de vrouwen gebruik van de kajak.

De Eskimo heeft een buitengewoon sterk gevoel van zelfstandigheid. Hij is gewend zijn eigen heer te zijn en naar zijn eigen wil te handelen. Hoewel hij als huisvader een zeker gezag uitoefent, weet hij dat toch zoo te doen, dat het bijna niet gevoeld wordt.

* * *

Oorspronkelijk hadden de Groenlanders een onontwikkelde religie, maar toch bezaten zij vele sagen en waren zij onderworpen aan bijgeloof. Bovennatuurlijke wezens en krachten bestonden er volgens hun voorstelling en hun wijzen of priesters, de zoogenaamde „angekek's" trachtten hun landslieden door allerlei zonderlinge kunsten te suggereeren, om hun heerschappij te handhaven. Het valt niet te ontkennen, dat zij ook de verstandigsten waren en dikwijls de lieden van hun volk met raad konden bijstaan.

De Groenlanders zijn wel tot het Christendom bekeerd, maar hebben toch hun oude geloof nog niet geheel vergeten. Nog tot den tegenwoordigen tijd heeft het bijgeloof hier wortel en zweven de bovennatuurlijke geesten in hun gedachten om hen heen, levende in hun fabels. Van den Groenlander mogen wij niet anders verwachten, ook in Europa zien wij hetzelfde. De oude sagen des volks worden dan ook nog met genoegen gehoord, als zij gedurende de lange winteravonden door hun uitmuntende vertellers worden opgedischt. Dr. Rink heeft vele van die sagen bij elkander gebracht en vertaald, waardoor men een blik kan werpen in het zieleleven der Groenlanders. Zij geven bewijzen van een rijke phantasie en van een poëtische opvatting van vele verschijnselen in de natuur. Behalve sagen en vertellingen van vroegere heldendaden bezitten de Eskimo's ook nog gezangen van verschillenden aard. Zin voor natuurschoonheid schijnt bij de Eskimo's van Groenland aanwezig te zijn, zooals Nansen dit opmerkte.

Heeft de Europeesche beschaving verbetering aangebracht in den toestand van de Groenlandsche bevolking? vraagt Nansen bij de beschrijving van zijn tocht door Groenland. En zijn antwoord moet ontkennend luiden. Wij hebben den Groenlanders niets gebracht, wat hun den strijd om het bestaan heeft vergemakkelijkt. Hun wapens hebben wij in geen enkel opzicht kunnen verbeteren. IJzer heeft de Eskimo wel verkregen, maar gedeeltelijk bezat hij het reeds vroeger, gedeeltelijk kan hij het zeer goed ontberen. Het moet wel schijnen, of de invoering van het geweer

voor hen een groote verbetering moest zijn op de jacht, maar over het geheel is dat niet het geval; integendeel, de vuurwapens hebben hun een niet onaanzienlijke schade berokkend. Door de geweren is de veel belangrijker vangst met harpoenen en blaasroer in verval geraakt. De laatste kon bij alle weer plaats hebben en is veel zekerder dan met het geweer, waardoor ook vele dieren getroffen worden, die men niet vangt. Daarenboven heeft het geweer enkelen er toe geleid, zich meer op het vogelschieten toe te leggen, waardoor de vangst van zeehonden, die steeds de bron van bestaan voor de Eskimo's zullen zijn, werd verwaarloosd.

In vroeger tijd vingen de Eskimo's vogels met een werppijl; zij konden vele daarmede vangen, maar toch was het aantal gedoode niet grooter dan de toeneming, en elk dier, dat hij wondde, werd een buit des jagers. Als hij thans met zijn schroot in een vlucht eiderganzen schiet, worden vele daardoor getroffen, die wel ongeschikt zijn, om voort te leven, maar die hem toch ontkomen.

Doch daarentegen heeft men hun schade aangebracht door den aanvoer van Europeesche produkten. Zij hebben lust gekregen in koffie en tabak, in brood en Europeesche stoffen, en om die te verkrijgen, verkoopen zij het onontbeerlijke zeehondenspek en de huiden. De vrouwenboot verviel uit gebrek aan huiden; zij namen af in aantal, ja het gebeurde zelfs, dat de kajak zonder doel aan het strand lag. De lampen moesten in den winter niet zelden uitgedaan worden wegens gemis aan spek, daar de voorraad reeds voor den winter verkocht werd. De Eskimo hulde zich des winters reeds dikwijls in lompen van slechte Europeesche kleederen, in plaats van in zijn goede warme pelzen, die hij verkocht had. 't Was de geldeconomie, die dit volk van vele zijner natuurrijkdommen beroofde, en er weinig voor teruggaf.

Ook in physiek opzicht zijn de Groenlanders er niet op vooruitgegaan, vervolgt Nansen. Ziekten zijn in den laatsten tijd meer en meer toegenomen; de tuberculose eischt er vele slachtoffers. Het kan niet beweerd worden, dat de Europeanen die ziekte hebben geïmporteerd: zij werd er reeds vroeger gevonden, doch de Europeesche invloed heeft haar verbreiding in de hand gewerkt. De Groenlanders toch leven tegenwoordig meer in de kleine, vochtige huizen, waar de besmettingskiemen meer voedsel vinden dan in hun oorspronkelijke woningen. Bovendien is de Europeesche kost niet zoo gezond voor deze lieden, die gewoon waren van vleesch en spek te leven. Het beste bewijs hiervan is, dat de ziekten het meest onder de Eskimo's voorkomen, die in de nabijheid der koloniën wonen, waar de door de Handelsmaatschappij aangestelden grootendeels leven van Europeesche voedingsmiddelen en in Europeesche kleeding gehuld gaan.

Een voortdurende achteruitgang en verarming van den vroegeren welstand, een verzwakking van het ras, dat is de toestand, waartoe de Groenlanders gekomen zijn.

De Europeanen hebben er het Christendom gebracht en eenige beschaving, zoodat aan de westkust velen kunnen lezen. Evenwel, het Christendom is er meer in naam dan in zijn wezen. En de ontwikkeling van het volk, die zeer gering is, zal den ondergang niet voorkomen.

Men mag de Deensche regeering van dezen toestand geen verwijt maken; deze heeft de inboorlingen met meer verschooning en zorg behandeld dan bij de andere onbeschaafde volken geschiedde, die met de Europeanen in aanraking kwamen. Het doel der Denen was het welzijn der Eskimo's te bevorderen, en daardoor zijn zij tot nog toe blijven bestaan. Er is geen tweede voorbeeld, dat een jagersvolk, hetwelk met beschaafde volken in aanraking kwam, zich zoo lang heeft staande gehouden. Maar ondanks dit alles vormen de Eskimo's een uitstervend natuurvolk, dat zijn ondergang te gemoet gaat, en misschien alleen weer krachtiger zou worden, als het terugkeerde tot zijn oude levenswijze. En dit zou misschien geschieden, als de Europeanen zich terugtrokken. Misschien, zeggen wij, want de Europeesche invloed zou er ook blijven bestaan na hun teruggang en waarschijnlijk den terugkeer tot de oorspronkelijke toestanden belemmeren.

* * *

De Eskimo's in Alaska, omtrent wie men tot voor kort in Europa weinig wist, zijn het talrijkst, en bij hen vindt men nog het meest den natuurtoestand van dit volk. Volgens hun begrippen bewonen zij een waar Eldorado. Hun uitgestrekt

land is betrekkelijk rijk aan bosch; de talrijke kleine rivieren, welke het doorsnijden, bieden overvloed van visch, en de omringende zee bezit tal van zeedieren van allerlei aard, bovenal walrussen, witte walvisschen, zeehonden en zeevogels. Door dit alles zijn de levensvoorwaarden der Alaska-Eskimo's gunstiger dan die van de Groenlanders, en dit openbaart zich in hun geheele zijn. Onder de kuststammen munten bovenal de bewoners der Kotzebuesond en van het Kaviak-schiereiland tot den mond der Jukon uit door intelligentie en dapperheid; dikwijls steken zij over naar Azië en naar het zuiden van Alaska.

De kleeding dezer Eskimo's bestaat meestal uit huiden van tamme rendieren, welke zij door hun handel met Siberië verkrijgen. De vrouwen dragen, evenals de Athapasken, een Indianenstam in het binnenland, broeken van strooken zeehondenleer, waarop een of twee rijen rendiertanden zijn vastgehecht, de jachtbuit van den echtgenoot of den vereerder. Dikwijls dragen zij een snoer van blauwe glazen kralen in den neus, die zelfs den mond bijna bedekken, terwijl zij in de ooren fraai bewerkte oorringen uit walrustanden hebben hangen. Van den eenen oorring tot den anderen hangt een kralensnoer, die achter onder het haar is verborgen. Bij de intrede der huwbaarheid wordt de kin met een blauwe verf getatoueerd.

Eigenaardig is de lippenversiering bij de Alaska-Eskimo's. De jonge meisjes doorboren op drie plaatsen de onderlip, en wel in het midden, rechts en links. In deze kleine openingen worden uit been vervaardigde spijkers zoo geplaatst, dat de kop tegen het tandvleesch slaat. De beide uiterste spijkers zijn gewoonlijk gekromd, de middelste is recht. Men laat die spijkers eenige millimeter naar buiten uitsteken en hangt daaraan eenige snoeren kralen, die tot de kin reiken.

De mannen aan de kust dragen meest rendierjakken en broeken uit zeehondenvel, terwijl zij, die in het binnenland of aan de groote rivieren wonen, hun kleeding uit vellen van muskusratten of eekhoorntjes vervaardigen. Rondom de kap over het hoofd wordt aan den rand een strook wolfsvel of het vel van een veelvraat aangebracht. Verder dragen zij een gordel uit de beenhuid van een veelvraat met klauwen er aan; den staart van het dier bevestigen zij achteraan den gordel. De laarzen bestaan aan de kust uit zeehondenvel, in het binnenland aan de rivieren uit de huid van den zalm. Mannen en vrouwen dragen, vooral in den winter, uit gras gevlochten kousen. Dit werk is voortreffelijk; de zuidelijke Eskimo's en ook die der Aleuten verstaan zeer goed de kunst, om stroo en gras tot korven te vlechten. Bij vochtig weer dragen mannen en vrouwen een regenkleed, over den pels, dat uit darmen van dieren of vischhuid vervaardigd is.

Ook de mannen doorboren de onderlippen, en wel onder de mondhoeken. Doch de lippen-pinnen, soms van steen en soms van been, verschillen zeer. Aan de kust tusschen de Jukon en de Kuskokwim en op het Nunivak-eiland heeft de lippenpin den vorm van een vischstaart. Deze versiering wordt bovenal gedragen door de waljagers en moet de begeerte naar spek uitdrukken.

Algemeen is de meening verbreid, dat de Eskimo's het vuilste volk der aarde zijn. Dat is niet het geval, zegt Jacobsen, aan wien wij hier veel ontleenen. Dat hun kleederen niet gewasschen kunnen worden, spreekt vanzelf, en wijl de stof kostbaar is, moeten zij de kleederen zoolang mogelijk gebruiken. Toch dragen zij wel zorg voor het lichaam. De Eskimo heeft zelfs een gereedschapje, om het ongedierte te dooden. Voelt hij iets op zijn huid, dan trekt hij den pels uit, legt hem op een plank, en drukt en wrijft net zoo lang met zijn voorwerp op de verdachte plek, tot hij doel meent te hebben getroffen. Opmerkelijk is het, dat de Eskimo's in Alaska dampbaden hebben, die al van ouden tijd dagteekenen. In elk grooter dorp vindt men een of meer feesthuizen, zoogenaamde „Kassigits", gebouwen, die nu eens bij feesten, dan weer bij vergaderingen, dan weer als woonhuis voor reizenden en eindelijk als badhuizen gebruikt worden. De Kassigit is veel hooger dan de gewone woonhuizen, en ook de bouwstijl is een andere. De houten voetbodem ligt 1 à 1½ meter boven een uitholling in de aarde; een onderaardsche gang voert van buiten naar binnen, en van dien kelder stijgt men in tot het eigenlijke gebouw. In het ronde dak van het huis is een vierkante opening als venster, met doorschijnende darmen afgesloten. Langs de kanten vindt men galerijen, waar bij feesten de toeschouwers plaats nemen en waar vreemdelingen des nachts slapen. Als de Eskimo

een bad neemt, wordt het venster gesloten en een gedeelte van den planken vloer verwijderd, waarna een groot vuur wordt aangelegd. Door de hitte wordt het lichaam van den Eskimo aan het zweeten gebracht en daarbij met sneeuw afgewreven.

De Eskimo's zijn een der gezelligste volken der aarde. Steeds in een goed humeur, wordt er elken avond in een of andere hut gezongen en op de muziek van een tamboerijnachtige trommel gedanst. Elke gelegenheid, om feest te vieren, wordt gretig aangegrepen; daarbij wordt veel gezongen en gegeten. In traan gekookte bessen vormen een delicatesse.

Nevens eten en zingen is het rooken van tabak bij de Eskimo's een hartstocht. De pijpen zijn van steen gemaakt of van metaal en komen overeen met die der volken van Noord-Siberië.

De Eskimo's houden ouden van dagen in eere en onderscheiden zich in dit opzicht gunstig van de Tschuktschen. Als een Eskimo overleden is, geeft ongeveer een jaar na het sterven de zoon een feest, waarbij degene, die dat jaar voor het graf heeft zorg gedragen, beloond wordt. Vrienden en bekenden, tot dat feest genoodigd, geven hierbij geschenken.

Het geestelijk leven der Eskimo's is met een mengsel van allerlei bijgeloof vervuld, en Sjamanen of tooverpriesters vervullen ook hier een rol. Voor een pasgeboren kind wordt door een Sjamaan een houten afgodsbeeld gesneden, dat in huis in een daarvoor gemaakten zeehondenrok bewaard wordt met andere amuletten. Op verschillende plaatsen dragen kinderen en volwassenen amuletten van nephriet en andere steenen.

Het is bijna overal een gewoonte, om aan de afgestorvenen, hetzij man of vrouw, de gereedschappen, die zij bij hun leven gebruikten, in het graf mede te geven. Dit gebruik wijst op een geloof aan het voortbestaan van het lichaam na den dood. Terwijl de oostelijke Eskimo's hun dooden begraven in de sneeuw of den bodem, worden bij de Jukon en Kuskokwim de overledenen in houten kisten gelegd, die op vier palen ongeveer 4 voet boven den grond staan. Om ze tegen roofdieren te beschutten, worden er dikwijls dubbele kisten gebruikt. Op de kist worden gebeurtenissen uit het leven van den overledene voorgesteld. Voor degenen, die op het water of op de jachtreizen verongelukken, wordt een eenvoudig herinneringsteeken opgericht, hetzij uit drijfhout of iets anders.

De Eskimo leeft ook in Alaska òf het geheele jaar òf een groot gedeelte des jaars in zijn winterhuis. In streken, waar voldoende drijfhout aan de kust aanspoelt of waar boomen groeien, is het huis meestal ruim gebouwd en dient het tot verblijfplaats van vier à vijf familiën. De bouw is kegelvormig en de wanden zijn van buiten met een laag zoden bedekt van ongeveer een voet dik. Een 3 à 5 meter lange gang, gedeeltelijk onder den grond en eveneens met zoden bedekt, zoo laag, dat men er bijna door moet kruipen, voert naar het binnenste der woning. De kleine deuropening is met een dierenvel behangen. Op het Kaviak-schiereiland daalt men langs een trap door een opening in het dak in den gang af. De gang is in den winter de liefste verblijfplaats der honden, zoodat men des avonds er bijna niet door kan komen. Het huis wordt, al naar de grootte, met vier à zes traanlampen, op palen staande, verlicht. Aan drie wanden van het huis vindt men de slaapplaatsen, gelijkvloers met den bodem, met stroomatten en stroo belegd. De onderlagen en dekens uit rendiervel worden overdag opgerold en dienen dan tot zitplaats.

Het daglicht dringt door een opening van $\pm$ 1 M^2. grootte midden in het dak, met zeehondendarm afgesloten, naar binnen. Vóór het donker is, wordt er een vuur aangestoken, waarboven de maaltijd van visch of vleesch wordt bereid. In streken, waar geen hout is, zooals in de toendra's, wordt het vleesch en het overige voedsel geheel rauw gegeten. Het drinkwater wordt verkregen door de sneeuw te smelten.

Bij de jachten der Eskimo's op het ijs en ook bij de middelste Eskimo's vindt men winterhutten, geheel uit sneeuw en ijs gebouwd, „kristallen paleizen voor arktische feeën," zooals Bancroft zegt. Deze winterhutten, „igloo", of „igolo", worden gewelfvormig gebouwd uit materiaal van ijs en sneeuw. De vaste sneeuw wordt in blokken gesneden, overeenkomende met zandsteenblokken, en deze worden tot een gewelf in elkander gevoegd en verder met losse sneeuw overdekt. Op die wijze verkrijgt men een gewelf uit sneeuwsteenen. Deze wijze van bouwen hebben de

Eskimo's geheel zelfstandig uitgevonden, wat wel pleit voor hun intelligentie. Zelfs bij de meer ontwikkelde bewoners van Mexico kent men dien bouwvorm niet; Assyriërs, Egyptenaars, Chineezen en Eskimo's hebben zelfstandig den boogbouw uitgevonden.

In staatkundig opzicht zijn de Eskimo's vrije lieden. Een eigenlijk hoofd erkennen zij niet, doch het patriarchale beginsel heeft er post gevat, zoodat elk familiehoofd zijn familie bestuurt. In sommige gevallen wordt een raad der oudsten bijeengeroepen en de beslissingen van dezen worden gevolgd. De Sjamanen hebben echter grooten invloed op allerlei beslissingen. Sommige stammen erkennen een erfelijk hoofd. Landeigendom wordt er zoo goed als niet gevonden; alles, behalve de strikt

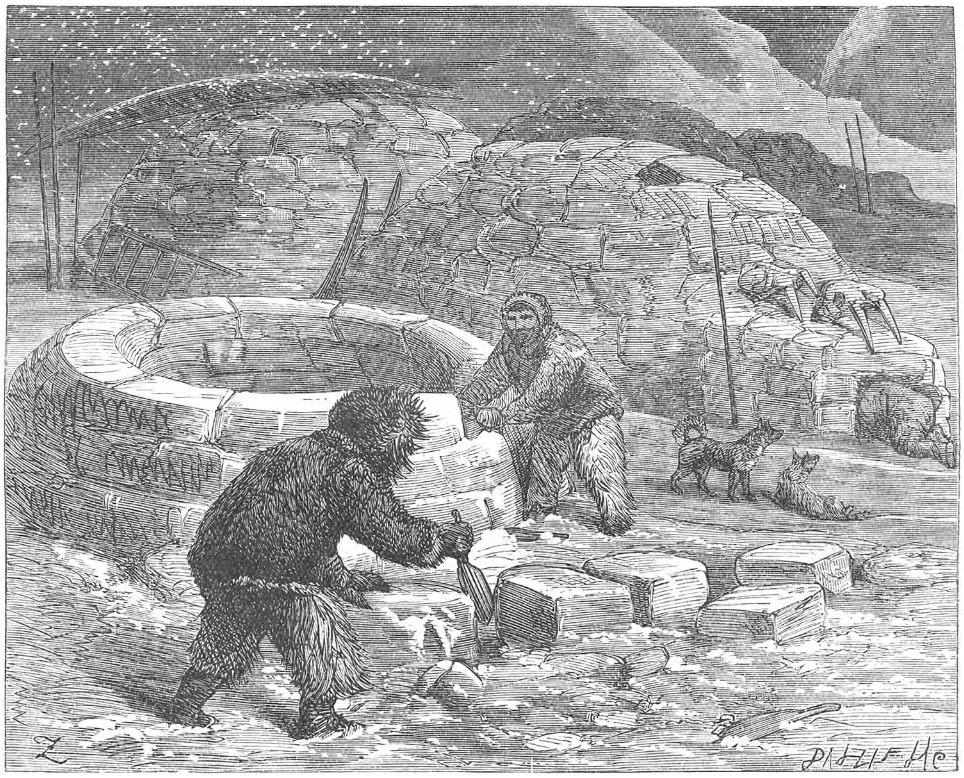

DE ESKIMO'S, HUN SNEEUWWONING BOUWEND.

persoonlijke gereedschappen, wapens en kleeding, is grootendeels gemeenschappelijk eigendom. De levensvorm heeft iets communistisch.

* * *

Het reizen geschiedt bij de Eskimo's in den zomer, als het water open is, met booten, in den winter met de slede, getrokken door honden. Bijna elke familie heeft drie of meer honden. De Eskimo-hond, ook wolfshond genoemd, is een voortreffelijk trekdier. Zoodra de aarde met sneeuw bedekt is en de rivieren zijn vastgevroren, spant de Eskimo vier tot zes of meer honden voor de slede en brengt bezoeken in de naburige dorpen, omdat in dien tijd overal overvloed van gedroogd vleesch en visch te vinden is. De sleden zijn smal van vorm en de deelen worden alle met lederen riemen samengebonden, zoodat zij groote elasticiteit bezitten. Bij de bewoners

van noordelijk Alaska loopt steeds iemand voor de slede uit, om den weg te wijzen; elders bestuurt men ze door middel van een zweep. Als men door een boomlooze streek vaart, worden steeds eenige berkenstokken medegevoerd, om des nachts te dienen tot het opslaan der tent.

In Alaska bespant men de sleden op andere wijze dan in Groenland en Labrador. In laatstgenoemde streken worden de honden zoodanig voor de slede gespannen, dat eerst één hond voor loopt, vervolgens twee, dan drie honden naast elkander geplaatst zijn, enz. (zie de fig.) De Alaska-Eskimo plaatst de honden in een lange rij op afstanden van 1 meter van elkander, aan een sterken riem verbonden. Hierdoor kan men met de sleden gemakkelijker de boschpaden doorgaan, wat in Alaska noodig is, doch waarop men in Groenland niet bedacht behoeft te zijn.

SLEDEVAREN.

De sleden verschillen zeer, wat hun maaksel betreft, doch in hoofdzaak zijn zij alle dezelfde en bestaan zij uit twee schenkels, door een aantal dwarsstukken met elkander vereenigd.

De beste sleden zijn die, waarvan de schenkels vervaardigd zijn van het kaakbeen van den walvisch, tot smalle plankjes gezaagd en tot den behoorlijken vorm gesneden. Zij worden altijd bekleed met een strook van dezelfde stof. Andere worden van hout gemaakt en met been bekleed; in deze gevallen bestaat het houten gedeelte uit verscheidene stukken, saamverbonden met lederen riemen. Des winters wordt het vel van den walrus vaak tot schenkels gebezigd. Het is ruim een centimeter dik en in bevroren toestand veel sterker dan een plank van dezelfde dikte.

Wanneer geen hout, been of walrussenvel te krijgen zijn, weet de Eskimo toch

raad: hij snijdt lange reepen zeehondenvel en naait de randen van elke strook samen, waardoor twee lange buizen gevormd worden. Deze buizen worden dan met mos en aarde opgevuld en water er in gegoten. Binnen een paar minuten zijn zij zoo hard als steen en kunnen alsdan als schenkels eener slede dienen. De onderrand der schenkels, hetzij been, hout of vel, is altijd bekleed met een overtreksel van ijs, hetwelk hernieuwd wordt, zoodra het door wrijving versleten is; dit doet de slede niet alleen sneller over de bevroren oppervlakte glijden, maar belet de kostbare stof der schenkels, aan stuk gewreven te worden.

De dwarsbalken zijn gemeenlijk van been. Zij steken aan iedere zijde een weinig buiten de schenkels uit en zijn zoo ingericht, dat de slede van voren smaller is dan van achteren. Zij worden niet al te vast verbonden, daar zij aan het voortdurend geweld en de rukken, die de slede op reis ondergaat, moeten medegeven.

De Eskimo gebruikt ook sneeuwschoenen, welke op die der Indianen gelijken. Zij bestaan uit twee lange houten ribben, door riemen samengebonden. Sneeuwschoenen uit één stuk hout, zooals in Noord-Europa en Noord-Azië gebruikelijk zijn, kent men bij de inboorlingen van Amerika niet.

Als men op reis gaat, wordt het gezicht tegen het sterke licht op de sneeuw beschermd door een houten bril, welke het bovenste gedeelte van het gelaat bedekt, terwijl alleen door een smalle spleet kan gezien worden. Bij de jacht in den zomer met de kajak bedient men zich van houten hoeden, die het oog beschutten.

Bij sterke vorst wrijft de Eskimo zijn gezicht in met vet, vóór hij op reis gaat, terwijl de neusgaten met rendierhaar worden gesloten. Het beste middel, om bevroren ledematen te herstellen, is, ze met sneeuw in te wrijven.

* * *

De toestanden, zeden en gebruiken der centrale Eskimo's zijn het minst bekend. Vooral de Eskimo's van Groenland zijn het onderwerp geweest van nauwgezette studiën. Omtrent de centrale Eskimo's van den Arktischen Archipel en het vasteland van Noord-Amerika weten wij weinig meer dan hetgeen enkele reizigers er terloops bij waarnamen.

Omtrent de religieuse voorstellingen en gebruiken dezer Eskimo's geeft Dr. Boas eenige nadere inlichtingen. Hij zegt, dat de mythologie dezer stamgroep vele afwijkingen van die der Groenlanders vertoont. De vergelijking van beide toont evenwel aan, dat zij op denzelfden grondslag berusten, doch zich in verschillende richting ontwikkeld hebben. Misschien moet men hier aan een trapsgewijzen voortgang van het westen naar het oosten denken.

De centrale Eskimo's hebben onvaste, slecht begrensde voorstellingen van hoogere wezens, en van een voortbestaan na den dood. Toch gelooven zij aan gewesten der gelukzaligheid. „Qudliparmiut" (de hemel) is boven, daar is iedereen gelukkig. Daar is het altijd licht; geen sneeuw, geen ijs, geen steenen vindt men daar. Het leven is er steeds aangenaam; men heeft er geen moeiten en vermoeiing; het geheele leven is een bestendig spelen en zingen, en dit duurt voort zonder ophouden.

„Adliparmiut" (de hel) daarentegen ligt onder. Daar is het altijd donker, geen zon schijnt er. Moeiten zonder einde drukken daar de zielen; vreeselijke stormen heerschen er, en onophoudelijk gieren er sneeuwjachten. Het is er streng koud en de zee is vol ijs. Ieder, die daar komt, moet er eeuwig blijven.

De goede Eskimo's gaan allen naar „Qudliparmiut". Dat zijn zij, die hulpvaardig waren tegenover de armen, die hongerigen voedden en die steeds gelukkig waren, zoolang zij op aarde leefden. De slechte Eskimo's daarentegen komen in „Adliparmiut", de gierigaards, die niets voor een ander over hadden gedurende het leven, de moordenaars en boosdoeners. Verder gelooven zij allen, dat vrouwen, die bij een bevalling overlijden, en lieden, die een geweldigen dood ondergaan, in den hemel komen.

Wij moeten, om der ruimte wille, van dit onderwerp afstappen.

De Aleuten en de Aziatische Eskimo's.

De woeste, boomlooze, vulkanische eilandengroep, welke zich in een boog van Kamschatka naar Alaska uitstrekt, is bewoond door een volksgroep, die men *Aleuten*

noemt, misschien van een Tschuktschenwoord „Ilua", dat „eiland" beteekenen zou. De bewoners dezer eilanden worden op 2400 geschat; zij zijn hoofdzakelijk visschers en jagers, die in de zeefauna hun middel van bestaan vinden. De Aleuten komen in vele opzichten met de westelijke Eskimo's overeen, zoodat wij hierbij niet langer zullen verwijlen. Alleen moeten wij er nog op wijzen, dat hun bestaan zeer bedreigd wordt door de roekelooze wijze, waarop men de vischvangst hier gedreven heeft, zoodat de wild- en vischrijkdom is uitgeput geworden.

De Namollo's in het noord-oosten van Azië schijnen verwanten der Eskimo's te zijn. De Aziatische Eskimo's schijnen echter in aantal te verminderen; misschien lossen zij zich op in andere verwante volken.

LITTERATUUR OVER DE ESKIMO'S.

P. EGEDE. Nachrichten von Grönland. Kopenhagen, 1790.
J. ROSS. Die Entdeckungsreise um Baffinsbay auszuforschen 1818. Leipzig, 1820.
„ Narrative of a second voyage in search of a North-West Passage. London, 1835.
HALL. Life with the Esquimaux. London, 1864.
P. TOPINARD. Mesures craniométriques des Esquimaux (Revue d'Anthropologie II, 1872).
H. RINK. The Eskimo tribes. London, 1877.
„ Eskimosche Sagen und Märchen. Kopenhagen, 1887.
„ Die Ost-Grönlander in ihren Verhältnisse zu den übrigen Eskimostämme. (Deutsche Geogr. Blätter, 1886).
„ Tales and traditions of the Eskimo, with a sketch of their habits, religion, language and other peculiarities. London, 1875.
FRITHJOF NANSEN. Auf Schneeschuhe durch Grönland. Hamburg, 1891.
H. H. BANCROFT. The native races of the Pacific States of North America. London, 1875.
J. A. JACOBSEN. Leben und Treiben der Eskimo. (Ausland, 1891).
C. A. RIBBACH. Sur les Esquimaux du Labrador. (Tijdschr. v. h. Kon. Ned. Aardr. Gen., 1876).
W. H. DALL. Tribes of the extreme Northwest. Washington, 1887.
HOLM. Les Grönlandais. Kopenhagen, 1889.
MC. LEAN. Notes on the Hudson's Bay territory II. London, 1849.
J. RICHARDSON. Arctic searching expedition I. London, 1851.
B. SEAMAN. On the anthropology of Western Eskimoland. (Anthropol. Journal 1865).
CL. R. MARKHAM. On the origin and migrations of the Greenland Esquimaux. (Journal of the Royal Geog. Society XXXV).
BORDIER. Rapport sur les Esquimaux. (Bullet. de la Soc. d'Anthropologie, 1878).
F. BOAS. Die religiösen Vorstellungen und einige Gebräuche der zentralen Eskimo's. (Peterm. Mitt., 1887).

HOOFDSTUK IV.

DE EERSTE AANRAKING VAN DE BLANKEN MET DE INDIANEN.

ALGEMEEN OVERZICHT.

De inboorlingen van het grootste gedeelte van Amerika werden met den naam Indianen aangeduid. Deze naam is afkomstig uit den tijd der eerste ontdekking van de Nieuwe Wereld, toen men de nieuw gevonden landen als onbekende eilanden van Indië beschouwde, en de inboorlingen derhalve met den naam Indianen betitelde, d. i. bewoners van Indië.

De eerste Indianen leerden de Europeanen kennen op de West-Indische eilanden. Zoover het leven der bewoners van de Antillen aan Columbus en zijn gezellen bekend werd, deden zij zich voor als eenvoudige natuurvolken, welke nauwelijks den laagsten trap van beschaving te boven waren gekomen. De vruchtbaarheid van het land en de zachtheid van het klimaat zonder winter maakte hun den strijd om het bestaan gemakkelijk en onthief hen van zware inspanning. Met stroo en palmenbladeren bedekte loofhutten waren voldoende voor een woning, en zij rustten uit in hangmatten, die zij vaardig wisten te vlechten. Waar de zetel was der Kaziken stonden eenige woningen naast elkander, die een dorp vormden. Kleeding ontbrak geheel; de vrouwen, die in echtelijke gemeenschap leefden, bedekten op zijn meest de schaamdeelen met schorten van katoen, die er in het wild groeide, terwijl bij aanzienlijken deze schorten van de schouders tot de knieën reikten. Als voedsel gebruikten zij aard- en boomvruchten, vooral de knollen der bataten in hun verscheidenheden, maïs, jamswortel, visschen, vogels, enz.

Bij dit arme volkje waren geen rijkdommen te vinden; slechts een zonderling versiersel, door de bewoners van het eiland gedragen, boezemde den naar goud dorstenden Spanjaarden eenige belangstelling in: kleine stukjes goud, welke eenigen dezer wilden in den doorboorden neuswand gestoken hadden, leverden het bewijs, dat, zoo al niet op dit eiland, dan toch in de nabijheid goud moest gevonden worden.

Columbus wist van de bewoners van dit eerste ontdekte eiland, het eiland Guanahani van de Bahama-eilanden, zooveel te weten te komen, dat dit goud van het zuiden afkomstig was. En onze ontdekkingsreiziger zeilde verder, in de hoop, het eiland Zipangu (Japan), door Marco Polo reeds beschreven (zie II pag. 402), spoedig te bereiken.

De komst van den blanken man had al spoedig de gemoederen der eilandbewoners verontrust. Want toen Columbus verder voer langs een reeks van schoone eilanden, door de tropische lente in een heerlijk plantenkleed gehuld, bemerkte hij weldra, dat de bewoners reeds vluchtten bij zijn nadering, slechts de ellendige, ledige hutten aan de kusten achterlatend. 't Was reeds het voorspel van het groote treurspel, dat de uitroeiing en verdringing van een menschenras door de Blanken tot inhoud had en hetwelk in den loop der nieuwe geschiedenis zou worden afgespeeld.

Over 't geheel was de ontvangst der Blanken door de inboorlingen niet onvriendelijk. Toen Columbus zich op Cuba bevond, kusten de Indiaansche vrouwen de blanke handen en voeten van de vreemdelingen; zij streelden hun de huid, en toen meer dan vijftig Indianen den vreemden gasten uitgeleide deden, wikkelden velen hunner onderweg een gloeiende kool en zekere kruiden in een droog blad, terwijl zij den rook opzogen en vervolgens uitbliezen. Doch Columbus en zijn tochtgenooten maakten spoedig door voorbeelden duidelijk, wat de Indianen van de Spanjaarden te wachten hadden. Vóór zijn vertrek liet Columbus vijf argelooze inwoners grijpen en ook een vijftal vrouwen ontvoerde hij, om ze mede te nemen naar Spanje.

Toen Columbus koers zette naar Haïti, verzochten de Indiaansche gevangenen hem door smeekende gebaren, het eiland niet aan te doen. Zij gaven daarbij te kennen, dat de bewoners, die zij *Kariben* noemden, menscheneters waren. Columbus verstond hen verkeerd; hij meende, dat zij „Kaniben" zeiden, en dit gaf aanleiding tot het oorspronkelijk ontstaan van het woord „kanibalen" voor menscheneters. In Amerika is evenwel het woord bewaard in een volksstam van dien naam, de „Kariben" alsmede in den naam Karibische Zee.

De Kariben waren inderdaad gevreesde krijgslieden op de Antillen, wier vergiftigde pijlen zelfs voor de Europeanen gevaarlijk werden. Zij stonden in vele opzichten hooger dan de Indianen, die Columbus eerst had leeren kennen; zij waren uitmuntende zeilers en hadden een taal, welke van die der overige eilandbewoners verschilde. De door de Kariben onderworpen lieden werden door dezen als slaven behandeld.

De godsdienstige voorstellingen der bewoners van de Antillen, zooals Columbus die aanvankelijk leerde kennen, stonden niet hoog. Zij bezaten een groote menigte ongevormde godenbeelden, „Cemes" geheeten, uit steen, klei, goud of ook uit katoen vervaardigd, die op ruwe wijze de natuurkrachten in hun weldoende of vreeselijke werking verpersoonlijkten. In de dorpen en woningen en bovenal voor de heilige grotten en holen waren die afgodsbeelden ter vereering geplaatst, terwijl priesters onder oppertoezicht der Kaziken er een wakend oog op hielden. Bedevaarten, orakels en tooverkunsten behoorden tot hun godsdienstige ceremoniën, welke geheimen alleen de stamhoofden en de priesters verstonden. Den gestorvenen gaven zij verschillende spijzen en een kroes water mede in het graf, wat er op wijst, dat zij aan een voortleven na den dood geloofden. Volgens het volksgeloof hielden de afgestorven zielen in rotskloven, holen en dichte wouden verblijf, en in de echo's meenden zij hun stemmen te hooren. Als aanzienlijke vorsten stierven, volgden de voornaamste vrouwen hen dikwijls in het graf.

Men moet zich echter geen overdreven voorstellingen maken van de onschuld dezer Indianen, zooals door sommige phantasten geschiedde. Hun karakter had menige donkere zijde; de echtelijke trouw onder aanzienlijken werd niet in acht genomen, ja, een vrijheid ten opzichte van de mannen werd als iets adellijks aangezien. Abortus, met het doel, om lichamelijke schoonheid langer te bewaren, was een algemeen verbreid euvel. Eigendomsrechten werden wel door hen geëerbiedigd, vooral, omdat men uitging van het beginsel, dat eigenlijk de Kaziken eenig eigenaar was, die ieder zijn aandeel gaf, zoodat het aanranden van iemands eigendom als een soort van hoogverraad werd aangemerkt.

De ontdekkingen der Spanjaarden op de Antillen gingen gepaard met de onderwerping der inboorlingen en exploitatie der onderworpen landen enkel tot eigen voordeel. Op den tweeden tocht van Columbus werden hem reeds een aantal Europeesche zaden, vele huisdieren, als paarden, schapen, varkens en runderen medegegeven, om die in het westen over te planten, maar er werden tevens bloedhonden medegevoerd, die tot het volgen van menschen in den strijd tegen hen afgericht waren. Reeds tegen de Negers had men deze dieren met succes gebruikt; ook in Amerika zouden zij dienst doen, om het Amerikaansche ras te bestrijden. Was het een ironie, dat gelijktijdig zendelingen werden overgescheept, om de inboorlingen tot het Christendom te bekeeren?

De gevolgen van het optreden der Spanjaarden voor de inboorlingen bleven niet uit. Op Hispaniola (Haïti), in 1492 ontdekt, een de eerste der Spaansche koloniën, werden de inboorlingen zoo wreed behandeld, dat zij, nadat in 1504 het geheele eiland onderworpen was, binnen korten tijd uitstierven. Honger en ellende, vereenigd met den uitputtenden arbeid, rukten een groot aantal dier ongelukkigen weg, doch een even groot aantal beroofden zich van het leven, dewijl zij zulk een ellendig bestaan niet meer konden voortsleepen. De bewoners van geheele dorpen vereenigden zich, om gezamenlijk een snel werkend vergift, het sap van den manioc, in te nemen of vergiftige planten naast hun hangmatten te verbranden. De vrouwen, die hun kinderen niet aan de ellende der slavernij prijs wilden geven, veroorzaakten bij zichzelf een ontijdige bevalling, of onthielden zich van alle huwelijksgemeenschap. Met elk jaar werd de toestand der Indianen treuriger; in het midden der 16e eeuw waren er nauwelijks 150 overgebleven. Doch eindelijk vonden de inboorlingen bescherming

bij de geestelijkheid, en wel bij de orde der Dominicanen, die niet zonder levensgevaar voor de onderdrukten in de bres sprongen.

De meest onvermoeide strijder voor de belangen der inboorlingen was wel de priester Las Casas, een edel menschenvriend, die zijn eigen slaven vrijliet en een eigen kolonie stichtte, om de Indianen tot deugdzame, werkzame menschen te vormen, een poging, die, helaas! niet gelukte. Nadat hij onderscheidene malen naar Spanje gereisd was, om voor de verbetering van den toestand der inboorlingen te ijveren, en eindelijk de kroon moest optreden, om aan de vreeselijke sterfte onder de Indianen paal en perk te stellen, doch tevens om de plantages en goudwasscherijen van arbeiders te voorzien, kwam men op het denkbeeld, de sterke Negers, die aan het heete klimaat en aan zwaren arbeid gewoon zijn, uit Afrika naar Amerika te vervoeren. Zoo ontstond de afschuwelijke slavenhandel, die de Indianen niet van den ondergang gered heeft, voor Afrika een gruwel geworden is, doch die aan Amerika een nieuw volkselement heeft toegevoegd, dat er later niet zonder beteekenis zou blijven.

* * *

Van de West-Indische eilanden zetten de Spanjaarden hun ontdekkings- en veroveringstochten voort naar het vasteland van Amerika. De berichten, die Gryalva en zijn tochtgenooten omtrent de door hen bij een verkenning op het vasteland gevonden rijkdommen medebrachten, deden bij Spaansche avonturiers de vurige begeerte ontwaken, om het nieuwe goudland te onderwerpen. Hun avontuurlijke zin en zucht naar goud dreef de Spanjaarden verder, en dit karakteriseert de geschiedenis dier ontdekkingen.

Columbus had in 1502, terwijl hij langs de kust van Guatamala naar de landengte van Dariën zeilde, vruchteloos naar een doorvaart door Midden-Amerika gezocht.

In 1508 betraden Pinzon en Diaz de Salis de kust van Belize; in 1512 ontdekte Ponce de Leon: Florida, en in 1513 zag de Balboa van de hoogten van Dariën de wateren van den Grooten Oceaan. In 1517 vond Cordova: Yucatan en in 1518 kwam Gryalva voor het eerst in Mexico.

Fernando Cortez ondernam in 1519 een stoutmoedigen tocht naar Mexico, waar hij het aanzienlijk rijk der *Azteken*, een reeds hoog ontwikkeld volk van Amerikaansche inboorlingen, die in grooten bloei en welvaart verkeerden, ten onder bracht en den grondslag legde voor de Spaansche Kolonie Nieuw-Spanje.

Ook naar Zuid-Amerika richtten zich de ontdekkingen en onderwerpingen. Columbus was reeds in 1498 aan den mond der Orinoco gekomen, zonder te weten, dat hij het vasteland van Zuid-Amerika ontdekt had. In 1500 ontdekte Pinzon en weinige maanden later de Portugees Cabral, door een storm beloopen, Brazilië, welks oostkust van 1500—1503 door Amerigo Vespucci (naar wien Amerika genoemd is) en Gonzalo Coelho tot ten zuiden van den keerkring werd gevolgd en waar men in 1509 tot La Plata doordrong. Aan Magelhaens gelukte het in 1519, langs de Patagonische kust naar het zuiden voortdringend door de straat, welk naar hem genoemd is, ten zuiden langs Amerika tot in den Grooten Oceaan door te dringen.

Doch ook Spanje vervolgde zijn avontuurlijke veroveringen. Van de landengte van Panama zetten Spaansche avonturiers hun veroveringen voort en kwamen langs de westkust in 1524 onder Pizarro en d'Almagro tot ten zuiden van den æquator. In 1526 werd Peru door Pizarro bekend, met welks verovering hij in 1531 een aanvang maakte. Het rijk der Inca's, dat reeds tot een hooge ontwikkeling gekomen was, werd een prooi van Spaansche avonturiers, en een tijdperk van onrust, onzekerheid en twisten heerschte in dit gebied onder den invloed der Blanken.

De Spaansche bezittingen in Amerika strekten zich op het vasteland uit van Peru tot Mexico. In al deze gewesten ondervond men de nadeelen van de Spaansche heerschappij, die overal te gronde ging. Wij zullen hierop terugkomen bij de bespreking dier gedeelten afzonderlijk.

* * *

De eigenlijke kennis en nadere aanraking tusschen Europa en Amerika ging uit van Spanje en had betrekking op Midden-Amerika en de eilanden. Reeds vroeger was echter een gedeelte van het werelddeel door Europeanen bezocht. De Scandina-

viërs of Noormannen hadden zich reeds in de 10e eeuw op hun stoutmoedige tochten over den Oceaan gewaagd en waren in 982 onder Erik Rauda of de Roode van IJsland uit naar Groenland overgestoken, waar zij een kolonie gesticht hadden, welke later 2 steden, 16 kerken, 2 kloosters en 100 gehuchten omvatte, en onder een eigen, in Garde resideerenden bisschop stond. Van hier uit werd in het jaar 1000 ook Vinland bezocht, waaronder men Labrador aan den mond der St. Laurens en het land tot de Hudson heeft te verstaan. De bloeiende Groenlandsche kolonie in Noord-Amerika werd in de middeleeuwen door de Eskimo's en andere oorzaken verwoest. Deze ontdekking van Amerika evenwel ging verloren en bepaalde zich ook slechts tot het uiterste noorden, zoodat de eer van de eigenlijke ontdekking van het werelddeel aan Columbus blijft toekomen.

In Noord-Amerika werden de ontdekkingen het eerst verricht door Sebastian Cabot, die in 1497 New-Foundland, dat hij naar den rijkdom van kabeljauw »Terra de Bacalao" noemde, en in 1498 Labrador en de kust van het vasteland tot Florida ontdekt had.

Bij het zoeken naar de noordwestelijke doorvaart langs het noorden van Amerika, vond Cabot in 1517 de Hudsonstraat, en in 1524 vond de Florentijn Giovanni Verazzano, die in opdracht van Frankrijk aan de oostkust van Noord-Amerika naar een doorvaart zocht, in 1525 de Hudson-rivier.

Aldus was de oostkust van Amerika grootendeels bekend geworden.

Toch duurde het nog langen tijd, vóór de Europeanen zich in Noord-Amerika vestigden. De boschrijke gewesten, door oorlogszuchtige Indianen bewoond, die Cabot had leeren kennen, wekten geen groote verwachtingen op bij de goudzoekende Europeanen. De berichten van Spanje omtrent de goudlanden hadden de oogen verblind en aan een eigenlijke kolonisatie werd aanvankelijk niet gedacht.

De eerste poging hiertoe geschiedde door Engeland onder koningin Elisabeth, in 1585, toen Walter Raleigh met eenige honderden kolonisten op het eiland Roanoke aan de kust van Noord-Carolina landde, welk land hij den naam Virginia gaf naar zijn maagdelijke koningin. Toch hadden deze en volgende volkplantingen geen belangrijke gevolgen, en eerst na 1606 ving de eigenlijke kolonisatie van Engeland uit naar Virginia aan. De kolonisten drongen als echte pioniers van hier uit in het binnenland door en voerden weldra een bloedigen strijd met de Indianenstammen, die hier rondzwierven of meer vast woonden. En sedert leverde de geschiedenis van den strijd tusschen het blanke en het inboorlingen-ras het tooneel van een voortdurend terugwijken van het laatste, doch niet dan na ernstige krachtsinspanning.

De geschiedenis der verbreiding van de blanke bevolking in Amerika bespreken wij later; het bovenstaande diene slechts tot inleiding der betrekking tusschen Blanken en Indianen.

In Zuid-Amerika was het hoofdzakelijk het Romaansche element uit Europa, dat hier koloniseerend optrad. De ligging van het grootste gedeelte des lands in de tropische en subtropische luchtstreek maakte het minder geschikt voor de Germanen. Echte kolonisatie had hier op veel geringer schaal plaats, en het grootste gedeelte van het binnenland bleef daar meer aan de Indianen overgelaten dan in Noord-Amerika. Daardoor vindt men in het zuiden van Amerika nog de meeste inboorlingen in den natuurstaat, waar zij in den laatsten tijd nader bestudeerd werden.

HOOFDSTUK V.

DE INDIANEN VAN NOORD-AMERIKA.

TOESTAND DER OUDE INDIANEN EN IETS UIT DE ARCHEOLOGIE.

Toen de Europeanen het groote en onbekende land, dat nog in den natuurstaat verkeerde, leerden kennen, was het bewoond door een menigte kleine stammen en groepen, die algemeen met den onjuisten naam Indianen werden aangeduid.

Deze Indianen vertegenwoordigden de samenleving in haar eenvoudigste en ongekunsteldste vormen. Het zijn lieden, die zich uiterlijk onderscheiden door een steeds matig gepigmenteerde huid, welke meestal een gele of roodachtig bruine kleur heeft, waarnaar hun meestal de naam roodhuiden gegeven werd, hoewel niet zelden lichtere kleuren voorkomen. Hun haar, grof en hard van aard, is doorgaans donker van kleur; de baardgroei is spaarzaam aanwezig. De bouw des lichaams is niet robust, maar ineengedrongen en van gemiddelde grootte; handen en voeten zijn klein. Opmerkelijk is de krachtige ontwikkeling der nekspieren, welke het eigenaardig dragen van zware lasten aan een band om het voorhoofd mogelijk maakt. Het gezicht is wegens de sterk ontwikkelde wangbeenderen en het lage voorhoofd breed; de neus heeft zich niet zelden tot een adelaarsneus ontwikkeld, hoewel ook stompneuzen niet ontbreken.

Aldus de algemeene lichaamsbouw der Indianen. De levenswijze dezer volken was uiterst eenvoudig en primitief in den tijd der ontdekking. Zij woonden in dorpen van hutten of tenten vereenigd, die dikwijls door ruwe palissaden van boomen en struiken omringd waren, om ze beter te kunnen verdedigen tegen den vijand; ook wel legde men de dorpen aan op eilandjes, door een moeras ingesloten. Ten gerieve van de visscherij werden ook dikwijls de nederzettingen gevestigd aan inhammen van de zee of daar, waar twee rivieren zich vereenigden. Elk dorp had zijn eigen opperhoofd, wiens waardigheid veelal erfelijk was. De kleine stammen vereenigden zich dikwijls tot bondgenootschappen van grootere of kleinere uitgebreidheid met opperhoofden, die een zeker gezag over grooter groepen uitoefenden.

De jachtgronden in het gebied der Indianen behoorden noch aan het opperhoofd, noch aan bijzondere personen, maar meest aan den stam- of het bondgenootschap. Toch waren hun begrippen van bijzonderen eigendom vrij nauwkeurig. Iedere Indiaan had een erkend recht op de hut, welke hij gebouwd had, op het te velde staand koren, dat hij gezaaid, het wild, dat hij gedood had, en op alle roerende goederen, die de vrucht van zijn arbeid of bekwaamheid waren. Het begrip van verzamelen van goederen kende men echter ternauwernood, en waar zoo weinig eigendom bestond, was het niet waarschijnlijk, dat iemands rechten dikwijls verkracht zouden worden. De Indianen waren mild, terwijl zij gedachteloos en zonder de noodige zorg de toekomst tegemoet gingen. Zij, die voedsel hadden, waren bereid dit met de hongerigen te deelen; de opperhoofden hielden open tafel en verwierven hiermede de gunst van het volk.

De Indianen hielden van den oorlog, welken zij voor de roemrijkste bezigheid hielden. De rang en achting der opperhoofden hing grootendeels af van het aantal vijanden, dat zij in den strijd geveld hadden. Geregelde veldslagen of algemeene gevechten evenwel waren den Indianen in hun oorspronkelijken toestand niet bekend. Het groote doel van hun taktiek bestond in verrassing. Om een afgelegen vijandelijk dorp te bereiken, trokken zij over bergen, zwommen zij rivieren over en verduurden zij den vreeselijksten honger en de grootste vermoeienissen. Doch hoewel in staat,

op een gegeven oogenblik hun krachten te concentreeren tot groote machtsontwikkeling, standvastig en volhardend waren zij niet. Wild en onstuimig optreden werd gevolgd door tusschenpoozen van werkeloosheid en verslapping.

Naast den oorlog waren de jacht en de visscherij hun hoofdbezigheden en de bronnen van bestaan, terwijl zij tevens landbouw uitoefenden, zooals later onderzoek leerde. In de jacht waren zij zeer bedreven. Geleid door de zon en de sterren, met geen ander voedsel bij zich dan gewoon koren, dat gestampt en in water vochtig gemaakt werd, wisten zij met buitengewone scherpzinnigheid de wegen door de bosschen en over de uitgestrekte prairieën te vinden, en allerlei kleine, schier onmerkbare teekens dienden hun, om het jachtveld te vinden.

Zoo leidden de Indianen meestal een zwervend leven, bovenal in jacht, vischvangst en landbouw hun bestaan vindend. Hoewel de uitgebreide grasvlakten tot veeteelt schijnen uitgenoodigd te hebben, werd daaraan toch zoo goed als niet gedacht. De talrijke kudden bisons, die op de grasrijke vlakten van midden Noord-Amerika rondzwierven, waren het doel van hun jacht; huisdieren hadden zij bijna niet, slechts eenige kleine honden.

Aldus was in het algemeen de toestand der bevolking van Noord-Amerika, vóór zij met de Europeanen in aanraking kwam. Doch in bijzonderheden is hun toestand niet bekend, daar zij geen geschriften hebben nagelaten en de Europeanen in den eersten tijd slechts weinig met hen in vreedzame betrekking waren. Uit verschillende gegevens, door enkele reizigers verschaft, moet men de kennis van de oude Indianen construeeren. Niet onwaarschijnlijk is het, dat de eerste bezoekers zich een veel te groote voorstelling gemaakt hebben van het aantal inboorlingen. Het land tusschen de zeekust en de watervallen der rivieren schijnt toch verreweg het meest bevolkt te zijn geweest en hiernaar overschatte men het aantal. Deze streek had overvloed van visch en wild, en daardoor had zich hier een dichter bevolking vereenigd. Tusschen en over de bergen schijnen groote streken geheel van blijvende bewoners ontbloot te zijn geweest en van tijd tot tijd als jachtgronden voor afgelegen stammen gediend te hebben. Het aantal Indianen ten oosten van het Rotsgebergte wordt tijdens de ontdekking door Hildreth in zijn geschiedenis der Vereenigde Staten voor dit land op niet meer dan 300,000 geschat, doch dit cijfer is zeker veel te laag.

* * *

Hoewel de Indianen van Noord-Amerika geen geschriften hebben nagelaten omtrent hun vroegere geschiedenis, vindt men toch nog overblijfselen van hun vroegere cultuur. Een der veel besproken en onderzochte herinneringen aan den voortijd zijn de zoogenaamde *mounds*, aarden en steenen hoogten, die de onloochenbare kenmerken vertoonen, dat zij met een bepaald doel opgeworpen en met overleg bewerkt werden. Deze mounds beslaan somtijds een aanzienlijke oppervlakte en zijn over de geheele vlakte van de Mississippi verspreid. Sommige liggen langs de kruinen van heuvels of aan de steile randen van een diepte, andere sluiten een meerdere of mindere uitgestrektheid tafelland in en zijn klaarblijkelijk bestemd geweest voor verdedigingswerken. Andere, en deze zijn nog talrijker, hebben misschien betrekking gehad op godsdienstige denkbeelden. Men vindt ze veelal op vruchtbaren grond aan de samenvloeiing van twee rivieren, op plaatsen, die door de latere kolonisten doorgaans gekozen werden, om de steden te bouwen. Men vindt ze in de vallei van de Ohio in allerlei vormen, dikwijls zonderling door elkander loopend, zoowel als volkomen cirkels en vierkanten, als evenwijdige lijnen van groote uitgestrektheid voorstellend, indijkingen vormend, dikwijls van honderd, doch enkele ook van vierhonderd acres oppervlakte.

Andere soorten van dergelijke gedenkteekens zijn kegelvormig of hebben de gedaante van een pyramide; deze zijn van weinige meters tot één à tweeduizend meter middellijn, van tien tot vijftig voet hoog, somtijds met terrassen als de teocallis in Mexico. Vooral naar het zuiden in de Vereenigde Staten nemen deze gedenteekens toe (zie het kaartje op pag. 8). Sommige van deze dienden klaarblijkelijk tot grafplaatsen, andere waren misschien offerplaatsen. In deze „mounds" heeft men overblijfselen gevonden van aardewerk, wapens en steenen, huisraad, koperen bijlen en sieraden, die aanleiding gaven tot de meening van enkele oudheidkundigen, dat

de bouwers dezer mounds op een hooger standpunt van beschaving moeten gestaan hebben dan men voor de Indianen aannam, en dat een vóórhistorisch mythisch cultuurvolk van moundbouwers zou hebben geleefd.

De vraag naar de bouwers der mounds heeft tal van onderzoekers beziggehouden en een omvangrijke litteratuur is hierdoor ontstaan, waarbij enkelen meer de phantasie dan het onderzoek deden beslissen. Echter is er in den laatsten tijd meer licht over dit vraagpunt verspreid.

Terwijl *Short* in 1880 in zijn voortreffelijk werk „The North-Americans of Antiquity" nog schrijven moest: „de geschiedenis der moundbouwers, is een gezegeld boek," kan men thans met eenigen grond van een zoo goed als opgelost vraagstuk spreken.

Lucien Carr 1) heeft in 1883 een belangrijk boek geschreven, waarin hij aantoonde, dat de Indianen van Noord-Amerika niet zulke zwervers waren als gewoonlijk wordt voorgesteld, dat velen gezeten volken waren, die ruimschoots maïs verbouwden, zoodat zij zoowel zomermagazijnen bezaten als voor den winter door inkuilingen opspaarden. Zelfs stelt genoemde schrijver daarbij in het licht, dat de eerste Europeesche kolonisten dikwijls van het koren der Indianen moesten leven. Daarenboven moet hun staatkundige organisatie veel vaster geweest zijn dan men gewoonlijk aanneemt.

Doch de meest wetenschappelijke onderzoekingen van dit vraagstuk hadden plaats door het „Bureau of Ethnology", dat in 1878 te Washington werd opgericht met het doel, de Amerikaansche ethnographie en geschiedenis te bestudeeren. In 1881 werd bij de behandeling van het budget van het Congres bepaald, dat van de 25,000 dollars, die jaarlijks aan het Bureau werden toegekend, een vijfde gedeelte moest gebruikt worden tot nader wetenschappelijk onderzoek der „mounds". Aan het hoofd van dit onderzoek werd Cyrus Thomas geplaatst, die met een staf van arbeiders onvermoeid heeft gewerkt en in de eerstvolgende negen jaren 2000 mounds van allerlei aard in meer dan 130 graafschappen van 23 staten systematisch onderzocht en een wetenschappelijk materiaal verzamelde, zooals op dat gebied nog nergens bestond. Een zeker resultaat is hieruit reeds verkregen, waardoor de grondslag der Amerikaansche voorgeschiedenis gelegd is, hoewel nog menig punt in bijzonderheden bestudeerd moet worden. Na het eerste twaalftal jaren gaf het Bureau in zijn jaarrapport dan ook een overzicht van de belangrijkste resultaten, door genoemd onderzoek verkregen, door Cyrus Thomas bewerkt.

De onderzoekingen der mounds en der voorwerpen, die hierin gevonden werden, brachten aan het licht, dat zij naar de territoriën verschillen opleverden, waaraan men vroeger weinig gedacht had. Wel had reeds *Dall* er op gewezen, dat bij de Noord-Amerikaansche oudheden drie tot vier archeologische districten zijn aan te wijzen, maar toch spreken de meeste schrijvers van de „moundbouwers" als van een ethnische eenheid.

C. Thomas nu onderscheidt voor Noord-Amerika twee groote afdeelingen, door het Rotsgebergte gescheiden, en als een westelijke en een oostelijke groep aan te duiden. Bij elk van deze hoofdafdeelingen onderscheidt hij verder nog eenige provinciën.

De westelijke afdeeling omvat de volgende provinciën:

1. *De Isthmische provincie* (de Landengte en Costarica), waar de produkten der archeologie innige verwantschap met de naburige Zuid-Amerikaansche beschaving vertoonen.

2. *Het gebied van Centraal-Amerika* (met uitzondering van Costarica) *en Mexico* (het grootste gedeelte van tegenwoordig Mexico omvattend).

3. *De provincie Pueblo* (het noordelijk deel van Mexico, Nieuw-Mexico, Arizona, Colorado, Utah, en deelen van Nevada) waar de oudheden veel overeenkomst vertoonen met die van Mexico.

4. *Het Californische gebied* (ten noorden van het vorige, maar met nog niet nauwkeurig vastgestelde grenzen).

Tegenover deze westelijke provinciën staat het oostelijk gebied, dat der eigenlijke moundbouwers. Beide zijn door een gebied zonder overblijfselen der oudheid gescheiden.

In het zuiden en oosten loopt dit gebied tot de kusten der Golf van Mexico en van den Atlantischen Oceaan. Het algemeen verbreide kenmerk van dit gebied zijn

1) The mounds of the Mississippi-Valley, historically considered, 1883.

de eigenlijke *mounds* of *aardheuvels*, waarnaar men deze vormen noemt. Deze „mounds" zijn niet gelijkmatig verbreid. Met groote dichtheid vindt men groepen in Wisconsin, langs de Mississippi van Zuidoost-Minnesota tot de Red-river, langs de Wabash en vandaar over West-Kentucky naar Midden-Tennessee; vervolgens in het zuiden en oosten van Ohio, in Midden- en Zuidwest-New-York en Oost-Tennesee en langs de oostkust van Florida.

Wanneer men bij dit algemeene moundgebied een *zuidelijke* en een *noordelijke afdeeling* aanneemt, met een scheidingslijn van Kansas-City in het westen tot over den mond der Missouri naar het oosten (zoodat oostelijk Illinois en Kentucky, de oostelijke twee derden van Tennessee en geheel Noord-Carolina tot de noordelijke afdeeling behooren) dan is die zuidelijke afdeeling gekarakteriseerd door mounds in den vorm van afgeknotte pyramiden.

Hierbij kan men twee provinciën onderscheiden: een om de Golf van Mexico en een om de Arkansas. In het Arkansas-gebied vindt men vele groepsgewijze voorkomende huizenringen, waarin eigenaardige ornamenten op aarden vaten en zeldzaam voorkomende pijlvormen gevonden worden. In het Golf-gebied vindt men groote kanalen en grachten, en veelvuldige schelpenhoopen aan de kusten en de binnenwateren van Florida en Alabama. De zuidelijke afdeeling is echter minder goed onderzocht dan de noordelijke.

In het noordelijk gebied vindt men eveneens eenige karakteristieke gedeelten. Zij zijn:

D e D a k o t a - p r o v i n c i e. Hier vindt men de eigenaardige „dier-mounds", d. i.: heuvels, die dierenvormen moeten afbeelden; verder mounds in den vorm van lange aarden wallen, en in rijen voorkomende lage kegelvormige heuvels en verschillende meer, die op begraafplaatsen wijzen.

H e t H u r o n - I r o k e z e n - g e b i e d. Als karakteristieke kenmerken hiervan zijn te beschouwen de eenvoudige verdedigingswerken, gewoonlijk met grachten, terwijl ook palissaden-bevestigingen zijn aan te wijzen. Verder vindt men er onderscheidene vormen van begraafplaatsen. Ook zijn overal bewijzen van ouden landbouw vertegenwoordigd. Naast deze produkten der inboorlingen vindt men overblijfselen van artikelen van Europeesche afkomst.

H e t I l l i n o i s - g e b i e d. In dit gebied zijn de archeologische vondsten zeer gemengd, zoodat dit wijst op sporen van onderscheidene stammen; dier-mounds en pyramiden-mounds vindt men er echter niet.

O h i o - g e b i e d. De eigenaardigheden alhier zijn de vorm en de grootte der op effen terrein gebouwde vestingen; verder de „altaarmounds", een zeker soort van gewelven en graven, het voorkomen van eigenaardige pijlen en van versieringen van het aardewerk.

H e t A p a l a c h i s c h e g e b i e d. Bijzonderheden van dit gebied zijn de constructie der mounds, de vormen der grafplaatsen, de vormen der pijpen en verder schelpen met eigenaardige graveering en voorwerpen van Europeesche afkomst.

H e t C e n t r a l e T e n n e s s e e - g e b i e d. Als kenmerk van dit gebied zijn te noemen grafplaatsen met bedekking door steenen platen, enkele gegraveerde schelpen en koperen platen, holen, grafplaatsen en betrekkelijk tot ontwikkeling gekomen vormen van aardewerk.

* * *

Aldus het overzicht van de onderzochte verschijnselen. Nog iets naders over enkele der eigenaardige vormen. De beteekenis der »dier-mounds" is vooral in het licht gesteld door Lewis en Tod, beambten bij het „Bureau of Ethnology". Deze dier-mounds zijn heuvels, waarin de gedaante van dieren wordt nagebootst. In het westen van West-Iowa tot Montana vindt men figuurlijke voorstellingen, die door Tod „bowlder-mosaiks", rolsteen-mozaïeks" genoemd worden. Het zijn graniet-rolsteenen, soms ook beenderen, die zoodanig als mozaïeksteenen naast elkander geplaatst zijn, dat zij menschen, schildpadden of slangen afbeelden. Hoewel kleiner dan de gewone „dier-mounds", zijn zij toch met deze verwant, en misschien geven zij de verklaring van de dier-mounds in het algemeen. Zeer zeker zijn deze figuren niets anders dan *totem-teekens* der betreffende stammen. (Het totemisme, van 't Algonkineesch

„do-daim" = merkteeken, is een vereering van een geheele klasse van voorwerpen, zooals een diersoort. Door een totem of teeken wordt daaraan herinnerd.) Deze vormen toonen derhalve aan, dat de streken, waar zij gevonden worden, in vroeger tijden bewoond waren door volksstammen, wier gewoonte het was bij tijdelijke of langer duurzame woonplaatsen hun totem-teeken in den grond af te beelden.

De vraag, wie de bewoners waren dezer mounds, wordt ten slotte behandeld door Thomas. Wanneer men uit het aantal der mounds en uit hun bouw tot een veel hooger beschaving dan die der Indianen besloten heeft, is dit een gevolg van de overdreven en phantastische schilderingen, die Squier en anderen van deze mounds gegeven hebben, doch welke bij nader onderzoek door niet bevestigd werden. Vergelijkt men de mounds-architektuur met die der moderne Indianen, dan zijn beide gekarakteriseerd door het ontbreken van steenen bouwwerken, en de vorm van vele mounds komt veel overeen met de tegenwoordige vormen der hutten. De wijze, waarop de dorpen beveiligd werden, de wijze, waarop de begrafenissen moeten hebben plaats gehad, het aardewerk, dat zij gebruikten, enz. dit alles vertoont een sterke analogie. Ook is het opmerkelijk, dat in geen der mounds een graan-mortier gevonden werd (metate), een werktuig, dat in elke Mexicaansche huishouding werd aangetroffen. Dit alles brengt tot het besluit, dat de mounds-bewoners tot de meer ontwikkelde Mexicanen in geen nadere betrekking stonden.

De onderzoekingen hebben dus aan het licht gebracht, dat de mounds gebouwd zijn door de Indianen, de voorvaderen van hen, die de Europeanen in historischen tijd leerden kennen. Verder is uit de voorwerpen, in enkele mounds gevonden, gebleken, dat ook na de ontdekking van Amerika nog dergelijke mounds gebouwd werden, zoodat zij geenszins uitsluitend tot een vóór-Columbisch tijdperk kunnen gebracht worden, zooals vroeger geschiedde. Talrijke voorwerpen zijn in de mounds gevonden, die blijkbaar uit Europa afkomstig waren. Hierdoor komt men tot het besluit, dat zich aan de kusten reeds spoedig een ruilhandel met de Indianen van het binnenland ontwikkeld heeft; hoe verder van de kust des te meer nemen die voorwerpen van Europeesche afkomst af. Als algemeen besluit kunnen wij dus aannemen, dat de mounds door Indianen gebouwd zijn, gedeeltelijk vóór, gedeeltelijk na de ontdekking van het werelddeel.

LITTERATUUR OVER AMERIKAANSCHE ARCHEOLOGIE.

Foster. Praehistoric races of the United States. New-York, 1873.
Squier and-Davis. Ancient monuments of the Mississippi Valley. Philadelphia, 1845.
C. Jones. Antiquities of the southern Indians. Philadelphia, 1873.
Short. The North-Americans of Antiquity. New-York, 1879.
Lucien Carr. The Mounds of the Mississippi Valley, historically considered. 1883.
Cyrus Thomas. Report on the Mound-explorations of the Bureaux of ethnology. (Twelfth annual report of the Bureau of ethnology 1890—91.) Washington, 1894.
Reiss, Stübel und Koppel. Kultur und Industrie südamerikanischer Völker. Berlin, 1890.
Stübel und Uhle. Die Ruinenstätte von Tiahuanaco im Hochlande des alten Peru. Breslau, 1893.

HOOFDSTUK VI.

DE INDIANEN-STAMMEN VAN NOORD-AMERIKA.

NOORDWESTELIJKE INDIANEN.

De geheele noordwestkust van het vasteland van Noord-Amerika wordt bewoond door een groot aantal volkenfamiliën, wier talen elkander oorspronkelijk vreemd schijnen te zijn, doch die overigens in uiterlijk en karakter veel overeenkomst hebben, zoodat wij ze als een geheel beschouwen.

De beschrijving der Indianenstammen van Noord-Amerika vangen wij aan met de *noordwestelijke Indianen*. Het gebied dezer stammen ligt tusschen de woonplaats der zuidelijke Eskimo's in Alaska en de noordgrens van Californië, terwijl de Groote Oceaan in het westen en het Cascadengebergte in het oosten de grens vormen.

De kustketens van het groote gebergte, dat Amerika in de lengte doorsnijdt, de landtongen tusschen de vele inhammen aan de kust en de kusteilanden, welke in den Grooten Oceaan voor het land gelegen zijn, deze gewesten vormen de woonplaatsen der noordwestelijke Indianen. 't Is een landstreek, welker klimaat en ligging in vele opzichten met Noorwegen overeenkomt. De zee en de inhammen met hun buitengewonen rijkdom aan visch wezen de bronnen van bestaan aan voor deze lieden.

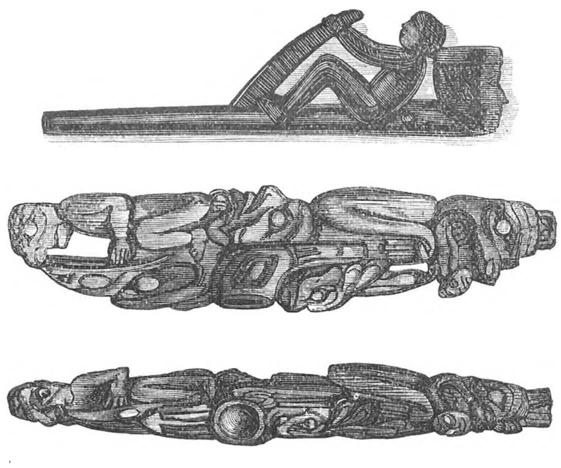

PIJPEN MET VERSIERING BIJ DE NOORDWESTELIJKE INDIANEN.

De geographische afscheiding en de andere levenswijze aan de kust had een bijzondere ontwikkeling van karakter en uiterlijk bij de noordwest-Indianen tengevolge, en daarom kunnen zij afzonderlijk behandeld worden. Hun neuzen zijn platter, de lippen dikker, het gezicht is breeder en de kin is beter ontwikkeld.

De talen dezer volken vertoonen een groote verscheidenheid, en dit geeft aanleiding ze in onderscheidene stammen te verdeelen.

Tot de noordwestelijke Indianen behooren de volgende stammen: de *Thlinkit's* (Koloschen), de noordelijkste groep, wier gebied ongeveer met dat der kust van Alaska samenvalt; hun noordelijkste tak vormen de *Jakutat's*. Verder de *Haidah's* op de Koningin Charlotte-eilanden en het zuidelijk gedeelte van het Prins v. Wales-eiland; op het tegenover liggende vasteland wonen de *Tsimhean's* en *Nass*. Het Van-Couvers-eiland wordt ingenomen door *Nutka-stammen* in engeren zin, die in taalkundig opzicht weer in vier afdeelingen gesplitst zijn en op het vasteland verwanten bezitten.

Hiertoe behooren o. a. de *Quackoll's* of *Kwakjult's* in het noorden en noordoosten van het eiland, naast de *Bella Coola's* op het vasteland, ten oosten der Charlotte-eilanden

de *Aht's*, waaronder onderscheidene kleine Van-Couversstammen worden samengevat en die het best bekend zijn, e. a. De verschillende volken van deze groep zijn nog niet voldoende bestudeerd.

Wij hebben hier slechts eenige der stammen genoemd: het zou een overlading zijn met namen, als wij ze alle opsomden.

De noordwest-Indianen vormen in ethnographisch opzicht een overgang van de overige Indianen tot de Eskimo's en de naburige bewoners van Azië, alsmede tot de Polynesiërs, met wie zij vele gebruiken en cultuur-elementen gemeen hebben. De ornamenten, die zij snijden, herinneren veel aan de Polynesiërs, vooral aan die van Nieuw-Zeeland.

De kleeding bestaat voor beide geslachten uit een mantel van cederbast, die door een gordel wordt vastgebonden; daarover draagt men meest een wollen deken. Tatoueering wordt zeldzamer bij hen; zij schilderen echter het lichaam met onderscheidene kleuren. Bij de noordelijke stammen was vroeger een lippenpen gebruikelijk, bij alle andere op zijn minst een doorboring van ooren en neus. Bogen en pijlen waren oorspronkelijk hoofdwapens; daarnevens hadden zij speren van verschillende lengte, slingers, knodsen en kleine strijdbijlen. Houten harnassen had men alleen in het noorden.

Rechthoekige hutten met een geveldak zijn de meest kenmerkende woningen dezer stammen; nevens deze komen ook hutten uit schors voor van zeer primitieven bouw. Eigenaardig zijn de potsierlijke schildering van de hutten en de gesneden wapenpalen voor de deuren der woningen.

Als booten gebruikt men eenvoudige, uitgeholde boomstammen, zonder uitleggers of zeilen. Over de booten iets naders.

De kano's, die bijv. de Aht's bij hun expeditiën gebruiken, worden van duurzaam hout vervaardigd. De boom, tot dit doel in gebruik, is een soort van ceder (*Thuja gigantea*), die aan den zeekant groeit. Wanneer een inlander een kano wenscht te maken, zoekt hij een goeden boom uit, zoo dicht mogelijk bij het water, en velt hem met behulp van een kameraad. Tegenwoordig, met zijn Europeesche gereedschappen, kan hij natuurlijk veel sneller een boom vellen dan in vroeger tijden, toen zijn eenig gereedschap in een soort van beitel bestond van wapiti-horen, waarmede het inderdaad zeer langzaam ging. Zij hadden geen andere wijze, om dit primitieve gereedschap te gebruiken, dan het scherp van den beitel tegen den boom te zetten en met een zwaren steen op het heft te kloppen.

Nadat de boom geveld is, wordt de bast afgestroopt en de tronk in de lengte door wiggen gespleten. Vervolgens gaat men over, hem van binnen uit te hollen, hetgeen alleen met de hand gedaan wordt en niet met vuur, zooals anders met vele wilde stammen het geval is. De buitenzijde wordt dan tot de vereischte dikte afgekapt door middel van een dissel, een groote mosselschelp in een handvat. De inboorlingen gebruiken bij dit werk geen meet-instrumenten en laten het geheel op het oog aankomen, en toch is hun werk zoo juist, dat, wanneer de boot voltooid is, zij licht op het water drijft en goed gebalanceerd wordt.

Binnen ongeveer drie weken is de boot ruw gehouwen en uitgehold, waarna een moeielijke taak volgt, namelijk, haar de eigenaardige gedaante te geven, die de Ahts voor de beste houden. Dit wordt gedaan door de kano met water te vullen en er rood-gloeiende steenen in te werpen, totdat het water kookt. Hiermede wordt volgehouden, totdat het hout goed zacht is, waarna een aantal dwarsbalken in het inwendige gedreven worden, om de kano haar behoorlijke gedaante te geven, die zij altijd later behoudt.

Terwijl de kano nog zacht en betrekkelijk buigzaam is, worden er verscheidene lichte kruisstukken in gebracht, om het kromtrekken van het hout tegen te gaan. De buitenzijde van het vaartuig wordt vervolgens door vuur gehard, om het bestand te maken tegen de aanvallen van insecten en het scheuren te voorkomen, wanneer het aan de zon is blootgesteld. Eindelijk worden de voor- en achtersteven aan de kano bevestigd en het inwendige met een schitterende kleur, gewoonlijk rood, beschilderd. De buitenzijde is gewoonlijk geheel zwart en glanzig, hetwelk zij verkrijgt door haar, nadat het vuur zijn werk verricht heeft, overvloedig met olie te wrijven. Eindelijk worden voor- en achtersteven gewoonlijk met eenig patroon beschilderd.

Onderstaande figuur zal den lezer een goed denkbeeld geven van den vorm dezer kano. In dit exemplaar zijn de figuren op voor- en achtersteven rood en blauw geschilderd. Zooals meestal bij kano's, door wilden gebouwd, heeft de kano geen kiel.

De riem, bij deze kano's in gebruik, is hoogst vernuftig uitgedacht en vereenigt de drie hoedanigheden van lichtheid, veerkracht en sterkte bij een werkelijk merkwaardige grootte. De bovenste der hieronder afgebeelde roeiriemen is vier voet zes centimeter lang en het blad op het breedste gedeelte ongeveer zes centimeter breed. Hij wordt met de grootste nauwkeurigheid vervaardigd; het gedeelte, dat met de linkerhand gegrepen wordt, is bijna cylindervormig en verbreedt zich langzamerhand in de gedaante van het blad. Dit gedeelte is zeer dun, zoo dun inderdaad, dat het

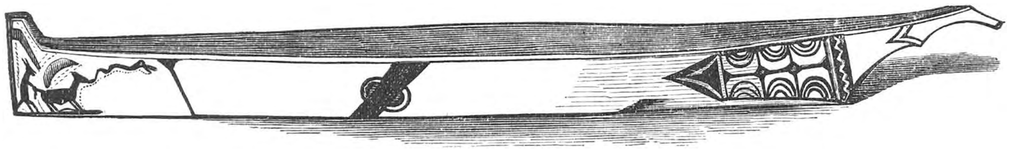

KANO.

nauwelijks in staat schijnt, bij het doorklieven van het water de kracht te weerstaan, die noodig is, om het vaartuig snel voort te drijven.

De lichtheid van zulk een riem is waarlijk verwonderlijk. Daarbij moet gelet worden op het eigenaardige handvat. Dit is vervaardigd naar de wijze van roeien. De Aht grijpt bij het roeien den riem met de linkerhand ongeveer achttien centimeter van het einde en plaatst de rechterhand op het dwarsstuk, dat als handvat dient. De linkerhand werkt dus als steunpunt, terwijl op de rechterhand de hefboom van den riem werkt. Onder dezen roeiriem is een andere afgebeeld van de Salomon-eilanden, teneinde aan te toonen, hoe geheel verschillende menschenrassen tot dezelfde uitvinding gekomen zijn. Ook is er overeenkomst in den vorm hunner kano's, zoowel als in de gedaante hunner roeiriemen.

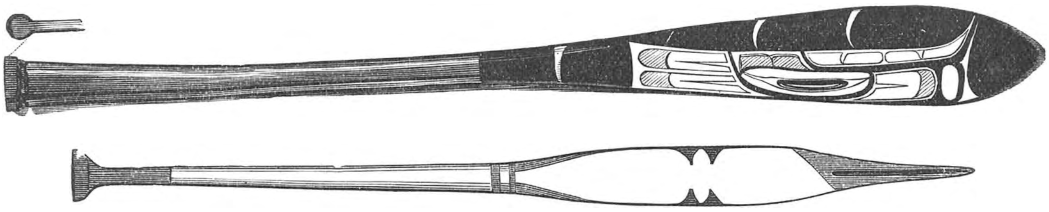

ROEIRIEMEN.

Men ziet verder, dat het blad van den roeiriem bedekt is met figuren, die zich tot op het handvat uitstrekken. Dit is het werk der vrouwen, die de versiering der riemen op zich nemen. De daartoe aangewende kleuren zijn gewoonlijk zwart en rood, welke laatste kleur verkregen wordt door een bereiding van annatto. Van dit exemplaar nu is de hoofdkleur rood, daar de groote ovale vakken ter zijde van het blad en op het handvat rood zijn en daarentegen het meer ingewikkelde patroon op het blad zwart beschilderd is.

Zeer opmerkelijk is het, dat de noordwest-Indianen hun gereedschappen en wapens veel versieren met ornamenten, die gedeeltelijk van phantastischen aard zijn, gedeeltelijk een getrouwe navolging van voorwerpen uit de natuur.

Dierenvormen, menschelijke gezichten en oogen komen veel voor. Wij zien dergelijke versieringen op de boven afgebeelde roeiriemen en kano.

Het bedrijf van deze stammen is door de gesteldheid des lands hoofdzakelijk de vischvangst en de jacht, welke eerste met netten, hoeken en harpoenen wordt

gedreven. Daarenboven verzamelt men plantaardig voedsel zonder eigenlijk landbouw te drijven, zelfs ook thans nog weinig. Bij de woningen der Haidi vindt men een aardappelveld. Vroeger werden de spijzen verwarmd met verhitte steenen. Tabak rooken is bij hen zeer geliefd; hars en suikerriet bouwt men gaarne tot tijdverdrijf.

* * *

1

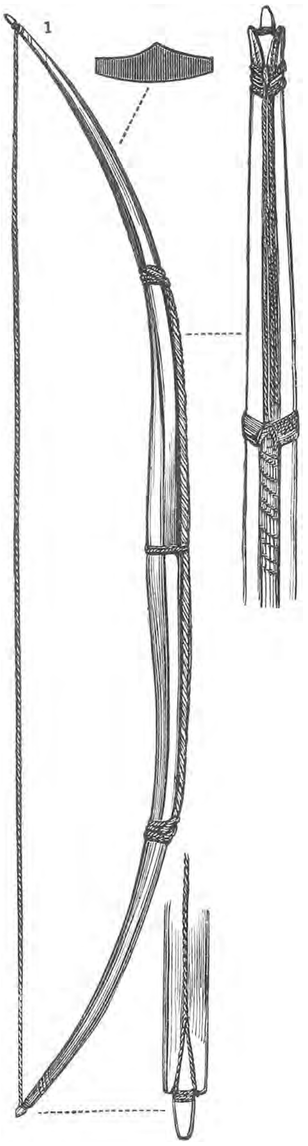

BOOG

De bogen en pijlen, bij deze volken in gebruik, en de jachtmethode verdienen een korte beschrijving.

De boog is een bewonderenswaardig voorbeeld van onbeschaafde kunst en moet het resultaat van langdurige ondervinding zijn. Hij is vier voet drie centimeter lang en uit één stuk hout vervaardigd. In vorm komt hij overeen met den boog der Andamanen, ofschoon niet van zulke reusachtige afmetingen. In het midden loopt het hout rond en vormt een handvatsel van bijna vier centimeter omtrek. Van het handvatsel tot de einden wordt het hout allengs platter en breeder tot ongeveer veertien centimeter verder, waar hij juist twee centimeter breed is. Van dit punt af neemt hij langzamerhand weder af tot de einden, die rond en iets dikker zijn, om de keep voor het koord te ontvangen.

Zelfs in dezen eenvoudigen toestand is de boog een krachtig wapen, maar het eenvoudige hout is den maker niet voldoende geweest: hij heeft hem daarom versterkt met een saâmgestelden toestel van koorden, uit gedraaide pezen vervaardigd. In het afgebeelde exemplaar zijn meer dan vijftig dezer koorden, die langs den boog gelegd en zoo sterk en netjes ineengestrengeld zijn, dat de behendigste matroos het niet zou kunnen verbeteren. Elk dezer koorden is dubbel en, tegen het licht gezien, volkomen doorschijnend.

Zij worden op de volgende wijze op den boog gelegd. Aan elk uiteinde van den boog worden twee kepen, evenwijdig met de lijn van den boog, gemaakt; deze kepen moeten tot twee verschillende doeleinden dienen: vooreerst tot het opnemen der boogkoorden en vervolgens van de koorden, die tot versterking van den boog moeten dienen. Acht dezer koorden, ongeveer elf voet lang, worden dubbel genomen, de lus om de punt van den boog geslagen en de koorden langs den rug in de keep naar de andere punt geleid en naar het midden teruggebracht. Deze koorden liggen evenwijdig aan elkaâr en vormen een platten gordel van het eene einde van den boog naar het andere. Ongeveer een centimeter van de punt af zijn op genoegzaam dezelfde wijze drie andere stellen koorden bevestigd, zoodat vier afzonderlijke lagen koorden langs den rug van het wapen loopen.

Maar zelfs deze zijn den vervaardiger nog niet genoeg geweest; hij heeft er nog zes lagen bijgevoegd, uitgaande van het breedste en platste gedeelte van den boog, zoodat nagenoeg drie voet van het midden door niet minder dan twaalf lagen peeskoorden versterkt zijn. Uit de afbeelding kan men de vernuftige wijze bewonderen, waarop de koorden langs den boog gelegd zijn, zoodat, hetzij het wapen gespannen of ontspannen is, zij alle hun plaatsen bewaren. Zoo vast zijn zij aan den boog verbonden, dat zelfs, wanneer hij ontspannen is, alle zoo strak zitten als harpsnaren.

Het koord van den boog is van dezelfde stof vervaardigd als die op den rug; het

kan wegens de groote sterkte van het materiaal veel dunner zijn dan het koord van een gewonen boog.

De afbeelding op pag. 50 geeft ons een goed denkbeeld van dit vernuftige wapen. Fig. 1 vertoont den boog gespannen, fig. 3 is een doorsnede van het hout, fig. 2 een vergroote voorstelling van het eene einde van den boog, waaruit de wijze te zien is, waarop de verschillende stellen van koorden bevestigd zijn. Aan het bovenste gedeelte zijn de koorden te zien, die de eerste laag vormen, over het uiteinde van den boog gaande en de keep opvullende, waarin zij liggen. Even onder de punt komen de tweede en derde stellen, die, langs den boog loopende, ontmoet worden door en ineengestrengeld zijn met de overblijvende koorden.

Er zijn verschillende soorten van pijlen, naar het doel, waarvoor zij bestemd zijn. Die voor gewone gelegenheden is te zien op de bovenste figuur van onderstaande afbeelding. Hij is twee voet drie centimeter lang en heeft een beenen punt.

Deze pijlen zijn vooral merkwaardig wegens de wijze, waarop de vederen aan het ondereinde der schacht bevestigd zijn. Er werd namelijk eenigen tijd geleden een patent verleend voor een pijl met spiraalsgewijze geplaatste vederen, waardoor zij een snel ronddraaiende beweging in hun vlucht verkrijgen. Het is juist hetzelfde beginsel als dat van de schroef, op de stoombooten toegepast; zij, die den pijl gebruiken moeten, erkennen, dat de spirale plaatsing der vederen niet alleen de vlucht der pijlen versnelt, maar ook den boogschutter in staat stelt, zijn pijl gemakkelijker en zekerder door den wind voort te drijven dan den op de gewone wijze gevederden pijl. De oude spreuk, dat er niets nieuws onder de zon is, geldt ook hier, want eeuwen geleden

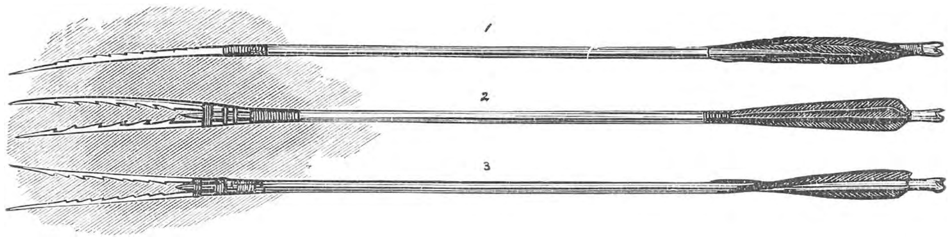

PIJLEN.

was reeds bij de wilden van Noord-Amerika dezelfde methode in zwang. De vederen worden spiraalsgewijze aan hun pijlen bevestigd met een sterke kromming en er is werkelijk geen ander verschil tusschen het wapen van den wilde en het speeltuig der beschaving, dan alleen de nettere en zorgvuldiger bewerking van dit laatste.

De twee benedenste figuren stellen den pijl voor, die gebruikt werd, om visch te dooden. Aan dit wapen is de punt ook van been, maar veel langer en dubbel, terwijl de twee helften sterk vaneen wijken en aan de binnenzijde van weerhaken voorzien zijn. Zij zijn stevig aan de schacht gebonden en hun vaneenwijking wordt bewerkstelligd door twee pennetjes, die tusschen de schacht en twee gedeelten van de punt gedreven worden. Wanneer een visch door dit vernuftige wapen getroffen wordt, kan hij met geen mogelijkheid ontsnappen, daar de veerkrachtige punten zich sterk samentrekken en den visch vasthouden.

Bij sommige exemplaren is de punt los aan de schacht bevestigd met een touw, dat er spiraalsgewijze om gewonden wordt; wordt nu de visch getroffen, dan wordt de punt van de schacht afgeschud, die dan dient èn om den visch op het droge te halen, èn als een boei, waardoor zijn aanwezigheid kan aangetoond worden.

De vernuftigste dezer pijlen is die, waarvan de figuur op de volgende bladzijde is afgebeeld. Hij wordt gebruikt, om zeerobben en grootere visschen te schieten, en is zeer saamgesteld van maaksel. Hij is vier voet drie centimeter lang en verdient meer den naam van harpoen dan dien van pijl.

De schacht is van zeer licht hout en bijna zoo dik als een mans vinger. Aan het ondereind is hij op de gewone wijze gevederd en loopt aan het andere eind uit in

een peervormig stuk been van een centimeter in diameter op het dikste gedeelte. In het einde van dit been is een klein kegelvormig gat geboord voor de punt. Deze punt is mede van been gemaakt en zeer klein in vergelijking met den pijl en van twee diep gesneden weerhaken voorzien. Evenals bij alle harpoenen zit de punt aan de schacht met een lijn vast, maar in dit geval onderscheidt zich de wijze der aanhechting van de gewone.

In plaats van een dubbel gevlochten koord te zijn, bestaat het uit een aantal vezels, die gevlochten en niet saâmgedraaid zijn, waardoor een platte lijn verkregen wordt, die buitengewone sterkte met groote veerkracht en dunheid vereenigt. De wijze van aanhechting is niet minder vernuftig dan de lijn zelf. Zij is dubbel en heeft een lengte van twaalf voet. Zij wordt dubbel geslagen, de lus door een gat in de punt gehaald en de twee helften der lijn ongeveer achttien centimeter van de punt sâamgeknoopt. Het eene einde wordt dan even onder de vederen aan den pijl bevestigd, en het andere eind aan de schacht even boven de beenen punt, zooals op fig. 1 te zien is. Het doel dezer schikking is duidelijk. Zoodra een zeehond getroffen is, rukt hij de schacht van de met weerhaken voorziene punt, die in zijn lichaam blijft vastzitten. Indien nu de lijn eenvoudig aan het eind der schacht gebonden was, zou het gewonde dier deze gemakkelijk door het water trekken. Maar nu de lijn op deze wijze is vastgemaakt, wordt de schacht dwars door het water getrok-

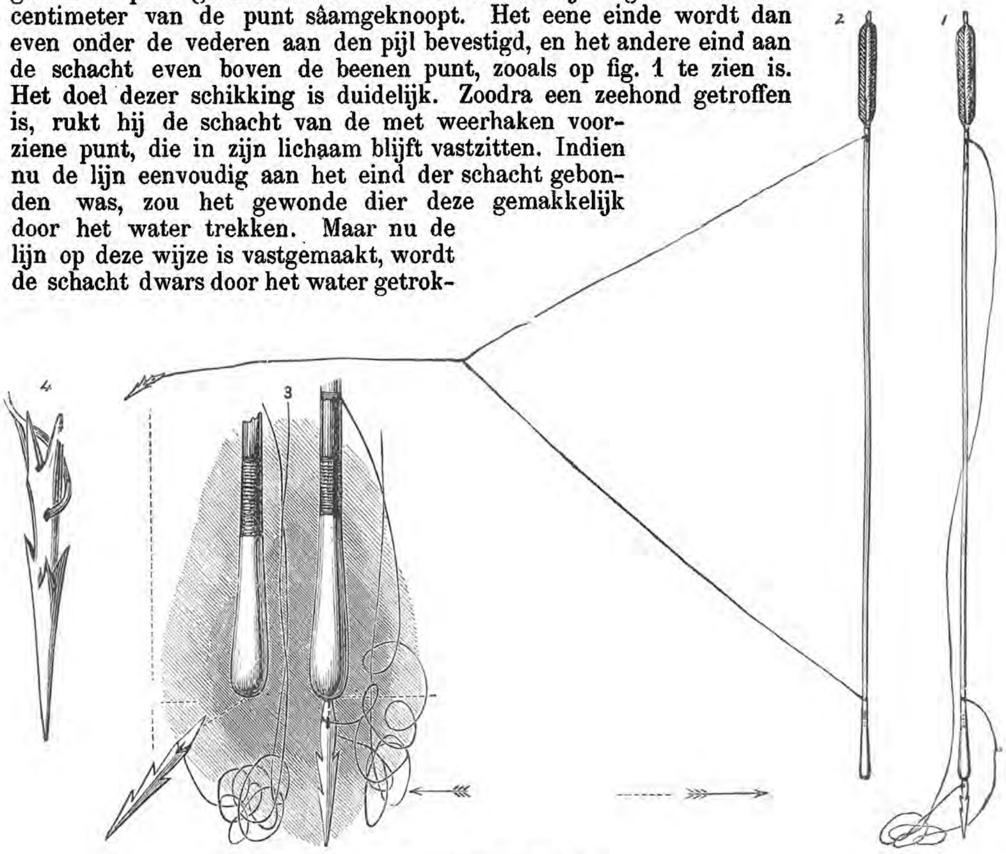

HARPOEN EN PIJLEN.

ken en is de weêrstand zoo groot, dat de zeerob, door zijn vergeefsche pogingen uitgeput, aan de oppervlakte komt en met een tweede of derde wapen wordt afgemaakt.

Het is duidelijk, hoe bijzonder vernuftig dit wapen vervaardigd is. Ten eerste de punt, die, hoewel bewegelijk, toch niet licht uit de wond zal getrokken worden; vervolgens de wijze, waarop de punt aan de schacht bevestigd is, zoodat deze den grootsten wêerstand aan het water biedt, en eindelijk de lijn, zoo sterk en veerkrachtig gemaakt, dat de krachtigste worstelingen van den zeehond niet vermogen haar te breken, terwijl zij tevens zoo licht is, dat zij den pijl door haar zwaarte niet zal doen afwijken van de richting, hem door den boogschutter gegeven.

Behalve van den harpoen en den visch-pijl maakt dit volk ook gebruik van den haak, die in zijn soort even vernuftig is als de zooeven beschreven gereedschappen.

Het lichaam van den haak is van hout en heeft dezelfde gedaante als de kapitale letter U. De punt is een weinig naar buiten gebogen en aan het uiteinde verkoold, om haar harder te maken. Deze punt is verder omwonden met een band van zeer taaie plantaardige vezels, die haar ongeveer drie centimeter ver bedekt. De weerhaak bestaat uit een stuk been, ongeveer vijf centimeter lang, met een punt, zoo scherp als een naald. Deze weerhaak is niet aan de punt bevestigd, zooals dit met haken gewoonlijk het geval is, maar aan het andere einde; hij is zoo lang, dat het uiteinde tot het midden van den haak reikt.

Op het eerste gezicht schijnt dit een zeer ondoelmatige haak, om visch te vangen, en men zou denken, dat het dier zeer gemakkelijk van de ontwapende punt zou kunnen afglijden. Men beproeve evenwel den haak, die zeer groot is, en zal hem uitstekend geschikt voor het gebruik vinden.

Er is nog een voordeel aan deze wijze van bevestiging van den weerhaak verbonden, dat zij er al of niet mede bedoeld hebben. Wanneer de lijn toevallig met den haak verward raakt en hem omkeert, blijft toch de visch even zeker gevangen, daar de lange, rechte weerhaak een tweeden haak vormt, waaraan hij nu geregen wordt. Buiten gebruik wordt een touw eenige keeren van de punt naar de basis van den haak geslagen. Hij wordt van den Douglas-pijnboom vervaardigd en verkrijgt zijn gedaante door vuur. De haak wordt hoofdzakelijk gebruikt om heilbot te vangen.

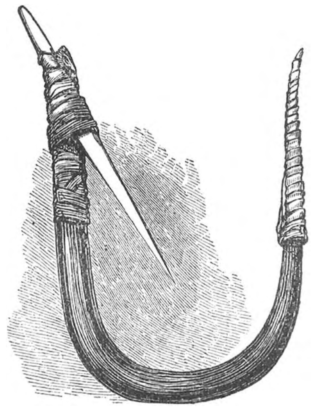
HAAK.

Er is overvloed van groot en klein wild in deze streken, ofschoon de jacht zeer lastig is en niet alleen de behendigheid, maar ook de volharding van den jager op de proef stelt. Dit is bijvoorbeeld het geval met den zwarten beer, die een zeer nuttig dier voor deze menschen is, daar zijn huid voor kleederen en zijn vleesch als voedsel gebruikt wordt. De berenjacht heeft op alle tijden van het jaar plaats, maar gewoonlijk tegen het einde van den herfst, wanneer de beren vet zijn en hun winterkwartieren gaan betrekken. Somtijds wachten de Ahts, tot de beer zich in zijn schuilplaats heeft teruggetrokken en dooden hem in zijn winterverblijf met de speer. Vallen zijn zeer gezocht, omdat zij de huid niet bederven. Zulk een val is zeer eenvoudig en bestaat in een boomstam, zwaar met steenen beladen, aan het eene einde opgehangen boven het spoor van het dier. Deze boomstam wordt in positie gehouden door een klem, waaraan een dun touw bevestigd is, dat over het spoor loopt. Hij wordt altijd geplaatst op een plek, waar een groote tronk of de wortel van een gevelden boom een goede gelegenheid aanbiedt, om een val te zetten, zonder dat dit op het spoor zichtbaar is.

Vervolgens zijn er twee soorten van herten, waarvan de grootste de wapiti is, gewoonlijk, doch verkeerdelijk, de eland genaamd. De jager vervolgt gewoonlijk zijn spoor, nadert het tersluiks, als het graast, en drijft het een pijl in het hart. De behendigheid van den jager blijkt evenzeer bij het vervolgen van het hert als nadat het gedood is geworden. Kapitein Mayne heeft gezien, dat een wapiti gedood, binnen een kwartier gevild, al het vleesch van de beenderen genomen en het vel tot mocassins versneden werd. De inboorlingen hebben een vrij zonderlinge wijze, om het vleesch met zich te voeren. Bij hun eersten halt, na een hert gedood te hebben, snijden zij het vleesch in stukken van twee of drie centimeter in 't vierkant, steken ze aan een langen stok en dragen dezen op den schouder, telkens er een stukje aftrekkende en het onder het loopen opetende. Op deze wijze verdwijnt het vleesch van een hert verbazend snel. Er wordt slechts zeer weinig vleesch bewaard, daar de Ahts het gewoonlijk opeten, zoodra het dier gedood is.

Wat de visschen aangaat, er is zulk een overvloed van, dat slechts een paar hier vermeld kunnen worden. De zalm, die, evenals bij ons, op verschillende wijzen gevangen wordt, schijnt de geliefkoosde visch onder deze vischetende stammen te zijn. Somtijds maken de inboorlingen gebruik van een vrij zonderlinge vischspeer, waarvan

de schacht ongeveer vijftien voet lang is en een dubbele punt van wapiti-been heeft. De punt zit slechts los aan de schacht, waaraan zij met een lijn bevestigd is, evenals bij den reeds beschreven harpoenpijl. Is de visch zeer groot, dan bindt de jager slechts een aantal met lucht gevulde blazen aan de lijn en laat hem zich door vergeefsche worstelingen vermoeien, alvorens hij het breken van de lijn of het verlies van de met weerhaken voorziene punt waagt, hetwelk een van beide waarschijnlijk zou gebeuren, indien hij wilde trachten dadelijk den visch te vangen.

Somtijds, bij een grooten overvloed van visschen, worden zij gevangen door een stok met een van weerhaken voorziene punt uit te werpen en met een ruk op te halen, totdat een visch aan een van de punten gespiesd wordt.

Een andere wijze, om zalm te vangen, geschiedt door een brandenden fakkel op

ZALMSTEKEN.

den voorsteven eener kano te plaatsen. Een van de twee wilden in de kano roeit en de andere steekt den visch, die op het schijnsel van den fakkel aan de oppervlakte van het water komt. Sproat heeft gezien, dat een enkele kano op één dag veertig zalmen thuisbracht. Ook in fuiken worden zalmen gevangen. Deze gelijken zeer veel op onze aal-fuiken of aal-korven. Het zijn dubbele manden, van buiten cilindervormig, die met de openingen stroomopwaarts geplaatst worden. Wanneer nu de visschen tegen den stroom in willen zwemmen, geraken zij in de mand, en daar de binnenste mand veel korter is dan de andere, de gedaante hebbende van een suikerbrood, wordt de zalm aldus gevangen. Sommige dezer manden zijn twintig voet lang en vijf voet in diameter, zoodat zij een aanzienlijk aantal visschen kunnen bevatten.

Een van de zonderlingste visch-instrumenten is dat, waarmede de haring gevangen wordt. Dit is een staak van ongeveer tien voet lang, aan het eene einde plat als het

blad van een roeiriem en aan de randen voorzien van uitstekende pennen. Wanneer de visscher nu onder een school haringen komt, steekt hij zijn staak onder de massa visschen, trekt hem met een eigenaardigen zwaai van de armen door hen henen, waardoor de haringen op de pennen doorboord worden, en schudt ze dan in de boot af. Door deze wijze van visschen worden de haringen in grooten getale gevangen, zoowel als met het net, dat zeer vernuftig vervaardigd wordt van de vezelen van een inlandschen netel, die een hoogte van acht of tien voet bereikt.

* * *

De mythologie dezer volken is rijk, doch weinig geordend; bovenal bezit zij vele dierenfabelen. Geheime bondgenootschappen spelen bij hun cultus een groote rol. Religieuse opwinding brengt hen niet zelden tot gruwelen en tot kannibalismus, zooals wij later zullen beschrijven.

De geheime bondgenootschappen noemden wij als een eigenaardigheid van deze kustbewoners. J. A. Jacobsen geeft ons uit zijn eigen ervaringen en uit de mededeelingen van zijn broer, die lang hier leefde en de talen der bevolking kende, vele bijzonderheden dienaangaande.

Bij de kustbewoners, bovenal bij de Kwakjult, vindt men vier verschillende bondgenootschappen. De eerste type is de *hametz*, die als hoogste en voornaamste te beschouwen is; daarop volgt die van den *medicijnman*, welke bij de Eskimo's en Indianen zoowel als in Siberië een aanzienlijke rol speelt en die in de taal der Kwakjult „pakhalla" of „pakwalla" heet. De derde in rang is de „hatzi-kwalla" een soort van zelfpijniger, zooals de derwisjen (zie II pag. 36) en fakirs (II pag. 193). De vierde type eindelijk vormt de „nuttlo-mattla" in zekeren zin een geprivilegiëerde hansworst, doch evenals de overigen door geesten geïnspireerd.

De zonderlinge heiligen, die tot de *hametz* behooren, zijn de zeldzaamste en meest vereerde. Zij meenen de ingeving van hoogere geesten hierdoor te kunnen openbaren, dat zij andere menschen bijten of in den werkelijken zin des woords aaneten. Zij onderscheiden zich in drie klassen: 1ste zulken, die menschen bijten, 2de heiligen, die lijken eten en 3de hen, die honden dood bijten en verscheuren. Van de eerstgenoemde vindt men gewoonlijk bij elken stam twee vertegenwoordigers. Bij de Bella-Coola's schijnt de lijkeneter, bij de Tsimshean's en Haida's de menscheneter te ontbreken.

Vroeger werden onder de Kwakjult, evenals bij de Bella-Coola's, de slaven geslacht en gegeten, om, zooals het heette, den „hametz" genoegen te doen. Sedert de Britten hier hun heerschappij gevestigd hebben, wordt dat niet meer geduld; de „hametz" moet er zich mede vergenoegen, een dorpsgenoot een stuk vleesch uit den arm of de borst te bijten. Dikwijls stellen de slachtoffers daarvoor zich vrijwillig aan de eer van dit bijten bloot, daar zij door de „hametzen" goed betaald worden. Het moet voorgekomen zijn, dat een slaaf aan een paal gebonden werd, waarna men hem den buik opensneed, terwijl de hametzen er omheen dansten, de handen met bloed vulden en het dronken. Als andere feiten worden medegedeeld, dat bij een gelegenheid vijf menschen stukken uit de armen gescheurd werden door den beet van den hametz en dat bij een andere gelegenheid een hametz zestien honden doodbeet. De hametz oefende daarbij dansen uit, die hem eindelijk tot schier krankzinnige opgewondenheid brachten.

De lijkeneter komt bij de Kwakjult's zoowel als bij de Tsimshean's voor. Bij de Kwakjult's, die hun dooden in een kist sluiten en deze aan hooge boomen bevestigen, wordt een goed gedroogd lijk gezocht, dat in water geweekt wordt. Dit gebruik schijnt hierdoor ontstaan te zijn, dat de hametz bij het eten van versche lijken soms bloedvergiftiging kreeg. Als het oogenblik gekomen is, dat de uitvoering zal plaats hebben, springt plotseling de oudste hametz naar voren, het lijk in de armen houdend, en danst met zijn genooten rondom het vuur des huizes, onder het luide geroep: hop, hop, hop, hop, hop! De dans heeft plaats met gebogen knieën, d. i. in half zittende houding; het hoofd van het lijk, dat de hametz niet loslaat, rust steeds op zijn rechterarm. Nadat eenige malen om het vuur gedanst is, begint het opeten van het lijk. Het schijnt er vooral op aan te komen bij de Indianen, dat bij het bijten in de beenderen de mond aan het bloeden geraakt.

De hondenbijters komen vooral bij de Bella-Coola's en de Tsimhean's voor, en de

feesten bij deze gelegenheid zijn niet minder afkeerwekkend dan die wij boven beschreven. Hierbij draagt de hametz een masker, o. a. van een wolfskop.

De inwijding in de sekte der hondeneters of bijters bij den volksstam der Ahts wordt op de volgende wijze door Duncan beschreven:

„Vroeg in den morgen begaven de kandidaten zich volkomen naakt naar het strand of naar de rotsen. Ieder plaatste zich vóór zijn eigen stam, terwijl de hevige koude hen niet in het minst scheen te hinderen. Nadat het arme schepsel eenigen tijd met het hoofd schuddende en schreeuwende had rondgekropen, kwam een troep mannen aangesneld, die, na hem omringd te hebben, begonnen te zingen. Nu bracht de hondetende troep een dooden hond naar hun kandidaat, die hem dadelijk begon te verscheuren, op de wijze, zooals men dat van honden gewoon is. De omstanders deden een diep, brommend gezang hooren en gaven tusschenbeide een schreeuw, welk een en ander geaccompagneerd ging met een krassend geluid van een instrument, dat zij gelooven de verblijfplaats van een geest te zijn.

„Even daarna springt de naakte jongeling weder op en gaat eenige schreden in bukkende houding verder, de armen achter zich uitgestoken en de lange, zwarte haren heen en weèr schuddende. Al zijn bewegingen worden middelerwijl door de groep om hem heen nauwlettend bespied, en wanneer hij wil gaan zitten, omringen zij hem weder en beginnen te zingen. Dit gaat, met eenige kleine afwisselingen, gedurende eenigen tijd zoo voort.

„Voordat het monster zich eindelijk verwijdert, neemt hij een loop, snelt ieder huis, tot zijn stam behoorende, binnen en wordt door zijn troep gevolgd. Vervolgens maakt hij somtijds nog een uitstapje op de daken derzelfde huizen en wordt hierbij zorgvuldig door zijn omgeving bewaakt, alsof zij verwachtten, dat hij op de vlucht zou gaan. Na een poosje verwaardigt hij zich naar beneden te komen en wordt dan door hen in zijn hol gevolgd, hetwelk wordt aangeduid door een touw, van roode schors vervaardigd, dat boven de deur gehangen wordt ter waarschuwing voor iedereen, die misschien onwetend den drempel zou willen overschrijden.

„Het is niemand vergund, dat huis binnen te treden dan alleen hun, die met de kunst in verband staan; alles, wat ik dus van hun verdere handelingen weet, is, dat zij uren lang blijven hameren, zingen en schreeuwen.”

* * *

Er zijn een groote menigte medicijn-mannen, die groote macht over het volk hebben en onvoorwaardelijk vertrouwd worden. Zij moeten echter een langdurige en zeer onaangename beproeving doorstaan, voordat zij in de orde der „Verbondenen”, zooals de medicijn-mannen zich noemen, kunnen opgenomen worden. Wanneer hun opvoeding bijna voltooid is, begeven zij zich alleen in het bosch, waar zij verscheidene dagen blijven, vastende, totdat zij de geestelijke gaven ontvangen hebben. Het genootschap der Verbondenen wordt door de opperhoofden begunstigd, niet uit godsdienstige beweegredenen, maar omdat zij er rijk door worden. Niemand kan lid der Verbondenen worden, of hij moet groote rijkdommen bezitten, die hij geheel weg moet schenken, alvorens hij in het genootschap kan opgenomen worden. Dit wegschenken zijner bezittingen gaat met het grootst mogelijke vertoon gepaard, daar de kandidaat begeleid wordt door een groote menigte mannen, die zooveel mogelijk lawaai maken. Voor hen uit gaat de kandidaat, met een lang touw om zijn middel, dat wordt vastgehouden door vijftien of twintig man, die voorgeven, dat zij al hun krachten moeten inspannen, om hem terug te houden.

Kapitein Mayne verhaalt ons het volgende betreffende de handelingen dezer medicijnmannen. Op zekeren avond riep men hem, om een maan op het strand te zien. Aldaar gekomen, bevond hij, dat de mannen eén platte schijf van was gemaakt hadden, die de maan moest voorstellen; zij hadden er een man op geschilderd, daar zij, zooals zoo vele onbeschaafden in ons eigen land nog heden ten dage, gelooven aan een man, die in de maan woont. Zij hadden een fakkel aangestoken en plaatsten dezen achter de kunstmatige maan, om haar te verlichten; men vermoedde, dat zij zich met haar bewoner onderhield, tot ontzetting van de omringende menigte.

Deze medicijn-mannen worden almachtig beschouwd in de genezing van zieken en altijd geraadpleegd. Zij zeggen bijna altijd, dat de ziekte plaatselijk is en moet

toegeschreven worden aan een of ander voorwerp, dat zij door hun tooverformulieren kunnen te voorschijn brengen, terwijl booze geesten de oorzaak der ziekte zijn, die zij moeten verdrijven. Zij maken bij hun plechtigheden druk gebruik van een ratel, waarbij het op de stof niet zoozeer aankomt, als hij maar veel lawaai kan maken. Zoo is bijvoorbeeld een geliefkoosde vorm een holle houten doos, in de gedaante van een vogel of een kikvorsch gesneden en eenige steenen bevattende. Sommige ratels evenwel zijn op een geheel andere wijze vervaardigd. Kapitein Mayne zag een ratel, vervaardigd van drie of vier dozijn los saamgebonden waterhoen-snavels.

Dikwijls worden insnijdingen in het aangedane deel verricht, of maakt de dokter gebruik van het *cauterium actuale* door middel eener moxa, bestaande uit een dot gedroogd vlas. Deze geneesmiddelen verlichten dikwijls de pijn, en is dat het geval,

INWIJDING VAN EEN HONDEN-VERSLINDER.

dan wordt de dokter door den patiënt en zijn vrienden met giften overladen, die hij evenwel verplicht is alle terug te geven, indien de patiënt weder mocht instorten en sterven. Zij beweren zelfs, dat, wanneer zij sterk door hun bezweringen zijn opgewekt, zij de ziel des lijders kunnen zien, naar hun zeggen in de gedaante eener vlieg, met een langen, gebogen snuit. Een man, pas hersteld van een gevaarlijke ziekte, zeide, dat hij zijn eigen ziel gezien had, die de medicijn-man gevangen had op het oogenblik, dat zij het lichaam ontvluchtte.

Het geraas, dat deze medicijn-mannen maken bij het opzeggen hunner tooverformulieren, is bijna onbeschrijfelijk. Sproat beschrijft het gehuil als dat van duivels; hij zegt, dat geen wild beest in staat is, zulke schrikverwekkende geluiden te maken. Hijzelf, ofschoon een Blanke en volkomen veilig, heeft vaak gesidderd bij het woeste gillen der mysterie-mannen. Werkelijk is het hun doel, de vrees, waarmee zij

algemeen beschouwd worden, te handhaven; om dit nu te doen, moeten zij altijd iets uitvinden, om zich in het oog dés volks staande te houden.

Somtijds komen zij even buiten het dorp te zamen, heffen een woest gehuil aan en snellen dan als een troep wolven door het dorp, terwijl de kannibalen en hondeneters de lijken en honden, die zij onderweg vinden, met de tanden verscheuren. Somtijds verlaat een man de plaats alleen en verbergt zich in het woud, waaruit hij plotseling te voorschijn snelt, geheel naakt, door zijn langdurig vasten tot een scelet uitgeteerd, het gansche lichaam bedekt met wonden, in zijn razernij zichzelf toegebracht, met het schuim op de lippen, terwijl hij woeste kreten uit en als een bezetene op zijn trom slaat of zijn tooverratel schudt. Evenals in Afrika kunnen vrouwen ook lid van deze heilige orde worden en een even machtigen invloed op het volk oefenen als hun mannelijke collega's.

Zoo gebeurt het ook, dat een man 's nachts verschrikt opspringt en schreeuwt, dat hij een geest ziet. Alles in huis is plotseling in beweging. De vrouwen beginnen te zingen, terwijl de geestenziener zijn deken aan stukken scheurt, veêren uit zijn peluw trekt, er eenige van opeet en de andere over zijn hoofd strooit. Zijn naaste bloedverwant maakt dan insnijdingen in zijn armen en beenen, vangt het bloed in een

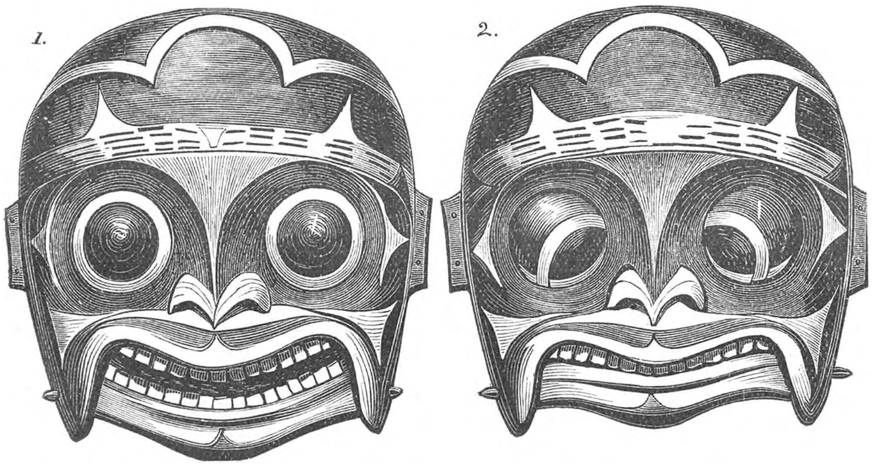

MASKER.

schaal op en sprenkelt het over de plek, waar de geest verondersteld wordt te staan. Weêrstaat de geest deze bezwering, dan is het duidelijk, dat hij eigendom verlangt. Bijgevolg werpen de vrienden van den geestenziener alles, wat hij bezit, op het vuur; zijn kleederen, zijn matten, en zelfs de doozen, waarin zij bewaard werden, alles wordt verbrand, om de begeerte van den geest te voldoen, die geen afscheid wil nemen, voordat alles vernietigd is.

* * *

De zelfpijnigers of katzi-kwalla, die ook door hoogere geesten geïnspireerd worden, moeten zich aan kastijdingen en pijnigingen onderwerpen. Men ziet hen armen, beenen, schouderspieren enz. doorboren, om een touw daardoor te doen, en zich door de menigte aan dat touw te laten heen en weer trekken of aan boomtakken te doen hangen. Waarschijnlijk is deze gewoonte door krijgszuchtige stammen van het Rotsgebergte hier gebracht en heeft zij vervolgens een religieus karakter aangenomen. Dikwijls vertoeft de hatzi-kwalla langen tijd in het bosch, om dan plotseling met gesneden huid terug te komen, en hij verklaart hierin het bewijs te hebben, dat de geest hem bezocht heeft. Zelfs beweert hij, dat hem dit alles geen pijn doet, daar de geest hem hiervan bevrijd heeft. Bij de dansen hebben zij een in twee slangen-

koppen gesneden staf in de hand. Deze „hatzi-kwalla" schijnen alleen bij de Kwakjult's voor te komen; bij andere stammen vindt men geen zelfpijnigers.

De „nuttlo-mattlas" meenen door zonderlinge dansen en sprongen bij de omstanders de overtuiging te wekken, dat zij door geesten worden aangevoerd en bezield. Zij treden nu eens zeer theatraal op, dan weer als vastenavondsnarren. Zij maken zich door maskers onkenbaar en hullen zich in berenhuiden, waaraan nog de kop en de pooten blijven hangen. De meeste maskers moeten visschen voorstellen, doch vele gelijken op een menschengezicht. De „nuttla-mattlas" onderscheiden zich van de overige geheime verbonden hierdoor, dat zij wit- en rood-gestreepte hoofd-, hals- en voetringen dragen, aan armen en voeten ieder twee ringen.

Van deze geheime bonden vindt men er één in ieder dorp, doch hun aantal wordt ieder jaar kleiner. „Nog geen tien jaren," schreef Jacobsen in 1890, „en de tijd zal voorbij zijn, dat men iets over deze kan te weten komen." Wat wij boven schreven, geldt dan ook niet geheel meer voor het heden, maar voor het midden dezer eeuw, toen het karakteristieke nog meestal bewaard was.

BEVER-MASKER VAN DEN AHT-STAM.

* * *

De wijze, waarop deze stammen over hun dooden beschikken, verschilt zeer bij de onderscheiden groepen en is in denzelfden stam niet altijd dezelfde. De lijken van slaven en die der mindere klasse worden eenvoudig in matten gerold, naar de begraafplaats, gewoonlijk een klein eiland, gebracht, en aldaar slechts op den grond gelegd, bedekt met stokken en steenen. De lijken van opperhoofden en jonge meisjes van rang worden in kisten geplaatst en tusschen de takken van boomen opgeheschen, alwaar men ze laat staan. De rang van den persoon wordt aangeduid door de hoogte, waartoe de kist wordt opgeheschen, zoodat een voornaam opperhoofd of zijn dochter bijna den top van den boom bereikt en een minder opperhoofd gelijk met de laagste takken is.

Over de doodkist worden dekens en matten geworpen, terwijl dergelijke artikelen aan de takken van naburige boomen worden opgehangen. Zij worden altijd in strooken gescheurd, gedeeltelijk misschien als een teeken van rouw en gedeeltelijk om te beletten, dat zij gestolen worden. Bij den dooden man wordt alles gelegd, wat hij vóór zijn dood niet heeft weggegeven, uitgenomen zijn beste kano, zijn aandeel aan het dak en de wandplanken, zijn wapenen en slaven, hetwelk alles rechtens aan zijn oudsten zoon toebehoort. In sommige gevallen zelfs wordt zijn huis verbrand, terwijl zelfs somtijds de palen worden opgegraven en het geheele huis naar een andere plaats wordt overgebracht.

Bij de lijken van opperhoofden worden groote, houten beelden geplaatst, die den overledene moeten voorstellen. Een van deze, door Sproat gezien, hield een schedel in de hand; een ander beeld, dat een overleden redenaar voorstelde, had een zijner handen uitgestrekt, alsof hij een redevoering hield, terwijl een derde werd voorgesteld als met een wolf worstelende. De nabestaanden bezoeken dikwijls hun begraafplaatsen. Zij doen dit, als het duister wordt, steken een groot vuur aan en onderhouden het met olie en andere brandbare stoffen, terwijl zij nu en dan luide jammerklachten doen hooren.

De bewoners van Van Couvers-eiland zetten hun dooden bij in een vierkante kist, waarin het lijk in een neerhurkende houding geplaatst is. De kist wordt op den grond geplaatst en met steenen bedekt, terwijl daarnaast een gesneden figuur wordt neergezet. De naam van den doode wordt niet meer genoemd en wat hem behoorde, geldt voor onrein.

Tot eer dezer stammen moet gezegd worden, dat zij nimmer de overblijfselen der overledenen verstoren, zelfs al zijn zij op de begraafplaats van een vijandigen stam. Tengevolge hunner wijze van begraven ziet niets er treuriger of meer verlaten uit dan een eiland, dat voor begraafplaats is uitgekozen. Op de takken der boomen bevinden zich de vergane lijken en tusschen het gebladerte fladderen de aan flarden gescheurde overblijfselen hunner kleeding. Op den grond doet zich het tooneel niet beter voor, want overal liggen vergane planken, gebroken kisten, bouwvallige kano's, verrotte roeispanen en andere teekenen van verval.

Is het overleden opperhoofd een man van groot gewicht geweest, dan is zijn wapen geschilderd of gesneden. In het eerste geval is het op de kist geschilderd, maar in het laatste wordt het gewoonlijk op een paal of een boom bij het lijk geplaatst. Volgens Duncan zou het wapen, indien het een arend of een raaf is, in vliegende houding gesneden zijn en vastgemaakt bovenop de doodkist, met de vleugels uitgespreid, als verbeeldende den geest des gestorvenen, die naar hoogere sferen streeft.

* * *

De Koloschen of Thlinkiten waren het best bekend van de noordwest-Indianen. Hun hoofdbedrijf was de jacht op pelsdieren, welke echter door de invoering van het schietgeweer veel geleden heeft. In lateren tijd maakten de Koloschen grootere handelsreizen naar het binnenland van Alaska. De oorspronkelijke kleeding was dan ook al lang door vreemde vervangen.

In hun sociale levenswijze hadden de Koloschen iets patriarchaals; het hoofd der familie had tegelijkertijd een rang als opperhoofd. De vrouwen stonden bij hen hoog in aanzien, zoodat zij met de mannen samen aten, goed door hen behandeld werden en zelfs in vele gevallen geraadpleegd werden. Zoolang de vrouwen kinderen voortbrachten, waren zij vrij van huiselijken arbeid. De huwelijkstrouw werd in eere gehouden. De weduwe huwde met den broeder of zusterszoon van den overleden echtgenoot; de eerste werd bij het leven van den echtgenoot niet zelden als diens plaatsvervanger reeds in de familie opgenomen. Polygamie was geoorloofd, doch de eerste vrouw behield den voorrang.

De vrouw werd door geschenken van haar familie verkregen; het huwelijk werd door een feest gevierd, en de jonge vrouw kreeg een uitzet mede. Scheiding vond wel plaats naar overeenkomst van beide zijden; kinderen bleven dan bij de moeder. Hiermede staat in verband, dat het erfgoed overgaat op den zoon der zuster, daarna op den jongeren broeder des overledenen. Jonggehuwden waren aan een vastentijd van vier dagen onderworpen.

Als de leeftijd der puberteit was ingetreden, werd bij enkelen het meisje drie, zes maanden of langer in een hut opgesloten, om het daarna bij een feest de lippensnede en de versiering van de onderlip te geven. De mannen werden door oorversieringen, met veel pijn aangebracht, in den krijgsmansstand opgenomen. Naar hun afkomst verdeelden zich de Koloschen in den stam der Raven en der Wolven, een indeeling, die verder geen practische gevolgen had.

HOOFDSTUK VII.

DE INDIANEN VAN NOORD-AMERIKA.

DE INDIANEN TEN OOSTEN VAN HET ROTSGEBERGTE.

De gewesten van Noord-Amerika ten oosten van het Rotsgebergte waren aanvankelijk door een groot aantal Indianenstammen bewoond, die tot eenige hoofdgroepen kunnen worden vereenigd. Als zoodanig onderscheiden wij de volgende stammen: 1. de *Tinneh-stammen* (Athapashen, Tschippewähers), 2. *Algonkins*, 3. *New-Foundlanders* of *Beothuk's*, 4. *Irokezen*, 5. *Chahta-Muskoki's*, 6. *Verstrooide stammen in het zuidoosten der Vereenigde Staten*, 7. *Panis'* (Caddoes), 8. *Dakota's* (Sioux), 9, *Keiowä's*, 10. *Indianen van Oregon*, 11. *Yuma's* en 12. *Pueblo-stammen.*

In een beknopt overzicht naar Schurtz zullen wij die verschillende stammen de revue doen passeeren, om daarna in het algemeen de Indianen in hun leven en zijn te beschrijven.

I. DE TINNEH-STAMMEN. De kern der Tinneh-stammen woont ten zuiden van de Eskimo's in het noordwesten van Kanada en de aangrenzende gewesten. Een lijn van den mond der Churchill-rivier in de Hudsons-baai, tot den mond der Fraserrivier in den Grooten Oceaan, scheidt de Tinneh-stammen van de Algonkins. Enkele stammen der Tinneh's zijn zuidwaarts tot Mexico doorgedrongen.

Tot de Tinneh's behooren: de *Loucheux* aan de beneden-Mackenzie-rivier; naburen van hen zijn de *Hondsribben-Indianen* in dezelfde streek, de *Tschippewäher's* tusschen de Hudsons-baai en het Athapaska-meer. In Alaska wonen de *Kenai-stammen*, verder de *Kutschin's* aan de Jukon, de *Atnah's* aan de Koper-rivier. Verder zuidelijk, in het brongebied der Saskatchewan-rivier, wonen de *Sarsi's*, in Oregon de *Umpqua's* en *Tututena's*, in Californië, aan de Trinity-rivier, de *Hupa's*. Een groote groep van Tinneh-stammen bewoont Arizona en naburige gewesten; het zijn de *Apatschen*, *Ariquipo's*, *Coyotero's*, *Lipane's*, *Mescalero's*, *Navajo's* e. a.; de *Jano's* zijn tot Mexico doorgedrongen.

De Tinneh-Indianen zijn groote menschen, geestelijk weinig ontwikkeld, met een zwaarmoedig karakter. Hun ijver is gering; de afzonderlijke stammen komen nergens als grootere politieke eenheden voor. De zuidelijke Tinneh's zijn gedeeltelijk roofzuchtige ruitervolken geworden; de noordelijke komen in hun leven veel met de Eskimo's overeen.

II. ALGONKINS. De Algonkins wonen ten zuiden der Tinneh-stammen; de grenslijn gaven wij boven aan. Zij bezaten aanvankelijk de Noord-Atlantische kust van Amerika, van kaap Hatteras tot diep in Labrador, en woonden in afzonderlijke groepen tot het Rotsgebergte. Een lijn van kaap Hatteras tot de Ohio-rivier vormt de zuidgrens.

Als afzonderlijke stammen van deze groep noemen wij: de *Abnaki's*, waartoe ook de *Mikmak's* behooren, aan den zuidelijken oever der St. Laurens-rivier; de *Lenape's* aan de Delaware, de hoofdstam. De geheele groep van stammen tusschen kaap Hatteras en Maine noemt men ook wel *Lenni-Lenape's* of *Delawaren*, van welken de *Mohikaners* aan de beneden-Hudson de bekendste zijn geworden. De *Odschibwäh's* of *Tschippewähers* woonden aan het Boven-Meer; onderafdeelingen hiervan waren de *Ottawa's* aan het Huron-meer, de *Pottawattomie's* aan den noordelijken oever van het Michigan-meer, en de *Saulteux* en *Missinsig's*. Tusschen de rivieren Ohio, Cumberland en Kentucky woonden de *Schani's*, *Illinoi's*, *Kikapu's* en *Miami's*.

In het noordwesten vindt men de *Kris* of *Knisteno's*. Aan de beneden-Wisconsin zetelen de *Sak's* en *Foxes* of *Ottogami's*; tusschen de Satskatchewan en boven-Missouri de *Zwartvoeten* (Blackfeets), waaraan de *Arrapahoes* in het brongebied der Kansas en de *Cheyennes* aan de boven-Arkansas verwant zijn. De beide laatsten zijn grootendeels naar het Indianen-Territorium overgeplaatst.

De Algonkins zijn goed gevormde menschen, die in beschaving boven de Tinneh's staan. Zij bezaten een tamelijk ontwikkeld beeldschrift en hadden een levendig handelsverkeer. Door hun vijandelijke houding tegenover de Irokezen waren zij ten opzichte der Europeanen over 't geheel zeer vriendschappelijk gezind.

De Cheyenne's en Arrápahoe's worden door onzen landgenoot ten Kate, die deze stammen in 1883 bezocht, nader beschreven; daarom treden wij hierbij iets in bijzonderheden, welke wij aan dezen ontleenen.

„Beide stammen zijn het ideaal-type van den Indiaan. De gebogen neus en de hoekige trekken zijn onder hen zeer algemeen, evenals de hooge, slanke en krachtige gestalten, en nergens vond ik, dat de vrouwen lichamelijk meer op mannen geleken dan onder deze stammen. Een ander type, minder slank en groot, met rechten neus, komt bijna even veelvuldig voor als het eerste. Sporadisch vond ik typen, die aan Apachen, andere, die aan de breede, massieve vormen der Ute's deden denken.

Partieel albinisme komt onder deze stammen niet zelden voor. Hoewel de huidkleur normaal is, is het haar vaalbruin of geelachtig wit; somtijds ook zwart en wit door elkander. Niet zelden zijn in deze gevallen de oogen lichtblauw of anderszins helder van kleur, maar gewoon bruin.

Evenals de Ute's trekken de mannen der Cheyenne's en Arrapahoe's zich de wenkbrauwen en ooghären uit, hetgeen hun gelaat, dat onwillekeurig aan een roofvogel-physionomie doet denken, een schrille, vreemde uitdrukking geeft. De gang van mannen en vrouwen was veerkrachtig, statig en vlug.

Van de kleeding waren alleen de beenbekleeding en het schoeisel nog oorspronkelijk. Indianen, die hoeden dragen of kort geknipt haar hebben, zijn zeldzaam onder hen; alleen de Indiaansche politie, die tevens lichtblauwe uniformen draagt, als ze in functie is, en de schoolknapen maken hierop een uitzondering. De mannen dragen in den regel het haar van boven en van achteren in het midden gescheiden, en aan weerszijden van het hoofd in twee lange vlechten of los neerhangend op de borst. De scalplok, een dunne, dicht ineengedraaide vlecht, die haar aanhechting heeft ter plaatse van de kruin, rust òf links op de zware zijdelingsche lokken, òf van achteren. Bij plechtige gelegenheden wordt een prachtige tooi van adelaarsveeren en ottervellen gedragen. De kleeding der vrouwen is bij deze stammen, evenals bij de meeste Indianen, veel eenvoudiger dan die der mannen. Wel is de stof der kleeding meest van Amerikaansch maaksel, maar de snit en het model zijn nog Indiaansch. De tenten dezer lieden hebben den echten vorm der prairie-Indianen; zij worden door hooge heiningen van dorre takken omringd. Het huisraad in de tenten is meestal van Amerikaansch maaksel. De natie der Cheyenne's telt acht clans of „gentes" en vier „medicijn-orden". Zoowel de Cheyenne's als de Arápahoe's begraven hun dooden in den grond; hun noordelijke broeders daarentegen plaatsen de lijken in liggende houding tusschen de takken van een boom.

Met de Sioux en andere noordelijke stammen hebben de Cheyenne's den zonnedans gemeen, een godsdienstige plechtigheid, waarbij de dansers zich martelingen opleggen als een soort van zoenoffer. Een krijgsman bijvoorbeeld, wiens vrouw ziek was, trachtte haar door zijn eigen afschuwelijke folteringen van haar lijden te verlossen en te genezen. Verder hadden de Cheyenne's den jachtdans, waarbij een deel der Indianen zich vermomde als bisons, antilopen of andere dieren, en een ander gedeelte de rol vervulde van jagers, die, met buitengewoon kleine bogen en pijlen gewapend, een parodie-voorstelling gaven van hun gebruikelijke jachten. Een andere dans, tegenwoordig slechts weinig uitgevoerd, bestaat daarin, dat een aantal mannen in en om een vuur sprongen en, voortdurend in beweging zijnde, stukken vleesch braadden, die ze met de vingers uit het vuur haalden, gloeiend op hun naakte schouders legden, en eindelijk opaten.

Deze Indianen zijn, evenals de meeste onbeschaafden, sterk verslaafd aan kaartspel en sterken drank. De vrouwen der Arrápahoe's zijn zeer los van zeden; die der

Cheyenne's daarentegen de meest kuische van alle Indiaansche stammen. In tegenstelling met andere stammen worden tweelingen bij de Cheyenne's niet gedood, maar beiden worden zorgzaam opgevoed."

III. NEW-FOUNDLANDERS OF BEOTHUK'S. Dit uitgestorven volk bewoonde New-Foundland; het was lichtgekleurd en dankte zijn naam „roode Indianen" aan het verven van de huid. In beschaving stonden zij achter bij de stammen van het vasteland: zij kenden de pottenbakkerij bijvoorbeeld niet. Hun taal scheen geheel geïsoleerd.

IV. IROKEZEN. Door het gebied der Algonkin's ingesloten, woonden in den tegenwoordigen staat New-York en aan den St. Laurens-stroom, tusschen Quebec en Montreal, de Irokezen. Verder zuidelijk woonden eenige stammen met hen verwant.

Als afzonderlijke stammen noemen wij: de *Mohawk's* aan het George- en Champlain-meer, de *Seneka's*, de *Kayuga's*, de *Onondaga's* en de *Oneida's* ten zuiden van het Ontario-meer, die den „Bond der vijf Naties" uitmaakten, en waarbij later de *Tuscarora's* toetraden. Tot de Irokezen behoorden ook de *Huronen* aan de Ottawa- en St. Laurens-rivier, en de *Erie's* ten zuiden van het Erie-meer. Ten westen van de Niagara woonden de *Neutrale Natie*. Ten zuiden sloten zich bij de „Vijf Naties" aan, de *Andaste's* en *Konestoga's* (ook als *Susquehannock's* samengevat). Ook de *Chiroki's* (Cherokezen) aan de boven-Tennessee, thans als geciviliseerde stam in het Indianen-Territorium wonend, behooren als verre verwanten tot de Irokezen. De overblijfselen der „Vijf Naties" zijn in den Staat New-York in acht „reservations" bij elkander gevoegd, waar zij zich over 't geheel in bloeienden toestand bevinden.

De Irokezen vormden de dapperste en in politiek opzicht meest ontwikkelde en verst beschaafde Indianen. Hun bond der „Vijf Naties" bood ook den Europeanen krachtigen tegenstand.

V. DE CHAHTA-MUSKOKI'S. Deze volkengroep, met weinig eenheid, woonde in het land tusschen de Apalachische bergen (Alleghanys) en de Golf van Mexico eenerzijds, den Atlantischen Oceaan en de Mississippi anderzijds. Tot die groep behooren: de *Apalachen* aan de naar hen genoemde baai, de *Tschitkasah's* in het brongebied der Mobile-rivier; de *Tschoktah's* tusschen de Mobile-rivier en de Mississippi, de *Krik's* of *Muskoki's* tusschen de Mobile- en Savanna-rivier, de *Seminolen* in Florida, de *Yamassi's* in Zuid-Carolina en de *Koschatta's* aan de Red-river. De meeste dezer stammen zijn naar het Indianen-Territorium verplaatst (zie later) en staan in beschaving niet achter bij de Cherokezen.

Deze stammen komen lichamelijk slechts weinig met elkander overeen Zij waren tamelijk ontwikkeld, bekwame landbouwers, en hebben ook mede de „mounds" gebouwd.

VI. VERSTROOIDE STAMMEN IN HET ZUIDOOSTEN DER VEREENIGDE STATEN. In het zuidoosten der Vereenigde Staten woonden eenige verstrooide stammen, die tegenwoordig uitgestorven zijn. De belangrijkste zijn: de *Katahba's* in Noord- en Zuid-Carolina, de *Natchez* in de nabijheid der Tschoktoh's en de *Tonika's* in Louisiana.

VII. PANI'S (Cadnoe's). De stammen, die de Pani-talen gebruiken, leven verstrooid tusschen de midden-Missouri en de Golf van Mexico. Zij schijnen van het zuiden naar het noorden te zijn verhuisd. Hiertoe behooren: de *Pani's* in engeren zin tusschen Arkansas en de Niobrara-rivier, de *Kaddu's* aan het Klear-meer, in Louisiana, de *Arikari's* aan de midden-Missouri, de *Texa's* aan de boven-Sabine, de *Wichita's* aan den mondoever der Red-river, de *Hueco's* aan de boven-Brazos, e. a.

Over 't geheel waren deze lieden beter landbouwers dan de overige bewoners der prairieën; zij trokken als jagers het grootste gedeelte des lands rond.

VIII. DAKOTA'S (Sioux). Deze stammen bewoonden oorspronkelijk het Missouri-dal tot de Yellowstone, of het gebied van Arkansas en Saskatchewan. In het oosten woonden zij tot het Michigan-meer en de Mississippi. en in het westen tot de voorbergen van het Rotsgebergte.

Zij vormden de talrijkste en machtigste groep der Indianen in de Vereenigde Staten. Oorspronkelijk leefden zij van de jacht, doch zij zijn gedeeltelijk tot den landbouw overgegaan. Lichamelijk zijn zij minder goed ontwikkeld dan de tot nu toe beschreven Indianen.

Verschillende stammen behooren tot deze groep. Wij noemen hiervan de eigenlijke *Dakota's* of *Sioux*; de eerste naam beteekent de „zeven raadvuren" en wijst op

een bond van zeven stammen. Verwant hiermede zijn: de *Winnebagoe's* aan den westelijken oever van het Michigan-meer, de *Iowa's*, *Omaha's*, *Missouri's* en *Ottoe's* ten zuiden van de Dakota's in engeren zin.

Een tweede groep vormen de *Osagen* aan de midden-Arkansas, de *Kansas* ten noorden der rivier van dien naam, de *Quappa's* tusschen Arkansas en Mississippi. Aan de boven-Iowa woonden de *Yankton's*, aan den mond der Missouri de *Ponka's*. Het westelijkst woonden de *Mandan's* aan den mond der Yellowstone, en de *Kraaien-Indianen* (Crows) ten noordwesten van de Zwarte Bergen. Verder tot de Saskatchewan in het noordwesten verbreidden zich de *Assiniboin's*. Eenige kleine versnipperde stammen, vroeger in Louisiana, zijn: *Biloxi's*, *Opelusa's*, *Paskagula's*, enz.

IX. Keiowä's. Dit volkje, dat taalkundig op zichzelf staat, woont aan de boven-Arkansas. Het is een licht gekleurd, krachtig volk, na de invoering der paarden tot een krachtig ruitervolk geworden, zeer roofzuchtig van aard.

X. Indianen van Oregon. Onder dezen naam vat men een groep van kleine, verstrooide stammen samen, die in Oregon en Californië wonen, tusschen 52° N.Br., aan de boven-Sacramento en de boven-Missouri. Men heeft ook wel voorgesteld, deze groep bij de noordwest-Amerikanen te voegen, waarmede zij in hun wezen en ontwikkeling veel overeenkomen.

Er zijn talrijke stammen, die hiertoe behooren. Wij noemen enkel: de *Tschinuk's* in boven-Oregon, de *Schaste's*, tusschen de boven-Sacramento en de kust, de *Lutuamian's* of *Modoks* aan het Klamath-meer, de *Wintun's* aan de Trinity-rivier, de *Sahaptin's* of *Nez percés* in noordelijk Idaho e. a.

XI. Yuma's. De Yuma-stammen wonen in het dal der Colorado-rivier in Arizona, op het schiereiland Californië en aan de oostkust der Golf van Californië. Zij worden ook als *Katschan-groep* aangeduid. Als afzonderlijke stammen noemen wij: de *Yuma's* in engeren zin aan de beneden-Colorado en Gila, de *Maricopa's* aan de Midden-Gila, de *Kocapa's* aan de beneden-Colorado. Op het schiereiland Californië: de *Cochimi's*, *Guaicuru's*, en *Pericu's*.

De Yuma's zijn flinke, krachtige personen. Bij de aankomst der Europeanen waren zij gedeeltelijk reeds landbouwers en tot eenige beschaving gekomen. Tegenwoordig zijn vele stammen nog uitsluitend jagers. In het oog vallend is de geringe kleeding en de sterke tatoueering.

XII. Pueblo-stammen. Deze groep heeft haar naam ontleend aan de ruïnen van oude steden (pueblo, Spaansch = plaats, vlek), welke talrijk in hun gebied gevonden werden. Zij waren grootendeels landbouwers, kenden weverij en pottenbakkerij; de bewerking van metalen was hun echter onbekend. Men vindt de Pueblo's voornamelijk in Nieuw-Mexico, Arizona en de noordelijke deelen van Mexico.

De stammen, die hiertoe behooren, zijn: de *Moqui-Pueblo's*. De Pueblo's worden naar hun taal onderscheiden in de *Kera-*, *Tehua-* en *Zuñi-groep*, elk eenige kleine stammen omvattend.

HOOFDSTUK VIII.

ZEDEN, GEBRUIKEN EN BESCHAVING BIJ DE INDIANEN.

Bij genoemde Indianen-groepen vindt men een reeks van gemeenschappelijke zeden, gewoonten, opvattingen en beschouwingen, waardoor zij zich allen kenmerken, en die het gemakkelijk maken, ze uit één gezichtspunt te beschouwen.

De Noord-Amerikaansche Indianen zijn woud- en prairie-bewoners, die oorspronkelijk over de groote vlakten rondzwierven. In hen kan men de typische „roodhuiden" zien, die door talrijke schrijvers in een romantisch waas gehuld zijn, waaruit men den echten Indiaan niet meer kan herkennen. Van de voorstellingen van Aimard en Chateaubriand moet men zich losmaken, om inzicht in het Indianenleven te verkrijgen. Eveneens moet men naar het verleden teruggaan, om de ware Indianen te leeren kennen, want door den invloed der Europeanen zijn ze niet alleen van hun woonplaatsen verdrongen, maar hebben zij ook veel verkregen, wat hun oorspronkelijk vreemd was.

Een der belangrijkste geschenken van de Oude Wereld aan de Nieuwe was wel het paard, dat ook voor de Indianen van groote beteekenis was. Aan het paard hebben vele stammen het te danken, dat zij aan het leven der steppen konden wennen en den dreigenden ondergang konden verschuiven; het paard is de oorzaak, dat men thans twee groepen onder de Noord-Amerikanen kan onderscheiden, nl. de woud- en bergstammen, die hun oude levenswijze nog grootendeels bewaren, en de bewoners der prairieën met hun paarden.

De haartooi der Indianen is over 't geheel zeer eenvoudig, evenals bij alle stijfharige volken. Uitzonderingen vallen in het oog en zoo werd een stam zelfs naar het eigenaardige van den haartooi genoemd de stam der „Cheveux relevés." Over 't geheel houdt men er veel van hoofdbedekkingen en pruiken als frisuren. Bij stammen in het westen als de „Wintun" vindt men het haar soms door een deeg van klei en gom tot één massa vereenigd. Den krijgslieden werd dikwijls het hoofd kaal geschoren tot een lok op den schedel na. Over het geheel geldt lang, loshangend haar als een sieraad. Daarom wordt als een teeken van rouw en in den slavenstand het haar afgeschoren. De baard ontbreekt bijna geheel en zelfs de weinige haren, die te voorschijn komen, worden zorgvuldig met haartangetjes uitgetrokken. Somtijds laat een oud man, die onverschillig is omtrent zijn voorkomen, zijn baard groeien, maar in dit geval is deze zeer dun en wordt hij nimmer lang.

Doch het hoofdhaar vormt juist het tegengestelde van den baard; het wordt zeer lang en fraai, en bij sommige stammen bereikt het een bijna ongeloofelijke lengte. Vooral de stam der Raven is merkwaardig wegens de buitengewone ontwikkeling van hun haar, hetwelk bij sommige krijgslieden onder het gaan werkelijk op den grond sleept. Zij zijn zoo trotsch op deze eigenaardigheid, dat hun opperhoofd in 1833 zoowel zijn naam „Langhaar" als zijn ambt aan zijn verbazende haarlokken te danken had. Het haar van dezen man werd nauwkeurig gemeten door eenige blanke reizigers, die maanden achtereen in zijn hut gewoond hadden; het werd bevonden een lengte te hebben van tien voet zeven centimeter.

Hij liet het niet tot de volle lengte hangen, uitgenomen bij plechtige gelegenheden, maar bond het met een breeden, lederen riem zorgvuldig op tot een bundel van verscheidene ponden zwaarte. Gewoonlijk droeg hij dezen bundel onder den arm of van voren in zijn mantel, maar bij groote gelegenheden liet hij het haar tot zijn

volle lengte hangen, besmeerde het zorgvuldig met berenvet en liet het, terwijl hij statig daarheen stapte, verscheidene voeten achter zich op den grond slepen.

Verscheidene andere stammen, zooals de Zwartvoeten (zoo genoemd wegens de donkere mocassins of ruw lederen schoenen, die zij dragen) hebben zeer lang haar, waarop zij zeer trotsch zijn; zij, wier lokken op geen schoonheid aanspraak kunnen maken, zijn gewoon valsch haar met het hunne samen te vlechten.

De Mandans, de Sioux en de Minatariërs onderscheiden zich allen door deze bijzonderheid, ofschoon geen van hen het in zulk een overvloed bezit als de Raven. Toen

OPPERHOOFD DER RAVEN.

Catlin onder de Minatariërs vertoefde, kwam een gezelschap Raven hun een bezoek brengen en wekte de bewondering hunner gastheeren op door hun prachtig haar. Een van hen had zulk een schilderachtig voorkomen, dat de reizende kunstenaar hem dadelijk op het doek bracht.

Hoofddeksels worden niet veel gebruikt, doch men houdt veel van een vedertooi op het hoofd. Door vederen van adelaars, uilen en raven op het hoofd onderscheiden zich de jagers en krijgsbenden der verschillende stammen. De hoofdversiering van het opperhoofd der Raven leert de figuur kennen.

Tatoueering had oorspronkelijk misschien door geheel Amerika plaats. Hoofd-

zakelijk was het een punt-tatoueering, door spitse stukken been, graten, doornen, een bundel naalden, enz. aangebracht en met roet ingewreven. Doch evenals in Polynesië verdwijnt deze gewoonte hoe langer hoe meer.

De figuren bij de tatoueering zijn verschillend. Dierfiguren vond men bij de Pomo's; bij de Karok's en Patawat's van Californië vond men een boom, die het geheele lichaam bedekte, en vederachtige teekens op de wangen; bij de Mohave's bedekt de tatoueering het halve lichaam en meer; deze stam met de rijke tatoueering staat dan ook alleen. Bij vele stammen van Noord-Californië tatoueerden de vrouwen alleen het gezicht en de op de kin of wangen aangebrachte figuren waren de stamteekens: eenige lijnen waren hiervoor dienstig. Bij de Hidatscha's in Dacota vindt men breede dwarsstrepen aan de rechterzijde van het lichaam, den rechterarm en het rechterbeen, welke een religieuse beteekenis hebben of aansluiting bij een geheim genootschap beduiden.

Het schilderen van het lichaam heeft op vele plaatsen de tatoueering vervangen, omdat het minder lastig en pijnlijk is. Bij de Tinneh's treft men beide nog aan. De Hualpai's in Arizona besmeren zich het lichaam met het bloed van op de jacht gedoode dieren. Tot het verven van het gezicht gebruikt men meest roode of gele oker, witte infusoriën-aarde of krijt. Dat verven van het lichaam heeft het verkrijgen van onderscheidene effecten ten doel; voor den oorlog beschilderen de Dacota's het gelaat van de oogen tot de kin, de Absaroka's of Kraaien-Indianen beschilderen enkel het voorhoofd. Rouw en droefheid worden uitgedrukt door het gezicht met kool te beschilderen.

PLATHOOFDIGE VROUW EN KIND. VERVORMING VAN HET HOOFD.

Vervorming, vooral platdrukking van den schedel, was in geheel Amerika verbreid en schijnt vooral in het noordwesten sterk te hebben plaatsgegrepen. Kort na de geboorte van een kind worden de toebereidselen daartoe reeds getroffen. De meest gewone handelwijze bestaat hierin, dat men het kind in een trog legt, waaraan door banden een stuk boomschors met een kussen bevestigd is, hetwelk over het voorhoofd wordt gebonden. Ook legt men de kinderen wel op een plank, waaraan een andere plank door een scharnier verbonden is, om de laatste op het voorhoofd te laten drukken. Bij enkele stammen bepaalt de schedelvervorming zich alleen tot mannelijke kinderen, bij andere wordt zij bij beide geslachten toegepast.

* * *

Het klimaat van Noord-Amerika maakt over het grootste gedeelte een tamelijk volledige kleeding noodig.

Tegenwoordig is meestal een kleeding ingevoerd, van de Blanken afkomstig, zoodat het nationale costuum meer en meer verdwijnt. Reeds voor meer dan een halve eeuw werden de mantels van vellen bij de Osagen aan de Midden-Missouri verdrongen door wollen dekens, die door de regeering der Vereenigde Staten in groote hoeveelheid aan de vreedzame Indianen werden geleverd. Het wollen „blanket" is daardoor een stuk nationaal costuum geworden. En die wollen deken heeft een overgang gevormd tot wambuizen en broeken, die meer algemeen worden.

Waar in Spaansch Amerika welvaart bestaat, komt bij de vrouwen het naar Andalusische beginselen gevormde creolencostuum van licht gekleurd katoen reeds in

de mode. De vrouwen der Seminolen versieren de vreemde stoffen, waarvan zij de kleeding maken, door eigen borduursels. Zoo verkrijgen de Indianen meer en meer een gemoderniseerde kleeding, evenals zij geheel hun aard en karakter verliezen.

De oorspronkelijke nationale kleeding bestond uit bison- en andere huiden. Vooral de huiden van witte dieren werden als waardigheidsteekens beschouwd. Omtrent die nationale kleeding moeten wij in bijzonderheden treden.

Hoewel de nationale kleeding bij onderscheidene stammen eenigszins verschillend is, draagt zij toch bij de meesten een algemeen karakter.

Alle mannen zonder onderscheid dragen een zeer eenvoudige kleeding. In den strijd of op de jacht en in alle gevallen, waar inspanning vereischt wordt, vergenoegt de inlander zich met een eenvoudig kleedingstuk, maar thuisgekomen kleedt hij zich gaarne in vol costuum. Hij draagt een paar lange slobkousen, die hem tot de heupen reiken en tot op de enkels neêrvallen, somtijds deze geheel bedekkende. Deze slobkousen zijn meestal versierd met kleine belletjes, stukjes bont en dergelijke versierselen; is de drager een gelukkig krijgsman, dan laat hij ze aan de zijden voorzien van bossen haar, van het hoofd eens verslagen vijands genomen.

Hij heeft ook een soort van mantel of wijde jas, die tot aan de knieën reikt en op dezelfde wijze met vederen of gescalpeerde haarlokken versierd is. Heeft de bezitter een uitstekende daad van moed verricht, dan maakt hij op zijn kleed een ruwe teekening van de gebeurtenis. Ofschoon dit eereteeken door den man aan zichzelf verleend wordt, heeft het in anderer oog dezelfde waarde. Niemand toch zou op zijn mantel een dappere daad durven schilderen, die hij niet verricht had, daar hij dadelijk door de andere krijgslieden zou aangemaand worden, zijn recht op de decoratie te bewijzen, en zoo hij dit niet kon, met de diepste minachting door hen zou worden bejegend. Het opperhoofd Mah-to-toh-pa had op zijn mantel een reeks van gebeurtenissen afgebeeld, waarin hij niet minder dan veertien vijanden met eigen hand verslagen had. Somtijds, waar de stam gebruik maakt van hutten of wigwams van huiden, beschilderen de krijgslieden de wanden hunner woningen met hun lotgevallen.

Zoo worden ook de litteekenen van wonden, in den oorlog opgedaan, met roode verf bestreken; heeft een man het geluk gehad, een grijzen beer te dooden, dan heeft hij het recht, de huid, klauwen en tanden te dragen. De gewone wijze, om dit te doen, is, dat men van de klauwen halssnoeren en armbanden, van de huid mantels vervaardigt. Somtijds bereiden zij de huid, zonder de klauwen eerst af te snijden, en dragen haar dan zóó, dat de klauwen duidelijk zichtbaar zijn. De woestheid, kracht en list van den beer zijn zoo bekend en gevreesd, dat het dooden van een dezer dieren gelijk geacht wordt met het dooden van een krijgsman, waarom dan ook het halssnoer van klauwen een even eervol versiersel is als de hoog geprezen scalp. Er zijn jagers, die verscheidene dezer dieren gedood hebben; dezen stellen er hun eer in, bij plechtige gelegenheden zich met al hun buit te vertoonen, zoodat zij al hun vernuft en overleg noodig hebben, om zich met een veertigtal ontzaglijke klauwen zoodanig te omhangen, dat die eereteekenen voor aller oogen zichtbaar zijn.

De geheele kleeding van een echten Noord-Amerikaanschen Indiaan bestaat uit huiden, meestal van het hert; in de bereiding dezer huiden zijn de inboorlingen ongeevenaard, daar zij een leder weten te vervaardigen, zoo zacht als zijde en bijna wit, en daarenboven zóó bestand tegen vochtigheid en droogte, dat het nimmer hard wordt.

De huid wordt eerst gewasschen met sterke loog van houtasch en water, om het haar los te maken, dat dan afgeschraapt wordt. Daarna wordt het vel strak gespannen op een raam of wel door middel van in den grond geslagen pennen. Eenige dagen laat men de huid in dezen toestand en spreidt de hersenen van het dier er dik overheen, om ze vervolgens goed in te wrijven. Daarna wordt zij zorgvuldig met een bot mes, vervaardigd van het schouderblad van een bison, afgeschraapt, terwijl men onder deze bewerking niet verzuimt, er goed op te drukken en geen enkel deeltje der huid over het hoofd te zien.

Er blijft nu nog over, haar bestand tegen het water te maken. Hiertoe graaft men een gat in den grond, waarin een hoeveelheid verrot hout wordt gestapeld, zoodat het, aangestoken, geruimen tijd blijft voortsmeulen en wel rook, maar geen vlam

MANDANSCH OPPERHOOFD EN VROUW.

voortbrengt. Rondom het gat zijn een aantal stokken in den grond gestoken, die aan de uiteinden saamgebonden worden en op die wijze het geraamte van een soort van tent vormen. Daarna wordt het hout in brand gestoken en de huiden binnen de tent geplaatst, terwijl over de stokken andere huiden gelegd worden, zorgvuldig

aaneenbevestigd, zoodat de rook niet kan ontsnappen. Na eenige dagen rookens zijn de huiden waterdicht geworden. Deze geheele bereiding wordt door de vrouwen verricht, daar handenarbeid beneden de waardigheid van een man en een krijgsman is.

Op de afbeelding van het opperhoofd der Mandans ziet men twee horens uit het hoofdtooisel te voorschijn komen. Dit is een sieraad, dat zelden gezien en alleen door het opperhoofd en den raad aan de uitstekendste krijgslieden verleend wordt. Zelfs het voornaamste opperhoofd mag ze niet dragen, tenzij de raad het met algemeene stemmen heeft goedgekeurd, en in het geval der Mandans droeg het tweede opperhoofd ze, terwijl het voornaamste opperhoofd er niet toe gerechtigd was.

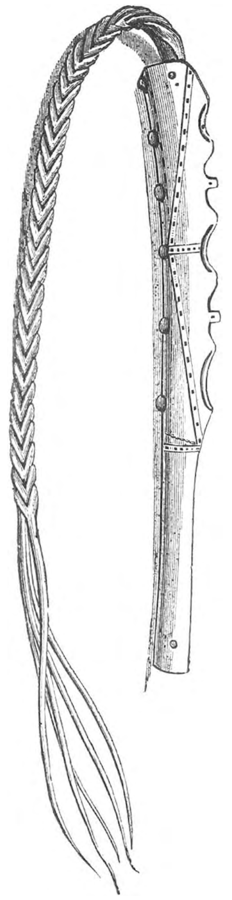

ZWEEP VAN ELAND HOORN.

Elk dapper man mag ze dragen, ook al is hij beneden den rang van opperhoofd.

Zij worden vervaardigd van de horens van den bison, in de lengte gespleten, bijna zoo dun als papier afgeschraapt en glad gewreven. Zij zijn zoodanig bevestigd, dat zij door de beweging van het hoofd naar voren en achteren kunnen geworpen worden, waardoor zij den drager onder het spreken een verwonderlijke levendigheid verleenen.

Men draagt dit omslachtige hoofdtooisel zeer zelden en alleen bij bijzondere plechtigheden, zooals bij openbare feesten, oorlogsparaden of bij het bezoek van andere opperhoofden. In den strijd draagt de krijgsman het altijd bij wijze van uitdaging van den vijand. Er zijn ongetwijfeld goede redenen, om dit tooisel niet altijd te dragen. Een reiziger, die langen tijd onder de Mandans vertoefde, droeg het hoofdtooisel, vroeger door Mah-to-toh-pa gebruikt, en vond het warm, zwaar en lastig.

Aan de voeten dragen de Indianen mocassins, d. i. schoenen van zacht leder, waarvan de zool niet dikker is dan het bovenleer. Den Europeaan valt het loopen in mocassins in het eerst zeer moeielijk wegens het buitenwaarts wenden der teenen. Wanneer evenwel de Blanke leert loopen als de inboorlingen, met de teenen eenigszins naar binnen gekeerd, zal hij spoedig bevinden, dat de mocassin den voet beter beschermt dan de Europeesche schoen met zijn dikke en onbuigzame zool.

De kleeding der vrouwen is van dezelfde stoffen als die der mannen vervaardigd; zij onderscheidt zich daarvan hoofdzakelijk door haar meerdere lengte, daar zij bijna tot aan den enkel reikt. Zij wordt gewoonlijk geborduurd met verschillende patronen van gekleurde stekelvarkenspennen, zoomede de slobkousen en mocassins. De vrouwen tatoueeren zich met blauwe of roode figuren, naar gelang zij houtskool of vermiljoen in de prikjes wrijven. Beide seksen dragen wijde mantels van bisonhuiden en beschilderen ze van binnen dikwijls met zonderlinge patronen. Op een der mantels in de verzameling van Catlin is in het midden een zeer uitvoerige afbeelding van de zon geschilderd, met figuren van menschen en dieren er omheen, die de dappere daden van den eigenaar in den krijg en op de jacht moeten verkondigen.

Kralen en dergelijke versierselen, van de Blanken afkomstig, zijn zeer in de mode; maar lang voordat een glazen of porseleinen kraal in Amerika was ingevoerd, hadden de inboorlingen een versiersel van hun eigen maaksel. Dit is de beroemde *wampum*, een artikel, dat nu bijna geheel in vergetelheid is geraakt. Dit sieraad wordt vervaardigd van zoetwaterschelpen, die aan de oevers van meren en stroomen gevonden worden. Het dikke gedeelte der schelp wordt in cilinders van ongeveer een centimeter lang gesneden en dan in de lengte doorboord. Wanneer de schelp, zooals meestal, wit is, ziet een stukje wampum er bijna evenzoo uit als een gewoon stukje pijpesteel.

De wampum wordt geregen als kralen en aan den hals gedragen, of men maakt er strijdgordels van. Hij dient tot verscheidene doeleinden, en wel in de eerste plaats

als de schelpen der *cypræa moneta* (de Kauri's in Afrika), tot vervanging van geld; een zeker aantal handbreedten is de bepaalde waarde van een paard, een geweer of een mantel. Door het eene opperhoofd aan het andere aangeboden, is de wampum ook het zinnebeeld van vrede, en wanneer de oorlog tusschen twee vijandelijke stammen geëindigd is, wordt een wampum-gordel aangeboden als een teeken, dat de twee stammen in vrede met elkander zijn.

Er is niets bijzonder fraais aan den wampum. Eenige pijpestelen van een centimeter lang, aan een draad geregen, geven een goed denkbeeld van een wampum-halssnoer. De eenige waarde ligt in den arbeid, die er aan besteed is, en daar de Blanken tonnen nagemaakten wampum van porselein ingevoerd hebben, die er eigenlijk beter uitziet dan het echte artikel, maar nauwelijks een honderdste van de waarde bedraagt, is de werkelijke wampum bij vele stammen zoodanig in onbruik geraakt, dat, zoo een van de inboorlingen een snoer wampum wenschte te zien, hij naar een museum zou moeten gaan.

* * *

Ook in de wapening is de toestand der Indianen geheel veranderd. De vuurwapens der Blanken hebben de echt Indiaansche wapens verdrongen, en de wijze van oorlogvoeren is een geheel andere geworden. Wij zullen ons echter met de echt nationale wapens der Indianen bezighouden.

De wapens der Indianen waren gedeeltelijk van steen vervaardigd. Hun pijl- en speerspietsen, bijlen en messen waren van steen; houten speren en knodsen had men misschien in de oudheid meer, maar zijn thans verdwenen. In het zuidoosten van Noord-Amerika en West-Indië werden veel schelpen als klingen voor messen en bijlen gebruikt; in het westen, in Californië, was been het hoofdmateriaal. De Moqui's bedienen zich bij de konijnenjacht van houten wapens, welke met de boemerang van Australië overeenkomen.

Op de afbeelding op de volgende bladzijde zijn voorbeelden van de knodsen en het schild te zien. De knodsen zijn kort, zelden langer dan 70 centimeter, en meestal acht of negen centimeter korter. Zij zijn bijna altijd gemaakt naar een of twee modellen, waarvan voorbeelden op de afbeelding te zien zijn. Het eerste denkbeeld eener knods is blijkbaar ontleend aan een stok met een knop aan 't eind; dit is dan ook de meest gebruikelijke vorm. Bij de gewone soort van knods is het geheele wapen zeer eenvoudig, maar in vele exemplaren heeft de inboorling het bolvormige uiteinde der knods van een stuk been of een ijzeren punt voorzien en het handvat versierd met vederen, lapjes doek, scalpen en dergelijke versierselen.

De tweede soort van knods heeft ongeveer de gedaante van een geweerkolf, met een ijzeren pen, die van den hoek uitsteekt. In de meeste gevallen is deze pen niets anders dan een puntig stuk ijzer of de punt eener speer, maar bij enkele kostbare wapenen wordt hiertoe een breed, stalen lemmer gebruikt, waarvan de scherpe kanten evenwijdig loopen met de lengte van het wapen. Zulk een knods is dikwijls opgeschikt met honderd spijkers met koperen koppen, die zoodanig worden ingedreven, dat zij figuren vormen, terwijl zij nog daarenboven zoo overvloedig met snoeren en vederen en lange scalp-lokken van vijf of zes voet lang versierd is, dat het nut van het wapen er ten zeerste onder moet lijden.

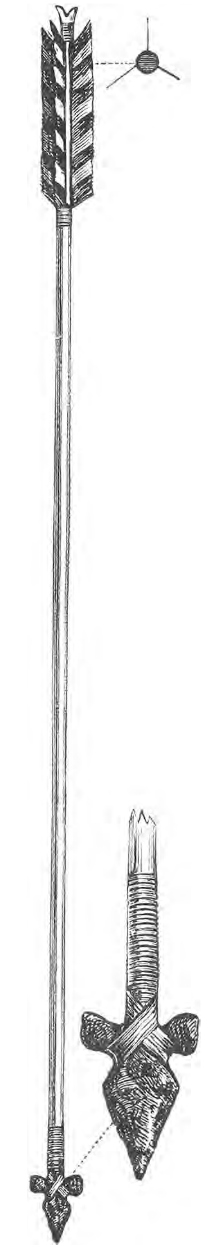

PIJL MET STEENEN PUNT.

De schilden zijn meestal rond; zij worden veelal van huiden vervaardigd. Vooral de dikke huid, die de schouders der bisons bedekt, wordt hiervoor gebruikt. Het

maken van een schild is een zeer ernstige, om niet te zeggen plechtige bezigheid en heeft op de volgende wijze plaats.

De krijgsman kiest een stuk huid uit, minstens tweemaal zoo groot als het schild moet worden; hij bereidt uit de hoeven en de gewrichten van den bison een sterke lijm. Hij graaft dan een gat in den grond van juist denzelfden vorm als het schild en bijna twee voet diameter, waarin hij een smeulend vuur aanlegt van vergaan hout. Nadat deze schikkingen gemaakt zijn, komen zijn bijzondere vrienden bijeen en dansen, zingen en rooken rondom den schildmaker, hierbij den Grooten Geest aanroepende, om het wapen bestand te maken tegen speren en pijlen.

Nadat het vuur aangestoken en de lijm gekookt is, wordt de huid rondom den rand van het gat op pennen gespannen, die haar eenige centimeter boven den grond houden. Zoodra de huid door en door warm is, wordt de lijm er overheen gestreken en zorgvuldig tusschen de vezelen ingewreven. Deze kunstbewerking doet de huid ineenkrimpen en maakt haar tegelijk dikker. Onder het samentrekken maakt het huisgezin van den schildvervaardiger de pennen los en verzet ze binnenwaarts, zoodat zij met de contractie der huid medegaan en haar tezelfder tijd gespannen houden. Men gaat hiermede voort, tot de huid al de lijm heeft opgeslorpt, die zij kan bevatten, en zich tot het uiterste heeft saâmgetrokken. Zij is nu slechts half zoo breed, hoewel tweemaal zoo dik als toen zij pas over het vuur gespannen werd; men laat haar nu langzaam verkoelen, waarna zij zorgvuldig wordt in orde gebracht, van een riem voorzien, beschilderd met den „totem" of het zinnebeeld van den bezitter en versierd met de gewone versierselen.

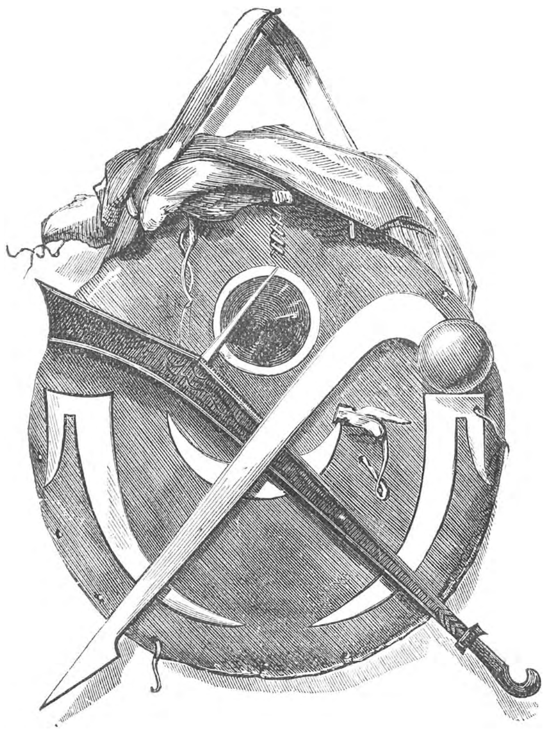

SCHILD EN KNODSEN.

Het voltooide schild is eenigszins buigzaam, maar het is zoo sterk, dat het tegen speren of pijlen bestand is, ja, een weinig schuin gehouden, zelfs een pistoolkogel afstuit. Het exemplaar op de afbeelding is licht-groen geverfd met een wit patroon. Bovenaan is een zeer dun en zacht lederen kleed bevestigd, om het bij regen bedekt te houden. De lange riem dient om het schild, wanneer het niet gebruikt wordt, over de schouders te werpen, alwaar het te zamen met boog en pijlkoker hangt.

De speer biedt niets bijzonders aan, uitgenomen dat het lemmer bladvormig, lang en smal is, en de schacht dikwijls zoo dicht met vederen en scalp-lokken bedekt, dat er nauwelijks genoeg ruimte voor de hand van den drager overblijft. Zij heeft somtijds een lengte van veertien of vijftien voet.

Vervolgens komen de boog en pijlen. De boog is altijd een zeer kort en schijnbaar onbeteekenend wapen, waarvan men zich meestal te paard bedient. Hij is bijna nooit langer dan drie voet en meestal zes centimeter korter, zoodat hij er meer uitziet als kinderspeelgoed dan als een wapen voor de hand eens krijgsmans. Toch kan de Amerikaansche Indiaan met dit schijnbaar nietige wapen een man geheel doorboren, terwijl een goed jager zelfs een bison zoo doorschiet, dat de pijl, na door het ontzaglijke dier gegaan te zijn, aan de andere zijde op den grond valt.

Deze bogen zijn van hout, hoorn of been gemaakt. Esschenhout wordt voor het beste voor bogen gehouden; zij worden nog aanmerkelijk versterkt door hen langs de rugzijde te voorzien van de vochtige pezen van den bison of het hert, die er zoodanig in gekneed en gewerkt worden, dat zij één met het hout schijnen te zijn. Verscheidene lagen van pezen worden vaak hiertoe gebezigd, zoodat de boog, in weerwil van zijn geringe grootte, ontzettend sterk is. Sommige zijn vervaardigd van de horens van het bergschaap; slechts een enkele maal, die dan ook het kostbaarste zijn, ziet men er van been, waarschijnlijk afkomstig van de kust der Stille Zuidzee van den spermaceti-walvisch, door de handelaars naar het binnenland gezonden.

De punten der pijlen zijn van steen of van been en, tegen den vijand gebruikt, gewoonlijk vergiftigd. De vederen zijn genomen uit de vleugels van den wilden kalkoen. Een krijgsman in volle wapenrusting heeft ongeveer honderd dezer pijlen in een netten pijlkoker van hertevel, smaakvol versierd met figuren in gekleurde stekelvarkens-pennen geweven.

De Indianen zijn niet zeer bedreven in de kunst van scherpschieten, die zij ook inderdaad niet behoeven, daar zij nooit op verre afstanden schieten, zooals de oude boogschutters. Maar zij munten uit in de kunst, om snel achtereen een aantal pijlen af te schieten, zoodat een geoefend boogschutter twintig of meer pijlen per minuut in vollen galop naar den vijand kan werpen.

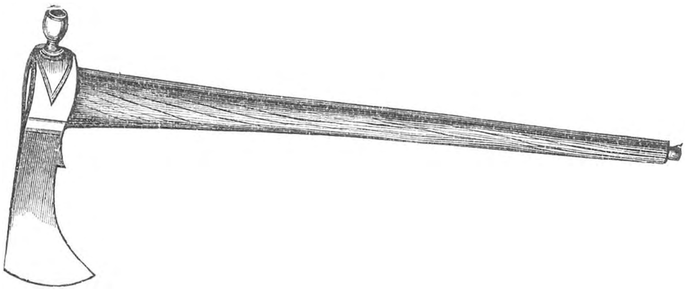

IJZEREN TOMAHAWK.

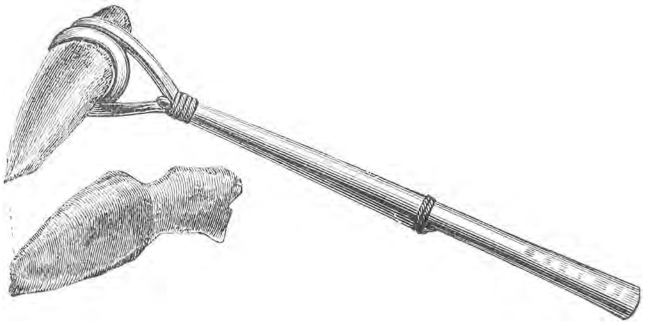

STEENEN TOMAHAWK.

Een der voornaamste wapenen is de *bijl* of *tomahawk*. De twee hiernaast afgebeelde figuren stellen de voornaamste vormen van dit wapen uitmuntend voor; de eene is die, welken zij geheel zelf vervaardigen, en de andere die, welke gedeeltelijk door Blanken gemaakt en door henzelf voltooid wordt. De eenvoudigste tomahawk is die, welke gemaakt is van een steen, aan een houten handvat bevestigd. Bijgaande afbeelding toont aan, hoe het lemmer aan het handvat bevestigd is. De steenen bijlklingen, die zoo overvloedig gevonden worden als overblijfsels uit vervlogen eeuwen, waren juist op dezelfde wijze aan de handvatten bevestigd. Dit soort van wapen is nu zoo zeldzaam, dat het nauwelijks mogelijk is, zich een exemplaar te verschaffen.

De van stalen lemmers voorziene tomahawks hebben bij de meeste stammen de van steen vervaardigde verdrongen.

Deze stalen bijlhoofden werden vroeger in grooten getale te Birmingham vervaardigd en tegen een zeer hoogen prijs aan de Indianen verkocht. De meest gezochte vorm is die, zooals op de afbeelding voorkomt. Het is de „pijp-tomahawk", zoo genaamd naar het bovenste gedeelte, dat den vorm heeft van een pijpekop, terwijl de rook door het handvat wordt gehaald, dat rijk versierd is met stekelvarkenspennen en vederen. Deze wordt vooral daarom zoo hoog geschat door de Amerikaansche

Indianen, wijl hij hun den last bespaart van een afzonderlijke pijp bij zich te dragen, een geducht wapen is en in tijd van vrede een nuttig gereedschap, om hout te kappen.

De tomahawk wordt gebruikt in gevechten van man tegen man, maar wordt ook als projectiel met verwonderlijke kracht en juistheid geworpen.

Behalve deze wapenen draagt ieder krijgsman het scalpeermes bij zich, dat, evenals de ponjaard uit de vroegste tijden, even nuttig is in den oorlog als dienstig voor huiselijk gebruik. Bijna zonder eenige uitzondering was ieder scalpeermes, in Noord-Amerika in gebruik, niets meer dan een gewoon slachtersmes, te Sheffield vervaardigd en aan de Indianen voor den prijs van een paard verkocht.

* * *

AMERIKAANSCHE INDIAAN, ZIJN VIJAND SCALPEEREND.

Iedereen heeft gehoord van het scalpeeren, bij deze stammen in gebruik, een gewoonte als die van het bewaren der hoofden bij de Dajaks en Mundurucu's. Wanneer een Amerikaansche Indiaan een vijand verlaat, ontneemt hij hem den scalp als een bewijs zijner overwinning. De scalp is een stuk huid met het haar, genomen van de kruin van het hoofd, en wel dat gedeelte van de huid, waar het haar als van een middelpunt uitstraalt. De grootte van den scalp komt er niet op aan, mits hij slechts het onmisbare kruinteeken vertoont.

Gewoonlijk is het afgesneden stuk huid bijna zoo groot als de palm der hand en wordt op de volgende wijze genomen. Nadat de vijand gevallen is, gaat de overwinnaar op den grond achter hem zitten, vat den scalpeer-lok met zijn rechterhand en maakt met het mes twee half-cirkelvormige insnijdingen in de huid, haar tot

het been toe doorsnijdende. Hij windt dan den scalpeer-lok om beide handen, zet zijn voeten tegen de schouders van zijn slachtoffer en trekt met een krachtigen ruk het ronde stuk huid met de haren er aan vast van den schedel af.

Dit geheele tooneel wordt in veel minder tijd afgespeeld dan wij het hebben kunnen beschrijven, daar de Indianen zich in hun worstelspelen eerst voldoende geoefend hebben, eer zij uitgaan, om scalpen in den strijd te nemen. Den scalp in de eene en het mes in de andere hand zwaaiende, doet de uitgelaten overwinnaar den vreeselijken „scalpeer-kreet" hooren, die, zelfs in een spiegelgevecht, eerder door een duivel dan door een man schijnt geuit te worden.

De gescalpeerde man wordt altijd verondersteld dood of stervende te zijn; daar nu de scalp altijd als een bewijs van den dood wordt beschouwd, zou de inlandsche krijgsman nooit een man scalpeeren, dien hij dacht, dat misschien herstellen zou. Er zijn evenwel vele voorbeelden van menschen, die in de hitte van het gevecht in bewusteloozen toestand gescalpeerd werden, hoewel zonder doodelijke wond, en die later nog vele jaren geleefd hebben.

Na het gevecht bereidt de krijgsman bij zijn thuiskomst den scalp om hem te bewaren. Sommige scalpen zijn zeer klein, niet grooter dan een stuiverstukje, en worden aan de teugels der paarden of de handvatsels der knodsen gehangen.

Gewoonlijk evenwel wordt er, als zij geheel droog zijn, aan de binnenzijde een menschelijk gelaat op geschilderd en de scalp aan het einde van een langen dunnen stok gehangen. Met fraai weder beveelt het opperhoofd van een kamp meestal, dat de scalpen buiten moeten hangen, en geeft het voorbeeld door uit den top zijner eigen hut den stok te steken, waaraan de door hem genomen scalpen hangen. Al de krijgslieden volgen dadelijk zijn voorbeeld, zoodat, wanneer de vreemdeling het dorp rondwandelt en de scalpen telt, hij den rang van elken krijgsman kan onderscheiden.

De *scalp-dans* is een plechtigheid, geheel in overeenstemming met de gewoonte, om zich van het zegeteeken meester te maken. Een scalpdans der Sioux wordt door Catlin op de volgende wijze beschreven:

„Eenigen tijd onder hen verblijvende, vernam ik, dat de scalp-dans bij dezen stam des nachts bij het licht hunner toortsen, even voordat zij naar bed gaan, gedanst wordt. Wanneer een oorlogsbende van een expeditie terugkeert met de scalpen hunner vijanden, dansen zij gewoonlijk vijftien nachten achtereen en zijn zij onuitputtelijk in de dolzinnigste pocherijen over hun verbazende dapperheid in den oorlog, daarbij onophoudelijk hun oorlogswapenen over het hoofd zwaaiende.

„Er worden nu eenige jonge vrouwen uitgekozen, om bij den dans de behulpzame hand te bieden, hoewel zij er eigenlijk geen deel aan nemen; zij treden in het midden van den kring en houden de scalpen omhoog, die pas genomen zijn, terwijl de krijgslieden onder het zwaaien hunner wapens in een cirkel ronddansen of liever springen en daarbij een afschuwelijk keffend of blaffend geluid doen hooren. Een en ander doen zij gepaard gaan met een gestamp in koor van de voeten op den grond, een slag en een stoot hunner wapenen, zoodat het is, alsof zij elkander werkelijk in stukken willen snijden en houwen. Onder dit waanzinnig springen en gillen verwringen zij zich het gelaat, rollen de schitterende oogen door de kassen, klemmen de tanden stijf op elkaâr en halen met een sissend geluid den adem door de neusgaten.

„Men kan zich zelfs geen flauw denkbeeld maken van de vreeselijke uitwerking dezer tooneelen in de diepste duisternis van den nacht, bij het flikkerende licht hunner brandende flambouwen, en geen sterveling kan tot het einde zijner dagen den diepen indruk uitwisschen, dien één tooneel dezer soort in zijn herinnering achterlaat."

Catlin oppert met veel schijn van waarheid de meening, dat deze dansen verzoenend moeten werken op de geesten der verslagen mannen en moeten bewijzen, hoe hoog hun dapperheid door de overwinnaars geschat wordt, en de groote achting en eerbied, die zij voor hen koesteren, ofschoon het oorlogsgeluk hun is tegengeloopen.

* * *

De gereedschappen der Indianen waren, in vergelijking met den arbeid, die hieraan besteed werd, zeer eenvoudig. De noordwest-Amerikanen velden hun reuzenboomen met een beitel uit vuursteen of hertshoorn, die door een steenen hamer in het hout

werd gedreven. Timmerlieden kloofden het hout met wiggen, gebruikten bijlen van steen en schelpen, en boren uit vogelbeenderen. De boomstammen werden met vuur uitgehold tot kano's. Uit biezen en bastvezels werden waterdichte vaten gevlochten.

Zeer handig waren de Haidah's in het noordwesten; hier vond men een steengroeve, waaruit materiaal van zonderling beeldhouwwerk werd verkregen, o.a. zonderling gevormde tabakspijpen. Ook de Thlinkiten zijn bekwaam in het snijwerk, minder in het schilderen.

De bewerking van steen tot verschillende soorten van wapens, vooral den steenen bijl, was de grond van een levendige industrie en handel tusschen de stammen. Arbeidsverdeeling was hierbij reeds ingevoerd. Obsidiaan werd overal tot pijlspitsen en messen verwerkt; aan de Yellowstone, de Snake-river, in Nieuw-Mexico en vooral in Mexico. Weeke lei werd uit de Atlantische gebergten naar de Mississippi gevoerd, en zoo werden ook andere grondstoffen over het land verbreid. De methode der bewerking van steen schijnt dezelfde geweest te zijn als in Europa.

Koper, hoewel het veel voorkomt, is niet tot aanzienlijke bewerking gekomen. Dit was een gevolg hiervan, dat het niet gesmolten werd. Door hameren werden er evenwel siëraden van gemaakt en deze kwamen veel verbreid voor, maar nergens in groote hoeveelheid.

Goud is als korrels in Florida gevonden en eveneens als pijlspitsen. Doch eigenlijke gouden voorwerpen zijn nergens gevonden in Noord-Amerika; zelfs de aan de oppervlakte liggende goudaders van Californië werden in 't geheel niet gebruikt. Daar er geen goud was, had Noord-Amerika ook geen aantrekkelijkheid voor de Spanjaarden.

Zilveren voorwerpen komen hier en daar in de „mounds" voor. De kunst, om ijzer te smelten, verstond men nergens, hoewel de Tinneh's pijlspitsen uit hämatit (ijzeroxyde met ongeveer 70 pCt. ijzer) maakten. Ook verder vervangen de metalen nergens steen, hout en been; metalen dienden enkel voor sieraad en weelde. Daardoor kan in Amerika van een koper- en bronstijd geen sprake zijn.

De pottenbakkerij schijnt eens in Amerika algemeen en veel uitgeoefend te zijn geweest, zooals uit overblijfselen blijkt, maar is onder Europeeschen invloed achteruit gegaan. Hoewel niet in détails, maar toch in 't algemeen de dierenvormen getrouw nabootsende voorwerpen van klei zijn in de mounds vele gevonden. De hoogste ontwikkeling op dit gebied schijnen de Rotsen- en Pueblo-bewoners van de boven-Rio-Grande bereikt te hebben, wier veelvormige en veelkleurige vaten met scherp geteekende symbolische ornamenten zijn versierd. Aan enkele stammen evenwel schijnt de pottenbakkerij vreemd te zijn geweest.

Spinnen en weven was niet algemeen bekend. Hierin stonden zeker de noordwest-Indianen het hoogst, terwijl in het binnenland meer gevlochten werd. Als planten, wier bast gebruikt werd, worden genoemd de moerbezieboom, de linde, Taxodium, de olm en andere. In Californië werden de fijne wortelvezels van naaldboomen als ruw materiaal voor het vlechten gebruikt.

De bereiding van het leder hebben wij reeds beschreven op pag. 68.

Hoewel in geringe mate, bestond er toch bij de onontwikkelde Indiaansche industrie reeds een zekere verdeeling van arbeid. Van bewoners aan het Bovenmeer en aan de Savanna-rivier wordt verzekerd, dat bij hen pijl- en speerspitsen voor andere volken gemaakt werden. Meer van deze voorbeelden worden er gevonden. Die verdeeling van arbeid bracht eenigen handel mede, zooals wij reeds opmerkten.

* * *

Op het gebied van den scheepsbouw hebben de Indianen weinig voortreffelijks geleverd. Het materiaal der beste kano's, die uit het noordwesten, is hout; kano's van berkenhout vond men op New-Foundland en bij Huronen en Algonkin's. Over de Missouri vond men kano's van bisonhuid.

De Mandans hebben zonderlinge ronde kano's, vervaardigd van een bisonhuid, over een houten geraamte gespannen. Deze kano heet een „bulboot" en wordt op een zonderlinge wijze in beweging gebracht. Een vrouw is de gewone roeister; zij staat of knielt met het gelaat in de richting, waarheen zij zich begeeft; den roeispaan zoover zij kan in het water stekende, haalt zij hem snel naar zich toe en drijft de boot met grooten spoed voorwaarts.

Eens wilde Catlin met twee zijner metgezellen de rivier oversteken; zij werden door de vrouw van een opperhoofd in een dezer bul-booten gepakt. Zij begaf zich toen te water en zwom over de rivier, de boot achter zich aan trekkende. Toen zij evenwel den anderen oever naderde, omringden een aantal jonge meisjes de kano, namen de leiding over en hielden haar in het midden van den stroom, totdat de passagiers, volkomen machteloos in zulk een vaartuig, zich met kralen, halssnoeren en andere versierselen loskochten.

Een andere soort van kano bestaat eenvoudig uit een uitgeholden boomstam. Men doet niet veel moeite, om eenigen vorm aan deze eenvoudige boot te geven; zij gelijkt dan ook meer op een pont dan op een kano.

De beste en eigenaardigste vorm van een inlandsche kano is die, welke gemaakt wordt van de schors van den beukeboom. De wijze, waarop deze kano's vervaardigd worden, is in 't kort als volgt.

Het bouwen van kano's is een werk, waaraan beide seksen deelnemen. De mannen kiezen eerst de grootste en schoonste berkeboomen, met de gladste basten, waarvan zij groote stukken afstroopen. De vrouwen belasten zich dan met den bast, dien zij nog versch en vochtig schoonmaken en afschrapen, totdat hij als leder wordt; daarna naaien zij de stukken samen, die dan den „mantel" der toekomstige kano vormen.

Terwijl de vrouwen zich met dezen arbeid bezighouden, zijn de mannen aan het werk met het geraamte der kano. Dit wordt vervaardigd van den witten ceder; zij snijden en schaven de ribben, totdat zij zeer licht en dun zijn. Vervolgens worden zij op hun plaats bevestigd door kleinere dwarsstukken en een lang, dun stuk hout, dat rondom den geheelen rand der boot loopt en inderdaad den voornaamsten steun der

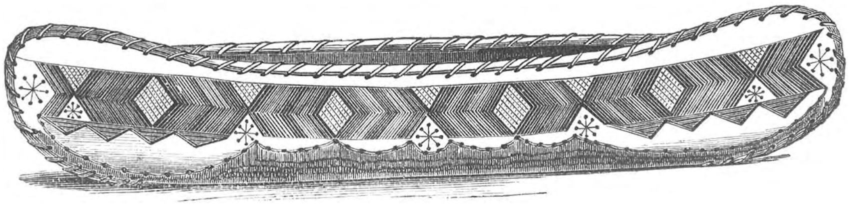

MODEL EENER KANO.

kano uitmaakt. Deze heet met een technischen naam de „maitu." Spijkers worden niet gebruikt; in plaats van deze bezigt men voor al de verbindingen riemen van den binnensten bast der witte ceders.

Wanneer nu het geraamte voltooid is, wordt het op den mantel gelegd, die over de ribben gehaald, stevig aan den „maitu" vastgemaakt wordt en dan langzamerhand de behoorlijke gedaante verkrijgt. Daarna wordt langs de geheele lengte van het dolboord een stuk, de „faux maitre", vastgemaakt, om het te versterken en tegen beleediging te bewaren, terwijl het inwendige belegd wordt met platen van cederhout, nauwelijks dikker dan bordpapier. Wanneer de kano voltooid en droog is, worden de gaten, waardoor de bindsels gehaald zijn, zoowel als de verbindingen der boot, zorgvuldig gestopt met pik van den pijn- of denneboom, terwijl de zwakkere gedeelten van den bast ook met een laag pik overdekt worden.

Deze kano's zijn verwonderlijk licht, zooals dan ook voor het bevaren der rivieren vereischt wordt. De talrijke stroomingen zouden een beletsel zijn voor een boot, om de rivier op te varen, zoo men zich niet wist te behelpen met het overladen der goederen. Wanneer de kano bij een dergelijke strooming gekomen is, wordt zij op den oever getrokken, de inhoud gelost en door de bemanning naar de andere zijde der stroomingen overgebracht. Daarna halen zij de kano zelf, brengen haar boven de stroomingen in stil water, laden de goederen weder en vervolgen de reis. Uit bovenstaande afbeelding kan de lezer zich een goed denkbeeld maken van den vorm der van berkenhout vervaardigde kano.

Deze vaartuigjes kunnen verbazend snel voortgestuurd worden, daar zij als eenden op het water drijven en onbeladen nauwelijks twee centimeter water halen. Het

aantal roeiers verschilt naar de grootte der boot, maar de gang wordt geregeld door de twee mannen, die in den voor- en achtersteven zitten. Hij, die vooraan zit, moet nauwkeurig toezien naar rotsen of andere hinderpalen en deze aanwijzen aan hem, die in den achtersteven door één zwaai met den roerstok aan de kano de richting verleent, door den eersten aangegeven.

De kano's voor wedstrijden worden van beukeschors gebouwd en zijn bijna altijd klein, zóó klein zelfs, dat een man zijn kano gemakkelijk op het hoofd van zijn huis naar den waterkant dragen en haar zonder hulp te water laten kan. Catlin geeft een levendige beschrijving van een kano-wedstrijd: de mededingers aan dezen wedstrijd zijn vergezeld van groote kano's met hun wederzijdsche vrienden, die de tegenstanders door hun geschreeuw aanhitsen, geweren in de lucht afvuren en het zelfs voor een vreemdeling tot een recht levendig tooneel maken.

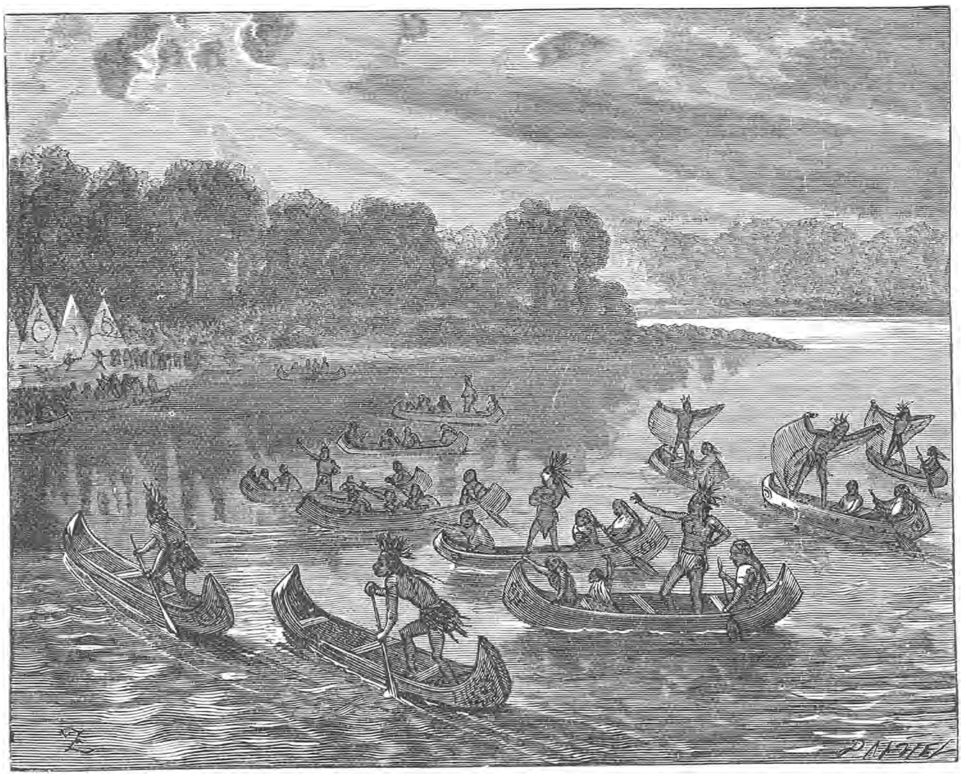

KANO-WEDSTRIJD.

Aan de rechterhand der afbeelding van den kano-wedstrijd op deze bladzijde is een vreemde wijze te zien, om de kano's voort te drijven, die zeer dikwijls in praktijk wordt gebracht, wanneer er geen haast en de wind gunstig is. De man, die gewoonlijk op den boeg zit, staat rechtop in de kano, houdt een deken of buffelhuid in zijn handen uitgespreid en drukt met zijn voeten de twee andere hoeken op den bodem der boot. De buffelhuid wordt op die wijze een geïmproviseerd zeil, waarvan de man de mast is. Op deze wijze wordt een kano dikwijls tot op een aanmerkelijken afstand voortgedreven, zeer tot gemak der roeiers.

Indien een Europeaan wilde beproeven rechtop in een kano te staan, zou hij haar dadelijk doen omkantelen; maar de inboorlingen zijn hun kleine vaartuigen volkomen meester en schijnen er zich even gemakkelijk en veilig in te bewegen als te land.

De visscherij werd in Amerika tijdens de ontdekking reeds bijna op dezelfde wijze gedreven als in Europa. In het noordwesten komen de beste haken voor, die veelvuldig aan Melanesische vormen herinneren. Hier wordt ook de kustvisscherij met goed gevolg uitgeoefend.

Voor de Noord-Amerikaansche Indianen is echter de jacht van grooter beteekenis dan de visscherij, en wel des te meer, naarmate de stammen noordelijker wonen. De noordelijke Indianen, die nog op de grens van het gebied van den landbouw wonen en een weinig maïs verbouwen, hangen zoozeer van de jacht af, dat het verdwijnen van een jachtdier, nl. van den haas, hongersnood ten gevolge heeft, zooals vroeger het verdwijnen van den buffel.

De jacht wordt als een zaak van den stam beschouwd; het hoofd regelt die.

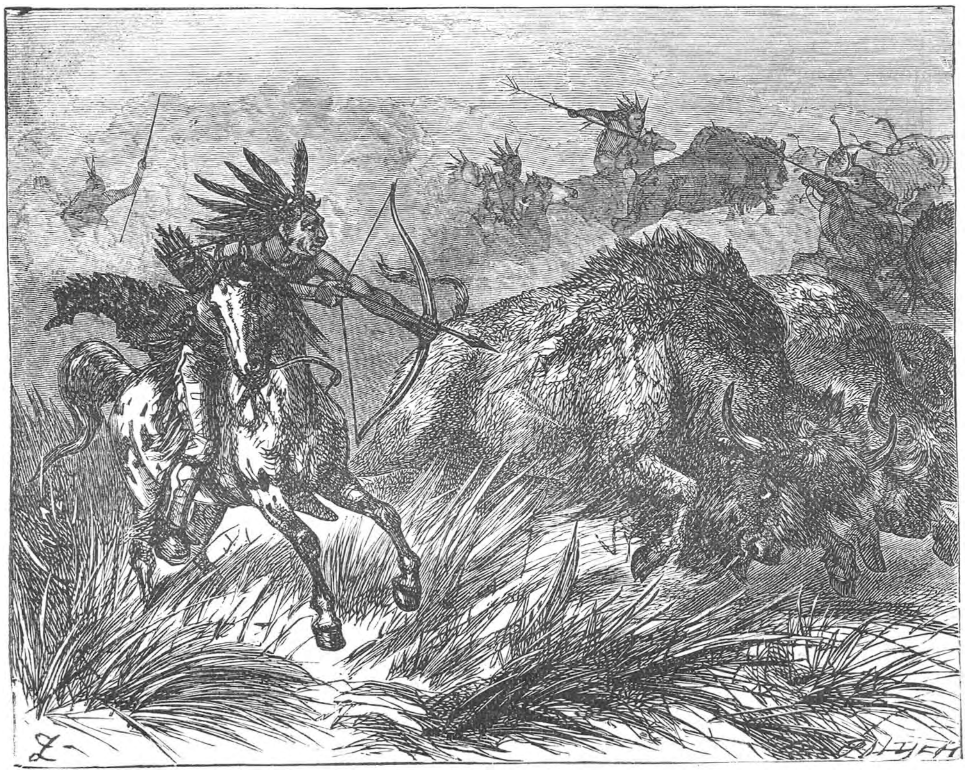

BISONJACHT.

Gemeenschappelijke drijfjachten op reeën werden door de Wintun's georganiseerd. De Tinneh's overvallen de rendierkudden, als zij in den herfst het land in trekken en de rivieren oversteken. Het bergschaap, den bever, den eland schieten zij op een afstand. De vrouwen brengen het wild naar huis; zij zijn het ook, die bijten in het ijs der stroomen hakken, om de vischangels daarin te plaatsen; zij stellen ook vallen voor hazen en sneeuwhoenders. De vellen van marters, veelvraten, vossen, enz., werden in het noorden aan de handelaren der Hudsons-baai-Compagnie geleverd en tegen wapens, ammunitie, vangnetten, kleederen, enz., geruild.

Overal gebruikt men bij de jacht honden, doch vóór de invoering der Europeesche had men geen goede honden. In het noorden tot de Missouri gebruikte men de honden als trekdieren voor sleden en sloepen. Het waren magere dieren, kommerlijk van uiterlijk.

Het eerste en belangrijkste Noord-Amerikaansche wild was de bison, algemeen, maar verkeerdelijk, buffel genaamd. Dit dier bestond in grooten getale, in weerwil van de aanhoudende vervolgingen, waaraan het heeft blootgestaan, en de roekelooze wijze, waarop het gedood is geworden. Thans evenwel heeft de bison zijn tijd gehad en is hij zoo goed als uitgeroeid.

Vóór het paard in gebruik kwam, waren de Noord-Amerikaansche Indianen verplicht te voet op den bison te jagen, en lang waren er nog vele beroemde jagers, die den bison te voet vervolgden en met de lans doodden. Meer algemeen evenwel werd de jacht te paard ingevoerd, die beter resultaten opleverde en met ongekende geestdrift en genot beoefend werd. Slechts gewapend met zijn teêren boog en slechts voorzien van pijlen met steenen punten, besteeg de inlandsche jager zijn paard en ging hij op de jacht van den bison.

Wanneer hij in de nabijheid der dieren komt, kiest hij er een uit, gewoonlijk een flinke, vette koe, zet zijn paard aan en maakt boog en pijlen in gereedheid. Het goed geoefend paard behoeft niet bestuurd te worden, maar houdt zich dicht bij den rechterschouder van den bison en een weinig achter, opdat het niet op de horens van het dier inloope, indien dit misschien plotseling ophield en zijn kop omkeerde. Op deze wijze komt de ruiter daarenboven in den behoorlijken stand, om het dier doodelijk te treffen, namelijk het met een pijl juist achter den schouder te raken. Wanneer een pijl met een geoefende hand wordt afgeschoten, valt de bison doodelijk gewond neer en blaast spoedig den laatsten adem uit, hoe taai het dier overigens ook zij. Den pijl in de wond achterlatende, teneinde den eigenaar van het gedoode dier kenbaar te maken, ijlt de gelukkige boogschutter op een ander dier aan en houdt niet op, alvorens zijn geheelen voorraad pijlen uitgeput te hebben.

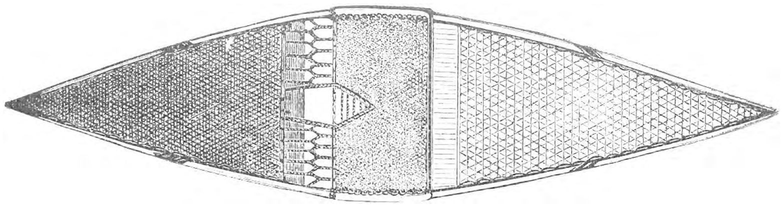

SNEEUWSCHOEN.

De inlandsche jager stelt er zijn eer in, met elken pijl een bison te dooden en niet tweemaal op hetzelfde dier te schieten. De jonge jagers zijn zeer naijverig op elkaâr bij deze jacht, wetende, dat de uitslag van den dag het onderwerp der gesprekken van het geheele dorp zal uitmaken, en dat hun naam veel afhangt van hun geluk of ongeluk. Zoo heeft bij elke jacht een vurig eerbejag plaats, daar sommigen verlangend zijn, om vroegere schande uit te wisschen, terwijl anderen even begeerig zijn, om den goeden naam, bij vroegere gelegenheden verkregen, te handhaven.

Zelfs in die streken des lands, waar de boog bijna geheel door vuurwapenen verdrongen is, maakt het evenzeer een punt van eer uit, den bison met een enkel schot te dooden en voor elken kogel een gedooden bison te rekenen. In dergelijke gevallen gunt de jager zich zich nauwelijks den tijd, zijn geweer te laden. Hij draagt het kruit los in zijn zak, schept in het wild een zekere hoeveelheid in den loop, laat er zonder prop een kogel, in den mond bevochtigd, op vallen en de lading is gereed. Het geweer wordt tot het oogenblik van vuren met den tromp naar boven gehouden, daarna neêrgelaten, gemikt en gelijktijdig afgevuurd, zonder tegen den schouder gehouden te worden.

De behendigheid in het besturen van hun paard is hierom te merkwaardiger, omdat deze Indianen geen gebit gebruiken, waarmede het dier kan geleid worden. Zij hebben niets dan een lichten leêren halster, die om de onderkaak van het paard gebonden en alleen gebruikt wordt, om het, des gevorderd, halt te doen houden. Dit wordt in de volkstaal „lariat” genoemd, een verminking van het Fransche woord *l'arrêt*.

De opgewondenheid, door deze jacht teweeggebracht, is onbeschrijfelijk. Catlin geeft er evenwel met weinige woorden een vrij goed denkbeeld van: „Ik heb mij

altijd voor een tamelijk bedaard mensch gehouden, en toch ben ik vaak na de jacht ontwaakt als uit een waanzinnigen droom, waarin ik was vervallen, als uit een onrustigen slaap vol genot — waarin te sterven voor mij eeuwigdurende zaligheid zou geweest zijn."

In den winter volgt men een andere methode, om op den bison te jagen. In dezen tijd van het jaar is het bont of de „pels" van dit dier het dikst en warmst en heeft de huid de meeste waarde. Van deze huiden worden de „buffel"-kleederen gemaakt, zonder welke het leven buitenshuis in de meer noordelijke gedeelten van dit uitgestrekte vasteland nauwelijks mogelijk zou zijn.

Gedurende de wintermaanden verkrijgen de prairieën een ander voorkomen. Zij zijn niet alleen met sneeuw bedekt, zoodat de gewone grenspalen onkenbaar zijn geworden, maar de sneeuw wordt door den wind tot de grilligste gedaanten vervormd, op sommige plaatsen opgehoopt tot steile heuvels, waar geen heuvels waren, effen vlakten vormende, waar de grond werkelijk door diepe kuilen doorsneden is, en alleen de toppen van hoogten kaal latende, waarvan de sneeuw wordt weggeblazen door

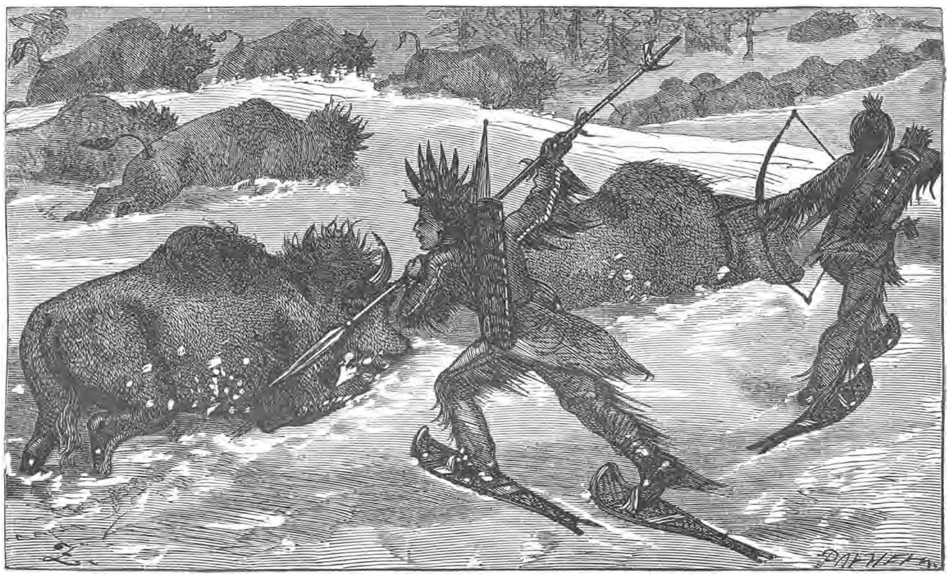

HET JAGEN IN DE SNEEUW.

de stormwinden, die over de onafzienbare ruimte gieren. Op deze heuvels verzamelen de bisons zich om te grazen; zij schoffelen met hun breede neuzen de sneeuw weg, die aan de grasscheuten blijft vastzitten.

De dieren vermijden instinktmatig de kleine, maar verraderlijke vlakten en valleien, wetende, dat zij veel kans hebben, in de verborgen scheuren te storten en ellendig om te komen. In deze valleien trachten de jagers ze te drijven, zoodat zij hulpeloos in de sneeuw verward geraken en nu gemakkelijk met de speer gedood worden.

Indien nu de jagers geen sneeuwschoenen hadden, waarmede zij over de sneeuw kunnen glijden, zouden de bisons volkomen veilig zijn, maar de sneeuwschoen levert de arme dieren over aan de genade hunner vervolgers. Wij geven hierbij een beschrijving van den sneeuwschoen.

De beste vorm van sneeuwschoen is die, zooals op de afbeelding te zien is. De vorm is die van een visch; het geraamte van den schoen wordt van esschenhout vervaardigd; twee dwarshouten, een van voren en een van achteren aangebracht,

moeten de gedaante bewaren. De geheele ruimte binnen het geraamte wordt ingenomen door een dicht, sterk netwerk van lederen riempjes, veel gelijkende op dat van een raket, welk woord ook werkelijk door de Fransche Canadeezen voor sneeuwschoen gebruikt wordt. Daar de sneeuwschoen ongeveer vijf voet lang en achttien centimeter of meer breed is, is het duidelijk, dat het gewicht van den drager over een groote oppervlakte verdeeld is en dat een zwaar man, deze schoenen dragende, veilig over sneeuw kan gaan, waarin een kind zonder iets dergelijks zou wegzinken.

Het vernuftigste van den sneeuwschoen is de wijze, waarop hij aan den voet bevestigd wordt. Het is duidelijk, dat de drager niet in staat zou zijn, een voet te verzetten, indien de schoen vast aan den voet werd gebonden, evenals een gewone schoenzool. De beweging van een sneeuwschoen-drager gelijkt eenigszins op die van een schaatsen-

BISONJACHT IN WOLFSHUIDEN.

rijder, daar de schoen over de sneeuw heenglijdt, zonder te worden opgelicht, en weder wordt neêrgedrukt als schoenen bij het gewone loopen. Zooals de afbeelding leert, bevindt zich in het midden en naar het voorste gedeelte van den voet een vierkante opening, aan de randen voorzien van veel sterker riemen dan de andere.

Even achter de opening bevindt zich een driehoekige ruimte, bespannen met evenwijdig loopende riempjes. Bij het dragen van den schoen wordt de voet er zoodanig op geplaatst, dat de hiel op deze evenwijdige riempjes rust en het midden van den voet op den dikken dwarsriem, de „bimikibison", terwijl de teenen in de vierkante opening gestoken worden, die het oog van den schoen genoemd wordt. Teneinde hem op zijn plaats te houden, worden twee lederen lussen (niet op de figuur voorkomende) aan den bimikibison bevestigd, waarvan een over de wreef gaat en de andere om den hiel geslagen wordt.

Bij het gaan nu bewegen de voeten zich vrij op den bimikibison; de hielen komen bij elken stap op de evenwijdige riemen neêr, terwijl de teenen zich op en neêr bewegen door het oog van den schoen, die door den wreef-riem over de sneeuw gesleept wordt, daar de hiel-riem alleen dient, om den voet te beletten naar achteren uit te glijden.

Een eenigszins geoefende sneeuwlooper kan met verbazenden spoed op deze schoenen over de sneeuw glijden, maar een nieuweling kan er niet alleen in 't geheel niet op voort, doch ondervindt ook hevige pijn. De ongewone beweging van den voet, en niet minder de drukking van den wreef-riem, brengen een aan den sneeuwschoen eigenaardige pijn teweeg, door de Canadeezen „mal du raquet" genaamd. Niet alleen verft de sneeuw zich met bloed, als de ontvelde voet den zwaren schoen over de sneeuw sleept, maar de geheele voet wordt door een pijn doortrokken, alsof al de kleine beenderen ontwricht zijn en tegen elkander aangewreven worden. Volharding is het eenige geneesmiddel voor het „mal du raquet", zoodat de drager na eenige dagen met het grootste gemak op de sneeuwschoenen vooruit kan komen.

Het gebeurt dikwijls, dat hevige sneeuwstormen plaats hebben, voordat het volk zich van de schoenen kan bedienen, daar deze in den loop der zomermaanden gewoonlijk onbruikbaar zijn geworden; in dat geval zijn zij verplicht zich te behelpen met sneeuwschoenen van dunne plankjes. Deze zijn korter en breeder dan de gewone sneeuwschoenen, maar worden genoegzaam op dezelfde wijze gebruikt; voor het „oog" wordt een gat in de plank gesneden, terwijl de noodige riemen dwars in de opening gespannen worden. Deze eenvoudige schoenen dragen een naam. die „berenklauw" beteekent. Sommige prairie-stammen gebruiken zeer lange en betrekkelijk smalle schaatsen, van voren omgebogen en juist gelijkende op den „skidor" van noordelijk Europa.

Met den sneeuwschoen onder de voeten heeft de Noord-Amerikaansche Indiaan den bison in zijn macht. Hij drijft de kudde van de hoogten naar de valleien en terwijl de arme dieren in de diepe sneeuw rondflodderen, kiest hij bedaard uit, die de grootste en zachtste vachten hebben, en doodt deze met zijn speer. Duizenden bisons worden jaarlijks op deze wijze geveld, van de huid ontdaan, en met uitzondering van de tong en den bult, die de beste gedeelten zijn, wordt de geheele romp aan de prairie-wolven en de roofvogels overgelaten.

Vóór de eerste jacht op sneeuwschoenen houden de Indianen een dans bij wijze van dankzegging aan den Grooten Geest voor de sneeuw, die hen in staat stelt, zoo lang als zij duurt in overvloed te leven. Een aantal speren worden rechtop in den met sneeuw bedekten grond gestoken en aan een daarvan wordt een paar sneeuwschoenen gebonden, aan andere speren vele heilige vederen en dergelijke voorwerpen. De dansers, in jachtkleeding en met sneeuwschoenen onder de voeten, dansen om de speren heen en bootsen al de bewegingen der jacht na.

Op deze schoenen vangen de inlandsche jagers ook den kolossalen eland. Zij kiezen een tijd uit, wanneer er eenig vocht gevallen is, gevolgd door vorst, zoodat zich op de zachte sneeuw een dunne ijskorst gevormd heeft. Wanneer nu de eland op de vlucht gaat, breekt hij bij elken stap deze ijskorst door, verwondt zijn pooten vreeselijk aan de scherpe kanten en wordt op deze wijze gemakkelijk bemachtigd.

Een andere wijze van bison-jacht heeft een opmerkelijke overeenkomst met de vernuftig uitgedachte methode der Bosjesmannen van Zuid-Afrika, om zich van den struisvogel meester te maken. Zie I, blz. 40.

Talrijke zoogenaamde wolven zwerven op de uitgestrekte vlakten van Noord-Amerika rond. Weken achtereen volgen zij den jager ter wille van den afval der door hem gedoode dieren. Zij wagen het niet, hem aan te vallen, maar volgen hem bij dag op een afstand van een halven mijl ongeveer, en als de jagers zich des nachts te slapen leggen, begeven ook zij zich op een eerbiedigen afstand.

Heeft de jager een bison verwond en kan hij hem niet meester worden, dan is deze vroeger of later de prooi der wolven en gelukt het dezen, een bison van de kudde af te snijden, dan vervolgen zij het ongelukkige dier tot den dood toe. Maar nimmer zullen zij het wagen, een kudde bisons aan te vallen. Daar nu de bisons instinktmatig bewust zijn, dat zij bij en met elkander niets te vreezen hebben, laten zij de wolven dicht bij hen naderen en zelfs te midden der kudde rondwandelen. Hiervan maken de jagers in hun voordeel gebruik.

Zij villen een grooten wolf en bedekken zich met de huid, zoodat, wanneer zij op handen en voeten voortkruipen, de kop van den wolf even boven hun eigen hoofd uitkomt, terwijl hun armen en beenen gedeeltelijk bedekt zijn met de huid van de voorste en achterste pooten van den wolf.

Aldus vermomd, kruipen zij zachtjes en voorzichtig naar de kudde, boog en pijlen in de linkerhand houdende. De bisons, wier gezicht niet scherp is tengevolge van de massa's zwart haar, die de oogen steeds bedekt houden, hebben niet het minste kwade vermoeden en laten de wolven zeer dichtbij komen. Zelfs als een van de bisons, sluwer dan zijn kameraden, de list vermoedt, heeft de vermomde jager zich slechts in een andere richting te bewegen, alsof het dier, dat hij voorstelt, niets met de kudde te maken heeft. Langzamerhand gelukt het hem, dicht bij den bison te

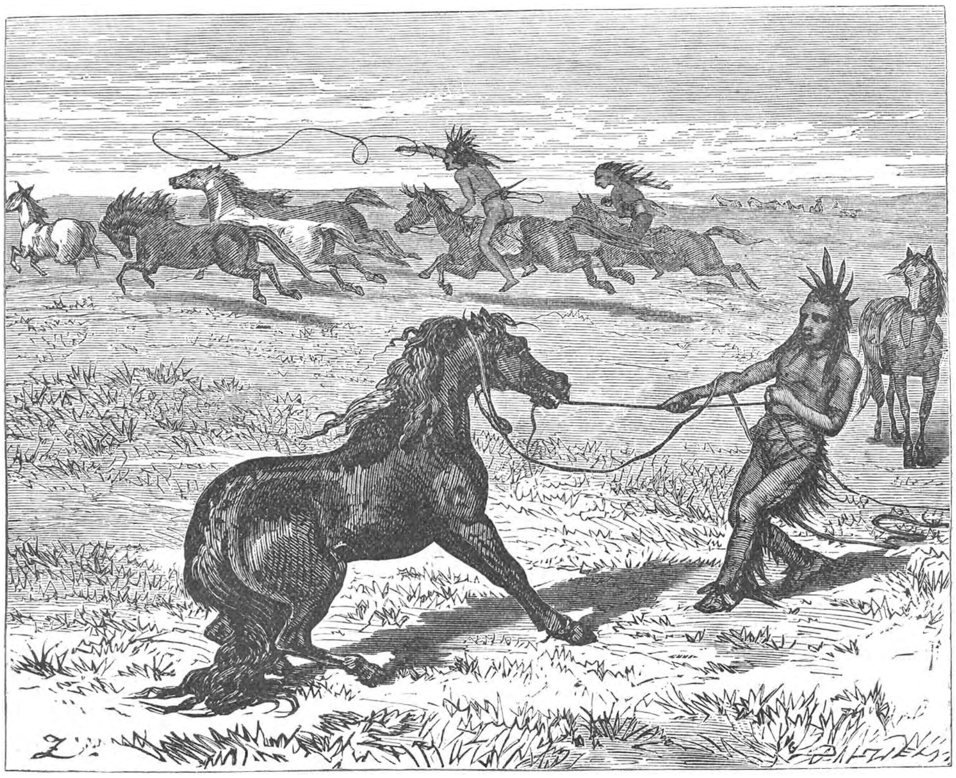

HET VANGEN VAN PAARDEN.

sluipen, dien hij uitgekozen heeft en wien hij den pijl in het hart drijft. Daar geen knal het afschieten van den pijl vergezelt, loopt de gewonde bison nog eenige schreden voort; hij zakt ineen, meestal zonder een van de andere dieren te verontrusten. De jager bemoeit zich voor 't oogenblik niet met zijn buit, ziet naar een ander slachtoffer om en doodt het op dezelfde wijze.

Zoo gelukt het soms een behendig jager zijn geheelen voorraad pijlen te verschieten, met elken pijl een bison doodende, zonder het overige van de kudde ook maar eenigszins schrik aan te jagen.

De wijze, waarop de inboorlingen zich van paarden voorzien, verdient een korte beschrijving.

In verschillende gedeelten des lands zijn de paarden volkomen aan het klimaat gewoon geworden en hebben zij jaren achtereen in het wild geloopen, zoodat zij alle

sporen van eenmaal getemd geweest te zijn verloren hebben en even wild geworden zijn als de bison en de antilope; evenals deze dieren verzamelen zij zich in groote kudden en worden zij door de sterkste en snelste dieren aangevoerd.

Het is uit deze kudden, dat de inboorlingen zich van paarden voorzien, die in de laatste jaren volstrekt noodig voor hen geworden zijn; in de meeste gevallen worden de dieren op de volgende wijze gevangen.

Wanneer een Amerikaansch Indiaan — een Comanch bijvoorbeeld — zich een nieuw paard wil aanschaffen, bestijgt hij zijn beste strijdros en zoekt de naastbij zijnde kudde op. Wanneer hij zoo dicht als hij kan genaderd is, zonder ontdekt te worden, vliegt hij in vollen galop op de kudde af, een der paarden uitkiezende, waarna hij het te midden zijner kameraden den lasso over den kop werpt.

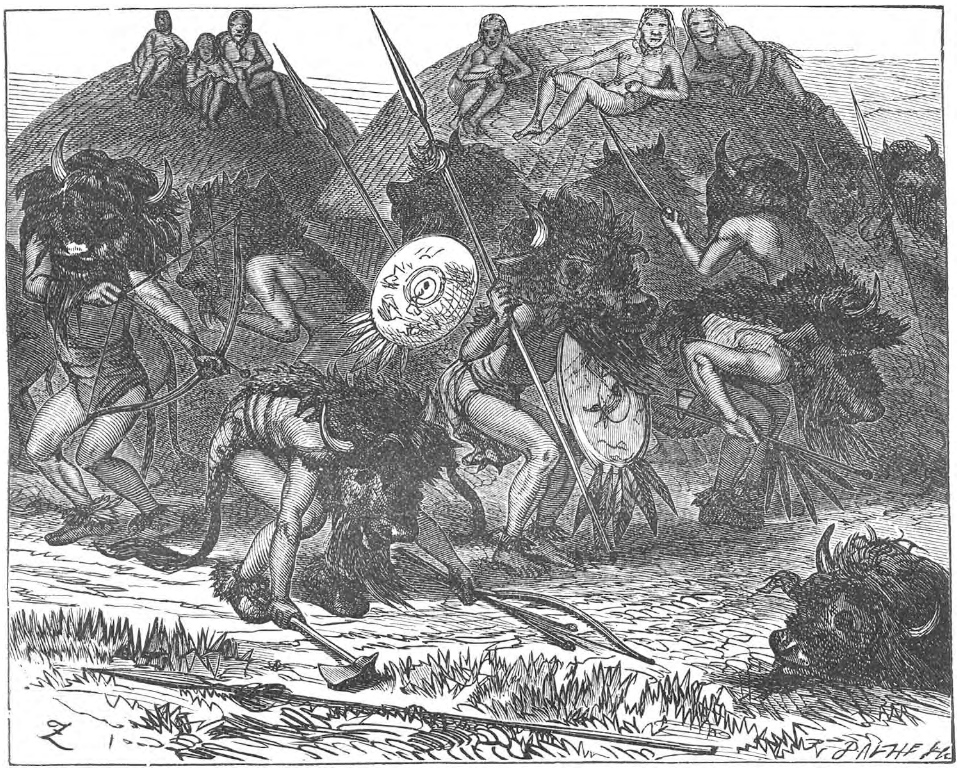

BUFFELDANS.

Zoodra de lus zich vast om den nek gesloten heeft, springt de jager van zijn eigen paard (dat gedresseerd is, om op dezelfde plek te blijven staan) en laat zich door het verschrikte dier voortsleepen, dat spoedig nedervalt, daar het door den riem half gesmoord wordt.

Ligt het paard nu op den grond, dan komt de jager voorzichtig naderbij, den lasso gespannen genoeg houdende, om te voorkomen, dat het dier zijn adem terugkrijgt, en toch niet zoo strak, dat het geheel geworgd wordt; eindelijk kan hij dan met de eene hand de oogen bedekt houden en met de andere de neusgaten.

Het dier is nu in zijn macht. Hij blaast het hard in de neusgaten, en van dat oogenblik af aan is het wilde paard zijn slaaf. Teneinde het dier te doen gevoelen, dat hij werkelijk slaaf is, bindt hij de voorpooten eenigen tijd bijeen en slaat een strik om de onderkaak; maar binnen zeer korten tijd kan hij de touwen losmaken

en rijdt het getemde dier in het kamp. Onder het temmen springt en steigert het woest, maar na deze enkele worsteling geeft het zich over en wordt het de gedienstige slaaf van zijn meester. De Indiaan is een wreed meester voor zijn paard, onderwerpt het aan zijn wil, maar is tevens trotsch op den woesten aard van het dier.

De snelheid, waarmede dit alles geschiedt, is inderdaad verbazend. Een geoefend jager kan binnen den tijd van een uur een wild paard jagen, vangen en temmen, en dit alles met zulk een goeden uitslag, dat bijna vóórdat zijn makkers buiten gezicht zijn, het vroeger wilde dier bereden wordt, alsof het in slavernij geboren was.

De wilde paarden van Noord-Amerika behooren tot een klein, fijn gevormd, hoewel krachtig ras. Catlin zegt, dat hun waarde veel te hoog geschat is, daar zelfs die, bij de Comanchen in gebruik, met de beste Arabische paarden kunnende wedijveren, gemiddeld slechts twee-honderd-twintig gulden kunnen gelden. De opperhoofden hebben gewoonlijk een of twee beste paarden, maar gemiddeld is het Comanchen-paard niet meer dan deze som waard.

Het bovenstaande is voldoende, om een denkbeeld te geven van het jachtvermaak der Indianen, zooals het was in den tijd, toen zij nog beheerschers der prairieën waren, en het jachtwild in overvloed gevonden werd. Doch de tijden zijn, vooral in deze eeuw, veel veranderd. De groote vlakten van het jachtwild zijn voor aanzienlijke gedeelten in bouwland en weideland herschapen, het wild is verdwenen. Het verbreidingsgebied van den bison strekte zich eens uit van de Atlantische staten tot in de bergstreken van oostelijk Oregon, Utah en Nieuw-Mexico en van de oevers van het Groote Slavenmeer in het noorden tot in Mexico. Doch door de wilde jacht, vooral ondersteund door de paarden, werd de bison meer en meer verminderd. Reeds in den aanvang der negentiende eeuw waren de bisons uit de oostelijke staten der Unie verdrongen. Van 1820 af werd het verdelgen van dit dier systematisch voortgezet en ondernomen door de Blanken; er ontstonden maatschappijen, die dikwerf diep in de prairieën oprukten, om van daar uit op de bisons te jagen en ze te dooden. De spoorweg-maatschappijen ondersteunden die taak. Reeds in 1875 was de van South Platte tot Mexico weidende zuidelijke kudde tot op weinige uitzonderingen na geheel vernietigd. De noordelijke kudde dankt haar ondergang, behalve aan blanke jagers, aan de Indianen van het Noordwest Territorium der Unie.

Den 1sten Januari 1889 was het aantal bisons ongeveer als volgt:

Britsch Noord-Amerika	550	stuks.
Musselshel Country (Montana)	10	„
Yellowstone Park	200	„
Zuid-Wyoming	26	„
North- en South Park	20	„
Fan-Handle Country (Texas)	25	„
West Dakota	4	„
In gevangen staat	256	„

De in het Yellowstone Nationale Park zich bevindende bisons staan onder de bescherming van de Regeering der Unie; dit is ook het eenige, wat deze voor het behoud van dit dier verricht.

Het gezegde maakt het duidelijk, dat er een geheele omkeering in het leven der Indianen moet gekomen zijn, vooral gedurende deze eeuw.

* * *

Wij komen aan den landbouw. Zooals wij reeds vroeger opmerkten, waren de Indianen in den tijd der ontdekking reeds meestal boven het niveau van het jagersleven gestegen en werd ook landbouw door hen uitgeoefend. Ten zuiden van de St. Laurens-rivier en ten oosten van de Mississippi werd overal landbouw bedreven in den vóór-Columbischen tijd. Nog in historischen tijd zijn met het afnemen der bisonkudden gedeelten van stammen, die vroeger uitsluitend jagers waren, landbouwers geworden. Dit had o. a. plaats met de Mönitarri's. Tot de landbouwende volken

moeten nog gerekend worden de Omaha's, Punca's en de volken aan den zuidwestelijken oever der Missouri. Alle bouwlanden lagen hier in de vruchtbare dalen der rivieren. Ook in Californië werden sporen van ouden landbouw gevonden, die evenwel op lagen trap stond. Zonder twijfel vormde de landbouw de hoofdbron van bestaan voor de Indianen op de hooglanden van Nieuw-Mexico en Arizona. Het waren landbouwende volken met een halve beschaving, die zich hier in de vruchtbare valleien gevestigd hadden; zelfs waren er besproeiings-kanalen aangelegd, om den grond te bevochtigen, in den tijd, vóór de Spanjaarden in Amerika verschenen.

De intensiteit van het landbouwbedrijf verschilde zeer bij de onderscheidene stammen. Over 't geheel stond de ontwikkeling van den landbouw in het zuiden, rondom de Golf, het hoogst. Ook de eerste landverhuizers verkregen reeds maïs van de inboorlingen. In de 17e eeuw sprak men reeds van het mesten der maïsvelden met visschen en schelpen; het aanbrengen van mest schijnt onbekend te zijn geweest. Naast maïs werden ook andere vruchten geoogst: in het zuiden bataten en sedert den Europeeschen invloed erwten en boonen. In het Missourigebied werd ook de zonnebloem verbouwd. Vruchtboomen werden eerst geteeld in navolging der Europeanen, doch de vruchten en bessen des wouds werden ingezameld en voor den winter bewaard.

De akkers werden bewerkt met staven en houweelen, uit hout of been vervaardigd, in het westen ook met een graafstok, die door een steen verzwaard werd. Toch werd nergens intensieve landbouw gevonden; de werkzaamheid op den akker werd meest door vrouwen, grijsaards en kinderen verricht.

De trekkende Indianen hebben zich ook op de veeteelt toegelegd. Paardenteelt en harddraverijen met paarden zijn zelfs een liefhebberij voor hen geworden. Als Bagnero's en Cowboys (bereden koeherders) zijn vooral de lieden van gemengd ras werkzaam. De Navajo's in hun reservation om de Colorado hebben de schapenteelt in den laatsten tijd meer en meer uitgeoefend.

Dierlijk voedsel wordt overal gaarne genoten, hoewel de verbodsbepalingen van het totemismus het in vele opzichten beperkten. Vleeschconserven werden door vele noordelijke stammen gemaakt. Pemmican, gedroogd met vet samengesmolten vleesch, is een voortreffelijke uitvinding, waarvan de Europeanen spoedig de waarde leerden kennen. Doch het hoofdvoedsel der Atlantische- en Mississippi-stammen van de Huronen tot die van Florida blijft de maïs, die winter- en zomerkost vormde en handelsartikel was. In het westen wordt de maïs nog met een wrijfsteen op een plaat fijngewreven, in het Missouri-gebied werd de maïs gestampt. Dikwijls dienden uithollingen in rotsen, om maïs in te stampen; de ligging van menig dorp schijnt bepaald te zijn geweest door het voorkomen van een dergelijken molen. In het oosten waren houten vijzels veel in gebruik. In het N. W., waar men oorspronkelijk van vischvangst leefde, is de aardappel misschien onder Europeeschen invloed het eerst verbreid.

Bedwelmende dranken schijnen vele stammen in het noorden niet gebruikt te hebben. De Pima's brouwen tegenwoordig een wit bier, doch gebruiken het ongegist. Evenéens moet de anders algemeen verbreide tabak oorspronkelijk bij de Tschippewäh's in het noorden en bij de Dakota's in het westen niet bekend geweest zijn. De tabak werd verbouwd, hoewel niet door alle stammen, van de Missouri tot de La Plata.

Als woning van verreweg de meeste volken dient de hut, met leder of bast overtrokken, de zoogenaamde „wigwam". De vrouwen der Algonkin's snijden dunne takken van berken en sparren, de mannen werpen met hun sneeuwschoenen de sneeuw weg tot een ronde of vierkante open ruimte, die door een sneeuwwal omsloten wordt, en vervolgens worden de takken naar elkander toegebogen en met stukken berkenbast overdekt. Een berenhuid sluit den ingang af. In den tijd van drie uren is deze hut gereed. In Nieuw-Engeland vond men eenvoudiger huizen, met den grondslag van een halven cirkel; in Californië vond men bijenkorfvormige woningen. De hut der Tinneh's van eland- of rendierhuid komt iets overeen met de zomertent der Eskimo's; ook de gewoonte van de Missouri-stammen der Mandans en Mönitarri's, om in den winter in aarden hutten in het woud, in den zomer in grootere bovengrondsche hutten in de prairie te wonen, herinnert daaraan. De Irokezen bouwden steviger; de wanden hunner hutten bestonden uit vast verbonden

balken, het dak uit sparren, en het geheel was door berkenbast gedekt; in deze hutten vond men rondom banken, met matten bedekt, en onder het dak vond men een bewaarplaats van den wintervoorraad. Naar het zuiden, met zachter klimaat, worden de hutten lichter en luchtiger van bouw, meer tegen den regen dan tegen de koude beschuttend. Het huisraad dezer hutten was gering en bestond hoofdzakelijk uit aarden potten van verschillende grootte, ruwe banken, eenige schotels, van hout gevlochten korven, matten en buidels van leder; de landbouwers hadden daarenboven nog de maalsteenen. Bogen en pijlen werden aan het dak der huizen bevestigd; als sieraad, maar ook tot bescherming, zag men hier schedels van dieren, vederen en bij krijgslieden ook scalpen hangen.

De dorpen, die meestal „steden" genoemd werden, waren verschillend van grootte, maar toch klein. Een 140 hutten was al veel; een paar duizend inwoners in een dorp was een niet onaanzienlijk getal. De dorpen der Indianen vielen veelal samen met de mounds, die wij reeds beschreven. Sommige der dorpen waren door ringwallen en grachten omringd, werken soms tot 10 meter hoog, en palissadenrijen waren daarmede veelal verbonden. Ook bij het kiezen van een nederzetting werd er op gelet, of dat punt, met het oog op de verdediging, voordeelen bezat.

HOOFDSTUK IX.

HET MAATSCHAPPELIJK LEVEN DER INDIANEN.

De beschrijving van het maatschappelijk leven vangen wij aan met de familie, waarin zich de sociale betrekkingen het eerst concentreeren. Het familieleven wordt vooral beheerscht door de plaats, welke de vrouw in de familie inneemt. Evenals bij de meeste onbeschaafde volken is ook bij de Indianen de toestand der vrouw die van ondergeschiktheid, onderworpenheid, soms zelfs van minachting. Reeds als kind staat het meisje bij den jongen ten achter: deze toch zal eens misschien een groot krijgsman worden. Heeft het meisje den huwbaren leeftijd bereikt, dan valt haar de opmerkzaamheid van den jongen man ten deel, die om haar bezit dingt, doch langer duurt zijn voorkomendheid ook niet. Haar schoonheid of leelijkheid komt hierbij weinig in aanmerking; alleen vlijt en arbeidskracht worden bij de vrouw geacht, en daarnaast haar vruchtbaarheid. Is zij onvruchtbaar, dan daalt zij tot dienstbode en wordt zij verstooten. Dit gezichtspunt komt vooral hierin duidelijk uit, dat de Creek-Indiaan de vrouw beschouwt als „de moeder van zijn zoon", en dat vroeger in Pennsylvanië de moord van een zwangere vrouw zwaarder gestraft werd dan van een man.

In de „wigwam" of tent heeft ieder familielid zijn bepaalde plaats, en zoo zijn ook de werkzaamheden van man en vrouw bepaald aangewezen. De man leeft van de jacht en den oorlog, de vrouw moet de huiselijke bezigheden verrichten. Zij bewerkt het land, hoewel het afbranden en rooien van bosschen de taak van den man is; zij oogst en bereidt het voedsel, zij verzamelt en draagt het hout uit het bosch en brengt het wild naar huis. Zij heeft nooit gedaan; zelfs het zomer- en winterhuis moet zij bouwen. Voor de zomertent schilt zij in de lente den bast van de boomen, voor de winterwoning naait zij de huiden aan elkander. Zelfs na een bevalling kan zij niet uitrusten, maar moet zij moeite en smart vergeten voor haar werk.

Ondanks dit alles is bij velen het leven der vrouw niet moeielijker dan van den man, wiens jacht werkelijk groote inspanning vereischt.

Trots haar ondergeschikten rang hebben de vrouwen toch soms grooten invloed bij enkele stammen, vooral in handelszaken. De vrouwen der Irokezen en van eenige andere volken hadden zelfs stem over oorlog en vrede. Zelfs meenden velen, dat de vrouw in vroeger tijd bij onderscheidene stammen een hooger rang innam, daar men haar soms tot hoofd koos en ook enkelen de vrouwen met meer achting behandelden.

Ondanks de over 't geheel vernederende behandeling der vrouw waren er toch ook voorbeelden van romantische liefde onder de Indianen. In het land der Muskogee's bestaat een „Lover's Leap", een rots, waarvan twee vervolgde en ongelukkig elkander beminnenden zich neerstortten in den schuimenden stroom; de Mississippi heeft een „Maiden's rock", waaraan een dergelijke sage is verbonden. Dat een meisje wegens ongelukkige liefde zich ter dood bracht, en dat ook mannen dit deden, daarvan vond men genoegzame voorbeelden. Zelfmoord bij de vrouwen is niet zeldzaam, soms wegens een kleinen huiselijken twist; bij de mannen komt dit minder voor, maar toch ook wel uit afgunst op den roem van een mededinger.

Het huwelijk wordt in den regel door de ouders gesloten en de kinderen voegen zich lijdzaam naar hetgeen dezen wenschen. In elk geval kan het huwelijk even

gemakkelijk weer ontbonden worden. Bij de Irokezen, de Ojibway's en andere Algonkin-volken waren het hoofdzakelijk de moeders, die de huwelijken tot stand brachten. De vormen, waaronder dit geschiedde, de geschenken, die hierbij uitgewisseld werden, de diensten, die de toekomstige vrouw moest vervullen, enz. verschillen zeer bij de onderscheidene volken. Over 't geheel was het huwelijk een koopcontract tusschen de ouders. Doch bij onderscheidene stammen trachtte de jonge man, die naar de hand van een meisje dong, door het een of ander uit te munten en zond hij aan zijn geliefde den besten jachtbuit. Beroemde krijgslieden waren bij meisjes zeer geliefd; zij dongen er naar mede, bij de Osagen door het aanbieden van een maïs-aar, en het huwelijk werd hierdoor gesloten, dat bij een feest van weerskanten de wensch tot samenleven was blootgelegd en de gemeenschappelijke hut gebouwd was. Bij de Navajo's was het samen eten van maïs uit één schotel het symbool, waaronder het huwelijk gesloten werd.

De huwelijksband was hier strenger, daar losser, maar over 't geheel toch gemakkelijk weer te verbreken. Bij onderscheidene stammen werd het huwelijk oorspronkelijk niet voor het geheele leven, maar voor een jaar of nog korter tijd gesloten. Bij de Huronen had men huwelijken op proef voor eenige dagen, en in Nieuw-Engeland werden lieden, die samenleefden, eerst later door den Sachem voor altijd met elkander verbonden, als zij namelijk elkander bevielen. In Virginië waren de hoofden, welke zooveel vrouwen hadden als zij wenschten, alleen duurzaam aan de eerste vrouw verbonden, en aan de anderen eerst dan, als zij langer dan een jaar met haar geleefd hadden. Bij de Muskogee's duurde het huwelijk een jaar, doch werd, als er kinderen uit geboren waren, regelmatig verlengd. Zulke huwelijken op tijd vond men meest bij de zuidelijke stammen.

Als bij een Creek het huwelijk na een jaar was verbroken, dan mocht voor den eersten oogst geen nieuw huwelijk plaats vinden, iets, dat de beteekenis van reiniging der zonde had. Het recht van echtscheiding was meestal geheel in handen van de mannen, slechts bij enkele stammen ook in 't bezit van de vrouwen. Afkeer, welke men meent, dat door booze geesten wordt ingegeven, is voldoende reden tot scheiding; de vrouw behoudt evenwel haar hut, meestal ook de kinderen, en tracht weder te huwen. Onvruchtbaarheid heeft verstooting tengevolge. Geheele onvruchtbaarheid kwam zelden voor; evenwel werd door kunstmatige abortus bij gehuwden en ongehuwden een te groot aantal kinderen voorkomen, zoodat zelden een vrouw meer dan 3 à 4 kinderen had.

In Nieuw-Engeland kwam onder de koninklijke opperhoofden het huwelijk tusschen broeder en zuster voor, wijl de koning anders geen evenboortig huwelijk kon sluiten; toch werd bij vele volken bloedverwantschap als een belemmering van het huwelijk beschouwd. Bij vele volken bestond zelfs de gewoonte, om zooveel mogelijk te huwen met meisjes van andere stammen (exogamie).

Opmerkelijk is het, dat bij vele stammen de bloedverwantschap alleen in vrouwelijke lijn erkend werd, sporen van matriarchaat, welke bij onderscheidene volken gevonden worden. Hierdoor behoorden bij de Irokezen, de Cherokee's en de volken van Noord-Carolina de kinderen aan de moeder. Wanneer de heerscherswaardigheid erfelijk was, kon die niet van vader op zoon overgaan, maar alleen van de moeder op de zoon, die tot het koningsgeslacht behooren moest. Daardoor volgde dikwijls de zoon van de zuster des heerschers op; zoo o. a. bij de Huronen, Attakapa's, Cherokee's van Noord-Carolina en elders. Als oudere zusters niet bestonden, kon hier en daar de zoon van het opperhoofd opvolgen. Bij de Creek's, de Natchez's en de Kenaier's werden stand en rang van den man bepaald naar de familie, waartoe de moeder behoorde. In dit alles lag als het ware een schadeloosstelling van de vrouw voor het overwicht, dat de man anders bezat. Het grondbeginsel der matriarchaatsrechten schijnt hierin te bestaan, dat de moeder meer aandeel heeft in de geboorte van het kind, en dat in elk geval de moeder bepaald is aangewezen, terwijl dit met den vader niet het geval is.

Polygamie was bij de Indianen algemeen. De geringschatting der vrouwen, het gebruik der vrouwen als arbeidskracht, haar vroeg oud worden als gevolg van den vermoeienden arbeid, de groote meerderheid der vrouwen in aantal, als gevolg van den oorlog, waarin vele mannen omkwamen, dit zijn hoofdmotieven van de polygamie.

Overal in Noord-Amerika was deze geoorloofd, doch zij bepaalde zich hoofdzakelijk tot de hoofden en beroemde krijgslieden, bij de Natchez tot de edelen, die een hoofdvrouw en eenige bijvrouwen namen. Wie meer vrouwen had, dan hij behoorlijk kon onderhouden, werd veracht. Bij enkele stammen bepaalde zich de veelwijverij hiertoe, dat de man, die huwde, ook tegelijkertijd de zusters van de vrouw huwde, een middel, om meer vrede onder de vrouwen tot stand te brengen.

De plicht der verzorging van de zusters zijner vrouw werd bij sommige volken erkend: bij de Knisteno's bestond de gewoonte, dat de weduwnaar de zuster zijner overleden vrouw moest huwen. Soortgelijke gewoonten bestonden er vele.

Een eigenaardig verschijnsel in het familieleven der Noord-Amerikanen is de gastvrijheids-prostitutie. Reeds in ouden tijd schijnt het een gewoonte bij vele volken geweest te zijn, om aan een gast vrouwen of dochters als bijslaap aan te bieden. De prostitutie uit zucht naar gewin schijnt bij de Indianen eerst ontstaan te zijn na de aanraking met de Blanken. Evenwel waren er vanouds bij alle stammen meisjes, die een hoogst ontuchtig leven leidden; gehuwde vrouwen daarentegen waren onderworpen aan den man. In Zuid-Carolina bestonden bij de Marsaw's publieke meisjes, van welke het opperhoofd inkomsten trok; zij waren kenbaar aan den snit van het haar.

Dat de opvatting en grond der zedelijkheid bij de vele Indianenstammen zeer verschilde, behoeft niet verder in het licht gesteld te worden.

De liefde der Indianen tot hun kinderen is zoo teer en innig als slechts zijn kan. Bij hongersnood zorgen zij voor hun kinderen het eerst en meest. Er bestaan voorbeelden, dat een vader zijn in de gevangenis geraakten en ter dood veroordeelden zoon redde door zichzelf op te offeren.

Trots de polygamie zijn de familiebanden over 't geheel hecht; ook de kinderen geven vele bewijzen van liefde en toegenegenheid aan de ouders. Bij de Irokezen was de liefde van den zoon tot de moeder zelfs innig. Over 't geheel bewijzen de jongeren den ouderen groote achting en liefde, zoowel buiten als in den kring der familie.

De kleine kinderen worden meest op een plank of een soort van wieg gebonden, welke niet zelden fraai versierd is en met speelgoed en amuletten is behangen. Aldus wordt de kleine door de moeder mede rondgedragen bij al haar werkzaamheden en waar zij ook gaat. Bij de Natchez placht men jongens op panterhuiden, meisjes op huiden van bisonkalveren te leggen, opdat de kinderen den aard en het karakter dezer dieren zouden verkrijgen.

Bij de Irokezen werden oudtijds de dochters vooral met vriendelijke behandeling grootgebracht. Niettemin verheugt men zich over 't geheel in de wildheid en ruwheid der jongens en werden zij bij velen tot hardheid en wreedheid opgevoed.

Het is algemeen bekend, dat na een gevecht de Amerikaansche Indianen hun gevangenen pijnigen en een duivelsch vernuft aan den dag leggen in het uitdenken van de folterendste martelingen. Evenwel zijn de verhalen betreffende deze gewoonte zeer overdreven. Zij pijnigen niet al hun gevangenen, maar kiezen slechts enkelen tot dit doel uit, terwijl de anderen in den stam worden opgenomen door het huwelijk met de weduwen, wier echtgenooten in den strijd zijn gedood geworden, waarna zij dezelfde rechten als de oorspronkelijke leden van den stam genieten.

Ook wordt de pijniging niet uit wraakzucht toegepast, ofschoon het mogelijk is, dat er dergelijke gevoelens bij hen opkomen, wanneer het slachtoffer aan den martelpaal gebonden is. Zeker is het, dat bijgeloof ook hier weder een groote rol speelt; de pijniging geschiedt namelijk met het doel, om den geest te verzoenen van die leden uit hun eigen stam, die dezelfde behandeling ondergaan hebben door de hand hunner tegenstanders. De veroordeelde krijgsman berust in zijn lot met de onverstoorbare kalmte, die een wezenlijk deel uitmaakt van het karakter der Noord-Amerikaansche Indianen, en stelt zijn lijdzaamheid tegenover de pijn, welke zijn vijanden hem kunnen toebrengen.

Martelingen, te vreeselijk zelfs om te vermelden, worden achtereenvolgens in praktijk gebracht, want is het slachtoffer eenmaal aan den martelpaal gebonden, dan laat geen Indiaan zich ooit terughouden van zijn doel, om den gevangen krijgsman bekentenissen van pijn af te persen en daardoor niet alleen hemzelf tot schande te brengen, maar ook den stam, waartoe hij behoort. Hij van zijn kant stelt er daaren-

tegen zijn eer in, zijn vijanden te toonen, hoe een krijgsman kan sterven. Hij bezingt den lof van zijn stam en hun daden, pocht op al het nadeel, dat hij den stam, in wiens macht hij gevallen is, berokkend heeft, bespot hun beste krijgslieden, en tracht hen zóó woedend te maken, dat zij hem misschien de hersenen inslaan en op die wijze een einde aan zijn martelingen maken. Hij steekt den gek zelfs met hun pogingen, om een krijgsman kreten van pijn af te persen, en zegt hun, dat zij niet eens iemand kunnen pijnigen.

De ouders laten hun jongens deelnemen aan dit plagen en pijnigen van krijgsgevangenen, om aldus haat en wraakzucht in hen op te wekken. Kinderen der Sioux zag men op het slagveld den vijandelijken dooden stukken huid aftrekken, vingerleden afsnijden enz. om zich daarmede als met tropeeën te sieren.

RIJDENDE COMANCHEN.

Ook aan straffen werden de kinderen onderworpen; bij de Creek's bestonden die in naaldsteken in het been, ook soms in het zwart maken van het gezicht, met vasten verbonden. Ook de vrees voor den grooten geest, die den weerspannigen op de jacht geen geluk zou aanbrengen, werkte als opvoedingsmiddel.

De noodige vaardigheden des levens leerden de kinderen van de ouders. De jongens oefenden zich vroeg in het schieten van kleine dieren met blaaspijpen, en als dit den knaap voor het eerst gelukt was, werd er feest gevierd.

Door spiegelgevechten oefenen de jongens zich in de bekwaamheden van het oorlogvoeren. Elken morgen worden al de knapen boven de zeven jaar en te jong, om nog onder de mannen te worden opgenomen, op eenigen afstand van het dorp gebracht, waar zij in twee afdeelingen tegenover elkaâr worden gesteld, ieder onder het bevel van een ervaren krijgsman. Zij zijn gewapend met kleine bogen, pijlen van grasstengels,

en houten messen in den gordel. In het haar vlechten zij zich losjes een bosje gras, om den scalplok voor te stellen.

De twee partijen gaan dan een spiegelgevecht houden, dat zooveel mogelijk met een werkelijk gevecht overeenkomt. Wanneer één der strijders op een voor het leven gevaarlijke plek getroffen wordt, is hij verplicht, als dood neêr te vallen, waarna zijn tegenstander met zijn houten mes de operatie van het scalpeeren nabootst, den scalp in zijn gordel steekt, den wilden kreet uit en zich weder in den strijd stort. Daar niemand zonder scalpeer-lok mag vechten, is de gevallen tegenstander verplicht, zich uit het gevecht terug te trekken.

Ongeveer een uur lang duurt dit spiegelgevecht, waarna de knapen geprezen of beknord worden, al naarmate van de bekwaamheid en den moed, die zij betoond hebben, terwijl de scalpen aan den gordel het zekerste bewijs zijn hunner verdiensten.

Een feest in het jongensleven was dat der naamgeving, hetwelk door een ouden man geschiedde, onder een toespraak, waarin de wensch werd uitgesproken, dat de groote geest het kind zou beschutten en hem tot een geweldig krijgsman en jager zou doen opgroeien. De naam had steeds een zekere beteekenis, evenals bij ons een bijnaam, en zoo sprak men van „Slaapoog", „Roodvleugel", „Groote Donder" enz.

Het feest der mannelijkheid duidde het eindigen der kinderjaren aan en was tevens dat der weerbaarheid. Bij vele volken ging dit gepaard met ceremoniën, vastendagen, proeven enz., die eenige maanden duurden. Vooral is bij den overgang van knaap tot man zijn „levensdroom" van belang, waardoor hij een persoonlijken schutsgeest verwerft, welken hij na dien tijd als zijn „Medecin" (zoo hebben de Franschen het genoemd) gewoonlijk in den vorm van een dierenhuid bij zich draagt.

Tot dat doel trekt de 14 à 15jarige knaap zich in de eenzaamheid terug en vast, om beter te kunnen droomen. De droom openbaart hem zijn toekomstige bestemming. Onderscheidene zonderlinge namen worden daardoor verklaard: „Gat in den hemel" was de naam van een man, wiens schutsgeest hem door een gat in den hemel was verschenen.

* * *

Vele stammen zijn merkwaardig wegens het gebruik, dat zij in den oorlog van het paard maken, en wegens hun verwonderlijke bekwaamheid als ruiters. De beroemdste stam in dit opzicht is die der Comanchen, die het grootste gedeelte van hun leven te paard doorbrengen. Zooals dikwijls het geval is met hen, die veel paardrijden, zijn de Comanchen ongelukkige voetgangers, die een loggen, lompen gang hebben. Niet zoodra evenwel heeft een Comanch den rug van een paard onder zich, of hij verandert geheel van houding, en hij en het dier, dat hij berijdt, schijnen een en hetzelfde wezen en door denzelfden geest bezield te zijn. „Een Comanch te voet," schrijft Catlin, „is niet in zijn element en betrekkelijk bijna even onhandig als een aap op den grond zonder stok of tak, om tegen op te klauteren. Doch nauwelijks zit hij te paard, of zijn gelaat verheldert en hij vliegt bevallig weg als een ander wezen."

Er is één kunststuk van weergalooze behendigheid, waarin al de Comanchsche krijgslieden van kind af aan geoefend worden. In vliegenden galop daarheen rennende, laat de ruiter zich plotseling langs de zijde van zijn paard vallen, terwijl niets meer van hem zichtbaar is dan de zool van zijn voet, waarvan hij zich bedient, om zich onder het rijden weder op te hijschen. In deze houding kan hij zoolang rijden als hij maar wil en met doodelijke uitwerking gebruik maken hetzij van zijn boog of van zijn veertien voet lange lans.

Een hunner meest geliefde wijzen van aanval is in vollen galop den vijand te gemoet te snellen en dan, even voordat hij binnen bereik komt, zich aan de andere zijde van het paard te laten afglijden, om onder het galoppeeren in die houding van onder den hals en zelfs van onder den buik van het paard een hagelbui van pijlen op hem af te schieten. Al dien tijd behoeft de vijand zijn pijlen niet te verspillen, om dit schieten te beantwoorden, daar de geheele bende der Comanchen achter hun paard verborgen is, zoodat er niets is, om op te mikken, dan de voet, die even boven den rug van het paard uitkomt.

Teneinde dit kunststuk te kunnen volbrengen, vlechten de Comanchen een korten

en sterken halster van paardenhaar. Deze halster wordt onder den hals van het paard heen gebracht, terwijl de einden, juist boven de schoft, stevig aan de manen gevlochten worden en een lus vormen, die onder den hals hangt. Met verrassende behendigheid laat de krijger zich in deze lus vallen en rust met zijn grootste zwaarte op het bovenste gedeelte van den gebogen arm, zijn speer in de buiging van den elleboog vasthoudende. Op die wijze heeft hij dus beide armen vrij, om den boog te spannen en de speer te hanteeren, en daar hij in zulke gevallen tegelijk met den boog een dozijn pijlen in de linkerhand vasthoudt, kan hij ze afschieten, zonder zijn toevlucht tot den pijlkoker te nemen.

Somtijds trachten de Comanchen hun vijanden te overrompelen door hun lange lansen achter te laten en zich, ter zijde hunner paarden hangende, zóó te verbergen,

HET „BEROOKEN" VAN PAARDEN.

dat deze niets anders dan een troep wilde paarden zonder berijders schijnen te zijn. Alleen een scherp en geoefend oog is in staat, deze list te ontdekken, die gewoonlijk hierdoor verraden wordt, dat de paarden altijd dezelfde zijde naar den toeschouwer gekeerd houden, hetgeen slechts zelden het geval zou zijn, als zij los en vrij in hun bewegingen waren.

Ieder Comanch heeft één geliefkoosd paard, dat hij nooit anders dan in den strijd of op de jacht berijdt, een minder edel dier voor gewone gelegenheden houdende. De voornaamste eigenschap, waarop bij de keuze van het oorlogspaard gelet wordt, is snelheid, en voor geen prijs ter wereld zou de eigenaar zich van zijn ros willen ontdoen. Zooals alle onbeschaafde volken behandelt hij zijn paard nu eens hard en zelfs wreed, dan weder met overdreven vriendelijkheid. Op de jacht bijvoorbeeld gebruikt hij onbarmhartig zweep en sporen, maar zoodra hij weêr thuis is, geeft hij

zijn veelgeliefd dier over aan de zorg zijner vrouwen, die het overnemen en behandelen, alsof het een teërbemind lid der familie is.

Wij behoeven nauwelijks te zeggen, dat de Comanchen volleerde paardendieven zijn en van elke gelegenheid gebruik maken, om andere stammen van hun dieren te berooven. Wanneer een bende uitgaat, om paarden te stelen, is de eer der krijgslieden, waaruit zij bestaat, er mede gemoeid, niet terug te keeren, alvorens hun doel bereikt te hebben. Somtijds zijn ze langer dan twee jaren afwezig, eer het hun gelukt, de nederzetting, die de paarden bevat, waarop zij het gemunt hebben, te verrassen. Maanden achtereen zullen zij dan ook in hinderlaag liggen, om op een gunstige gelegenheid te wachten.

De waarde, die de ruiter-stammen aan hun paarden hechten, blijkt niet sterker dan uit de zonderlinge gewoonte van het „berooken" der paarden, die in sommige gedeelten des lands in zwang is.

Wanneer een dezer stammen besloten heeft, oorlog te voeren, en bevindt, niet genoeg paarden te hebben, zendt hij een boodschapper naar een bevrienden stam, om te melden, dat zij zullen komen, om een zeker aantal paarden te „berooken", verwachtende, dat de dieren voor hen gereed zullen zijn. Dit is een opeisching, die nooit geweigerd wordt, daar de eer van den stam er mede gemoeid is.

Op den bepaalden dag gaan de jonge krijgers, die geen paarden hebben, naar het bevriende dorp, naakt en als voor den oorlog beschilderd; zij gaan in een kring zitten, met het gelaat naar binnen. Zij steken hun pijpen aan en rooken in stilte, terwijl de bewoners van het dorp zich in een wijden kring rondom hen plaatsen.

Nu verschijnt in de verte een gelijk aantal jonge krijgslieden te paard, in vliegenden galop naderende. Zij galoppeeren rondom den kring en de voorste ruiter, een der zittende jonge mannen uitkiezende, bukt in het voorbijgaan en geeft hem met zijn zweep een vreeselijken slag op zijn naakte schouders. Allen doen achtereenvolgens hetzelfde en galoppeeren herhaalde keeren rondom de rookers, bij elken rondgang den slag herhalende, totdat de schouders der mannen met bloed bedekt zijn. De lijders zijn gehouden, volkomen ongestoord voort te rooken en ook niet het minste teeken te geven, dat zij iets van de hun toegebrachte slagen merken. Wanneer het vereischte aantal rondgangen gemaakt is, springt de aanvoerder van zijn paard en geeft toom en zweep in handen van den jongen man, dien hij heeft gekozen, zeggende: „Gij zijt een bedelaar; ik bied u een paard aan, maar gij zult altijd mijn teeken op uw rug dragen." De overigen volgen zijn voorbeeld.

Iedereen is tevreden met deze merkwaardige gewoonte. De jongelieden, omdat zij elk een paard krijgen, en wat het geeselen betreft, in de eerste plaats geven zij werkelijk niet veel om pijn, en bovendien zijn zij in de gelegenheid geweest, in het openbaar te toonen, wat zij kunnen doorstaan.

Zij, die de paarden geven, zijn tevreden, omdat zij in staat geweest zijn, hun mildheid te toonen, een hoedanigheid, die in hooge achting bij deze menschen staat; daarenboven genieten zij de eigenaardige voldoening, een krijgsman ongestraft zweepslagen toe te dienen. Beide stammen zijn dus tevreden, de een, omdat zij de paarden verworven hebben, zonder welke zij niet volkomen toegerust waren, en de andere, omdat zij getoond hebben meerderen rijkdom te bezitten.

* * *

De politieke vereeniging berustte in ouden tijd algemeen op een indeeling in geslachten, waarvan ieder naar een dier of lichaamsdeel van een dier werd genoemd, bijv. beer, buffel, vischotter, valk, enz. Alleen een visch kon niet als een dergelijk teeken van den stam gelden, wat misschien hiermede in verband staat, dat men zich den boozen geest voornamelijk als watergeest dacht. Een dergelijk stamteeken heette bij de Algonkins *totem*.

Dat de totem als een familieteeken moet beschouwd worden, blijkt onder andere hieruit, dat tusschen lieden met denzelfden totem geen huwelijk kon plaats vinden. Zoo laat zich de totem als familienaam beschouwen, met dit verschil, dat de gelijkvormige familiën bij de Indianen veel grooter waren dan bij ons, hoewel alle hun leden als nabestaande bloedverwanten aanzagen en de familienaam der kinderen van de moeder, niet van den vader afkomstig was. Als iemand naar zijn familienaam

gevraagd werd, gaf hij veelvuldig den totem op: deze werd met een zekeren familietrots genoemd, en een soort van patriotismus was hieraan verbonden.

Niet onwaarschijnlijk had de totem aanvankelijk een religieuse beteekenis; het dier, dat als totem genoemd werd, was de schutsgeest der daarnaar genoemde familie, werd door deze heilig gehouden, en op dat dier mocht geen jacht gemaakt worden. Zoo hadden enkele dieren in de oogen van onderscheidene noordwestelijke volken een zoo hoogen rang, dat de afstamming der menschen en zelfs de schepping der wereld aan hen werd toegeschreven. Zoo werden bijv. bij de Atna's, Kenaier's, Koluschen de raaf en de wolf beschouwd.

Wij hebben bij de beschrijving der mounds er reeds op gewezen (zie pag. 45) dat de diermounds zeer zeker als totemteekens beschouwd moeten worden.

Het aantal families of geslachten, die één totem hadden, wisselde af van 3 tot 10 of zelfs 14. Tot bewaring van de stamboomen, waarop de Indianen zeer gesteld waren, werden de teekens der totems in boomen, roeispanen, kano's enz. gesneden, zelfs in mounds nagebootst. De geslachten van een stam waren plaatselijk niet gescheiden, maar in één dorp woonden lieden van verschillende familienamen: beer, schildpad, wolf enz. te zamen, hoewel niet onwaarschijnlijk bij sommige stammen enkele dorpen een bijzonder teeken bezaten.

De hoogste staatkundige ontwikkeling onder de inboorlingen van Noord-Amerika had de bond der Irokezen bereikt. De sagen der stichting van hun bond zijn met verhalen van reuzen doorvlochten. Het was een bond van volken, wier organisatie zoodanig was ingericht, dat bij onbegrensde vergrooting toch de bond een vasten samenhang behield. Deze bond werd oligarchisch geregeerd. Aan het hoofd stond een vergadering van 50 hoofden (9 Mohawks, 9 Oneida's, 14 Onondaga's, 10 Cayugas en 8 Seneca's), wier namen, titels en waardigheden erfelijk waren. Zij waren gelijk in macht, doch den hoogsten rang bezaten de Onondaga's. In de vergadering werden niet 50, maar 5 stemmen geteld; elk volk had één stem en één veto. Deze bond berustte op volkomen gelijke rechten en onafhankelijkheid der afzonderlijke volken in alle aangelegenheden, welke hun inwendigen toestand betroffen, doch allen waren er ten diepste van doordrongen, dat hun kracht berustte op hun eenheid naar buiten, en alleen deze overtuiging, gesterkt door een zeer levendig eergevoel, maakte het mogelijk, dat eer en aanzien de eenige belooning, verachting de eenige straf was voor politieke handelingen. Hun politiek tegenover de Blanken was omzichtig en sluw.

De regeeringsvorm van den bond gaf het voorbeeld aan voor de regeering der afzonderlijke volken. Ieder stam had een opperhoofd in vrede en een voor den oorlog. Een verzameling van familiehoofden stond aan de spits, wier waardigheid in de familie erfelijk was, doch in dien zin, dat zij door keuze onder de broeders- of zusterskinderen werden aangewezen. Tot elk besluit was eenstemmigheid noodig.

Van lateren oorsprong dan de erfelijke hoofden was de adel van verdienste, welke op keuze berustte; de macht van dezen nam evenwel zoozeer toe, dat de bond er door ondermijnd werd. Volgens Sagard bezat ieder dorp een gemeentekas, waaruit algemeene uitgaven werden bestreden.

Natuurlijk was de staatsinrichting bij de onderscheidene stammen nogal verschillend, doch het zou ons te ver voeren, daarop in te gaan.

De eigendomsbegrippen bij de Indianen schijnen beter geregeld te zijn geweest, dan men vermoedde. De grenzen van het land, dat aan een volk toekwam, waren bepaald, en niemand mocht door dit gebied reizen zonder toestemming. Het land werd nu eens als bezit van het hoofd, dan weer als gemeenschappelijk eigendom des volks beschouwd, en werd later door vele volken als onvervreemdbaar verklaard. De Osagen voerden als reden hiervoor aan, dat de grond niet alleen het bestaande, maar ook het toekomstig geslacht toebehoort.

Waar het land gemeenschappelijk eigendom was, had ieder, die een stuk ontgonnen had, daarvan het vruchtgebruik, zoolang hij het bebouwde, of wel de grond werd gemeenschappelijk bewerkt en geëxploiteerd. Oogst en jachtbuit werden naar behoefte verdeeld, of ieder nam van den voorraad naar behoefte. Bij de Huronen werden zelfs de huizen der particulieren door gemeenschappelijke krachten gebouwd. Elk dorp der Creek's had een gemeenschappelijk, omheind veld, dat in afzonderlijke

stukken voor de familiën verdeeld was. Op hoornschelpen werd getoeterd, om het begin van den veldarbeid aan te kondigen 1), welke gemeenschappelijk verricht werd, en van den oogst werd eerst een bepaald bedrag voor de gemeentekas afgeleverd, waarmede de Mico's de behoeftigen onderhielden.

De Indianen waren echte redenaars; in bloemrijken stijl, met een menigte van metaphora's, wisten zij zich uit te drukken. „De strijdbijl wordt geheven," luidde het voor: „de oorlog vangt aan", „het raadsvuur wordt aangestoken," voor „de vergadering begint," enz.

Die redenaarsgave van enkelen had politieke beteekenis. De monarchale regeeringsvorm toch vindt men weinig bij hen, maar meer de oligarchische, waarbij enkele familiën zich van de regeering meester maken. Dezen dankten hun gezag aan persoonlijke autoriteit, welke zij in de volksvergadering wisten uit te oefenen, en daarbij kon het goed gesproken woord grooten invloed uitoefenen.

Slavernij was een instelling, die bij alle Indianenstammen gevonden werd. Alleen de rijken hielden echter slaven. Meestal waren het krijgsgevangenen, doch het kwam ook bij de Tschinuk's, voor dat mannen hun vrijheid verloren. De slaaf had het haar afgeschoren, mocht zijn kinderen het hoofd niet afplatten (zie pag. 67), werd bij menschenoffers gebruikt en na zijn dood in de zee of in het woud geworpen. De behandeling der slaven was hard, doch de arbeidstaak niet zwaar. Bij de eigenlijke jagervolken kwamen zelden slaven voor; zelfs de Irokezen maakten naburige vijanden niet tot slaven.

* * *

Wij komen aan de religie der Indianen en hun godsdienstige plechtigheden. Geen der Amerikaansche volken was zonder religie. De vormen, waarin de godsdienstige gevoelens zich uiten, verschillen echter zeer. Men vindt er geloof aan een of meer hoogere wezens en een menigte lagere geesten, men fabelt er scheppingssagen en heeft er eenige voorstellingen van een leven na dit leven gevonden.

Het geloof aan den „grooten geest", aan den „Heer des levens" of den „Gever des levens" is het meest bekende en wordt als de meest in 't oog vallende karaktertrek in de religie der Indianen beschouwd, hoewel dat geloof noch overal voorkomt, noch zoo bepaald in het middelpunt van de religie staat, als men het wel wil laten voorkomen. De meerderheid des volks kwam niet tot de hoogte van een abstract godsbegrip en deed de goden afdalen tot menschelijke vormen.

De inprenting eener voorstelling van het godsbegrip was voor de zendelingen steeds de grootste moeielijkheid; waar men iets van een abstract godsbegrip vindt, komt het overeen met „ziel", „geest", „schaduw". Misschien noemden de Algonkins den hoogsten God, die ver boven de aarde troont, doch welken geen vereering ten deel viel, „Atahocan"; hun „Manitu" beteekent in elk geval niet den „Grooten Geest" maar iets geheimzinnigs, onbegrijpelijks. Onder Manitu's verstaat men talrijke geesten van onbekende afkomst, welke de geheele natuur bevolken en nu eens den menschen vijandig, dan weer welwillend gezind zijn.

Er is geen enkele reden voor, om de Indianen voor een religieus hoog ontwikkeld volk te houden, zooals soms wel eens geschiedde op grond der onjuiste en al te spoedig overgenomen mededeelingen omtrent de Indianen.

Hun religieuse meeningen stonden op de hoogte, waarop zijzelf stonden. De religieuse voorstellingen der Indianen zijn in vele opzichten meer een demonengeloof en soms ook meer een voorvaderenvereering dan monothëistisch.

Toch namen velen wel een hooger god aan, en dezen leerden zij van de Europeanen veelal kennen, als den Grooten Geest, met voorbijgaan van andere.

Het hoogste godsbegrip echter is iets onzekers, onvasts in de Indiaansche voorstellingen, evenals, laten wij het zeggen, in de voorstellingen van alle volken. Doch afgescheiden van het godsbegrip, mogen wij toch gerust beweren, dat de Groote

---

1) Nog tot vóór enkele jaren werd in de oostelijke streken van Drente door het blazen op een hoorn aangekondigd, wanneer des morgens de arbeid in den oogsttijd op den esch zou aanvangen en des avonds eindigen, en niemand ving met den oogst aan, vóór dit door de boerenvergadering, die op den brink onder de eiken werd gehouden, was vastgesteld.

Geest aan het hoofd van de religie der Indianen staat, hoewel hij niet het middelpunt er van uitmaakt. Hoog verheven boven de aarde is hij geschapen, en hij bekommert zich niet om hetgeen daar plaats vindt.

Het meest wordt de Groote Geest voorgesteld in de gedaante van een reuzenvogel, die door zijn beweging de zee aanraakte en de aarde schiep; zijn oogen waren vuur, zijn blikken bliksem, zijn vleugelslag was de donder. De Groote Geest is voor de Indianen bovenal de donderaar, en daaruit wordt de vrees voor een onweer verklaard. Behalve in den vorm eens vogels vindt men den Grooten Geest ook nog in menschengedaante voorgesteld; hij wordt soms als de „Blanke man van boven", of het „Groote Hoofd" in den hemel aangeduid. Men gelooft, van hem dat hij alles hoort en ziet, den menschen niet verschijnt, maar toch niet onlichamelijk is.

Als heer des levens werd de Groote Geest voor menigeen de „God des Oorlogs"; meer algemeen echter werd hij als hemelgod onder het beeld van de zon of van het vuur vereerd.

Zonnecultus heerschte in Florida en van hier naar het westen tot de Apachen. De zon schijnt hier veelvuldig in de plaats van den Grooten Geest zelf getreden te zijn; aan de zon werden de gebeden gericht om zege in den slag; haar werden lofliederen toegezongen. De Spanjaarden golden in Florida voor zonen van de zon. Ook de maan zou daar vereering gevonden hebben, evenals bij de Zwartvoeten, terwijl bij de Osagen de zon als de Groote Geest beschouwd werd, die de maan en de aarde regeert. De maan werd vereerd als water- en regengodin, en derhalve als godin van de vruchtbaarheid der akkers en der jonggeborenen. Doch zij was ook godin van den nacht, die niets goeds brengt, voortbrengster van gift, ziekte en booze droomen. Toch was deze vereering niet algemeen. Alle bekende volken van Amerika hebben echter de zon vereerd, zegt Lafitau, dit geldt voor de Kraaien-Indianen en de Zwartvoeten in het westen en de Ottowa's en Knisteno's in het noorden.

Bij de noordelijke volken komt de zonnedienst echter niet zoo duidelijk voor, doch middellijk leert men hem kennen uit de vereering van het heilige vuur en de religieuse beteekenis van het rooken. De pijp toch is volgens de meening der Huronen, Mandans e. a. een geschenk der zon, en aldus wordt, zooals ook door zuidelijker volken geschiedt, met opwaarts gericht hoofd een rookwolkje naar de zon, een naar de aarde en een naar de vier windstreken geblazen. De pijp ging in een vergadering steeds rechts rond, om, zooals het heette, den loop der zon te volgen.

De tabak wordt als een geschenk van den Grooten Geest aangemerkt; den rook beschouwt men als een soort van wierook, die steeds, als een pijp wordt aangestoken, aan den Grooten Geest geofferd wordt. Doch bovendien ziet de Indiaan in den tabaksrook iets bijzonder heiligs, waarschijnlijk wegens de verzachtende en tezelfdertijd opwekkende eigenschappen, waardoor het gebruik van de tabak over den geheelen aardbol verspreid is. Daarom hier iets naders over de religieuse beteekenis der pijp.

Iedere godsdienstige plechtigheid van vele Indianen wordt met de pijp begonnen en geëindigd; onder het rooken eener pijp wordt de oorlog verklaard, worden vrijwilligers geworven, zaken verhandeld en vrede gesloten. Het karakter der pijp verandert met de gelegenheid; de meest gewaardeerde pijp is de heilige calumet of vredepijp; onder het rooken van deze worden de groote vragen van oorlog en vrede vastgesteld.

Onder de Creek-Indianen wordt de calumet gedragen door een man, die plechtig tot dit ambt verkozen is en deze eer vrij duur moet betalen, daar vijftien of twintig paarden de gewone prijs is, dien elke pijpdrager bij het ontvangen van de insignia van zijn ambt aan zijn voorganger aanbiedt. Deze hebben evenwel een aanzienlijke innerlijke waarde. Er is namelijk onder begrepen een berenhuid, waarop de steel der pijp bij haar tentoonstelling ligt, een fraaie geschilderde tent van huiden, een medicijnratel van bijzondere geneeskracht, een eetschaal en andere artikelen, zóó talrijk, dat twee paarden ze nauwelijks torsen kunnen.

Gedurende zijn ambtstijd is de pijpdrager zoo heilig als de calumet zelf. Hij zit altijd aan de rechterzijde der loge en niemand mag tusschen hem en het vuur doorgaan. Hij mag zelfs zijn eigen vleesch niet snijden: dit wordt door zijn vrouwen verricht, terwijl zijn voedsel in den zooeven vermelden ambtsschotel wordt opgedischt. De pijp hangt met haar ontelbare omhulsels buiten de loge en wordt eindelijk in een grooten zak geborgen, geborduurd met de schitterendste kleuren van inlandsche kunst.

De onthulling der pijp gaat met groote plechtigheden gepaard. Hoe streng het weder ook moge zijn — somtijds ver onder nul — toch begint de pijpdrager met zich bijna geheel te ontkleeden en strooit dan op een brandende kool een of andere welriekende gom, die de plaats met rook vervult. Hij ontdoet de pijp voorzichtig van de verschillende omhulsels, vult de schaal met tabak en blaast den rook naar de vier hemelstreken, naar den hemel en naar de aarde, en doet elken haal gepaard gaan met een gebed aan den Grooten Geest om hulp in den oorlog tegen alle vijanden en om bisons en koren voor alle streken. De pijp wordt met dezelfde plechtigheden weder geborgen. Geen vrouw mag haar zien, en zoo er bij het begin der plechtigheden ongelukkig een enkel woord gesproken wordt, beschouwt men dit als een slecht voorteeken, zoodat de geheele plechtigheid van voren af aan moet begonnen worden.

De kop van den calumet is vervaardigd van een bijzonderen steen, die waarschijnlijk slechts op één plaats in de wereld wordt aangetroffen, namelijk in de groote pijpsteengroeve. Deze is gelegen in den Coteau der prairieën, niet ver ten

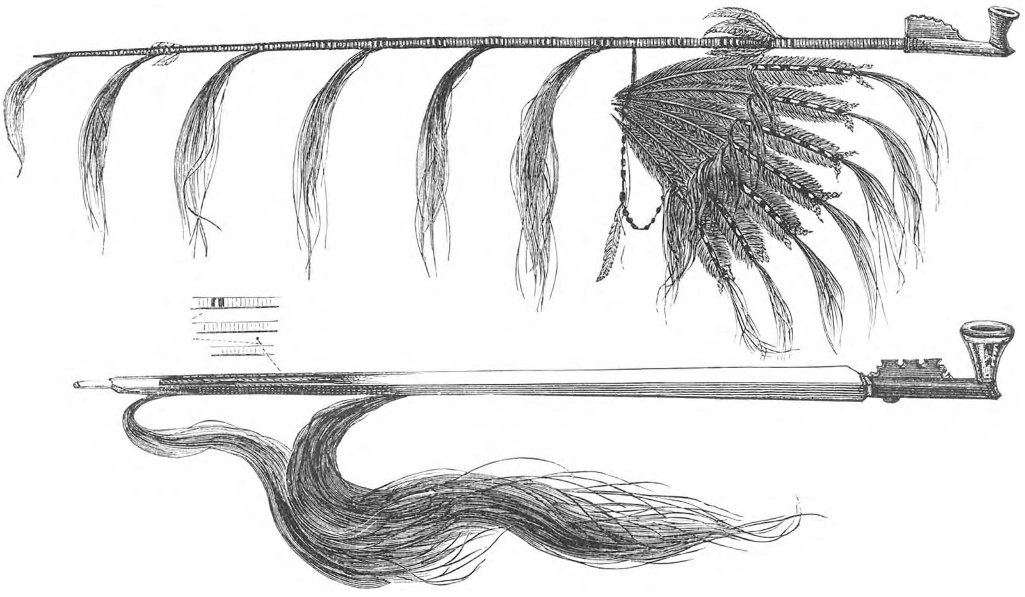

PIJPEN.

westen van het meer Michigan, juist in het midden van het grondgebied der Sioux. Volgens de overlevering heeft in zeer oude tijden de Groote Geest op deze heilige plek gestaan en al de Indiaansche volken hier saamgeroepen. Hij brak van de rots een stuk steen af, vormde het in zijn handen tot een grooten pijpekop en blies den rook naar de vier windstreken. Vervolgens zeide hij hun, dat de grond heilig was en dat er geen oorlogswapen op zou gevoerd worden, want de roode steen was hun vleesch en behoorde hun allen gelijkelijk toe. Bij den laatsten trek uit de pijp verdween de Groote Geest in de wolk en was de geheele bodem versmolten en werd glad als op den huidigen dag.

Tengevolge dezer legende hadden de Indianen den grootsten eerbied voor deze plaats. Geen Blanke mocht den steen aanraken of zelfs de plaats naderen, daar zij zeggen, dat de steen hun vleesch is en dat, indien een Blanke het vleesch van den rooden man neemt, „een gat in hun vleesch zal gemaakt worden en het bloed nimmer zal ophouden te vloeien."

De inboorlingen zelf nemen nooit een stuk, zonder verlof aan den Grooten Geest te vragen; zij leggen tabak in het gat, waaruit zij den steen gegraven hebben,

en beloven, dat er een pijp van vervaardigd zal worden. Toen het Catlin gelukte, deze heilige plaats te bereiken, lag een van de grootste hinderpalen in het feit, dat eens een inboorling een stuk rooden steen aan een Blanke gegeven had, om er een pijp van te maken, maar deze had er een schotel van gemaakt, den Grooten Geest daardoor beleedigende „en het hart der Indianen ziek makende."

Deze steen heeft een zachte, roomachtige kleur, zeer veranderlijk in tinten en een eigenaardigen glans aannemende. Men heeft hem geanalyseerd en bevonden, dat het een soort van speksteen is. Hij wordt in verschillende zonderlinge gedaanten gesneden, waarvan die, op blz. 47 afgebeeld, gewone voorbeelden zijn, ofschoon de koppen in sommige gevallen versierd zijn met figuren van menschen en allerhande dieren. Sommige pijpen zijn voorzien van twee koppen, de eene vóór den anderen.

Deze koppen zijn bevestigd aan stelen, overeenkomende met hun heilig karakter. Zij worden meestal vervaardigd van den stengel van den jongen els en zijn dikwijls rijk versierd. Meestal zijn zij plat, maar somtijds spiraalsgewijze gedraaid en op zulk een wijze met opengewerkte figuren versierd, dat men er zich over verwonderen moet, hoe de opening voor den rook aangebracht is. En toch is dit eenvoudig genoeg. Gelijk iedereen weet, die eens een jongen elzenstengel heeft afgesneden, wordt het midden door het merg ingenomen. Dit nu wordt gemakkelijk met een gloeiend ijzerdraad uitgebrand, of met een stuk hard hout uitgeboord, en de opening is gereed.

Later wordt het hout aan twee zijden weggesneden, zoodat er slechts een platte steel overblijft, terwijl het boorgat het midden inneemt. De doorboorde figuren worden vervolgens aan iedere zijde van het boorgat gesneden, maar dit hierbij zorgvuldig vermeden, en wanneer nu de steel in kokend water geweekt wordt, kan men hem bijna elke gedaante doen aannemen. Een zeer gezochte, maar vrij zeldzame vorm is een schroef of spiraal, zooals er verscheidene pijpen van dezen vorm in Catlin's verzameling worden aangetroffen.

De stelen worden zeer zelden bloot gelaten, maar bijna altijd versierd met gekleurde egel-pennen, in verschillende figuren, die somtijds de vormen van menschen en dieren voorstellen. De calumet is altijd versierd met een rij arendsvederen, somtijds rood gekleurd, en aan de uiteinden voorzien van kleine bosjes haar. Dit gedeelte van den calumet is juist in denzelfden trant als het hoofdtooisel van het opperhoofd, waarvan op blz. 69 een teekening voorkomt. Op blz. 99 is de bovenste afbeelding een voorbeeld van deze soort van pijp. Vele pijpen hebben, in plaats van vederen, lange, roodgekleurde bosjes haar. Dit haar wordt òf uit den staart van een wit paard genomen, òf uit dien van een witten bison (zie de onderste figuur op de afbeelding).

De specht verschaft vele versierselen voor deze pijpen; ook wordt de steel wel door het bereide vel van een vogel gestoken, of door dat van een bijzonder mooi hermelijn. Maar welk het versiersel eener tooverpijp ook zij, het is altijd het beste en kostbaarste, dat er te vinden is.

De inboorlingen bepalen zich niet tot de tabak alleen, maar rooken ook vele andere narcotische planten, hetzij bladeren, wortels of schors. Deze worden gemeenlijk met de tabak gemengd en dragen den algemeenen naam van *k'neck-k'neck.*

* * *

De scheppingssagen der Indianen gaan niet verder dan omtrent den aanvang der dingen te vermelden, dat oorspronkelijk, behalve den Grooten Geest, slechts de hemel en het water bestonden; alleen de hemellichamen en de aarde werden geschapen en de aarde werd met levende wezens bevolkt. Volgens sommige zijn die ook reeds aanwezig en de scheppende God verschijnt dan gelijktijdig met den eersten mensch.

„Alles was oorspronkelijk water. Wieska deed den bever onderduiken, om een weinig aarde op te halen, maar het gelukte hem niet. De toen uitgezonden muskusrat gelukte het beter, doch niet dan na veel inspanning. Wieska nam nu de aarde, blies daarop en toen nam zij toe in grootte. Vervolgens liet hij er de raaf om rondvliegen, doch deze keerde spoedig terug; de aarde was nog te klein. Toen ging Wieska voort met blazen, en zij breidde zich nogmaals uit, tot zij de volle grootte ontving." Zoo luidt de scheppingssage der Tschippewähers en ook ongeveer aldus bij de Ottawa's, die evenwel in plaats van Wieska den stamvader, van hun verbond, den „Groote Haas" Michabou plaatsen.

In de kosmogonische mythe der Irokezen speelt de schildpad een groote rol, welk dier reeds bestond vóór de aarde en op welks rug een groot eiland rustte, dat steeds aangroeide. Zij gelooven zelf uit de aarde te zijn voortgekomen en van aarde gevormd te zijn, een veel verbreide meening der Indianen, welke met onderscheidene wijzigingen bij verschillende volken teruggevonden wordt.

Bij de Mandans bestaat de sage, dat hun volk voor lange tijden onder de aarde woonde. Alleen door een kleine opening in de aardkorst, welke gevormd werd door de wortels van den wijnstok, die in de diepte doordrongen, kwam een straal van het bovenaardsche licht naar dat verblijf. Eenigen der moedigsten klommen hierlangs naar boven en bereikten de aardoppervlakte. Hier zagen zij den bison en vruchten in menigte, plukten druiven en brachten die mede naar hun verwanten in de onderwereld. Dezen, daardoor aangemoedigd, wilden thans een zelfde poging wagen, om naar boven te komen. Een gedeelte gelukte het, doch toen de helft des volks boven was, brak de rank onder den last van een dikke vrouw en zoo werd den overgeblevenen alle licht en hoop benomen, om de aardoppervlakte te bereiken.

Een variatie dezer sage vindt men bij de Navajo's. Volgens de sage der Zwartvoeten kwamen de mannen uit de zee der mannen, de vrouwen uit die der vrouwen te voorschijn; een godheid leerde den mannen de jacht, den vrouwen de huiselijke bezigheden, bracht beiden samen en liet hen plechtig beloven, dien arbeid steeds te verdeelen.

De scheppingsgeschiedenissen der Indianen bepalen zich veelal in hoofdzaak tot het verhaal van het ontstaan der menschen op aarde, zonder sporen van dieper nadenken. Zoo is het met alle godsdienstvoorstellingen der Indianen. Tooverdokters en wonderdoeners hebben onder deze onontwikkelde lieden de verbreiding van allerlei mythologische geschiedenissen in de hand gewerkt, steeds met het doel, eigen aanzien te verheffen, eigen voordeel te bevorderen. De Indianen namen alles gaarne aan; hun natuurlijke onverschilligheid en geestelijke traagheid gaven eerder aanleiding tot gelooven dan tot twijfelen. Door de volle verdraagzaamheid, of liever vrijheid van ieder in zijn geloof, moest het wel veel verschillen, was er geen eenheid in te vinden, maar ontwikkelde zich als vanzelf een demonengeloof, ook al spraken velen van den „Grooten Geest". Ieder toovenaar der Noord-Amerikanen richtte zich weder tot andere geesten.

Doch behalve onzichtbare geesten, werden ook weldadige natuurvoorwerpen vereerd of als iets hoogers geacht. In de maïs, voortreffelijk als zij is boven alle dingen, die hem nadeel kunnen aanbrengen, ziet de Indiaan een geestelijke macht, alsmede in het vuur, den donder enz. Dat de Indianen enkele dieren hoog stellen en hen als persoonlijke beschermgeesten beschouwden, zagen wij (zie pag. 96). Van de bevers verhalen de Indianen een groot aantal wonderbare geschiedenissen, vooral van den witten bever, die evenwel alleen in de fabel schijnt te bestaan.

* * *

De voorstellingen, welke de Indianen hadden van de ziel, zijn zonderling. De ziel is een wezen, dat geheel van het lichaam gescheiden is, een beeld van den mensch in het klein. Een oude en ver verbreide leer schreef den menschen twee zielen toe, een vegetatieve en een sensitieve ziel; een andere leer gaf hun drie zielen: een goede, welke na den dood in een warm, een booze, die in een koud leven komt, en een derde, die in het lichaam blijft, of zelfs vier, waarvan er een in het geestenland voortleeft, een tweede in de lucht gaat, een derde in het lichaam, de vierde in de woonplaats.

De Indiaan gaat met rust en bedaardheid den dood te gemoet. Het hoofd houdt bij die gelegenheid soms een stervensrede, neemt afscheid van de zijnen en laat een gastmaal aanrichten. Daarbij wordt hij gewasschen, geschilderd, met vet ingewreven, en in de houding van den doode geplaatst. Het afscheid wordt hem verlicht door het geloof, dat hij ook in de toekomst nog op het aardsche leven kan inwerken en met de zijnen in betrekking kan blijven. Daarom brengt men nog een geheel jaar lang spijzen op het graf van den doode; daarmede houdt men op, als de spijzen er onaangeroerd blijven liggen. Dit is een teeken, dat de doode een goed jachtgebied aan gene zijde des grafs gevonden heeft en hij geen aardsche spijzen meer behoeft

De Irokezen brengen zelfs een opening in het graf aan, opdat de ziel er ongestoord kan in- en uitgaan.

De Mandans nemen het lijk van den overledene, kleeden het met zijn beste versierselen, voorzien het van voedsel, pijpen, tabak en pijlen, en wikkelen het in huiden, vooraf in water geweekt, om ze buigzaam te maken en ze de lucht zooveel mogelijk te doen buitensluiten. Het lijk wordt dan op een kleine stellage van ongeveer een voet of zeven hoog geplaatst en aan ontbinding overgelaten. Na verloop van tijd valt de stellage ineen en de betrekkingen van den overledene begraven al de overblijfselen, uitgezonderd den schedel, dien zij op den grond plaatsen; op deze wijze vormen zij cirkels van een honderd of meer schedels, alle met het gelaat binnenwaarts gekeerd en alle op versche bosjes gras liggende. In het midden van elken cirkel bevindt zich een kleine verhevenheid van aarde, waarop de schedels van een manlijken en vrouwelijken bison geplaatst worden, en op de verhevenheid is een lange staak opgericht, waaraan ettelijke geneesmiddelen zijn opgehangen, die ondersteld worden goed te zijn, om de overblijfselen van den overledene te bewaren.

De naastbestaanden brengen menigmaal een bezoek aan de schedel-cirkels en dikwijls ziet men de vrouwen uren achtereen bij de schedels hunner gestorven kinderen zitten, altijd bezig met hun werk en tot den schedel sprekende, alsof deze een levend kind was. En wanneer zij vermoeid zijn, ziet men hen soms, met de armen den schedel omvattende, in slaap als in gezelschap met het kind zelf.

De Sioux en vele andere stammen leggen hun dooden in de takken van boomen en de Tschinnuks plaatsen hen in kano's, die, zoowel als de benoodigdheden van den krijgsman, in zulk een ontredderden toestand verkeeren, dat zij nutteloos zijn.

De zonderlingste begrafenis, waarvan de bijzonderheden bewaard zijn gebleven, was die van Blackbird, een Omahaw-opperhoofd.

Aan den oever der Missouri en in het distrikt onder zijn beheer bevindt zich een hooge heuvel, van welks top men aan alle kanten een prachtig vergezicht geniet. Toen het opperhoofd bevond, dat hij zou gaan sterven, beval hij, dat men hem op den rug van zijn geliefkoosd oorlogspaard zou plaatsen en op den top van den heuvel begraven. Aan dit verzoek werd letterlijk voldaan. Op den bepaalden dag begaf zich de geheele stam, in gezelschap van een groote menigte toeschouwers, naar den heuvel, in het midden een ruimte openlatende, waar het opperhoofd moest begraven worden.

Nu werd het lichaam van het doode opperhoofd op den heuvel gedragen en achter hem zijn oorlogspaard geleid, een melk-wit ros, dat hij altijd zeer op prijs had gesteld. Toen de begrafenistrein den top van den heuvel bereikte, werd het overleden opperhoofd in vollen wapendos gekleed, de veêren-pluimen op het hoofd, den gespannen boog, pijlkoker, pijlen, schild en medicijn-zak op den rug; zijn scalpen, die niemand anders in bezit mocht hebben, hingen aan den toom van zijn paard en aan zijn wapenen, en zijn geliefkoosde speer had hij in de hand. Hij werd ook voorzien van spijs en drank, om hem op zijn tocht naar het land der geesten krachten te geven; verder gaf men hem zijn pijp mede met gevulden tabaksbuidel, vuursteen en staal, opdat hij ook de weelde van het rooken zou kunnen genieten.

Nadat alles in orde gebracht was, werd hij op den rug van zijn paard getild en nu traden alle opperhoofden bij beurten vooruit, om hun overleden aanvoerder het laatste vaarwel toe te roepen. Nadat ieder der opperhoofden zijn toespraak geëindigd had, wreef hij zijn rechterhand met vermiljoen, drukte haar tegen het witte haar van het paard aan en liet daar den rooden indruk zijner hand achter. Daarna begon de begrafenis. De krijgslieden droegen in de hand graszoden aan, waarmede zij een aanzienlijke aarden hoogte begonnen te bouwen, in welker midden het opperhoofd en zijn paard moesten ingesloten worden. Een voor een plaatsten zij hun zoden rondom de pooten van het geliefkoosde paard en bouwden aldus langzamerhand de verhevenheid over het nog levende dier.

De voltooide aardheuvel rees hoog boven het hoofd van het op zulk een zonderlinge wijze in het midden begraven opperhoofd en daar werden hij en zijn paard gelaten, om samen te vergaan. Op den top van de aardhoogte werd een cederhouten paal opgericht en deze aardhoogte is, sedert zij gebouwd werd, altijd uren in den omtrek een bekend baken op de zee der prairieën geweest. Deze groene, met bloemen bezaaide aardhoogte wordt door ontelbare reizigers, Blanken zoowel als roodhuiden,

bezocht. De eersten bestijgen den heuvel gedeeltelijk uit nieuwsgierigheid, om zulk een zonderling graf te zien, en gedeeltelijk ter wille van het prachtige gezicht van den top, terwijl de laatsten den heuvel bezoeken, om eerbied te bewijzen aan het graf van een hunner beroemdste opperhoofden en grootste medicijn-mannen.

De gewoonte, om vrouwen en andere slachtoffers met den overleden echtgenoot te begraven, schijnt nu te niet gegaan te zijn onder de Noord-Amerikaansche stammen, maar toch heeft tot voor betrekkelijk korten tijd nog een dergelijke gebeurtenis

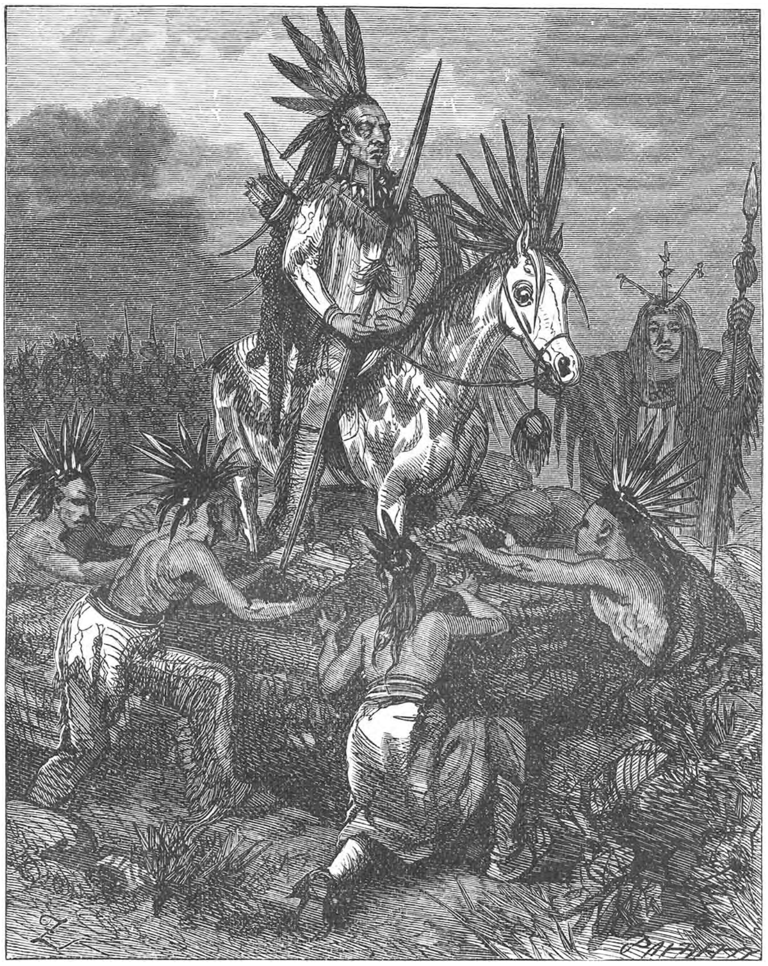

BEGRAFENIS VAN BLACKBIRD.

plaats gehad. Er was een Natchez-opperhoofd, de Gewonde Slang genaamd, die kwam te sterven, en daar hij het voornaamste opperhoofd van den stam was, zou een aanzienlijk aantal slachtoffers geofferd worden. De Franschen evenwel opperden tegenbedenkingen en haalden de vrienden van het overleden opperhoofd over, het getal tot acht of tien te beperken; onder dezen was een schoon meisje, die, ofschoon niet zijn vrouw, hem zeer had liefgehad en zijn graf wenschte te deelen.

Op den bepaalden dag werd een processie gevormd, waarbij de slachtoffers met groote staatsie naar het graf geleid werden, vergezeld van acht nabestaanden des

overledenen, die als beulen moesten dienen; zij droegen het noodlottige koord, de hertehuid, die over het hoofd van het slachtoffer geworpen werd, de tabakspillen, die vóór de plechtigheid moesten genomen worden, en de overige benoodigdheden. Toen allen om het graf stonden, hield de voornaamste vrouw een toespraak, waarin zij afscheid nam van haar kinderen, waarna de slachtoffers, na geworgd te zijn, in het graf gelegd werden.

* * *

Om de afgestorven ziel te eeren, richt men groote doodenfeesten aan, houdt daarbij luide jammerklachten en treurt lang en onder veel vertoonmakerij. De treurende verft zich zwart, vast, maakt zich wonden in het lichaam, om het verdriet er te doen uitstroomen, en laat het haar lang groeien. Alleen de Iowa's snijden uit rouw het haar kort af. Indianen aan de Missouri hakten zich zelfs uit rouw een vingerlid af, en evenzoo de Berg- en Bever-Indianen. In Florida, waar oude lieden anders niet betreurd werden, moest een familie, waarin zich een doode bevond, drie maanden lang door anderen van levensmiddelen worden voorzien, daar de familieleden niet uit mochten gaan, om zelf voor het voedsel te zorgen. Bij de Tschippewähers geldt het treuren alleen welvoegelijk voor de vrouwen.

Op verschillende wijzen hebben ook de Indianen getracht het lijk te conserveeren. Lafitau verhaalt, dat bij vele volken voornamen dooden de huid wordt afgetrokken, vervolgens het geraamte van al de weeke deelen wordt ontdaan, waarna de huid er weer overgetrokken en met zand gevuld wordt toegenaaid. De Santee's in Zuid-Carolina hadden een soort van inbalseming, waarvoor zij een rood kruid en berenvet gebruikten. Ook in Florida, waar de tempels gelijktijdig begraafplaatsen der aanzienlijken waren, vond men iets dergelijks. In Virginië vond men in de tempels alleen de lijken van hoofden, met kostbaarheden in matten gewikkeld en op een toestel geplaatst. Als men de lijken van aanzienlijken niet langer kon bewaren, werden alleen de beenderen bewaard.

Bij sommige stammen werd het huis van den overledene afgebroken, bij andere werden zijn bezittingen verbrand of met den doode begraven. Men moet dit als offers beschouwen, die de overblijvenden den overledene brachten. Bij onderscheidene stammen heerscht de meening, dat de geesten van verslagen vijanden een roemrijk krijgsman na den dood moesten bedienen. Men kon ook anderen dit voorrecht schenken, door een door hemzelf verkregen scalp op het graf te brengen; de persoon, wien de scalp had toebehoord, moest dan na den dood den overwinnaar bedienen.

Op het graf werd gewoonlijk een paal geplaatst met het familiewapen of den totem van den doode. Aan dien paal werden de gewonnen tropeeën of symbolen daarvan gehangen. In Noord-Carolina bouwde men een soort van huis om het graf; ook hield daar de toovenares een rede op de laatste rustplaats, om de vreugde van het Paradijs te schilderen. Nog waren er verschillende wijzen van begraven, doch wij mogen hierbij niet langer stilstaan.

* * *

Het priesterdom der Indianen komt in hoofdzaak met dat der Sjamanen, der Fetischen, enz., overeen. Vooral het Sjamanentype vindt men overal terug. Wij spraken hierover reeds bij de Noordwest-Indianen en de verschillende afwijkingen in de goochelaarskunsten zullen wij voor de onderscheidene volken niet nagaan.

De religieuse cultus der Indianen had plaats zonder praal. Opmerkelijk is het wel, dat die zoo onbeduidend was, waar toch hun leven met vele religieuse trekken was vervuld. Alleen in het zuiden vond men tempels van grootere afmetingen. Garcilasso vermeldt, dat de tempel van Talomeco 100 schreden lang en 40 schreden breed was, met groote houten beelden en schelpen was versierd en een grooten rijkdom aan paarlen en wapens van allerlei aard bezat. De tempels in Louisiana daarentegen waren weinig meer dan gewone hutten; ook in Virginië geleken zij op de overige hutten, doch hadden de deuren aan den oostkant, bezaten eenige afgodsvoorwerpen, de graven der hoofden en het eeuwige vuur. De hoofdtempel des lands stond in Pamuky; alleen priesters en koningen mochten dien betreden.

De cultus in de tempels bestond hoofdzakelijk in gebeden, gezangen en offers.

De volken in het noorden hadden meestal alleen een tooverhut, waarin de tooverdokter werkte; daarnaast stond veelal een hooge paal met een gesneden menschenhoofd. De tooverhut was van buiten en binnen met allerlei toovermiddelen versierd.

Tot het vieren van hun religieuse feesten hadden de Indianen aan de boven-Missouri een bijzondere hut, waarin ouden woonden, doch waar ook vreemden werden opgenomen en zelfs vijanden een vrijplaats vonden.

Waar bijzondere tempels waren, ontbraken ook de afgodenbeelden niet, hoewel beide te zamen reeds in tamelijk vroegen tijd verdwenen en daardoor dikwijls geheel over 't hoofd gezien werden. In Zuid-Carolina werden twee kleine godenbeelden jaarlijks door de priesters in plechtige processie rondgedragen. Ook wordt bij hen melding gemaakt van een houten beeld, hetwelk bij gelegenheid van een feest op het veld geplaatst en vereerd werden daarna in het water werd geworpen, om den God, van wien men het gedijen der veldvruchten verwachtte, tot de overige watergoden te doen terugkeeren.

* * *

De Indiaan is in zijn wezen zeer godsdienstig. De wijze zijner godsvereering legt hem zelfverzakingen op, zooals geen andere; zijn religie verlangt niet alleen feesten en dansen maar ook offergaven, strenge vasten en nachtwaken en pijnlijke boetedoening. Natuurlijk passen de godsdienstoefeningen geheel in de lijst van de godsdienstige voorstellingen des volks. De tooverdokters spelen hierbij een groote rol.

Bij enkele dier half godsdienstige oefeningen en handelingen der tooverdokters willen wij een oogenblik verwijlen. Wij zullen aanvangen met de beproeving, welke jongelingen ondergaan, alvorens zij als mannen erkend worden.

Bij de Mandans is die beproeving buitengewoon langdurig en gestreng.

Tot voor weinige jaren was deze plechtigheid nog geheel onbekend. Ieder, die het volk kende, wist, dat de jeugdige Mandans zekere vreeselijke pijnigingen moesten ondergaan, vóór zij hun plaats onder de krijgslieden konden innemen, maar de bijzonderheden der geheele plechtigheid werden zorgvuldig geheim gehouden en waren ook nooit verraden, totdat het Catlin, in zijn hoedanigheid als medicijn-man (die hij verkregen had door zijn bekwaamheid in het schilderen) veroorloofd werd, daarbij tegenwoordig te zijn. Het is zeer gelukkig, dat hij dit deed, want de stam der Mandans is geheel te niet gegaan en dus zouden de bijzonderheden van een zeer zonderling bijgeloof met hen verdwenen zijn. Het is een zeer langdurige en samengestelde plechtigheid, waarvan het volgende slechts een verkort verhaal is.

De plechtigheid is van godsdienstigen aard en wordt eigenlijk gevierd, om den Grooten Geest gunstig te stemmen voor de jonge mannen, die haar ondergaan, opdat hij hen tot dappere krijgslieden en gelukkige jagers vorme. Zij heeft ook nog een ander belangrijk doel. Daar zij plaats heeft in de tegenwoordigheid van het voornaamste opperhoofd en den medicijn-man, is de aanvoerder van den stam daardoor in staat, het gedrag der jonge mannen, die de beproeving moeten ondergaan, te beoordeelen, alsmede te beslissen, in hoever zij in staat zijn, de ontberingen van het Indiaansche oorlogsleven te weêrstaan.

De lezer moet eerst weten, dat onder de Mandans nog altijd een legende bestond van een vloed, die de aarde bedekte en waaraan slechts één man ontsnapte in een groote kano. In het midden van het dorp is een groote open ruimte, alwaar zich een voorstelling van de „groote kano" bevindt, waarin de eerste of Eenige Man ontkwam. Het gelijkt niets hoegenaamd op een kano en is inderdaad niets anders dan een soort van staande ton. Zij is met houten hoepels beslagen en wordt allerzorgvuldigst bewaard, zoodat op de gladgeschuurde planken geen enkel krasje of vlekje te vinden is.

De plechtigheid heeft slechts éénmaal 's jaars plaats, zoodra namelijk de bladeren van den wilgeboom tot vollen wasdom zijn gekomen. De Mandans hebben de overlevering van den vogel, die een bloeienden tak met den bek in de groote kano brengt, met dit onderscheid evenwel, dat het een wilgetak en geen olijftak is. De vogel zelf wordt voor heilig gehouden, en daar hem geen leed mag geschieden, zitten zij in grooten getale op de daken der hutten.

Vroeg in den morgen van den bepaalden dag ziet men met langzame en statige

stappen in de verte een figuur naderen. Zoodra zij in het gezicht is, wordt het geheele dorp een tooneel van verwarring, alsof het door vijanden werd aangevallen. De honden worden opgevangen en gemuilband, de paarden, die op de omringende weiden grazen, worden in het dorp gejaagd, de krijgslieden beschilderen zich het gelaat als ten strijde, grijpen naar hun speren, spannen hun bogen en maken hun pijlen gereed.

Te midden der algemeene verwarring stapt „de Eerste Man" of Nu-mock-muck-a-nah, zooals hij in de taal der Mandans genoemd wordt, in de open ruimte, waar het opperhoofd en de voornaamste krijgslieden hem ontvangen en de hand schudden. Hij ziet er vreemd uit. Zijn bijna geheel naakt lichaam is wit beschilderd; een wijd opperkleed, bestaande uit vellen van witte wolven, is over zijn schouders geworpen; zijn hoofd is versierd met pluimen van ravenvederen en in de linkerhand draagt hij de geheimzinnige pijp, die hij met den grootsten eerbied behandelt.

Na het opperhoofd gegroet te hebben, begeeft hij zich naar de groote loge der geneeskunde, die het geheele jaar door gesloten is gehouden; hij laat haar schoon vegen en den vloer met versche groene takken en aromatische kruiden bestrooien. Verscheidene menschen- en bisonschedels worden daarna op den vloer gelegd, een aantal nieuwe touwen over de balken geslagen, een menigte sterke houten pennen er onder gelegd en in het midden een kleine verhevenheid gebouwd, waarop het voornaamste geneesmiddel of het geheim van den stam geplaatst wordt. Dit is zoo heilig, dat niemand dan hij ooit weet, wat het is.

Hij meldt zich vervolgens aan iedere hut aan, staat voor de deur en begint luid te weenen. Wanneer de eigenaar naar buiten komt, doet de Eerste Man het gansche verhaal van den zondvloed en zijn eigene ontkoming en vraagt een bijl of een mes als een offer aan den Grooten Geest. Aan iedere hut wordt hem eenig scherp werktuig overhandigd en wanneer het verhaal is afgeloopen, wordt alles in de loge der geneeskunde verzameld. Daar blijven deze gereedschappen tot den laatsten dag der plechtigheid en worden dan in de rivier geworpen. Niemand mag ze aanraken; zij blijven daar liggen, tot zij eenmaal ontdekt worden en de oudheidkundigen totaal in de war brengen.

Van het oogenblik af aan, dat „de Eerste Man" het dorp betreedt, heerscht er een doodelijke stilte, een omstandigheid, geheel in strijd met de gewone luidruchtige geluiden van een inlandsch dorp. Waar hij slaapt, weet niemand, maar den volgenden morgen tegen zonsopgang verschijnt hij weder in het dorp en begeeft zich naar de loge der geneeskunde, op den voet gevolgd door de jongelingen, die als krijgers gewijd willen worden; ieder van hen is geheel naakt, van het hoofd tot de voeten grillig beschilderd, het schild van buffelvel aan den arm, den boog in de linker- en den zak met geneesmiddelen in de rechterhand dragende. Over dit laatste voorwerp zullen wij straks uitvoeriger handelen. Na hun wapenen boven hun hoofd aan den wand der hut te hebben opgehangen, nemen zij naast elkander in stilte in de hut plaats.

Hier moeten zij vier dagen en vier nachten zonder eten, drinken of slapen blijven zitten, zonder de minste gemeenschap te hebben met iemand buiten de hut. Wanneer zij gezeten zijn, steekt „de Eerste Man" zijn pijp aan het vuur aan, dat in het midden der loge wordt aangehouden; hij houdt een toespraak tot de kandidaten, hen vermanende, moedig en standvastig te zijn, en biddende, dat de Groote Geest hun de krachten moge geven, de beproeving behoorlijk te doorstaan.

Hij roept vervolgens den voornaamsten medicijn-man aan, wien hij den eerepost van grootmeester bij de aanstaande plechtigheden opdraagt, hem de gewijde pijp ter hand stellende. De vergaderde menigte toesprekende, neemt hij afscheid van de opperhoofden en deelt hun mede, dat hij het volgende jaar zal terugkeeren, om de loge weder te openen; daarna stapt hij langzaam het dorp uit, verdwijnende over de heuvels, vanwaar hij kwam. De grootmeester der plechtigheden neemt dan zijn plaats in het midden der hut in en steekt de pijp weder aan, bij elken haal een bede tot den Geest richtende, ten behoeve der kandidaten.

Drie volle dagen achtereen blijven zij in stilte in de loge zitten, maar buiten heeft een zonderlinge reeks van plechtigheden plaats.

De voornaamste van deze is de buffeldans, waaraan in de eerste en voornaamste plaats door acht Mandans wordt deelgenomen, die in onbeschadigde bisonvellen zijn

uitgedost en op den rug een grooten bundel wilgetwijgen dragen. In de rechterhand dragen zij een ratel en in de linker een dunnen stok van zes voet lengte. Onze acht aldus toegetakelde dansers plaatsen zich twee aan twee rondom de groote kano, met het gelaat naar de vier windstreken gekeerd. Tusschen elke groep danst een jonge man, waarvan twee, van boven tot beneden gitzwart geverfd en bezaaid met een aantal witte vlekken, den nacht voorstellen, terwijl de twee anderen, vuurrood geschilderd met witte strepen, den dag moeten verbeelden.

Naast de groote kano zitten twee medicijn-mannen, in grijze berenvellen gehuld, die het geheele dorp dreigen te verslinden. Om hun honger te stillen, brengen de vrouwen hun af en toe groote stukken vleesch, die dadelijk worden buitgemaakt en naar de prairie gesleept door personen, als arenden wit en zwart beschilderd. Deze arenden worden op hun beurt naar de vlakte achtervolgd door een aantal antilopen, wel te verstaan knapen, aan wie die rol is opgedragen en die daartoe, met uitzondering van het hoofd, dat met witte kiezelaarde is bestreken, geel zijn geverfd en staarten van damherten dragen. Na een ijverige jacht achterhalen zij de „arenden", grijpen het voedsel en verslinden het.

Deze dansen hebben meermalen daags plaats; zij, die er aan deelnemen, worden opgeroepen door den grootmeester der plechtigheden, die buiten de loge der geneeskunde treedt, gevolgd door zijn onmiddellijke bedienden, en zich naar de groote kano begeeft, waartegen hij aanleunt en als in wanhoop luid in weenen uitbarst. De dans wordt den eersten dag viermalen, den tweeden acht-, den derden twaalf-, en den vierden zestienmaal herhaald; het geluid van het klagend geschrei des ouden mans is het teeken voor de dansers, om te voorschijn te komen uit de hut, waarin zij zich kleeden.

Gedurende elken dans spreken de oude medicijn-mannen, op hun trommen slaande, de omstanders toe, hun zeggende, dat de Groote Geest hun gebeden genadig gehoord heeft en vrede en geluk hun deel zullen worden, want dat sedert het begin van het feest de Booze Geest voortdurend was aangeroepen, zonder dat deze geantwoord had.

Twee-en-dertig malen in de vier dagen wordt deze snoeverij herhaald en geen Booze Geest verschijnt, doch na den laatsten dag komt hij en ziet er vreeselijk genoeg uit.

Aller oogen zijn naar de prairie gewend, waar men een zwarten man ontdekt, die zigzagsgewijze het dorp nadert en onder afgrijselijk lamenteeren van vrouwen en kinderen binnen de palissadeering verschijnt. Hij is van het hoofd tot de voeten naakt en zwart geverfd met witte ringen, de mond met witte insnijdingen als groote tanden versierd; in de hand houdt hij een acht voet langen tooverstaf, waaraan een roode bal bevestigd is, dien hij onder het gaan over den grond voortrolt; eensklaps neemt hij een sprong naar de groep van vrouwen, die de plechtigheid bijwonen.

Zijn verschijning brengt onder de vrouwen de grootste ontsteltenis teweeg; zij roepen om hulp en vlieden in alle richtingen. Op het hooren van al dit gejammer verlaat de grootmeester der plechtigheden de groote kano; hij houdt den Boozen Geest eenvoudig door het vertoonen van de heilige pijp stil en bedwingt hem door dezen talisman, terwijl hij als versteend blijft staan en elk lid in dezelfde houding blijft, die het had, toen hem de pijp werd voorgehouden.

Hierdoor krijgen de vrouwen gelegenheid, zich in veiligheid te brengen, en als zij eenmaal buiten gevaar zijn, hoewel aller harten nog onstuimig van den doorgestanen angst slaan, gaat de schrik eensklaps in het uitbundigste gelach en gejuich over bij zijn plotselinge nederlaag en de onhandige en belachelijke houding, door hem aangenomen en behouden. De oude man houdt in opgerichte houding naast hem stand, hem met schitterende oogen vlak in het gelaat starende, terwijl de tooverpijp zijn duivelsche majesteit in bedwang houdt, de gansche macht van zijn tooverstaf vernietigende en hem zelfs van het vermogen, om zich te bewegen, beroovende.

Voorzeker bieden geen twee menschen ooit verrassender aanblik aan dan deze twee wezens, de oogen, waaruit wederzijds de felste haat spreekt, op elkaar gericht houdende; beiden om het meesterschap strijdende en zich verlatende op hun geheimzinnige krachten; de een, in bedwang gehouden, met zijn zwart beschilderd lichaam voorstellende, of liever voorgevende te zijn O-kee-hee-de (de Booze Geest), de blikken, waarin eeuwigdurende wraak te lezen staat, gericht houdende op den anderen, die zijn blik met diepe minachting beantwoordt en hem ontwapent en onschadelijk maakt onder de bekoring zijner heilige pijp.

Dit tooneel wordt herhaaldelijk gespeeld, totdat de kracht van de tooverpijp bewezen is tegen de aanvallen van den Booze bestand te zijn, en het volk vertrouwen in haar bescherming verkregen heeft. De vrouwen beginnen dan op hun beurt hun vervolger te bespotten en uit te jouwen, totdat eindelijk een van hen hem met een handvol modder in het aangezicht werpt. Dadelijk door dezen aanval overwonnen, begint hij bitter te schreien. Aangemoedigd door deze bekentenis van zwakheid, ontrukt een den duivel zijn staf en breekt hem in stukken, welke stukjes door anderen weder worden opgeraapt en den Booze naar het hoofd geworpen. Op deze wijze van macht en kleur beroofd, heft hij een noodgeschrei aan en ijlt hij, door de nog altijd met slijk werpende menigte vervolgd, naar de prairie terug en het dorp is voor een jaar van den Boozen Geest bevrijd.

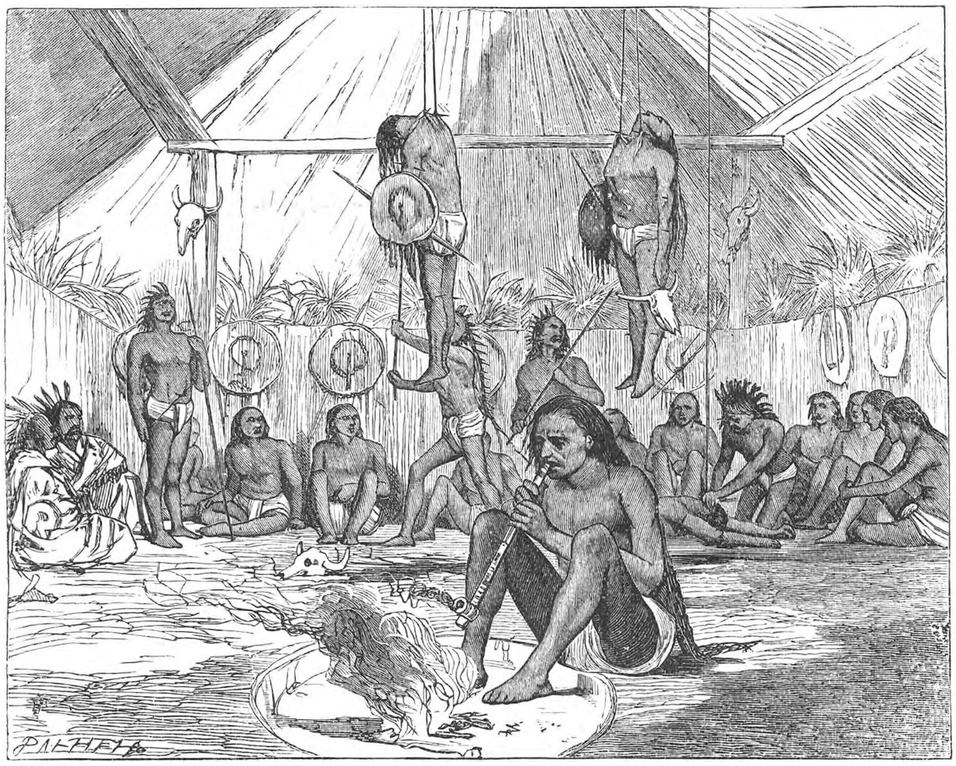

TOONEEL VAN HET GODSGERICHT.

Nu kunnen wij voortgaan met de verdere wijding der jongelieden.

Nadat de kleine verhevenheid met haar geheimzinnigen last uit het midden der groote loge van geneeskunde is verwijderd geworden, worden de leêren koorden door openingen in het dak in handen gegeven van mannen, die buiten staan, terwijl de grootmeester der plechtigheden met zijn helpers, alsmede de opperhoofden en dapperen van den stam, de loge weêr binnentreden en hun plaatsen innemen.

Nu wordt de eerste kandidaat binnengeroepen; uitgeput door vier dagen onthouding van voedsel, drank en slaap, plaatst hij zich voor twee Mandans, die met het werk der pijniging belast zijn. Een dezer houdt in de hand een groot tweesnijdend mes, met opzet bot gemaakt en geschaard, neemt een plooi van het vleesch van schouder of borst en stoot het mes er door, tusschen zijn vinger en duim en het lichaam van den kandidaat. Daarna wordt het mes teruggetrokken en een van de houten

pennen door de opening gewrongen. Deze kunstbewerking wordt ook verricht aan den anderen schouder, aan elken arm even beneden den schouder en elleboog, aan elke dij en elk been onder de knie.

Onder het verrichten dezer operatie geven de kandidaten niet het geringste teeken van pijn; zelfs noodigen zij de toeschouwers uit, om op hun gelaatstrekken te letten, of zij ook eenig teeken van pijn verraden. Veel is hun hieraan gelegen, want van de uitspraak der opperhoofden hangt het aanzien af, waarin zij op later leeftijd staan zullen, zoodat niemand eenige kans heeft, tot aanvoerder eener oorlogsbende benoemd te worden, dien men het onder de beproeving heeft zien opgeven.

Zoodra deze toebereidselen voltooid zijn, worden twee van de lederen koorden van het dak neêrgelaten en om de pennen aan borst en schouders geslagen. Aan de andere pennen worden de wapenen van den kandidaat gehangen, terwijl aan die van den onderarm en het onderbeen de schedels van bisons gehangen worden. Op een gegeven teeken wordt de ongelukkige opgeheschen en hangt dan alleen aan de twee pennen, die niet alleen zijn eigen gewicht dragen, maar ook dat van de zware schedels, daar zijn voeten zes of acht voet van den grond verwijderd zijn. In dezen toestand moet hij zoolang blijven, totdat de natuur eindelijk zwicht en hij flauw valt.

„Omringd," zegt Catlin, „door duivelen, zooals zij werkelijk schijnen te zijn, beraden zij met elkaâr, om nog helscher pijnigingen uit te denken, terwijl een van hen met schimpredenen op de lippen hem nadert, om hem met een langen stok in het rond te draaien. Dit wordt eerst zachtjes verricht, doch langzamerhand sterker, totdat de arme drommel, die de felle pijnen niet langer kan verdragen, in de smartelijkste en hartverscheurendste kreten losbarst, daarbij een gebed tot den Grooten Geest richtende, dat deze hem ondersteunen en beschermen moge in deze bittere beproeving, daarbij voortdurend zijn vertrouwen in diens bescherming herhalende.

„In dezen toestand wordt hij al sneller en sneller in het rond gedraaid en er is geen hoop voor hem, om te ontsnappen, noch kans op de minste verlichting van pijn, totdat door zijn bezwijming de stem hem begeeft, zijn worstelen ophoudt en hij als een schijnbaar levenloos lichaam blijft hangen. Wanneer hij door van lieverlede sneller in het rond te draaien in dezen toestand gebracht is, hetgeen gewoonlijk binnen tien of vijftien minuten plaats heeft, onderzoeken zijn pijnigers hem nauwkeurig en houden hiermede vol, zoolang de minste trilling in het afgebeulde lichaam kan ontdekt worden, opdat hij niet verwijderd wordt, voordat hij, zooals zij het noemen, geheel dood is."

Wanneer zij voldaan zijn, wordt een teeken aan de mannen met de touwen gegeven en de gemartelde man op den grond neêrgelaten, de pennen in de borst weggenomen en de touwen aan een anderen kandidaat vastgemaakt. Op de plaats, waar hij valt, laat men hem liggen, terwijl niemand hem durft aanraken, omdat hij zich in de hoede gesteld heeft van den Grooten Geest en hem te helpen heiligschennis zou zijn.

Wanneer hij een weinig bijkomt, kruipt hij naar een ander gedeelte der loge, waar een medicijn-man met een bisonschedel zit nedergehurkt. Den pink zijner linkerhand als een offer aan den Grooten Geest in de hoogte houdende, legt de neophyt hem op dien schedel en wordt hij met één slag van den bijl afgehouwen. Somtijds wordt ook de wijsvinger van dezelfde hand op dezelfde wijze geofferd, zoodat slechts de duim en de twee middelste vingers tot het hanteeren van den boog overblijven.

Het maakt een punt van eer uit voor de ingewijden, zoo spoedig mogelijk uit hun bezwijming bij te komen, en de voornaamste opperhoofden gaan hen in dit opzicht zeer zorgvuldig na, want dit spoedige herstel is een bewijs, dat de nieuweling sterk is en in staat, om de ontberingen te verdragen, die iedere oorlogsbende ongetwijfeld vóór haar terugkeer ondergaan moet.

Het laatste gedeelte der wijding wordt de Laatste Wedloop genoemd en is, zoo mogelijk, nog vreeselijker beproeving dan een, die de kandidaten nog ondergaan hebben,

De lezer herinnert zich, dat, ofschoon de pennen, waaraan de jonge mannen waren opgehangen, verwijderd worden, zoodra dezen op den grond worden neêrgelaten, nog acht overblijven, twee in elken arm en twee in elk been. Aan elk dezer pennen wordt een zwaar gewicht gehangen, zooals de bisonschedel; geen dezer pennen mag worden uitgehaald. Zij moeten met geweld uit het vleesch gereten worden en dit

is het doel van den laatsten wedloop. Tot nog toe heeft zich de beproeving bepaald tot het inwendige van de loge der geneeskunde, doch de laatste wedloop wordt in de open lucht gehouden en al de bewoners zijn toeschouwers.

De grootmeester der plechtigheden verlaat de loge der geneeskunde, begeeft zich naar de Groote Kano en laat, met het hoofd er tegenaan geleund, een klagenden kreet hooren. Op het geluid zijner stem komen twintig jonge mannen, allen van dezelfde lengte, uit een hut te voorschijn, waar zij zich in de schoone oorlogskleederen van arendspennen gedost hebben. Ieder van hen draagt een krans van wilgetwijgen in de hand; zij stellen zich in een kring rondom de Groote Kano, elkander aan de kransen in de hand vasthoudende. Zij loopen nu zoo hard zij kunnen van links naar rechts rondom de Kano en blaffen en schreeuwen uit al hun macht.

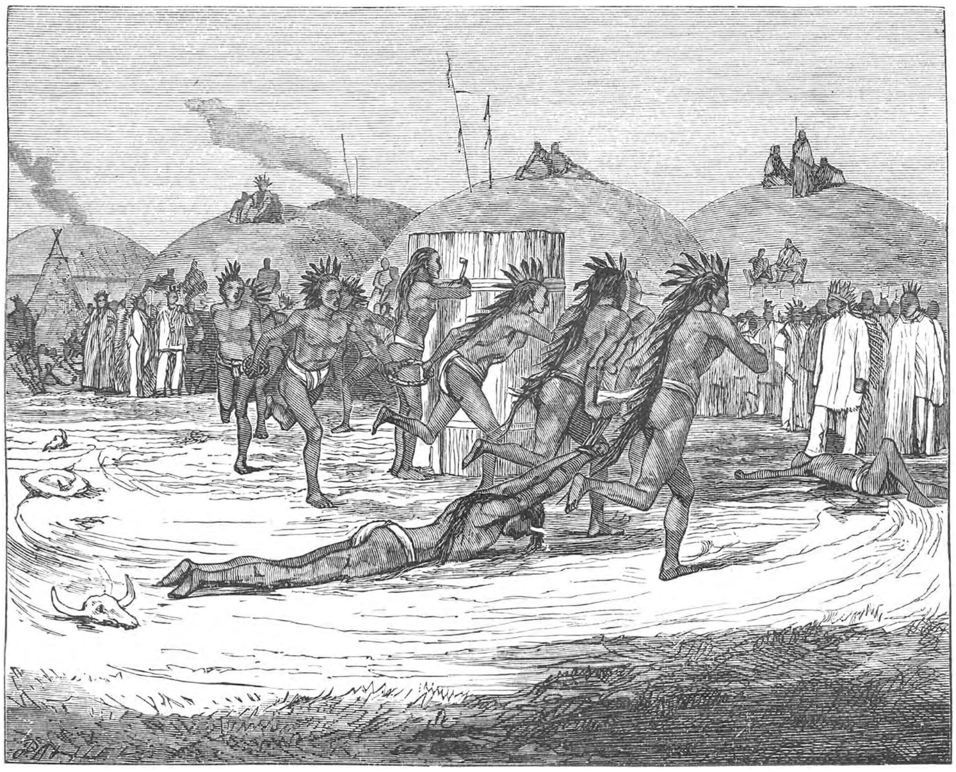

DE LAATSTE WEDLOOP.

De kandidaten worden nu buiten de loge der geneeskunde gebracht, de zware gewichten, aan hun leden bevestigd, nasleepende, terwijl zij in gelijke tusschenruimten buiten den kring der hardloopers geplaatst worden. Naar gelang ieder zijn plaats inneemt, wordt hij overgegeven aan twee krachtige jonge mannen, die om elk zijner polsen een breeden riem slaan.

Zoodra alles gereed is, worden de kandidaten buiten den binnensten kring zoolang rondom de gewijde hut over den grond gesleurd, totdat de pennen, waarin de bisonskoppen waren bevestigd, uit hun lichaam zijn gereten. De omstanders gillen en juichen zoo hard zij kunnen, waardoor het gesteun der lijders niet gehoord wordt, ingeval dezen althans nog zooveel kracht hebben overgehouden, om eenig geluid voort te brengen. Het gebeurt meermalen, dat de pinnen niet uit het vleesch kunnen getrokken

worden; in zulke gevallen pijnigen de vrienden der lijders hen, door onder het voortsleuren de schedels nog met hun eigen gewicht te verzwaren.

De kandidaten vallen meestal flauw, alvorens ver medegesleurd te zijn, maar steeds worden zij in den kring rondgesleept en niet losgelaten, vóór het laatste gewicht afgescheurd is. Zoodra dit geschiedt, laten de twee mannen, die hun ongelukkig slachtoffer over den bodem gesleurd hebben, hun last los, en het lichaam op den grond liggen. Niemand mag den ongelukkige aanraken en daar ligt hij wederom onder de bijzondere hoede van den Grooten Geest. Na eenige minuten krijgt hij zijn bewustzijn terug, staat op en gaat met wankelende schreden door de menigte naar zijn hut, alwaar zijn vrienden hem ontvangen en om het zeerst te hulp komen.

Het is een gestrenge regel, dat de man niet vrijgelaten mag worden, eer de pennen door het vleesch gescheurd zijn.

* * *

De eigenlijke drager en vertegenwoordiger van den religieusen cultus en de theologische autoriteiten der Indianen, als men deze uitdrukking mag bezigen, zijn de tooverdokters en medicijnmannen. Deze lieden worden rijk beloond voor hun diensten, staan in hoog aanzien, doch worden niet zelden meer gevreesd dan geacht. Gewoonlijk zijn zij priesters, waarzeggers, artsen en toovenaars in één persoon; slechts bij enkele volken werden de functies gescheiden. Zij stonden, volgens het volksgeloof, met de hoogere geesten in betrekking, konden deze opvragen of verbannen, en werden daardoor de middelaars tusschen menschen en hoogere machten, een toevlucht in den nood, raadgevers in allerlei zaken. Zelfs den hemel konden zij bedwingen door regen te voorschijn te doen komen, en ook op de jacht hadden zij invloed door het wild te trekken. En bij verliefden waren zij in staat, wederliefde te wekken. De wijze, om tooverpriester te worden, was verschillend. Bij de Irokezen werden zij gekozen en vormden zij een bijzonderen stand. Ieder kon hiervoor aangewezen worden, zelfs vrouwen, en zij hadden tevens een censorambt. Tooverkunsten en dergelijke schijnen dezen niet uitgevoerd te hebben. Ook bij de zuidelijke volken bestonden enkele echte priesters, die de offers brachten en niet medegingen in den oorlog.

Bij de meeste volken evenwel was dit anders en stonden hun goocheltoeren in hoog aanzien.

De Mandans hebben een zonderlinge wijze, om den rang van „medicijn-man" te verkrijgen, in vele opzichten overeenkomende met de regen-makende plechtigheden van Afrika. Daar zij zonder maïs als voedsel bijna niet kunnen bestaan, is gebrek aan regen een groot onheil, dat zoo mogelijk moet afgewend worden. Wanneer zoo iets voorkomt, vervoegen zich de vrouwen, wier taak het is, den grond te bebouwen, bij de opperhoofden en geneeskundigen, hun verzoekende, regen te maken, daar anders het koren sterft. Er wordt dan dadelijk raad belegd en de „medicijn-mannen" vergaderen in het raadhuis, waar zij eerst hun voorbereidende plechtigheden verrichten. Niemand mag het huis binnentreden, uitgenomen de medicijn-mannen en de kandidaten, die naar dien rang streven.

Er zijn gewoonlijk tien of vijftien jonge mannen, die zulk een hoogen prijs op dien rang stellen, dat zij de kans van mislukken willen wagen, bereid hun goeden naam op het spel te zetten, indien het hun mislukt, den regen van den hemel af te doen dalen. Zij worden een voor een uit de loge geroepen en nemen hun plaats op het dak in, wanneer zij de plechtigheden volvoeren, die zij denken, dat den vurig verlangden regen zullen bezorgen. Zij staan daar van den op- tot den ondergang der zon; valt er geen regen, dan gaan zij met schande overladen naar huis en zonder eenige hoop, om in den raad van den stam toegelaten te worden. Komt er evenwel regen, dan is de naam van den regen-maker gemaakt, en hij wordt onmiddellijk in den raad onder de opperhoofden en grootste dapperen toegelaten.

Catlin vermeldt ons een zonderling geval betreffende dit regen-maken, waarvan hij eens getuige was.

Er heerschte sedert eenigen tijd groote droogte in het land en de regen-makers waren reeds sedert drie dagen druk bezig geweest. Den eersten dag beproefde een man, Wakhee of het Schild genaamd, zijn geluk, maar slaagde niet. Hetzelfde lot had Om-pah, of de Eland, in weerwil van zijn hoofdtooisel, vervaardigd van het vel

van een raaf, den vogel, die te midden der stormen zijn vlucht neemt. Wa-rah-pa, of de Bever, beproefde het ook, doch slaagde evenmin, en op den vierden dag nam Wak-a-dah-ha-hee, het Witte Buffelhaar, zijn plaats op de loge in. Hij stelde het grootste vertrouwen op de roode bliksemschichten, waarmede hij zijn schild beschilderd had, en in den enkelen pijl, dien hij in de hand droeg. Hij hield een toespraak tot het volk, verklarende bereid te zijn, zich voor het welzijn van den stam op te offeren en òf regen te bezorgen òf zijn geheele leven met de honden en oude vrouwen door te brengen. Hij verzekerde, dat de eerste zijner voorgangers schipbreuk had geleden, omdat het schild de regenwolken afweerde; de tweede, omdat de raaf een vogel was, die zich boven den storm verhief en er dus niet om gaf, of het regende of niet; de derde was naar zijn meening niet geslaagd, omdat de bever altijd nat was en geen regen behoefde. Maar wat nu hemzelf aanging, zouden de roode bliksemschichten op zijn schild de zwarte donderwolk brengen en zijn pijl de wolk doordringen en het water over de velden uitstorten.

Nu gebeurde het, dat juist op dat oogenblik een stoomboot, de eerste, die ooit de Missouri bevaren had, in het gezicht van het dorp der Mandans gekomen, een saluutschot gaf uit een twaalfponder-kanon. Het geluid van het stuk werd natuurlijk voor donder gehouden — het dorp was opgetogen van vreugde. Kostbare giften werden den gelukkigen regenmaker van alle kanten aangeboden; moeders boden hem hun dochters tot vrouwen aan en de medicijn-mannen kwamen uit hun loge te voorschijn, teneinde hem plechtig onder hen op te nemen.

Plotseling zag Wak-a-dah-ha-hee van zijn verheven standplaats de stoomboot de rivier opwerken en den donder uit haar zijden spuwen. Hij wendde zich tot de opperhoofden en de vergaderde menigte, hun zeggende, dat, ofschoon de geluiden niet die van den donder waren, zijn geneesmiddel sterk was en een donderboot naar het dorp gevoerd had. De geheele bevolking drong stom van verbazing naar den oever; in de opgewondenheid van het oogenblik werd zelfs de regenmaker vergeten. De passagiers kwamen te midden der Mandans aan wal en het overige van den dag was alles opschudding en verwarring. Even voor het ondergaan der zon ontdekte Wit-Buffelhaar eenige zwarte wolken aan den horizon, onopgemerkt door de opgewonden menigte. In een oogwenk was hij weder op het dak van het raadhuis, den boog gespannen en den pijl in de hand zwaaiende. Hij hernieuwde zijn pocherijen en bezweringen, en toen de wolk boven het dorp kwam, schoot hij zijn pijl in de lucht. Daar plast de regen in stroomen neder, den gelukkigen regenmaker, die nog altijd op het dak stond en zijn donderschild al pochende zwaaide, door en door nat makende.

De storm hield den ganschen nacht aan; ongelukkig sloeg de bliksem in een der hutten en doodde een jong meisje. Ontsteltenis heerschte in het geheele dorp en niemand was meer verschrikt dan de nieuwe medicijn-man, die vreesde, dat de raad hem verantwoordelijk voor het lot van het meisje zou stellen en hem tot een wreeden dood veroordeelen. Daarenboven hield hij zich eenigermate aansprakelijk, daar hij het dak van het raadhuis verlaten had, voordat hij regen bezorgd had.

Vroeg in den morgen dus verzocht hij zijn vrienden hem zijn drie paarden te brengen, en toen de zon opging, beklom hij de loge opnieuw en sprak het volk toe. Zijn geneesmiddel was *te* sterk geweest, zeide hij. „Ik ben jong en was te voortvarend. Ik kon mij niet ophouden. De wigwam van Mah-Sisb is in de asch gelegd en vele zijn de oogen, die weenen om Ko-ka (de Antilope). Wak-a-dah-ha-hee geeft drie paarden, om de harten op te vroolijken van hen, die om Ko-ka weenen. Zijn geneesmiddel is groot. Zijn pijl doorboorde de zwarte wolk en de bliksem kwam en de donderboot ook. Wie zegt, dat het geneesmiddel van Wak-a-dah-ha-hee niet sterk is?"

Deze vernuftig uitgedachte toespraak werd met luide toejuichingen ontvangen en van dat oogenblik af tot aan zijn dood toe verkreeg Wak-a-dah-ha-hee de eervolle benaming van het „Groot-Dubbele-Geneesmiddel."

Wij hebben op pag. 93 er reeds op gewezen, dat de 14 à 15-jarige jongen zijn „médecin" zoekt. Over dit bijgeloovig gebruik nog iets naders.

Als de jongelingsdroom door den knaap in de eenzaamheid gedroomd wordt, wordt het eerste dier, waarvan hij droomt, door hem als zijn „geneesmiddel" beschouwd.

Hij keert dan naar huis terug, en zoodra hij een weinig rust genoten heeft, gaat hij zijn geneesmiddel opzoeken. Als hij het gedood heeft, bewaart hij de huid, in welke gedaante ook. Deze wordt doorgaans in den vorm van een zakje genaaid en bevat een of twee andere toovermiddelen. Dit is de medicijnzak, dien wij reeds noemden. De grootte van den medicijnzak verschilt zeer naar gelang der grootte van het dier, van welks huid de zak gemaakt is. Somtijds is hij drie of meer voet lang en dan weêr zoo klein, dat de bezitter hem onder zijn kleederen kan verbergen.

De Indiaan scheidt zich nooit van zijn medicijnzak. Hij beschouwt dien als volstrekt onmisbaar, om zich bij elke onderneming, van welken aard ook, van den goeden uitslag te verzekeren; zelfs in den strijd neemt hij hem in vast vertrouwen mede. Indien hij den zak in het gevecht verliest, wordt hij met schande overladen

DE MEDICIJNMAN IN DE UITOEFENING ZIJNER PRAKTIJK.

en is er slechts één weg, om zijn goeden naam terug te erlangen. Een Indiaan kan zich slechts ééns zijn geneesmiddel vervaardigen en het zich door nogmaals te vasten en te droomen nimmer terugbezorgen. Maar zoo hij een vijand in open strijd kan verslaan en diens medicijnzak veroveren, is zijn stand in den stam hersteld en hij neemt van dien tijd af aan het geneesmiddel van den verslagene in ruil voor zijn eigen. Zoo het een man, die zijn eigen geneesmiddel niet verloren heeft, gelukt, zich in den strijd van dat zijns vijands meester te maken, is hij gerechtigd een „dubbel geneesmiddel" aan te nemen; zoo iemand verzuimt nimmer de gelegenheid, de beide medicijnzakken te vertoonen als zegeteekenen zijner dapperheid. Dat nemen van een medicijnzak is even eervol als het nemen van een scalp, en de gelukkige krijgsman heeft daarenboven het voordeel, dubbel door de twee toovermiddelen beschermd te zijn.

Er zijn slechts weinige gevallen bekend, dat een Indiaan vrijwillig zijn medicijnzak heeft afgestaan, en in zulke gevallen zal de grootste heldendaad hem niet licht de achting van zijn stam teruggeven. Somtijds kan hij door lang aanhouden van blanke mannen overgehaald worden, hem te begraven, maar hij beschouwt het graf als dat van een geachten bloedverwant, komt het zoo dikwijls mogelijk bezoeken, zich bij de heilige plaats nederleggende en tot den zak sprekende, alsof deze een levend wezen was. Somtijds offert hij iets aan zijn geliefkoosden zak; als hij een rijk man is, offert hij zijn paard.

Zulk een offer wordt beschouwd als een openbare plechtigheid. De eigenaar van den medicijnzak begeeft zich aan het hoofd eener lange processie naar de prairie en drijft zijn paard voor zich uit, hetwelk altijd het beste moet zijn, dat hij bezit. Het dier wordt vreemd beschilderd en gebrandmerkt en aan een langen lasso vastgehouden. Wanneer de processie op de bepaalde plaats aankomt, zendt de offeraar een lang gebed op tot den Grooten Geest, den lasso latende afglijden van het dier, dat van dat oogenblik af aan zijn plaats inneemt onder de wilde paarden der prairie. Zoo het immer door den lasso gevangen wordt, wordt het dadelijk aan het brandmerk herkend en weder in vrijheid gesteld.

Zulk een offer wordt zeer hoog door den stam geschat en geeft den man het voorrecht, deze omstandigheid op zijn mantel en tent te vermelden. Eén Mandan-opperhoofd offerde op deze wijze niet minder dan zeventien paarden.

Doch om tot den medicijnman terug te keeren.

Het best kan hij waargenomen worden bij de uitoefening zijner kunst op een ziek man. Hij draagt tot dit doel een van de meest buitengewone kostuums, ooit door den menschelijken geest uitgedacht.

Geen twee medicijnmannen dragen een zelfde kostuum, maar het is bij allen een vereischte, dat elk artikel abnormaal zij. Catlin zag de hulp van een dezer mannen ingeroepen bij een Zwartvoet-Indiaan, die met twee kogels door het lichaam geschoten was. Er was niet de minste kans op zijn herstel, maar toch moest de medicijnman ontboden worden.

Er werd een kring rondom den stervenden man geformeerd en een doorgang opengehouden voor den man der geheimen. Binnen weinige minuten liep een algemeen hush-h-h door de vergadering, toen het geklingel en gerammel zijner versierselen de nadering van den wijzen man aankondigde. Toen deze binnen den kring trad, kon niets het wild groteske van zijn kostuum overtreffen. Bij wijze van mantel droeg hij het vel van een gelen beer — een buitengewoon zeldzaam artikel in Noord-Amerika en daarom op zichzelf reeds een krachtig geneesmiddel. Het vel van den kop was tot een masker gevormd, dat de trekken van den toovenaar geheel verborg. De vellen van verschillende dieren hingen aan zijn kleeding te slingeren; in de eene hand hield hij zijn tooverstaf en in de andere de toovertrom, die de arcana zijner orde bevatte.

Zijn bewegingen waren zijn voorkomen waardig. Hij trad binnen met een reeks wilde sprongen en gillen, gepaard met het geratel en het slaan op zijn toovertrom. Zijn patiënt genaderd zijnde, begon hij bij het accompagnement zijner trom rondom hem te dansen, over hem heen te springen, hem van de eene zijde op de andere te rollen, al het mogelijke doende, om zijn laatste oogenblikken onuitstaanbaar te maken. Inderdaad mocht de man sterven, al was het slechts, om van zijn doctor bevrijd te worden. Weldra stierf de ongelukkige, maar de man, in het minst niet verlegen door het mislukken zijner pogingen, danste den kring uit, zooals hij hem was binnengekomen, en keerde naar zijn hut terug, om zijn ambtskleeding uit te trekken en in te pakken.

P. Kane woonde een eenigszins hiermede overeenkomend tooneel bij, waar de wijze van manipulatie bijna dezelfde was, ofschoon de medicijnman, in plaats van zich in een vreemde kleeding te vermommen, juist tot het tegenovergestelde uiterste ging. De geschiedenis wordt verhaald in Kane's „Zwerftochten van een kunstenaar" op de volgende wijze:

„Ongeveer te tien ure 's avonds slenterde ik in het dorp rond; een groot geraas in een der hutten hoorende, trad ik binnen en vond een oude vrouw, een der schoonste meisjes, die ik ooit zag, ondersteunende. Zij was geheel naakt. De beenen kruiselings en naakt, zat in het midden van het vertrek de medicijnman, met een

houten schotel met water vóór zich, terwijl twaalf of vijftien andere mannen rondom de hut gezeten waren. Het doel was het meisje te genezen van een ziekte, die haar zijde aandeed. Zoodra mijn tegenwoordigheid was opgemerkt, werd er ruimte voor mij gemaakt, om ook te gaan zitten.

„Den bedienenden medicijnman gudste het zweet van aangezicht en handen tengevolge zijner krachtige pogingen; hij nam spoedig zijn zetel onder de overigen in, uitgeput van vermoeienis; een jonger medicijnman nam vervolgens zijn plaats in vóór de kom en dicht naast de patiënte. Zijn kleed afwerpende, begon hij te zingen en op de hevigste wijze te gesticuleeren, terwijl de anderen de maat hielden door met kleine stokjes op holle houten kommen en trommen te slaan, onder voortdurend gezang. Na zich ongeveer een half uur op deze wijze ingespannen te hebben, totdat het zweet hem in stralen langs het lichaam liep, sprong hij plotseling op de jonge vrouw toe, zette zijn tanden in haar zijde en schudde haar eenige minuten, terwijl de patiënte de hevigste pijnen scheen te lijden. Hij liet daarop los en riep uit, dat hij het had, tezelfder tijd de handen aan zijn mond brengende, waarna hij ze in het water dompelde onder voorgeven, de ziekte, die hij te voorschijn had gehaald, met groote moeite onder water te houden, omdat zij er anders uit zou springen en naar haar slachtoffer terugkeeren.

„Eindelijk haar overmeesterd hebbende, wendde hij zich zegevierend tot mij en hield iets tusschen vinger en duim van elke hand, hetwelk een stuk kraakbeen scheen te zijn, waarop een der Indianen zijn mes sleep en het in tweeën sneed, in elke hand een stuk latende. Een van de stukken wierp hij in het water, het andere in het vuur, een en ander met begeleiding van een duivelsch geraas, hetwelk alleen een medicijnman kan maken. Daarna stond hij, zeer met zichzelf ingenomen, op, ofschoon het mij toescheen, dat de arme lijderes alles behalve verlicht was door de ruwe behandeling, die zij ondergaan had."

* * *

De Indiaan vraagt bij al zijn handelingen de hulp van de hoogere machten, en elke onderneming vangt hij aan met godsdienstige verrichtingen. Vooral de Osagen moeten streng zijn in hun godsvereering en luid recitatief bidden zij elken morgen een uur lang bij het aanbreken van den dag, dikwijls ook des avonds: „Wohkonda (vader des levens) erbarm u over mij, ik ben arm!" Vóór zij op de jacht gaan, als zij een bloedverwant verliezen of een ongeluksboodschap krijgen, wrijven zij hoofd en aangezicht met aarde in, welke zij niet weer afwasschen dan wanneer zij meenen, de gunst der goden te hebben verkregen. De Dacota's bidden slechts kort: „geesten der dooden, zijt mij genadig!"

De offers, welke de Indianen hun goden brachten, waren van verschillenden aard. Het schijnt hierbij een heerschende voorstelling geweest te zijn, dat de goden deze offergaven noodig hadden, of er van genoten. Dit zagen wij bij de beschrijving van het rooken (zie pag. 98). Volgens Garcilasso zou in Florida het eerstgeboren kind aan de zon geofferd geworden zijn, en ook in Virginië moet iets dergelijks geschied zijn, terwijl door de ouders op altaarsteenen bloed van dieren, tabak enz. geofferd werden. In vele streken des lands slachtte men knapen om te offeren; eenigen der tot offer bestemde knapen werden gespaard en dezen traden dan in den priesterkring. Ook in Nieuw-Engeland schijnt men in de oudheid kinderen geofferd te hebben; van de Sioux is een voorbeeld daarvan uit de vorige eeuw bekend. Het doel hiermede was meestal, zich krijgsgeluk te verzekeren. De Pani's daarentegen brachten jaarlijks in de lente een bijzonder door hen vereerde groote ster, Venus, een menschenoffer, om een goeden oogst te verkrijgen. De gevangene, die hiervoor uitgekozen was, werd vooraf goed gevoed en verzorgd en omtrent zijn lot in 't onzekere gelaten. Het slachtoffer werd op een houtmijt gebonden en met pijlen doorschoten, doch vóór het stierf, werd hem een stuk vleesch uit het lichaam gesneden, en met het bloed, dat er uit vloeide, besproeide men het jonge koren.

Van de dierenoffers werd dat van den witten hond het hoogst gesteld, ongetwijfeld wijl de hond door alle tijden heen het meest waardevolle dier was, dat de Indianen bezaten.

Een aanzienlijk gedeelte van den cultus maakten de dansen en optochten uit, welke

grootendeels in zeer eigenaardige kostuums werden uitgevoerd. Evenwel zijn het meestal dagen van pleizier, als zulke plechtigheden verricht worden. Maar dit sluit niet uit, dat het niet deelnemen aan die dansen enz. den Grooten Geest vijandig zou stemmen. De meeste dansen worden naar dieren genoemd: beredans, hondedans; verder kent men den „medecin”dans, den scalpdans enz. De meeste dier dansen zijn pantomimes, dramatische voorstellingen enz. De Noord-Amerikanen bezitten geen eigen dansen en liederen, maar hebben die aan de zuidelijker stammen ontleend.

Den scalpdans der Sioux beschreven wij reeds op pag. 75.

De scalpdans der Dacota's wordt door de vrouwen uitgevoerd; hij is bestemd tot viering van de zege. Tooverpriesters zingen bij dien dans, slaan op de trommel, zwaaien de kleppers. De vrouwen dansen in concentrische kringen om de scalpen rond, van vier tot twaalf de schouders tegen elkander drukkend. Bij elken trommelslag verheffen zij zich zoo hoog mogelijk, springen en glijden een weinig naar links en zingen daarbij met de tooverdokters in koor. In het midden hangen de scalpen aan een paal; soms ook draagt een der vrouwen ze op de schouders. In de pauze verhaalt iemand, die een echtgenoot of zoon in den oorlog verloren heeft, de geschiedenis van dit ongeluk en eindigt met de woorden: „Wiens scalp heb ik nu op mijn schouders?” Dan juichen allen en de dans begint opnieuw.

* * *

Wij eindigen met de beschrijving van een spel der Indianen, nl. het balspel, waarvan een wijziging in Engeland is ingevoerd onder den naam van La Crosse. Het geheele spel bestaat in het werpen van een bal door een poort aan het einde der baan, verdedigd door de tegengestelde partij. Wij willen eerst het spel beschrijven, zooals het door de Choctaws gespeeld wordt.

De bal wordt met zorg vervaardigd van wit wilgenhout en versierd met zonderlinge figuren, die er met een gloeiend ijzer in gebrand worden. De balstokken of raketten gelijken veel op de onze, maar hebben langere en dunnere handvatsels en een veel kleiner hoepeltje aan het einde. Ieder speler heeft twee dezer stokken, in elke hand een. De kleeding der spelers is zeer eenvoudig en bepaalt zich tot een gordel, een staart van wit paardenhaar of pennen en manen van geverfd paardenhaar om den hals. De gordel, waaraan de staart is bevestigd, mag zoo prachtig mogelijk versierd zijn en de speler mag zich met zulke schitterende kleuren beschilderen, als hij slechts wil, maar geen ander kleedingstuk is geoorloofd, zelfs geen mocassins aan de voeten.

Op den avond van den bepaalden dag begeven zich de twee partijen naar de plaats, waar de eindpoorten reeds zijn opgericht, op een afstand van een paar honderd passen van elkaâr, en voeren daar den balspel-dans bij fakkellicht uit. Juist in het midden tusschen de twee grenspoorten, waar de bal wordt opgeworpen, zitten vier oude medicijnmannen, zingende en op hun trommen slaande, terwijl de spelers zich ieder aan het einde der baan verzameld hebben, met luide stem zingende en hun balstokken rammelende. De dans duurt den ganschen nacht, zoodat de spelers geen oog sluiten — een zeer slechte voorbereiding, zou men denken, voor de sterke inspanning van den volgenden dag. Al de weddenschappen worden dezen nacht gesloten en de waarde der artikelen bepaald; messen, wollen dekens, geweren, kookgereedschappen, tabak en zelfs paarden en honden worden in bewaring gesteld der pandhouders, die er bij zitten en ze den geheelen nacht bewaken.

Ongeveer negen uur begint den volgenden morgen het spel. De vier medicijnmannen, met den bal in bewaring, gaan zitten als te voren, in het midden tusschen de grenspalen, terwijl de spelers zich zoowel voor den aanval als voor de verdediging verzamelen. Op een gegeven teeken wordt de bal hoog in de lucht geslingerd en onder het vallen loopen de twee tegengestelde partijen van spelers toe. Daar er dikwijls verscheidene honderden spelers aan iedere zijde zijn, kan men zich voorstellen, dat het geheel een zeer levendig tooneel oplevert.

„Te midden dezer wanhopige worstelingen om den bal,” schrijft Catlin, „waar honderden dooreen loopen en elkander werkelijk over het hoofd springen en tusschen de beenen hunner tegenstanders doorkruipen, elkander den voet lichtende en zooveel mogelijk afbreuk doende en op zijde werpende, dit alles onder het oorverdoovend

geraas van gillende en blaffende stemmen, komen in snelle opvolging een menigte feiten en voorvallen voor, welke iedereen, die nooit in de gelegenheid geweest is, zoo iets bij te wonen, in de hoogste mate verbazen en tegelijk vermaken.

„In deze worstelingen wordt alles in het werk gesteld, om den voorste, die misschien den bal meester zal worden, in zijn voortgang te stuiten; maar deze pogingen ontmoeten vaak een wanhopigen tegenstand, die soms in een hevig vuistgevecht ontaardt. Terwijl zij dit nu met elkander persoonlijk uitmaken, worden zij zoolang door beide partijen met rust gelaten. Het is de regel bij dit spel, dat bij beide partijen alle wapenen in de afzonderlijke kampen worden achtergelaten en niemand zich van een wapen mag voorzien, zoodat er bij de plotseling opkomende,

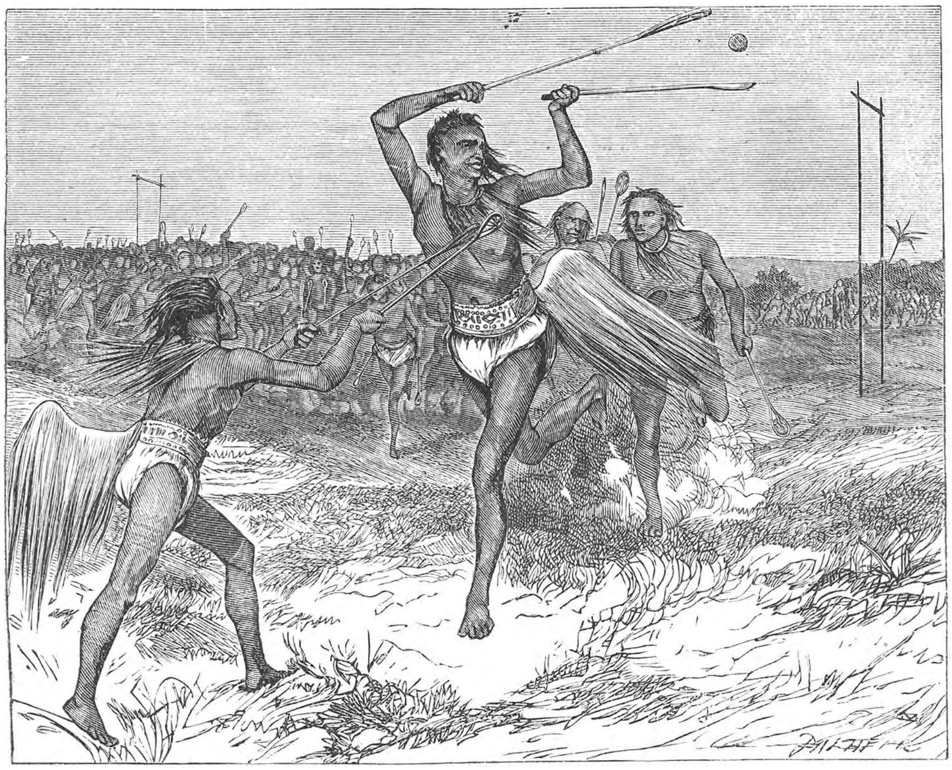

HET BALSPEL.

maar even plotseling gestilde twisten geen vrees behoeft te bestaan voor ernstige persoonlijke beleediging.

„Somtijds bereikt de bal den grond en stort er zich zulk een verwarde menschenmassa overheen, dat er wegens het oprijzende stof geen mogelijkheid bestaat, hem te krijgen of zelfs maar te zien; dan weder rolt eene dicht massa balstokken, roode huiden en bloedige neuzen misschien een kwartier lang over den grond, zonder dat iemand in staat geweest is, den bal te zien.

„Voor elken keer, dat de bal door de poort van iedere partij was doorgegaan, werd één gerekend. Vervolgens hield men ongeveer een minuut op, waarna de bal opnieuw door de rechters van het spel werd in de hoogte geworpen en ook de worsteling opnieuw begon, en zoo verder, totdat de gelukkige partij 100 bereikte, waarmede het spel was afgeloopen."

Het is den spelers in dit spel niet vergund, den bal met hun stokken voort te

slaan of hem in de hand op te vangen, maar wel hem op te vangen tusschen de gevlochten uiteinden der stokken en er dan mede weg te loopen, waartoe dan ook elk speler zijn best doet.

Het balspel bij de Sioux komt volkomen overeen met dat van de Choctaws, uitgenomen dat de spelers slechts één stok hebben, die met beide handen gehanteerd wordt.

Somtijds zijn de mannen zoo vriendelijk, hun vrouwen een balspel te laten spelen, onder uitloving van een hoeveelheid goederen, die zij aan een horizontalen staak hangen, om de speelsters door dit gezicht nog meer aan te moedigen. Zulke ondergeschikte wezens als vrouwen mogen evenwel de ballen en raketten der mannen, hun meerderen, niet gebruiken, maar spelen met een paar kleine zakken, met zand gevuld, en aan elkander bevestigd door middel van een touw van ongeveer achttien centimeter lengte. Iedere speelster is voorzien van twee lichte stokken, ongeveer twee voet lang, en met deze stokken weten zij behendig de zandzakken op te vangen en ze naar de eindpalen te werpen. De vrouwen spelen met evenveel geestdrift als de mannen, en dikwijls gelijkt het spel eerder een algemeen gevecht dan een vreedzaam tijdverdrijf.

Sedert de invoering van paarden zijn de Amerikaansche Indianen verzot geworden op wedrennen, waarbij zij zulke hooge weddenschappen aangaan, dat zij vaak alles verliezen, wat zij bezitten. Bij deze wedrennen mogen noch het paard, noch de berijder eenig kleedingstuk dragen en zelfs geen zadel of buikriem gebruikt worden.

Zij hebben ook bootwedstrijden, waarin de toeschouwers niet minder belang stellen dan zij, die de Oxford en Cambridge wedstrijden bijwonen. De kano's worden meestal door slechts één man geroeid.

HOOFDSTUK X.

TEGENWOORDIGE TOESTAND DER INDIANEN IN NOORD-AMERIKA.

De Indianen in Noord-Amerika vormen een volken-ruïne. Van die talrijke stammen, van hun natuurleven is weinig meer overgebleven. Evenals de bison is ook de Indiaan grootendeels uit zijn vaderland verdrongen, in zijn bestaan beperkt en zelfs tot op een betrekkelijk klein aantal na uitgeroeid. De natuurvolken van de Nieuwe Wereld waren niet bestand in den „struggle for life" tegen de kinderen der Oude Wereld.

Hoe groot het aantal Indianen van Noord-Amerika eens geweest is, valt niet te zeggen. De schattingen loopen zeer uiteen, van 700,000 tot 2,000,000, zoover het Noord-Amerika betreft, Mexico uitgesloten.

Het vraagpunt omtrent het verdwijnen der Indianen is o.a. door Prof. Gerland behandeld. Gerland heeft een berekening gemaakt van het aantal, dat de Indianen waarschijnlijk omstreeks 1600 zouden bereikt hebben. Natuurlijk zijn die cijfers in bijzonderheden niet juist te vinden, doch op grond van verschillende gegevens komt hij tot eenige resultaten, die betrekkelijk betrouwbaar zijn.

Zoo werd het volgende gevonden:

In de Oostelijke Vereenigde Staten	± 220 000
„ „ Westelijke Vereenigde Staten tot het Rotsgebergte . .	„ 309 250
„ Californië	„ 40 000
„ Britsch Noord-Amerika	„ 160 000
Totaal . . .	± 729 250

Daar op dit oogenblik het aantal Indianen ± 379,000 zal bedragen, kan men met recht zeggen, dat de Indianen sterk verminderd zijn in aantal.

De Indianen vormen in de laatste drie eeuwen niet alleen geen toenemend, maar een afnemend volk, dit is zeker. Doch, zooals wij beneden zullen zien, het is zeker, dat die vermindering van Indianen ook voor een gedeelte het gevolg is van hun versmelting met Europeanen.

In de politieke meening ten opzichte der Indianen stonden twee partijen steeds tegenover elkander. De eene partij wilde alle roodhuiden met kruit en lood vernietigen; zooals reeds veel tijdens de geschiedenis plaats had; een andere partij, even eenzijdig ingelicht door de phantasie-scheppingen van Cooper e. a., zag in de Indianen zuivere, onschuldige natuurkinderen, wier ondergang met tranen werd tegemoet gezien.

Welke waren de oorzaken van den achteruitgang der Indianen? Reeds in de aanraking met een hooger ontwikkeld ras ligt de kiem voor den ondergang van het minder ontwikkelde. De oorlogen tusschen Blanken en Indianen hebben ongetwijfeld ook velen te gronde gericht. Doch het vuurwater of de sterke dranken en de besmettelijke ziekten, als de pokken, door Blanken overgebracht, arbeidden aan hetzelfde proces. En eindelijk moet een groote oorzaak van het verminderen der Indianen gezocht worden in de bloedvermenging met de Blanken, waardoor de Indianen verdwenen.

Op dit laatste verschijnsel heeft Wilson bovenal de aandacht gevestigd. Zooals uit de vermenging van Blanken met Negers de niet onvruchtbare mulatten ontstonden

geschiedde en geschiedt het ook met Europeanen en Indianen, doordien namelijk de Blanke mannen de menging inleidden. Onophoudelijk gaat die vermenging verder, in het oosten met het overwicht van de Blanken, in het westen met dat van de Indianen. Het ligt niet in de natuur der volbloed-Indianen, dat zij uitsterven, maar het ligt in den aard der verhoudingen, dat de volbloed-Indianen verdwijnen. Het Indiaansche bloed vloeit in Blanke familiën. Daaruit verklaart zich gedeeltelijk het schijnbare uitsterven der Indianen, daardoor wordt ook het schijnbaar geringe aantal van gemengd bloed verklaard.

Ook tegenwoordig is het aantal Indianen nog niet volledig bekend; de volkstellingen kunnen nog niet anders dan bij benadering hun cijfer opgeven. En daardoor moet men uit een schijnbare toeneming der Indianen, volgens de opgaven van den census, nog geen overijlde besluiten trekken, omdat de oudere cijfers misschien minder dicht bij de waarheid waren dan de jongere.

Het aantal Indianen bedroeg, volgens de opgaven der laatste volkstellingen, in Noord-Amerika 378,962 tegen 444,704 tien jaren vroeger. De verdeeling der Indianen was als volgt:

Alaska	(1890)	10 490	(1880)	13 623
Canada	(1891)	121 638	(1881)	108 547
Vereenigde Staten	(1891)	246 834	(1880)	322 534
Totaal. . . .	(1890—91)	378 962	(1880—81)	444 704

In Alaska geeft de laatste telling het aantal 23,274, waarbij 12,784 Eskimo's zijn te rekenen, zoodat 10,490 Indianen overblijven, van welken er 4739 tot de Thlinkiten en 3441 tot de Athapasken gerekend worden. Omtrent de beschaving der Indianen zeggen deze berichten weinig, alleen dit, dat in het kustgebied (ten oosten van den meridiaan over den St. Eliasberg) ruim 1000 Indiaansche kinderen ter school gingen.

Ook in Canada wordt de opmerking gemaakt, dat de Indiaansche kinderen levendig deelnemen aan het onderwijs en dat de vroegere afkeer van de school steeds geringer wordt, vooral bij de Zwartvoeten. Vele der industrie- en kostscholen (alumnaten) zijn van groote beteekenis, daar zij voor de Indianen grootere waarde hebben dan de zoogenaamde dagscholen, en zij de kweekelingen van de schadelijke invloeden van hun Indiaansche vaderland verwijderd houden. Dat de Indianen meer besef hebben van den zegen van het onderwijs, blijkt ook hieruit, zegt een bericht, dat het aantal leerlingen van 4126 in 1881 tot 7554 in 1891 gestegen was. De grootste toeneming van het aantal Indianen-leerlingen in Canada was te bespeuren in Manitoba en de Noordwest-territoriën.

De regeering in Canada tracht met alle middelen de Indianen van haar gebied tot gezeten lieden te vormen; zij schenkt hun met dit doel zaaigraan, landbouwgereedschappen en vee, om hen tot boeren te maken. Gedeeltelijk slaagt dit pogen; in 1891 vond men in Canada 75,200 gezeten Indianen, (tegen 46,700 in 1881), die 400 K.M². bewerkt land en 61,000 stuks vee bezaten. Hierop komen wij bij de beschrijving van Canada terug.

* * *

In de Vereenigde Staten had zeker de heftigste strijd tusschen Blanken en Indianen plaats. Wel werden de Blanken geenszins overal vijandelijk door de inboorlingen ontvangen, doch in den regel duurde het niet lang, of vijandelijkheden barstten uit. De Europeanen, dikwijls niet de besten, maakten zich niet zelden willekeurig meester van den grond, waarop in elk geval de inboorlingen het meeste recht hadden, en hierdoor moest er wel verbittering ontstaan. Ook andere onrechtvaardigheden hadden plaats. Zoo ontstonden herhaaldelijk conflicten, die op een rassenkrijg uitliepen, welke langen tijd bijna onafgebroken voortduurde. Zelfs werd de religie der Blanken niet zelden in het kleed van hun eigenbelang gehuld door de leer „dat de Roode man bestemd was, door den Blanke te worden uitgeroeid of verdrongen."

De praktijk maakte het duidelijk, dat de beide rassen, met zoo groot verschil in levenswijze, niet vreedzaam naast elkander konden wonen. Bijna elk jaar vonden

er op de lange grenslinie, waar de van het oosten voortschuivende Blanken en de Indianen elkander ontmoetten, verstoringen van orde en vrede plaats en werd de geregelde ontwikkeling der cultuur belemmerd. Deze omstandigheid leidde de Vereenigde Staten tot het denkbeeld de Indianen in bepaalde gewesten te vereenigen, waar zij tegen de uitmergeling der Blanken beschut waren, zoodat dezen aldus in hun rustig bedrijf niet meer gestoord werden, terwijl de Indianen in hun afgezonderde gebieden of reservations beter bewaakt konden worden.

Ongetwijfeld een goed beginsel, dat evenwel door de uitvoering veel kouds en onmeedoogends had. Onze landgenoot Dr. H. F. C. ten Kate Jr. geeft in zijn boek over de door hem gedane onderzoekingen van de Indianen een uitvoerig verhaal

BEJAARDE INDIAANSCHE VROUW.

van de lijdensgeschiedenis der Cheyenne's, een der weinige van de drama's uit den strijd tusschen Indianen en Blanken, die ruchtbaarheid verkreeg. Een troep van vijfhonderd Cheyenne's en Arrápahoe's, mannen, vrouwen en kinderen, werden in tijd van vrede, bij het krieken van den dag, laaghartig overrompeld en uitgemoord door een sterke macht van vrijwilligers van Colorado. Niets werd in dit bloedbad gespaard; zelfs vrouwen en kinderen vonden geen genade in de oogen hunner „Christelijke" belagers, en de Blanke overwinnaar roemde er op, dat hij vijfhonderd Indiaansche krijgers in 't stof had doen bijten. Op die gebeurtenis volgde een Indianen-oorlog, die dood en verderf in de woningen der kolonisten bracht en niet minder dan 30 mill. dollars aan het Gouvernement kostte, maar eindigde met de onderwerping en terugdringing van deze volken in reservations. Op soortgelijke wijze

werden de meesten der in de Vereenigde Staten levende Indianen gedeeltelijk in het Indianen-Territorium, gedeeltelijk in een aantal andere gewesten, van de onderscheidene staten, die voor hen gereserveerd werden, „Reservations", vereenigd.

De isoleering der Indianen in een afzonderlijken staat in het westen was ook slechts voor korten tijd mogelijk. Bij den geweldigen vooruitgang van het Blanke ras, dat met den aanleg van spoorwegen weldra tot in het verre Westen doordrong, bleven ook de Indianen-gewesten niet gespaard, en de grootste Reservation, het Indianen-Territorium, werd weldra door gewone wegen en spoorwegen doorsneden, en ook vele niet-Indianen zetten zich daar neder. Volgens de volkstelling van 1890 woonden in het „Indian-Territorium" 51,300 Indianen, 110,300 Blanken en 18,600 van Neger-afkomst. Andere Reservations leerden de Blanken kennen als rijk aan edele metalen, en ook hierom werden de Indianen weder terug-gedrongen naar minder waardig land. Zoo zijn de Indianen verschoven, verstrooid, van elkander gescheiden, uit hun ras- en stamverband gerukt. De mogelijkheid, om van de directe gaven der natuur, vooral van de jacht, te leven, werd hoe langer hoe geringer, en zij waren wel genoodzaakt in den strijd om het bestaan hun oude leven vaarwel te zeggen, of moesten leven van de genade der Blanken. Aldus hebben de Indianen opgehouden, een werkzaam element in de geschiedenis des lands uit te maken; zij zijn, voor zoover zij niet in het Blanke ras werden versmolten of uitgeroeid, een versnipperde nationaliteit, zonder kracht of zelfbewustzijn, overgeleverd aan de willekeur van een krachtiger ras.

Toch is de verhouding van de Blanken tot de Indianen niet overal dezelfde geweest. Men vindt hier een tegenstelling, die men door het geheele werelddeel aantreft, in de kolonisatie van Romanen en Germanen. Overal ziet men, dat de Romanen in veel nauwer betrekking tot de inboorlingen komen dan de Germanen, zich meer met hen vermengen, hen bekeeren. De Germanen stelden zich op een hooger standpunt tegenover de inboorlingen, een grooter kloof scheidde hen. Dit verschil vloeit niet alleen uit den aard dier beide volkselementen voort, maar tevens uit de wijze van emigratie. De Germanen toch emigreerden meest met hun geheele familie, de Romanen meer als jonggezellen. Daardoor kwamen de laatsten eerder tot vermenging met vrouwen der inboorlingen, die bij de Germanen bijzonder gering is.

* * *

De Unie is haar tegenwoordige Indianen-politiek aangevangen in 1786 door de oprichting van een „Indian Bureau", dat onder twee superintendenten, een voor de Indianen in Ohio en een voor de Indianen over de grenzen, stond. Dezen hadden ten taak de Indianen door goede en praktische behandeling rustig te houden. Doch bij den voortstuwenden stroom van landverhuizers naar het westen was, er niets anders mogelijk, dan dat de Indianen moesten wijken, en 't gevolg was dat zij meer en meer geëxploiteerd werden. In 1790 werd de wet uitgevaardigd, dat niemand met de Indianen handel mocht drijven, die niet door den President der Republiek daartoe gemachtigd was, en dat landverkoop door de Indianen alleen bij openbaar verdrag kon geschieden. De eerste „Reservatie" werd in 1790 den Creek-Indianen toegestaan; in 1804 stonden de Sac's en Foxes hun woonplaats voor een jaarlijksche rente van 1000 dollars in waren af. Toen in 1818 alle Wyandota's, Delawares, Seneca's e. a. hun gebied van 4 millioen Acres in Ohio afstonden, werden hun verschillende landstreken als „Reservaties" verzekerd en daarmede werd het eerste grootere stelsel van Indianen-Reservations gevormd. In hetzelfde jaar gaven de Delaware's van Illinois toe, om ten westen van de Mississippi te trekken, in 1819 deden dit ook een deel der Cherokezen en de Kickapus van Illinois. In dezen tijd werd de verplaatsing der Indianen naar het westen een vast politiek stelsel. In 1826 en 28 werden tegen hun zin alle Creeks uit Georgia naar Arkansas verplaatst; in 1835 trokken de Cherokezen eveneens naar de Arkansas, waar later het zoogenaamde *Indian Territory*, ingesloten door Texas, Arkansas en Kansas, voor hen en de overige daarheen trekkenden werd begrensd.

Sedert dien tijd ging het proces voort, dat de Indianen meer en meer naar het westen verdrongen werden door de voortschuivende Blanken. Wel braken van tijd

tot tijd nog kleine Indianen-oorlogen uit, o. a. nog die in 1898, doch deze waren slechts zwakke nagalmen van hetgeen de vorige eeuw had doen aanschouwen.

De regeering volgde daarenboven meer en meer de politiek, om de reservations in aantal te beperken en de Indianen weer tot enkele reservations te brengen, om het overzicht gemakkelijker te maken en hun land in bezit te nemen. Daardoor moest ook een oplossing der verschillende Indianenstammen ontstaan, en wegens het beperkte grondgebied moest het nomadische leven ophouden of beperkt worden.

De volgende tabel geeft een overzicht van de Indianen en hun reservations voor 1893, zooals die over de deelen der Republiek verbreid zijn.

	Indianen.	Oppervlakte der reservations in K.M².
New-York	5 160	354,83
N. Carolina	2 885	264,18
Wisconsin	9 385	1807,82
Minnesota	6 194	9124.57
Iowa	389	10,36
N. Dacota	7 877	15431,22
Z. Dacota	18 561	41566,91
Nebraska	3 863	463,61
Kansas	1 102	297,85
Oklahoma	12 676	29267,00
Montana	10 722	37969,00
Wyoming	1 724	7324,52
Colorado	1 002	4428,90
Nieuw-Mexico	9 882	38427,83
Arizona	35 277	25900,00
Utah	2 267	16076,13
Nevada	8 500	3861,69
Idaho	4 185	8451,17
Washington	9 924	16376,03
Oregon	4 523	7806,26
Californië	12 514	1776,74
Indian-Territory	71 856	80450,58
Michigan	7 428	80,29
Florida	450	—
Texas	290	—
Totaal	249 366	347517,99

Door dit alles zijn de verhoudingen en toestanden der Indianen in de Vereenigde Staten zeer ingewikkeld geworden.

De individualiteit der afzonderlijke stammen is door dat samendringen en die geschiedenis zoo verschillend, dat geen twee „reservations" met elkander overeenkomen. De stammen, welke men hier vindt, staan nog op verschillende trappen der menschelijke ontwikkeling. Slechts weinigen leven van jacht en vischvangst; eenigen zijn reeds bekwame veehouders, zooals de Navajo's, anderen oefenen met succes den landbouw uit, en velen houden zich bezig met handel en industrie. Sommigen leven in een geheel gedegenereerden toestand, meer als vee dan als menschen, terwijl anderen hun nationale eigenaardigheden hebben afgelegd en zich zelfs burgerlijk kleeden. De Apachen in de Witte Bergen bijvoorbeeld hebben geen begrip van leeren en onderwijs, doch de Ponca's en Pani's (Pawnee's) zenden hun kinderen trouw ter school.

Zeer verschillend is ook de economische toestand van de Indianen in de Vereenigde Staten. Terwijl de groote meerderheid van 250,000 zoo goed als niets rechtstreeks van de regeering ontvangt tot direct onderhoud, zijn andere stammen, zooals de Sioux, Cheyenne's, Arrápahoe's en Apachen, geheel afhankelijk van de toelagen, welke zij door regeeringsagenten ontvangen. Eenigen staan zelfs onder directe

contrôle der regeering en hebben bijna altijd een zeker opzicht noodig; de meeste anderen, zooals de Indianen in de Staten New-York en Michigan en de 67,000 Indianen der geciviliseerde stammen, staan slechts nominaal onder contrôle.

Nu de Indianen tot eenige Reservatiums teruggedrongen zijn en gedeeltelijk tot beschaving, of in elk geval tot rust zijn gekomen, neemt de regeering der Unie ook een meer humaan standpunt in, door de rechten der Indianen te erkennen.

In 1872 verklaarde het Congres in een plechtige bekendmaking, dat geen Indianenvolk of stam in de Vereenigde Staten als onafhankelijke macht zou worden beschouwd, met welke de regeering verdragen behoefde te sluiten. In 1878 stelde zij een Indianen-politie, in 1882 een Indianen-gerechtshof in, en in 1885 werden alle Indianen onder de algemeene strafwet gesteld. Zoo ging de gelijkstelling der Indianen met de Blanken schrede na schrede verder. In 1887 werd hun zelfs de mogelijkheid gegeven, het Amerikaansche burgerrecht te verwerven, en van dit recht maakten er dadelijk ruim 10,000 gebruik.

Het aantal Indianen in de Vereenigde Staten bedroeg volgens het Indianen-Departement in 1891: 246,834, dat is een afneming van ruim 75,000, bij 1880 vergeleken. Terwijl vroeger de geciviliseerde Indianen een groote vermeerdering aanwezen, schijnt het thans, dat de burgerlijke Indianen sneller afnemen dan die, welke in stammen leven.

Van de 67,000 der vijf geciviliseerde stammen, de *Cherokezen (Tschiroki's)* ± 25,000, *Creek's (Krik's)* ± 9000, *Chikasaw's* 3500, *Choctaw's* 10,000. *Seminolen* 2500, die in het Indianen-Territorium wonen, zijn er niet meer dan 500, die burgerlijke kleeding ontberen. Van de overige 179,800 Indianen telt men er 75,166, die burgerlijk gekleed zijn, en 39,550, die het ten deele zijn. Ongeveer 20,700 wonen in huizen, van welke er 1763 door Indianen zelf gebouwd werden.

De landbouwende Indianen der Vereenigde Staten hebben tegenwoordig een gebied aan ontgonnen gronden van 1312 K.M^2. en het dubbele van dit gebied is reeds uitgemeten geworden. Het veebezit bedroeg 203,900 paarden en muildieren, 175,444 runderen, 44,500 varkens en 1,6 millioen schapen.

* * *

De toestanden in het Indianen-Territorium moeten wij nog iets nader beschrijven.

Het „Indian-Territory" was en is nog wel het hoofdgewest van de Indianen der Vereenigde Staten. In het begin dezer eeuw was omtrent de landstreken ten westen der Mississippi nog zoo goed als niets bekend en ook ten noorden van St. Louis was de Mississippi een onopgelost raadsel de Missouri, de Osage, de Arkansas en de Platte-rivier golden nog voor phantasiebeelden, die alleen in de verhalen van Cooper een rol spelen. Daarom werd de koop van Louisiana van Frankrijk, door Jefferson in 1803 tot stand gebracht, met onverschilligheid beschouwd en kon men dit gebied gevoegelijk tot Indianen-gebied bestemmen. Oppositie hiertegen kwam er dan ook zoo goed als niet, omdat men dit land als waardelooze woestenij aanzag.

In dit „Indian-Territory", een schoon gewest, met een afwisselende natuur, waar esschen, eiken, pijnboomen, noten, populieren (Canadasche) en ooftboomen van allerlei soort goed groeiden, waar onderscheidene rivieren het land besproeien en ook de bodem minerale schatten in overvloed bevat, met een aangenaam klimaat, vonden de Indianen een goed gewest. Hier vindt men thans de meeste Indianen gevestigd, zoowel de overblijfselen van de vrije stammen uit het verre westen, als de uitstervende groepen van de oostelijke staten, die naar hier verplaatst werden. De landstreken van het Territorium zijn in nauwkeurig begrensde districten of reservations aan de verschillende stammen toegewezen. Iedere stam oefent een zekere heerschappij in zijn gebied en is enkel afhankelijk van de Vereenigde Staten, met welker regeering vroeger onderhandelingen waren gevoerd. Alle grondbezit was hier aanvankelijk gemeenschappelijk, doch aan enkelen werd toegestaan, zich op afzonderlijke grondstukken te vestigen, terwijl nakomelingen dit privilegie konden erven. Leden van een anderen stam of Blanken bezaten dat recht niet.

Het landbezit in het „Indian-Territory" kwam hoofdzakelijk toe aan de vijf groote geciviliseerde stammen, de *Cherokezen* (± 25,000 zielen), *Chickasaw's* (± 3500

zielen), *Choctaw's* (± 10,000 zielen), *Creek's* (± 9000 zielen) en *Seminolen* (± 2500 zielen), die ook de grootste in aantal zijn.

De oppervlakte van de reservations van verschillende stammen in het Indianen-Territorium, zooals die omstreeks 1890 was, leert ons het volgende overzicht kennen, met het aantal leden der verschillende stammen.

Stam.	Acres oppervlakte der reservations.
Cherokezen	5 031 351
Cheyenne's en Arrápahoe's	4 297 771
Chickasaw's	4 650 935
Chocktaw's	6 688 000
Creek's	3 215 495
Kaw's	100 137
Kiowa's en Comanchen	2 968 893
Modoc's	4 040
Osagen	1 470 059
Ottowa's	14 860
Pawnee's	283 026
Peoria's en Miami's	50 301
Ponca's en Nez Percé's	192 626
Pottawatomie's	575 877
Quapaw's	6 685
Sacx en Foxe's	479 667
Seminolen	200 000
Seneca's	51 958
Shawnee's	13 048
Wichita's	743 610
Wyandotte's	21 406
Stamlanderijen buiten Reservations	9 285 711
Totaal	41 100 915

De bovengenoemde vijf geciviliseerde stammen, die de hoofdbevolking uitmaken, kwamen na de vestiging alhier tot welvaart; groote boerderijen voor graanbouw en vele runderen, paarden, enz., waren in hun bezit. De oorlog tusschen de noordelijke en zuidelijke staten maakte den toestand slechter, daar zij de zijde kozen van de zuidelijken. Na den oorlog evenwel kwamen zij door verdrag weder in dezelfde verhouding tot de Unie als voorheen, en dit was een der eerste gewesten, waar de slavernij werd opgeheven en amnestie werd afgekondigd. Na dien tijd keerde de groote welvaart van vroeger echter niet bij hen terug, al is de toestand weder verbeterend.

De regeering der vijf geciviliseerde stammen is in theorie republikeinsch, maar wordt in de praktijk door gebruiken van den stam en plaatselijke tradities gewijzigd. Elke stam heeft een hoofd en een onderhoofd, voor vier jaren gekozen, en een wetgevend lichaam, bestaande uit een Hooger- en een Lagerhuis, elke twee jaren gekozen. Elk jaar vindt er ook een algemeene vergadering in het Territory plaats, waarheen iedere stam, zoowel geciviliseerde als onbeschaafde, een afgevaardigde zendt en een aanvullings-afgevaardigde, naar het aantal der bevolking. Evenwel hebben dergelijke vergaderingen slechts een raadgevende, niet de minste uitvoerende macht. Al deze stammen toch staan onder jurisdictie van de Unie, en hoewel in zekeren zin een politiek geheel vormend, zijn ze in andere opzichten onderworpen en gebonden aan hun verdragen. Het recht van oorlog verklaren is hun niet toegestaan; zelfs een inval afweren mogen zij niet zelfstandig doen. Het land behoort hun slechts door dulding en dan in gemeenschap, en zij mogen geen akker in erfpacht of in huur geven, zelfs mogen zij zonder toestemming der Unie geen bezitsrechten overdragen. De autoriteit van den stam bepaalt zich enkel tot den persoon en den eigendom van zijn eigen burgers, en hoewel hun bestaan berust op het beginsel, dat

geen Blanke in hun gebied mag doordringen, hebben zij toch niet het recht, Blanke indringers over de grenzen te zetten of gevangen te nemen. In dit geval moeten zij de bemiddeling van den „Grooten Vader" te Washington inroepen.

De Cherokezen, die in den aanvang dezer eeuw ten zuiden van Ohio in 64 groote steden of dorpen woonden, tellen thans ± 25,000 zielen. Zij wonen aan den linkeroever der Arkansas, aan de grens van den staat van dezen naam. Zij zijn zeker de meest ontwikkelden en de bekwaamsten der Indianen-stammen, en men kan hen als de leidende stam beschouwen. Hun aanvoerders zijn bekwame lieden, en het volk in het algemeen kenmerkt zich door een scherp verstand. Zij bezitten goede volksscholen, twee seminariën en een weeshuis. Ook hebben zij een goed geredigeerd weekblad, dat hoofdzakelijk in hun eigen taal gedrukt wordt.

In ontwikkeling staan de Choctaw's en de Chickasaw's het naast bij de Cherokezen. Dezen behooren tot de groote Appalachen-familie en woonden vroeger in Alabama, aan de Mobile-rivier; thans hebben zij het gebied ten westen van Arkansas, tusschen de Red-river in het zuiden, en de Arkansas, Canadien en Washita in het noorden in gebruik. De Choctaw's en de Chickasaw's onderhouden goede scholen, en hun aantal hoogere scholen en seminariën overtreft dat der andere stammen. De Choctaw's schijnen het geld verdienen en handel drijven beter te verstaan dan andere stamgenooten.

De Creeks of Muskoghees en de Seminolen, die vroeger in Florida woonden en tot een groote confederatie behoorden, hebben nog niet zooveel vooruitgang gemaakt als de drie eerstgenoemde stammen; men houdt hen voor niet zoo energiek, maar meent, dat zij van jaar tot jaar vooruitgaan. Hun scholen zijn goed; voor een aantal jaren teekenden zij zelfs een belangrijke som, om een seminarie voor vrijgelaten slaven te stichten.

De talrijke wilde stammen werden ook langzamerhand naar het „Indian-Territorium" verplaatst. Het volgend tabellarisch overzicht geeft daaromtrent eenige nadere bijzonderheden.

1. *Apachen*, vroeger in Texas, thans tusschen de Red-river en de Boven-Washita, met Comanchen en Kiowas als naburen. (340 zielen) 1).
2. *Arrápahoe's*, vroeger aan de Kansas-rivier, thans met Cheyenne's in het uiterste westen van het Territorium over de bronnen der Washita. (2314 zielen).
3. *Comanchen*, vroeger in Texas; thans zie 1. (1400 zielen).
4. *Iowa's*, vroeger „des Moines-rivier", thans in het midden van het Territorium, ten zuiden van de Cimarron-rivier. (86 zielen).
5. *Kiowa's*, vroeger in Texas; thans zie 1. (1176 zielen).
6. *Kikapu's*, (stam der Chawanoe-natie), vroeger tusschen de Mississippi en het Michigan-meer, thans zuidelijk van de Jowas. (zie 4) (418 zielen).
7. *Nez-Percés* of *Shahapton's*, vroeger aan de Boven-Frazer-rivier, thans ten oosten van de Arkansas-rivier in het noorden van het Territorium. (322 zielen).
8. *Osagen* (tot de Dakota-natie behoorend), vroeger aan de Osage-rivier, thans aan de noordgrens van het Territorium ten westen van de Arkansas-rivier. (1950 zielen).
9. *Otoe's* of *Wahtohtane's*, vroeger aan den linkeroever der Platte-rivier, thans aan den westoever der Arkansas. (274 zielen).
10. *Ottawa's* (tot de Algonkin-familie), vroeger in Michigan in Ohio, thans ten noordwesten van de Iowas (zie 4). (115 zielen).
11. *Pawnee's*, een krijgszuchtige stam, vroeger aan de oevers van de Kansas, Platte en Red-river, thans in den driehoek tusschen Arkansas en Cimarron. (1250 zielen).
12. *Ponca's* (Puncaws), vroeger aan de vereeniging der Platte, Omaha en Missouri thans westelijk van Arkansas tusschen Nez-Percés en Otoes. (540 zielen).

12\. *Pottowatomie's* (tot de Algonkins-familie behoorend) eens op de breedte van Detroit en Michigan, thans tusschen North- en South-Fork van de Canadien-rivier. (480 zielen).

13\. *Quapaw's*, aan de oevers van de Arkansas en den noordoosthoek van het Territorium. (48 zielen).

14\. *Seneca's* (stam der Irokezen), vroeger in het westen van New-York, nabij Buffalo en de Niagara. (320 zielen).

1) Deze cijfers gelden voor 1889.

15. *Sac's* en *Foxe's*, vroeger in het westen van Mississippi, thans ten zuiden der Pawnee's. (90 zielen).
16. *Cheyenne's*, vroeger de aan Cheyenne-rivier, een bijstroom van de Missouri, thans in het oosten van het Territorium.
17. *Chawnee's*, vroeger in Pennsylvanië, Ohio en Kentucky, daarna in Indiana en Illinois, vervolgens ten westen der Missouri, thans tusschen Kickapus (6) en Pottowatomies (12). (740 zielen).
18. *Wacoe's* (Hueco's), vroeger op de groote prairieën en in Texas aan de Red-river, thans met Witcheta's aan de boven Washita-rivier. (57 zielen).
19. *Wyandotte's* (Hurons), vroeger aan de Groote Meren op de grens van Canada, thans in het noordwesten van het Territorium. (287 zielen).

Uit het bovenstaande blijkt, dat de beschaafde stammen in aantal verre de wilde overtreffen. Het contrast tusschen beide groepen is dan ook zeer groot. De beschaafde Indianen komen meer overeen met de voorstellingen van Cooper, Longfellow e. a., de wilden hullen zich nog in den nationalen mantel en nemen gaarne het scalpeermes ter hand. De wilde Indianen blijven nog hechten aan hun oude gewoonten, kleeding en tenten, met vijandschap tegen de Blanken, met een afkeer van het gewone bedrijf en de nijverheid.

Deze onbeschaafde stammen worden nog door een stelsel van Indianen-agenten bewaakt en in bedwang gehouden, door de Unie ingesteld en door militairen, zoo noodig, gesteund.

De vijf belangrijkste van de wilde stammen zijn de Arrápahoes, de Cheyenne's, de Comanchen, de Kiowa's en de Osagen; zij bewaren, evenals eenige kleinere stammen, nog hun oude stamorganisatie, hun zeden en vermaken. Alleen als de nood dringt gaan zij aan den arbeid, doch een groot gedeelte van den landarbeid wordt door Blanken verricht, die tegen een aandeel in de opbrengst het Indianenland bewerken.

De Indianen-agenten en zendelingen hebben ook scholen onder deze onbeschaafde Indianen opgericht, doch nog slechts een klein gedeelte maakt hiervan gebruik. De onzedelijkheid dezer lieden moet ver gaan. De toestand der vrouwen is bij hen nog slecht: de vrouw is niet meer dan een lastdier, en zij koopen en verkoopen de vrouwen naar believen, evenals hun vee. Veelwijverij wordt nog bij hen gevonden; verder geeft de wilde Indiaan zich gaarne over aan spel en aan dronkenschap, die in vele gevallen de oorzaak van zijn dood is. Zonder arbeidslust leidt hij een treurig bestaan, het leven voortsleepend door de ondersteuning van de Unie, en een zekeren ondergang tegemoet snellend.

Door dien toestand der wilde Indianen wisten eenige duizenden Blanke speculanten de wetten zoodanig te ontduiken, dat zij in het Territory doordrongen, en met den spoorweg, die het land doorsnijdt, werd de toegang gemakkelijker. Men wist de publieke meening te bewerken, dat het niet aanging, hier een groote, schoone landstreek aan de nietsdoende wilde Indianen over te laten, waar de Blanke werd geweerd. Ook de Indianen waren van verschillende meening, wat voor hen het beste zou zijn: het land te blijven sluiten of te openen. Daardoor ontstond er een bron van allerlei moeielijkheden, welke nog vergroot werd door de onzekere rechtstitels van het bezit der Indianen.

Dit had ten gevolge, dat er een georganiseerde beweging in het leven geroepen werd, bekend onder den naam „The Oklahoma boom", met het doel, een groote oppervlakte van het Indian-Territory voor kolonisatie te bemachtigen. Men beweerde, dat deze landerijen in het westen door de Terminalen aan de Unie waren afgestaan met het doel, daarop andere Indianen te vestigen, en aangezien dit niet geschied was, zouden het openbare staatslanderijen geworden zijn, waarover de Vereenigde Staten konden beschikken. Het was een hevige strijd; reeds waren er pioniers met vee en huisraad op de grenzen, maar toch wilde aanvankelijk het Congres niet toegeven. Doch onmiddellijk behaalde de beweging de overwinning, de vrijheid van immigratie werd toegestaan (1889) en een buitengewone stroom van landverhuizers volgde den weg naar het nieuw geopende land.

In 1890 is vervolgens door het Congres het „Indian Territory" verdeeld, door van het westelijk gedeelte met een strook land naar Kansas en Colorado, bekend onder den naam „No Man's land", het *Oklahoma-territorium* op te richten. In dit gebied

hebben in den laatsten tijd vele Indianen en Blanken eigendomsrechten op den grond verkregen, zoodat de stamverhoudingen zich meer en meer oplossen.

De „reservations” der Indianen in de Vereenigde Staten nemen, trots de oorspronkelijke verdragen, van jaar tot jaar af, zeiden wij. In het jaarverslag over 1890 werden nog 138 reservations opgenomen, te zamen 417,260 K.M.² oppervlakte beslaande, welke oppervlakte 48,300 K.M.² minder was dan het vorige jaar. Ook in 1891 werd dat gebied weer met 32,660 K.M.² ingekrompen. Een groot gedeelte van het voor de Indianen gereserveerde land ligt in de dorre steppengewesten, waar zonder kunstmatige besproeiing de landbouw geen resultaten kan verkrijgen. Om die reden stond het Congres in 1891 een som van *f* 480,000 toe aan de Kraaien-Indianen van Montana tot het aanleggen van kunstmatige besproeiings-kanalen.

Voor het onderwijs der Indianen werd in 1891: 4,3 millioen gulden uitgegeven, in 1892: 5,5 millioen gulden. Een groot aantal nieuwe scholen werden gegrondvest,

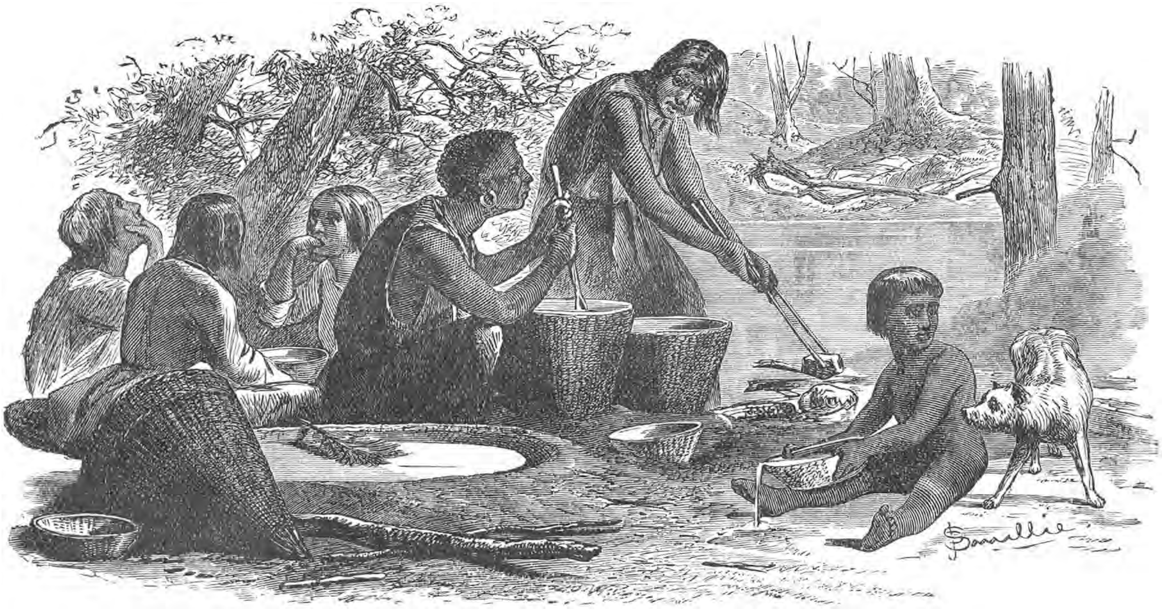

INBOORLINGEN-FAMILIE.

en daaronder vakscholen en kostscholen (boarding schools). In 1891 bestonden er 256 scholen voor Indianen met 13,580 leerlingen. De gezamenlijke kosten tot ondersteuning en onderhoud der Indianen in de Vereenigde Staten beliepen in 1891—92: 26,3 millioen gulden.

* * *

Het valt moeielijk, de eigenschappen der Indianen in enkele woorden samen te vatten. Doch tot het vormen van een algemeene karakterschets der Indianen geven wij nog het woord aan ten Kate, die mede naar eigen waarneming oordeelt, al zag hij ook niet meer de echte Indianen in den natuurstaat.

„Evenmin als in den Indiaan een soort van idyllischen natuurmensch, den „edelen wilde” bij uitnemenheid, zooals hij dikwijls is afgeschilderd, te willen zien, evenmin behoor ik tot hen, die den Indiaan willen beschouwen als een „inhuman wretch”, een onding tusschen mensch en dier. De Indiaan is een mensch, heeft alle menschelijke eigenschappen, goede en kwade. In den grond verschilt hij psychologisch niet van den cultuur-mensch, maar in graad. Om hem juist te beoordeelen, houde men

rekening met zijn levensomstandigheden en zijn jongste geschiedenis. De Indiaan is lang en dikwijls even onmenschkundig als onmenschelijk behandeld door zijn blanke natuurgenooten. Zijn kwade eigenschappen hebben zich daardoor meer ontwikkeld dan zijn goede. Dat hij nog goede eigenschappen behouden heeft, pleit voor hem. Den Indiaan alle moraal te willen ontzeggen, zooals Dodge, bewijst, dat hij hen van slechts één kant leerde kennen, hetgeen te begrijpen is van een officier, die zijn kennis minder opdeed van de Indianen zelf dan op het krijgspad tegen hen.

Wat is de toekomst van den Indiaan? Is de Indiaan geschikt voor het aannemen der Europeesche beschaving? Ten Kate schreef in 1883, dat naar zijn meening de verstandelijke en zedelijke aanleg der Indianen van dien aard is, dat zij na verloop van tijd met vrucht het moeielijk proces van natuurstaat tot beschaving kunnen doorloopen. „Ik acht dit mogelijk in de veronderstelling, dat de Indiaan als afzonderlijk ras zou blijven bestaan, doch wij hebben rekening te houden met de zooveel talrijker blanke en zwarte bevolking, die in hetzelfde gebied haar ontwikkelingsgang volgt. Alvorens de Indianen als ras beschaafd zouden kunnen zijn, zullen zij zoodanig, vooral met Blanken, zijn vermengd, dat men niet meer van een beschaafd Indianenras, maar slechts van een mestiezenras in verschillende graden zal kunnen spreken. Wij kunnen ook hier de toekomst voorspellen uit het verleden; den weg, dien de Irokezen, Cherokezen, Creeks en Choktaw's opgingen, zullen langzamerhand ook vele andere stammen volgen. „Dämmerungsvölker" zijn de Indianen niet te noemen, want hun lot zal geen ondergang, geen spoorloos verdwijnen zijn, maar een zich oplossen in de Amerikaansche bevolking, een metamorphose."

Die metamorphose heeft gedeeltelijk reeds plaats gehad, zooals wij uit het bovenstaande leerden kennen. En het proces zet zich voort, om spoedig misschien geheel te zijn afgeloopen. De Indianen zien dat zelf goed in. Een vrouwelijke „Sachem" der Seneca's drukte dit met dichterlijke taal als volgt uit in een brief aan ten Kate: „Onder de namen, waarvan de echo nog klinkt, is die van den eens machtigen bond der Irokezen.... Ach, wat zijn de arme Irokezen thans!.... Hun land ligt niet langer in de schaduw. Een voor een rukt de vergetelheid hun beste kinderen weg. Hun wijze sachems volgen elkander spoedig naar het graf; spoedig, zeer spoedig, zal er geen enkele meer over zijn, tenzij de Voorzienigheid tusschenbeide komt. Tevergeefs dwaalt mijn geest over de bergen, meren en ruischende stroomen, om iemand te vinden, die vertrouwd is met de oude volksverhalen der Irokezen; maar allen zijn heengegaan. Hun raadsvuren zijn uitgedoofd en in koude asch verkeerd, en zullen nimmer meer branden. Ach, waarde broeder, vergeef het mij, dat ik uitweid over een onderwerp, dat mij altijd treurig stemt; het maakt mij treurig te weten, dat mijn volk verdwijnt, gelijk de zomer overgaat in den stormachtigen winter."

LITTERATUUR OVER DE INDIANEN.

George Catlin. Letters and notes on the manners, customs and conditions of the North-American Indians 1841. Nieuwe uitgave 1846 en 1876.
" The North-American portfolio of hunting scenes and amusements of the Rocky Mountains and prairies of North-America, 1844.
" Last rambles in North- and South-America, 1867.
Theod. Waitz. Anthropologie der Naturvölker. Leipzig, 1862, 1864, III and IV.
Ratzel. Völkerkunde, II, 1895.
Adair. History of the American Indians. London, 1775.
Schoolcraft. Information resp. the history, condition and prospects of the Indian tribes. Philadelphia, 1851.
Hubert Howe Bancroft. The native races of the Pacific States of North-America, London, 1875—76.
Brinton. The American race. New-York, 1891.
Drake. Indian tribes of the United States. Philadelphia, 1884.
Dall and Gibbs. Contributions to North-American Ethnology. Washington, 1877, etc.
H. F. C. ten Kate. Reizen en onderzoekingen in Amerika. Londen. 1885.

JAMES G. SWAN. The Indians of Cape Flattery (Smithsonian Contribution to knowledge Vol. XVI, 1870).
STEPHEN POWERS. Tribes of California. (Contributions of North-American Ethnology Vol. III, Washington, 1877).
ALBERT S. GATSCHET. The Klamath Indians of Oregon. (Contributions of North-American Ethnology, Vol. II, 1890).
JAMES OWEN DORSEY. The Cegiha language. (Contributions of North-American Ethnology, Vol. VI, 1890).
LEWIS H. MORGAN. Houses and house-life of the American Aborigines. (Contributions of North-American Ethnology, Vol. IV, 1881).
FR. BOAS. Zur Ethnographie Britisch Kolumbiens. Peterm. Mitteilungen, 1887.
HERBERT SPENCER. Discriptive sociology; or, groups of sociological facts. American Races. Compiled and abstracted bij PROF. DAVID DUNCAN. Londen 1878.
HALE. Indians of N. W. America (in Transactt. Am. Ethnol. Soc. II).
HALKETT. Historical notes resp. the Indians of N. America. Londen 1825.
KENDALL. Narr. of an exped. across the S. W. prairies. Londen 1845.

HOOFDSTUK XI.

GROENLAND.

Groenland werd reeds zeer vroeg door de Skandinaviërs ontdekt. IJslandsche oorkonden vermelden, dat een man, genaamd Gunnbjörn, een eiland of een eilandengroep ten westen van IJsland ontdekt had, en van daar uit een verder land, *Groenland*, zou gezien hebben. Deze tocht wordt op de eerste helft der 10e eeuw gesteld. De Gunnbjörn-scheren, zooals de nieuw ontdekte eilanden genoemd werden, zijn een halve eeuw later nogmaals van IJsland uit bezocht geworden, doch na dien tijd heeft men ze eenige eeuwen niet weer gezien.

Zoo werd door Gunnbjörn de eerste kennis van Groenland verkregen, maar deze bepaalde zich enkel tot de wetenschap, dat aldaar een land moest bestaan. Als de eigenlijke ontdekker van Groenland, die het land zelf bezocht, moet Erik de Roode beschouwd worden, een Noorweger, die wegens doodslag naar IJsland vluchtte en ook van hier verbannen werd. Zoo zeilde hij naar het westen, bereikte Groenland, en vertoefde twee winters aan de oostkust; verder bezocht hij een gedeelte van de westkust en keerde in 985 naar IJsland terug. Hier gaf hij aantrekkelijke schilderingen van het nieuw ontdekte land en noemde het, om landverhuizers er heen te lokken, *Groenland*, als om den schoonen plantengroei aan te duiden. Dit plan werd volvoerd, want in hetzelfde jaar keerde Erik de Roode met 25 vaartuigen derwaarts terug. Slechts 14 daarvan bereikten het „Groene land" en daarmede werd een kolonie op Groenland gesticht. Deze nieuwe kolonie bleef voortdurend in levendig verkeer met IJsland en Skandinavië en geraakte spoedig tot bloei. Zij verdeelde zich in een Oostbouw en een Westbouw, en omstreeks het jaar 1000 telde men er reeds 190 woningen en eenige kloosters, terwijl men later te Gardar, in de nabijheid van het tegenwoordige Frederikshaab, een bisschopszetel stichtte. In 1264 werd de staatkundige vereeniging met Groenland erkend. Ten tijde van den laatsten bisschop Alf (1349 of 1359) bevonden zich in den Westbouw 4 kerken en 110 landhoeven, in den Oostbouw 2 steden, een hoofdkerk, 11 andere kerken, 3 of 4 kloosters en 190 landhoeven.

Van Groenland uit hebben de Noormannen ook het vasteland van Amerika bezocht in de streken van New-Foundland en Nieuw-Schotland. Zelfs werden pogingen gedaan, om hier een nederzetting te vestigen, die evenwel schipbreuk leden door de vijandelijkheid der Indianen. Van de groote beteekenis dier ontdekking hadden de Noormannen geen begrip, en vandaar dan ook, dat die geheel in het vergeetboek geraakte. Toch blijkt uit de IJslandsche annalen, dat nog tot de 14e eeuw de Groenlandsche Noormannen van tijd tot tijd hun koers richtten naar het vasteland van Amerika en uit de wouden van Markland (New-Foundland) hout haalden en naar Groenland brachten. De kennis van het onbekende „Winland", zooals Canada aanvankelijk werd aangeduid, ging echter niet veel verder dan de Groenlandsche koloniën.

De bloei van deze Noorsche koloniën in Groenland duurde echter slechts tot het midden der 14e eeuw. Daarna verdwenen zij allengs uit de geschiedenis. De laatste vermelding hiervan vindt men in een stuk van 1408, door den laatsten bisschop geschreven. De nadeelige werking van het drukkende handelsmonopolie, de invallen der Eskimo's uit het noorden, „Strälingers" genoemd, en ziekten hebben de koloniën achteruit doen gaan, gedeeltelijk vernietigd, en zoo geraakten de sporen dier vroege kolonisatie in Groenland geheel uit het oog verloren. Misschien waren er in de 15e eeuw nog overblijfselen der vroegere volkplantingen aanwezig, doch door de

woelingen en staatkundige verwikkelingen in het moederland werd daaraan niet meer gedacht.

Dat een kolonie door het moederland geheel vergeten werd, is niet zoo vreemd als het aanvankelijk schijnt. Men moet hierbij bedenken, dat de Vikinger-kolonies der Noormannen oorspronkelijk eigenlijk koloniën van malcontenten waren, die het moederland ontvluchtten. Erik de Roode was wegens doodslag voor drie jaren uit IJsland verbannen, en de lieden, die hij medevoerde, waren eveneens ontevredenen. Van een staatkundige betrekking met het moederland is geen sprake; de Noorsche boer nam, waar hij kwam, zijn democratische, geïsoleerde, gemeentelijke vrijheid mede. Van een politieke inrichting in den zin van een nationalen staat is aanvankelijk geen sprake. Deze werd eerst in Noorwegen door eerzuchtige koningen, Harold Ibarfanger in de eerste plaats te noemen, werd den particularistischen boerenaguen afgedwongen, en langzamerhand strekte ook het Noorsche koningschap zijn hand over de westelijke eilanden uit. De Färoër waren reeds in 1035 onder de leenhoorigheid der Noorweegsche koningen gekomen, Groenland en IJsland moesten zich in 1261 en 1264 daaraan onderwerpen. Sedert dien tijd begon het verval der koloniën, vooral doordien in de 14e eeuw de handel op die koloniën tot een regale gemaakt werd, die men dikwijls aan vreemde maatschappijen verpachtte, zoodat de eigen handel verminderde. Met het einde der 13e eeuw begon dit verval duidelijk te worden.

Eerst in later tijd begon Denemarken pogingen aan te wenden, om de sporen dier oude volkplantingen opnieuw op te zoeken. In 1585, 1606, 1636, 1654 en 1670 werden schepen tot dit doel uitgezonden, doch vruchteloos. Davis stevende in 1587 langs de westkust van Groenland tot 75°, Hudson in 1607 tot 77½° en Baffin in 1618 tot 78° N. Br., maar geen van dezen vond iets van de vroegere volkplanting.

Groenland moest opnieuw ontdekt en gekoloniseerd worden. Wel geraakte men bij het zoeken van de noordwestelijke doorvaart met de kusten eenigszins bekend; wel onderzocht een Hollandsch walvischvanger Hendrik Muller de oost- en westkust, maar verder ging men niet. En eerst *Hans Egede*, een predikant op de Lofoden, deed voor de kolonisten op Groenland een nieuw tijdperk aanbreken.

Hans Egede was in 1686 in Noorwegen geboren. De gedachte aan den toestand der Noorsche koloniën op Groenland liet hem rust noch duur, en na veel moeite gelukte het hem, om op een jaargeld van 300 thaler tot zendeling naar Groenland benoemd te worden en daar een nieuwe kolonie te grondvesten. Vergezeld van zijn vrouw, twee zonen en 45 landverhuizers, vertrok hij den 12en Mei 1721 met 2 schepen van Bergen en stapte den 3en Juli daaropvolgend op Groenland aan wal, op 64° N. Br. waar hij de kolonie Godthaab (goede hoop) stichtte. Den nakomelingen der oudste kolonisten kon Egede geen hulp meer bieden, want dezen waren sedert lang uitgestorven. Daarom wijdde hij zich met ijver aan de bekeering der inboorlingen.

Zijn zachtmoedig en ernstig karakter bezorgde hem het vertrouwen der inboorlingen, en na een jarenlange inspanning bracht hij het zoo ver, dat hij hun het evangelie in hun eigen taal kon verkondigen.

De nieuwe kolonie werd echter door onderscheidene rampen bedreigd, zooals door een pokken-epidemie in 1734. Toch breidde de volkplanting zich meer en meer uit en begon de handel allengs te bloeien. Dit had ten gevolge, dat de Deensche regeering onderscheidene zendelingen derwaarts zond, om hulp te bieden aan Egede. Toen hij aldus zijn onderneming als geslaagd kon beschouwen, keerde Egede naar Denemarken terug, waar hij met den meesten ijver de belangen van zijn kolonie behartigde en een seminarium voor Groenlandsche zendelingen stichtte. Van zijn hand verscheen een Groenlandsch-Deensch woordenboeken, een Groenlandsche spraakkunst, zoodat hij het eerst nadere kennis omtrent de bewoners van Groenland in Europa verspreidde.

Sedert Egede wordt Groenland als een Deensche bezitting beschouwd. Na dien tijd, vooral na 1773, toen de Hernhutters hun zendelingen naar Groenland afvaardigden, zijn er een 13tal volkplantingen gesticht, die hoofdzakelijk door de Europeesche en Amerikaansche walvischvaarders tot eenigen bloei kwamen. Nakomelingen van oude Noormannen heeft men nergens ontdekt, maar wel onbetwistbare sporen van hun voormalig verblijf aan de westkust, zooals grafsteenen met oude IJslandsche runen of met opschriften uit de 12e eeuw, lange rijen van doodkisten met geraamten, de bouwvallen eener kerk, enz.

De onderzoekingen van Holm, Jensen en anderen hebben ons de ruïnen der oude Noorsche koloniën leeren kennen 1). In het Julianehaabdistrict, de voormalige Oostbouwing, en in het Godthaabdistrict, de vroegere Westbouwing, vindt men de meeste overblijfselen van het verleden. Bij gedane opgravingen vond men de fundamenten der verbrande huizen nog terug, met tal van voorwerpen uit het dagelijksch gebruik, welke in het Oud-Noorsche Museum te Kopenhagen bewaard worden en ons een blik geven in het leven dier oude Noorsche kolonisten.

* * *

Groenland is voor zijn grootste gedeelte een vergletscherd land, dat begraven is onder een zwaar dek van landijs. In den IJstijd was geheel Groenland door gletscherijs bedekt, doch daar het zich tegenwoordig een weinig heeft teruggetrokken, zijn de kusten van het ijs bevrijd, zoodat alleen de kustgordel bewoonbaar is.

De werkelijke uitgebreidheid van het landijs in Groenland was vroeger niet volledig bekend, doch sedert Nansen op sneeuwschoenen Groenland overtrok, weten wij, dat het een aaneengesloten ijsveld is, waarboven alleen nabij de kusten enkele rotsen uitsteken. Hoe ver zich dat ijsdek naar het noorden uitbreidt is niet bekend; uit het voorkomen van gletschers in het noordwesten van Groenland valt echter af te leiden, dat zij verder gaan dan tot 75° N.Br. De vraag blijft echter open of het noordelijk gedeelte van Groenland ook met landijs bedekt is? De mogelijkheid blijft nog open, dat de neerslag hier te gering is, om blijvende ijsvelden te vormen. De gletschers of het landijs zijn toch niet alleen afhankelijk van de temperatuur maar mede van den neerslag van water uit den dampkring; waar de neerslag onvoldoende is kunnen geen duurzame gletschers ontstaan.

Ook geheel in het zuiden van Groenland ontbreekt het landijs; het vangt aan op ongeveer 61° N.Br.

Naar het noorden toe stijgt de oppervlakte van het landijs in Groenland en vormt met zachte golvingen in het binnenland een bijna effen oppervlakte, terwijl nabij de kusten het ijs met steile hellingen afbreekt. Het hoogste punt, dat Nansen op het ijs bereikte, bedroeg 2718 meter.

Wat ligt er onder dit eeuwige landijs? Hierop kan men nog geen beslist antwoord geven.

Slechts op enkele plaatsen daalt het landijs van Groenland direct tot de zee af; meestal is het omringd door een gordel, welke vrij van ijs is, en in tal van schiereilanden, eilanden en scheren versnipperd ligt, die door fjorden gescheiden zijn. Deze fjorden dringen 10—20 mijlen in het land door, en in de fjorden dalen de gletschers naar zee af, om drijvende ijsbergen te vormen, die vele op west-Groenland ontstaan, en soms een ijsblok vormen van 1000 meter hoog. Van November tot Juni blijven die ijsbergen in het ijs, dat de fjorden bedekt, vast liggen; eerst in den zomer, als een aflandige wind waait, drijven zij af in zee.

* * *

De hoofdbevolking van Groenland wordt gevormd door de Eskimo's, die wij reeds vroeger beschreven hebben. Doch daarnaast vindt men hier eenige koloniën van Europeesche afkomst. De Deensche koloniën in Groenland zijn gevestigd langs de kuststreken, welke vrij van ijs zijn. In 1890 telde de Deensche kolonie 10,500 bewoners, waaronder ongeveer 300 Europeanen.

Vroeger werd Groenland verpacht, maar thans is het in handen van de Deensche regeering. Op verschillende punten der westkust, want alleen hier heeft men verkeer met de inboorlingen, zijn handelsstations gevestigd; in 't geheel tegenwoordig ongeveer 60. Deze handelsstations behooren tot eenige districten, en deze weer tot twee inspectoraten: Noord-Groenland en Zuid- Groenland. Elk inspectoraat wordt bestuurd door een hoogen ambtenaar, elk district door een „Colonibestyrer," en heeft een kolonie als hoofdplaats. In elke der 12 koloniën leven eenige Deensche familiën;

---

1) De resultaten van onderscheidene onderzoekingstochten zijn gepubliceerd in de „Meddelelser om Grönland, udgivne af Commissionen for Ledelsen af de geoliske og geografiske Undersögelser i Grönland", die in onbepaalde afleveringen verschijnen. In het „Geografisk Tidskrift" Kopenhagen, X, vindt men een overzicht dier afleveringen van afl. I - XII.

steeds vindt men er een winkel, een traankokerij, een zendelingshuis en een school. Daarenboven zijn aan de kust eenige artsen aangesteld.

De Inspecteurs hebben niet alleen toezicht op den handel, maar oefenen ook rechtspraak uit. Sedert 1857 zijn in elk district ook gemeenteraden ingesteld: één op 120 stemgerechtigden. Deze dragen zorg voor de armenverpleging, oordeelen in lichte overtredingen, enz. Tweemaal per jaar hebben zittingen van den raad plaats; de besprekingen geschieden in de Eskimotaal.

In 1890 leefden in Groenland ± 300 Europeanen, vrouwen en kinderen medegerekend; een derde gedeelte van hen bestond van den handel, een zevende gedeelte van het werken in de mijnen. De grootte der koloniën is zeer verschillend; inboorlingen vindt men er van 20 — 30 tot 300 —400.

De districten zijn: *Julianehaab*, waartoe 8 handelsstations behooren met 2300 bewoners in 1880, waarvan een gedeelte tot de Hernhutters, een ander gedeelte tot de Deensche kerk behooren. Hoewel het dichtst bij Europa gelegen, is dit door het drijfijs ook de meest geïsoleerde der koloniën. *Frederikshaab* met 860 bewoners en 6 handelsstations. Het district *Godthaab*, met 950 bewoners en 6 stations, heeft de kolonie van denzelfden naam tot hoofdplaats. Hier wonen een dertigtal Europeanen. Verder nog de districten *Sukkertoppen* met 6 handelsplaatsen en het laatste district van Zuid-Groenland *Holstensborg* met 590 bewoners en 4 handelsplaatsen.

De handel op Groenland is een monopolie der Deensche regeering. Jaarlijks komen in den zomer schepen van Kopenhagen, om allerlei Europeesche waren te brengen en de binnenlandsche producten, als robbenspek, vischlever, zeehondenhuiden, walvischbaarden, stokvisch, traan, eiderdons, pelswerk, walrustanden enz. te halen. De prijzen van deze waren worden vast bepaald door de regeering en zijn laag; daarbij zijn ook de prijzen der te nemen waren laag gesteld. Muntbilletten, door de regeering uitgegeven, dienen als geld. Volgens Rink had een Eskimo-familie in 1877 door de jacht gemiddeld ongeveer 96 gulden inkomsten.

LITTERATUUR OVER GROENLAND.

HANS EGEDE. Description et histoire générale de Groenlande. Genève, 1763.

NANSEN. The first crossing of Greenland. London, 1891.

H. RINK. La Groenlande, Description géographique et statistique. Kopenhagen, 1852—1857.

HELMS. Grönland und die Grönländer; eine Skizze aus der Eiswelt. Leipzig, 1867.

RICHARD LEHMANN. Die dänischen Untersuchungen in Grönland, 1876—79 (Peterm. Mittheilungen, 1880).

NORDENSKJÖLD. Grönland und seine Eiswüsten im Innern und seine Ostküste, 1886.

HOOFDSTUK XII.

DOMINION OF CANADA.

I. Natuurlijke gesteldheid van het land.

De Britsche kolonie Canada, of, zooals zij tegenwoordig bekend staat „Dominion of Canada", omvat het grootste gedeelte van Noord-Amerika ten noorden van de Vereenigde Staten, met uitzondering van Groenland, Alaska en New-Foundland.

Het is een landgebied met een betrekkelijk groote kustlengte, welke vooral gevormd wordt door de groote inhammen en eilanden in het noorden. Door het koude klimaat kan men echter van de 18,370 kilometer lange kust in het noorden weinig partij trekken, zoodat die grootendeels ook slechts schaars bewoond is door de Eskimo's. Alleen de ten zuiden der St. Laurens gelegen Atlantische kust en de Pacifische kust zijn het geheele jaar vrij van ijs, terwijl de St. Laurensgolf vijf maanden en de Hudsonsbaai nog langer voor de scheepvaart gesloten en langs de kust tot een afstand van 16 K.M. met ijs bedekt zijn.

Aan natuurlijke havens is evenwel geen gebrek en groote zeeschepen kunnen zelfs den St. Laurensstroom tot Montreal opvaren.

Canada heeft een oppervlakte van 8,587,178 K.M.^{2} 1) (d. i. ongeveer 1,14 millioen K.M. minder dan geheel Europa, of ongeveer zestienmaal zoo groot als Frankrijk). Evenwel mag men de economische waarde des lands niet enkel afmeten naar zijn oppervlakte. Men kan zonder bedenken aannemen, dat ongeveer de helft des lands tot eeuwige onvruchtbaarheid gedoemd is, gedeeltelijk door den woesten bodem, voor een ander deel door het strenge polaire klimaat, dat in het oosten tot 52° à 55° N.Br. heerscht, en in het westen, waar een warme zeestrooming de kust bespoelt, tot 60°. Het noordelijk gedeelte van Canada tot genoemde breedten is dus een zoo goed als waardeloos gebied, waar nooit landbouw of veeteelt eenig gebied kunnen winnen.

Die streken evenwel, waar het klimaat, hoewel zeer koud, niet geheel de ontwikkeling van landbouwplanten belet, hebben een gesteldheid over groote vlakten, zoo uitmuntend boven die in Europa, dat de vijf millioen der bevolking van tegenwoordig meer dan vertwintigvoudigd konden worden. Bovendien zijn er groote streken onder den poolcirkel, die wel een weinig, maar niet dicht bewoond kunnen worden.

De bodemsgesteldheid van dit gebied komt in hoofdtrekken met die der Vereenigde Staten overeen. In het westen verheffen zich de zware bergmassa's der Rocky Mountains of het Rotsgebergte, die in den Mount-Hooker tot 4785 M. en in den Mount Brown tot 4880 M. (de hoogte van den Mont Blanc) stijgen, en door uitgestrekte hooglanden een bergwal vormen, waardoor het zeegebied van den Atlantischen Oceaan van dat van den Grooten Oceaan gescheiden is.

Het Rotsgebergte verheft zich ten noorden van 49° N.Br. als een steile bergwal onmiddellijk uit de aanzwellende verheffingen der prairievlakte. Ten westen er van ligt een lengtedal en eindelijk verheft zich langs de kust van den Grooten Oceaan nog weder een kustgebergte, dat zich gedeeltelijk in kusteilanden heeft opgelost. Ten oosten van het gebergte daalt het land langzaam af, zoodat hierbij drie zonen zijn te onderscheiden; een hoogste zone, die gedeeltelijk nog met wouden bedekt is,

1) De opgaven van de oppervlakte verschillen eenigszins.

gemiddeld van 1000 meter hoog, die in het oosten tot de oude moraine der „Missouri-Côteau" reikt. Aan deze zone sluit zich in het oosten een tweede aan, gemiddeld 500 meter hoog, een steppenzone, die zich uitbreidt tot de heuvelgroepen der Pembina Mountains, de Duck-, Riding-, Porcupine- en Pasquia-Hills, en tot het Winnipeg-meer. Een derde of laagste zone, ongeveer 250 meter hoog, omvat het dal van de Red-River en van het Winnipeg-meer, en is voor het grootste gedeelte met wouden begroeid.

Naar het noorden breidt zich het laagland uit tot de Arktische Zee, enkel door eenige heuvelketens afgebroken en overdekt met eenige grootere en een groot aantal kleinere meren. Van de eerste noemen wij enkel het Groote Beren-meer, het Groot-Slavenmeer en het Athabaska-meer, die mede de Mackenzie-rivier voeden, welke haar wateren naar de Arktische Zee zendt.

Van de vijf Groote Meren tot het Groot-Beren-meer is de grondsgesteldheid in twee deelen gescheiden: een oostelijke, steriele helft, die van een groot aantal meren en waterstroomen is doorsneden, waarnaar Canada ook wel het „land der duizend meren" genoemd werd, welk gedeelte men met Labrador als het „Laurentische Plateau" aanduidt, en een westelijke helft, die zich bij genoemde zonen aansluit, een gedeelte, dat voor de cultuur en emigratie bijzonder geschikt is en sedert jaren voor den graanbouw geëxploiteerd wordt.

Ten zuiden van den St. Laurensstroom breiden zich de voortzettingen van het Apalachisch-gebergte uit.

* * *

De prairievlakten in het midden van Canada worden door Dr. Steffens, die hier rondtrok, ongeveer als volgt beschreven.

Zacht helt de uitgestrekte vlakte van de oostelijke voorheuvels van het Rotsgebergte naar de Hudsonsbaai en de IJszee af. Zelden verheffen zich afgeronde heuvels boven den horizon en nog zeldzamer komt de naakte rots uit den ondergrond aan de oppervlakte. Op twee expedities, die te zamen 3000 K.M. omvatten en waarbij ik in rechte lijn van Winnipeg naar het noorden trok, heb ik slechts eenmaal een rotsheuvel gezien, een 15 meter hooge kalkrots. De oppervlakte des lands is echter op vele plaatsen dicht overdekt met kleine, afgeronde granietkeien, welke niet op de heuvels worden aangetroffen. De weinige heuvels, die men hier vindt, zijn niet meer dan 60 à 70 meter hoog, zacht afgerond van vorm en met gras overdekt, evenals de vlakte, waaruit zij oprijzen. Zoo hier en daar vindt men ook nog eenige zandheuvels, door den wind samengestoven, waarin populieren een kommervol bestaan leiden. Bij deze heuvels heb ik zandstormen gezien, welke eenigszins doen denken aan die der woestijnen. Zoo hier en daar vindt men in de vlakte moerassen en ondiepe meren, welke geen afwatering bezitten, van verschillende afmetingen.

Het groote afwaterings-reservoir van dit gebied is de Hudsonsbaai. Door talrijke rivieren is het land doorsneden en de meeste vloeien af naar de Hudsonsbaai, waaraan zij buitengewoon groote watermassa's toevoeren. Populieren en katoenboomen omzoomen de oevers der rivieren, welker bedding in den geelachtigen leembodem is ingesneden en die, in het water opgelost, daaraan een troebele kleur geeft. De scheepvaart heeft op deze rivieren met schier onoverkomelijke hindernissen te worstelen. In Juni en Juli doet een stoomboot een poging, om van de stad Winnipeg bij hoogen waterstand de Red-river af naar het Winnipeg-meer en verder door den Saskatschewan (de naam beteekent: snelstroomend) naar de Hudsonsbaai te komen, doch veelal mislukt dit.

De bodem der groote vlakte bestaat uit gele, meestal alkali houdende leem van groote vruchtbaarheid. Het is tarwegrond van den eersten rang. Gras vindt men overal, doch van zeer verschillende qualiteit. Bij het opbloeiende plaatsje Prince Albert, aan den noordelijken Sakatschewan, reisde ik eens door een grasveld, dat tot de zitplaats op den wagen reikte. De nog verder westelijk gelegen grasvelden zijn ook uitmuntend voor de veeteelt geschikt, want daar groeit gras van 50 cM. lang, dat in den herfst tot een natuurlijk hooi samendroogt en aldus onder de sneeuw wordt bewaard. Ook het buffelgras, eens het lievelingsvoedsel der thans uitgeroeide buffels, is goed voedsel voor het rundvee.

Van de wouden in dit gewest valt weinig te zeggen; zij komen hier zeldzaam voor. Dikwijls heb ik veertien dagen en langer gereisd, zonder een enkelen boomtak te hebben gezien, zelfs geen wilg. Gras en hemel, hemel en gras, niets anders. Bij de bronnen der rivieren, aan het Rotsgebergte, is dit anders: daar vindt men wouden van naaldhout, eiken, enz. Een hoofdboom van dit land is de populier, die tot 60° N.Br. meer of minder veelvuldig groeit en, als hij niet door de prairiebranden beschadigd werd, zeker op enkele plaatsen wouden zou vormen. Zoo hier en daar ziet men nog de verkoolde stammen uit het gras opsteken. Dit hout gebruikten de bewoners, om er hun blokhuizen van te bouwen. Ook de „forts" der Hudsonsbaai-Compagnie, een naam, dien men geeft aan hun handelsstations in het binnenland, zijn van het hout van den Canadeeschen populier gebouwd. Een palissaden-heining van $2^1/_2$ à 3 meter hoog, van populieren, omringt deze handelsstations; aan de hoeken vindt men daarenboven blokhuizen met schietgaten. In het binnenste vindt men het huis van den handelaar en de pakhuizen.

De populier heeft nog een ander nut voor deze streken; de wagens of karren, zonder eenig ijzer in elkander gezet, worden van zijn hout gemaakt. Buffelmes en bijl zijn de eenige gereedschappen, welke de volbloed- en halfbloed-Indianen gebruiken, om deze karren in elkander te slaan; zelfs de spijkers zijn van hout. Diepe sporen in den leembodem wijzen overal de wegen aan, waarlangs die karren op de vlakte zich onder een zuchtend geknars, dat van verre hoorbaar is, voortbewegen. Bruggen en veeren over de rivieren vindt men er niet. Komt men aan een rivier, dan wordt uit de wielen en waterdichte huiven (vroeger gebruikte men buffelhuiden) een vlot gebouwd, waarmede men de rivier oversteekt. Zoo is de wagen tegelijk de boot, en, zoo noodig, wordt hij als brandstof gebruikt.

Eens waren deze vlakten verlevendigd door talrijke kudden bisons, die thans, zooals wij reeds zeiden, zoo goed als uitgeroeid zijn. Sedert zijn deze vlakten betrekkelijk arm aan dieren. In enkele tijden des jaars, zelfs in den zomer, kan men er dagen aaneen reizen, zonder zelfs een insect of een vogel te zien. Op andere tijden daarentegen neemt het insectenleven tot een buitengewone levendigheid toe. Zoo hier en daar ziet men herten, een enkelen eland of een beer, een troep wolven, een das, terwijl scharen trekkende zwemvogels zich doen hooren. De meren zijn bedekt met zwanen, duikers, kraanvogels, reigers e. a. In enkele tijden des jaars zijn de muskieten zoo talrijk, dat men bijna geen soep en dergelijke kan eten, zonder eenige van deze dieren aan zijn maal toegevoegd te zien, terwijl zij door hun steken handen en gelaat met puisten bedekken. Voor runderen en paarden zijn die insecten daar uiterst lastig of zelfs gevaarlijk.

Hoewel er weinige bisons meer gevonden worden, hebben deze dieren toch hun sporen in de prairieën achtergelaten. Wanneer de kudden naar hun drinkplaatsen trokken, volgden zij elkander in een geregelde rij, met elken voetstap eenige aarde opwerpend en aldus arbeidende aan het vormen van een diepe geul, in de richting der drinkplaats, die deze dieren gemakkelijk herkenden en steeds weer volgden. Dergelijke bisonsporen, evenals die van wagenwielen, vindt men er nog vele.

Tot nog toe oefenden deze groote vlakten weinig aantrekkingskracht uit op emigranten, om zich hier te vestigen. Het waren enkel de pelsdieren, als: bevers, otters, muskusrat, vos, enz., die de Blanken naar deze eenzame, aan de natuur overgelaten streken lokten, dieren, welke thans hoe langer hoe zeldzamer worden.

Twee eeuwen lang exploiteerde de machtige Hudsonsbaai-Compagnie met weinige menschen deze uitgebreide jachtgronden, een gebied, grooter dan de Vereenigde Staten. Aan ontwikkeling des lands werd niet gedacht; steden werden niet gesticht, enkel werden pelzen gehaald en de pelsdieren uitgeroeid. En toen dit land aan het Dominion of Canada overging, was het een woeste landstreek, welker dierenwereld was uitgeroeid, enkel bewoond door weinige Indianen-stammen, die bij de uitputting van den natuurlijken rijkdom aan dieren aan armoede, honger en ziekten ten prooi waren, zelfs vergiftigd door den invoer van den brandewijn. Deze Indianen zijn later in reservations gebracht.

Een nieuwe geest is evenwel in de laatste tijden over deze prairieën gevaren, die de eenzame vlakten tot een nieuw leven wekt. Van het zuiden uit dringt de nieuwe cultuur met landbouw en veeteelt in de prairieën door; spoorwegen

DE NIAGARA-WATERVAL.

vervangen de oude wagen- en buffelsporen met hun tweelinglijnen; farmers vestigen zich op den maagdelijken grond; steden worden er gebouwd en een nieuwe maatschappij ontwikkelt zich in deze binnenlanden.

* * *

De rivieren van Canada stroomen grootendeels, en wel voor $^3/_4$ der vlakte, naar de Hudsonsbaai en de IJszee. Deze omstandigheid is van groot nadeel voor het land, omdat het verkeer van het binnenland met de kust hierdoor beperkt wordt. Wel is het een voordeel, dat de waterscheidingen tusschen de rivieren laag zijn en dikwijls in elkander loopen, doch alleen heeft dit beteekenis voor het kano-verkeer van Indianen en pelsdierjagers, niet voor grooter scheepvaart. Daarenboven breken de talrijke watervallen en schietstroomen op vele plaatsen de riviervaart af, zoodat die alleen door kanaalomgravingen zou kunnen aaneensluiten. Doch dit laatste vindt men eigenlijk alleen bij de *St. Laurens*, de belangrijkste rivier des lands, die door haar breeden mond de groote schepen rechtstreeks tot Montreal laat komen, terwijl een kanaalstelsel, in verbinding met de Ottawa, zelfs aan zeeschepen den weg opent tot het Huron- en Michigan-meer.

De St. Laurens-rivier was in haar natuurlijken toestand, evenals de meeste rivieren van Canada, geenszins geschikt, om in dienst van het verkeer met het binnenland te treden. De groote waterval der Niagara, welke den breeden stroom met onvergelijkelijken donder in een diepte van ± 50 meter doet storten, was steeds een slagboom voor de scheepvaart boven Montreal, en ook verder was de onrust van het water een hindernis. Lang schrikte de techniek terug voor dien woestaard, doch toen zij er zich eenmaal aan waagde, wisten Amerikaansche werkkracht en vernuft dezen stroom in dienst van de scheepvaart te dwingen. Onderscheidene kanalen langs de rivier snijden de stroomversnellingen af. Door het Sault de Ste. Marie-kanaal bij den uitgang van het Boven-meer, het Welland-kanaal om de Niagara, door zes kanalen tusschen het Ontario-meer en Montreal en door de kunstmatige verdieping van het St. Clair- en St. Peter-meer is de St. Laurens-rivier de weg geworden, waarlangs de cultuur voortdrong in haar stroomgebied. Wel bevriezen in den winter de kanalen in de streken om de meren en de mond der rivier, doch de meren zelf vriezen nooit geheel dicht.

De ligging van Canada ten opzichte van Europa en Azië is gunstiger dan die van de Vereenigde Staten, wijl de afstanden geringer zijn, wat voor het snelle verkeer van groote beteekenis is. Dewijl de havens van Nieuw-Schotland en van Britsch-Columbia steeds vrij van ijs blijven, kon door deze havens van dat voordeel bij uitnemendheid partij getrokken worden. Tusschen de St. Charles-baai in Oost-Labrador en Milford-Haven in Zuid-Wales bedraagt de afstand ± 3000 K.M., en de overtocht over den Oceaan zou hier in $4^1/_2$ à 5 dagen volbracht kunnen worden, als het drijfijs dit niet tegenhield, terwijl die tusschen Southampton en New-York $6^1/_2$—7 dagen duurt. De afstand tusschen de Van Couvers-haven en Yokohama bedraagt 6770 K.M. of $11^1/_2$ à 12 dagen stoombootvaart.

De bewoonbaarheid en geschiktheid van den grond tot bebouwing hangen mede in de eerste plaats af van het klimaat, en wel bovenal van de temperatuur en regenval in de zomermaanden. De noordelijker ligging dan de Vereenigde Staten heeft ten gevolge, dat de zomer korter duurt, de winter langer. In het noorden des lands vangt het warmere jaargetijde niet aan voor midden-Mei, in het noorden aan het Beren-meer niet voor Juli. Aan de kusten der Hudsons-baai, in Labrador en in de streken aan de IJszee blijft ook in dien korten zomer, hoewel met lange dagen, de temperatuur door den invloed der zee te laag, om de meeste vruchten te doen rijpen.

De gemiddelde temperatuur der warmste maand in de zuidelijke streken is hooger dan die in Engeland, die der koudste maand lager. Over 't geheel is hier de lucht droog, het klimaat gunstig voor den plantengroei en gezond.

Natuurlijk wisselt het klimaat veel af in de onderscheidene gedeelten, zooals uit het bovenstaande reeds blijkt. Smallwood, die onderscheidene jaren meteorologische waarnemingen deed bij Montreal, ($45^1/_2$° N.Br.) beschrijft het klimaat van het eigenlijke Canada als volgt. De winter begint gewoonlijk in de laatste week van

November of in de eerste week van December te heerschen en vangt aan met sneeuwjachten uit het N.O., van welken kant over 't geheel de winterstormen komen. Regen valt er gewoonlijk bij winden uit het Z.Z.W. en Z.O. In November komen dikwijls nog een reeks van schoone dagen voor, welke onder den naam „Indian Summer" bekend zijn.

De intredende sneeuwval begint gewoonlijk in fijnen kristalvorm en duurt doongaans 48 uren; in dien tijd valt dikwijls een laag van 30 cM. dikte. Daarna houdt veelal de neerslag uit den dampkring op; de wind draait door N.N.W. of W.N.W. en drijft de losse sneeuw in stuifwolken voor zich uit. Deze wind is intensief koud; de thermometer daalt snel, dikwijls tot —34° C. Na een paar dagen houdt de wind op; de hemel wordt donkerblauw, en de stralen der ondergaande zon schitteren met prachtig roode kleurentinten op het sneeuwlandschap.

De maanden April, Mei en Juni brengen hier den terugkeer van den zomer. De nachten zijn in Juli en gedeeltelijk ook in Augustus drukkend warm, de temperatuur is dikwijls nog 21° C. in den nacht. De herfst evenwel is in Canada een zeer aangenaam jaargetijde. De veelkleurige tinten der wouden, de blauwe, wolkenlooze hemel en de aangename temperatuur werken samen, om een behagelijke stemming te voorschijn te roepen.

Het Ontario-meer bevriest gemiddeld bij Kingston den 7en Januari en gaat weer open ongeveer 9 April; de St. Laurens-rivier zet zich bij Montreal gemiddeld vast op 11 December en ontdooit weer op 18 April, bij Quebec van 6 December tot 25 April.

In Ontario wijkt door den invloed der meren het klimaat reeds een weinig hiervan af. De winter is hier zachter en zelfs ook zachter dan verder naar het westen, in het Mississippi-dal; de zomer is koeler, de lente treedt iets later in, doch de nachtvorsten in de lente doen minder nadeel. Zoo komen er door geographische verschillen meer afwijkingen voor.

Wij mogen hierbij echter niet verder stilstaan. Dat wij reeds iets meer over het klimaat mededeelden dan gewoonlijk, vond zijn oorzaak hierin, dat het gebied, hetwelk wij bespreken, voor emigratie van beteekenis is.

HOOFDSTUK XIII.

EENIGE HOOFDFEITEN UIT DE GESCHIEDENIS VAN CANADA.

In een van de aanzienlijkste straten der nieuwe gedeelten van Boston verheft zich een bronzen monument, dat eenige Skandinavische en historische enthousiasten hebben opgericht ter eere van Leif Erikson, den zoon van Erik (zie pag. 131) die in 1001 van Groenland uitvoer, om een reeds vroeger gevonden land, ten zuiden van Groenland gelegen, nader te leeren kennen. Hoewel deze reis van Leif niet in bijzonderheden historisch vaststaat, schijnt zij toch een historischen grond te hebben en kan men aannemen, dat de koene Noorman bij dien tocht Labrador bezocht, dat hij Helluland, d. i. steenland, noemde, verder in New-Foundland (Markland) en Nieuw-Schotland kwam en waarschijnlijk tot het tegenwoordig New-York langs de kust voer, waar hij voortreffelijke weiden vond en overwinterde. Dit land noemde hij naar de zoete bessen van een wilden wingerd, welke men voor druiven aanzag, Vinland of wijnland, en Leif behield na zijn terugkeer uit dit heerlijke land bij zijn volk den bijnaam van „de gelukkige".

De ontdekking van de kust van Canada moet derhalve aan de Noormannen worden toegeschreven. De eerste ontdekking had evenwel geen gevolgen. De noordelijke kusten van het vasteland van Amerika bleven aan Europa onbekend tot den tijd, toen Columbus den sluier oplichtte, die de Nieuwe Wereld voor het oog der Oude Wereld verborg.

Canada werd vervolgens het eerst bezocht in 1496, toen Giovanni en Sebastiano Caboto, vader en zoon, stoutmoedige Genueesche zeelieden, voor Engeland een ontdekkingstocht naar het westen maakten en reeds vóór Columbus het Amerikaansche vasteland leerden kennen, dat den naam „Terra de prima vista" (land van den eersten aanblik) kreeg. Zeer waarschijnlijk was het een gedeelte van Labrador, dat zij bij die gelegenheid zagen.

Een nieuwe reis werd in 1497 ondernomen, waarbij koning Hendrik VII aan de ontdekkers het handelsmonopolie in de te ontdekken landen schonk. Op dezen tocht werd weder het vasteland van Amerika gevonden, en voor Engeland in bezit genomen. De ontdekker was evenwel in de meening, het rijk van den Groot-Khan in het oosten van Azië gevonden te hebben, en in die meening stierf hij in 1498.

Zijn zoon, Sebastiano Caboto volgde de voetstappen zijns vaders en zeilde zoekend den Atlantischen Oceaan over naar het westen. Het was een jagen en drijven, om nieuwe landen te ontdekken. In 1497 ontdekte hij voor Engeland New-Foundland, dat hij naar den rijkdom aan kabeljauw „Terra de Bacalao" (stokvischland) noemde, een naam, dien hij van de Indianen hoorde, en hij zeilde van hier langs de kust naar het zuiden.

De reizen der Caboto's leidden niet onmiddellijk tot praktische resultaten. Ook anderen, die dit land bezochten, werden er niet bijzonder door aangetrokken. Het land openbaarde niets van de rijkdommen uit het plantenrijk of van edele metalen, welke men in de eerste plaats in den vreemde zocht. In de geheele eeuw, volgende op de ontdekking, waren het enkel robbenslagers, die deze kust bezochten, en het binnenland bleef geheel onbekend.

In 1534 zeilde Jacques Cortier van St. Malo uit, om voor Frankrijk een ontdekkingstocht te volbrengen. Hij ontdekte de kust van Labrador, die hij voor Frankrijk in bezit nam, en plantte aan deze kust een kruis met het Fransche wapen, ten

teeken der inbezitneming. Op een tweeden tocht, in 1535, zeilde Cartier den St. Laurens-stroom op, bereikte den 2en October op een heuvel aan de rivier een Indianen-dorp, „Hochelaga", dat hij den naam Mont Royal gaf (thans Montreal) en keerde naar zijn vaderland terug, waar hij de aandacht der regeering vestigde op zijn gewichtige ontdekking. Nog bezocht hij de St. Laurens opnieuw in 1541, doch eveneens zonder verdere gevolgen. Men hechtte in Frankrijk weinig waarde aan dit koude land, „quelques arpents de neige", zooals Voltaire verachtelijk zegt. Bij dit tweede bezoek waren de Europeanen verwonderd over het gebruik der Indianen, om den rook uit pijpen in te zuigen en uit te blazen, een gebruik, dat weldra de geheele beschaafde wereld van de Indianen leerde kennen. Zoo duurde het tot 1608, vóór Frankrijk zich nader inliet met het land, waaraan zelfs door Cartier de naam Nieuw-Frankrijk gegeven was.

Reeds sedert 1504 hadden visschers der Basken en Bretagners de kust van Canada bezocht, om hier kabeljauw te vangen. Zoo ook waagden zich eindelijk avonturiers in het land, waar zij van de Indianen den rijkdom aan pelzen hadden leeren kennen, om den pelshandel te drijven. Deze pelshandel was aanleiding tot de eerste kolonisatie in genoemd gewest, zij het ook aanvankelijk een klein begin. De eerste sporen hiervan dagteekenen van 1598.

Onder koning Hendrik IV dreven de kooplieden van St. Malo, Dieppe, Rouen en La Rochelle reeds een tamelijk drukken handel in pelzen met Nieuw-Frankrijk. Vooral naar voordeel jagende en op avonturen beluste edellieden wisten patenten te verkrijgen, om landerijen in bezit te mogen nemen; handelsmaatschappijen verwierven monopolies. Zoo vertrok in 1608 een kolonie uit Frankrijk, om zich in Canada te vestigen, en de eerste ondernemende gouverneur, Samuel Champlain, stichtte de stad Quebeck, waarmede de eigenlijke nederzetting der Europeanen in dit gebied aanvangt. Champlain was een beleidvol bestuurder der jonge kolonie; hij trachtte den landbouw te bevorderen en zond zendelingen onder de Indianen, sedert 1619 de Jezuïeten. In 1628 begaf zich een handelsgezelschap uit Frankrijk naar Canada, dat er den alleenhandel verkreeg, onder voorwaarde, dat het tot 1643 niet minder dan 16,000 handwerkslieden en landbouwers derwaarts moest voeren.

Toch ging de ontwikkeling der Fransche kolonie in Canada nog uiterst langzaam. Het onverdraagzaam optreden der Jezuïeten, de strijd met de Indianen, de drukkende handelsmonopolies, de grensquaesties met Engelsche koloniën, dit waren de hoofdoorzaken, welke de ontwikkeling der kolonie tegenhielden. Canada was in 1714 nog zoo onbeteekenend, dat de gezamenlijke blanke bevolking niet meer dan bijna 5000 zielen bedroeg. En om de blanke bewoners te vermeerderen, zond men uit Frankrijk niet alleen vlijtige boeren, maar ook tot de galeien veroordeelden naar de St. Laurens-rivier.

De Engelschen, die hun kolonies in Amerika uitbreidden, waren lastige naburen voor de Fransche kolonie. Zoo ontstond er herhaaldelijk met dezen strijd, een voortzetting van den strijd dier natiën in Europa. In 1629 veroverde Engeland zelfs Quebec, doch gaf het twee jaren later terug. Toen in 1674 Canada een eigen bestuur verkreeg, door het „Conseil Souverain", hield de strijd met Engeland nog geenszins op. Eerst werd nog strijd gevoerd om Acadië (Nieuw-Schotland en Nieuw-Brunswijk) en toen hieraan met den vrede van Breda (1667) een einde gemaakt was, werd de strijd nabij de Groote Meren voortgezet, waarbij de Indianen de slachtoffers werden van beide partijen.

Na 1713 volgde een langer tijdperk van rust, en in dien tijd ging de kolonie vooruit. In 1753 telde Canada reeds 90,000 blanke bewoners. Van dien tijd van rust maakten ook de stadhouders in Canada gebruik, om een rij van versterkingen aan te leggen, teneinde het gebied tegen Engeland's voortdringen te beschermen en de Engelschen, die meest langs de kust gevestigd waren, van het land ten westen der Alleghanys uit te sluiten. Tal van versterkte plaatsen werden door de Franschen met dat doel in het binnenland aangelegd. De vrede bleef dan ook geenszins bewaard. De Engelschen begrepen de bedoelingen der Franschen en in 1757 ontvlamde het oorlogsvuur opnieuw tusschen Franschen en Engelschen in Amerika. Nadat de Engelschen Kaap Breton veroverd en den slag bij Quebec, 13 September 1759, gewonnen hadden, werd in 1763 Canada door Frankrijk aan Engeland afgestaan.

Na dien tijd brak er een nieuw tijdperk in de geschiedenis van Canada aan. Men was den oorlog moede, men wenschte rust. Betere wetten werden ingevoerd en een geregeld bestuur ingesteld, met eenige verschooning der oude gewoonten, als het Fransche leenrecht, dat hier was ingevoerd, hetwelk de bewoners in seigneurs en cencitaires (leenheeren en vasallen) verdeelde. Een zeer klein gedeelte der Franschen vertrok na de overgave naar het moederland, doch dit aantal is niet groot geweest: misschien niet meer dan 300.

De Indianen hadden zich in dezen oorlog meest aan de zijde van Frankrijk geschaard. Met dezen was nog een strijd te voeren, daar zij de blokhuizen, door de Franschen gebouwd, in bezit hadden genomen.

Canada verkreeg thans een nieuw volkselement. Naast de hier woonachtige Franschen vestigden zich Engelsche onderdanen. Deze lieden der twee natiën vereenigden zich moeielijk, en er ontstond een klove tusschen de beide volkselementen. Toen de Amerikaansche vrijheidsoorlog in 1773 losbarstte, stond het er zelfs naar, dat ook Canada in opstand zou komen. Door toegevendheid van het moederland werd dit echter voorkomen; drukkende belastingen werden afgeschaft en in 1791 werd een nieuwe regeling van het bestuur ingevoerd, waarbij de Wetgevende Macht aan een Lager- en Hoogerhuis, en de Uitvoerende Macht aan een Gouverneur en zijn Raad werd opgedragen.

Toch bleef er nog strijd bestaan tusschen de beide Europeesche elementen der bevolking. De aanzienlijke ambten werden meest aan de Engelschen opgedragen, wat de Franschen steeds ontstemde. Er ontstond een oppositie-partij, die door het dagblad „Le Canadien” werd aangevoerd. Toen in 1827 de keuze van Papineau, den leider der oppositie, tot voorzitter van het Lagerhuis door den Gouverneur niet werd goedgekeurd en het Engelsche Parlement op voorstel van Lord Russell niet wilde toegeven, zelfs de vergadering van volksvertegenwoordigers in Canada voor korten tijd ophief, ontstonden er vereenigingen als van „Zonen der Vrijheid”, die een centraal bestuur hadden. In 1837 brak zelfs een opstand uit, die evenwel door de nederlagen der opstandelingen bedwongen werd in 1838. Het Engelsche Parlement stelde thans de Constitutie van Canada tot 1840 buiten werking, en hoewel de eerste Gouverneur-Generaal, graaf van Durham, die met groote macht bekleed werd, door verstandig optreden veel goeds deed, braken toch van 1841—1852 nieuwe oneenigheden los en ontwikkelde zich de zucht naar afscheiding van Engeland, terwijl zich bij een partij het streven openbaarde, om zich bij de Vereenigde Staten aan te sluiten. Er was een rassenhaat tusschen de beide volkselementen. „I found,” schreef Lord Durham in 1839, „two nations warring in the bosom of a single state; I found a struggle not of principles but of races”, en die toestand verklaart de geschiedenis.

Toch ging in dien tijd, ondanks alle twisten, de bevolking van Canada vooruit, vooral door de landverhuizers, die zich in dit gewest vestigden. In 1825 telde Neder-Canada nog slechts 423,630 bewoners, in 1848: 768,334; Opper-Canada in 1825: 158,000, in 1848: 724,000.

Uit dien strijd der partijen werd geboren het streven naar zelfbestuur en in deze richting kwam in 1856 een verandering in de samenstelling der wetgevende vertegenwoordiging tot stand. Deze zou in 't vervolg niet meer uit door de kroon *benoemde*, maar uit 48 *gekozen* leden bestaan. En om de eenheid te bevorderen, werd in 1858, op verzoek der bewoners, Ottawa tot hoofdstad verheven.

Om verder de verschillen in afstamming en de godsdienstverschillen, die Opper- en Neder-Canada scheidden, meer te doen verdwijnen, werd op 1 Juli 1867 Canada met Nieuw-Schotland en Nieuw-Brunswijk tot één Bond vereenigd, welke den naam *Dominion of Canada* voert, en waarbij zich later ook de overige Britsche gewesten van Noord-Amerika, met uitzondering van New-Foundland, aansloten.

* * *

In het bovenstaande is meestal sprake geweest van het eigenlijke Canada, niet van het groote gebied, dat tegenwoordig als Dominion of Canada beschouwd wordt. Het grootste gedeelte hiervan vormde vroeger het gebied der zoogenaamde *Hudsons-baai-landen.* Hiermede duidden de Engelschen oorspronkelijk al het land aan, hetwelk

rondom de Hudsonsbaai ten noorden en westen van Canada gelegen was en hun bij den vrede van Utrecht in 1713 werd toegekend.

Dit uitgestrekte gebied was tijdens de ontdekking bewoond door rondtrekkende Indianen-stammen, die wij op pag. 61 enz. leerden kennen. Deze Indianen waren echte jagers, en hun land was rijk aan pelsdieren.

Fransche avonturiers uit Canada waren al spoedig in dit gewest doorgedrongen, hadden met de Indianen betrekkingen aangeknoopt, en hun de pelzen tegen ruil voor waren van weinig waarde afhandig gemaakt. De kooplieden waren op hun tochten gevolgd door bekeerings-ijverige zendelingen. Reeds in 1634 hadden de Jezuïeten een kerk gebouwd aan het Huron-meer; in 1654 begaven twee avonturiers zich naar het binnenland, die na twee jaren met een grooten rijkdom aan pelzen terugkeerden. Zij hadden gehoord van een groote rivier in het westen, die eerst in 1673 door pater Marquette ontdekt werd.

De Franschen hadden uitstekenden aanleg, om met de Indianen om te gaan. Zij schikten zich in hun eigenaardigheden, en spoedig waren zij met verschillende stammen door familiebetrekkingen verbonden. Wij zeiden reeds vroeger, dat de Romanen hiertoe eerder kwamen dan de Germanen. Uit die verbinding van Franschen met Indianen ontstond een gemengd ras, de zoogenaamde *Bois brûlés*, menschen met lichtbruine huidkleur, die voor een gedeelte geheel verwilderden en in zeden en gewoonten meer met de Indianen dan met de Europeanen overeenkwamen.

In 1669 werd een groote maatschappij opgericht, om den pelshandel te drijven. Een Franschman, Grosseliez, had in Canada den rijkdom aan pelzen leeren kennen en de Hudsonsbaai-landen doorreisd, en toen hij in Frankrijk terugkwam, deed hij aan zijn regeering het voorstel, om in de Hudsonsbaai-landen stations te vestigen, tot bevordering van den pelshandel.

In Frankrijk sloeg men hierop geen acht. Daarop wendde Grosseliez zich tot Engeland, waar Karel II regeerde. Prins Rupert steunde het voorstel en zond in 1668 kapitein Gilliam met Grosseliez naar de Hudsonsbaai, waar de expeditie den winter doorbracht aan de oostkust bij de Ruperts-rivier en een fort bouwde. Na den terugkeer verkreeg Prins Rupert met andere Lords een privilegie (2 Mei 1670) voor een „Company of adventurers of England trading into Hudsonsbay", of de *Hudsonsbaai-Compagnie*. Genoemd privilegie schonk aan de ondernemers en hun opvolgers den alleenhandel in de Hudsonsbaai-landen en schonk hun tevens souvereine rechten in al deze landen, welke nog niet door Christelijke vorsten in bezit waren genomen.

De Hudsonsbaai-Compagnie dreef een winstgevenden handel in deze landen. Wel traden er nog Fransche mededingers op, doch dezen moesten het opgeven in 1763. De „Noordwest-Compagnie", die in 1783 te Montreal door pelshandelaars was opgericht, was veel gevaarlijker concurrent en bloeide ook geruimen tijd. Deze dreef handel in de westelijke gewesten, die niet tot het handelsterrein der Hudsonsbaai-Compagnie behoorden, en haar dienaren drongen zelfs voort tot het Rotsgebergte, dat in 1806 door Simon Fraser werd overschreden. In 1811 verschenen de dienaren der Noordwest-Compagnie ook aan de Columbia in Oregon, waar zij concurrenten werden van de door Astor opgerichte „Pacific-pelterijen-maatschappij".

Handelsnijd deed echter een oorlog uitbarsten tusschen de Hudsonsbaai-Compagnie en de Noordwest-Compagnie in 1814. De Britsche regeering bemoeide zich met de zaak en bewerkte de vereeniging van beide maatschappijen. Deze vereenigde maatschappij verkreeg nu voor den tijd van 17 jaar den alleenhandel in de door haar geëxploiteerde gewesten. Na verloop van dien tijd werd het privilegie door een Parlements-acte van 30 Mei 1838 voor 21 jaren verlengd, met de uitdrukkelijke bepaling, dat het monopolie zich enkel uitstrekte tot alleenhandel met Indianen.

Na het midden dezer eeuw vertoonden zich allerwegen sporen, dat het gezag der groote maatschappij weldra uit zou zijn. De openbare meening verhief zich krachtig tegen de verlenging der privilegiën van de Hudsonsbaai-Compagnie, die men beschouwde als de oorzaak, dat deze uitgestrekte landerijen niet eerder bewoond werden door een landbouwende bevolking. Na langdurige onderhandelingen gelukte het eindelijk in 1869 een verdrag tot stand te brengen, waarbij de Compagnie tegen betaling van 300,000 pond sterling van haar souvereiniteitsrechten afstand deed aan

Canada. Canada nam daarbij de verplichting op zich, aan de Compagnie 50,000 acres land in grondstukken te schenken, benevens $^1/_{20}$ van het in de zoogenaamde vruchtbare streek (fertile belt) gelegen land, als dat binnen 50 jaren na het sluiten van het verdrag verlangd werd.

De Compagnie bleef dus enkel een handelmaatschappij. Zij zet tegenwoordig den pelshandel nog voort en heeft haar factorijen nog over het land verspreid. De op de afzonderlijke posten verzamelde vellen worden naar de hoofd-depôts der vier departementen gebracht, welke laatste de posten weer met waren voor den ruilhandel voorzien. Ongeveer 150 posten vindt men over het land verspreid. De handel is nog altijd zuivere ruilhandel; een bevervel wordt in zekeren zin als een ruileenheid beschouwd. De vier departementen zijn: het Departement van *Montreal*, het Zuid-Departement met het hoofddepôt *Moose fort*, het Noord-Departement met de hoofddepôts *York-Factory* aan de Hudsonsbaai en *Winnipeg*, en het West-Departement, ten westen van het Rotsgebergte, met het hoofddepôt *Victoria*, in Britsch-Columbia.

Het bestuur der Compagnie zetelt in Londen, en een statuut, „Deed Poll" geheeten, bepaalt de rechten en plichten van de ambtenaren der Compagnie. Onder dezen nemen de *Chief factors* en *Chief traders* den eersten rang in. Zij verkrijgen $^2/_5$ van de netto winst, uit den pelshandel behaald, en een jaargeld van 200 pond sterling is hun gewaarborgd. De hoogere ambtenaren zoowel als de *Clerks* zijn meest afkomstig van de Orkney-eilanden in Schotland, de meeste jagers en reizigers zijn nog Franschen van gemengd bloed. De meeste Fransche plaatsnamen zijn van hen afkomstig.

Sedert de Hudsonsbaailanden niet meer een gebied vormen, waar de Compagnie schier onbeperkt heerscht; sedert zich talrijke pioniers ook hier vestigen en in landbouw een bron van bestaan vinden, is de pelzenopbrengst veel verminderd en aan aanzienlijke schommelingen onderworpen. De pelsdieren zullen verdwijnen naarmate de bevolking verder voortschrijdt. Toch is de handel der Compagnie nog aanzienlijk.

Een voorstelling van den handel der Hudsonsbaai-Compagnie geven de volgende cijfers. In 6 jaren, in 1887—1892, werden tusschen 109,386 en 142,157 vellen per jaar in het magazijn te Montreal geleverd; in 1892: 134,814 vellen, waarvan 1760 van beren, 16,300 van bevers, 1500 van hermelijnen, 2270 van vossen, 3570 van lossen, 15500 van marters, 81,000 van musquash, 2380 van otters, 8870 van minks, 1360 van zeehonden enz. De uitvoer van pelswerk bedroeg in 1892: 323,533 pond sterling. Daarenboven verkocht de Compagnie een groot deel van haar landbezit, hetwelk aanzienlijke inkomsten oplevert.

* * *

Wij moeten na dit korte overzicht der handelmaatschappij, welke in het noordelijk Amerika feitelijk lang de heerschappij heeft gevoerd, den blik slaan op het leven en bedrijf dier pelshandelaars in deze woeste streken, zooals dat in de vorige eeuw geleid werd.

De pelshandel had de Europeanen naar deze onherbergzame streken van Noord-Amerika gelokt; vooral de Engelsche Hudsonsbaai-Compagnie in het oosten, de Russen in het noordwesten en Alaska. De Russen brachten hun waren meestal naar Kiachta aan de Chineesche grens ter markt; de Hudsonsbaai-Compagnie over Montreal of van de factorij York (aan de Hudsonsbaai) rechtstreeks naar Engeland, terwijl de Amerikanen hun waren te New-York aanvoerden.

De pelshandelaars woonden in de steden van Canada of in de talrijke kleine vestingen of forten, welke op daarvoor geschikte plaatsen tot bescherming des lands aan een rivier of aan meren waren gegrondvest. In dienst der Compagnie stonden de „boschloopers" of woudloopers (Coureurs des bois), meestal uit Bretagne of Normandië geboortig, of lieden van gemengde afkomst, want de „woudloopers" verbonden zich meestal met Indiaansche vrouwen en de kinderen, uit die betrekking geboren, werden als halfbloed Indianen in dezelfde richting opgevoed.

Die woudloopers vormden een ruw, aan moeiten, gevaren en ontberingen gewend geslacht, dat 18 uur per dag arbeidde en 6 uren rustte. Zij wisten met vaardigheid hun lichte booten te hanteeren in de snelstroomende rivieren; zij kenden de eigenaardigheden van het wild en wisten daardoor de vallen juist te plaatsen; ook richtten

zij met zekerheid hun buksen op het wild. Er wordt verhaald, dat zij een eekhoorntje in het rechteroog konden treffen. Hun taal was het Fransch, maar tevens kenden zij zooveel van de talen der Indianen, dat zij met dezen konden omgaan.

Het woeste land was het vaderland dezer lieden; daar gevoelden zij zich tehuis. Zij kenden elken weg in het woud, elke stroomversnelling en ondiepte in de rivieren, elken beschermenden inham in de meren. Hun kleeding bestond uit broeken van grove stof, een grove wollen (molton) overjas en een roode muts. Als het weêr koud was, deden zij een wollen mantel om, waaraan een kap bevestigd was, om over het hoofd te doen. Deze woudloopers waren de eigenlijke bemiddelaars van den handel met de Indianen, doch wegens hun zedeloosheid waren zij een schande der Christenheid. De regeering van Canada moedigde den pelshandel op alle wijzen aan, daar hij groote voordeelen opleverde, door het ruilen van allerlei waren. Over 't geheel werd de handel door compagnieën gedreven, die een verlofbrief daàrtoe verkregen. Op aansporing der zendelingen was het den bezitters van een verlofbrief verboden, den Indianen brandewijn te verkoopen; wie dit verbod overtrad, werd van de kerkelijke sacramenten uitgesloten. Doch om den Indianen het vuurwater te leveren, zonder de letter der wet te overtreden, werd de brandewijn dikwijls niet verkocht, maar geschonken.

Zoodra de woudlooper in het Indianenland aankwam, opende hij zijn pakken met allerlei waren. Dan kwamen de Indianen nieuwsgierig alles bekijken, droegen de pelzen, die zij buit gemaakt hadden, aan, en weldra werd er een ruiling gesloten, waarbij de woudlooper goede zaken maakte.

De verovering van Canada door de Engelschen brak den handel korten tijd af, tot voordeel der Hudsonsbaai-Compagnie, die sedert meer met de Indianen in aanraking kwam, hoewel dezen vroeger hoofdzakelijk met Franschen gehandeld hadden. Doch van tijd tot tijd waagden ondernemende Franschen zich nog in dit land.

De Hudsonsbaai-Compagnie beheerschte evenwel den handel in deze gewesten zoo goed als geheel. Zij had een groot aantal factorijen over het geheele gebied verstrooid, zoogenaamde *huizen*, *nederzettingen* en *posten*. Dat waren blokhuizen, zware gebouwen, uit balken gebouwd. Van deze uit ondernamen de handelaren hun tochten naar de Indianen-stammen en jagers. Het was een leven van moeite en ontbering. De hoogere beambten der Compagnie waren voor een groot gedeelte Schotten, de lagere Franschen uit Canada, de roeiers ten deele Mestiezen en Indianen, van welken de vele forten enkelen als zoogenaamde lijfwachten (Home Guard) vast in dienst hadden.

In den tijd, toen er nog twee concurreerende maatschappijen waren, trokken de handelsbedienden bij de Indianen rond; later bezochten de Indianen de handelsfactorijen met hun waren, om er geliefde artikelen voor in te ruilen.

De vraag mag gesteld worden op deze plaats, welken invloed de machtige Hudsonsbaai-Compagnie had op de oorspronkelijke bevolking des lands. Wij zeiden reeds, dat de echte woudloopers bijna waren gedaald tot het leven der Indianen, in vele opzichten niet hooger of zelfs lager stonden. Een beschavende invloed kon er van hen niet uitgaan; integendeel, de zwakheden en gebreken der beschaving brachten zij over bij de Indianen.

Doch in 't algemeen gesproken, moet men zeggen, dat het handelsverkeer der Compagnie met de inboorlingen dezen allerlei artikelen van Europeesche productie leverde. De Indianen leerden deze kennen en gebruiken, maar werden daardoor ook geheel van den handel met de Compagnies-factorijen afhankelijk. Daar haalden zij dekens, geweren, kruit en lood, vischhaken, messen, staal- en andere ijzerwaren, zonder welke zij hun bedrijf niet meer konden uitoefenen en die alleen van de Compagnie te verkrijgen waren.

Tevens mag echter niet geheel ontkend worden, dat de Compagnie wel pogingen deed, om de zwervende Indianen tot het vestigen in vaste woonplaatsen te brengen, tot landbouw aan te sporen en den nakomelingen van gemengd bloed eenige opvoeding te geven. Doch de lofredenaars op de weldaden, die de Compagnie hier verbreidde, waren eenzijdig en niet zelden onwaar; dat de Compagnie den verkoop van sterke dranken verboden zou hebben, kan op het papier gezegd zijn, in werkelijkheid was het echter anders. Men vergete evenwel bij een beoordeeling niet, dat de Compagnie geen menschlievende vereeniging, maar een handelsgenootschap was, dat

geenszins op zijn banier schreef menschlievendheid te oefenen. De invloed, dien de Compagnie op de Indianen had, was daardoor een bijkomende zaak, een gevolg van de aanraking van een meer ontwikkeld met een minder ontwikkeld ras, gelijk wij dien overal zien, ook nog in dezen tijd. Dit moet ter eere der Compagnie gezegd worden, dat zij steeds in vriendschappelijke betrekkingen met de Indianen bleef en geen oorlogen met hen voerde. Een gevolg hiervan was dan ook, dat de nederzettingen der Compagnie geen last hadden van de Indianen en een groote veiligheid genoten.

* * *

De pioniers der Hudsonsbaai-Compagnie hebben door hun aanraking en betrekking met de Indianen een ras doen ontstaan van gemengd bloed. De Blanke verbroederde zich daarbij met de Indianen, en de Mestiezen, hieruit geboren, spraken ten deele Fransch, ten deele Engelsch. Doch uit de verdere opvoeding dier Mestiezen bleek gewoonlijk het verschil in afkomst. Het Romaansche ras versmolt lichter in het Indiaansche, het Germaansche trachtte het Indiaansche tot zich op te heffen. Velen der Romaansche woudloopers werden in het eerste nageslacht Indianen, evenals de vrouwen, of daalden er zelf ook toe af. De Britten daarentegen trachtten bijna zonder uitzondering de Indiaansche vrouwen te verheffen, en voedden de kinderen, uit die gemengde betrekking geboren, op tot ordelijke burgers, waarvan velen het tot goede levenstoestanden brachten.

Men verhaalt historisch van een Engelsch Lord, die bij een aanzienlijk ambtenaar van Nieuw-Canada als gast vertoefde, dat hij zijn gastheer vroeg, hoe het dan toch met de eigenlijke „bastaards" gesteld was, en dat hij gaarne een van dezen zou zien. De gastheer antwoordde tot verbazing van den gast: „Zie mij aan, Mylord: ik ben een van de hunnen!" Zoo is het werkelijk bij velen moeilijk, de gedeeltelijk Indiaansche afkomst te bemerken. Door die bloedverwantschap was de verhouding van de ambtenaren der Hudsonsbaai-Compagnie tot de Indianen meestal vriendschappelijk, terwijl de officieren der Noord-Amerikaansche Unie in het westen met een blik vol minachting op de inboorlingen neerzagen.

De „brûlé's" behooren tot de beste ruiters der aarde; zij bezitten veel vaardigheid in het hanteeren van den bijl, de boor en een buffelmes, de eenige werktuigen, die zij kennen bij het vervaardigen van karren en sleden.

HOOFDSTUK XIV.

DE BEVOLKING VAN CANADA EN DE STAATKUNDIGE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELING DES LANDS.

Het „Dominion of Canada" vormt een beperkte monarchie, met een staatsregeling naar Engelsch voorbeeld. Op grond der Imperial Act van 1867 is het een bondsstaat, welks uitvoerende macht berust bij de Britsche Kroon, die door een door haar benoemden „Governor-General" vertegenwoordigd wordt. Deze Gouverneur-Generaal wordt bijgestaan door een Geheimen Raad (Queen's Privy Council), waarvan 13 leden een verantwoordelijk ministerie vormen.

De wetgevende macht wordt gevormd door een Parlement, dat uit twee huizen bestaat, de „*Senate*" en het „*House of Commons*". De *Senaat* bestaat uit 81 leden, die voor hun leven benoemd worden door den Gouverneur-Generaal. Elk senator moet 30 jaren oud, geboren of genaturaliseerd onderdaan zijn, en wonen in de provincie, waarvoor hij benoemd wordt, terwijl hij aldaar een bezit moet hebben ter waarde van 4000 dollars.

Het „House of Commons" bestaat volgens den census van 1891 uit 213 leden, die voor 5 jaren gekozen worden door kiezers.

Het Dominion of Canada bestaat uit 7 provincies, die ieder nog een afzonderlijk parlement en een eigen bestuur hebben, met een *Luitenant-Gouverneur* aan het hoofd der uitvoerende macht. De provinciën hebben het volle recht, het eigen beheer te regelen, locale belangen te behartigen, over eigen financiën te beschikken, maar zijn in algemeene zaken aan het geheel onderworpen. De Luitenant-Gouverneurs der provincies worden benoemd door den Gouverneur-Generaal. Quebec en Nieuw-Schotland hebben ieder twee kamers (een „Legislative Council" en een „Legislative Assembly) en een verantwoordelijk ministerie. Nieuw Brunswijk, Ontario, Manitoba, Britsch-Columbia en „Prince Edward Island" hebben ieder een kamer, de „Legislative Assembly", en een verantwoordelijk ministerie. Verder behooren tot het Dominion nog de *Territoriën*, die minder recht hebben.

Als bemiddelaar tusschen de kolonie en het moederland fungeert een „High Commissioner", die zijn zetel heeft te Londen.

* * *

De bevolking van het Dominion bestaat, zooals wij reeds zagen, uit *Indianen*, *Blanken* en *Negers*. De Indianen vormen de oorspronkelijke bewoners. Wij leerden de Indianen reeds kennen op pag. 42 en 119 enz.

Het aantal Indianen, volgens de cijfers van 1894, leert ons het volgend overzicht kennen:

Ontario	17 907
Quebec.	11 965
Nieuw-Schotland	2 164
Nieuw-Brunswijk	1 668
Prins Edward Eil.	287
Manitoba, enz.	24 047
Westkust.	839
Britsch-Columbia	26 696
Indianen zonder verdrag niet het gouvernement en niet in de reservations	17 648
Totaal.	103 229

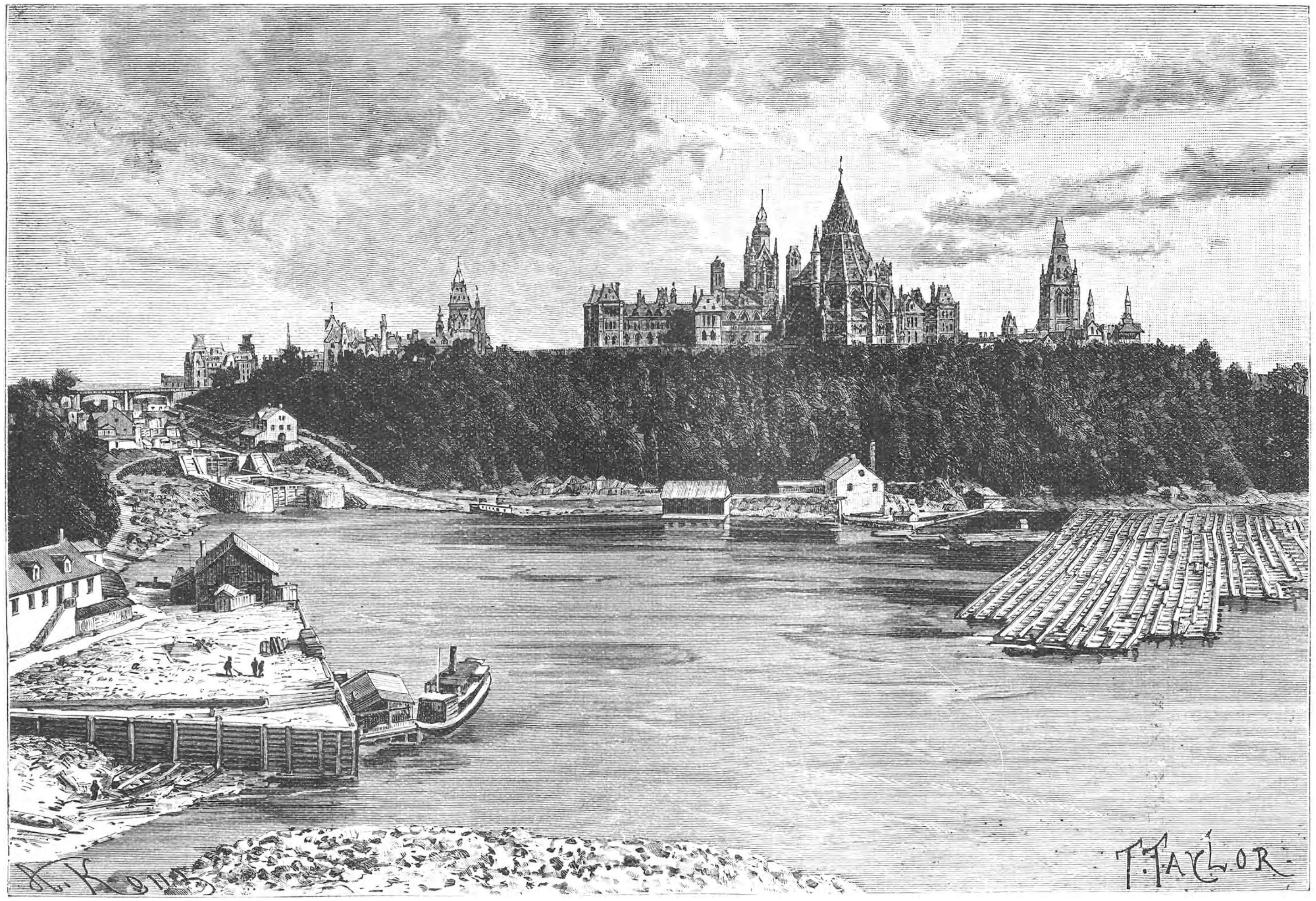

HET PARLEMENTSGEBOUW TE OTTAWA.

Absoluut juist zijn deze cijfers geenszins, daar zij in het binnenland op schatting berusten. Daarom kan men deze cijfers ook niet zonder voorbehoud met die van vorige jaren vergelijken, om hieruit een toeneming der Indianen af te leiden, zooals soms geschiedt. Evenwel schijnt te blijken, dat men het uitsterven der Indianen evenmin mag aannemen. Meer en meer verkrijgen de Indianen hier vaste woonplaatsen, zooals wij op pag. 120 reeds aantoonden.

De *Negerbevolking* van Britsch Noord-Amerika is onbelangrijk, ook zelfs in vergelijking met de noordelijke staten der Unie. Hun aantal bedraagt ongeveer 22000, d. i. ± 0,45 pCt. der totale bevolking. Eerst in de laatste tientallen van jaren zijn de Negers hier doorgedrongen.

Het *Chineesche element* is misschien niet zoo sterk vertegenwoordigd; met den aanleg van den Canadeeschen Pacific spoorweg evenwel zijn de Chineezen in aantal toegenomen. Doch met juistheid is hun aantal niet bekend.

* * *

De geschiedenis der verhouding tusschen Blanken en inboorlingen in Canada geeft de tegenwoordige verschillen in opvatting tusschen het Germaansche en Romaansche ras, waarop wij reeds wezen, duidelijk aan. Men bemerkt ook een kenmerkend contrast in de behandeling der Indianen door de Blanken ten noorden en ten zuiden van den 49sten breedtegraad.

Wat Canada betreft, was het een voordeel, dat de Franschen de Engelschen zijn voorgegaan in de kolonisatie en bezetting des lands. Hoewel ook de geschiedenis der Franschen in Canada op misstappen en onbillijkheden in de behandeling der inboorlingen wijst, zooals o. a. Champlain's kortzichtig verbond met de Huronen tegen den bond der Irokezen, een staatkunde, waarvoor de kolonisten zwaar moesten boeten, was toch over 't geheel de verhouding der Franschen tot de Indianen van dien aard, dat dezen zich met het binnendringen der Franschen verzoenden en hen zelfs welkom heetten. De Franschen sloten zich nader bij de inboorlingen aan, vermengden zich zelfs met hen, zooals wij zeiden, en maakten weinig ophef van de inbezitneming des lands, want zij bepaalden de bezitting tot zulke enge grenzen, dat zij elken argwaan ontwapenden. Daarenboven brachten de „coureurs des bois" de Franschen in nadere handelsbetrekking tot de inboorlingen.

Toen Canada na 1760 in handen van Engeland overging, kwamen de inboorlingen daardoor tot onrust en ontevredenheid. Negen tienden der oostelijke Indianen waren op de hand van de Franschen en hadden nog hoop, dat Frankrijk weer tot de heerschappij zou komen, als „de groote Koning van dat rijk uit zijn slaap ontwaakte," zooals zij zich dat voorstelden. Er volgde een hevige strijd, die twee jaren duurde en eindigde door het beleidvol optreden van Sir William Johnson, den afgod der Irokezen. Deze merkwaardige man wist door een bijeenkomst der Indianen aan de Niagara een vredesverdrag voor te bereiden en den handel der Indianen met het nieuwe gouvernement vervolgens te regelen. Dit optreden had goede gevolgen voor de verhoudingen der Indianen met de Britten in de toekomst.

Langzamerhand werd aldus de betrekking tusschen de Britten en de Indianen beter, en de Indianen stonden hen in menigen strijd dapper bij. In deze eeuw was het steeds de politiek der regeering, de Indianen in de oostelijke gewesten meer en meer over het land te verstrooien, hen niet in groote troepen te laten vereenigen, maar versnipperd over het land, geïsoleerd door de nederzettingen der Blanke kolonisten, in hun massale kracht te breken.

In de landen der Hudsonsbaai-Compagnie was de betrekking tusschen Blanken en Indianen voorbereid door deze maatschappij. Toen in 1869 de Canadeesche regeering in plaats van de Compagnie kwam, waren de Mestiezen daarmede aanvankelijk niet tevreden. Er volgde zelfs een opstand van de Indianen, die evenwel spoedig bedwongen werd, en sedert werd het stelsel gevolgd, verdragen met de Indianenstammen te sluiten. Daar de Indianen in het binnenland feitelijk niet bemerkten, dat het voortdringen van den Blanken man hen schaadde, daar de eigenlijke en meest geliefde jachtvelden meest behouden bleven, lieten de Indianen zich des te gemakkelijker tot het sluiten van dergelijke verdragen brengen.

Het sluiten van verdragen met de inboorlingen, vooral die van het westen, is een

belangrijke bladzijde uit de geschiedenis der Indianen-betrekkingen in Canada. Het eerste verdrag, dat werkelijk met de Indianen ten westen der Groote Meren gesloten werd, dagteekent van 1817, doch droeg meer een particulier dan een staatkundig karakter. Het was Graaf Selkirk, die van de Hudsonsbaai-Compagnie een groote landstreek kocht, om er een nederzetting te vestigen, welke later de provincie Manitoba vormde. De Graaf achtte het raadzaam, zich de medewerking der inboorlingen te verzekeren, en wist een verdrag met hen tot stand te brengen, waarbij zij van hun aanspraken op de Canadeesche gedeelten en op gedeelten der Vereenigde Staten afstand deden. Van dat lichtzinnig over 't hoofd zien der geographische grenzen had de Graaf echter weinig voordeelen.

Sedert 1870 heeft de regeering van Canada met haar Indiaansche onderdanen zeven belangrijke verdragen gesloten, zoodat er thans over het groote gebied in het binnenland zoo goed als geen Indianen-stammen meer gevonden worden, die met de regeering niet in vriendschappelijke betrekking staan. In de meeste gevallen waren de Indianen evenzeer op die verdragen gesteld als de regeering van Canada. Het voortdringen der Blanken maakte hen eenigszins ongerust en zij lieten eerst dan landmeters en pioniers toe, als hun eigen rechten door verdragen verzekerd waren.

Niet alleen had de regeering van Canada rekening te houden met de Indianen uit haar eigen gebied, maar van tijd tot tijd kwamen er ook nog groepen over de zuidelijke grenzen. Tegen deze ongenoode gasten moest soms met kracht worden opgetreden. Zoo o. a. tegenover de Sioux in 1877, die evenwel tot terugkeer gebracht werden.

Hoe is tegenwoordig de verhouding tusschen de regeering en de Indianen? Wij hebben hierop reeds gewezen op pag. 120. De jacht en de vischvangst zijn voor de meeste Indianen niet meer het hoofdbedrijf, zooals vroeger. Irokezen, Algonkin's en Kenai's wonen in reservations, waar zij onder toezicht van regeerings-ambtenaren staan en door de regeering gesteund worden.

Het meest oorspronkelijk zijn nog de Bella-Coola-Indianenen en andere der noordwest-Indianen in Britsch-Columbia. De Europeanen kennen deze gewesten nog pas een eeuw, en lang leefden zij nog geïsoleerd. Met de opening van den voltooiden Canada-Pacific spoorweg voor een tiental jaren is echter ook dit land geopend voor het verkeer en breekt er een nieuw tijdperk voor Britsch-Columbia aan. Ook hier zal het zelfstandige en karakteristieke bij de noordwest-Indianen door de aanraking met andere rassen weldra verdwijnen. Zelfs is de oorspronkelijke kleeding bij deze Indianen niet meer te vinden. Een wollen deken, „Blanket" genoemd, is hun hoofdkleeding en dient tot waarde-eenheid in het ruilverkeer.

De halfbloed-Indianen (Half-breeds) zijn meestal van Fransch-Indiaansche afkomst, gelijk wij zeiden. Zij zijn, evenals hun vaders, meestal Katholiek. Katholieke zendelingen hebben ijverig onder hen gewerkt. Hun aantal is vrij aanzienlijk en wordt geschat op ± 20,000. Daar de halfbloeds zich van het ras der moeder afscheiden, vormen zij als het ware een ras op zichzelf. In hun uiterlijk zien zij er verloopen uit; zij hebben iets zigeunerachtigs met hun geelbruine gelaatskleur. Hoofdzakelijk houden zij zich met de jacht bezig, met het drijven van vee, transportwaren, enz. Zij bezitten eigen paarden en karren, waarmede zij door het land trekken. Zij hebben echter geen al te besten naam; zij worden als paardendieven gebrandmerkt en kennen ook in andere opzichten het „mijn en dijn" niet altijd. Toch is hun naam slechter dan de daad en maakt hun onaangenaam uiterlijk een slechten indruk. Vroeger werden zij zelfs om hun eerlijkheid geroemd. Waar steden ontstaan, vestigen zich de „Half-breeds" dikwijls als arbeiders, doch blijven in hun tenten wonen. Enkele halfbloeds hebben zich echter tot meer aanzien weten te verheffen.

* * *

De volgende tabel geeft een overzicht van de toeneming der bevolking, waarbij de Blanken alleen gerekend worden. De oudere cijfers zijn evenwel geenszins absoluut nauwkeurig. In 1800 werd de bevolking gerekend op 240,000. Daarna nam zij toe als de tabel op de volgende pagina aangeeft.

Jaar.	Bevolking.	Jaar.	Bevolking.
1825	581 920	1871	3 635 024
1851	1 842 265	1881	4 324 810
1861	3 090 560	1891	4 833 239

In 1896 werd de bevolking geschat op 5,125,436.

Van 1871—1881 had er een toeneming in de bevolking plaats van 17,31 pCt., van 1881—1891 van 11,66 pCt.

De toeneming der bevolking van 11,6 pCt. van 1881—1891, d. i. 1,17 pCt. per jaar, is gering te noemen voor dit land met zoo uitgestrekte gewesten van gronden, welke voor de cultuur geschikt zijn en nog onbebouwd liggen.

Werkelijk was ook de immigratie in Canada zeer aanzienlijk. Er had echter ook gelijktijdig weder een sterke emigratie van geïmmigreerden en andere bewoners naar de Vereenigde Staten plaats, terwijl zeker het cijfer van 1881 wat te hoog gerekend werd.

Evenals overal op aarde leeren de volkstellingen in Canada, dat er een sterke toestrooming van bevolking naar de grootere steden wordt gevonden, een verschijnsel, dat niet zonder bezorgdheid wordt gadegeslagen. De cijfers daarvoor geeft het volgend overzicht in pCt. als gemiddelde voor geheel Canada.

1871.		1881.		1891.	
Stedelijk.	Landelijk.	Stedelijk.	Landelijk.	Stedelijk.	Landelijk.
18,8 pCt.	81,2 pCt.	21,1 pCt.	78,9 pCt.	28,7 pCt.	71,3 pCt.

Men ziet dus de landelijke bevolking in pCt. afnemen, de stedelijke toenemen. Gedeeltelijk is dit wel een gevolg van de wijze der telling, waardoor de dorpen en plaatsen met meer dan 1500 bewoners in 1891 bij de steden kwamen en daar in 1881 wegens kleiner aantal bewoners nog niet toe gerekend werden. Maar toch is de aangroei van Montreal van 157,237 in 1881 tot 216,650 in 1891, d. i. met 39 pCt., van Toronto met 88,4 pCt. te groot in verhouding van de toeneming van bestaansmiddelen.

De samenstelling der bevolking van Canada leeren ons de volkstellingen eenigermate kennen. Volgens de tellingen van 1881 en 1891 waren op elke 10,000 bewoners in Canada

geboren in:	1881	1891
Canada	8580	8650
Engeland	390	460
Schotland	270	230
Ierland	430	310
New-Foundland	10	20
Andere Britsche Koloniën	6	10
Andere Europeesche landen	91	110
Vereenigde Staten van Noord-Amerika	181	170
Andere landen	42	40

Uit deze cijfers blijkt, dat het procent van de in het land geborenen in Canada is toegenomen. Onder de geïmmigreerden was bij de Engelschen een toeneming te bemerken, bij Schotten en Ieren een afneming; bij de laatsten waarschijnlijk, omdat zij meer voorliefde kregen voor verhuizing naar de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Uit de andere Europeesche staten was de emigratie in genoemd tijdperk toegenomen.

Het gezamenlijk aantal der in Engeland geborenen in geheel Canada bedroeg in 1891: 218,961, dat der Schotten: 107,365, dat der Ieren: 148,842. Deze drie nationaliteiten hebben zich bovenal in Ontario gevestigd. Van de bewoners van Canada waren in 1891 totaal 80,480 in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika geboren.

Uit Europeesch Frankrijk geborenen woonden 5377 lieden in Canada (waarvan 2883 in Quebec, 1290 in Ontario), uit Rusland en Polen: 9916 (meest in Manitoba),

uit Skandinavië: 7826, uit Duitschland: 27,711 (waarvan 23,390 in Ontario). Deze cijfers geven geenszins het Fransche en Duitsche element aan in Canada, enkel de immigratie uit genoemde landen. Het aantal in China geborenen bedroeg 9129.

Van groot belang is de vraag, welke verkeerstaal in Canada heerschend is, omdat daaruit de samenstelling der bevolking volgens de hoofdelementen blijkt. Wij leerden uit het historisch overzicht reeds, dat de oorspronkelijke kolonisten meest Franschen waren, later gevolgd door Britten. Engelsch en Fransch zijn ook thans nog de hoofdtalen, welke hier gesproken worden. Als men alle niet-Fransche immigranten tot de Engelsch sprekenden rekent, werd in 1891 door 70,6 pCt. der totale bevolking van Canada Engelsch en door 29,4 pCt. Fransch gesproken. In 1881 was die verhouding als 69,9 : 30,1, zoodat men hieruit een kleine afneming van het Fransch sprekende deel der bevolking zou kunnen afleiden, als de cijfers volkomen juist zijn.

De verbreiding dier talen over de provinciën leert het volgend overzicht kennen van 1881 en 1891.

	Engelsch in pCt.		Fransch in pCt.	
	1881	1891	1881	1891
Quebec	21,1	19,6	78,9	80,4
Nieuw-Brunswijk	82,3	80,8	17,7	19,2
Prins-Edward-eiland	90,2	89,2	9,8	10,8
Manitoba	85,0	92,7	15,0	7,3
Nieuw-Schotland	90,7	93,3	9,3	6,7
Ontario	94,8	95,2	5,2	4,8
Territoriën	89,9	97,7	10,1	2,3
Britsch-Columbia	98,5	98,7	1,5	1,3

Uit dit overzicht blijkt, dat de Fransche taal in Quebec, het vroegere „Nouvelle France" nog overheerschend is en er ook eenige vorderingen gemaakt heeft, terwijl zij in de overige provinciën is afgenomen. In de territoriën was de afneming van het Fransch het sterkst waar te nemen. De tijd der Fransche en Fransch-Indiaansche jagers en vallenzetters is hier voorbij.

Naast de nationaliteiten moeten wij hier een overzicht geven van de religie. Volgens de telling van 1891 bedroeg het aantal *Roomsch-Katholieken* 1,992,017 zielen, die een geheel uitmaken. Daarnaast staan de andere religiën, in een groot aantal onderafdeelingen versnipperd. Hiervan noemen wij: de *Presbyterianen* 755,326, de *Anglicanen* 646,059, de *Methodisten* 847,765, de *Baptisten* 303,839, de *Lutherschen* 63,982, de *Congregationalisten* 28,157, terwijl er nog 106,739 tot verschillende godsdiensten behooren en er 89,355 zijn, van wie geen godsdienst werd opgegeven. In procenten vindt men: Roomsch-Katholieken 43,17 pCt., Methodisten 17,9 pCt., Presbyterianen 14,98 pCt., Anglicanen 13 pCt. en Baptisten 6,32 pCt. Sedert 1871 waren de Katholieken ± 3 pCt., de Methodisten 1,63 pCt. toegenomen; de andere religiën waren in pCt. afgenomen. Het aantal Lutherschen in Canada, meest Duitschers, bedraagt 63,980, dat der Joden 6400 (hoofdzakelijk in Ontario en Nieuw-Schotland), dat der heidenen, (met uitsluiting van de niet-georganiseerde gewesten), 26,709, meest in de territoriën en Britsch-Columbia (Chineezen en Indianen).

* * *

Twee hoofdnatiën zijn in Canada vooral vertegenwoordigd: de Franschen en de Britten. Vangen wij onze verdere beschouwing aan met het historisch oudste element, de Franschen.

Het is wel een opmerkelijk verschijnsel, dat de Franschen, die in hun aard geen koloniseerende natie vormen, in Canada nog een kolonie bezitten, die tot op onzen tijd de nationaliteit bewaard heeft, hoewel reeds bijna anderhalve eeuw onder Britsche heerschappij. Wij zagen toch reeds boven, dat in de provincie Quebec de Fransche taal door ruim 80 pCt. der bevolking gesproken wordt. Die Franschen zijn het, welke trots het isolement van het moederland, trots vreemde heerschappij, nog altijd gehecht zijn aan al de instellingen, welke hun voorouders van over den Oceaan hebben medegebracht, en zich nog warm kunnen maken voor de idee, een trans-Atlantisch Nieuw-Frankrijk te vormen.

De emigranten uit Frankrijk in deze gewesten waren in den Franschen tijd soldaten, en bovenal waren het landbouwers, die in Amerika niet „paysans", maar „habitants" genoemd werden, een naam, dien zij nog dragen. Op bevel van hun officieren hielden zij zich afwisselend met den krijgsdienst en met den landbouw bezig. Snel en in groot aantal ging die kolonisatie niet voort; in massa emigreeren deden de Franschen niet, doch langzaam, individueel werd toch het Fransche element versterkt, en de meesten vestigden zich in Quebec.

In geheel Amerika vindt men geen enkele zóó samengedrongen nationaliteit als in Quebec, waar schier alles Fransch en alles Katholiek is (bijna 90 pCt.) en onder leiding der Katholieke geestelijkheid door de Franschen een vaste plaats wordt ingenomen. De oude Laval-universiteit in Quebec is een aanzienlijk hulpmiddel, om steeds trouwe dienaren van de kerk en de Fransche nationaliteit te leveren. Ook Montreal draagt in zijn geheel genomen, een Fransch karakter.

De „habitants" in Quebec waren reeds van den aanvang af aan hoogere leiding gewoon. Het feudaalstelsel uit Europa was door de Franschen naar hier overgebracht, en het land was in groote deelen verdeeld onder edellieden, seigneurs, welke het weer aan hun ondergeschikten of onderdanen toewezen. Ten onrechte werd wel beweerd, dat de Franschen in Canada vooral uit Normandië kwamen; het staat vast, dat de meesten uit Bretagne afkomstig waren, terwijl de „seigneurs" voornamelijk als van Normandische afkomst beschouwd moeten worden.

Het feudaalstelsel heeft hier nog geduurd tot voor ongeveer een kwart eeuw: zeker bijna het eenige voorbeeld van in Amerika overgeplant feudalisme. De „habitants" gevoelden zich in dat stelsel thuis en vermengden zich daarom ook niet met de Engelschen. Zoo bleven zij hun taal, zeden en nationaliteit getrouw. En de opstand onder Papineau, (zie pag. 143) een „seigneur" en advokaat, had ten gevolge, dat de Fransche bevolking van Canada volkomen gelijkstelling verkreeg met de Britsche. Zoo erlangde de Fransche taal bij de gerechtshoven en in het Parlement van rechtswege een plaats naast het Engelsch.

De afzondering van deze Franschen, de gemeenschappelijke taal en religie hebben bij deze kolonisten een gevoel van solidariteit ontwikkeld, zooals men zelden ergens anders vindt. Zij gevoelen zich bijna als een groote familie in den vreemde, staan elkander helpend bij en blijven trots de verandering der wetten nog oude verhoudingen bewaren. Hoewel het feudalisme voorbij is, leeft er nog iets van den feudalen geest onder hen voort en beschouwen de onderdanen den „seigneur" nog met eerbied en ontzag.

De Fransche geest openbaart zich in het karakter der „habitants", zoowel als in dat der „seigneurs". Levendig, hoffelijk, spoedig kennis makend en gastvrij zijn zij allen. Als er geen herberg gevonden wordt, staat elke farm open voor den reiziger, waar hem nachtverblijf en voedsel geboden wordt, en van betaling is geen sprake.

Aartsvaderlijk zijn nog vele toestanden onder de Franschen in Canada. Vroolijk slaan de naburen de handen ineen, om voor een vriend den akker te maaien, te rooien, enz., een huis te bouwen of eenig door de natuur aangebracht nadeel te herstellen, welke samenwerking eindigt met een gezelligen maaltijd, picnicsgewijze aangericht.

Nog heden ten dage vermaakt men er zich des winters met onder het snorren van het spinnewiel vroolijke verhalen ten beste te geven, of met een of ander gezelschapsspel. Daar ligt nog een Fransche geest in alles, en gaarne ziet de „habitant" naar een gelegegheid uit, om in den zomer een dag vrij te krijgen en vrij rond te zwerven.

De woningen der bewoners van Canada zijn weinig in dorpen vereenigd. De boeren wonen ieder op zijn eigen erf, te midden van eigen grond. In rijen staan de witgekalkte woningen meest aan den hoofdweg, op korte afstanden elkander opvolgend, alle met een welvarend uiterlijk.

Langs de St. Laurens sluiten zoo de huizenrijen der nederzettingen aan elkander, evenals in de Nederlandsche veenkoloniën, over afstanden soms van 500 kilometer.

Een Engelsch gouverneur van Canada, die in 1825 het land doorreisde, schreef reeds: ik heb hier een krachtig, flink menschenras leeren kennen, vlijtige arbeiders, goed opgevoede familiën, met wellevende manieren en een hoog standpunt van zedelijkheid.

Het ouderwetsche in opvatting van de „habitants" doet hen met afkeer den blik werpen op de nijverheidsrichting der negentiende eeuw; de „habitant" blijft conservatief met goede degelijkheid; eenvoudig, maar goedhartig; onberoerd door de geldheerschappij, die de Amerikanen beheerscht. Terwijl in dit land Engelschen, Schotten en Ieren half tot „Yankees" geworden zijn, is de „habitant" de ouderwetsche Franschman gebleven, die de afkomst uit zijn vaderland Bretagne in alles verraadt. Gaarne luistert hij nog naar de verhalen der bedelaars, die soms als troubadours optreden en allerlei stadsnieuwtjes rondventen.

De taal der „habitants" is het Fransch, wel vrij van Anglicismen, maar toch eigenaardig verdraaid. Hij zegt: „il mouille" (het wordt nat) in plaats van „il pleut", het regent; „il me tanne" in plaats van „il m'impatiente", enz. Wijl er vele zeelieden onder de oorspronkelijke pioniers gevonden werden, zijn er ook onderscheidene zeemanstermen in de taal op het land overgenomen. „S'embarquer à cheval", zich op een paard inschepen, zegt hij, in plaats van eèn paard bestijgen; of „bien gréé", goed opgetakeld, in plaats van „bien fourni", goed voorzien.

De Franschen spreken meestal iets Engelsch, de Engelschen daarentegen geen Fransch.

In één opzicht vormen de „habitants" van Canada een tegenstelling met de Franschen in het moederland. Terwijl in Frankrijk het tweekinderstelsel gevonden wordt en de toeneming der bevolking vermindert, ijveren de priesters in Canada met kracht tegen dit stelsel, om aldus de kerk nieuwe leden te geven en het Fransche element te vermeerderen. Zelfs is de bevordering van de uitbreiding der bevolking in Quebec een onderwerp van wetgeving geworden.

Een wet in deze provincie bepaalt, dat ouders van 12 of meer levende kinderen van één moeder als geschenk recht hebben op 100 acres land. En werkelijk wordt dikwijls aanspraak op dergelijke belooningen gemaakt. Het volgende tot bewijs. Van 1 Januari tot 26 September 1890 bedroeg het aantal levende ouderparen 1009, die te zamen 12,447 kinderen hadden. Daaronder waren:

119	ouderparen	met	13	kinderen	elk	paar.
42	„	„	14	„	„	„
25	„	„	15	„	„	„
1	„	„	16	„	„	„
6	„	„	17	„	„	„
4	„	„	18	„	„	„
1	„	„	23	„	„	„

Dat 23 niet het maximum kinderen is, hetwelk de „habitant" bereikt, is bekend; voorbeelden van 26 tot zelfs 33 kinderen zijn er aan te wijzen. De latere Minister van Openbare Werken in Canada, M. Quimet, was het 26ste kind van niet rijke ouders en werd door de geestelijkheid opgevoed.

De „habitants" van Canada zijn echte paardenvrienden, een eigenschap, die zij met elken Indiaan deelen. In den laatsten tijd heeft men hengsten uit Normandië ingevoerd ter veredeling van het ras; zoo ook koeien van het Yersey-ras, welke voortreffelijke melk geven, daar weiden en klimaat hier gunstig zijn. Landbouw en veeteelt zijn de hoofdbezigheden van het grootste gedeelte der bevolking. Voor beide is er nog land in overvloed in Quebec voorhanden, dat in kleine stukken door de regeering verkocht wordt.

* * *

Zal de toestand der „habitants" in Canada aldus blijven? Er zijn teekens, die wijzen op verandering der toestanden en eischen. Wel heeft de regeering ten doel, in de armere streken der „habitants" een beter ontwikkelden landbouw in te voeren, om hen tot meer productie te brengen, maar de geestelijkheid stelt zich tot taak, de meerderheid der bevolking hier Fransch en Katholiek te houden. Er schijnt echter een geest van onrust op te komen. Enkele Franschen in Canada komen in verzet tegen de heerschappij der kerk; zelfs zijn eenigen Protestantsch geworden. Een radicale richting steekt op in dit naar zijn aard conservatieve element; politici maken daarvan gebruik. Ook de emigratie naar de Unie werkt in een zelfde richting.

Velen verlaten hun oude farms, om in de steden of in de Vereenigde Staten meer gewin te verkrijgen. De geld-econonomie dringt ook bij hen door en daarmede komen andere begrippen. De regeering heeft getracht door de hulp der Trapisten een verbeterde methode der bewerking van den bodem in te voeren. De kern van oudere „habitants" blijft conservatief, aan den bodem gehecht, maar bij de jongere lieden ontwaakt een streven naar de economische voordeelen, welke het stadsleven, bijv. in Nieuw-Engeland, oplevert. De voorbeelden der verdiensten van enkelen werken aanstekelijk en er ontwaakt een onrustige drang bij de jongelieden, om de wereld in te gaan. Als deze geest doorwerkt, zal het echte typische „habitants"-leven afslijten en opgaan in het moderne volksleven.

* * *

Wij hebben iets langer stilgestaan bij de Franschen in Canada, omdat zij zulk een eigenaardig element der bevolking uitmaken. Het nationaliteitsgevoel, dat men bij hen vindt, is bij de overige bevolking niet zoo sterk ontwikkeld of in stand gebleven. De overige bevolking, in de meeste provinciën uit zoovele verschillende elementen samengesteld, is meer Amerikaansch geworden, bezield door het Amerikaansche besef, dat koning dollar heerscht.

Toch verschillen de oude Canadeezen in vele opzichten van de bewoners der Vereenigde Staten en ook de toestanden verschillen zeer. De Engelschen in dit gebied hebben meer hun Engelsch phlegma en conservatisme bewaard. Dit bemerkt men reeds in de straten der steden. Wie bijv. Toronto, een echt Engelsche stad, met Buffalo, slechts enkele uren verder, over de grens gelegen, vergelijkt, valt dat sterk in het oog. Te Toronto heerscht een waardige kalmte in de straten, niets bemerkt men van het rustelooze business-life, dat vele Amerikaansche steden zoo kenmerkt. Hier niet zulke in 't oog vallende reclames, daar de politie die niet veroorlooft; ook niet die hemelhooge kantoorgebouwen, indrukwekkend door hun omvang, doch overigens alles missende, wat een gebouw schilderachtig en aangenaam voor het oog kan maken.

Een merkwaardig verschil met den toestand in de Vereenigde Staten is, dat handenarbeid hier veel goedkooper is; men bemerkt dat aan de goedkoopere hotelprijzen, welke minstens een dollar verschillen van die over de grenzen.

De Torontijnen, en men kan zeggen alle Engelsche Canadeezen, zijn trotsch op hun, zuiver Engelsche afstamming, doch daarnaast bezitten zij een zeer sterk gevoel van onafhankelijkheid. Zij beschouwen hun verhouding tot het moederland meer als die van vriendschap tusschen den zwakkeren en jongeren tot een ouderen, sterkeren staat, waarmede zij door gelijkheid van taal en afstamming verbonden zijn.

De Gouverneur moet de goede betrekkingen onderhouden en op de hoogte der Canadeesche zaken blijven, maar bezit niet de minste werkelijke macht. Canada behoeft geen marine te onderhouden en voelt zich veilig onder de beschermende vriendschap van Albion; ook soldaten behoeft dat gelukkige land niet te onderhouden, slechts te Halifax bevindt zich een Engelsch regiment, en een weinig politie is volkomen in staat, om in de oostelijke steden de rust te bewaren. Wonderbaarlijk mag het feit heeten, dat het uitgestrekte rijk, gelegen tusschen den Grooten Oceaan en het Boven-meer, en dat grooter oppervlakte heeft dan geheel Europa, door een goede 1000 man bereden politie beheerscht wordt, die bij de bevolking in hoog aanzien staan.

Op het gebied der materieele cultuur is Canada in vele opzichten goed vooruit gegaan en daarvoor heeft de staat veel verricht. Groote kanalen zijn aangelegd en het spoorwegnet is, in verhouding tot de bevolking, aanzienlijk ontwikkeld. In 1890 had het spoorwegnet een lengte van 22,537 K.M., of 4,6 K.M. per 1000 bewoners. Nederland had in 1890 nog slechts 0,57 K.M. spoorweglengte per 1000 bewoners.

De ontwikkeling van het spoorwegnet in Canada leeren ons de cijfers op de volgende pagina, aangevende het aantal K.M. spoorweglengte in verschillende jaren. Daarbij voegen wij de spoorweglengte in de verschillende deelen van dit gebied.

Jaar.	K.M.	Staten.	K.M.
1845	95	Ontario	10 083
1855	1 376	Quebec	4 866
1867 (jaar der confederatie).	3 633	Nieuw-Brunswijk	2 446
1875	7 765	Nieuw-Schotland	1 327
1885	16 230	Manitoba	2 366
1895	25 980	Territoriën	2 881
		Britsch-Columbië	1 287

Canada is hoofdzakelijk een land van landbouw en veeteelt en vindt daarin de bron voor de welvaart der toekomst. Groote, vrij vruchtbare vlakten, welke schraal bewoond zijn, liggen nog braak. Wel is de natuur des lands voor een groot gedeelte van dien aard, dat er zich nooit een belangrijke bevolking zal kunnen vestigen, maar goed cultuurland is er nog in overvloed beschikbaar. De veeteelt gaat er naast den landbouw reeds goed vooruit, vooral de melkerij.

De industrie in Canada is nog jong en heeft zich eerst sedert een menschenleeftijd ontwikkeld, zeker mede door de beschermende rechten, die de concurrentie van elders tegengaan.

LITTERATUUR OVER CANADA.

Statistical Yearbook of Canada. Ottawa.
APPLETON. Handbook to the United States of Canada. London, 1879.
CH. GAILLY DE TAURINES. La Nation Canadienne. Paris, 1894.
PARKIE. The Great Dominion Lands. Studies of Canada. London, 1895.
K. BAEDEKER. The Dominion of Canada with New-Foundland. Handbook for Travellers. Leipzig, 1894.,
G. SMITH. Canada and the Canadian Question. London, 1891.
J. G. BOURINOT. Manuel of the Constitutional History of Canada. Montreal, 1888.
„ Canada. In „The Story of the Nations." London, 1897.
W. KINGSFORD. History of Canada. London, 1887—'96.
W. FREAM. Agricultural Canada. Ottawa, 1889.
LEMCKE. Canada, das Land und seine Leute. Leipzig, 1887.
F. GERBIÉ. Le Canada et l'émigration française. Paris, 1885.
GRESWELL. Geography of the Dominion of Canada. Oxford, 1891.
MUNRO. The constitution of Canada. London, 1889.
E. W. WATKIN. Canada and the States, recollections 1851—1886. London, 1887.
DR. KARL ANDREE. Nord-Amerika, in geographischen und geschichtlichen Umrissen, 1851.

HOOFDSTUK XV.

NEW-FOUNDLAND MET LABRADOR.

Het eiland New-Foundland, waartoe staatkundig ook het noordoostelijke kustland van Labrador behoort, vormt tot nog toe een op zichzelf staande Britsche kolonie, die niet tot het Dominion of Canada is toegetreden. Het hoofddeel van deze kolonie is het eiland New-Foundland, 110670 K.M^2. groot, met 202100 bewoners (1891).

New-Foundland is een rijk geleed eiland, dat met rotsige kusten, door vele inhammen verscheurd, in zee afdaalt. De ligging van de St. Laurensrivier, als voorpost van Canada naar Europa, is in zoover gunstig voor het verkeer, daar alle groote Europeesche stoomvaartlijnen op deze breedte den Atlantischen Oceaan naar Amerika doorsnijden.

Dit voordeel wordt echter opgeheven door de zware nevels en misten, die aan de zuid- en oostkust veelvuldig voorkomen, doordien de warme Golfstroom met den kouden poolstroom in aanraking komt, terwijl hevige winterstormen deze zeeën dikwijls gevaarlijk maken.

Dit heeft ten gevolge, dat door de groote scheepvaart op het eiland weinig de aandacht gevestigd wordt, en het zou nog meer of geheel vergeten worden, ware het niet, dat de koude poolstroom een grooten rijkdom van visschen en robben medevoerde. De bank van New-Foundland, ten oosten van dit eiland, vormt een der aanzienlijkste visscherij-gewesten, waar kabeljauw, zeehonden, doch ook haringen, zalm, zeekreeft, enz., gevangen worden.

De west-, noord- en zuidoostkust van het eiland zijn heuvelachtig. Het binnenland verschilt hiervan veel en vertoont groote afwisseling. De bodem, uit oude rotsen bestaande, heeft op groote uitgestrektheden geen bouwaarde, maar is bedekt met zwerfkeien (boulders), elders is de oppervlakte een veenmoeras. Doch daarnaast vindt men ook uitgestrektheden goede bouwlanden.

De oorspronkelijke bevolking van New-Foundland (zie pag. 63) is uitgestorven; daarentegen hebben Indianen van Nieuw-Schotland zich hier gevestigd. Zij zijn ongeveer een honderdtal sterk.

De hoofdbewoners van het eiland zijn van Engelsche en Iersche afkomst; ongeveer 68,000 behooren tot de Engelsche Hooge Kerk, 72,000 zijn Roomsch-Katholieken en 53,000 zijn Methodisten. De regeeringsvorm is in grondtrekken dezelfde als van Canada; de Britsche Regeering benoemt den Gouverneur, die met de uitvoerende macht is bekleed, terwijl een uitvoerende raad van 7, een wetgevende raad van 15 en een afgevaardigden-huis van 36 leden hem ter zijde staan.

In 1713, toen het eiland van Frankrijk aan Engeland overging, had het slechts 4000 bewoners; in 1763: 7000; in 1800: 20,000; in 1845: 98,700; in 1884: 193,121; in 1891: 202,100. De bevolking is hoofdzakelijk gevestigd aan de kust, vooral aan de rijk gelede zuidoostkust, die het dichtst nabij de visscherij-banken ligt. In het binnenland strekt zich over groote gedeelten de oorspronkelijke wildernis nog uit.

Labrador, een rotsige fjordkust, wordt hoofdzakelijk bewoond door Eskimo's (zie pag. 17) en telt ± 4200 bewoners.

De toestanden op New-Foundland zijn niet gunstig; steeds was dit eiland een verwaarloosde kolonie. Toen Engeland zag, dat het met de kolonisatie niet goed ging, besloot het, een visscherij-station van het eiland te maken en de bebouwing des lands zelfs te verhinderen. Eerst in 1820 werd aan de nederzetting aldaar

toegestaan, zich huizen te bouwen en grond te koopen. Gedurende de laatste halve eeuw is het wel tot meerdere ontwikkeling gekomen, maar hoewel de nuttige delfstoffen van het binnenland, koper en ijzer, van groot voordeel zijn en misschien in de toekomst nog grooter voordeelen zullen opleveren, is toch de visscherij de hoofdtak van bestaan gebleven. Ook de houtbewerking levert voordeelen op.

De staatsfinanciën echter verkeeren in geen gunstigen toestand, en een poging, voor enkele jaren aangewend, om zich aan te sluiten bij Canada, mislukte.

Frankrijk heeft van zijn bezittingen in deze gewesten slechts twee kleine, rotsachtige eilandjes overgehouden: *Saint Pierre* en *Miquelon*, ten zuiden van New-Foundland gelegen, met bijna 6000 bewoners, meest Katholieken. Daarenboven heeft Frankrijk in 1713 bij den afstand van zijn gebied aan Engeland het recht behouden, dat zijn visschers op de banken van New-Foundland mogen visschen, een recht, dat bij het verdrag te Londen, van 1818, behouden bleef, en waarop Frankrijk hoogen prijs stelt. Deze visscherij-rechten van Frankrijk zijn evenwel oorzaak van voortdurende twisten geweest door de overtredingen van rechten beiderzijds. De Fransche visschers namen het dikwijls niet zoo nauw met de grenzen van hun rechten.

De visscherij bij New-Foundland wordt in Frankrijk volgens de wet van 22 Juli 1851, welke tot 30 Juni 1901 verlengd is, eenigszins kunstmatig in het leven gehouden, en levert dus geenszins de groote voordeelen op, welke van een dergelijk privilegie zouden te verwachten zijn. Reeders uit Bretagne en Normandië nemen daaraan bijna uitsluitend deel en genieten van den staat aanzienlijke ondersteuningen, welke men euphemistisch „encouragements" noemt. Deze bestonden o. a. in premies voor elken vast verbonden matroos, zoogenaamde „primes pour l'armement", een uitrustingsbedrag, verder in het heffen van hooge invoerrechten van Noorsche en andere aanvoeren van visch, terwijl men voor den uitvoer uit de Fransche havens uitvoerpremiën toekende. Voor dergelijke premiën werden van 1885 tot 1889 per jaar twee millioen francs betaald.

Die kunstmatige bescherming maakt den Franschen visschers hun taak licht, maar daardoor zijn zij niet in staat, de vrije concurrentie met Nooren en anderen vol te houden, en op verbetering van het product legt men zich niet voldoende toe. Het is echter meer nationale ijdelheid dan praktisch voordeel, dat Frankrijk de visscherij-rechten op deze banken in eere doet houden.

LITTERATUUR OVER NEW-FOUNDLAND.

H. Bonnycastle. New-Foundland in 1842. London, 1842.
Pedley. History of New-Foundland. London, 1863.
J. Moreton. Life and work in New-Foundland, Reminiscences of thirteen years spent there. London, 1863.
James P. Howley. Geography of New-Foundland. London, 1877.
Harvey et Hutton. New-Foundland, the oldest British Colony. London, 1883.
„ New-Foundland as it is. London, 1894.
Henri de la Chaume. Terre-Neuve et les Terre-Neuviens. Paris, 1886.
Prowse. History of New-Foundland. London, 1875.

HOOFDSTUK XV.

NEW-FOUNDLAND MET LABRADOR.

Het eiland New-Foundland, waartoe staatkundig ook het noordoostelijke kustland van Labrador behoort, vormt tot nog toe een op zichzelf staande Britsche kolonie, die niet tot het Dominion of Canada is toegetreden. Het hoofddeel van deze kolonie is het eiland New-Foundland, 110670 K.M^2. groot, met 202100 bewoners (1891).

New-Foundland is een rijk geleed eiland, dat met rotsige kusten, door vele inhammen verscheurd, in zee afdaalt. De ligging van de St. Laurensrivier, als voorpost van Canada naar Europa, is in zoover gunstig voor het verkeer, daar alle groote Europeesche stoomvaartlijnen op deze breedte den Atlantischen Oceaan naar Amerika doorsnijden.

Dit voordeel wordt echter opgeheven door de zware nevels en misten, die aan de zuid- en oostkust veelvuldig voorkomen, doordien de warme Golfstroom met den kouden poolstroom in aanraking komt, terwijl hevige winterstormen deze zeeën dikwijls gevaarlijk maken.

Dit heeft ten gevolge, dat door de groote scheepvaart op het eiland weinig de aandacht gevestigd wordt, en het zou nog meer of geheel vergeten worden, ware het niet, dat de koude poolstroom een grooten rijkdom van visschen en robben medevoerde. De bank van New-Foundland, ten oosten van dit eiland, vormt een der aanzienlijkste visscherij-gewesten, waar kabeljauw, zeehonden, doch ook haringen, zalm, zeekreeft, enz., gevangen worden.

De west-, noord- en zuidoostkust van het eiland zijn heuvelachtig. Het binnenland verschilt hiervan veel en vertoont groote afwisseling. De bodem, uit oude rotsen bestaande, heeft op groote uitgestrektheden geen bouwaarde, maar is bedekt met zwerfkeien (boulders), elders is de oppervlakte een veenmoeras. Doch daarnaast vindt men ook uitgestrektheden goede bouwlanden.

De oorspronkelijke bevolking van New-Foundland (zie pag. 63) is uitgestorven; daarentegen hebben Indianen van Nieuw-Schotland zich hier gevestigd. Zij zijn ongeveer een honderdtal sterk.

De hoofdbewoners van het eiland zijn van Engelsche en Iersche afkomst; ongeveer 68,000 behooren tot de Engelsche Hooge Kerk, 72,000 zijn Roomsch-Katholieken en 53,000 zijn Methodisten. De regeeringsvorm is in grondtrekken dezelfde als van Canada; de Britsche Regeering benoemt den Gouverneur, die met de uitvoerende macht is bekleed, terwijl een uitvoerende raad van 7, een wetgevende raad van 15 en een afgevaardigden-huis van 36 leden hem ter zijde staan.

In 1713, toen het eiland van Frankrijk aan Engeland overging, had het slechts 4000 bewoners; in 1763: 7000; in 1800: 20,000; in 1845: 98,700; in 1884: 193,121; in 1891: 202,100. De bevolking is hoofdzakelijk gevestigd aan de kust, vooral aan de rijk gelede zuidoostkust, die het dichtst nabij de visscherij-banken ligt. In het binnenland strekt zich over groote gedeelten de oorspronkelijke wildernis nog uit.

Labrador, een rotsige fjordkust, wordt hoofdzakelijk bewoond door Eskimo's (zie pag. 17) en telt ± 4200 bewoners.

De toestanden op New-Foundland zijn niet gunstig; steeds was dit eiland een verwaarloosde kolonie. Toen Engeland zag, dat het met de kolonisatie niet goed ging, besloot het, een visscherij-station van het eiland te maken en de bebouwing des lands zelfs te verhinderen. Eerst in 1820 werd aan de nederzetting aldaar

gebied te verwerven, niet zou kunnen weerstaan. Walvischjagers uit de Vereenigde Staten hadden reeds voor een halve eeuw den weg naar de Beringszee gevonden en hier op kabeljauw gevischt; om de visch te drogen op het land hadden zij telkens verlof moeten vragen van de Russische regeering.

Zij wendden zich tot de regeering der Unie in Washington, en deze wist met Rusland den koop van Alaska tot stand te brengen. Zoo werd Alaska een bezitting der Vereenigde Staten, waartoe het als territorium behoort.

Omtrent de nieuwe bezitting was echter bitter weinig bekend. Aan personen, met de Russische taal vertrouwd, werd opgedragen uit Russische bronnen bijeen te brengen, wat er over Alaska geschreven was. De Senator Sumner uit Massachusetts stelde levendig belang in de nieuwe bezitting en sloeg voor, dit gebied *Alaska* te noemen, welks oudere vormen „Alarska" en „Aljaska" luidden. Hij bewerkte ook, dat de Russische dagen der week en de datums van Alaska volgens Amerikaansche wijze geregeld zouden worden. Tot nog toe hadden de Russen in Alaska Zondag, terwijl de uit de Vereenigde Staten overgekomenen nog Zaterdag rekenden.

Het eerste, waarop de aandacht der Amerikanen viel, was een soort van zeehonden, welker vellen groote handelswaarde bezitten (Callorhinus ursinus), op dit oogenblik 10 dollars per stuk, en die in groote menigte in de naburige zeeën leven. Deze dieren leven het grootste gedeelte des jaars in zee, en komen alleen gedurende den korten zomer, om daar jongen te werpen en te paren. In het einde van den herfst vertrekt de geheele menigte in groote scharen weer naar volle zee.

De regeering der Vereenigde Staten verklaarde de jacht op deze zeedieren voor haar monopolie in de wateren, die in haar rechtsspheer begrepen waren, d. i. tot de eilanden op enkele mijlen van de kust. Dit monopolie werd verpacht aan een maatschappij, welk het recht verkreeg, jaarlijks 100,000 mannetjes te dooden. Door den hoogen prijs der huiden aangelokt, togen echter ook anderen op de jacht, zoowel burgers der Vereenigde Staten als Canadeezen van Van Couvers-eiland, die de dieren in volle zee trachtten te vermeesteren, zoodat het aantal aanzienlijk slonk. Door internationale bijeenkomsten heeft men getracht, daarin verbetering te brengen, maar tot nog toe zonder gevolg.

Een tweede bron van inkomsten verkregen de Vereenigde Staten uit Alaska door de zalmvangst. In 1894 waren hier 25 etablissementen werkzaam, om zalm te vangen. Aan 16 van deze waren werkzaam 2344 menschen, waarvan 812 Blanken, 505 Indianen en 1027 Chineezen. Behalve zalm wordt er veel kabeljauw ter markt gebracht, terwijl de haringvangst in opkomst is. De walvischvangst, eens zoo belangrijk, heeft zoo goed als opgehouden.

De jacht op pelsdieren, onder Rusland een regeeringsmonopolie, werd door de Unie vrijgelaten in Alaska, omdat zij weinig meer opbracht. De zeeotters, welker huiden dikwijls met 500 dollars per stuk betaald worden, zijn bijna geheel uitgeroeid, en hetzelfde is het geval met ander wild. De pelzen, die de inboorlingen nog weten te verkrijgen, worden door Amerikaansche kooplieden gekocht, die tabak en sterke dranken aanvoeren.

Dit laatste is een groote schaduwzijde, die aan de komst der Blanken voor de bewoners van dit land verbonden is. Wel werden door de regeering scholen opgericht voor de kinderen der inboorlingen, doch met het verminderen der natuurlijke rijkdommen is de economische toestand der inboorlingen er arm en ellendig. Men heeft daarom besloten, door de invoering van tamme rendieren den toestand der bevolking te verbeteren. Wilde rendieren vindt men in Alaska vele, maar, gelijk wij reeds vroeger zeiden, aan het temmen dezer dieren is niet gedacht. Nadat men Siberische rendieren had ingevoerd, bleek het noodig te zijn, goede herders vóór de dieren te hebben, en hiertoe wendde men zich tot Lapland. Het plan gelukte; 6 Lappen-familiën werden overgehaald om naar Alaska te verhuizen. Te zamen 16 personen, met 10 honden, de grootste hulp voor de rendierherders, kwamen zij te New-York aan, vertrokken van hier naar San Francisco en verder naar Alaska. Een onuitsprekelijke vreugde bezielde deze lieden, toen zij na zulk een langen tocht door verschillende landen eindelijk de rendieren en de noordsche sneeuwvlakten terug zagen. Zoo werd de Laplandsche cultuur naar Alaska overgebracht. Tegenwoordig leven ongeveer 1000 tamme rendieren in Alaska, en zij zullen

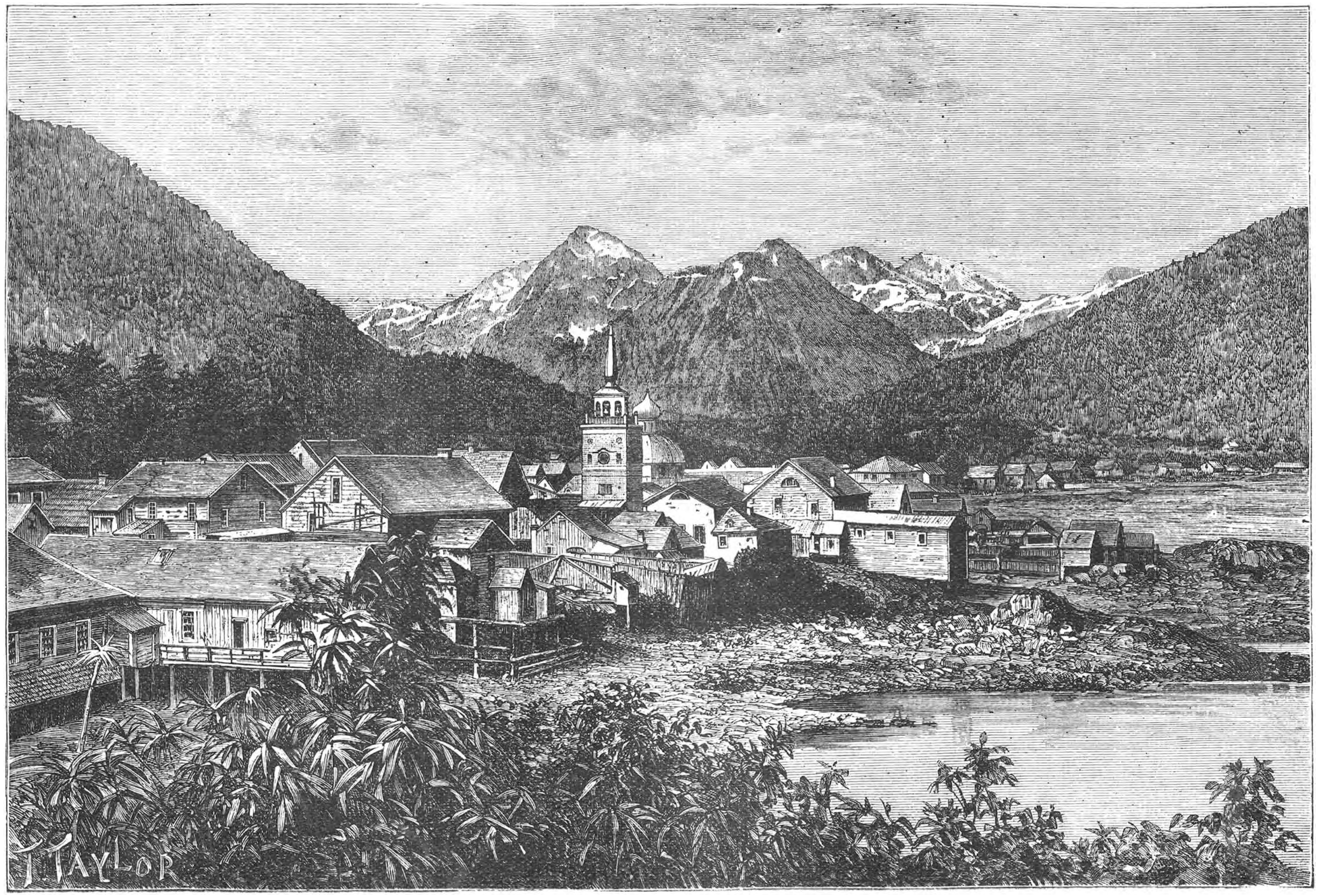

SITKA, DE ZETEL DER REGEERING VAN ALASKA.

waarschijnlijk voldoende zijn voor de behoeften der inboorlingen, als het laatste wilde rendier in Alaska gedood is door de jagers.

Rijker evenwel dan aan dieren en planten is Alaska aan mineralen. De koperrivier wijst op het koper, dat hier gevonden wordt; stukken gedegen koper ter grootte van een kinderhoofd worden hier aangetroffen. Verder zijn er rijke steenkolen- en ijzerlagen bekend en in den laatsten tijd is het hoofdproduct des lands het goud geworden. De Klondike goudvelden hebben een fabelachtigen naam verkregen over de geheele aarde. Het barre klimaat, het gemis van goede verkeerswegen, en de moeïten, om in de levensbehoeften der goudzoekers te voorzien, dit alles doet echter de exploitatie dier goudvelden steeds op groote bezwaren afstuiten.

Dit neemt niet weg, dat de goudopbrengst reeds zeer aanzienlijk is. In 1894 was er reeds voor 1,2 millioen dollars goud gewonnen in Alaska. In 1897 moet de gezamenlijke opbrengst der Klondike-goudvelden een waarde van 6 millioen dollars vertegenwoordigd hebben 1).

Door deze goudmijnen heeft Alaska een sterke toeneming der bevolking verkregen, doch deze werd samengesteld uit allerlei elementen en had gedeeltelijk een vlottend karakter, zooals gewoonlijk in de goudvelden. De gouverneur van het Territorium schatte het aantal bewoners in 1885 op 8000 Blanken en 23000 inboorlingen. In 1896 trokken 5000 goudgravers naar Alaska, doch velen vertrokken weder in den winter.

De regeeringszetel in Alaska is gevestigd te Sitka (zie pag. 162) tevens de hoofdplaats voor het verkeer, een plaatsje met 1200 inwoners, op het Baranow-eiland gelegen.

De inboorlingen in Alaska hebben hun oude gewoonten en levenswijze reeds grootendeels vaarwel gezegd. Het land houdt reeds op, een bron van onderzoek voor de ethnographie te zijn, als men de oude toestanden wil kennen. De inboorlingen wonen thans in een vormelijk huis, kleeden zich in Amerikaansche stoffen, koken reeds op een kachel, en branden petroleum in een Amerikaansche lamp. Zij vereenigen zich om de industrie-centra, waar zij zich als arbeiders verhuren. Zoo gaat ook hier het oude ras onder, gedeeltelijk door veranderde levenswijze, gedeeltelijk door vermenging. Alleen de Eskimo's houden zich nog het meest zelfstandig.

LITTERATUUR OVER ALASKA.

PETROF. Report of the Population, Industries and Resources of Alaska. Washington, 1884.

H. W. ELLIOT. Alaska and the Seal Islands. London, 1886.

Report on Population and resources of Alaska and the eleventh Census 1890. Washington, 1893.

E. R. SEIDMORE. Appleton's-Guide-Book to Alaska and its resources. London, 1870.

W. H. DALL. Alaska and its resources. London, 1870.

1) Zie over deze goudvelden Vragen van den Dag XIII, 1898, pag. 301.

HOOFDSTUK XVII.

DE VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. (UNITED STATES OF AMERICA).

I. Overzicht van de gesteldheid des lands.

De Noord-Amerikaansche Unie vormt de grootste republiek der aarde. Over een oppervlakte van 9,300,000 K.M.², behalve het nevenland Alaska, strekt zich de Unie uit met een bevolking van ruim 62,7 millioen. Alleen het Britsche Rijk, met inbegrip van zijn koloniën, China en Rusland zijn grooter, alle monarchieën met een historie, over eeuwen loopende. De nauwelijks een eeuw oude republiek is een waardig staatkundig evenbeeld van deze oudere staatsontwikkelingen.

De Unie (met dezen naam zullen wij het te bespreken gebied kortheidshalve dikwijls aanduiden) omvat het belangrijkste gedeelte van Noord-Amerika. Van den Atlantischen Oceaan tot den Grooten Oceaan, van $\pm 30°$ tot $\pm 49°$ zich in hoofdzaak uitbreidend, omvat de Unie dat gedeelte van Noord-Amerika, hetwelk door de natuur is aangewezen om tot het terrein voor de hoogste economische ontwikkeling der bewoners te strekken. De Unie is een „Wirthschaftsland” bij uitnemendheid, en daarmede wordt ook de hoofdfactor in de ontwikkeling des volks aangewezen en ook het karakter en de levensrichting der bevolking verklaard.

De gesteldheid des bodems vertoont over de groote uitgestrektheid aanzienlijke verschillen, en zoo kunnen naar den aard des lands eenige natuurlijke provincies onderscheiden worden, die tevens de typische gedeelten aanwijzen. 1) Wij volgen daarbij Henry Gounet, den kenner des lands. Deze neemt aan:

De *kustmoerassen* langs den Atlandischen Oceaan en de Golf van Mexico, die zich in afwisselende breedte van het Z.O. van Virginia tot den mond der Rio Grande in Texas uitbreiden. Deze strook is het breedst in Noord-Carolina en Louisiana. Het land is voor een gedeelte met wouden bedekt en wordt veel tot de rijstteelt gebruikt. Grootendeels in de subtropische luchtstreek gelegen, is het klimaat voor de Blanken minder geschikt en wordt dit gebied hoofdzakelijk door kleurlingen bewoond.

De *Atlantische vlakte* volgt op de kustmoerassen verder landwaarts en breidt zich van het zuiden van New-York tot de beneden-Mississippi uit. Het is een laagvlakte, welke zelden hooger dan 60 meter stijgt; zij is goed bebouwd en, voor zoover zij geen cultuurland vormt, met wouden bedekt. Talrijke kleinere rivieren doorsnijden in hun benedenloop deze kustvlakte, welke men rekent daar aan te vangen, waar de benedenloop der rivieren begint.

De *streek der voorbergen* (Piedmont-region) is een landstreek van Maine tot Alabama, welke op de vlakte volgt en van deze in een heuvelland overgaat.

De *gebergten van Nieuw-Engeland* vormen een bergachtig landschap van 300—1800 meter hoog, die het hoogere gedeelte van Maine, de Witte bergen van New-Hampshire, de Groene bergen van Vermont en het Adirondack gebergte in New-York omvatten.

Het *Appalachische gebergte*, van New-Yersey tot Alabama zich uitstrekkend, uit parallele ketens bestaande.

Het *Cumberland-Alleghany-plateau* sluit zich aan den N.W. rand bij het voor-

1) Henry Gannet. The United States, London, 1898.

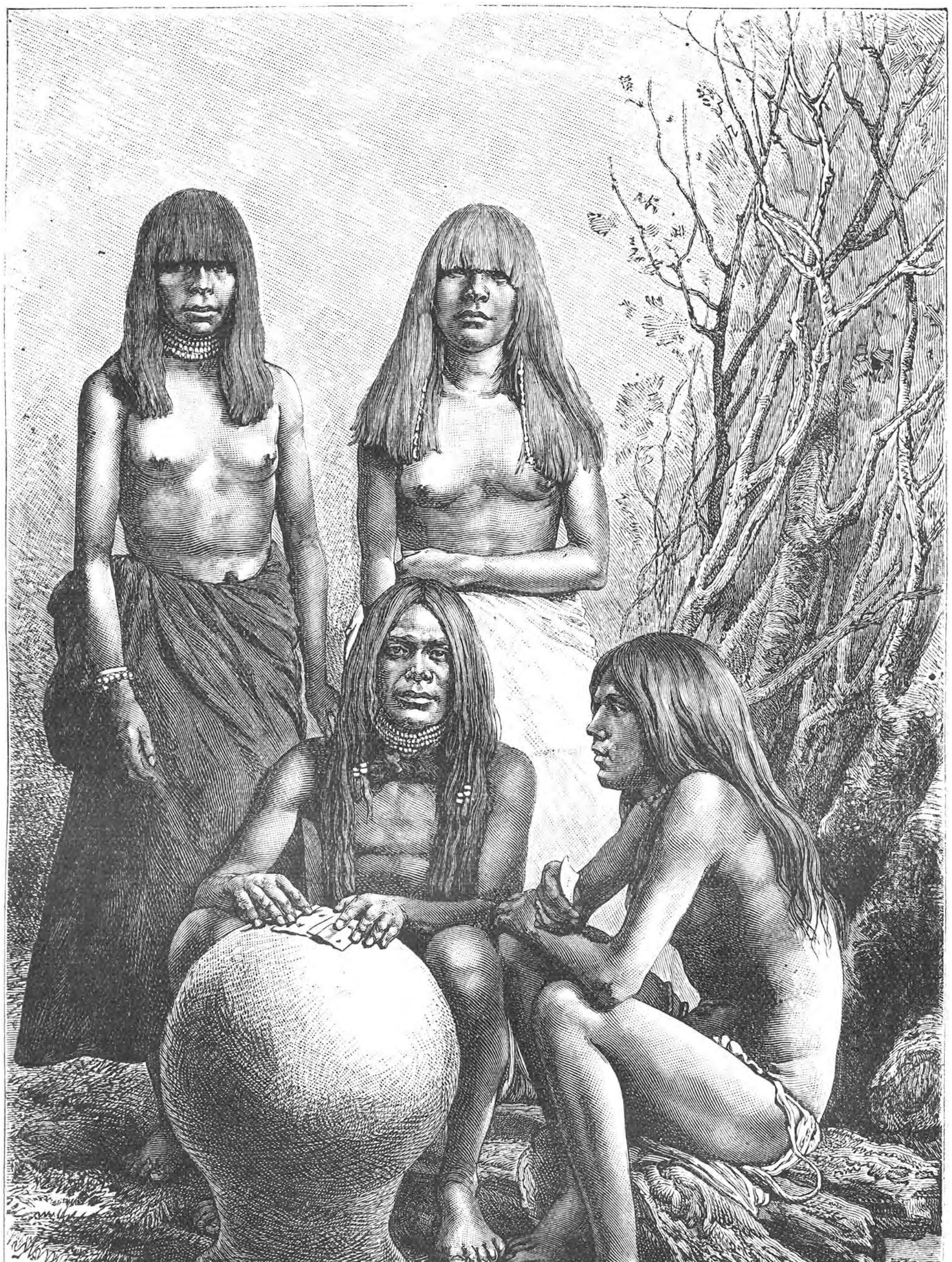

GROEP INDIANEN IN ARIZONA.

gaande gebied aan. De rivieren volgen de N.W. afhelling van het plateau, dat zij door diepe dalen in een menigte onregelmatige bergruggen hebben opgelost. De grenzen der dichte wouden, welke dit geheele plateau bedekken, zijn nog slechts voor betrekkelijk kleine gedeelten door menschenarbeid teruggedrongen.

Het *binnenste woudgebied* omvat het zuidelijk Ohio en Indiana, de westelijke helft van Kentucky en Tennessee en het noordoostelijke gedeelte van Mississippi, met kleinere gedeelten der naburige staten. Met uitzondering der bewoonde streken is het met wouden bedekt.

Het *Merengebied*, een smalle strook langs de groote meren van Canada, van New-York tot Minesota. De groote binnenlandsche watervlakten doen hier een soort kustklimaat ontstaan met groote vochtigheid, zachte winters en koele zomers. De groote wouden in deze streken leveren nog steeds veel timmerhout.

Het *Ozarkgebergte* vormt een 600—900 meter hoogen bergrug in N.W. Arkansas, Z.W. Missouri en het oostelijk deel van het Indianen-territorium.

Het *alluviaalgebied der Mississippi* begint in het N. bij den Ohio-mond en gaat in het zuiden onmerkbaar over in de streek der kustmoerassen. Het grootste gedeelte van dit land is moerassig, laag gelegen: een vorming door de aanslikking der rivier. Met uitzondering van de gecultiveerde gedeelten is het land met dichte wouden overdekt. De grond is zeer vruchtbaar, doch het klimaat is gevaarlijk voor de Blanken, waarom het land meest door kleurlingen bewoond wordt.

De *Prairiën* breiden zich uit over een klein gedeelte van westelijk Indiana en over het grootste gedeelte van Illinois, Iowa, het zuidelijk Wisconsin en Minesota, het noordelijk Missouri, het oostelijk Dacota, Nebraska en Kansas en loopen in een breeden gordel door het Indianen-territorium tot in Texas. De Prairiën waren groote grasvlakten, waar de wouden niet tot oorspronkelijke ontwikkeling gekomen waren. Thans breidt de boomgroei er zich meer en meer uit. De Prairiën zijn tegenwoordig de korenschuren der Unie.

De *Groote Vlakten* breiden zich van ± 99° W.L. tot den voet van het Rotsgebergte en van de grens van Canada tot de Rio Grande uit. De oppervlakte des lands is eenvormig, alleen wordt hier en daar de vlakte door klippen en heuvels afgebroken. De vlakten zijn slechts met een karig buffelgras begroeid; alleen langs de oevers der rivieren verheffen zich zoomen van boomgroei. De regenval is er te gering voor de ontwikkeling van den landbouw en daarom is kunstmatige besproeiing noodig.

Het *Rotsgebergte* bestaat uit een reeks van bergketens, door meer of minder breede lengtedalen gescheiden. Een noordelijk gedeelte strekt zich uit van Canada tot het midden van Wyoming; daarop volgt een afbreking van 160 K.M. lengte, waar breede plateaux in de plaats der ketengebergten treden, die eerst in zuidelijk Wyoming weer voorkomen. De ketens bereiken een hoogte van 2700 tot 4300 meter, de hooggebergtedalen tot 3000 meter.

Het *Colorado-plateau* (Plateau-region) bestaat uit hooge en woeste landen, met terrassen en bergranden, die in het westen, noorden en oosten van een hoogte van 3700 meter tot een hoogte van 300—600 meter dalen. De rivieren hebben diepe dalen in deze plateaux geërodeerd, die onder den naam Canjons bekend staan. De meeste rivieren zijn tegenwoordig voor een groot gedeelte des jaars droog. Op de hooger gelegen plateaux vindt men een rijker besproeiing en daardoor groen en wouden; de lagere terrassen daarentegen hebben weinig plantengroei of liggen geheel woest.

Het *gebied zonder afwatering* (Basin Region) der Cordilleras-zone omvat Nevada, westelijk Utah, een deel van oostelijk Californië en het zuidelijk deel van Oregon. Het is een kom in het plateauland, door hooge randen omringd, waardoor het geen afvloeiing heeft naar den Oceaan. De hoogte daalt van 1800 meter in het middelste gedeelte tot —60 meter in het Doodendal van oostelijk Californië. De regenval is hier zelfs op de gebergten zoo gering, dat er slechts eenige grootere rivieren ontstaan kunnen. Dit gebied is, met uitzondering van enkele gedeelten aan de beneden-Colorado, het meest woeste gebied der Unie.

Het *Columbia-plateau* (Columbian Mesas) is een groote bazaltvlakte aan de Snake-rivier en in een deel van het Columbia-bekken in de staten van Idaho, Oregon en Washington.

De *Sierra-Nevada* is een dicht met wouden bedekt ketengebergte, dat naar het

oosten steil, naar het westen zacht hellend afloopt. Het vindt in het noorden zijn voortzetting in het *Cascaden-gebergte*, eveneens dicht met wouden overdekt. Deze beide ketens scheiden het bekken zonder afvloeiing van het *Pacifische dal*, een lengte-dal, dat zich van de Pugetsound in het noorden tot in zuidelijk Californië uitstrekt, door de Sacramento en San Joaquin besproeid wordt en daarlangs zijn afwatering vindt. Ten zuiden der breedte van San Francisco is het klimaat droog, zoodat boomgroei er niet gevonden wordt en kunstmatige besproeiing noodzakelijk is. Ten noorden daarvan is de neerslag voldoende, in Oregon en Washington meer dan voldoende: hier vindt men dan ook dichte wouden.

Een lager kustgebergte sluit het Pacifische dal af naar het westen, welke keten door de Golf van San Francisco wordt afgebroken. Het noordelijk gedeelte van dit kustgebergte is weinig bevolkt; in zuidelijk Californië echter zijn de dalen van het gebergte zeer vruchtbaar en brengen naast wijn ook tropische vruchten voort.

* * *

Het klimaat van Noord-Amerika tusschen den Poolcirkel en den keerkring geeft van het noorden naar het zuiden alleen gradueele verschillen, geen karakteristieke. Dit laatste vindt men echter bij den overgang van het oosten naar het westen, in verband met den orographischen bouw van het werelddeel. Van het oosten naar het westen kan men drie groote klimaatzonen onderscheiden: 1. Een oostelijke zone van den Atlantischen Oceaan tot den voet der hoogvlakten, ten westen van het Mississippi-dal; 2. Het klimaatgebied van het westelijk plateau en bergland, ongeveer ten westen van 100° W.L. van Greenwich en 3. de smalle Pacifische kustzone ten westen van de kustgebergten, het Cascaden-gebergte en de Sierra Nevada.

Het is een eigenaardigheid van Noord-Amerika, dat de Atlantische kustzone zich in klimatologisch opzicht niet belangrijk onderscheidt van de deelen, iets dieper in het land gelegen, een verschijnsel, waarop wij reeds wezen. De warme Golfstroom heeft op het klimaat in den winter niet veel invloed, doordien de heerschende winterwinden (westenwinden) uit het land komen, een verschijnsel, waarin de oostelijke helft van Noord-Amerika met oostelijk Azië overeenkomt.

De Vereenigde Staten bezitten sterke temperatuurs-tegenstellingen tusschen zomer en winter, dus kenmerken van het continentaal klimaat, met heete zomers en strenge winters. Een eigenaardig natuurverschijnsel van Amerika zijn sterke temperatuurs-afwisselingen binnen korten tijd, de temperatuur-sprongen. Er worden in Noord-Amerika weinig plaatsen gevonden, waar het nooit voorkwam, dat de temperatuur binnen enkele uren 20 à 25° C. daalt. Ook het overigens in klimatologisch opzicht vrijwel begunstigde kustland van den Grooten Oceaan blijft van zulke „koude golven" (cold waves) niet verschoond en zelfs in Californië vindt men ze dikwijls. Vooral op de hoogvlakten ten oosten van het Rotsgebergte komt dit verschijnsel veel voor. In Denver o. a. vond men op 15 Januari 1875, dat de thermometer in 5 minuten 20° daalde en in een uur 26,7°; op het Fort Magonnis, in Montana, daalde op een dag in Februari 1890 de thermometer 38,3°. Snelle rijzingen der temperatuur vindt men er eveneens.

Deze schommelingen in de temperatuur zijn voor een deel een gevolg van den bouw des lands, dat geen parallel-bergketenen bezit, om de klimatische scheiding tusschen noord en zuid tot stand te brengen, zoodat de polaire luchtstroomen onbelemmerden toegang hebben. Ook openbaren diezelfde schommelingen zich in de scherpe overgangen van het koude tot het warme jaargetijde, en in de koude dagen, die in het geheele gebied in Mei en Juni kunnen voorkomen. (In Europa noemt men dergelijke koude dagen in Mei „IJsheiligen", naar de heiligendagen St. Pancratius, Servatius en Bonifacius).

Die snelle overgangen en tegenstellingen in temperatuur schijnen bijzondere ethnographische beteekenis te bezitten. Aan deze toch wordt voor een gedeelte het onrustige, zenuwachtige toegeschreven, dat de Amerikanen kenmerkt, en waaraan vreemdelingen, die er zich vestigen, spoedig onderhevig zijn. Wij komen hierop later terug.

Het zuidelijk gedeelte der Vereenigde Staten heeft een subtropisch klimaat, waar rijst, suikerriet en katoen tot 37° voortreffelijk groeien. Ten noorden daarvan ligt

het gebied van den graanbouw en van die gewassen, welke met die der Middel- en Noord-Europeesche graanlanden overeenstemmen. Hier kan men een noordelijke, met vooral tarwe, en een zuidelijke zone, met voornamelijk maïs onderscheiden.

Eigenaardig is nog, dat de regenhoeveelheid aan de oostkust en de tijd van den regenval niet veel van die in het binnenland afwijken, zoodat, wijl dit met de temperatuur eveneens het geval is, geen eigenlijk kustklimaat te onderscheiden valt. De geheele oostelijke helft tusschen 80° en 100° W.L. heeft daardoor in hoofdtrekken een zelfde klimatologisch karakter, nl. dat van een continentaal klimaat, echter met aanzienlijken regenval.

Ten westen van 100° W.L. begint het droge, ten deele woestijnachtige klimaat der hoogvlakten en der bergketens.

Langs de Pacifische kustzone vindt men nog een kustklimaat, met dat van West-Europa overeenkomend, doch door de gebergten tot een smaller kustzone beperkt.

* * *

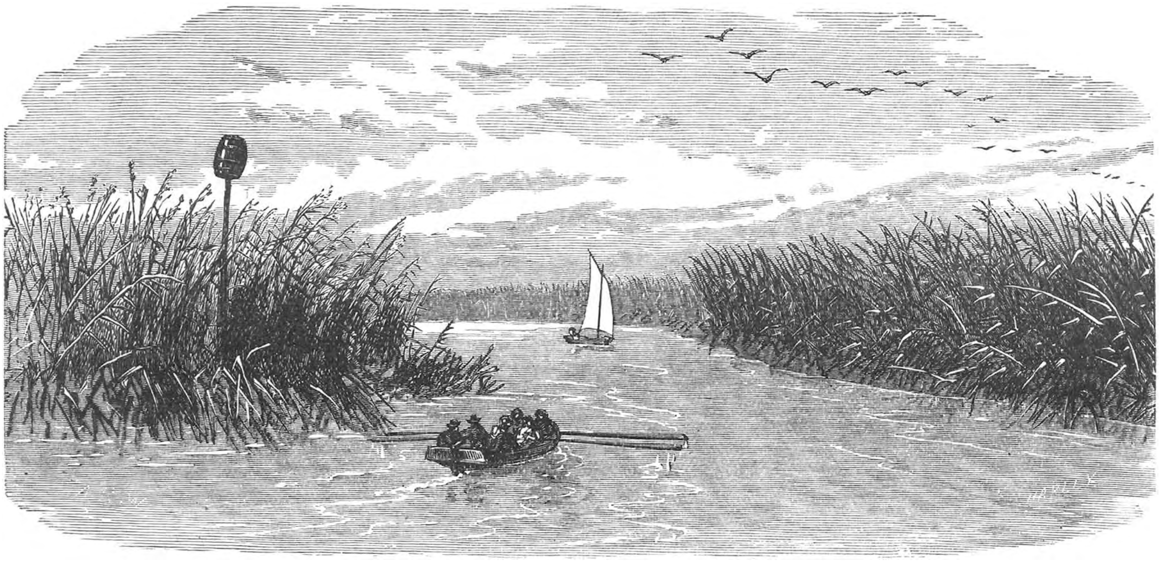

EEN BAYOU DER MISSISSIPPI.

Wanneer men een blik werpt op den cultuur-geographischen inventaris der Unie, dan blijkt uit het bovenstaande het voordeel, dat het geheele gebied in de gematigde luchtstreek ligt, in het zuiden evenwel met overgangen tot de subtropische en tropische gewesten. Deze omstandigheid, in verband met de uitgestrekte vlakten van buitengewone vruchtbaarheid, welke nog slechts ten deele bebouwd zijn, wijzen de Unie een eerste plaats aan als landbouwgewest, als een woonplaats voor de landbouwers als in Middel-Europa. Daardoor heeft de Unie in deze eeuw haar grootsche ontwikkeling verkregen, zooals wij nader zien zullen.

Wanneer wij een blik op de kaart slaan, valt tevens in het oog, dat het vlakke land van het oosten met een reusachtig net van natuurlijke wateren is doorsneden. Het is bovenal de *Mississippi*, die men terecht aldus als „vader der stroomen" aanduidt, welke met haar talrijke bijstroomen het cultuurgebied van Amerika geopend heeft voor Europa, en die daarom als een natuurlijke levensader van het ontwikkelend Amerika moet beschouwd worden. De beteekenis dezer rivier wordt ons duidelijk, als wij weten, dat haar stroomgebied nagenoeg de helft van het laagland omvat en met zijn bijstroomen een net van waterwegen vormt van 32,000

kilometer lengte. Niet minder dan 55 van haar bijrivieren zijn bevaarbaar, en daartoe behooren belangrijke als de *Ohio* (1800 K.M.) met de *Tennessee* (960 K.M.), de *Cumberland* (590 K.M.), en de *Wabash* (550 K.M.), de *Illinois* (400 K.M.), de *Missouri* met haar bijrivieren (4600 K.M.), de *Arkansas* (1400 K.M.), de *Red River* (510 K.M.). 1) Men kan met grond beweren, dat de Mississippi er het meest toe heeft bijgedragen, om de verschillende deelen der Vereenigde Staten tot een eenheid te doen samenvallen. Dit geschiedde niet alleen, doordien deze rivier sedert de eerste tijden der bewoning door Blanken een levendig verkeer zoowel tusschen het oosten en westen als tusschen het noorden en zuiden te voorschijn riep, maar ook, doordien zij als het ware het philosophisch besef van eenheid wakker riep bij de bewoners der oeverlanden.

Naast de Mississippi wijzen wij op de *St. Laurens-rivier* en de *Groote Meren*, een ware binnenzee, met talrijke verbindingskanalen; op de belangrijke *Hudson* en op de Atlantische kuststroomen: *Delaware*, *Susquehenna* en *Potomac*.

Zoo is de Unie op natuurlijke wijze geopend voor het verkeer. Zonder den aanleg van kunstwegen was het reeds mogelijk met stoombooten de groote vlakken van het binnenland in alle richtingen te doorsnijden. Die vlakten legden ook later bij den aanleg van verkeerswegen weinig moeielijkheden in den weg, zoodat de bouw van spoorwegen hier dikwijls met betrekkelijk geringe uitgaven tot stand kon komen.

Als wij daarbij nagaan, welke natuurlijke rijkdommen dit land bezit, hier in wouden, daar in mineralen, maar bovenal in uitgestrekte vruchtbare gewesten voor landbouw en veeteelt, dan zien wij, dat de late ontdekking en bevolking van Amerika een zegen voor de negentiende eeuw moest zijn, om menig land van zijn overbevolking te verlossen, of energieke individuen een arbeidsveld te openen.

De enkele elementen, die wij als factoren in de ontwikkelingsgeschiedenis des lands boven opnoemden, verklaren reeds in algemeene trekken de groote vlucht, welke de Unie op economisch gebied binnen een eeuw tijds heeft genomen. Er komen echter nog andere factoren bij, welke wij bij de beschrijving der bevolking zullen behandelen.

---

1) De beteekenis dezer cijfers wordt het duidelijkst door vergelijking met eenige rivieren uit Europa. Daarom eenige cijfers der stroomlengte van enkele rivieren. De Rijn 1225 K.M ; de Elbe 1158 K.M.; de Loire 930 K.M.; de Rhône 810 K.M.; de Seine 705 K.M.; de Po 580 K.M.; de Taag 910 K.M.

HOOFDSTUK XVIII.

OVERZICHT VAN DE KOLONISATIE DER BLANKE BEVOLKING IN NOORD-AMERIKA.

Reeds hebben wij op pag. 39 en volgende met een enkel woord de eerste kolonisatie van Blanken in de Vereenigde Staten vermeld. Hierbij moeten wij thans nader stilstaan, omdat de geschiedenis dier kolonisatie ons de elementen leert kennen, welke door emigratie in de Unie versmolten zijn, en dit met de omstandigheden, waaronder de emigratie plaats had, belangrijke factoren vormt in de verdere ontwikkelingsgeschiedenis zoowel van den staat als van het volk. Wij mogen niet in bijzonderheden treden: dit zou ons te ver voeren van ons doel; wij stippen enkel de hoofdfeiten uit de geschiedenis der kolonisatie der Vereenigde Staten aan met vermelding van de voornaamste andere gebeurtenissen, welke verder invloed hadden op de maatschappelijke en staatkundige toestanden des volks.

In Amerika, waar de staat en het volk slechts een korte historie hebben, is die methode van het grootste belang. Het Amerikaansche volk is samengesteld uit landverhuizers van onderscheidene natiën en uit verschillende tijden. Die landverhuizers brachten van de volken, waarvan zij afstamden, van de landen, waar zij hun opvoeding ontvangen en geleefd hadden, de resultaten dier opvoeding en levenswijze onwillekeurig mede. Hoe vrij en zelfstandig zij over 't geheel ook waren, hoe los veelal van hun vaderland, toch kon dit niet anders. Hierdoor is menige maatschappelijke ent uit den vreemde op Amerikaanschen bodem overgeplant en heeft zich daar in het Amerikanisme ontwikkeld als een deel van de hier bestaande instellingen.

Een bewijs van hetgeen wij beweren levert o. a. Douglas Campbell in zijn werk over de Puriteinen in Nederland, Engeland en Amerika. 1) Deze zegt in de voorrede, dat hij bij de bestudeering der vroegere en latere wetten van New-York telkens sporen van instellingen en denkbeelden vond, die men gewoonlijk onderstelde van Engeland te zijn afgeleid, maar die blijkbaar uit andere bron waren voortgevloeid. Zoo vond genoemde schrijver, dat hier vrije scholen, een stelsel van akten- en hypotheken-inschrijving, van gemeenschappelijk landbezit van de steden gevonden werden, geheel volgens de oud-Nederlandsche wet. Men vond hier sommige van de instellingen, welke aan Amerika zijn eigenaardig karakter geven, terwijl geen spoor van diezelfde instellingen in Engeland kan gevonden worden. De bron van die instellingen was de Nederlandsche Republiek geweest. Dit enkele voorbeeld is voorloopig voldoende.

De kolonie Virginia.

De 16e eeuw was een merkwaardig tijdperk. Met een moed, welke de grootste verwondering afdwingt, zwierven zeelieden van allerlei natiën de weinig bekende oceanen over, om nieuwe landen te ontdekken. Door giftbrieven, waarbij rechten van grondgebied en alleenhandel aan de ondekkers werden geschonken, moedigden de vorsten in Europa de onderzoekingstochten aan. Wij wezen hierop reeds op pag. 41. Die ontdekkingen en reizen waren het, welke den weg tot kolonisatie baanden.

De eerste poging, om in de tegenwoordige Vereenigde Staten een kolonie te stichten, ging uit van Walter Raleigh in 1584. Walter Raleigh had reeds vroeger met zijn

1) Wij gebruiken de Nederlandsche vertaling door J. W. G. van Maanen 1895.

stiefbroeder Gilbert reizen naar Amerika gemaakt. Hij, een woelig en eerzuchtig hoveling van Koningin Elizabeth van Engeland, doch in de gunst der koningin deelende, verkreeg van haar een giftbrief, waarbij hem rechten van grondgebied en alleenhandel over een strook lands van 600 mijlen geschonken werden, mits die nog door geen andere Christelijke mogendheid in bezit was genomen en hij er binnen zes jaren een volkplanting had aangelegd. Zoo werd er beschikt door Christelijke mogendheden over de bezittingen van niet-Christelijke vorsten of volken. Aan Raleigh was nog de beperking opgelegd, dat hij zich niet met de visschers van New-Foundland mocht bemoeien, en daarom vestigde hij de aandacht op zuidelijker gelegen streken.

Raleigh wist belangstelling en hulp voor de volvoering van zijn plannen te vinden in Engeland en twee goed bemande schepen onder bevel van Filippus Amidas en Arthur Barlow zeilden den 27en April 1584 uit, om de kust van Noord-Amerika te verkennen. Nagenoeg 220 mijlen zeilden zij langs de kust, heerlijk groen getooid en met geurende bloemen begroeid. Den 13den Juli 1584 voeren zij een inham binnen, om aan land te gaan en daarvan in naam der Koningin van Engeland bezit te nemen.

Deze plechtigheid had plaats op het eiland Wocoken. De kusten van Noord-Carolina, in sommige tijden des jaars moeielijk toegankelijk wegens de hevige orkanen, lagen toen zoo vreedzaam en heerlijk in de kalme zee, dat de Engelsche bevelhebbers verrukt waren over het schoone landschap, dat zich daar aan hen vertoonde. De plantengroei op deze zuidelijke breedte vervulde de reizigers met bewondering; de boomen hadden huns gelijken niet; weelderige wijngaardranken slingerden langs statige ceders omhoog en vormden bevallige festoenen; de druiven waren zelfs aan de laagste wijnstokken zoo overvloedig, dat de branding der zee, die, door den lichten zomerwind gedreven, langzaam op den oever brak, ze met haar schuim bespatte, en de door de natuur gevormde priëelen waren zoo dicht en lommerrijk, dat geen straal der Julizon ze kon doorboren. De wouden wemelden van vogels en bij het afschieten van een geweer vlogen de ontzaglijke zwermen op met een geschreeuw, dat, door de echo verdubbeld en versterkt, eindelijk als de oorlogskreet van een talrijk leger klonk. Aldus beschrijft George Bancroft de aankomst in dit maagdelijke land, dat later tot aandenken aan de maagdelijke Koningin van Engeland, Elizabeth, met den naam Virginia werd gedoopt.

De verkenners vertoefden niet lang in de Nieuwe Wereld, maar togen terug naar Engeland, waar zij allerwegen verbazing en geestdrift wekten door de beschrijving hunner ontdekkingen. Raleigh bekwam spoedig een parlementsakte, die zijn ontdekkingspatent bekrachtigde. Spoedig daarop werd hij voor zijn verdiensten in den adelstand verheven en ontving hij tegelijk een voordeelig wijnmonopolie, dat hem in staat stelde zijn kolonisatieplannen met kracht door te zetten. Het uitzicht op het bekoorlijk land met talrijke vasallen deed zijn eerzucht ontvlammen en onder het groote publiek, dat de verhalen goedgeloovig aannam, waren er velen, die zich gaarne voor de kolonisatie lieten winnen. Zoo kwam een aanzienlijk aantal landverhuizers bijeen, en een expeditie van zeven schepen voerde in 1585 de eerste kolonisten, honderd en acht in getal, naar de kusten van Carolina. Ralph Lane, een dapper krijgsman, werd tot gouverneur van de volkplanting benoemd.

De expeditie met de kolonisten kwam aan in Amerika. De eenige bezigheid was aanvankelijk, het land, waar zij zich wilden vestigen, te onderzoeken. Lane geeft in een brief zijn aanvankelijke ingenomenheid met het nieuwe land te kennen. „Het is," zegt hij, „de heerlijkste bodem onder den hemel, het aangenaamste land der wereld. Het vasteland is van een nog onbekende, maar onmetelijke uitgestrektheid, en met een talrijke, ofschoon wilde bevolking en vele dorpen bedekt. Had Virginia paarden en rundvee en Engelschen tot bewoners, dan zou er in de gansche Christenheid geen land zijn, dat met dit was te vergelijken."

Die eerste gunstige indrukken werden spoedig door andere verdrongen. Aanvankelijk kwamen de inboorlingen onder den indruk van de meerderheid der Engelschen. De wiskunstige instrumenten, het brandglas, schietgeweren, vuurwerken en het gebruik van letters, dit alles beschouwden zij als van halfgoddelijken oorsprong en zij vereerden daarom de Engelschen als gunstelingen en leerlingen des hemels. Met den bijbel in de hand trok men de dorpen binnen, en de inboorlingen beschouwden dit boek met eerbied als een talisman. Doch die eerbied voor de vreemdelingen werd

spoedig een gegronde vrees, dat de Blanke gekomen was, om hun woningen en land te nemen, en de strijd tusschen de rassen ving weldra aan.

De eerste volkplanting ging spoedig te gronde. Ontmoedigd door teleurgestelde verwachtingen, door verkeerde, onpraktische handelingen, trokken de kolonisten na een eenjarig verblijf onder de Indianen met een schip van Drake, die hier aankwam, weder naar het moederland. Zij leerden bij hun terugkeer in Europa het gebruik van de tabak kennen, dat zij van de inboorlingen geleerd hadden, en voerden deze plant in Engeland in.

De geestdrift voor de kolonisatie in de Nieuwe Wereld kreeg een geweldigen slag. Raleigh evenwel gaf den moed niet op en besloot nogmaals, er een landbouwkolonie te grondvesten. Een nieuw reisgezelschap vertrok in April 1587 en kwam in Juli op de kust van Noord-Carolina aan. Doch deze nieuwe kolonie moest hetzelfde lot ervaren, en allerlei tegenspoeden vervolgden de gelukzoekers. Een wilde volksstam gaf duidelijke bewijzen van onverzoenlijke vijandschap en vermoordde een der raadslieden van den gouverneur. Ook de Engelschen, van argwaan vervuld, vielen zonder reden op de inlanders aan. Zoo werd de verhouding meer en meer gespannen. Wel was er soms een schijn van vriendschap, wel maakten de Blanken allerlei vertooningen met de inboorlingen, door bijv. een getrouw Indiaansch hoofd Monteo den 13en Aug. 1587 den Christelijken doop toe te dienen en hem tevens de waardigheid van baron en den titel van *Lord Roanoke* toe te kennen, de eerste, die in Amerika de waardigheid van pair ontving, maar toch gevoelden de volkplanters zich hier niet tehuis. De gouverneur vertrok naar Europa, om hulp te verkrijgen in het moederland voor de kolonisten, doch toen deze door onderscheidene omstandigheden niet tijdig aankwam, was de kolonie reeds verdwenen. Wat het lot dier lieden geworden is, weten wij niet. Men heeft het vermoeden geopperd, dat de door hun bondgenooten in den steek gelaten Engelschen in den stam der Hatteras-Indianen zouden zijn opgenomen en zich met de zonen van het woud zouden hebben vermaagschapt. Deze overlevering werd later ook bij de inboorlingen gevonden, doch met zekerheid weten wij daaromtrent niets. Zoo ging de eerste kolonisatie der Engelschen in de Vereenigde Staten te gronde en tevens in den eersten tijd de lust voor verdere kolonisatie. De ondernemer der grootsche plannen, Walter Raleigh, zag zijn schoonste hoop vervliegen. Het verdere van zijn leven was even ongelukkig, en de staatkundige troebelen zijns lands maakten hem tot slachtoffer; den 29en October 1618 beklom hij het schavot, zijn familie in armoede achterlatend. Na ongeveer twee eeuwen evenwel deed de staat Noord-Carolina door een plechtige acte in den naam zijner hoofdstad *Raleigh* de herinnering aan de nagedachtenis van den werkelijk energieken en buitengewonen man, die door de omstandigheden veroordeeld werd, voortleven.

* * *

Wij moeten eenige jaren overspringen. Wel werden er na 1587 nog onderscheidene reizen ondernomen naar de Nieuwe Wereld, maar de eigenlijke kolonisatie van Virginia vangt toch eerst aan in 1620. Er was gedurende den loop der 16e eeuw en in het begin der 17e een andere richting gekomen in het leven der Europeesche volken, die na den eersten zwijmelroes der nieuwe landontdekkingen een omkeering gaf aan het doel der reizen. Columbus hoopte, toen hij naar het westen zeilde, een nieuwen weg naar de specerijenlanden van zuidoostelijk Azië te vinden. Nadat hij de goudlanden van Midden-Amerika ontdekt had, was weldra de dorst naar goud de eenige drijfveer van de groote ondernemingen. Daarna werden de eilanden en streken bij den aequator tot de tropische tuinen der Europeanen gemaakt, die al de artikelen van weelde verschaften, welke alleen de heete gewesten konden opleveren. En eindelijk kwam de hoogere opvatting tot rijpheid, dat men niet moest plunderen, verwoesten en slaven maken, maar staten stichten, duurzame Christelijke koloniën aanleggen, en voor de onderdrukten en ondernemenden wijk- en woonplaatsen inrichten, met al de vereischten en gegevens voor een onafhankelijk nationaal bestaan.

In Engeland werd opnieuw die kolonisatiegeest levendig, en de staatkundige toestanden in het land bevorderden dien. Het Engelsche volk was na de ontdekking van Amerika in opkomst en wendde meer en meer den blik over de zeeën. Koning Jacobus was te vreesachtig, om zelf iets te ondernemen, maar had eerzucht genoeg,

om gaarne te zien, dat zijn land door koloniën werd uitgebreid. En toen een vereeniging van kooplieden en mannen van aanzien, voorgelicht en warm gemaakt door onderscheidene deskundigen, zich tot den koning wendde met het verzoek, dat het haar mocht worden veroorloofd, een kolonie naar Virginia over te voeren, bevorderde de koning dit plan door een uitgebreide volmacht uit te vaardigen, en een vrijbrief te geven. Raleigh toch zuchtte in den Tower, en daar hij schuldig bevonden was, werd zijn vrijbrief als verbeurd verklaard.

Dit was de eerste koloniale vrijbrief, volkens welken de Engelschen zich in Amerika vestigden. Een landgordel van 12 graden om de Amerikaansche kust, omvattende den bodem van kaap Fear tot Halifax, werd aangewezen, om door twee met elkander wedijverende maatschappijen te worden gekoloniseerd. De eene bestond uit edellieden, aanzienlijke burgers en kooplieden uit Londen en den omtrek, de andere uit dezelfde soorten van personen uit westelijk Engeland. De Londensche ondernemers, die allen slaagden, hadden uitsluitend het recht op de landen tusschen 34—38° N.Br., d. i. van kaap Fear tot de zuidelijke grens van Maryland; de westersche maatschappij van 41—45° N.Br. Het tusschen beide liggend district van 38—41° was opengelaten voor de mededinging van beide maatschappijen.

De voorwaarden van bezit voor deze maatschappijen waren de erkenning van de koninklijke oppermacht en grondpacht; de laatste moest bedragen $^1/_5$ van de zuivere opbrengst van het goud en zilver en $^1/_{15}$ van die van het koper. Het muntrecht werd aan die vereenigingen toegekend, waarschijnlijk, om den handel met de inlanders gemakkelijker te maken, die tevens, naar men hoopte, tot het Christendom zouden worden gebracht. Het oppertoezicht over het geheele koloniale stelsel werd aan een Raad in Engeland opgedragen, maar het bestuur over elke kolonie afzonderlijk aan een Raad toevertrouwd, die binnen haar grenzen gevestigd moest zijn. De leden van den Oppersten Raad in Engeland werden uitsluitend door den koning benoemd, die naar willekeur den duur van hun ambt kon bepalen. Ook over koloniale raden behield de vorst zich het oppertoezicht voor, daar hun leden van tijd tot tijd, op grond van koninklijke voorschriften en besluiten, zouden worden aangesteld en ontslagen. Ook was de opperste wetgevende macht over de kolonie, zoowel wat haar algemeene belangen betrof als de meest bijzondere aangelegenheden, uitdrukkelijk aan den koning voorbehouden. Deze koesterde de hoop, dat hij na verloop van tijd inkomsten uit Virginia zou trekken; een belasting, te betalen door de schepen, die op de volkplanting handel zouden drijven, zou gedurende 21 jaren geheel te haren voordeele worden besteed, maar na afloop van dien termijn aan den koning komen. De landverhuizers ontvingen de belofte, dat zij en hun kinderen Engelschen zouden blijven, — een vergunning, die hun bij den terugkeer naar Engeland rechten verzekerde, maar geen slagboom tegen onrechtvaardige behandeling in de kolonie zelf was. Het uitgeven van landerijen moest op de voordeeligst mogelijke voorwaarden geschieden.

Aldus gaf de eerste geschreven grondwet voor een duurzame nederzetting in Amerika, welke de uitverkoren schuilplaats der vrijheid zou zijn, aan de handelsnederzetting niets meer dan een onbewoond grondgebied met het recht, om het te bevolken en te verdedigen, terwijl zij aan den koning de onbeperkte wetgevende macht, het toezicht op alle benoemingen, benevens het uitzicht op toekomstige inkomsten voorbehield. Aan de kolonisten stond zij geen enkel recht, niet de minste vrijheid, noch eenigen zweem van zelfregeering toe. Zij werden onderworpen aan de leden eener handelmaatschappij, waarvan zij geen leden konden zijn; aan de heerschappij van een plaatselijken raad, in welks aanstelling zij geen stem hadden; aan het toezicht van een opperbestuur in Engeland, dat voor hun rechten geen belangstelling voedde, en eindelijk aan de willekeurige wetgeving van den koning. Aldus schetst Bancroft de eerste wettig voorgestelde verhouding der kolonisten tot het moederland, en uit die verhouding leeren wij niet alleen den bestaanden toestand, maar ook de kiem der toekomstige gebeurtenissen kennen. Daarom stonden wij iets langer hierbij stil.

De eerste kolonie, door de handelmaatschappij uitgezonden, vertrok in Dec. 1606, honderd en negen jaar na de ontdekking door Caboto. Honderd en vijf personen waren voor het blijven in de kolonie bestemd, en men zette koers naar een haven in Virginia.

Deze eerste kolonisten in Virginia waren zeer weinig geschikt, om den grondslag der kolonie te vormen. Vijftig hunner waren edellieden, die den handenarbeid als onteerend beschouwden; de overigen waren, behalve twaalf arbeiders, vier timmerlieden en eenige tuinlieden, allen soldaten en bedienden. Van dit volk was weinig te verwachten. En het valt niet te verwonderen, dat door onderlinge oneenigheid en strijd met de Indianen de kolonie spoedig geheel gedemoraliseerd was, zonder energie, en aldus wegsmolt.

Er werden in 1608 nieuwe kolonisten uit het moederland aangevoerd, maar geen betere dan de vorige. Losbandige edellieden, juweliers, die in Londen bankroet hadden geslagen, goudsmeden, die mijnen moesten opsporen, dat waren de elementen der tweede bezending. Later werden nog eenige Duitschers en Polen gezonden, om pik, teer en potasch te leeren maken, maar de weinige geschikte arbeidskrachten der kolonie deden de onderneming een sukkelend, niets produceerend bestaan leiden. De Compagnie in het moederland was ontevreden over de slechte resultaten, doch de leider der kolonie, de heer Smith, antwoordde, dat het beter was, dertig arbeiders dan duizend kolonisten zooals de tegenwoordige te zenden.

EEN BLOKHUIS.

Toen zette de Compagnie in het moederland een speculatie op touw, om door schoone beloften gelukzoekers te lokken. Behalve vele edellieden, ridders, heeren, kooplieden en ambachtslieden werden een aantal handelshuizen uitgenoodigd, om aandeelen te nemen. In Mei 1609 werd een nieuwe Charter verkregen, waardoor de onderneming op een geheel anderen voet kwam te staan. Een Raad, welks leden in het Charter genoemd werden, zou de leiding hebben; de plaatselijke Raad der kolonie werd vervangen door een gouverneur, dien de Raad in Engeland zou benoemen en die het oppertoezicht over plaatselijke aangelegenheden had. Die Raad zou ook wetten voor de kolonie mogen maken, welke zooveel mogelijk overeenkomstig de Engelsche moesten zijn. Deze bepaling werd ook in de latere Charters opgenomen, en was de grondslag van beperking op het gebied van koloniale wetgeving. Alle kolonisten moesten bij hun aankomst den eed van suprematie afleggen, waarbij de hoogste macht van de koningen of koninginnen van Engeland in kerkelijke zaken erkend werd, teneinde daardoor tegen te gaan, dat de Roomsche godsdienst in de kolonie doordrong.

Onder deze nieuwe regeling werden weder volkplanters geworven voor de kolonie, o. a. een vloot met 500 kolonisten. 't Waren echter lieden van hetzelfde slag als de vorigen, en de toestand in Virginia werd er niet beter door. De aangekomen kolonisten werden in nieuwe volkplantingen van Virginia vereenigd, waar zij zich zeer onbeschaamd gedroegen en met de Indianen in strijd geraakten. Wel werd de vrede hersteld, maar de bronnen van bestaan waren schaarsch; er werd weinig gewerkt, en het koren perste men liever den Indianen af dan dat men zelf veel moeite deed om het te verbouwen.

't Is een treurige geschiedenis, die der eerste jaren van deze volkplanting, zooals men weinig anders verwachten kon bij een amalgama van allerlei elementen, gelijk hier werden toegevoerd. De bijzonderheden dier geschiedenis mogen wij niet volgen, wij bepalen ons alleen tot de hoofdfeiten. Dat de resultaten der kolonisatie voor de ondernemers slecht moesten zijn, was te verwachten. Er ontstond dan ook herhaaldelijk strijd onder de bewindhebbers, ontevredenheid over het bestuur.

Doch in dezen tijd brak de dageraad van een nieuwen dag aan voor de kolonie. Men kwam tot een meer geregeld bestuur der kolonie, dat orde en meer zekerheid schonk. Tabaksplantages werden aangelegd, om meer opbrengsten te verkrijgen. Een vrijzinnige partij te Londen, die het bestuur over de Compagnie voerde, verdiepte zich thans met ijver in plannen ter uitbreiding van de bevolking van Virginia en ter bevestiging van de koloniale rechten en vrijheden. De toenmalige schatbewaarder, Sir Edwin Sandys, een man van oordeel en standvastigheid, die door geen bedreigingen of levensgevaar werd teruggehouden, waar het gold, misbruiken op te sporen en af te schaffen, verbeterde veel. Bij zijn komst aan het bestuur waren er, na een twaalfjarige inspanning en een uitgave van 80,000 pond, door de Compagnie niet meer dan 600 zielen, mannen, vrouwen en kinderen, in de kolonie gevestigd; binnen een jaar wist hij voor de overkomst van 1261 personen zorg te dragen. Ook kwam er nu een verandering in den aard der emigratie. Vroeger kwamen allen met het voornemen in Virginia, om na verloop van tijd naar Engeland terug te keeren. Thans dacht men er aan, bij de kolonisten de gehechtheid aan den bodem te versterken. Slechts enkele vrouwen hadden het tot nog toe gewaagd, den Oceaan over te steken; thans werden 90 jonge, fatsoenlijke meisjes door het vooruitzicht op een betere toekomst overgehaald, zich naar de volkplanting in te schepen. Zij werden op kosten van de Compagnie overgevoerd en aan de pachters uitgehuwelijkt of aan andere mannen, die in staat waren, in hun onderhoud te voorzien, en bereid waren tot vergoeding der reiskosten. In 1620 werden nog 60 meisjes overgezonden, allen van goede aanbevelingsbrieven voorzien. Toch was dit uitzenden van meisjes een handelsspeculatie; de prijs der schoone waar steeg van 120 tot 150 pond tabak en zelfs hooger. De schuld voor een vrouw was een schuld van eer, die boven alle andere gesteld werd. De Compagnie gaf aan getrouwde mannen bij het benoemen van ambtenaren de voorkeur, om aldus den grondslag te leggen tot vaster banden.

Zoo nam na 1619 de stroom van landverhuizers naar de kolonie toe en werd er een betere bevolking samengebracht. Binnen den tijd van drie jaren (1619—1621) werden vijftig giftbrieven voor landbezit uitgereikt en 3500 personen vonden hun weg naar Virginia, dat zelfs den Puriteinen tot een wijkplaats werd.

Met die ontwikkeling werden ook aan de kolonie meer vrijheden toegekend. Op bevel der Londensche Compagnie werd de macht van den Gouverneur beperkt door een Raad, die het recht had, de misslagen, door den bewindhebber begaan, te herstellen, en de kolonisten verkregen zelf een aandeel in de wetgeving. In 1619 kwam de eerste koloniale vergadering, die in Virginia is gehouden, te Jamestown bijeen. De Gouverneur, de kort geleden aangestelde Raad en twee vertegenwoordigers uit elk der gehuchten maakten de eerste volksvertegenwoordiging uit voor het westelijk halfrond. De Compagnie keurde deze koloniale vergadering wel goed, maar had haar nog niet uitdrukkelijk erkend. Dit geschiedde in 1621.

In dit jaar werd een verordening voor de kolonie uitgevaardigd, welke een geschreven staatsregeling inhield. De regeeringsvorm, die voor Virginia werd aangenomen, kwam met de Engelsche overeen en diende met eenige wijzigingen als voorbeeld voor de stelsels, welke later in onderscheidene koninklijke wingewesten werden ingevoerd. Haar inhoud kwam op het volgende neer: een Gouverneur werd

benoemd door de Compagnie; een blijvende Raad werd eveneens door de Compagnie aangesteld; een algemeene vergadering zou jaarlijks bijeenkomen en samengesteld zijn uit leden van den Raad en twee afgevaardigden uit elke volkplanting der kolonie, te verkiezen door de bewoners. Deze vergadering was gemachtigd tot volle uitoefening der wetgevende macht, waarbij echter aan den gouverneur het recht van veto was toegekend. Geen wet of verordening zou echter van kracht zijn, die niet door de Compagnie in Engeland was goedgekeurd. En verder werd met vrijzinnigheid bepaald, dat, nu het bestuur der kolonie was geregeld, geen bevelen van het hof te Londen bindend zouden zijn voor de kolonie, tenzij zij op de algemeene vergadering waren goedgekeurd. Aan de rechtbanken werd gelast, zich te gedragen naar de wetten en gebruiken der rechtspleging in Engeland.

Deze nieuwe grondwet bracht een geheele omkeering teweeg in de wettelijke verhoudingen. De kolonisten waren nu niet langer als dienaren van de handelsvereeniging afhankelijk, maar stemgerechtigde burgers geworden. De grondslag der democratie was hiermede in Amerika gelegd. Het stelsel van vertegenwoordiging en van rechtspleging door gezworenen was daarmede in het westelijk halfrond als een erkend recht vastgesteld. Voortaan werd het oppergezag gerekend te berusten in de handen van een koloniaal Parlement en van den koning, als koning van Virginia.

De invloed van deze staatsregeling op de verdere geschiedenis der kolonie is groot; zelfs deed hij zich duurzaam gevoelen op de geheele geschiedenis der Unie. De kolonie Virginia werd daardoor in haar jeugd tot een kweekplaats van vrije mannen, tot de wieg der volksvrijheid van Amerika.

In denzelfden tijd evenwel, toen Virginia door de instelling eener vertegenwoordiging zich tot de kweekplaats der vrijheid verhief, werd in diezelfde kolonie de lijfeigenschap ingevoerd. Want in 1620 werden door een Hollandsch koopvaardijschip de eerste 20 Negers als slaven in Virginia gevoerd, het begin van de donkere bladzijden uit de geschiedenis der kolonisatie, door hebzucht gewetenloos geschreven. Wij komen hierop nader terug, als wij de Negerbevolking in Amerika beschrijven.

* * *

Virginia was nog altijd het eigendom van een Engelsche handelsvereeniging. Financiëele voordeelen echter leverde Virginia voor die Compagnie nog niet voldoende op in den eersten tijd. Men had wel een volkplanting gesticht, maar ten koste van ontzaglijke sommen gelds en van tallooze menschenlevens. Doch in dit lichaam ontstond tweedracht; daar de aandeelen in het geen rente opleverend kapitaal van luttel waarde waren, streed men voornamelijk over het bezit van aanzien en macht.

De strijd in den boezem der Compagnie richtte haar te gronde De koning maakte een eind aan den strijd. Hij vaardigde een publicatie uit, waarin hij zeide, de rampen van Virginia als een gevolg van het wanbeheer der Compagnie te beschouwen; daarom had hij besloten, een nieuw Charter uit te vaardigen, waarbij hij aan zichzelf de aanstelling van alle beambten in Engeland, de bekrachtiging van alle benoemingen in Virginia, en het oppertoezicht over alle koloniale zaken had voorbehouden. Persoonlijke rechten en belangen zouden onaangetast blijven en alle toekenningen van landbezit vernieuwd en bekrachtigd worden. Indien de Compagnie zich verzette, zou haar giftbrief worden vernietigd.

Na eenigen strijd tusschen de Compagnie en de rechters had dit laatste plaats en werd de Compagnie ontbonden in 1624. In Virginia bleven de toestanden als voorheen. De kolonie was na de opheffing der Londensche Compagnie een koninklijke provincie geworden. De volkplanting kwam meer en meer tot bloei. Virginia steeg in de openbare meening; het aantal landverhuizers vermeerderde; in een enkel jaar kwamen er wel duizend aan. Ook de vraag naar producten des bodems nam voortdurend toe.

* * *

Wij mogen niet bij de gebeurtenissen stilstaan, die van de kolonie Virginia zijn opgeteekend. Bij het voorgaande stonden wij uitvoeriger stil, om de vestiging eener kolonie eenigszins te leeren kennen. Uit de verdere geschiedenis dier kolonie slechts enkele grepen.

In Virginia ontwikkelde de vrijheidszin zich regelmatig. Na de restauratie in Engeland, 1660, gaf een afzonderlijke wet voor Virginia aan elke Christelijke natie, die op vriendschappelijken voet met Engeland was, de belofte van vrijen handel en gelijk recht. Na de restauratie genoot Virginia vrijdom van handel met de geheele wêreld.

Onder den invloed eener onafhankelijke binnenlandsche wetgeving ontwikkelde zich ook de vrijheid van godsdienst. Behalve in het middelpunt der kolonie waren er nog geen kerken gesticht en de geestelijken waren zoo schaarsch, dat men een premie uitloofde voor hun overkomst. Onder de regeering van Karel I was de overeenstemming met de Engelsche kerk streng gehandhaafd en afwijking van de kerk met het verlies van rechten en verbanning gestraft. Onder de republiek had het volk, ofschoon het aan de kerk zijner vaderen gehecht bleef, besloten, alles, wat met kerkelijke zaken in verband stond, aan de daarbij betrokkenen over te laten, en de vrijheid van godsdienst zou volkomen zijn geweest zonder de wet, die van onverdraagzaamheid getuigde, waarbij alle Kwakers werden verbannen en hun terugkeer voor een misdaad werd verklaard.

Virginia was de eerste staat der wereld, samengesteld uit gehuchten, die ver van elkander gelegen en over een groote oppervlakte vespreid waren, waar het bestuur was ingericht volgens het algemeen kiesrecht. Alle vrije mannen, geen enkele uitgezonderd, waren stembevoegd. Eenmaal heeft men beproefd, het tot de huiseigenaren te beperken (1655), maar het publiek verhief zijn stem tegen die beperking: reeds het volgend jaar werd het voor „hard" en „in strijd met de rede" verklaard (1656), dat iemand dezelfde belastingen zou betalen, zonder bij verkiezingen stembevoegd te zijn, en dientengevolge kwamen alle burgers weder in het bezit van hun stemrecht. Bedienden werden na afloop van hun diensttijd kiezers en waren tot afgevaardigden verkiesbaar.

De vrijheid van handel, vrijheid van godsdienst, en het democratisch vertegenwoordigende stelsel ontwikkelden zich het vroegst in den modernen zin in Virginia. Hoewel men aldaar nauwelijks zichzelf hiervan was bewust, was er een bijna onafhankelijke volksregeering ingesteld, en men gaf er reeds aan eigen zonen de voorkeur bij de vervulling van regeeringsposten. Het was een land van vrijheid en verdraagzaamheid en de landverhuizers vergaten in zoover het oude Europa, dat zij daar niet wenschten terug te keeren en aan den strijd der partijen aldaar niet deelnamen. Economisch ging de toestand vooruit. De arbeid bracht voordeel aan, het land was goedkoop, en door vlijt en spaarzaamheid kwam men spoedig tot welstand. De gastvrijheid der bewoners was spreekwoordelijk.

In datzelfde vrijheidsland met zijn democratische staatsinrichting ontwikkelde zich niettemin een moderne aristocratie. De eerste kolonisten waren geen uitgewekenen geweest, die uit de Oude Wereld vluchtten, maar lieden, niet zelden van aanzienlijke familiën, die zich verplaatsten. Deze oorspronkelijke volkplanters, die het groote grondbezit hadden weten te verwerven, beschouwden zich als een hoogeren stand. Voor iederen persoon, dien een planter op eigen kosten naar Virginia overbracht, bekwam hij aanspraak op 50 acres land, hetgeen ten gevolge had gehad, dat reeds vroegtijdig een klasse van groote grondeigenaars ontstond, wier vaste bezittingen naar het Engelsche erfrecht bij den dood op hun oudsten zoon overgingen. Door dien toestand werd het zelfgevoel en de hoogmoed der bevoorrechte familiën niet weinig versterkt.

Daarenboven werkte het eigenaardig karakter der volksklasse in Virginia mede tot scheiding van standen in de kolonie. Velen toch waren als dienstbaren op de kusten van Virginia aangekomen, enkelen waren zelfs veroordeelden geweest. Daardoor werd de scheiding der standen hier scherper geteekend dan in eenige noordelijke kolonie, en daar het onderwijs in vroeger eeuwen onvoldoende of slecht was, werden die standsverschillen niet uitgewischt. Openbaar onderwijs toch was in de kolonie niet bekend.

Deze beide partijen: de aristocratie en het eigenlijke volk stonden omstreeks 1660 tegenover elkander in de kolonie. De omstandigheden schonken aan de eersten de zege, maar na een honderdjarigen strijd tusschen de partijen was de volksinvloed herwonnen.

II. Verdere Koloniën.

Naast de kolonie Virginia ontstonden nog onderscheidene koloniën op de oostkust der tegenwoordige Vereenigde Staten. In 1629 verkreeg de Roomsch-Katholieke Ier, Sir *George Calvert*, later Lord Baltimore, van Karel I een giftbrief voor het land aan de Cheasepeakbaai, ten noorden van Virginia. Hij noemde dit ter eere der koningin *Maryland*. Aan de baai van dien naam verrees in 1632 de stad Baltimore. De regeeringsvorm dezer nieuwe kolonie verkreeg, evenals wij in Virginia zagen, na een volle democratie een aristocratisch karakter, maar met vrijheid van godsdienst en gelijke rechten voor alle geloofsbelijdenissen. In 1660 bedroeg de bevolking dezer kolonie ongeveer 8000 zielen, met liefde aan den bodem gehecht.

* * *

In 1620 stapte een kleine schaar van Puriteinen, uit Engeland verdreven, bij kaap Cod aan de kust van Massachusetts aan land. Hier had de westelijke handelmaatschappij in 1606 hetzelfde patent verkregen als die van Virginia (zie pag. 173) maar gebrek aan financiën belette haar, de kolonisatie tot ontwikkeling te brengen. Een treurige geschiedenis maakten de eerste kolonisten door; allerlei ellenden hadden zij te verduren, en zoo was de kolonie in een treurigen toestand van verwaarloozing.

In dien tijd was Engeland het tooneel van een jammerlijken godsdienststrijd. De Puriteinsche geestelijkheid en haar aanhangers waren onder koning Jacobus I aan hevige vervolgingen ten prooi; de kortzichtige koning wilde allen doen buigen onder het juk der Anglicaansche staatskerk. De strenge Puriteinen evenwel, onbuigbaar en enkel te breken, vast in hun geloof, gaven niet toe. Bij de vervolgingen in hun vaderland wisten een aantal na eenige vruchtelooze pogingen naar Holland te ontvluchten, lieden, die door Robinson en Brewster geleid werden.

Hun aankomst te Amsterdam was slechts het begin van hun omzwervingen. Van Amsterdam begaven zij zich naar Leiden, waar zij door ijver tot welvaart kwamen. Toch waren zij, oorspronkelijk landbouwers, aan het handwerksbedrijf niet gewend, en daar zij in Holland wel rust en een goed bestaan hadden, maar zich toch ballingen gevoelden, bleef er een trek bij hen achter, om dit land te verlaten, waar zij vreesden in het Hollandsch element te zullen opgaan. Daarom vestigden zij het oog op Amerika, om daar in een afgezonderd leven een eigen staat te stichten en hun nationaliteit te handhaven.

Op een zonnigen morgen in Juli 1620 was een gedeelte der Engelsche kolonie te Delftshaven verzameld, om zich in te schepen voor den verren tocht. De predikant, die de zwervers vergezelde, ontbloot het hoofd en spreekt luide het gebed uit voor het welslagen van den tocht; allen volgen hem in gedachten. Daar, op den spiegelenden stroom, ligt een klein schip, de „Mayflower" (Meibloem) dat hen zal overbrengen. Een honderdtal kon voorloopig slechts medegaan. Na een stormachtige reis, die lang duurde, liet de „Mayflower" eerst den 11den November 1620 het anker vallen in de wateren van kaap Cod-bay.

De kust, die voor hen lag, zag er somber, akelig en dor uit; het oog zag enkel lage zandheuvels, die tot den oever der zee met ellendig houtgewas bedekt waren. Deze aanblik was ontmoedigend. De pelgrims moesten echter een plaats kiezen, om zich te vestigen. Zij draalden zoo lang, dat de kapitein dreigde hen allen aan wal te zullen zetten. Een kleine expeditie werd op verkenning uitgezonden, doch het was moeielijk, een geschikte plek te vinden. De koude was zoo streng, dat het zeeschuim op hun kleeren bevroor. Eindelijk hadden zij een plek voor de vestiging gekozen. Op den 23sten December landdden de pelgrims, aan wal stappend op een kolossaal granietblok, dat hun nakomelingen nog met eerbied aanwijzen. Hier zouden zij de nieuwe kolonie stichten, die zij Nieuw-Plymouth noemden.

Vóór de kolonie aan wal stapte, verklaarden allen „dat zij wederkeerig, in tegenwoordigheid van God en elkander zich verbonden, om zich aaneen te sluiten tot een burgerlijke maatschappij, tot bevordering van welzijn en behoud." Krachtens deze vereeniging zouden zij „van tijd tot tijd besluiten ontwerpen en invoeren zulke rechtvaardige en billijke wetten en bevelen als voor het algemeen welzijn der kolonie noodig zal worden gekeurd." Dit stuk werd door alle mannen, 41 in getal, geteekend

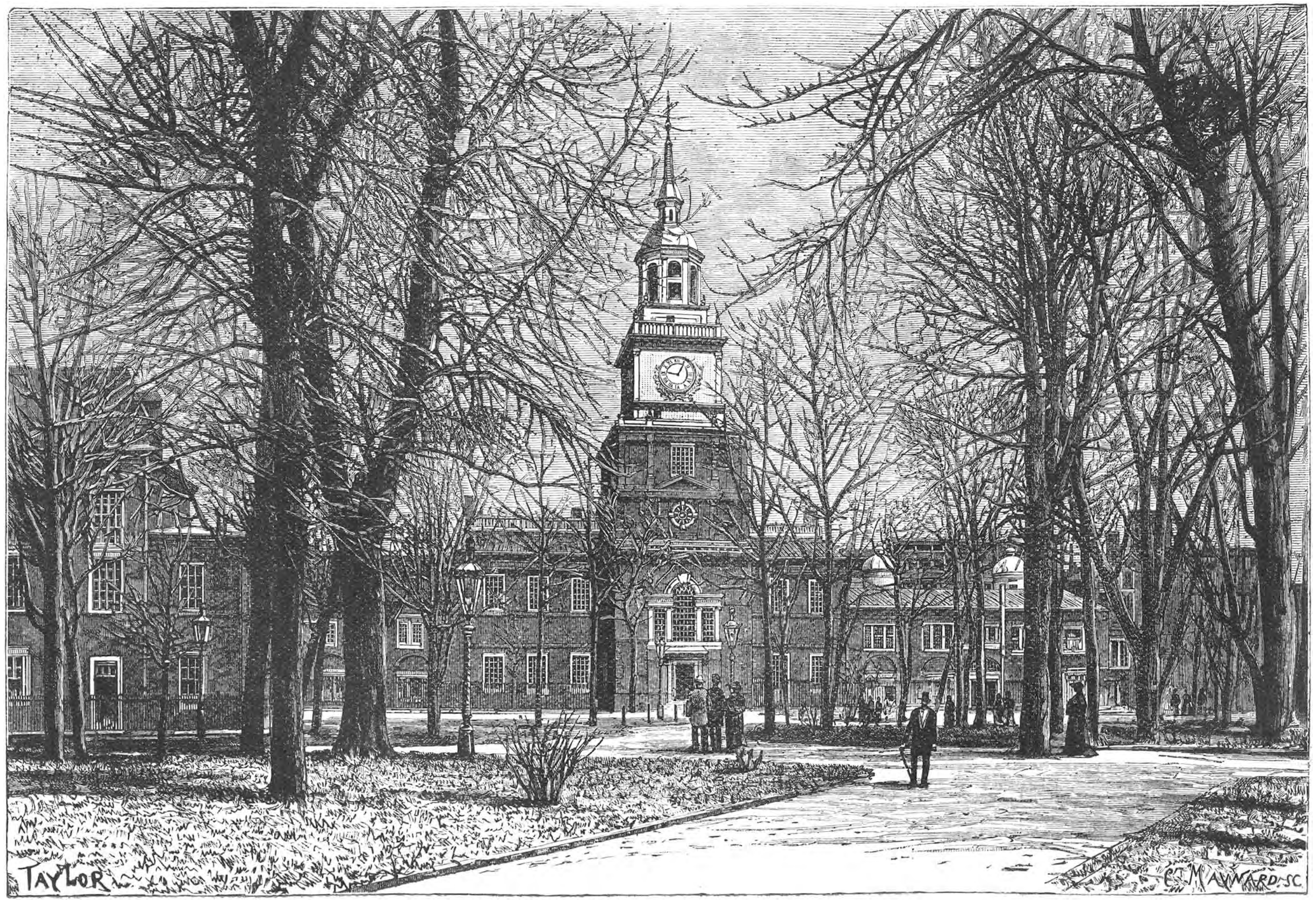

PHILADELPHIA. DE INDEPENDENCE-HALL.

en was dus bindend voor de geheele kolonie, uit totaal honderd zielen bestaande. Zoo werd reeds bij het zetten van den voet op den bodem van het toekomstige Nieuw-Engeland de constitutioneele volksvrijheid ook hier geboren en de volksregeering ingevoerd.

De hier gevestigde kolonie werd weldra versterkt door nagereisde geloofsgenooten, die eveneens de vervolging om des geloofs wille ontweken. Eerst was ook de geschiedenis van deze kolonie een verhaal van rampspoeden, maar daarna genoten zij voorspoed en welvaart. Het land was grootendeels een uitgestrekt woud met weinige ontgonnen stukken daartusschen, waar enkele Indiaansche familiën woonden, die bijna uitsluitend leefden van de jacht en geringen landbouw. Doch met den bijl in de hand, om de bosschen uit te roeien, en de wapens aan de zijde, om zich, zoo noodig, tegen de Indianen te verdedigen, trok men van de kust verder landwaarts, om op de best gelegen plaatsen, die economisch en strategisch voordeel aanboden, hun houten huizen, hun palissadenfort enz. te bouwen. Op die wijze werd de grondslag gelegd voor de oudste steden van Nieuw-Engeland.

De stoutmoedige en standvastige pelgrims in deze gewesten hadden veel gevaren te doorstaan; soms zelfs dreigde hongersnood de kolonie te gronde te zullen richten. Maar de maagdelijke bodem schonk overvloedige oogsten; de vischvangst was voordeelig; zij sponnen en weefden of velden het hout der onmetelijke bosschen, bouwden schepen en zonden het hout, de visch enz., die zij over hadden, naar elders. Reeds in 1643 ging een schip, te Massachusetts gebouwd, naar Londen onder zeil.

Nieuw-Engeland werd aanvankelijk bevolkt door vluchtende Puriteinen, gelijk in stand en rechten, door geen andere wet gebonden dan door de wet van den godsdienst en den volkswil. De tijd van kolonisatie had grooten invloed op het toekomstig karakter dier kolonie. Was Nieuw-Engeland onmiddellijk na de ontdekking van het Amerikaansche vasteland gekoloniseerd geworden, dan zouden zeker de Engelsche instellingen hier onder den machtigen invloed der Roomsch-Katholieke Kerk zijn ingevoerd; ware zulks onder de regeering van koningin Elizabeth geschied, dan zou de werkzaamheid van den volksgeest op godsdienstig gebied nog te zwak zijn geweest, om, zooals later, een gelijksoortige geestelijke opgewektheid voor staatkundige aangelegenheden te voorschijn te roepen, zegt Bancroft.

De inrichting van het bestuur in de oude kolonie was hoogst eenvoudig. De gouverneur werd door het volk verkozen, en zijn macht, die steeds aan den volkswil ondergeschikt was, werd in 1624 nog in 't bijzonder beperkt door een Raad van 5, later 7 bijzitters. Gedurende meer dan achttien jaren maakte „het lichaam der mannelijke bewoners" de wetgevende macht uit; de staat werd als een strenge democratie geregeerd, en het volk werd dikwijls saamgeroepen, ter beraadslaging over vragen, zoowel tot de uitvoerende als tot de wetgevende macht behoorend. Eindelijk leidden de toeneming en de verbreiding der bevolking over een grooter gebied tot de invoering van het stelsel der vertegenwoordiging en van toen aan zond elke stad haar afgevaardigden naar de algemeene vergadering. Zoo moest hier wel het fiere zelfbewustzijn ontwikkeld worden, dat later deze kolonie als eerste lid der oudste Amerikaansche bondsvereeniging deed optreden.

Van de eerste nederzetting in Massachusetts breidde zich de kolonisatie uit met het toenemend aantal bewoners. Drie en twintig jaren na de vestiging der kolonie bedroeg het aantal zielen ± 24000. Negen en veertig kleine, houten steden, met houten kerken, houten forten en houten borstweringen, lagen hier en daar over het land verstrooid. Er waren vier afzonderlijke koloniën, die ieder een afzonderlijke regeering behouden hadden, nl. Plymouth, Massachusetts, Connecticut en New-Haven. Aanvankelijk scheen er een neiging bij de landverhuizers te bestaan, om zich ver over het land te verspreiden en afgezonderd te blijven leven in kleine maatschappijen, die zichzelf bestuurden.

Gedurende eenige jaren vestigde ieder klein gezelschap, dat dieper in de wildernis doordrong, zich als een onafhankelijke staat, die geen staatkundige betrekkingen met zijn naburen had. Maar die afzondering kon geen stand houden. De wildernis had nog andere bewoners, de Indianen, en dezen waren krachtig genoeg, om de kleine volkplantingen te verdelgen. En aan de grenzen woonden Franschen en Hollanders, met wie het moederland van tijd tot tijd in oorlog was.

Deze omstandigheden drongen de volkplanters tot aaneensluiting. Tot wederzijdschen

steun vereenigden in 1643 zich de koloniën in dit gebied tot een bond: de Unie der koloniën van Nieuw-Engeland, een statenbond, welke een halve eeuw bestond en veel bijdroeg tot handhaving der eensgezindheid en tot verdediging van het gebied tegen de Franschen en Nederlanders. Dit was de eerste statenbond in een werelddeel, waar later statenbonden van ongekende grootte tot stand zouden komen en een heerschenden karaktertrek van de staatsorganisaties vormen.

* * *

Nieuw-Engeland was een kolonie van vervolgde Puriteinen. Hoe democratisch ook hun staatkundige begrippen waren, op godsdienstig gebied stonden zij vast en kenden zij evenmin verdraagzaamheid als hun vroegere vervolgers. Dit was een gevolg van de overtuiging, dat hun leer de eenig ware was, en geen andere toeliet.

Dit ondervond Roger Williams, een ernstig geestelijke, die in 1631 in Nieuw-Engeland aankwam en tot de overtuiging was gekomen, dat de mensch voor zijn godsdienstig geloof en zijn godsvereering alleen aan God verantwoordelijk is. Geen mensch heeft het recht, een ander in zake van godsdienst dwang op te leggen, geen burgerlijk gezag mag zich daarmede inlaten.

Deze leer van Williams ging voor Nieuw-Engeland te ver; zijn gevoelens kwamen der overheid verdacht voor; bij onderzoek bleek, dat hij niet zuiver in de leer was, en hij werd verbannen.

Williams verliet de kolonie, wist land van de Indianen te verkrijgen, en werd de stichter van den lateren staat *Rhode-Island.* De hoofdstad Providence (Voorzienigheid), door hem aangelegd, verkreeg dien naam uit een dankbaar gevoel aan de macht, die zijn onzekere stappen geleid had.

Deze kolonie zou een toevluchtsoord worden voor hen, die om des geloofs wille leden. Rhode-Island is dan ook de eenige der koloniën, op wier boek of geschiedenis de smet der vervolging niet kleeft. Massachusetts bleef de ketters verdrijven, Rhode-Island bood hun een veilig toevluchtsoord.

Williams werd later president van zijn kolonie en toen andere koloniën de Kwakers met geeseling, brandmerken en den dood straften en Williams uitnoodigden, met hen mede te werken, weigerde hij beslist. Zoo werd Rhode-Island het vaderland van de godsdienstvrijheid.

* * *

William Penn, de zoon van een aanzienlijk Engelsch admiraal, is de eigenlijke stichter der kolonie *Pennsylvanië* (Penn's boschland). William Penn behoorde tot de orde der Kwakers, een godsdienstige sekte, die in Engeland aan hevige vervolging ten prooi was. Na den dood zijns vaders erfde William een schuldbekentenis van Koning Karel II van 192,000 gulden, en Penn deed het voorstel, om daarvoor betaald te worden in land ten westen der Delaware. Daar wilde Penn een nieuwen staat stichten, waar zijn geloofsgenooten vrij volgens hun overtuiging God konden dienen.

Reeds was dit land door Nederlandsche en Zweedsche kolonisten, die zich hier na 1627 gevestigd hadden, gedeeltelijk bewoond. Aan dezen verzekerde Penn, dat zij naar de wetten, die zij zelf gemaakt hadden, geregeerd zouden worden. Met wijzen takt wist Penn het bestuur in zijn nieuwe kolonie te voeren; vrijheid van godsdienst was zijn hoofdbeginsel. Vele Duitschers vestigden zich in deze kolonie en op het land wordt nog Duitsch gesproken. De Indianen, die met de meeste koloniën in voortdurenden oorlog verkeerden, werden door Penn vriendelijk behandeld, en toen Penn later in Engeland terugkwam, kon hij naar waarheid in zijn Kwakertaal getuigen, „dat het den vrienden in Pennsylvanië liefelijk vooruitging, en dat zij toenamen in wereldschen voorspoed en geestelijke wijsheid."

Ook naar het zuiden werden de Engelsche koloniën uitgebreid. Karel II beleende in 1663 met het land van den 35sten breedtegraad af, zuidwaarts tot aan de rivier San Matheo, acht edellieden, die voor de nieuwe kolonie *Carolina* door den beroemden wijsgeer Locke een feudale grondwet deden ontwerpen, welke wel onbruikbaar bleek, maar toch op dezen staat een monarchaal-aristocratischen stempel drukte, waardoor hij zich van de staten van Nieuw-Engeland onderscheidde. Door het schenken van voorrechten aan koningsgezinde edelen door de Stuarts, verder door het uitbreiden

der slavernij en het verleenen van het monopolie voor den Negerhandel aan een bepaalde maatschappij werd dat eigenaardige kenmerk nog versterkt, terwijl ook het maatschappelijk leven er een geheel ander karakter verkreeg door den aanleg van groote plantages. Tusschen de noordelijke en zuidelijke koloniën werd hierdoor een verschil in karakter ontwikkeld, dat de geschiedenis van den strijd tusschen beide verklaart.

Nieuw-Nederland en de invloed der Nederlanders op de bevolking.

Wij moeten nog kortelijk stilstaan bij een enkele volkplanting in Noord-Amerika, nl. die van Nieuw-Nederland, omdat van daaruit de Nederlandsche invloed zich in Amerika verbreidde, welke, zooals wij later zien zullen, van zoo groote beteekenis was voor het volk.

In den tijd der groote ontdekkingsreizen ligt ook de bloeitijd der Nederlandsche Republiek, wier ondernemende bevolking meer dan eenige andere natie de voordeelen

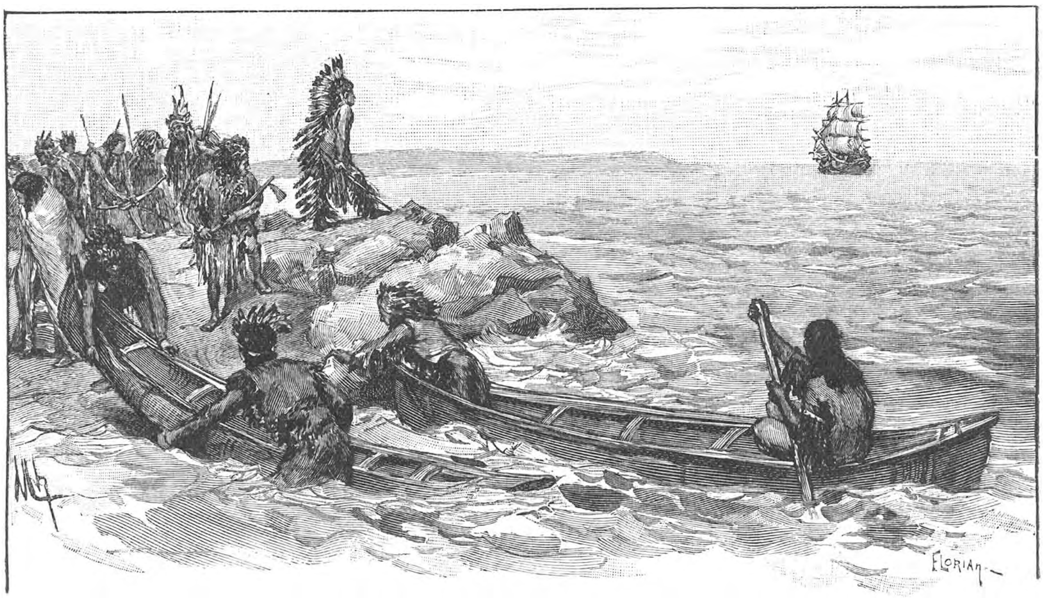

DE 3e SEPTEMBER 1609. HUDSON VOOR DE HUDSON-RIVIER.

van de nieuwe ontdekkingen wist op te stapelen in de steden van het ondernemende Holland. De energieke handelaren en staatslieden uit dien tijd richtten ook den blik op Amerika. En al werd de oprichting eener groote maatschappij, om op West-Indië handel te drijven en daar rechten te verwerven, door het sluiten van het twaalfjarig bestand voorloopig nog tegengegaan, toch werd drie dagen vóór het sluiten van het bestand een Hollandsch schip uitgezonden, om nog eens noordoost- of liever noordwestwaarts om het noorden van Amerika heen een doortocht voor Nederlandsche schepen naar Indië te zoeken. De Engelsche zeeman Henry Hudson, wiens ijver en onverschrokkenheid op den onbekenden oceaan reeds gebleken waren bij vroegere reizen in 1607 en 1608, voor Engelsche rekening ondernomen naar Groenland en Spitsbergen en Nova-Zembla, werd tot bevelhebber gekozen. Hudson trad in Nederlandschen dienst en richtte zijn koers eerst naar het noordoosten, (1609). Doch bij Nova-Zembla gekomen en de kusten met ijs bezet vindend, wendde hij den steven westwaarts, met het doel, de reeds vroeger ontdekte Straat Davis in te zeilen. Evenwel schijnt hij deze straat langs te zijn gezeild, kwam aldus aan de kust van Noord-Amerika en ontdekte hier op bijna 40° breedte den mond eener groote en schoone

rivier, welke hij opzeilde en die naar haar ontdekker den naam de *Hudson* ontving. Men zeilde de rivier 50 mijlen op en vond de inboorlingen aan de kusten meer strijdlustig dan in het binnenland; de laatsten waren zeer genegen, handelsbetrekkingen aan te knoopen met de reizigers, en boden pelterijen ten verkoop aan. Daar de zeelieden begrepen, dat deze rivier geenszins naar de Zuidzee kon loopen, waren zij niet gezind verder te varen en keerden zij na veel plannen huiswaarts. Onderweg deden zij Engeland aan, waar de regeering Hudson niet naar Holland wilde laten vertrekken, zelfs niet tot het doen van verantwoording.

Toch verkreeg men ook in Holland nadere kennis van deze ontdekte gewesten, en in 1610 werd door de Algemeene Staten aan een genootschap van kooplieden, volgens het heerschend stelsel van alleenhandel, vrijheid geschonken, om uitsluitend de nieuw ontdekte gewesten te bezoeken. *Hendrik Christiaanse* en *Jacob Helkens* waren de eersten, die de vaart op dit land ondernamen, waaraan de naam *Nieuw-Nederland* was gegeven en dat door zijn vruchtbaren grond, zijn gunstig klimaat, dat veel met het Nederlandsche overeenkomt, en door den rijkdom aan pelterijen, aan zee- en riviervisch, onzen landgenooten bijzonder toelachte. In 1614 werd door deze kleine maatschappij een vesting gebouwd op een eiland aan de westzijde der Hudson, of, zooals men haar toen nog noemde, de *Noord-rivier*. Toch bleef de volkplanting kwijnen, totdat in 1621 de West-Indische Compagnie werd opgericht. Deze nam de volkplanting over en trachtte haar tot bloei te brengen. Van de inboorlingen nabij den mond der Hudson kocht zij gronden, het Staten-eiland, Pavorica, het eiland Manhattan en Hoboken, en later aan de Zuid-rivier (thans Delaware) nabij Kaap Hinloopen, een strook lands, het Zwanendal genoemd. Zij stichtte noordelijker aan dienzelfden stroom het fort Nassau. Het eiland Manhattan, door twee armen van de Hudson omsloten en niet ver van den mond, werd met taktischen blik op de verdediging en op de handelsbelangen uitgekozen tot het bouwen van een sterkte en een stad, waaraan men den naam *Nieuw-Amsterdam* gaf. Ongeveer 170 mijlen verder landwaarts werd van de inboorlingen grond gekocht tot het bouwen van een sterkte, welke fort Oranje genoemd werd en waar vervolgens de kolonie Renselaarswijk werd gesticht. De oorzaak dezer noordelijke vestiging was de handel in pelterijen. Dat fort Oranje lag destijds nog te midden van natuurlijke wouden, slechts zelden door een menschenvoet betreden, bijna alleen door den Indiaan op zijn jachtondernemingen bezocht. Op de plaats van dit vroegere fort Oranje ligt thans de stad Albany.

De uitbreiding der kolonie had echter bovenal aan den zeekant plaats. In de nabijheid van Nieuw-Amsterdam vestigden zich de Hollanders op het Lange Eiland, ten oosten van de Hudson, waar zij op de westzijde onderscheidene dorpen in Hollandschen trant bouwden, waaraan zij Hollandsche namen gaven. Zoo verrezen hier Vlissingen, Breukelen, Nieuw-Utrecht, Amersfoort, Heemstede en 's-Gravesande.

Iets later dan de Nederlanders hadden de Zweden ten oosten der Delaware een kolonie aangelegd in het tegenwoordige New-Jersey, die na 1626 Nieuw-Zweden genoemd werd. Na den dood van koning Gustaaf Adolf in 1632, toen Zweden alle krachten moest besteden voor den dertigjarigen oorlog in Duitschland, bleven de volkplanters achter zonder bescherming. Daarom besloten de Zweden, zich met de Hollanders te verbroederen, zich onder hun bescherming te plaatsen en den handel in pelterijen te deelen. Hierdoor breidde zich het Nederlandsch bezit uit tot den zuidelijken oever der Delaware-rivier, waar Nieuw-Gothenburg lag, op de plaats, waar de Schuilkil (zeker een Hollandsche naam) zich in de Delaware stort, de plek, waar Penn later Philadelphia (broederliefde) stichtte.

Zoo breidde Nieuw-Nederland zich uit en omvatte in 1633 de latere Staten van New-York, Connecticut, New-Jersey en een gedeelte van Delaware en Pennsylvanië.

Omstreeks 1629 won de overtuiging meer en meer veld, dat het wenschelijk was, het onderhoud van de beambten der Compagnie en der overige bewoners van Nieuw-Nederland minder afhankelijk te maken van den toevoer uit het moederland. Men besloot daarom, de handelskolonie ten deele in een landbouwkolonie te herscheppen, doch het kapitaal daartoe trachtte men bij voorkeur van particulieren te verkrijgen, terwijl de Compagnie de voordeelen van den handel in pelterijen onverdeeld hoopte te blijven genieten.

In 1629 werd op deze grondslagen met goedkeuring der Staten-Generaal een charter uitgevaardigd, hetwelk in de geschiedenis der Nederlandsche volkplanting een nieuw tijdperk opent.

Ieder aandeelhouder der Compagnie, die binnen vier jaren na de kennisgeving van zijn voornemen in Nieuw-Nederland een kolonie van vijftig personen boven de vijftien jaren, tot tijdelijken dienst verplicht, zou stichten, kreeg daarbij den naam van Patroon over het land, dat door hem bezet werd en dat zich vier mijlen langs de zeekust of meer mijlen langs den oever eener bevaarbare rivier, en naar het binnenland onbepaald ver, mocht uitstrekken. Hij was echter verplicht, het land van de inboorlingen te koopen. Over zijn grondgebied en de daarop gevestigde kolonisten werd hem het bestuur en de rechtspraak toegestaan, onder het oppergezag der Compagnie, aan wier rechtbank te Nieuw-Amsterdam men ook van de uitspraken der Patronen kon appelleeren.

Vrije kolonisten, die op eigen kosten verhuisden, konden zooveel land in vollen eigendom verkrijgen, als zij in staat waren te bebouwen, en zouden gedurende tien jaren vrij van alle belastingen zijn. De handel in pelterijen was echter zoowel aan de Patronen als aan de kolonisten ontzegd. Alleen daar, waar de Compagnie geen factorij bezat, mochten de laatsten zich daarmede bezig houden, maar waren in dit geval verplicht, de huiden naar het fort Amsterdam te brengen en een gulden voor het stuk te betalen, vóór zij naar het moederland mochten worden overgebracht. Het eiland Mannhattan werd door de Compagnie in bezit gehouden en wegens de gunstige ligging tot de stapelplaats der kolonie bestemd. Alle waren, van welken aard ook, moesten derwaarts gebracht en in Compagnieschepen geladen worden. De Patronen mochten handel drijven langs de kust van Florida tot New-Foundland, onder voorwaarde, telkens Mannhattan te zullen aandoen en dan 5 pCt. van de waarde der lading te betalen. De Compagnie behield zich voor, de benoodigdheden der kolonisten tegen redelijken prijs uit het moederland aan te voeren en eischte een zware recognitie van iederen Patroon, die zijn volkplanting met eigen schepen wilde voorzien. De kolonisten zelf mochten volstrekt geen handel drijven en bovendien was het hun verboden, linnen of katoenen goederen te vervaardigen of eenige stof te weven, op straffe van verbanning en arbitraire correctie.

Nog was dit plakkaat omtrent de Patronaatschappen niet uitgevaardigd, of onderscheidene Directeuren der West-Indische Compagnie hadden zich reeds door hun agenten van uitgestrekte landerijen meester gemaakt, om zich bij voorbaat de beste stukken te verzekeren. Zoo waren de beste en voor den handel voordeeligst gelegen landstreken reeds in het bezit van weinigen, toen de voorrechten van het Patronaatschap bekend werden. Door de vele beperkingen kwam de kolonie onder het plakkaat van 1629 niet tot groote ontwikkeling. Nieuw-Nederland was in 1638 nog bijna geheel onbebouwd. Er bevonden zich niet meer dan een zestal hoeven rondom het fort Amsterdam en evenveel om het fort Oranje. Nog stonden overal de trotsche wouden in de vruchtbare pracht hunner weelderige vegetatie en wachtte de vruchtbare bodem vruchteloos op spade en ploeg van den nijveren landman. Het doel met het charter was gemist. Wel werd in 1632 en 1633 voor honderdduizend guldens, en later voor nog meer, aan pelterijen naar het moederland gezonden; wel begon de Compagnie een voordeeligen handel met Nieuw-Engeland te drijven, hetwelk zij uit Nederland van ossen, schapen en Vlaamsche paarden voorzag, maar de onkosten der kolonie waren nog altijd grooter dan de opbrengst.

In 1640 sloeg men een anderen weg in. De voorrechten van het Patronaatschap werden nu niet meer uitsluitend behouden voor participanten der Compagnie, maar zouden open staan voor alle burgers der Republiek, die binnen 3 jaren de door hen ingenomen landstreek met 50 kolonisten zouden bevolken. Ook het verbod, om binnen de kolonie te weven enz., werd opgeheven. Verder werd de overkomst van nijvere volkplanters aangemoedigd, door vrijen overtocht aan alle landlieden aan te bieden, die met hun familiën naar Nieuw-Nederland wilden vertrekken, met de belofte, hun voor 6 jaren een van vee en paarden voorziene boerderij te verhuren tegen een jaarlijksche pacht van 100 gulden en 80 ponden boter. Na verloop van dien tijd zouden de pachters al het vee mogen behouden, dat zij boven het ontvangene bezaten. Ook werden de landverhuizers op crediet met levensmiddelen en geld bijgestaan.

Thans begonnen de kolonisatie en de landbouw tot ontwikkeling te komen. Ambtenaren en dienaren der Compagnie trokken tot nog toe na het volbrengen van hun dienst naar Nederland terug, doch bleven sedert meer, waar zij waren, en begonnen landbouw, handel enz. Uit Holland kwamen thans landlieden over, om zich als pachters op genoemde voorwaarden te vestigen. Ook uit de Engelsche volkplantingen kwamen emigranten in de Nederlandsche bezitting. De ommekeer was merkbaar. Een ooggetuige zegt: „Het lant heeft nooyt begonnen gepeupeleert te werden, voordat de vryheid gegeven was, dat yder met de wilden mochte handelen; alsoo tot die tyt toe niemant mochten aldaer te verblyven tot dat zyn verbonden tyt uyt souden syn en daerover de culture van 't lant luttel achtten... In plaats van seven bouweryen ende twee a drie plantagies, die alhier (Renselaerswyck) waren, sagh men dertich bouweryen en hondert plantagies."

Toen de eerste zucht naar kolonisatie in de Nederlanden echter bedaard was, werd het voorrecht van vrijen overtocht voor kolonisten weder ingetrokken en de Compagnie sloot zich weer in de vaste banden van monopoliezucht, zonder aan de ontwikkeling der kolonie voldoende te denken, of de belangen der volkplanting te behartigen.

Wij willen de geschiedenis dezer volkplanting niet beschrijven, doch stippen slechts de hoofdgebeurtenissen aan. Al ging het ook langzaam, toch breidde het Hollandsche element zich hier uit. Bij het fort Oranje ontstond een buurt, achtereenvolgens Fuyck, Beversfuyck en Beverswyck geheeten, de oorsprong der stad Albany. In 1642 kwam hier de eerste predikant uit Holland aan en in 1643 werd de schuur, waarin tot nog toe de godsdienstoefeningen werden gehouden, door een kerk vervangen. De verhouding tot de Indianen was ook hier een geschiedenis van veel strijd, gedeeltelijk door het onpractisch optreden veroorzaakt, zoodat door de verwoesting hunner landerijen vele kolonisten tot bedelaars gemaakt werden. Dit alles, in verband met de baatzuchtige politiek der Compagnie, had ten gevolge, dat de toestand der kolonie ongunstig was; ook de Compagnie zelf had met nadeelige saldo's te worstelen.

Eerst na 1652 brak er een beter tijdperk voor den economischen toestand der jeugdige volkplanting aan, toen een andere meening in het moederland zich baan brak. De overtocht voor landverhuizers werd verminderd, de slavenhandel werd aan de kolonisten vrijgelaten en aan de ingezetenen van Nieuw-Amsterdam werd vergund, een eigen bestuur van Burgemeester, Schout en Schepenen te kiezen. Nadat in 1654 de vrede met Engeland gesloten was (eerste Engelsche oorlog 1652—1654) ving de landverhuizing uit Nederland naar Nieuw-Nederland met kracht weer aan, zoodat de bevolking van Nieuw-Nederland langzaam, maar voortdurend toenam. Hier en daar verrezen vlekken en dorpen en naast den landbouw en den handel begon zich ook de fabrieksnijverheid te ontwikkelen. Reeds vroeg was men begonnen, zich op den scheepsbouw toe te leggen, waarvoor uitgestrekte wouden de voortreffelijkste grondstoffen aanboden. Bierbrouwerijen, distilleerderijen, fabrieken van potasch en aardewerk en steenbakkerijen ontstonden. In 1657 beproefde men de zijdecultuur in Nieuw-Nederland over te planten, in 1661 werd een zoutkeet opgericht. De voortbrengselen van den landbouw namen zoozeer in omvang en waarde toe, dat de Compagnie in 1659 op ernstigen aandrang der ingezetenen van Nieuw-Amsterdam den uitvoer naar Frankrijk, Spanje, Italië en de Karaïbische eilanden toestond. Alleen bevervellen waren hiervan uitgezonderd: die konden alleen naar Amsterdam worden uitgevoerd.

De ontwikkeling der staatkundige vrijheid en van gemeentelijk bestuur, reeds in 1640 beloofd, ging evenwel langzaam. De Compagnie oefende feitelijk een soort onderdrukking uit, die de vrije ontwikkeling der kolonie belemmerde. Doch de zonen van een vrij volk kwamen tegen dat despotisme van de Compagnie en haar ambtenaren in verzet; men drong er met kracht aan op een vrijer bestuur. Nieuw-Amsterdam had dit verkregen, en hier won het aan invloed. Doch de zelfstandige ontwikkeling der kolonie mocht de Compagnie niet tot stand brengen. Zonder zich om de rechten der West-Indische Compagnie te bekommeren, stond Karel II van Engeland in 1664 het geheele grondgebied van Noord-Amerika van den westelijken oever der Connecticut tot den oostelijken oever der Delaware af aan zijn broeder, den Hertog van York. Geheel Nieuw-Nederland was in deze gift besloten. En als opperbevelhebber der

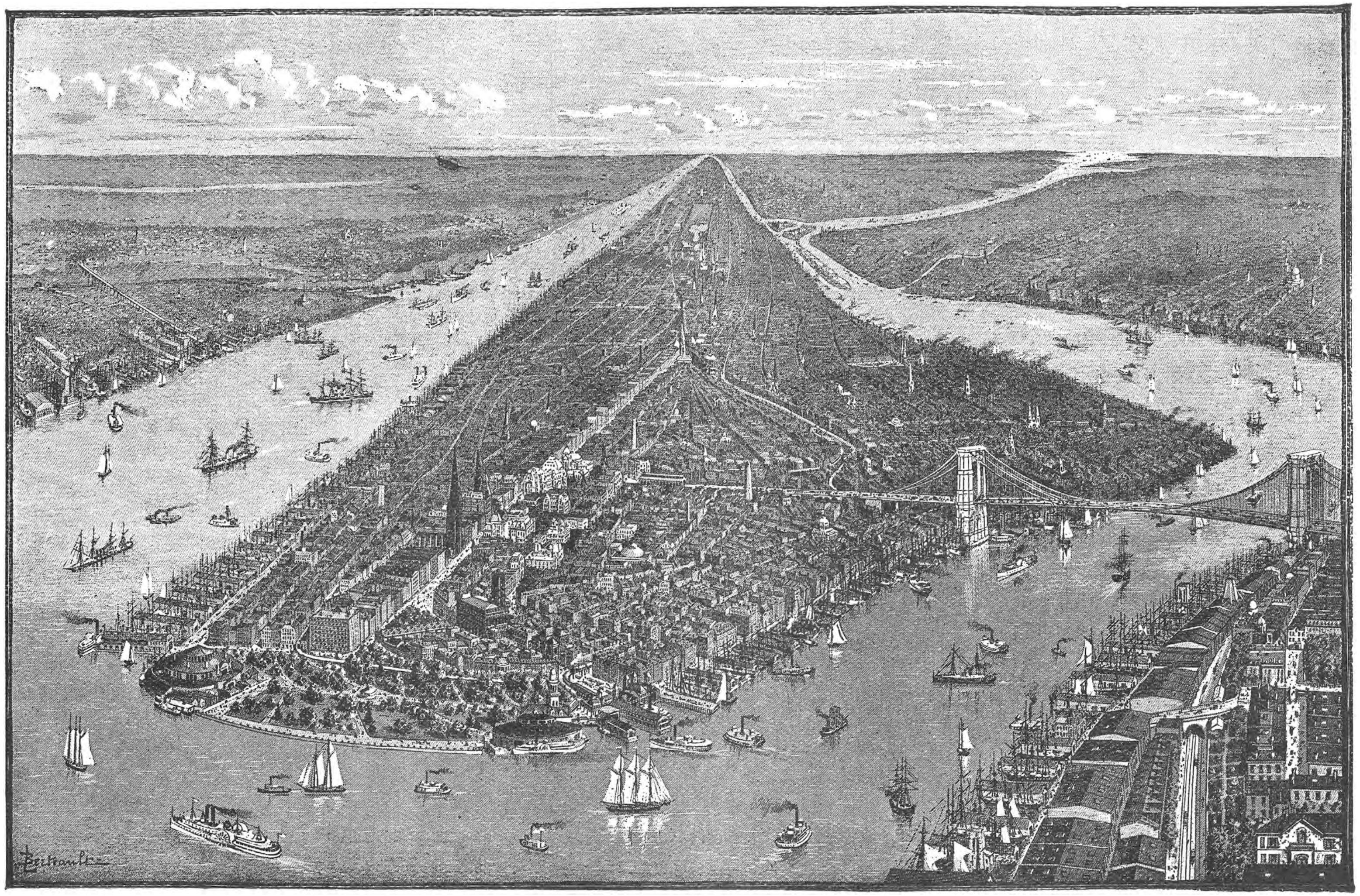

PANORAMA VAN NEW-YORK.

Engelsche vloot had de Hertog de middelen, om zich gewapenderhand in het bezit van zijn nieuwe bezittingen te stellen. In vollen vrede, zonder voorafgaande oorlogsverklaring, werden vier oorlogsschepen naar Nieuw-Amsterdam gezonden. En na eenigen tegenstand werd 8 Sept. 1664 met den Engelschen bevelhebber een verdrag gesloten, waarbij aan de Hollanders eerbiediging van persoonlijken eigendom en erfrecht, van burgerlijke en gewetensvrijheid en het behoud hunner Nederduitsch-Hervormde Kerk werd gewaarborgd. Zoo nam het Nederlandsche gezag in Noord-Amerika op kalme wijze een einde, geheel in strijd met den Nederlandschen volksaard. En Nieuw-Nederland was sedert een Engelsche bezitting.

* * *

Welken invloed had het Nederlandsche element op de bevolking der Vereenigde Staten? Deze vraag moeten wij thans beantwoorden. Is die invloed slechts tijdelijk geweest, en zijn de Nederlanders der Nederlandsche kolonie ondergegaan in de bevolking van den overheerschenden staat, welker taal officieel werd aangenomen?

Waar wij in het bovenstaande het ontstaan der belangrijkste volkplantingen in Noord-Amerika beschreven hebben, zagen wij, dat die hoofdzakelijk door Engelschen gesticht zijn. Doch daarmede heeft de meening al te licht veld gewonnen — en zij is door onderscheidene geschiedschrijvers verbreid — dat de bevolking van Amerika ook inderdaad Engelsch is in wezen, aard en afkomst. Wel is het waar, dat de Engelsche taal hier meest gesproken, dat de Engelsche letterkunde der bevolking het meest bekend werd, maar uit die verbreiding der Engelsche taal heeft men al te licht tot de algemeene Engelsche afkomst besloten.

Nader onderzoek leert het tegendeel, en niet alleen de historie meldt het, maar ook de maatschappelijke instellingen in de Vereenigde Staten wijzen er op, dat er veel uit andere natiën in de Noord-Amerikanen is versmolten, waardoor verklaard wordt, dat de Amerikaan eigenaardig afwijkt van den Engelschman. Vooral Douglas Campbell, een Amerikaansch geschiedschrijver uit den jongsten tijd, heeft hierop de aandacht gevestigd, en aan dezen ontleenen wij eenige belangrijke opmerkingen over deze zaak, door andere aangevuld.

Toen de Eerw. Mr. Burnabey, een Engelschman, in 1759 de noordelijke volkplantingen bezocht, vond hij, dat deze bewoond waren „door menschen van verschillenden godsdienst en talen”. In Pennsylvanië vond hij het ondernemendste volk van het vasteland. Het bestond, naar hij opmerkte, uit verschillende natiën, die allerlei talen spraken — zij waren in sommige opzichten vreemdelingen voor Groot-Britannië. In de stad New-York was de helft der bevolking Hollanders; over de inwoners in het algemeen teekende hij aan: „daar zij uiteenloopen in afkomst, taal en godsdienst, is het onmogelijk, hun een nauwkeurig en bepaald karakter toe te kennen”. Een eeuw te voren verhaalde een reiziger, dat op het eiland Manhattan achttien talen gesproken werden, en al was dit zeker overdrijving, toch lag er een kern van waarheid in. In de geschiedenis van New-York treden mannen op den voorgrond, van allerlei natiën afkomstig.

Ook Pennsylvanië, dat ruimschoots heeft bijgedragen tot de vorming van Amerikaansche instellingen, evenals Delaware en New-Jersey, was bevolkt door menschen van verschillende nationaliteit, zoodat, toen de omwenteling uitbrak, waarschijnlijk slechts de minderheid der bewoners van Engelsche afkomst was. Daarenboven waren door de andere koloniën groote menigten van Schotsche Ieren, Fransche Hugenooten, Duitschers, Schotten, Welschen en Zweden verspreid, die voor Engelschen werden geteld, maar in werkelijkheid de volksmenigte en de eigenaardigheid der natie wijzigden. Het is dan ook geen wonder, dat Engelsche reizigers er zich gedurig over verbaasden, als zij opmerkten, dat hetgeen zij als het Engelsche ras in Amerika beschouwden, zooveel verschilde van hetzelfde volk in hun vaderland.

De studie van dien invloed der verschillende Europeesche natiën op de bevolking van Amerika, de geschiedenis dier natiën in de Nieuwe Wereld, vormen een veld van onderzoek, dat nog grootendeels braak ligt. De Amerikanen maken een nieuwe natie uit, die gevormd is in den tijd der nieuwe geschiedenis en welker innerlijke ontwikkeling wij toch nog slechts oppervlakkig kennen. Uit de instellingen, welke men daar vond en vindt, is echter nog een en ander af te leiden omtrent hun afkomst.

Dat New-York en New-Jersey Hollandschen aard en karakter vertoonen, is duidelijk door den directen invloed. Doch ook in de overige koloniën, door Engelschen gesticht, vertoonen zich sporen van denzelfden invloed.

Terwijl de Engelsche denkers van de zeventiende eeuw de wereld doorzochten, om denkbeelden te vinden, waardoor zij het staatkundig stelsel van hun geboorteland konden verbeteren, vonden zij vooral daartoe bouwstoffen in de Nederlandsche Republiek, want die Republiek was toen, door haar bijzonderen toestand, de groote voorraadschuur der wereld van verstand en regeering, zegt Douglas Campbell. In Nieuw-Engeland nu vinden wij dezelfde ontvankelijkheid onder de denkers, en gelukkig bestuurden zij hier den staat. Die mannen hadden hun vaderland lief, maar geenszins zijn instellingen. Zij verlieten Britannië juist in een tijd, toen de bekrompen kleinzielige eilandersgeest der Engelschen *tijdelijk* zijn kracht had verloren. Vandaar dat hervormingen, welke in het moederland onmogelijk waren en daar tweehonderd jaren waren uitgesteld, tot werkelijkheden werden in Amerika. Na de restauratie werden de Puriteinen van Engeland naar den geest gekluisterd, van alle vrije studiën uitgesloten, en keerden zij zich tot winstbejag; hun broeders in Amerika, buiten banden levend, legden zich toe op het ontwikkelen hunner instellingen.

Daardoor waren de Puriteinsche volkplanters in Nieuw-Engeland uitmuntend door opvoeding en zedelijkheid, en evenzeer uitmuntend door hun bereidvaardigheid, om nieuwe denkbeelden aan te nemen. Dit laatste werd weinig opgemerkt door de geschiedschrijvers. En veel namen zij in de onderscheidene koloniën over, wat uit de Nederlanden afkomstig was. Dit blijkt uit vele wetten en instellingen, die Amerika heeft en welke Engeland in dien tijd niet kende, doch die in de Nederlanden gevonden werden. De uitleggers der eerste Amerikaansche grondwet bewijzen in hun geschriften een volledige vertrouwdheid met de staatsregeling in de Nederlandsche Republiek, terwijl zij geen acht slaan op de Engelsche. Toen de dertien Amerikaansche koloniën zich onafhankelijk maakten, namen zij in de onafhankelijkheidsverklaring van de Nederlandsche Republiek een voorbeeld voor hun staatsstuk, en ook voor de inrichting hunner Republiek richtten zij zich naar hetzelfde voorbeeld, althans in den oorlogstijd. Maar ook later bleef er menige bijzonderheid bestaan, aan Nederland te danken, o. a. in de inrichting van den Senaat. Het vrije gemeentestelsel in Amerika was uit dezelfde bron afkomstig. De geheime stemming met briefjes, die in Nederland bij het kiezen van predikanten in de Hervormde Kerk reeds werd toegepast in de 16e eeuw (1573 te Alkmaar) werd in Amerika te Salem in 1629 ingevoerd. In de rechtspraak en rechtsorde vindt men veel echt Nederlandsch. Het recht bijv. om in strafzaken rechtsgeleerden bijstand te ontvangen, dat in Nederland bestond, ook voor de armsten, was in Engeland vóór de restauratie niet bekend, maar werd in Amerika door Penn in Pennsylvanië ingevoerd en ook andere staten namen dergelijke bepalingen op, zoodat dit recht in Amerika een halve eeuw vroeger bestond dan in Engeland. Dit beginsel was uit Nederland afkomstig. In Nederland werd alle nagelaten eigendom gelijkmatig onder de kinderen verdeeld; de Puriteinen, die Nieuw-Engeland bevolkten, namen het denkbeeld aan van gelijke verdeeling van den eigendom, als er geen laatste wil was, maar gaven in eenige koloniën aan den oudsten zoon een dubbel deel, volgens voorschrift van het Oude Testament, en van daar verbreidde het zich over de Vereenigde Staten. In Nederland moesten alle overdrachten van grondbezit en hypotheken bij een openbaar kantoor worden ingeschreven, om geldig te zijn. Dt stelsel, niet van Engelschen oorsprong, heerschte in sommige volkplantingen van Amerika van den aanvang af, en had, toen het algemeen werd, grooten invloed op de algemeene verdeeling van het grondbezit van dit land. In Nieuw-Nederland werd het door de Nederlanders overgebracht; in 1630 werd hier op het bureau van den secretaris der kolonie de inschrijving van een akte gedaan, en onderscheidene koloniën volgden weldra. In zijn bekend wetboek van Pennsylvanië nam Penn onderscheidene bepalingen op, die geheel van Nederlandsche afkomst waren.

De Nederlandsche invloed werkte hier op een amalgama van lieden, onder geheel verschillende omstandigheden geboren, uit verschillende naties afkomstig. Daardoor moest er wel een nieuw ras uit ontstaan, een nieuw volk uit geboren worden.

HOOFDSTUK XIX.

HET ONTSTAAN VAN DEN STATENBOND EN DE INRICHTING VAN DEN STAAT.

In het bovenstaande hebben wij iets medegedeeld uit de geschiedenis der volkplantingen in Amerika, om daardoor aan te toonen, uit welke elementen deze bevolking aanvankelijk is samengesmolten. De verdere geschiedenis dier volkplantingen willen wij niet behandelen; thans is het onze taak, om in 't kort in het licht te stellen, op welke wijze zich uit die volkplantingen de groote, machtige staat der Unie vormde en hoe de staats-inrichting en politieke toestanden zijn bij deze bevolking.

Na het doorstaan van den eersten worstelstrijd, die natuurlijk verbonden is aan de vestiging van elke bevolking in een nieuw, onbeschaafd werelddeel, kwamen de Amerikaansche koloniën tot welvaart. De bloei dezer koloniën is uit kleine beginselen ontstaan en werd door de vlijt en de geestkracht der bewoners weldra ontwikkeld. „Geen streek ter wereld," schrijft de Methodistische predikant Whitefield, die Nieuw-Engeland in de vorige eeuw van het eene tot het andere einde doorreisde, „heeft in korten tijd zulk een vlucht genomen. De steden in Connecticut en oostwaarts in de geheele provincie Massachusetts zijn groot, sterk bevolkt en aangenaam; om de vijf mijlen treft men een goede herberg aan; het reizen hier te lande is geen last, maar een waar genot. Zelfs de dorpen bestaan uit zindelijke, nette huizen, rondom de kerk en de school gebouwd, met tuinen, weiden en vruchtboomen. Bovendien merke men de welvaart en het gevoel van onafhankelijkheid dier inwoners op. Waarlijk, dat is veel heerlijker schouwspel dan de in puin stortende burchten en kloosters der Oude Wereld."

Die welvaart en ontwikkeling was de vrucht van de energie der kolonisten, geenszins van de zorg van het moederland. Engeland toch zag de ontwikkeling der koloniën met een angstig voorgevoel aan, trok hoe langer hoe meer zijn vrijbrieven in, en trachtte de zelfstandigheid der koloniën te onderdrukken, door ze rechtstreeks onder het Britsche gezag te stellen. Met dit doel werden koninklijke gouverneurs met onbeperkt gezag benoemd.

„*Onze* koloniën", dit woord lag in den mond van iederen Engelschman bestorven, en het duidde den geest aan, waarvan Engeland's koloniale wetgeving het uitvloeisel was.

De Engelschen beschouwden deze volkplantingen als *bezittingen*, doch in werkelijkheid waren het *koloniën.* Deze begripsfout in de publieke meening was de oorzaak van latere *politieke fouten.*

Toch waren de koloniën van Nieuw-Engeland door taalverwantschap en nationaliteitsgevoel aan Engeland verbonden, zoolang de beperkingen van zelfstandigheid door het Britsch gezag niet te drukkend werden. Doch toen door het Engelsche Parlement verkrijging van verschillende invoerrechten in de kolonie werd vastgesteld en de Minister verklaarde, daarmede een bevestiging van het koninklijk gezag te bedoelen, benevens de erkenning, dat de koloniale Staten zich aan de onbeperkte heerschappij van de kroon en het Engelsche Parlement moesten onderwerpen, toen traden mannen als *James Otis* en *John Adams* daartegen door geschriften en in vergaderingen als ijverige kampioenen op. Bovenal redeneerden zij op grond der „onschendbare rechten van den mensch", volgens de leer van Rousseau, een bewijs, dat de beginselen, die in Frankrijk gedurende de laatste helft der vorige eeuw verkondigd werden, hier reeds ingang vonden. „Het volk is de bron en de grond van alle staatsgezag," deze merkwaardige woorden klonken over den Oceaan, tegenover de machtsaanmatiging

van het Britsche Parlement over de kolonie. De ontevredenheid kwam tot een uitbarsting, toen in 1765 door het Engelsche Parlement een zegelwet in Amerika werd ingevoerd, zonder daarbij de koloniale vertegenwoordiging te raadplegen, alsmede door de Bill, welke aan de koloniën de verplichting oplegde, om den koninklijken troepen verpleging en huisvesting te verschaffen. De wrevel tegen Engeland werd hierdoor algemeen en de koloniën van Nieuw-Engeland vereenigden zich tot een gemeenschappelijk verzet. De Amerikaansche vrijheids-oorlog was hiervan het gevolg en den 4en Juli 1776 verklaarden zich 13 Staten onafhankelijk. Door het beleid van mannen als George Washington en Benjamin Franklin, door de overtuiging, waarmede van de zijde der Amerikanen de strijd werd gevoerd, en door de sympathie, waarmede men in Nederland en Frankrijk den oorlog begroette (Lafayette), werd het succes der Amerikanen bevorderd. Zoo werd Engeland genoodzaakt bij den vrede van Versailles, 20 Januari 1783, de onafhankelijkheid der 13 Vereenigde Staten van Noord-Amerika te erkennen.

Het karakteristieke element in de geschiedenis van het ontstaan der Unie is de vereeniging der verschillende koloniën tot één geheel, tot één bond, een verschijnsel, dat in tegenspraak is met het individualisme als karaktertrek des volks. Verschillende oorzaken werkten samen, om die vereeniging tot stand te brengen. De Engelsche koloniën, hoewel zelfstandig, hadden toch indirect in een rechtsbetrekking tot elkander gestaan, daar zij alle aan dezelfde staatsmacht van het moederland onderworpen waren. Doch afgescheiden hiervan, traden reeds eenige koloniën al vroeg met elkander in nadere betrekking, wat bevorderd werd door een gemeenschappelijke taal en gelijksoortige afstamming. De territoriale aaneensluiting en de gelijksoortige levensomstandigheden schiepen gemeenschappelijke belangen, die grooter en belangrijker werden, zoowel belangen tegenover het moederland als tegenover de Indianen. Die belangen vormden een sterker band tusschen de volkplanters der verschillende koloniën dan de band was tusschen elke kolonie en het moederland.

LAFAYETTE'S STANDBEELD TE NEW-YORK.

Toch werd die band tusschen de verschillende koloniën van den aanvang af slechts beperkt tot enkele punten van gemeenschap en zooveel mogelijk bleef ieder zelfstandig. Verschil van politieke organisatie en sociale struktuur in de onderscheidene koloniën maakte een groote zelfstandigheid van ieder noodzakelijk. Zoo bleef het individualisme bewaard en werd de samenwerking en aaneensluiting een bond van beperkte, doch praktische beteekenis. Het streven der bevolking naar politieke eenheid ging niet de werkelijke toestanden vooruit, doch hield daarmede gelijken tred of volgde de werkelijkheid.

In 1643 was reeds een bond voor de koloniën van Nieuw-Engeland: Massachusetts, Plymouth, Connecticut en New-Haven tot bescherming tegen de Indianen en de Hollandsche naburen tot stand gekomen, doch deze verloor zijn beteekenis met het te loor gaan van de oorzaak, die hem in 't leven had geroepen. Hij ging onbetreurd te gronde en er verliepen eenige tientallen jaren, vóór een nieuwe aanleiding den wensch tot vereeniging deed levendig worden. In 1754 kwam er een Congres bijeen te Albany, waar op Engelands oproeping de staten New-Hampshire, Massachusetts, Rhode-Island, Connecticut, New-York, Pennsylvanië en Maryland vertegenwoordigd waren. Vooral met het oog op den dreigenden oorlog met Frankrijk en om beter verstandhouding met de Indianen te verkrijgen, was deze bijeenroeping geschied. Bij die gelegenheid spraken de afgevaardigden reeds over een vereeniging der koloniën met verder gaande doeleinden, maar in de koloniën zelf, zoomin als bij de Britsche regeering vonden die meeningen steun. Eerst toen de ontevredenheid tegenover het moederland en zijn willekeurige belastingen een groot gemeenschappelijk belang schiep, sloten de koloniën zich nader aaneen tot gezamenlijk optreden. Het werd toen duidelijk, dat het niet Engeland was, dat tegen eenige koloniën optrad, maar

tegenover Amerika. Het Congres, dat in 1774 te Philadelphia bijeenkwam en waar afgevaardigden van alle koloniën, behalve uit Georgia, samen kwamen, werd een „continentaal" Congres genoemd en sprak in naam van „de goede bevolking" der koloniën, doch besloot tevens, „dat iedere kolonie een gelijkwaardige stem zou hebben".

Reeds op het eerste Congres te Philadelphia werd er een grondwet samengesteld, welke de koloniën vereenigde tot een *statenbond*, d. i. een bond van zelfstandige staten. Men beschouwde de eenheid als een confederatie en sprak ook niet van een grondwet, maar van *confederatie-artikelen;* de staten, die deel uitmaakten van de confederatie, behielden ieder zijn souvereiniteit, vrijheid en onafhankelijkheid, alsmede elke macht en elk recht, dat niet uitdrukkelijk aan het Congres verleend werd.

De eerste grondwet (wij zullen haar aldus noemen), welke, wij wezen er reeds op, veel overeenkwam met de Unie van Utrecht, bleek tijdens den oorlog met Engeland reeds niet geheel te voldoen. Er waren hervormingen noodig, er moest uitbreiding gegeven worden aan den bond. In Mei 1787 kwamen de gedelegeerden te Philadelphia bijeen, om de confederatie-artikelen grondig te herzien. Washington werd tot voorzitter der bijeenkomst gekozen. Na veel moeite en overleg werd men het eens en aldus werd in 1787 een nieuwe constitutie ontworpen, die achtereenvolgens door al de staten van den Bond werd aangenomen. Door die nieuwe grondwet was werkelijk de staat geboren. Thans hielden de koloniën op, een confederatie te vormen, maar werden zij een Unie. De statenbond werd in een bondstaat veranderd.

De constitutie van 1787 besliste den strijd tusschen de *Federalisten* en *Unisten*, ten voordeele der laatsten, doch niet dan na hevigen strijd. De voorstanders van den eenheidsstaat, de republikeinen, vormden de *republikeinsche staatspartij*; de voorstanders van den *statenbond*, d. i. van de confederatie der staten, met geheel zelfstandige deelen, vormden de *democratische partij*. Deze beide staatspartijen bestaan nog altijd in de Republiek, maar met de oude namen duidt men thans andere beginselen aan.

De constitutie van 1787 is nog de grondslag van de staatsinrichting der Unie. Er werden echter in den loop der tijden leemten in ontdekt en punten, die door veranderde omstandigheden verbeterd moesten worden. Die wijzigingen hadden plaats door het aannemen van amendementen. Het getal dier amendementen is tot 15 gestegen. De laatste drie amendementen zijn na den burgeroorlog tot stand gekomen en hadden o. m. betrekking op de afschaffing der slavernij en het stemrecht der kleurlingen en der vroegere slaven.

De leden der Unie zijn de *Staten*, verder de *Territoriën*, welke laatste in hun rechten beperkt zijn en in het Huis van afgevaardigden door niet-stemgerechtigde gedelegeerden vertegenwoordigd zijn. De staten en territoriën worden in groepen ingedeeld naar hun geographische ligging. Wij geven hiervan een overzicht met vermelding van het jaar, dat elk der staten de constitutie der Unie aannam. Het woord *Terr.* duidt de territoriën aan.

Staten.	Grootte in K.M².	Inwoners in 1890.	Bewoners per K.M².
Noord-Atlantische Staten.			
Maine (1820)	85 570	661 086	8
New-Hampshire (1788)	24 100	367 530	16
Vermont (1791)	24 770	332 422	13
Massachusetts (1788)	21 540	2 238 943	104
Rhode-Island (1790)	3 240	345 506	106
Connecticut (1788)	12 925	746 258	57
New-York (1788)	127 350	5 997 853	47
New-Jersey (1787)	20 240	1 444 933	71
Pennsylvanië (1787)	117 100	5 258 014	47
Zuid-Atlantische Staten.			
Delaware (1787)	5 310	168 493	30

Staten.	Grootte in K.M².	Inwoners in 1890.	Bewoners per K.M².
Maryland (1788)	31 620	1 042 390	30
District Columbia (1791)	180	230 392	1268
Virginia (1788)	109 940	1 655 980	15
West-Virginia (1863)	64 180	762 794	12
Noord-Carolina (1789)	135 320	1 617 947	12
Zuid-Carolina (1788)	79 170	1 151 149	14
Georgia (1788)	154 030	1 837 353	12
Florida (1845)	151 980	391 422	2
Noordelijke Centrale Staten.			
Ohio (1802)	106 340	3 672 316	34
Indiana (1816)	94 140	2 192 404	23
Illinois (1818)	146 720	3 826 351	26
Michigan (1837)	152 585	2 093 889	14
Wisconsin (1848)	145 140	1 686 880	12
Minesota (1858)	215 910	1 301 826	6
Iowa (1845)	145 100	1 911 896	13
Missouri (1821)	179 780	2 679 184	15
Noord-Dakota (1889)	183 350	182 719	1
Zuid-Dakota (1889)	201 110	328 808	1,2
Nebraska (1867)	200 740	1 058 910	5
Kansas (1861)	212 580	1 427 096	7
Zuidelijke Centrale Staten.			
Kentucky (1792)	104 630	1 858 635	18
Tennessee (1796)	108 910	1 767 518	16
Alabama (1819)	135 320	1 513 017	11
Mississippi (1817)	121 230	1 289 600	11
Louisiana (1812)	126 180	1 118 587	9
Texas (1845)	688 340	2 235 523	3
Terr. Oklahoma (1890)	101 080	61 834	0,6
Arkansas (1836)	139 470	1 128 179	8
Westelijke Staten.			
Montana (1889)	378 330	132 159	0,4
Wyoming (1899)	253 530	60 705	0,2
Colorado (1876)	269 150	412 198	1,5
Terr. Nieuw-Mexico (1850)	317 470	153 593	0,5
Terr. Arizona (1863)	292 710	59 620	0,2
Utah (1896)	220 060	207 905	8,9
Nevada (1864)	286 700	45 761	0,2
Idaho (1890)	219 620	84 385	0,3
Washington (1889)	179 170	349 390	2
Oregon (1859)	248 710	313 767	1,3
Californië (1850)	410 140	1 208 130	3
Terr. Indian-Territory (1854)	—	141 709	—
Terr. Alaska (1868)	376 300	31 795	0,2
Vereenigde Staten	9 212 300	62 982 244	7

* * *

Na het beknopt historisch overzicht moeten wij thans de inrichting van het staatsbestuur en de staatkundige verhoudingen der Vereenigde Staten in hoofdzaak leeren kennen. In de staatsinrichting toch vindt men de meest concrete uitdrukking

van het volkswezen, voornamelijk in de staten met democratisch vertegenwoordigend stelsel.

Aan het hoofd der constitutie wordt de staatseenheid der Unie uitgesproken in de zoogenaamde præambule of inleiding der grondwet. Hierin luidt het: „Wij, het volk der Vereenigde Staten, van zins een volkomen Unie te vormen, gerechtigheid te laten heerschen, de binnenlandsche rust te bevestigen, voor de landsverdediging (common defence) te zorgen, de algemeene welvaart te bevorderen en de zegeningen der vrijheid voor ons en onze nakomelingen te verzekeren, verordenen en geven deze constitutie aan de Vereenigde Staten van Amerika."

Indien het woord *Republiek* zonder meer op de Vereenigde Staten wordt toegepast, verbindt de Amerikaan daaraan een bijzondere beteekenis, want *Republiek* is, volgens den maker van de grondwet, de tegenstelling van *Democratie*, in denzelfden zin als Republikeinen en Democraten bovengenoemd.

In de Republiek der *United States of America*, of, zooals men in Amerika zelf kortweg zegt, der *Unie*, noemt zich het volk *bezitter der souvereiniteit.* De erkenning der souvereiniteit van het volk der Vereenigde Staten was een voortzetting van hetgeen in onderscheidene kolonies reeds bestond, gelijk wij vroeger al opmerkten. Door dit beginsel werd aan de overzijde van den Oceaan het vertegenwoordigend stelsel het eerst beslist ingevoerd. Nergens wordt door de letter der constitutie aan het volk onmiddellijk aandeel in de regeering gegeven; alle macht wordt uitgeoefend in opdracht van het volk, door middellijk of onmiddellijk door hen gekozen ambtenaren of vertegenwoordigers.

De Wetgevende Macht wordt in de Vereenigde Staten uitgeoefend door het *Congres*, bestaande uit twee huizen, nl. den *Senaat* en het *Representantenhuis* (de Tweede Kamer). De leden van het *Representantenhuis* worden voor twee jaren gekozen door de burgers van de verschillende Staten, zoodanig, dat in iederen Staat de kiezers dezelfde hoedanigheden bezitten, die vereischt worden voor den talrijksten tak van het Wetgevend lichaam in dien Staat.

Het actieve kiesrecht is dus niet door een algemeene wet voor de geheele Republiek op dezelfde wijze geregeld en kan in elken staat aan bijzondere voorwaarden gebonden zijn. Wel is na den burgeroorlog grooter gelijkvormigheid in het actief kiesrecht verkregen, maar eenheid bestaat daarin nog geenszins. De constitutie schrijft derhalve geen algemeen stemrecht voor, maar laat de beslissing hieromtrent over aan de afzonderlijke Staten.

Toch heeft de constitutie door de 2e sectie van het XIVe amendement zich sterk ten gunste van het algemeen stemrecht uitgesproken. Dit artikel toch bepaalt, dat de Staten in verhouding tot de gezamenlijke inwoners, met uitzondering van de onbelaste Indianen, in het Representantenhuis vertegenwoordigd zullen zijn. Wanneer echter het stemrecht in eenigen Staat aan burgers van 21 jaren wordt onthouden of dezen in hun recht verkort worden (misdadigers uitgesloten), dan zal de grondslag der vertegenwoordiging in het Representantenhuis in die evenredigheid verminderd worden, als het aantal der kiezers tot het totaal der burgers van 21 jaren staat.

Hierdoor zijn de Staten wel eenigszins in hun vrijheid, om het kiesrecht te regelen, beperkt, en worden zij gedreven tot een zoo ver mogelijke uitbreiding van het kiesrecht, omdat elke beperking hiervan ook een vermindering van het aantal vertegenwoordigers ten gevolge heeft. Daardoor is dan ook in alle Staten het actief en passief kiesrecht in een radicaal democratischen geest veranderd, en al bestaan er in enkele Staten nog eenige beperkingen, toch kan men aannemen, dat het *algemeen stemrecht* bijna algemeen het geldend beginsel geworden is. Voor het passief kiesrecht gelden alleen ouderdom en woonplaats. Op de woonplaats slaat men streng acht, zoodat het beginsel *locale vertegenwoordiging* vrij stipt wordt toegepast.

Het XIVe en XVe amendement hebben de Vereenigde Staten tot een volledige vertegenwoordigende democratie gemaakt. Het XVe amendement luidt: „Geen burger der Vereenigde Staten zal op grond van ras, kleur of vroegere slavernij het stemrecht onthouden of er in beperkt worden." Daardoor zijn de burgers der Republiek in hun staatkundige rechten geheel gelijk gesteld en zijn de laatste slagboomen gevallen, welke de gekleurde rassen in staatkundig opzicht van de Blanken scheidden.

Het aantal leden van het Representantenhuis mag 1 op 30,000 zielen niet overschrijden, en elke Staat moet op zijn minst één vertegenwoordiger hebben; verder wisselt het af met de bevolking. Aanvankelijk waren er 65, in 1793: 105 en op dit oogenblik 325.

Het Representantenhuis treedt telkens na 2 jaren in zijn geheel af; de zittingstijd duurt 2 jaren. Ontbinding kent de grondwet niet; het Congres moet op zijn minst eenmaal per jaar samenkomen.

De *Senatoren* worden gekozen door de wetgevende lichamen der afzonderlijke Staten, telkens voor den tijd van 6 jaren. Met elk nieuw Congres (om de twee jaren) treedt dus $^1/_3$ van de Senatoren af, zoodat de Senaat nooit tegelijk geheel vernieuwd wordt. De Senatoren worden gekozen voor 6 jaren, en in alle Staten wordt het eene Huis van het Wetgevend Lichaam (dat kiezer is van de Senatoren) om de twee jaren vernieuwd. Dit kan ten gevolge hebben, dat gedurende den zittingsduur van een Senator de partij-meerderheid in zijn Staat meermalen omslaat. Het kan ook gebeuren, dat, wijl de beide Senatoren van iederen Staat door verschillend samengestelde wetgevende lichamen gekozen worden, en ieder Senator één stem heeft, de beide stemmen der Senatoren elkander geheel opheffen. Hieruit blijkt ook, dat de Senaat geen *Statenhuis* is; elk Senator stemt volgens eigen overtuiging en verantwoording. In den Senaat wordt elke Staat vertegenwoordigd door *twee* afgevaardigden.

De *Vice-President* der Republiek is, volgens de Grondwet, Voorzitter van den Senaat. Het Representantenhuis daarentegen kiest zijn eigen Voorzitter, die den titel van *Speaker* of spreker heeft. De invloed van den Speaker op de wetgeving is zeer groot.

Aan het hoofd van de Republiek der Vereenigde Staten staat een *President.* De President wordt gekozen door en is daardoor ook tevens vertegenwoordiger van het volk; hij heeft zitting voor 4 jaren. De keuze van den President geschiedt op indirecte wijze. In de Staten worden namelijk *kiezers* gekozen en in elke Staat zoovelen, als die Staat tezamen aan Senatoren en Representanten naar het Congres zendt.

De wijze, waarop de *kiezers voor den President* in de Staten gekozen worden, laat de grondwet geheel over aan de wetgevende lichamen dier Staten. Daardoor kan een wetgevend lichaam in een Staat ook zelf de kiezers benoemen, en Zuid-Carolina heeft dit lang gedaan. Door de democratische strooming echter is de keuze van kiezers voor den President feitelijk overal aan de stemgerechtigde burgers gekomen. De aanwijzing der *kiezers voor den President* geschiedt in elken Staat op den eersten Maandag in November, elk vierde jaar na de presidentskeuze.

De verkiezing van den President geschiedt, volgens de wet van 1 Maart 1792, op den eersten Woensdag in December daaropvolgend. De kiezers vullen daarbij afzonderlijke billetten in voor President en Vice-President, en van de verschillende staten worden de lijsten van den uitslag naar den zetel der Bondsregeering opgezonden. Hier worden de stemmen geteld en wordt de uitslag bekend gemaakt.

Deze verkiezing is feitelijk niets meer dan een bloote vorm geworden. De uitslag, welken de verkiezing zal verkrijgen, is feitelijk reeds bekend, zoodra de verkiezing van kiezers heeft plaats gehad. De aangewezen kiezers toch zijn niets meer dan de willooze werktuigen van hun partijen geworden, en zij brengen geen andere stem uit dan hun is opgedragen. De partijen stellen hun candidaten voor de presidentskeuze in een soort van kiesvereenigingen (nationale conventies) en vervolgens worden er kiezers gekozen, om hun stemmen op dien candidaat uit te brengen. Zoo wordt het aanwijzen der kiezers in de praktijk ook reeds de *presidentskeuze* genoemd.

De wetgevende macht berust in Amerika bij de beide Huizen: het Representantenhuis en den Senaat. Beide Huizen hebben het recht van initiatief en amendement. Belastingwetten evenwel moeten altijd uitgaan van het Huis der Representanten, maar de Senaat kan die door amendementen wijzigen.

In den regel wordt een door de beide Huizen aangenomen wet door den President bekrachtigd. Doch als hij zich met een toegezonden ontwerp niet vereenigt, zendt hij het terug aan het Huis, dat het ontwerp heeft ingediend, vergezeld van zijn aanmerkingen. Die aanmerkingen worden onveranderd opgeteekend, en er heeft een nieuwe behandeling van het ontwerp in beide Huizen plaats. Als daarop de bill in

WASHINGTON. HET CAPITOOL.

de beide Huizen met een meerderheid van twee derden der stemmen wordt aangenomen, is zij, trots de aanmerkingen van den President, wet geworden. Het is dus onjuist, den President een recht van *veto* toe te kennen, zooals soms geschiedt; het is meer een contrôle.

Een *Kabinet* kent de Amerikaansche grondwet niet. Hoewel dit woord toch gebruikt wordt, is het staatsrechterlijk onjuist. De Amerikaansche grondwet spreekt enkel van een „uitvoerend departement", noemt de hoofden daarvan echter niet „ministers", en geeft hun zelfs geen titels. Door oudere wetten is hun de titel van *secretarissen* gegeven. Doch als „collegie" worden de secretarissen staatsrechterlijk niet erkend.

De directe grondwettige invloed van den President op de wetgeving is niet beperkt tot de bovengenoemde contrôle. De grondwet gebiedt hem van tijd tot tijd aan het Congres verslagen uit te brengen van den toestand der Unie, en schrijft hem uitdrukkelijk den plicht voor, maatregelen voor te slaan, die hij noodzakelijk acht. Hierdoor is het Congres in het recht van initiatief ook aan een contrôle van den President onderworpen, en deze draagt hierbij niet een negatief, maar een positief karakter. Hoewel de President zelf geen wetsvoorstel kan doen, is hij toch in staat, een zekeren druk op het Congres uit te oefenen en door zijn *boodschappen* de aandacht des volks te vestigen op hetgeen het Congres verzuimt. Bij de Boodschappen van den President worden omvangrijke rapporten gevoegd van den secretaris van het daarbij betrokken departement. De Boodschappen van den President met de bijlagen worden „Executive Documents" genoemd en als zoodanig geciteerd. De jaarlijksche Boodschappen van den President worden bij de opening der zitting tot het Congres gericht; zij behandelen alle binnenlandsche en buitenlandsche aangelegenheden en zijn daardoor veel omvangrijker dan de „troonreden" in Europa.

De zetel der Bondsregeering is gevestigd in het „District of Columbia", waar het „Witte Huis", het paleis van den President, is. Toen na het einde van den vrijheidsoorlog de gebreken der regeering aan het licht kwamen, werd het ook duidelijk, dat er groote nadeelen uit konden voortvloeien, als het Congres in de jurisdictie van een der Staten bijeenkwam en daardoor in zekeren zin afhankelijk zou worden van de regeering van dien Staat. Om dit ook in de toekomst te voorkomen, werd besloten, dat het Congres van een der Staten een gebied zou verwerven, om dit gebied als den regeerings-zetel aan te wijzen. Dit gebied, van Virginia en Maryland verworven, verkreeg den naam „District of Columbia", waarvan *Washington* de hoofdstad werd. De vergaderingen van het Congres hebben plaats in het Capitool, een indrukwekkend gebouw, met drievoudigen koepel gekroond. Aan de voorzijde aanschouwt men het zittend beeld van Washington, met het opschrift: „First in war, first in peace, first in the hearts of his countrymen". (De eerste in den oorlog, de eerste in vrede, de eerste in de harten zijner landgenooten.)

Zooals de Unie zelf geen kunstmatige schepping, maar een historisch geworden organisme is, zoo is ook de naam *Vereenigde Staten* niet willekeurig of toevallig, maar de uitdrukking van de politieke geschiedenis dier wording. Van de confederatie is een éénheid geworden bij de constitutie van 1787, zeiden wij. Zoo is „Vereenigde Staten" de uitdrukking van het begrip zelf. Het „volk der Vereenigde Staten" is de bevolking dier Republiek volgens de door de grondwet gegeven en nauwkeurig voorgeschreven politieke organisatie, en het vooropgezet grondbeginsel dier organisatie is het behoud der indeeling in „eigenrechtige Staten". Deze Staten zijn eerst met en door de Unie onder dien naam in 't leven geroepen, doch zij bestonden reeds vroeger en hebben door de grondwet der Unie een ander karakter verkregen. Het is onjuist over de Staten der Unie te spreken als van souvereine Staten, doch dit sluit niet uit, dat die Staten nog een sfeer van eigen competentie bezitten en binnen dien kring zoo goed als onafhankelijk zijn van de algemeene regeering. Daardoor hebben de onderscheidene Staten vele verschillende wetten en regelingen. Doch de hoofdzaak is, dat de grondwet der Vereenigde Staten van al de bewoners des lands één volk gemaakt heeft: het volk der Vereenigde Staten, en bij dit ondeelbaar volk rust de souvereiniteit.

HOOFDSTUK XX.

POLITIEK LEVEN, POLITIEKE PARTIJEN EN KERKELIJKE TOESTANDEN IN AMERIKA.

Wij hebben in het bovenstaande den ontwikkelingsgang der democratische Republiek nagegaan en haar grondwettige inrichting in hoofdzaak leeren kennen. Doch de vraag moet zich hierbij aansluiten: hoe is het staatkundig leven in den boezem des volks, welke vruchten heeft de heerschappij der democratie in de Republiek gedragen? Wat heeft de ervaring van ruim een eeuw aan de Vereenigde Staten geleerd?

Men mag bij de beoordeeling der antwoorden op deze vraag niet uit het oog verliezen, dat de democratie in elken Staat en bij elk volk een bijzonder karakter bezit. In Amerika zijn de levensomstandigheden, de idealen gedeeltelijk andere, gedeeltelijk scherper in één richting geteekend dan elders. Daardoor moest de democratie in Amerika andere gevolgen hebben dan in een Europeesch land. Dit tot waarschuwing voor het overhaast trekken van ondoordachte parallellen.

De democratie gaat uit den aard der zaak vergezeld van de ontwikkeling van staatkundige partijen en heeft ten gevolge, dat deze doordringen in het volksleven. Deze stelling mag, zonder tegenspraak te duchten, voorop gesteld worden. In Amerika kan dit niet anders zijn dan elders, en daardoor heeft de democratie een eigenaardig element in het sociale samenzijn der menschheid gebracht.

Nergens hebben zich de politieke partijen zeker krachtiger ontwikkeld dan in Amerika. „In America the great moving forces are the parties. The government counts for less than in Europe, the parties count for more," zegt James Bryce in zijn uitmuntend boek over „The American Commonwealth", (1899). De politieke partijen zijn voor het bestuur, wat stoom is voor een locomotief. Doch die toestand heeft een bedenkelijke schaduwzijde, nl. deze, dat ook de partij der meerderheid alles beheerscht, dat het partijleven ontaardt in partijschappen, die alles doordringen en schier elke regeeringshandeling beheerschen. Daar mag een bron van actief en krachtig optreden uit voortvloeien, het mag niet ontkend worden, dat die bron dikwijls uit troebelen en onzuiveren bodem ontspringt en ook zelf onzuiver moet zijn.

Het is niet te verwonderen, als men de geschiedenis der kolonisatie nagaat, dat de partijschappen in Amerika zich krachtig ontwikkelden. Velen der volkplanters toch waren door partijschappen genoodzaakt geweest, hun vaderland te verlaten, en hun vasthouden aan de partij hunner overtuiging gaf hun den moed, in een nieuwe wereld een nieuw leven te beginnen. Partijschap zat in het bloed der eerste volkplanters. Doch op den vrijen bodem van Amerika ontwikkelde zich die geheel zelfstandig, zoodat de Amerikaansche partijen een produkt zijn van dit werelddeel.

Wij hebben reeds terloops er de aandacht op gevestigd, dat sedert de grondvesting der Republiek Republikeinen en Democraten tegenover elkander stonden. Doch wenden wij thans den blik op de jongere partijen.

De Noord-Amerikaansche partijen onderscheiden zich van de Europeesche vooral door hun organisatie. In de eerste plaats zou men in Amerika een echt democratische partij-organisatie verwachten. Toch is dit niet het geval: in werkelijkheid draagt zij een oligarchisch karakter. Terwijl in schijn alle macht uitgaat van de in kleine vergaderingen ingedeelde souvereine burgers, zijn het in werkelijkheid enkel partij-leiders, die de menigte voeren in de richting, die hun het voordeeligst uitkomt.

In Amerika heeft men een klasse van lieden, die van de politiek een beroep maken, een soort van ambacht, dat men drijft om de voordeelen. Men noemt deze lieden „politicians". Men spreekt niet van „politicians" maar van „*the* politicians", omdat dit woord een afzonderlijke klasse aanduidt. In deze klasse worden de leerjaren doorgebracht met het verrichten van verkiezingswerk, waartoe vele krachten noodig zijn. En werkelijk is het *belang* bij de verkiezingen hier groot. Want bij de benoeming van iemand tot candidaat eener partij, verwerven diegenen, welke voor hem werken, aanspraken op openbare betrekkingen of op andere voordeelen, welke door bemiddeling van den candidaat verschaft kunnen worden. In de laagste rangen der politicians vindt men een schaar van allerlei lieden, als kroeghouders, kleine zaakwaarnemers en ander gepeupel, die niets te heilig achten, om den candidaat der tegenpartij de nederlaag te bezorgen. In de hoogere rangen arbeiden vele volksvertegenwoordigers en ambtsbekleeders der Unie, der Staten en gemeenten, partijleiders of „bosses" 1) en „lobbyisten".

De organisatie der partijen gaat uit van kleine kiezers-vergaderingen, „primarys" geheeten, die veel overeenkomen met de grond-vergaderingen, in onze staatsregeling van 1798 genoemd. Deze primaires zijn gevormd door kiezers van de kleinste electorale eenheden, die tot de partij behooren. Voor de verkiezingen in deze kringen wijzen de grond-vergaderingen de candidaten zelf aan. Voor de overige verkiezingen worden in die vergaderingen afgevaardigden om te kiezen, *kiezers*, benoemd. Dezen vormen te zamen de „nominating conventions", d. i. districts-vergaderingen voor de aanwijzing der partij-candidaten. Aldus ontstaan er „conventies" voor gemeentelijke verkiezingen, voor die van de leden van elk der beide Kamers in elken Staat, voor die van de leden van het Huis van Representanten, terwijl een conventie, gevormd door de gedelegeerden van alle grond-vergaderingen uit elken Staat, zich bezighoudt met het stellen der partij-candidaten voor de verkiezing van den Gouverneur en van andere Staats-ambtenaren. Eindelijk is er een nationale conventie voor de verkiezing van den candidaat voor het presidentschap der Unie. De conventies der congressioneele districten benoemen in de nationale conventie te zamen tweemaal zooveel afgevaardigden als het aantal leden van het federale Huis, in den Staat te verkiezen, bedraagt, en de Staats-conventie voegt daaraan harerzijds nog vier afgevaardigden toe.

In de grond-vergaderingen wordt de lijst opgemaakt van de kiezers, die als partijgenooten stem in de vergadering zullen hebben. Iemand, die bij de laatste vergadering niet met de partij gestemd heeft, of bekend staat als lid der tegenpartij, wordt geweerd van de lijst. De partijleiders eischen gehoorzaamheid en onderwerping, en lastige personen, die zelfstandig denken, worden door allerlei middelen geweerd uit de grond-vergaderingen. Ook wordt de toelating tot die grond-vergaderingen wel aan ballotage onderworpen. Zulk een primary of grond-vergadering is gewoonlijk „une salle faite", een vergadering, grootendeels bestaande uit politicians van den laagsten rang, die van de partijleiders betaalde diensten bij de verkiezingen verwachten. De vergaderingen worden veelal in kroegen gehouden en op eigendunkelijke wijze weet de Voorzitter zijn plannen door te drijven en zijn candidaat in de vergadering er door te krijgen.

De leiders hebben echter te letten op de publieke opinie bij de keuze van candidaten, omdat zij anders daarmede niet zouden slagen voor de kiezers. De kiezers zelf toch hebben het meestal te druk met hun zaken, om veel te vragen naar de kunde en zedelijkheid der candidaten, en wegens het groot aantal der te vervullen plaatsen is dat ook dikwijls lastig. Een stedelijk kiezer toch heeft te kiezen: 1. kiezers voor President; 2. leden voor het Congres; 3. leden voor de beide Huizen van het Parlement en den Staat, waarin hij woont; 4. verschillende hooge Staats-ambtenaren; 5. ambtenaren van het graafschap; 6. bestuurders van het schooldistrict; 7. stedelijke rechters en ambtenaren. Deze benoemingen geschieden zooveel mogelijk op een biljet, zoodat er bij elke verkiezing veel namen zijn in te vullen. Wel is ieder kiezer vrij in zijn keus, maar om invloed aan elke stem te geven, moet men met gelijkgezinden stemmen. Daarvoor dienen nu de candidaten-lijsten der groote partijen.

1) Volgens enkelen een woord, dat van het Nederlandsche „baas" afkomt.

De partijleiders dragen in Amerika den naam van „bosses", de hoogste partijleider is de „State-boss", die in den geheelen Staat de partij beheerscht. De „City-boss" leidt de verkiezingen voor de stedelijke vertegenwoordiging en der hooge stedelijke ambtenaren; hij beschikt door tusschenkomst der verkozenen dikwijls over de stedelijke schatkist.

Dikwijls vereenigen zich de voorname politicians eener partij tot een club, „Ring" geheeten, en de leden van zoo'n „Ring" komen voor de verkiezingen samen, om over de verdeeling van ambten, electieve posten, enz. te beraadslagen. Een der voornaamste leden, misschien wel de „boss" zelf, maakt een schets van de verdeeling der posten, en als die verdeeling geheel is uitgewerkt, komt men zoo tot een „Lei", d. i. een lijst van candidaten, die voor de verschillende posten worden voorgedragen. Een dergelijke „Lei", eenmaal vastgesteld zijnde, gaat naar de partij-vergaderingen, en daar moeten de politicians trachten die lijst aangenomen te krijgen, om aldus de candidaten gesteld te zien. Dit alles kost echter veel geld, veel beweging en rumoer, en vereischt allerlei taktische plannen.

* * *

Na deze algemeene opmerkingen over de partij-organisatie, het optreden der politicians en de corruptie in dit stelsel, moeten wij de partijen zelf nader leeren kennen.

Men vindt in Amerika twee groote, nationale partijen, die van den aanvang der Republiek af bestaan hebben, nl. de *Republikeinsche* en de *Democratische partij*. De *Democratische partij* streed steeds voor de zelfstandigheid en rechten der bijzondere Staten, de *Republikeinsche partij* voor de éénheid der Republiek, voor de rechten der Unie. Hoewel de namen dezer partijen zijn blijven bestaan en nog altijd de meerderheid zich onder een der partijvanen schaart, zijn de oorspronkelijke onderscheidings-beginselen wel eenigszins afgesleten. Aanvankelijk was werkelijk de Democratische partij democratischer dan de Republikeinsche, maar thans zijn beide partijen even democratisch, en na den grooten burgeroorlog wordt de suprematie der Unie over de Staten niet meer betwist. Toch komen de beginsel-verschillen van beide partijen van tijd tot tijd nog uit, ook al wordt er bij verkiezingen soms vreemd omgesprongen met programma's, zoodat zij geheel verwaarloosd worden. Over 't geheel kan men zeggen, dat de Democraten gematigder zijn in hun protectionistische politiek dan de Republikeinen, en dat de Republikeinsche partij een eenigszins meer Protestantsche kleur heeft dan de Democratische, zoodat de Iersche emigranten zich meestal bij de laatste aansloten.

In de groote vraagpunten, die de Unie beroerd hebben, lieten de beide nationale partijen zich gelden. De Republikeinsche partij, die in haar laatsten toestand eigenlijk dagteekent van 1854, werd gesticht, om het voorstel te ondersteunen, dat er geen verdere uitbreiding van de slavernij in de verschillende Staten zou plaats hebben. Zij klom met dit doel voor oogen tot macht en aanzien en door een gelukkigen samenloop van omstandigheden handhaafde zij haar suprematie; zij wijdde zich voornamelijk aan de bewaring van de Unie als eenheid tegenover de slavernij-Staten. De Democratische partij, die de centralisatie voorstond, leed de nederlaag; het vraagstuk der slavernij en van de eenheid werd beslist ten gunste der Republikeinen. Doch daarna won de Democratische partij haar overwicht gedeeltelijk terug.

Greenleaf Thompson kenschetst de Democratische partij in 't verleden en heden als de partij der individueele vrijheid; zij ontkent het recht der maatschappij, om door de regeering tusschenbeide te komen in persoonlijke belangen. Zij houdt het er voor, dat de regeering bestaan moet, om bescherming te geven en zekerheid tegen aanvallen op de grondrechten en ook, om het individu volkomen vrij te laten, om zijn geluk op zijn eigen manier, ongehinderd door zijn medeburgers, te zoeken. Zij eischt, dat de regeering niet verder ga; waar het de plicht is der burgers, de regeering te steunen, is het volgens haar niet de plicht der regeering, om de burgers te steunen. Vandaar dat zij er op aandringt, dat de regeering zoo min mogelijk van den burger eischt en evenzeer de burger zoo min mogelijk van de regeering. De burger mag nooit veronderstellen, dat hij deugdzaam gemaakt kan worden of gehouden door de wet, of dat hij behoort geholpen te worden aan rijkdom en gemak door diegenen zijner medeburgers, die bij toeval de regeerings-ambten bekleeden.

Bij die beginselen was de Democratische partij een voorstandster van volle deelneming der volksmassa aan de regeering; de gewone burgers, de arbeiders moesten gelijkelijk vertegenwoordigd zijn; hun nooden moesten overeenkomstig hun eigen denkbeelden, niet volgens het beginsel van vaderlijke welwillendheid van hoogeren tegenover lageren, worden beschouwd en verzacht. De oorsprong der politieke macht moest omlaag gezocht en de stroom van beneden naar boven geleid worden, niet omgekeerd. De Democraten zijn de partij, die de regeerings-tusschenkomst in het maatschappelijk leven tot een minimum wenscht beperkt te hebben. Dit beginsel sluit zich aan bij hun bevordering van home rule en plaatselijk zelfbestuur.

De Democratische partij voert krijg tegen kapitalistische monopolies, corporaties en trusts. Nu er een tyrannie van den rijkdom is ontstaan, moest de Democratie zich daartegen wel verzetten, een plicht, uit de traditie der partij en haar vroegere programma's voortvloeiend.

Toen de Republikeinsche partij haar groote zending in den burgeroorlog vervuld had, ontbond zij zich niet, maar daalde zij toch tot een minderheid. Haar vaderlandslievende loopbaan en de schittering van haar volledig succes in den oorlog trokken echter allen, die vaderland en plicht hoog stelden, aan. Dikwijls wordt beweerd, en op vele plaatsen is het waar, dat de Republikeinsche partij het eerbiedwaardigste deel der bevolking bevat. Zij won voor het grootste deel de aristocratie, nl. de aristocratie van den rijkdom.

Het groot bedrag van wetgevenden arbeid onder leiding van de Republikeinsche meerderheid had ten gevolge, dat haar vaderlijk bestuur meer werd uitgebreid en dat de partij zelf in haar overheerschend karakter in hooge mate socialistisch, in plaats van individualistisch werd. De Republikeinen erkennen derhalve den invloed der wetgeving op de zedelijkheid der bevolking; zij meenen, dat de Staat niet alleen negatief de veiligheid der burgers, maar ook positief hun welvaart moet verzekeren, door middel van positieve daden van wetgeving. Het socialistisch begrip, dat de regeering de belangen der individuen of standen moet bevorderen, heeft een politiek ontwikkeld, die het voornaamste onderscheid tusschen de twee groote politieke partijen van heden uitmaakt.

Een beschermend tarief voor de zaak der protectie als economische maatregel, en daartegenover een tarief van inkomende rechten alleen, zijn de leidende gedachten, die de Republikeinsche en Democratische partijen respectievelijk voorstaan, en hun houding daartegenover sluit zich aan bij de fundamenteele karaktereigenschappen.

Aldus karakteriseert Greenleaf Thompson de twee groote politieke partijen. Maar hij voegt er bij, dat men hieruit niet moet afleiden, dat in elke partij altijd de ontvouwde beginselen de daden beheerschen, noch dat iedereen daarin werkelijk gelooft. Het gebeurt dikwijls bij algemeene verkiezingen, dat partij-meeningen en partij-programma's geheel geïgnoreerd worden of zonder eenigen eerbied onder den voet getrapt. De begeerte van den politician, om het te winnen van zijn tegenstander, onverschillig door welke middelen, doet beginselen en bekwaamheid soms geheel op den achtergrond schuiven. Helaas, zoo is het in Amerika — helaas! zoo ziet men het ook reeds in Nederland. Doch de hoofdgedachten en beginselen blijven toch nog altijd bij de partijen bewaard.

De geographische verbreiding van beide partijen is slechts in algemeene trekken op te geven. Over 't geheel heeft de Democratische partij haar grootste kracht in het zuiden, waar zij altijd meester geweest is. Na den burgeroorlog, waarin de beginselen der Republikeinen zegevierden, kende men den Negers het stemrecht toe, teneinde de Republikeinsche partij, die hun het stemrecht bezorgd had, te steunen. Dit doel is evenwel niet gelukt; de Blanken behielden de overhand.

De Republikeinsche partij heeft haar kracht meer in het noorden, ofschoon de groote steden, waar vele Ieren wonen, veelal Democratisch zijn.

Nevens deze beide groote partijen zijn er nog onderscheidene andere opgekomen en ondergegaan. Van deze noemen wij de partij van het *vrouwenkiesrecht*, bijna uitsluitend uit vrouwen bestaande, doch die veel sympathie vindt bij de partij der afschaffers. Verder heeft men de verschillende *arbeiders-partijen*, die in enkele

streken grooten invloed hebben en weer in onderscheidene groepen verdeeld worden. Door gemis van eenheid ontbreekt hun de kracht, die zij zouden kunnen ontwikkelen.

* * *

De strijd tusschen Republikeinen en Democraten beheerscht in hoofdzaak de presidents-keuze nog altijd, waarbij andere elementen, als zilver of goud als standaard, protectie of meer vrijen handel in rekening worden gebracht. Wij herinneren hier slechts aan den loop en de overwinningen, door beide partijen in het laatste decennium behaald. Nadat sedert het uitbarsten van den burgeroorlog tot President zes malen achtereen de Republikeinsche candidaat gekozen werd, trad in 1884 de Democratische President *Grover* op.

In 1885 trad *Cleveland*, de Democratische President op, die met een gematigd ministerie werkte, verzoenend gezind regeerde voor de tegenpartij, de meeste ambtenaren in hun betrekking liet en aan zijn partij niet toestond, bijzondere voordeelen te verwerven. Hij streefde vooral naar een herziening der toltarieven, om grooter vrijheid voor handel en verkeer te verkrijgen. In 1888 evenwel, toen hij zich opnieuw door de Democraten tot candidaat liet stellen voor het presidentschap en hij tarieven-hervorming als zijn hoofddoel voorstelde, moest hij vallen voor den candidaat der Republikeinen, *Harrison*, die den 4en Maart 1889 optrad. Met den vrijhandel was het thans weer gedaan. De Republikeinsche partij wist door de zoogenaamde Mac Kinley Bill, die 6 October 1890 tot uitvoering kwam, weer hooge invoerrechten op Europeesche artikelen in te voeren. Doch daar deze Bill de voorgespiegelde voordeelen niet bracht aan de bevolking, doch eigenlijk de plutocratie ten goede kwam, heerschte er ontevredenheid. Harrison werd niet herkozen en 4 Maart 1893 volgde *Cleveland* hem weder op als President, zoodat de Democraten weder zegevierden.

Het gevolg was een matiging der Mac Kinley Bill, die door de Democratische partij werd doorgezet en 28 Aug. 1894 na langen strijd tot stand kwam. Cleveland trachtte den invloed der Unie in de Vereenigde Staten te versterken, breidde de vloot uit en bevorderde den aanleg van een kanaal in Nicaragua, terwijl hij het Monroe-stelsel was toegedaan in den grensstrijd tusschen Venezuela en Britsch-Guyana.

Nadat de Republikeinen bij de Staats- en Congres-keuze meer resultaten gehad hadden, stelden zij in 1896 voor de presidents-keuze een programma op, hetwelk een krachtig optredende politiek ten opzichte van het buitenland, de wederinvoering van beschermende rechten en van het goud als standaardmunt eischte. De Democratische partij daarentegen verklaarde zich vóór den zilveren standaard, waardoor een gedeelte der Democraten zich van de meerderheid scheidde. Na een verbitterden verkiezings-strijd zegevierde bij de laatste keuze de Republikeinsche candidaat *Mac Kinley*, 3 November 1896, met 618,742 stemmen meerderheid over den Democratischen candidaat. Den 4en Maart 1897 trad Mac Kinley op als President en spoedig werd weer een verhooging van invoerrechten aangenomen.

* * *

De groote partijen beheerschen vooral de politiek der Unie, de presidentskeuze enz. Doch in de onderscheidene Staten werken verschillende machinaties, vereenigingen, rings enz. om door allerlei oorbare en niet oorbare middelen invloed uit te oefenen op de keuze van hooge ambtenaren, leden der volksvertegenwoordiging enz. De meest bekende plaatselijke politieke organisatie, die het best is ingericht en in den Staat en de stad New-York grooten invloed heeft uitgeoefend, is de *Tammany Hall.* Wij moeten deze vereeniging iets nader beschrijven, omdat zij het politieke leven in de Nieuwe Wereld teekent.

Eigenlijk kan men zeggen, dat Tammany Hall een syndicaat is, dat zijn personen en candidaten tracht te doen zegevieren bij de stembus, zonder dat men daarbij in de eerste plaats aan een politiek beginsel denkt.

Tammany Hall dagteekent reeds van 1789, toen onder den naam van „Columbian Society" door William Mooney, een Iersch Amerikaan, een vereeniging werd opgericht met maatschappelijke oogmerken; het was een orde met een broederlijk karakter.

Reeds van den aanvang af evenwel was er een streven bij deze vereeniging naar politieken invloed. In 1805 werd de naam veranderd in „Tammany Society", aldus genoemd naar een Indianenhoofd, terwijl de vereeniging op Indiaansche wijze georganiseerd was en de leiders Indiaansche namen droegen. De vereeniging was samengesteld uit 13 „tribes" met 12 „sachems" of directeuren, een „grand sachem", een „sagamore" of ceremoniemeester en een „wiskinski" of deurwaarder aan het hoofd. Van een oorspronkelijk sociale club, een soort van vrijmetselaars-vereeniging, veranderde deze club in een politieke organisatie, die vooral kracht en steun wekte bij den middelstand van de stadsbevolking, mannen, die goed bekend stonden. In de politiek van New-York en andere steden had Tammany Hall na 1836 veel invloed en behaalde hij dikwijls de overwinning.

De Tammany Hall heeft een democratisch karakter, wat de sympathieën betreft, maar verder werkt Tammany op autocratische of aristocratische wijze. Een centrale kern in deze vereeniging, waarvan de invloed in stralen naar buiten en naar beneden uitloopt, oefent schier alle macht uit. Op verschillende wijzen tracht Tammany zijn invloed te versterken. Elk district der vereeniging heeft altijd het hoofdkwartier open voor sociale doeleinden. De meeste hebben clubgebouwen, waarvan sommige zeer elegant en comfortabel zijn ingericht, met kegelbanen, café's en alle mogelijke gemakken tegen zeer geringen prijs. Danspartijen, bals, picnics en wat dies meer zij worden aan de familie van de leden ruimschoots aangeboden.

De genoemde centrale kern bestaat uit een uitvoerend comité, waarboven de leider van de partij in elke districtsvergadering geplaatst is. In de stad New-York bestaan thans 30 zulke districten, kiesdistricten, die ieder een lid voor de Staten-Vergadering of het Lagerhuis der Wetgevende Macht kiezen. De districtsleider is de voorzitter van het „algemeen comité" van Tammany Hall in zijn district. Dit „algemeen comité" bestaat uit een onbepaald aantal kiezers, die de organisatie in dat district vaststellen. Het comité heeft zijn ondergeschikte officieren, vooral zijn „captains", die bij verkiezingen moeten zorg dragen voor de belangen der candidaten binnen hun gebied. In 1893 telde Tammany Hall ongeveer 3500 stemmende leden in New-York, en daardoor kon hij grooten invloed uitoefenen; in 1892 verkreeg de candidaat van Tammany Hall voor Mayor van New-York 173,510 van de 284,984 stemmen.

Men kan Tammany Hall vergelijken bij een groote kiesvereeniging, evenwel zonder een bepaald partijprogramma, maar die door een krachtig centraal bestuur en goede organisatie haar candidaten dikwijls de overwinning weet te verschaffen. Bij die overwinning heeft de vereeniging belang: daaruit vloeien voordeelen voor haar en de leden voort.

„Tammany heeft gewoonlijk zijn kracht gevonden onder den lageren middelstand. In de eerste tijden bestond er een wezenlijk verbond tusschen Tammany en de burgerij, die zaken deed; later zijn dikwijls de mannen van zaken tegen Tammany opgetreden. In richting sluit Tammany zich het meest aan bij de democraten, doch de hoofdzaak is niet de richting, maar het praktische doel: invloed te hebben en daaruit munt te slaan. Daardoor heeft de Tammany-invloed groote corruptie in het bestuur van New-York gebracht en werden zijn handelingen soms als oneerlijk gebrandmerkt, zoodat daaraan een treurige toestand der financiën werd toegeschreven. De oppositie tegen Tammany is dan ook hevig; zijn leden worden uitgemaakt voor dieven, afzetters enz." Zoo schrijft o. a. Dr. A. Kuyper in „De Standaard" van 22 Februari 1899, naar aanleiding van zijn bezoek aan Amerika.

De Tammany Hall is samengesteld uit lieden van allerlei nationaliteit; niemand wordt er uit geweerd. Een der eerste doeleinden was steeds er voor te zorgen, dat burgers, in den vreemde geboren, niet van politieke rechten werden uitgesloten. Daaruit ontstond een groot gedeelte van de antipathie van hen, die een Amerikaansche geboorte willen begunstigen.

De Ieren en de Amerikaansche Ieren hebben grooten invloed in den Tammany. Ook het Duitsche element is daarin in de laatste tijden zeer versterkt, het bezit intelligente krachten. Ook Joden, Franschen en Italianen komen er veel in voor. Een invloedrijk deel van de Tammany-kiezers bestaat uit een bevolking, die in den vreemde geboren is of onmiddellijk daaruit afstamt.

De bestrijders van Tammany Hall vindt men bovenal in de aristocratie van maat-

schappelijken stand, en in de aristocratie van de godsdienstige moraliteit; de laatsten schrijven aan Tammany allerlei verkeerde gezindheden toe. Deze groep is samengesteld uit predikanten en het kerkgaand volk van alle gezindten; de Tammany wordt bovenal gesteund door de Roomsche kerk. Verder vormen de intellectueele aristocraten de vijanden van Tammany.

Welke waren de resultaten van het optreden van Tammany? De stad New-York werd door Tammany Hall belast met een schuld van vele millioenen, zonder dat daartegenover eenig voordeel stond. Eindelijk, in 1871, gelukte het de tot inzicht gekomen burgerij den Tammany-ring door onafhankelijke keuzen te breken, en de hoofden werden aan den strafrechter overgeleverd.

Toch hield de Tammany zich nog staande, en onder leiding van den „boss" (verkiezingsleider) Croker verkreeg hij langzamerhand weder invloed, zoodat de Mayor van New-York, in 1893 gekozen, de candidaat van den Tammany was. In 1892 stelde Tammany ook een eigen candidaat voor het presidentschap, doch vruchteloos. Een nieuw opleven der burgerij in 1894 nl. van den „Deutschen Reformverein" deed bij de verkiezing in November 1894 de plannen van den Tammany falen.

* * *

De eigenaardige ontwikkeling van het Amerikaansche volkskarakter heeft ook ten gevolge gehad, dat de verkiezingsstrijd hier een ander karakter draagt dan in Europa. Is ook hier een verkiezing een politieke actie, die op reclame berust, waarbij veel onheilig vuur op het altaar van het algemeen belang(?) gebrandt wordt, in Amerika is datzelfde in verhoogde mate het geval. Een verkiezing kost er buitengewoon veel geld, niet alleen om de reclame te betalen, maar ook om de verkiezings-agenten te doen werken en stemmen te koopen.

Dit laatste schijnt werkelijk soms tot een handel in stemmen af te dalen; in sommige Staten moet een bepaald tarief voor de candidatuur van verschillende ambten bestaan, omdat de kosten, aan de keuze verbonden, zoo groot zijn.

De verkiezingsdagen zijn er ware wedstrijden. Niets wordt door de verkiezings-agenten verzuimd, om de kiezers tot stemmen op te wekken; met echt kermislawaai tracht men de kiezers aan hun plicht te herinneren. Groote optochten met vaandels trekken onder muziek en bij fakkellicht door de straten; hieraan nemen ook de aanzienlijken deel en zij beschouwen de zaak als hoogen ernst. Groote vergaderingen worden gehouden, waarin de candidaat optreedt, terwijl de politicians van beide zijden zorgen voor de claqueurs, om te applaudisseeren of uit te jouwen, al naar dit noodig is. De verkiezing heeft enkel ten doel, stemmen te winnen. „Doch," zegt Bryce, „de Amerikanen onderscheiden zich door een vereeniging van opgewondenheid met ordelijkheid. Hoe hevig de opgewondenheid ook zijn moge, zij duurt kort en maakt weer plaats voor ordelijkheid. De wanorde, het rumoer, de verwarring zijn ontzettend; toch is er genoeg orde, om het werk te doen."

Trots alle machinaties bij het verkiezingswerk, trots de onedele praktijken, die bij de politicians voorzitten, moet toch aan de publieke opinie in de Vereenigde Staten groote invloed worden toegekend en wordt deze geroemd wegens haar gezondheid en oprechtheid. Aldus o.a. Bryce: „In geen land is de publieke opinie zoo machtig als in de Vereenigde Staten, en in geen land kan die zoo goed worden bestudeerd. In geen land is zij zoozeer de uitdrukking van het volk."

„The public opinion of Germany, Italy, France and England has been substantially the opinion of the class, which wears black coats and lives in good houses, though in the two latter countries it has begun of late years to be affected by the opinion of the classes socially lower. In the United States public opinion is the opinion of the whole nation, with little distinction of social classes. The politicians, including the members of Congress and the State legislatures, are, perhaps not (as Americans sometimes insinuate) below, yet certainly not above the average level of their constituents."

De publieke opinie beheerscht daardoor het staatsleven geheel; zoo is het een heerschappij van de massa, niet van een enkele klasse. „In America you cannot appeal from the classes to the masses. What the employer thinks, his workmen think. What the wholesale merchant feels, the retail storekeeper feels and the

poorer customers feel. Divisions of opion are vertical and not horizontal." Ieder burger weet, dat hij een deel is van het gouvernement en zoowel door plicht als belang genoodzaakt is, daaraan zijn gedachten te wijden.

En toch, de publieke meening moge voortreffelijk zijn, zij duldde een menigte misbruiken, welke in Europa onbekend zijn. Dit komt hierdoor, dat de Amerikanen zich eigenlijk weinig met de politiek bezighouden. Er is een groote klasse van burgers, die het mogelijk achten, de vruchten van een goed bestuur te genieten, zonder er iets voor te doen. Voor velen is geldverdienen het eenige levensdoel, en den druk der hoogere belastingen door geldverspilling voelen zij niet sterk door de groote verdiensten. Die lieden laten de politiek over aan politicians; zijzelf denken enkel aan het geld. Zoo zijn zij wel bekend met verkeerdheden, maar zij vinden geen tijd, die te overwegen, te onderzoeken.

* * *

In een land, waar de publieke opinie een macht is, die alles regeert, moeten de organen der publieke opinie, de dagbladen en de overige periodieke pers, veel invloed bezitten. Deze toch spreken niet alleen de publieke opinie uit, doch vormen de publieke opinie, en daardoor beheerschen zij de denkbeelden en handelingen. Nevens de Fransche natie is er geen ander volk, dat meer couranten leest dan het Amerikaansche.

De Amerikaansche courant is een conglomeraat van de meest heterogene bestanddeelen, kris en kras door elkander. Droge, langdradige leerende artikelen, beschouwingen over gebeurtenissen door de redactie, worden in de Amerikaansche bladen meest gemist, doch feiten zijn het, die zij mededeelen, gekleurd met allerlei verven, om hierdoor de opinie te vormen. De Amerikaan heeft geen tijd, om lange beschouwingen te lezen, maar de feiten leveren bouwstoffen voor een eigen oordeel.

De Amerikaansche reporters hebben een wereldvermaardheid door hun ijver en hun handigheid, om berichten te verkrijgen. Daarin deinzen zij voor niets terug; stoutmoedigheid is hun parool. Met verbazende handigheid weten zij elk nieuws in een romantisch kleed te steken. Als middel tot reclame doen de advertentiën grooten dienst, doch wij zullen deze eigenschap der Amerikanen later bespreken.

De Amerikanen bezitten verschillende middelen, om de publieke opinie door de pers te beheerschen, zonder groote leadingartikels. Van personen, die druk besproken worden, publiceert de pers allerlei bijzonderheden, bijv. een brief, aan een vriend geschreven, en die, hoewel geenszins voor openbaarheid bestemd, toch alles mededeelt, wat het publiek gaarne wil weten.

Behalve gedurende verkiezings-campagne's spelen meetings en politieke diners geen groote rol in het politieke leven. Een meeting wordt in Amerika enkel gehouden voor een praktisch doel, voor de verkiezing van een candidaat of het vormen van een organisatie, zelden om een opinie te vormen of leerend op te treden. In die verkiezings-meetings behaalt enthousiasme meer overwinningen dan overtuigende logica. In geen land komen zoo spoedig vereenigingen tot stand als in Amerika; nergens werken zij zoo vlug en krachtig als daar.

Vrijheid van het woord en van de pers worden in Amerika als algemeene grondbeginselen erkend voor de Unie en ook in alle Staten zijn zij verzekerd. Aan het Congres is verboden, deze vrijheid te beperken. Daardoor is de pers in Amerika soms wel onbeteugeld.

Het aantal periodieke geschriften in Amerika is aanzienlijk. In 1896 telden de Vereenigde Staten 2110 dagbladen, 14022 weekbladen, 2598 maandschriften en 1030 andere periodieken. Het totaal aantal periodieke geschriften bedroeg in 1890 19760, in 1880 bedroeg het 11403.

De pers is evenals alles in Amerika reusachtig. Denk u de New-York Herald, die u telken male een Zondagsnummer tehuis zendt van 56 groote zijden druks en 6 kolommen met groote letter, rijk geïllustreerd en zelfs met gravures in kleurendruk. Elke plaats met 9 à 15,000 inwoners heeft op zijn minst twee dagbladen, voor elk der groote partijen een. De groote schaduwzijde van de pers is echter haar gemis van zelfstandigheid tegenover het publiek.

* * *

Ten slotte nog iets over de verhouding van staat en kerk en over de godsdiensten. Het beginsel der scheiding van kerk en staat is in de Vereenigde Staten zoo volledig doorgevoerd als in een rechtstaat kon geschieden. Toch is niet, zooals men in Europa veel gelooft, de godsdienstvrijheid door de grondwet verzekerd. De grondwet bevat hierover twee bepalingen. Zij verbiedt de benoeming tot eenige betrekking van een religieuse overtuiging afhankelijk te maken. Verder verbiedt de grondwet een wet te maken, welke de vrije uitoefening van den godsdienst verbiedt of een „establishment of religion" betreft.

De Vereenigde Staten is rechtelijk geen Christelijke, zelfs geen Theïstische staat en evenmin een Heidensche staat; de Republiek is enkel *staat* en niet meer. De religieuse overtuigingen der bevolking bestaan voor den staat niet; zij liggen absoluut buiten zijn werkingssfeer. De scheiding van kerk en staat gaat echter niet zoo ver, dat de kerken vrij zijn in hun handeling; als corporaties staan zij evenals alle andere onder de wetgevende macht der Staten. Hierdoor worden moreele buitensporigheden voorkomen.

Hoewel de staat een geheel neutraal karakter draagt, is de maatschappij in Amerika over 't geheel meer kerksch dan in Europa. Het is niet fatsoenlijk, tot geen kerkgenootschap te behooren, de aanzienlijken zijn kerkelijk gezind. De Zondag wordt geëerbiedigd. De President der Unie schrijft bid- en dankdagen uit; de vergaderingen van het Congres worden geopend met gebed en hetzelfde geschiedt met de nationale conventies, waarin de partij-candidaten voor het presidentschap aangewezen worden. In de neutrale scholen wordt de bijbel gelezen, zonder dat dit van beteekenis aanstoot geeft.

Al is de staat in Amerika tegenover het geloof neutraal, niet geheel is dit met de afzonderlijke Staten het geval tegenover het ongeloof. In zes zuidelijke Staten zijn van het bekleeden van ambten uitgesloten degenen, die het bestaan van een Opperwezen loochenen; Pennsylvanië en Tennessee verklaren iedereen onbenoembaar tot ambten, die niet gelooft in God en aan de onsterfelijkheid der ziel. Maryland en Arkansas verbieden zelfs zoo iemand als lid eener jury of als getuige op te treden.

De heer P. H. Hugenholtz Jr., die voor enkele jaren Amerika bezocht en zich hoofdzakelijk wijdde aan het leeren kennen van het religieuse leven, roemt het godsdienstig leven in de Unie zelfs in enkele opzichten. „De opgewektheid en de veerkracht en levenslust, die het Amerikaansche volkskarakter over 't algemeen kenmerken, zijn inzonderheid karaktertrekken van zijn godsdienstig leven. In de godsdienstige samenkomsten van de meest uiteenloopende Protestantsche gezindten komt u een frissche levensadem tegemoet. Uit te zonderen zijn alleen de godsdienstoefeningen der Episcopaalsche kerk. Hier heerscht een koude voornaamheid en aristocratische deftigheid, doodelijk voor elke vrije levensuiting. Doch frisch en vroolijk zijn er de meeste kerkgebouwen. De spreekplaatsen vindt ge in den regel met bloemen en planten getooid, waartusschen soms — die bedenkelijke overdrijving vind ik in de Methodistenkerk te Saratoga — vogels hun vroolijk gezang doen hooren. Levendig en puntig, soms geestig en schertsend is het woord van den spreker, en de hoorders schromen niet door een gullen lach hun instemming te betuigen. Ja, meermalen hoorde ik een luid handgeklap door de kerk of de zaal weerklinken."

Het kerkbezoek heeft in Amerika een aristocratisch, luxurieus karakter. De rijke gemeenten der High-Church en der Presbyterianen in de groote steden hebben prachtig versierde kerken, met tapijten belegd en goed verwarmd, terwijl de glazen fraai geschilderd zijn en beelden de wanden versieren. Plaatsen in deze kerken worden voor duizenden dollars verkocht. In armere gemeenten volgt men die weelde van verre, of geeft men zich over aan een ander uiterste: dat van grooten eenvoud. Naast de kerken werken zondagscholen voor kinderen en volwassenen voor de verbreiding van den godsdienst, terwijl overal jongelingsvereenigingen verbreid zijn. Daarenboven bestaat er een ijverig werkende religieuse pers, die o. a. in 1878 over ongeveer 900 organen beschikte.

„De kerken zijn geheel vrij van den staat en dat wordt door velen geroemd. „Blij en vrij!" Zoo zijn dan ook vrijheid, ruimte, verdraagzaamheid een andere lichtzijde van Amerika's godsdienstig leven. Zij vloeien voort uit de onafhankelijkheid van alle gemeenten van den staat; geen enkele, die van staatswege eenige ondersteuning

geniet. In Amerika bestaat onder alle richtingen het besef, dat het lidmaatschap eener gemeente iets beteekent, dat men mede verantwoordelijk is voor haar bloei; de overtuiging, dat alle gemeenten in vrije concurrentie nevens elkander staan en een eerlijken wedstrijd hebben aan te gaan, wie het meest zal toebrengen aan het geestelijk welzijn van de maatschappij." Aldus de heer Hugenholtz. „Maar," vervolgt deze, „het streven, om elkaar de loef af te steken in 't geen vertooning maakt en schittert, doet soms pijnlijk aan. Doch wat mij daarbij trof, is de volkomen afwezigheid van dien theologischen haat, die een duivelsche haat is."

Naast de frischheid op godsdienstig gebied heerscht er een bedenkelijke oppervlakkigheid. Aan het gebrek aan zedelijken ernst paart zich gebrek aan degelijke kennis, aan soliede studie van wetenschap en kunst. De africhtingsmethode is er in vollen bloei; spoedig klaar te komen is het ideaal, dat ieder beheerscht. Daardoor hebben opvoeding en onderwijs een praktische richting, maar wat al te praktisch, te oppervlakkig. Die oppervlakkigheid kweekt eenzijdigheid, met een voorliefde voor alles, wat het gevoel in beweging brengt, de zinnen streelt, de zenuwen prikkelt. Wat sensatie wekt, wat opwindt en verbijstert, is er bij uitnemendheid geliefd.

Door dit eigenaardige volkskarakter, in verband met de eigenaardige samengroeiing der bevolking uit allerlei natiën, moeten in Amerika wel alle religies voorkomen. Ook op dit gebied heerscht er een zekere onrust, een onbestemdheid, een zucht naar iets nieuws, een lust tot het verrichten van proeven. Daardoor bestaan er een zeer groot aantal godsdienstige sekten. Laboulaye geeft in zijn geestig boekje „Parijs in Amerika" een eigenaardige voorstelling van de talrijke kerken, die hier naast elkander verrijzen. Laboulaye laat zijn held een reis ondernemen naar de kerk der Congregationalisten in New-York en een oud vrouwtje, dat hij naar den weg vraagt, geeft hem de volgende aanwijzing: „Niets is gemakkelijker, mijnheer, om dien weg te vinden. 't Is een beetje ver, maar met mijn aanduiding zult u zonder moeite de kerk vinden; let wel op de kerken aan uw linkerhand; die der Congregationalisten is aan uw rechter. Als gij nu de torens telt, kunt gij u niet vergissen. De eerste kerk, die gij ziet, is de Katholieke kapel van den H. Paulus, de tweede is het klooster der Urselinen, de derde de Episcopaalsche kerk, de vierde het klooster der Capucijners, de vijfde behoort aan de Baptisten, de zesde aan de Hollandsche Hervormden, de zevende aan de Lutheranen, de achtste aan de Methodistische Negers, de negende aan de Joodsche synagoge, de tiende is de Chineesche tempel: ge ziet hem daarginds met zijn dubbel dak en zijn klokkenspel. Zijt ge eenmaal daar, dan hebt ge den weg maar te volgen, en ge ontmoet de Mennonieten, na de Mennonieten de Duitsche Hervormden, na de Duitsche Hervormden de Vrienden of Kwakers, na de Kwakers de Presbyterianen; na de Presbyterianen de Moraviërs; na de Moraviërs de blanke Methodisten, na de blanke Methodisten de Unitariërs, na de Unitariërs de Unionisten, na de Unionisten de Tunkerianen. Dan telt gij vier kerken: eerst, die zich bij uitnemendheid de kerk der Christenen noemt, dan de Vrije Kerk, daarna die van Swedenborg en eindelijk die der Universalisten. Dat maakt in het geheel drie en twintig kerken of kapellen; de vier en twintigste, ongeveer in het midden der straat, is de kerk der Congregationalisten."

Deze catalogus van gezindten en gemeenten kan nog met even zoovele vermeerderd worden, zegt de heer Hugenholtz. Als wij dit bedenken, valt in het oog, dat het niet aangaat, in dit boek de verschillende kerkgenootschappen in hun onderscheidene nuanceeringen te beschrijven.

Het overzicht, dat wij hier laten volgen van de verschillende kerkgenootschappen volgens den census van 1890, geeft dan ook alleen de voornaamste aan. Daar de leden niet op denzelfden leeftijd in de kerkgenootschappen worden opgenomen, is de verhouding niet volkomen juist van de totale bevolking, doch slechts bij benadering.

Roomsch-Katholieken	6 257 871
Methodisten	4 589 284
Baptisten	3 712 468
Presbyterianen	1 278 332
Transporteere . . .	15 837 955

Per transport . . .	15 837 955
Lutherschen	1 231 072
Congregationalisten	512 771
Episcopalen	540 509
Hervormde Kerk (Duitsch en Nederduitsch) . .	309 458
Vrienden of Kwakers	107 208
Mormonen	166 125
Joden	130 496
Discipelen van Christus	641 051
Christians	103 722
Evangelische associatie	133 313
Duitsche Evangelische synode	187 432
Unionisten	225 281
Alle andere	486 413
Totaal . . .	20 612 806

Opmerkelijk is het, dat de Katholieke kerk zich in Amerika zoo krachtig heeft ontwikkeld. Vooral de aanzienlijke emigratie der Ieren heeft tot die uitbreiding der Katholieke kerk veel bijgedragen. In 1830 werden er nog slechts 500,000 Katholieken gevonden op een bevolking van 13 millioen. Eigenaardig is het verder, dat de Katholieke kerk in Amerika zich zeer goed schikt naar de beginselen der politieke gelijkheid, terwijl Amerikaansche geestelijken zich herhaaldelijk krachtig uitspraken voor de vrijheid.

Tegenover de Katholieken de gezamenlijke Protestanten plaatsend, zijn de laatsten in de meerderheid, doch zij worden verdeeld in een groot aantal secten. In 1880 telde men er 86,132 Protestantsche en 5975 Katholieke kerken.

* * *

Van de godsdiensten in de Vereenigde Staten willen wij enkel dien der Mormonen iets nader beschrijven, omdat deze een vrucht is van Amerikaanschen bodem en door zijn eigenaardigheden de aandacht trekt.

Mormonen of *Latter-Day Saints* (Heiligen van den jongsten dag) is de naam van een godsdienstige secte in Noord-Amerika, aldaar gesticht door Joe Smith. Joe Smith werd 23 December 1805 te Sharon in den Staat Vermont geboren. Na een afwisselend leven, waarbij hij allerlei bedrijven uitoefende, zich een tijdlang met goudgraven bezighield, groef hij, zoo luidt het verhaal, in 1823 op grond der aankondiging van een engel in den heuvel Cumorah bij Palmyra naar heilige messingplaten, welke hij in September van dat jaar heette gevonden te hebben, doch eerst in September 1827 aan het licht mocht brengen. Die platen waren bedekt met een schrift, hetwelk hij niet kon lezen, doch in de kist, welke de platen omsloot, bevond zich een wonderbril, met doorzichtige gesteenten als glazen, en deze bril stelde Smith in staat, om de geheimzinnige woorden te ontcijferen, welke hem zelfs inlichtingen gaven omtrent de toekomst. De Engelsche vertaling van die opschriften werd in 1830 uitgegeven onder den titel van „The book of Mormon" 1).

Dit boek verhaalt in een soort van bijbeltaal, dat ten tijde van koning Zedekia een vroom Israëliet, Leki, uit Palestina met zijn gezin naar Amerika was verhuisd, die hier zijn zonderlinge reisavonturen en de goddelijke voorspellingen op messingplaten grifte. Hoewel deze bijbel van Smith niets anders is dan een geschiedkundige roman, een soort „Oralinda boek", door zekeren Davison vervaardigd en als handschrift door den boekdrukker Sidney Redgon aan Smith ter hand gesteld, vond toch Smith, die als een nieuwe profeet beschouwd werd, bij velen geloof en 6 April 1830 vestigde hij een gemeente te Fayette (een stadje in den staat New-York). Kort daarna vestigde de secte zich in Ohio en telde reeds eenige honderden leden. Doch van hier werden de Mormonen verdreven en na vele wederwaardigheden, na

1) Sedert ook vertaald in het Deensch, Fransch, Duitsch, Italiaansch, Zweedsch en Spaansch, het Hawaïsch en het Maorisch.

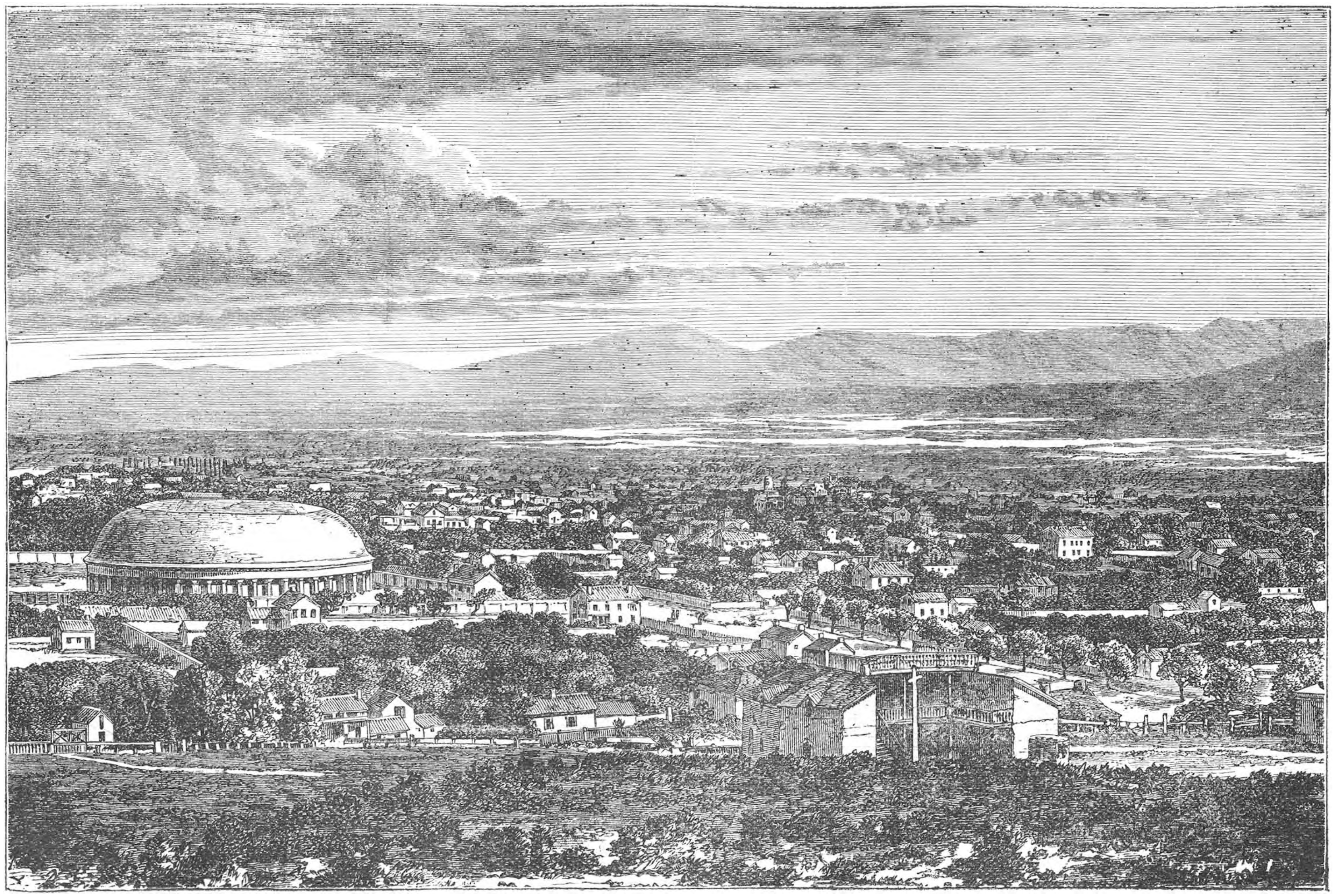

SALT-LAKE CITY.

botsingen, die zelfs op een oorlog met de andere bewoners des lands uitliepen (1846), besloten Smith en zijn aanhangers het Rotsgebergte over te trekken naar het verre Westen, waar zij zich vestigden aan het Groote Zoutmeer (Salt-Lake), waar zij den Staat Utah stichtten, die in 1850 reeds als territorium erkend werd. De hoofdstad *Great Salt-Lake City*, een station voor de naar Californië trekkende karavanen, ontwikkelde zich snel en door gestrenge orde en onvermoeide vlijt wisten zij de stad tot bloei te brengen, terwijl nieuwe bekeerlingen toestroomden naar hun land.

Tegenover den Indianenstam der Utahs, die dit gebied bewoonde, stonden de Mormonen van den beginne af in veel vriendschappelijker verhouding dan tegenover andere Amerikanen en kolonisten, die zich in Utah vestigen wilden, onder welke laatsten zij zelfs een bloedbad aanrichtten in 1857. Dit is een donkere vlek op hun geschiedenis. Doch daartegenover staan ook lichtpunten. Vooral onder het bestuur van Brigham Young, die dertig jaren alle macht in handen had, eerst timmerman was en van 1847 tot 1877 als President den Staat bestuurde en voortreffelijk regeerde, gingen de zaken der Mormonen zeer goed. Deze dictator verkreeg den eigenaardigen naam „Lion of the Lord", „Leeuw des Heeren".

Brigham Young is de eigenlijke invoerder van de polygamie der Mormonen. Wel was zij reeds in 1838 ingevoerd, doch zij werd later weder afgeschaft. Hijzelf had gedurende zijn leven 21 vrouwen, en een dezer, Elisa Young, die zich van hem liet scheiden, heeft later over haar huwelijksstaat mémoires uitgegeven onder den typischen titel: „Echtgenoote No. 19". Brigham Young was bij al die vrouwen gezegend met 65 kinderen; zijn lijkstoet werd in 1877 gevolgd door 19 treurende weduwen en 44 weezen.

De invoering der veelwijverij geschiedde op grond eener openbaring, die Brigham Young zou ontvangen hebben; zij werd als een heilmiddel voorgesteld, omdat de kinderen der geesten op aardsche lichamen of tabernakels wachtten, om tot hoogeren trap van volkomenheid te klimmen. Zonder veelwijverij is volgens hen geen verheffing van den mensch mogelijk. De verdediging der polygamie is zwak; wel beroepen zij zich op de aartsvaders van het Oude Testament, maar toch schijnen andere motieven hen geleid te hebben tot deze instelling.

Evenwel moet men zich niet voorstellen, dat alle Mormonen een aantal vrouwen hebben. Evenals bij de Turken laten de verdiensten niet aan allen toe, meer dan één vrouw te onderhouden, en eerst op lateren leeftijd is een klein gedeelte daartoe in staat. Slechts $^1/_4$ heeft meer dan één vrouw, en van hen zijn slechts 3 pCt. beneden veertigjarigen leeftijd. Echter zijn in den Mormonenstaat zoo goed als alle huwbare vrouwen getrouwd; een ongetrouwde vrouw is een uitzondering, waarop eenigszins uit de hoogte wordt neergezien en wier maagdelijke staat als iets ongepasts, als een zekere schande wordt beschouwd, zegt Wijnandts Francken.

De polygamie der Mormonen was voortdurend een steen des aanstoots voor de Amerikanen en gaf herhaaldelijk aanleiding tot moeielijkheden en verwikkelingen, die tijdens den burgeroorlog tijdelijk ophielden, maar daarna zich herhaalden. Van tijd tot tijd werden voorstellen in het Congres gedaan, om de polygamie strafbaar te stellen, doch deze werden langen tijd niet aangenomen.

De Vereenigde Staten traden na 1870 krachtiger op tegen de polygamie. Sedert 1874 mochten alleen niet-polygamistische personen als rechters en gezworenen toegelaten worden. Ook bij de Mormonen zelf ontstond een partij ten gunste der monogamie, die aangevoerd werd door Young's eerstgeboren zoon. Sedert ging het Mormonendom achteruit. Evenwel hadden de Mormonen-zendelingen alle landen der aarde bereisd en kwam er toevloed van buiten, vooral uit Schotland, Skandinavië en Wurtemberg. In Nederland vond hun leer slechts sporadisch aanhangers. In den Staat Utah bedroeg hun aantal in 1890 ruim 230,000.

Na den dood van Young werd geen opvolger voor hem gekozen en de opperste leiding opgedragen aan een college van 12 apostelen, met den Senior John Taylor aan het hoofd. Onder dezen kwam het daartoe, dat naar aanleiding der wetgeving van de Unie, welke de veelwijverij veroordeelde (Edmunds-wet van 1882, die echter nog tusschen polygamie en cohabitatie of samenwoning onderscheidde) de Mormonen voor het alternatief gesteld werden òf de polygamie op te geven, òf opnieuw te verhuizen.

Nadat de Senior John Taylor in 1887 gestorven was, trad in 1889 Welford Woodruff

aan het hoofd der Mormonen. Doch in 1890 trad het opperste Bondsgerecht op grond van genoemde wet tegen de sekte op, daar het de regeering machtigde, beslag te leggen op de vermogens. Sedert namen de „heidenen" onder de Mormonen toe, d. i. zij, die zich aan het verbod der veelwijverij wilden onderwerpen, en werden zij zelfs de meerderheid. Na dien tijd werd Utah, na lang in zijn rechten beperkt te zijn geweest, van territorium tot Staat verheven in 1896.

In Utah behoort thans ongeveer de helft der bevolking tot de Mormonen.

De godsdienstleer der Mormonen is zeer gecompliceerd. Zij beschouwen zichzelf als de eenige ware Christenen, als een verbeterde editie, uit het Christendom voortgekomen, evenals dit uit het Jodendom. De leer der zielsverhuizing en der vele werelden komt overeen met het Buddhisme, de polygamie met den Islam, het geloof aan wonderen en aan de uitdrijving des duivels met het orthodoxe Christendom, hun theodemocratie met den Mozaïschen godsdienst. Hun geestenleer is zeer ingewikkeld en onbegrijpelijk; zoo is verder hun godsdienst vol tegenstrijdigheden. Den doop dienen zij toe door onderdompeling, en eerst na het achtste levensjaar. Zij gelooven aan God, zijn zoon Jezus Christus en den heiligen geest; dat de menschen door God geroepen moeten worden door ingeving en handoplegging van hen, wier ambt het is, het evangelie te prediken en de sacramenten uit te deelen; aan een kerkelijke inrichting als die der eerste Christen-gemeente, met apostelen, profeten, herders, enz.; aan het in den bijbel opgeteekend woord van God en tevens aan het boek Mormon; dat wij rechtvaardig, waarheidlievend, kuisch, welwillend, deugdzaam en oprecht moeten zijn. God is volgens de Mormonen geen geest, maar heeft een stoffelijk lichaam en een menschelijke gedaante; naast God zijn andere goden werkzaam.

Het bovenstaande geeft eenige hunner geloofsstellingen. Wat hun maatschappelijk leven betreft, dit wordt geroemd, en daardoor is hun staat tot bloei gekomen. De Mormoon beschouwt den arbeid als eersten plicht, vlijt als een der voornaamste deugden. „Een luiaard kan niet zalig worden," luidt een artikel hunner geloofsbelijdenis. Het gevolg is, dat weinig armoede onder hen gevonden wordt en evenmin misdaden veel voorkomen.

Behalve met den landbouw houden zij zich bezig met industrie; alleen mijnwerk wordt niet door hen verricht.

Een verder kenmerk der Mormonen is hun eenvoud, afkeer van weelde en gering drankgebruik, dat sterk bestreden wordt. Jaren lang mocht zelfs geen enkel huis in Salt-Lake City opgericht worden, waar sterke drank verkocht werd. Wereldsche vermaken verbiedt hun godsdienst echter niet; schouwburgen worden druk bezocht, bals worden soms geopend met een gebed om veel dansvreugde.

De eensgezindheid en samenwerking heeft den Mormonen groote kracht geschonken; als tot een groot gezin zijn zij vereenigd, en hulpvaardigheid en weldadigheid zijn er algemeen. Gastvrijheid tegenover vreemden wordt ook ten zeerste geroemd. „Zonder een greintje terugstootende schijnheiligheid is dit volk in woord en daad zoo Christelijk als ik ooit gedacht had, menschen aan te treffen," schrijft een Engelschman van hen.

Door hun vlijt en zorg hebben de Mormonen woestenijen in vruchtbare akkers herschapen. Al mogen de godsdienstige voorstellingen menigeen tegenstaan, ongetwijfeld geeft de praktijk des levens in menig opzicht een voorbeeld aan anderen, die over hun godsdienst den staf breken.

HOOFDSTUK XXI.

DE SAMENSTELLING DER BEVOLKING VAN DE VEREENIGDE STATEN.

De Vereenigde Staten hebben de blanke bevolking verkregen door kolonisatie. Omtrent de eerste kolonisatie hebben wij reeds vroeger iets medegedeeld; wij zullen thans de latere kolonisatie volgen, hoofdzakelijk op grond van de officieele gegevens, die ons hiervoor ten dienste staan, en daarbij de ontwikkeling van dien grooten Staat nagaan.

Van 1775—1813 was de emigratie in Amerika niet aanzienlijk en bedroeg zij niet meer dan 3000—4000 personen per jaar. Na het sluiten van den vrede met Engeland begon de beweging naar de binnenlanden van Amerika toe te nemen, doch vóór 1820 bestaat er geen officieele statistiek, en men schat het aantal emigranten, dat sedert de grondvesting der Unie hier aankwam, op 245,000. Van 1820—Juli 1896 bedroeg het totaal aantal emigranten 18,010,040, zoodat het geheele aantal sedert 1775 op ± 18,255,000 kan geschat worden.

De uitbreiding der bevolking in Amerika geschiedde door immigratie en natuurlijken aanwas. Een vergelijking van beide is van belang. Het volgend overzicht geeft den aanwas der bevolking in eenige decaden, met aanduiding of die aanwas door emigratie of door natuurlijken aanwas geschiedde.

Jaren der volks-telling.	Bevolking.	Totale aanwas in de voorgaande decade.	Aanwas door immigratie.	Aanwas op 100 bewoners totaal.	Aanwas op 100 bewoners door immigratie.	Aanwas op 100 bewoners door natuurlijke vermeerdering.
1840	17 069 453	4 203 433	599 125	32,67	4,66	28,01
1850	23 191 176	6 122 423	1 713 251	35,87	10,04	25,83
1860	31 443 221	8 251 445	2 579 580	35,58	11,12	24,46
1870	38 558 271	7 115 050	2 278 425	22,63	7,25	15,38
1880	50 155 783	11 597 412	2 812 191	30,08	7,29	22,79
1890	62 622 250	12 466 467	5 246 613	24,86	16,46	14,40

Een opmerkelijk verschijnsel, uit deze cijfers blijkend, is, dat de aanwas door natuurlijke vermeerdering sedert 1840 verhoudingsgewijze is afgenomen.

Het is moeielijk de oorzaken van dit verschijnsel te leeren kennen. In landen met overbevolking zou het verklaarbaar zijn, en eveneens in landen, waar de zorg voor de toekomst zich niet krachtig openbaart. In Amerika vindt men noch het een, noch het ander. Misschien zijn de eerste cijfers niet zoo juist, zoodat men hieruit geen gevolgtrekkingen kon maken.

De samenstelling der bevolking in de Vereenigde Staten, zooals die in de laatste helft dezer eeuw was, leeren wij kennen uit de volkstellingen. Bij de volkstelling van 1850 werden voor het eerst de bewoners onderscheiden in die, welke in het buitenland en die, welke binnen de Republiek geboren waren, en sedert dien tijd is derhalve een vergelijking mogelijk. Om de tien jaren hadden de volkstellingen plaats, zoodat wij na 10 jaren nieuwe vergelijkingen kunnen maken.

In de eerste plaats een algemeen overzicht:

Jaren der volkstelling.	Totale bevolking.	In het buitenland geboren.	Procent van de totaalbevolking.
1850	23 191 876	2 244 602	9,68
1860	31 443 321	4 138 697	13,16
1870	38 558 371	5 567 229	14,44
1880	50 155 783	6 679 943	13,32
1890	62 622 250	9 249 547	14,77

Den grootsten sprong zien wij in de toeneming van het pCt. der vreemdelingen tusschen 1850—1860. Sedert 1860 is het element der in het buitenland geborenen percentsgewijze niet sterk toegenomen, van 1870—1880 was er zelfs een achteruitgang te constateeren. Toch is dit aantal nog altijd zeer aanzienlijk en nam het geregeld toe, zoodat het tusschen 1880—1890 met 2,5 mill. vermeerderde, zelfs nog meer dan van 1850—1860. Daar evenwel de bevolking der in de Republiek geborenen eveneens sterk toenam, moest het pCt. der in het buitenland geborenen wel een kleine vermeerdering geven.

De volgende tabel leert ons de landen van herkomst der vreemdelingen kennen en is van groot belang voor het inzicht in de volkselementen van de Unie. Wel geeft deze tabel niet aan, tot welke nationaliteiten die bevolking behoort, zoodat Polen uit Rusland bij Rusland worden genoemd, Bohemers als een geheel gerekend worden, enz., maar van dit verschil moeten wij afzien.

Landen van herkomst.	1890.	1880.	1870.	1860.	1850.
Britsch Noord-Amerika. .	980 938	717 157	493 464	249 970	147 711
Mexico.	77 853	68 399	42 435	27 466	13 317
Zuid-Amerika	5 006	4 566	3 565	3 263	1 543
West-Indië	23 256	16 401	11 570	7 353	5 772
Ierland	1 871 509	1 854 571	1 855 827	1 611 304	961 719
Engeland	909 092	664 160	555 046	433 494	278 675
Schotland.	242 231	170 136	140 835	108 518	70 550
Wales	100 079	83 302	74 533	45 763	29 868
Duitschland	2 784 894	1 966 742	1 690 533	1 276 075	583 774
Oostenrijk	123 271	38 663	30 508	25 061	946
Nederland	81 828	58 090	46 802	28 281	9 848
België	22 639	15 535	12 553	9 072	1 313
Zwitserland	104 069	88 621	75 153	53 327	13 358
Noorwegen	322 665	181 729	114 246	43 995	12 678
Zweden	478 041	194 337	97 332	18 625	3 559
Denemarken.	132 543	64 196	30 107	9 962	1 838
Rusland	182 644	35 722	4 644	3 160	1 414
Hongarije.	62 435	11 526	3 737	—	—
Bohemen	118 106	85 361	40 289	—	—
Polen.	147 440	48 557	14 436	7 298	—
Frankrijk.	113 174	106 971	116 402	109 870	54 069
Italië	182 580	44 230	17 157	10 518	3 645
Spanje.	6 185	5 121	3 764	4 214	3 113
Portugal	15 996	8 138	4 542	4 116	1 274
China	106 688	104 468	63 042	35 565	758
Andere landen	54 385	43 244	24 707	12 397	43 860
Totaal . . .	9 249 547	6 679 943	5 567 229	4 138 697	2 244 602

Volgens deze getallen vermeerderde de in het buitenland geboren bevolking van 1850—1860 met 84,38 pCt. van 1860—70 met 34,52 pCt. van 1870—80 met 19,99 pCt. en van 1880—90 met 38,45 pCt.

Doch hoe verhoudt zich de immigratie in Amerika tot de verschillende staten van emigratie? Ook hierover geven wij de resultaten der volkstellingen. De volgende tabel vermeldt in pCt. de toeneming der immigranten uit die landen, welke het hoofdcontingent daarvoor leveren.

Landen van herkomst.	1880—1890.	1870—80.	1860—70.	1850—60.
Britsch Noord-Amerika	36,78	45,33	97,41	69,23
Ierland	0,91	0,07	15,18	67,54
Engeland	36,88	19,66	28,04	55,56
Schotland	42,37	20,81	29,78	53,82
Duitschland	41,60	16,34	32,48	118,59
Noorwegen	77,55	59,07	159,68	247,02
Zweden	145,99	99,66	422,59	423,32
Rusland	411,29	669,21	46,96	123,48
Hongarije	441,69	208,03	—	—
Bohemen	38,36	111,87	—	—
Polen	203,06	236,36	97,81	—
Italië	312,80	157,80	63,12	188,56
China	2,13	65,71	77,26	4591,95

Opmerkelijk is in deze statistiek vooral de snelle vermindering van het aantal Iersche immigranten na 1860, die van 1870—80 zelfs niet in staat waren, het aantal door den dood verlorenen te dekken, zoodat een afneming der Ieren werd geconstateerd. Doch daar tegenover staat een snelle toeneming van het Duitsche element in denzelfden tijd van 16 pCt. in 1870—80 tot 41 pCt. in 1880—90. Bij de laatste volkstelling was het aantal Duitschers het grootst van de vreemdelingen in de Vereenigde Staten (2,7 mill.) en daarop volgde dat der Ieren (1,8 mill.). Evenals bij de Duitschers is ook de toeneming geweest bij de Engelschen en Schotten. Betrekkelijk veel aanzienlijker was de toeneming der emigranten uit Skandinavië, hoewel hun absoluut aantal niet zoo aanzienlijk is, een gevolg ook van de kleinere nationaliteit.

Als men de samentelling der in het buitenland geboren bewoners van de jaren 1850 en 1890 naast elkander plaatst, verkrijgt men de volgende cijfers in procenten:

Landen van herkomst.	1850.	1890.
Britsch Noord-Amerika	6,58	10,61
Ierland	42,85	20,23
Engeland en Wales	13,75	10,91
Schotland	3,14	2,62
Duitschland	26,01	30,11
Skandinavië	0,80	10,09
Andere landen	6,87	15,43

Onder elke honderd in den vreemde geborenen vond men aldus in 1850: 43 Ieren, 26 Duitschers, 13 uit Engeland en Wales enz., doch nog niet een Skandinaviër. In 1890 vond men onder elke honderd in den vreemde geborenen 20 Ieren (dus veel verminderd), 30 Duitschers (van 26 tot 30 vermeerderd), 10 Skandinaviërs (met bijna 10 pCt. vermeerderd).

Wij laten op de volgende pagina nog een totaal overzicht volgen van het aantal immigranten, door verschillende landen van Europa van 1821—1897 aan Amerika geleverd.

IMMIGRATIE IN AMERIKA VAN 1821—1897.

Land van herkomst.	1821—1897.	1897.
Ierland	3 818 000	28 420
Engeland	1 890 000	9 974
Schotland	3 889 000	1 883
Wales	40 000	870
Niet onderscheiden	793 000	25
Groot-Britannië	6 931 000	41 173
Duitschland	5 044 000	22 533
Zweden-Noorwegen	1 215 000	19 004
Oostenrijk	833 000	33 031
Italië	821 000	59 431
Europeesch Rusland	746 000	29 981
Frankrijk	400 000	2 107
Zwitserland	203 000	1 566
Denemarken	191 000	2 085
Nederland	131 000	890
België	62 000	760
Spanje en Portugal	64 000	2 362
Overig Europa	28 000	1 474
Totaal Europa	27 099 000	257 569
China	308 000	3 363
Overig Azië	41 000	6 299
Afrika	1 700	37
Britsch Amerika	1 047 000	290
West-Indië	119 000	4 101
Mexico	27 000	91
Centraal-Amerika	2 000	6
Zuid-Amerika	14 000	49
Atlantische eilanden	3 900	—
Australië en Polynesië	3 300	199
Andere landen	19 900	—
Totaal	1 586 800	14 435

De boven gegeven cijfers leeren ons, dat de bewoners van de Vereenigde Staten voornamelijk afstammen van Engelschen, Duitschers, Ieren en Schotten. Wil men ze onderscheiden naar hoofdgroepen, dan vindt men:

Germanen 9 millioen, Britsche Kelten $4^3/_4$ millioen, Romanen 1 millioen, Slaven $^1/_2$ millioen, Aziatische Mongolen $^1/_3$ millioen en 150,000 met gekleurd bloed gemengde Amerikanen.

Die landverhuizers worden niet gelijkmatig over de Vereenigde Staten verbreid. Elke natie schier heeft haar bijzondere voorkeur voor eenig gedeelte, hetzij door bedrijf, klimaat, verwantschap of traditie.

Aangaande de Duitschers, met de Oostenrijkers, Nederlanders, Belgen, Luxemburgers en Zwitsers tot een groote Teutonische groep vereenigd, kan men zeggen, dat zij hoofdzakelijk of in groot aantal gevestigd zijn in de noordelijke Middelstaten, tezamen 1,57 mill., waarvan 338 duizend in Illinois, 259 duizend in Wisconsin, 235 duizend in Ohio, 135 duizend in Michigan, 127 duizend in Missouri enz. Op de Noord-Atlantische Staten komen van deze groep 898 duizend, daarvan 498 duizend op New-York en 230 duizend op Pennsylvanië. De westelijke Staten en territoriën

wijzen 120 duizend Duitsch geborenen aan (61 duizend in Californië); de zuidelijke centrale Staten 114 duizend, (48,8 duizend in Texas), de zuidelijke Atlantische Staten 81 duizend; daarvan komen er 51 duizend in Maryland.

* * *

Naar de huidkleur en nationaliteit gerekend, was de bevolking in 1890 aldus samengesteld:

		Noordelijke Staten.	Zuidelijke Staten.	Westelijke Staten.	Totaal.
Inboorlingen	Blanken	31 105 585	12 558 830	2 197 608	45 862 023
	Kleurlingen	709 948	6 741 637	59 095	7 510 680
Totaal inboorlingen		31 815 533	19 300 467	2 256 703	53 372 703
Vreemdelingen	Blanken	7 928 323	520 895	672 649	9 121 867
	Kleurlingen	19 968	9 450	98 261	127 680
Totaal vreemdelingen		7 948 291	530 345	770 910	9 249 547

Naar de huidkleur onderscheidde men als kleurlingen:

Negers	6 337 980
Mulatten	1 320 060
Chineezen	107 475
Japaneezen	2 039
Beschaafde Indianen	58 806
Totaal kleurlingen	7 826 360

Nog een enkel woord over de verbreiding dier gekleurde rassen over de Unie.

Negers en Mulatten vindt men in alle gedeelten der Unie; Negers voornamelijk in Mississippi, 657,393, Virginia, 122,441, en Louisiana, 90,953. In 1890 bedroeg hun geheele aantal 7,484,264. Trots dit groote aantal is hun invloed gering. In 1860 waren van de 4,441,830 kleurlingen nog 3,359,760 in slavernij, op een uiterst lagen trap van ontwikkeling, en de politieke rechten, hun in 1870 toegestaan, zijn nog meestal woorden zonder meer. Toch is hun toestand veel verbeterd.

In het zuiden zijn de Negers bekwame arbeiders, op de plantages en in de fabrieken; in de noordelijke Staten werken zij als kellners, handwerkslieden, barbiers en huisknechts. Zelden nemen Negers een hoogen rang in. Ook de Mulatten vormen geen tusschenlid tusschen het Blanke en Zwarte ras, die nog steeds afgesloten naast elkander staan.

* * *

De heer H. Gannett, de kenner en beschrijver der Vereenigde Staten, heeft in kaarten de verbreiding der bevolking in de Vereenigde Staten voorgesteld, in verband met de factoren, die op de volksdichtheid invloed uitoefenen, als geographische breedte, temperatuur, regenval, enz., en hij toont aan, dat uitersten van temperatuur en vochtigheid nadeeligen invloed op de bevolkingsdichtheid uitoefenen. De hoofdtemperatuur der Vereenigde Staten (zonder Alaska) valt op de isotherme van 11,66°, die over het midden van een Staat loopt. Meer dan $^3/_4$ der bevolking groepeert zich in een zone tusschen de isothermen van 7° en 15,5°. Beneden 5° en boven 21° is de bevolking zeer dun gezaaid.

De regenval kan als gemiddeld 0,758 M. per jaar worden aangenomen. Ongeveer $^3/_4$ der bevolking woont in een gebied met een regenval van 0,750 à 0,1280 M. per jaar, en het $^2/_5$ der Vereenigde Staten, met minder dan 0,25 M. regenval, telt slechts $^3/_{10}$ van de totale bevolking.

De bevolking is van het oosten gekomen en is ook aan dien kant het dichtst; eerst in de laatste jaren neemt de bevolking van de Pacifische kust toe en wint dit gebied in beteekenis.

Het zuiden met het noorden vergelijkend, valt het in het oog, dat zoowel dichtheid van bevolking als middelen van bestaan verschillen. Als men het gebied ten westen van het Rotsgebergte uitzondert, heeft het noorden der Vereenigde Staten ongeveer een tweemaal zoo groote bevolking als de zuidelijke helft (39,76 millioen tegen 19,83 millioen). En toch, de zuidelijke Staten zijn in menig opzicht door natuurlijke rijkdommen ten zeerste boven de noordelijke bevoorrecht, hoewel de materieele opbrengsten vrijwel tegen elkander opwegen. De verschillen in toestanden zijn echter niet uit de natuurlijke gesteldheid voortgekomen, maar uit de historische omstandigheden. In het noorden vond men den vrijen grondeigendom, aan de kolonisten het initiatief overlatend, tegen een minder gunstig klimaat te strijden; in het zuiden vond men het groot grondbezit, den plantagebouw met slavernij der Negers, die in het noorden zich niet kon ontwikkelen.

De centra van de grootste volksdichtheid, waaromheen men naar alle zijden de dichtste bewoning aantrof, de zwaartepunten der volksverbreiding zou men kunnen zeggen, hebben zich in Amerika van het oosten naar het westen verplaatst, den loop der emigratie volgend. Bij de officieele bewerking der 10e en 11e volkstelling heeft Gannett een kaart gevoegd, waarop de bevolkings-centra van 1790 tot 1890 voor elke tien jaar geteekend zijn. Deze centra liggen alle niet ver van den 39en breedtegraad, maar zijn op bijna gelijkmatige afstanden telkens na elke 10 jaren naar het westen verplaatst. In 1790 lag dat centrum ten oosten der Cheasepeak-baai, 37 K.M. ten oosten van Baltimore, in 1800 reeds ten westen dier stad, en zoo verschoof het naar het westen; in 1850 lag het nog ten oosten der Ohio, in 1860 ten westen dier rivier, in 1880 13 K.M. ten zuidwesten van Cincinnati en in 1890 lag het te Westport, 85 K.M. ten zuidoosten van Indianapolis.

Van 1790 tot 1800 werd het 41 mijlen westwaarts verplaatst, van 1800—1810: 38 mijlen, van 1810—1820: 50 mijlen, van 1820—1830: 39 mijlen, van 1830—1840: 55 mijlen, van 1840—1850: 55 mijlen, van 1850—1860: 81 mijlen, van 1860—1870: 42 mijlen, van 1870—1880: 58 mijlen en van 1880—1890: 48 mijlen.

De snelste verplaatsing van dit centrum geschiedde in de decade van 1850—1860, de periode van de snelste toeneming der bevolking in Californië, doch na dien tijd was de verplaatsing meer normaal.

De vestiging der bevolking in stedelijk centra is van belang voor de kennis der toestanden. Het rapport van Robert Porter van 19 Febr. 1892 geeft een totaal van 3715 steden en dorpen met meer dan 1000 bewoners. Deze centra der nederzettingen hebben te zamen 26,109,074 bewoners, d. i. 41,69 pCt. der totale bevolking.

Het volgend overzicht geeft ons de toeneming der stedelijke en dorpelijke bevolking in een eeuw tijds aan. (No. 52 van het Census Bulletin van 1890).

Jaren.	Totaal.	Stedelijke bevolking.	Stedelijke bevolking in procent van de totale bevolking.
1790	3 929 214	131 472	3,35
1800	5 308 483	210 873	3,97
1810	7 239 881	356 920	4,93
1820	6 633 822	475 135	4,93
1830	12 866 020	864 509	6,72
1840	17 069 453	1 453 994	8,52
1850	23 191 876	2 897 596	12,49
1860	31 443 321	5 072 256	16,13
1870	38 558 371	8 071 875	20,93
1880	50 155 783	11 318 547	22,57
1890	62 622 250	18 823 670	29,12

Uit deze cijfers blijkt, dat de in dorpen en steden geconcentreerde bevolking vóór 1850 nog slechts 3,3 tot 8,5 pCt. bedroeg, na 1850 sterk is toegenomen, tot ruim 29 pCt. in 1890. Het aantal steden, tellende 8000 bewoners en daarboven, dat in 1790 nog slechts 6 bedroeg, nam toe tot 286 in 1880 en 443 in 1890. Uitbreiding der stedelijke bevolking is dus een verschijnsel, dat met de uitbreiding van den Staat gepaard ging.

De stedelijke bevolking is zeer evenredig over het gebied der Unie verdeeld. De Staten van Nieuw-Engeland (Maine, New-Hampshire, Vermont, Massachusetts, Connecticut en Rhode-Island) met New-York, New-Jersey en Pennsylvanië bezitten te zamen bijna de helft der totale stadsbevolking nl. 49,22 pCt. Opmerkelijk is hierbij, dat de toeneming der stedelijke bevolking hier in vroegere decenniën grooter was dan de totale aanwas, zoodat in deze Staten de landelijke bevolking verminderd is en in stedelijke overging. De snelle ontwikkeling dezer stadsbevolking in genoemde Staten is hoofdzakelijk een gevolg geweest van de reusachtige ontwikkeling van industrie en handel, welke de bevolking meer samendringt.

De geringste stedelijke bevolking bezitten de westelijke Staten en territoriën (Montana, Wyoming, Colorado, Nieuw-Mexico, Arizona, Utah, Nevada, Idaho, Washington, Oregon en Californië). Hier leefden slechts 900,370 menschen in steden, d. i. ± 4,9 pCt. der totale stadsbevolking.

In het algemeen ziet men dus, dat in de Vereenigde Staten een toeneming van de bevolking der steden ten koste van het platteland aanzienlijk is en grooter dan in dezen tijd in Europa. Grootendeels is dit een gevolg van den bouw der nieuwe steden. In 1790 bestonden er slechts 6 steden (tusschen 8000 en 75,000 inwoners), een halve eeuw later 44 steden en na een eeuw 443 steden. In 1810 vond men er 2 steden boven de 75,000 inwoners, in 1890 was dat aantal 39 geworden. In 1830 telde men er 2 steden boven de 125,000 inwoners, in 1890 zelfs 25. In 1840 had één stad in de Vereenigde Staten meer dan 250,000 bewoners, in 1890 was dat aantal 11; in 1850 één boven 500,000 inwoners, in 1890 waren er 4; in 1880 was er één stad met meer dan 1 millioen bewoners, in 1890 waren er 3 steden, die boven één millioen gingen.

HOOFDSTUK XXII.

RASSENMENGING EN NATIONAAL KARAKTER DER BEVOLKING.

In de vorenstaande pagina's hebben wij reeds aangetoond, welke elementen zich vereenigd hebben tot het ras der Amerikanen. Wij moeten dit proces der rassenvermenging nog nader nagaan en de vraag stellen, of er uit die vermenging een volk is voortgekomen, dat aan de eischen van het nationaal karakter beantwoordt.

Het is een veel verbreide meening, dat de bevolking der Vereenigde Staten in hoofdzaak Engelsch is van afkomst. Dit is niet het geval. Wel kwamen de meeste landverhuizers van 1821—1897, ruim 32 pCt. der immigranten, uit Groot-Britannië, maar hieronder waren ook de Ieren begrepen, die de meerderheid zelfs uitmaken, (zie de tabel pag. 212), terwijl 27 pCt. van de totale immigranten uit Duitschland kwamen. Van 1881—1890 kwamen zelfs 27,8 pCt. der immigranten uit Groot-Britannië en 27,6 pCt. uit Duitschland, terwijl in 1897 Italië, Rusland, Oostenrijk en Skandinavië een aanzienlijk contingent leverden.

De immigratie is nog altijd aanzienlijk; in 1890 bedroeg die voor Amerika ²/₃ van alle immigratie der aarde. De verdeeling dier vreemde elementen in Amerika betreft hoofdzakelijk de noordelijke en westelijke Staten. In de noordelijke Atlantische Staten zijn 22,3 pCt. der bevolking in het buitenland geboren (het wisselt af van 30,7 pCt. in Rhode-Island tot 11,9 pCt. in Maine); in de noordelijke Centrale Staten is 18,6 pCt. der bevolking in het buitenland geboren, (de uitersten zijn Noord-Dakota met 44,5 pCt. en Indiana met 6,6 pCt. 1) en in de westelijke Staten zijn 25,4 pCt. der bewoners in het buitenland geboren (uitersten 32,6 pCt. in Mentona en 7,3 pCt. in Nieuw-Mexico). Het zuidelijke Atlantische gebied heeft weinig immigratie gehad; slechts 2,3 pCt. waren in 1890 in het buitenland geboren (Maryland 9 pCt., Noord Carolina 0,2 pCt.). Ook in het noordelijk centraal gebied is het vreemde element zeer gering; slechts 2,9 pCt., en daarvan waren de meesten in Texas (6,8 pCt.), de minsten in Mississippi (10,6 pCt.).

De immigratie heeft gedurende de laatste halve eeuw hoofdzakelijk plaats gehad naar het westen en noorden, niet veel naar het zuiden. Door de slavernij in het zuiden was daar vóór den oorlog de behoefte aan werkkrachten niet zoo groot, en het klimaat lokte ook meer naar het noordwesten. Door dit alles bleven de instellingen van het zuiden het meest vrij van den invloed der immigranten. Dit had ten gevolge, dat noord en zuid meer tegenover elkander kwamen te staan in karakter des volks, een der oorzaken voor het ontstaan van den burgeroorlog in 1861.

De kleurlingen maakten in 1890 in de Noord-Atlantische Staten 1,5 pCt., in de Zuid-Atlantische Staten 36,8 pCt., in de noordelijke Centrale Staten 1,9 pCt., in de zuidelijke Centrale Staten 31,7 pCt. en in de westelijke Staten 0,8 pCt. uit. Hieruit blijkt, dat in de zuidelijke Staten de kleurlingen een groot pCt. der bevolking uitmaken, maar toch in de minderheid blijven.

In de Vereenigde Staten vindt men derhalve vier rassen: Blanken, Negers, Indianen en Chineezen. Van de Blanken, het hoofdras, behooren 55 pCt. tot de in het land geborenen, van ouders, die ook inboorlingen waren; 18 pCt. in het land geborenen van vreemde ouders, 15 pCt. in den vreemde geborenen. Deze elementen onderscheiden zich door afstamming en verwantschap, en de laatstgenoemde groepen

---

1) Deze geringe cijfers wijzen er op, dat hier nog weinig immigratie plaats vond.

sluiten zich nader en vaster aan bij het grond-element, de in het land geboren Amerikanen, en nemen van dezen, mede onder den invloed van klimaat, land en staatkundige verhoudingen, het Amerikaansche karakter aan. Doch ook in dat Amerikaansche openbaren zich nog de verschillende invloeden, waaruit het is voortgekomen; wij wezen reeds op pag. 187 en 188 aan, hoe het Nederlandsch element daaruit nog blijkt. Alleen in den zin, dat vele Amerikaansche eigenaardigheden ook reeds in Europa bij verschillende volken voorkwamen, kon Laboulaye zeggen: „De Vereenigde Staten zijn een nieuw rijk, maar een oude natie."

De Vereenigde Staten zijn een Babel van allerlei volken en allerlei talen. Zelfs thans, al is de hoofdtaal het Engelsch, spreken vele immigranten ook nog hun moedertaal en onderhouden die door lectuur, lezingen, preeken, enz.

In niet-Engelsche talen verschijnen er 1173 periodieken, daaronder 783 Duitsche, 71 Deensche, 66 Zweedsche, 60 Spaansche, 49 Fransche, 32 Czechische, 24 Poolsche, 19 Nederlandsche, 17 Italiaansche en 16 Hebreeuwsche.

* * *

Onafhankelijk, nl. grootendeels van de invloeden der vermenging met allerlei vreemdelingen, hebben zich in de Vereenigde Staten twee of drie volkstypen ontwikkeld. Vroeger sprak men van twee typen: de *Nieuw-Engelschen* of *Yankees* en de *Zuidlanders*, die in de Virginiërs het best vertegenwoordigd waren. Historisch heeft deze onderscheiding wel grond, omdat in Nieuw-Engeland en Virginia de kernen van twee koloniën gevonden werden, vanwaar uit ook de beweging naar het westen plaats vond. Het verschil in afstamming der bewoners van Nieuw-Engeland en Virginia, hun verschillende politieke, economische en maatschappelijke instellingen en ook hun verschil in godsdienst: de Hooge Kerk en het Puritanisme, hebben twee verschillende volkstypen uit deze oude kolonisten doen ontstaan. Later heeft de algemeene tegenstelling tusschen noord en zuid, van vrijen- en slavenarbeid het onderscheid dezer typen nog gedeeltelijk verscherpt, gedeeltelijk in een algemeene tegenstelling doen opgaan.

De naam *Yankee* wordt toegepast op de nakomelingen der oorspronkelijke kolonisten van Nieuw-Engeland, en toch wil niemand een Yankee zijn. De afkomst van dezen naam wordt verschillend opgegeven. Volgens Irving (History of New-York) beteekent dit woord in de taal van Massachusetts: „stille man", een naam, waarmede de Nederlanders in New-York de Engelsche Puriteinen noemden. Volgens anderen is die naam ontstaan uit *New-English*, welk woord de Indianen gebrekkig uitspraken en als njoe-englisch, en verkort *jenglis*, *jengli* deden luiden.

De Yankee vormt in vele opzichten een scherp contrast met den Zuidlander. De eerste is als type een wantrouwend wezen, dat alleen aan zaken en geld verdienen denkt, een man zonder hart, vervuld van grof egoïsmus, een hoekig karakter, waar men zich voortdurend aan stoot; de Zuidlander is meer open, vroolijk, ridderlijk en gastvrij. Zoo staat de Yankee niet alleen tegenover den Zuidlander, maar ook tegenover later aangekomen kolonisten. Tot aan de Mississippi toe zijn de koloniën, van Nieuw-Engeland uitgegaan, scherp te onderscheiden van die uit Virginia. De Yankees zijn tot nog toe het zuiverst van Engelsch bloed, het meest Engelsche gedeelte der bevolking, al zijn ook eenige andere invloeden daarbij op te merken (zie pag. 187).

Bij de bevolking der middelste Atlantische Staten komt nog een derde volkstype voor, tusschen beide voorgaande typen als het ware ingeschoven. Hier trad van den aanvang af het niet-Engelsche element op den voorgrond: in New-York het Nederlandsche (zie pag. 182), in New-Jersey het Zweedsche, in Pennsylvanië, Maryland en West-Virginia het Duitsche element. Wel heeft ook hier de Engelsche taal de overwinning behaald, doch het volkskarakter is een ander. De nakomelingen der Nederlanders in New-York, de *Knickerbockers* en de *Pennsylvanian Dutchmen* hebben de scherpe hoeken van het Angelsaksische ras afgesleten. De New-Yorker is het meest cosmopoliet geworden onder de bevolking der Vereenigde Staten; de Pennsylvaniër is het meest Duitsch gebleven in karakter; hij onderscheidt zich door zijn rust en zijn gematigd optreden scherp van de Anglo-Amerikanen. Philadelphia staat bij New-York, Chicago, Boston, enz., achter in ondernemingsgeest.

Dit gemengde type is in een stroom naar het westen voortgezet, ongeveer waar

de Ohio in de Mississippi vloeit. Ten noordoosten hiervan heerscht het karakter der Nieuw-Engelschen, ten zuiden dat van Virginiërs bovenal. Ook in genoemd gebied vindt men een mengingsvolk met bovenal Duitsche elementen, doch Engelsche taal; hier vindt men de sterkste bestrijding van het bekrompen inzicht der Yankees (Ratzel).

Dit tusschenvolk, uit vermenging van vele elementen ontstaan, noemt Ernst von Hohenwart in een boek over Amerika de eigenlijke Amerikanen, de hoofdbevolking des lands. In onderscheidene streken heeft het een verschillend karakter, al naarmate de een of andere nationaliteit er meer in uitkomt. Eenige algemeene grondtrekken komen echter overal uit bij de Amerikanen.

EEN AMERIKAAN.

Zoo kan men zeggen, dat de Amerikaan een praktisch mensch is, die iedere zaak van haar natuurlijke en verstandige zijde beschouwt en zich daarbij niet door gevoel of door ideale opvatting laat medesleepen. Hij is nuchter verstandsman.

De Amerikaan weet zich naar alle levensomstandigheden goed te voegen; hij leert, wat noodig is en wat hem dienst kan doen, en acht niets voor onmogelijk, wat in 't algemeen door menschen kan bereikt worden.

De Amerikaan is ijverig, verstandig, ondernemend; hij tracht met alle energie zijn doel te bereiken, en geeft zich ook even spoedig weder over aan een ander plan, als hij ziet, dat de moeite tevergeefs wordt aangewend. Slagen, die hem treffen, prikkelen hem tot nieuwen moed en krachtsinspanning: dat zag men na de verschrikkelijke branden, die Chicago in 1871 en '73 en Boston eenige jaren later troffen, waar binnen twee jaren de afgebrande gedeelten nieuwer en schooner verrezen waren.

De Amerikaan is zeer liberaal in zijn inzichten en meeningen tegenover andersdenkenden; hij strijdt weinig over beginselen en hij critiseert zelden. Over politiek spreekt hij enkel bij verkiezingen en daarna liefst zoo weinig mogelijk; over religie spreekt hij zelden, over vrouwen in het geheel niet, doch over zaken altijd. Tegenover vreemden is hij hoffelijk; hij geeft hun gaarne inlichtingen, als ze niet te veel tijd in beslag nemen, want „time is money" voor hem. De echte Amerikaan is niet zoo zelfzuchtig en gierig als de Yankee; hij leeft meer en laat ook leven, en als hij geld verdient, geeft hij gaarne veel uit. Hij is gezelliger dan de Yankee, leeft niet zoo uitsluitend voor zijn zaken, en als zijn dagelijksche arbeid volbracht is, wijdt hij gaarne den

avond aan gezelligheid. Toch is ook de Amerikaan vóór alles man van zaken, niet alleen in handel en industrie, maar ook als advokaat, beambte, handwerksman, farmer, kortom, in ieder beroep. Geld geeft hem aanzien en positie, stelt hem in staat, zijn huis aangenaam en gemakkelijk in te richten. De arbeid is hem een behoefte; zonder arbeid heeft het leven voor hem geen doel. Levert zijn zaak niet genoeg op, dan vat hij met moed iets anders aan.

Met dat uitsluitend streven naar geld gaat niet altijd groote eerlijkheid gepaard; het eergevoel is bij het grootste gedeelte der bevolking van Amerika, de Zuidlanders uitgezonderd, niet sterk ontwikkeld, en wie het bezitten, zijn ook in andere opzichten anders. Wat moraal betreft, heeft de Amerikaan een dubbelnatuur; in zaken handelt hij geheel anders dan in zijn familieleven en in zijn vriendenkring; handelingen, die men in zaken verontschuldigt, worden daar veroordeeld. En toch meent hij in zaken zoo te moeten handelen, wil hij resultaten hebben, en daar komt het op aan. Het resultaat maakt alles goed.

Ook in die bedriegerijen evenwel geschiedt alles echt Amerikaansch, op groote schaal; met kleine overtredingen in dit opzicht bemoeit hij zich niet. Zwendel op groote schaal geeft nog een zekere voornaamheid.

De Amerikaan is trotsch op zijn land; zijn land en volk houdt hij voor het beste, dat alle deugden in zich vereenigt. De staatsinrichting der Republiek beschouwt hij als zijn roem; hij spreekt gaarne van „de zegevierende Republiek” en van de „triumphant democracy”. Het huis is voor den Amerikaan het liefste, zijn familie bemint hij; geen lied is meer populair dan „Home, sweet home”. Als de Amerikaan dat hoort, wordt hij week van gemoed. Voor de vrouwen hebben de Amerikanen hoogachting, de moeder geniet schier vereering.

EEN AMERIKAANSCHE DAME.

De Amerikaan is over 't geheel groot, slank gebouwd, eerder iets stijf en onbeholpen dan elegant, doch de vermenging is zoo ver gegaan, dat men moeielijk een type kan voorstellen. Zij zijn in hun omgeving eenvoudig en mannelijk, in 't gesprek wat droog, zij spreken zonder gesticulatie. Op het uiterlijk letten zij veel; een zekere bevalligheid en goed voorkomen kenmerkt allen.

De vrouwen zijn ook eveneens van gemengd type. Over 't geheel kenmerken zij

zich door een zekere teerheid: fijn haar, zachte huid, kleine handen en ooren en in jongere jaren een fijne, slanke gestalte, met niet onschoone trekken. De Amerikaansche vrouwen houden zichzelf voor de schoonste der aarde, en o wee! wie daaraan twijfelt. De gezondheid evenwel laat er nogal te wenschen over: in geen land vindt men zooveel dokters en apothekers. De vrouwen zijn er te veel kasplanten. Zij doen alle moeite, om hun schoonheid lang te bewaren, maar toch gelukt dit niet lang. Het schoonst zijn de meisjes van 14—20 jaren; na den bloeitijd verwelken zij spoedig. Zeker draagt de zenuwachtige aard van den Amerikaan in 't algemeen daartoe veel bij.

Het karakter der vrouwen is trotsch, zeer zelfstandig, eerzuchtig, verstandig en berekenend; toch werkt ook bij hen het hart, hoewel het verstand overweegt. Het vrije verkeer tusschen beide geslachten, dat door geen stijve étiquette belemmerd wordt, ontwikkelt het zelfstandigheidsgevoel der meisjes zeer, terwijl ook de jongens door den omgang met leden der andere sekse gepolijst worden. Over 't geheel zijn zij opgewekt, geestig, aangenaam in de conversatie. Zindelijkheid, keurige kleeding, fijne manieren worden geliefd.

In hun neigingen en uiterlijk hebben de Amerikaansche vrouwen iets aristocratisch, doch dit verhindert hen niet, burgerlijke, practische eigenschappen bij zich aan te kweeken, als hun belang dit medebrengt. Gewonen arbeid evenwel verrichten zij niet gaarne; dienstmeisjes zijn onontbeerlijk in een Amerikaansche huishouding. De Amerikaansche is niet voor den arbeid, maar tot versiering des levens opgevoed; fraaie kleederen en versierselen zijn het ideaal. De geheele vinger wordt met kostbare ringen overdekt.

De Amerikaansche vrouwen hebben een hoogen dunk van hun rechten; reeds van kind af zijn zij gewend, een eigen wil te hebben; zij beschouwen zich gehuwd als boven den man staande en laten zich door dezen niets zeggen. Vrijwillig zijn zij echter tot groote opofferingen voor den man bereid. In de liefde is de man het zwakke, passieve deel, de onderworpene. De huwelijkstrouw wordt door de vrouwen hoog opgehouden.

Als een meisje huwt, krijgt het geen huwelijksgift mede, ook al zijn de ouders rijk. Een uitzet van kleederen en versierselen, geschenken van vrienden, en dat is alles. Een meisje moet uit liefde gehuwd worden. Men ziet echter ook in, dat dit nadeelen medebrengt, dat het leven meer eischt, en enkelen maakten reeds een aanvang met bijv. de gehuwde dochter een gemeubileerd huis te schenken, een som gelds mede te geven, enz.

In het huisgezin is de vrouw gebiedster, de man de uitvoerende macht, het arbeidspaard. De Amerikaansche echtgenooten worden als de beste geteekend, zeer onderdanig aan de vrouw. Bij de ontwikkelde standen neemt echter het ongehuwd blijven toe en het aantal echtscheidingen bij de armere klassen vermeerdert ook.

De Amerikaan bezit geen groote, openbare localen, waar dames en heeren uitsluitend voor de gezelligheid vertoeven, zooals Parijs, Amsterdam en de meeste groote steden. De café's zijn in Amerika niet ontwikkeld, en de restauraties worden bezocht om te eten en iets te drinken. De Amerikaansche vrouw, die geen geestrijke dranken in een openbaar locaal mag gebruiken, houdt zich daarbuiten. De zede, dat de zenuwen der vrouw niet overprikkeld mogen worden, is zoo streng, dat zelfs het rooken verboden is in localen, waar de vrouw komt. De gezelligheid bestaat hier niet in café's, maar in particuliere huizen en clubs, ja, zelfs in de kerken der kleinere steden. Het clubleven is tot een hoogen bloei gestegen in Amerika. Ieder Amerikaan van eenigen stand is lid van een of meer heeren-clubs. In New-York en andere groote steden heeft men ware paleizen, met allerlei comfort voorzien, met eet-, speel-, rook- en leeszalen, die aan de clubs behooren. Enkele dier clubs hebben tevens een politiek karakter, zooals in New-York de Manhattan-club, die democratisch is, de New-York-club en de Union-League-club, die Republikeinsch zijn. Alleen bij verkiezingen nemen de leden der club vast aaneengesloten deel aan den politieken strijd, anders niet. De dames blijven geheel buiten deze clubs; echter zijn er in den laatsten tijd ook dames-clubs opgericht.

Men zou kunnen vermoeden, dat dit clubleven het wederzijdsch verkeer der beide geslachten in den weg moet staan. Dit is niet het geval. De kern der gezelligheid ligt thuis, en nergens is gemakkelijker omgang met dames te verkrijgen dan hier.

Men kan daar vrij, ook zonder uitnoodiging, een dame, die men kent, bezoeken, om een paar uren met haar te praten, en behoeft daarbij niet te vreezen voor achterdocht. Bij dergelijke geïmproviseerde bezoeken wordt den bezoeker niets gepresenteerd, maar de Amerikaansche dames van gegoede kringen bezitten gewoonlijk geestigheid genoeg, om ook zonder dat het verblijf in haar salon tot een gezellig, aangenaam uurtje te maken.

De Amerikaan is veel minder aan den grond gehecht dan de Europeaan; hij verandert zonder veel bedenken van woonplaats, als hij denkt, zijn zaak elders met meer voordeel te kunnen drijven. Het zijn allen emigranten of nakomelingen van emigranten, en die verplaatsbaarheid zit als het ware in het bloed, terwijl de jacht op den dollar hen drijft. Hotels en boardinghouses zijn daardoor noodzakelijk in Amerika en bevatten altijd een talrijke vlottende bevolking.

De hotels in de groote steden zijn niet zelden ware paleizen. Negers vervullen gewoonlijk met veel vaardigheid de diensten van kellner. Als een Europeaan, onbekend met de toestanden, de eetzaal betreedt, wordt hij aanvankelijk schier wanhopig door de spijskaart, welke een 60 à 80 gedeeltelijk onverstaanbare namen bevat, waaruit hij kiezen moet. Afgepaste diners vindt men er niet; hij moet uitzoeken, en niet onwaarschijnlijk verlaat hij de eerste maal met een gevoel van honger de tafel. Doch de drie tot vijf maaltijden per dag brengen hem spoedig op de hoogte. Bier en wijn worden aan tafel niet gebruikt; wie deze dranken wenscht, zoekt een „Bar-room" op. Daarentegen neemt de Amerikaan bij elken maaltijd thee, koffie, melk of appel-cider. Terwijl in Europa bij het ontbijt koffie en thee een hoofdrol spelen bij het brood, vervullen die bij dat van den Amerikaan een ondergeschikte rol. Een normaal ontbijt, zooals een Amerikaan dat in een hotel neemt, bestaat uit versche vruchten, oesters en warme vleeschspijs, dikwijls met eieren in verschillenden vorm, als pannekoeken enz.

Amerika is een land van gelijkheid en democratie. Toch ontwikkelt zich hier bij de rijkeren in de groote steden een aristocratie, welke de eigenschappen der Europeesche nabootst. Daar begint een aristocratie te komen, die op geboorte roemt, genealogieën laat opmaken, oude familiewapens aanneemt. Men vindt er zelfs clubs, waar alleen zij worden toegelaten, die kunnen aantoonen, dat hun voorouders deel hebben genomen aan den vrijheidsoorlog, die tot een aanzienlijke familie behooren of veel geld bezitten. Zoo is de gelijkheid, welke voor een halve eeuw nog bestond, meer en meer verdwenen; rijken vergunnen zich reeds alle weelde en voorrechten. Alleen in het verre westen vindt men nog de vroegere toestanden van gelijkheid onder de farmers, doch in het oosten ontwikkelen zich de geldklassen met hun eigenaardigheden. In zaken is ieder nog democratisch, behandelt men elkander als gelijken, doch buiten de zaak blijkt onmiddellijk het verschil in stand of rijkdom.

In de groote steden van Amerika is het leven reeds meer Europeesch geworden. Om de Amerikanen in hun beste eigenschappen te leeren kennen, moet men hen op het land bezoeken.

De farmers leven niet in dorpen, maar ieder woont op zijn eigen hofstede, groot of klein. Daardoor leeft elke familie meer of minder op zichzelf, bovenal in de wintermaanden, en voornamelijk in het verre westen, waar de naaste buur soms mijlen ver woont en weken aaneen niemand te zien is. In de meer bevolkte streken van het oosten is het farmersleven niet zoo eenzaam: daar ontbreekt het niet aan gezellige bijeenkomsten, familiefeestjes, daar vindt men weekbladen, tijdschriften enz. Dikwijls ziet men er eenige boeken in een kastje en bovenal den bijbel. De kerk is er het middelpunt van gezellig samenkomen in een district. De jongelieden gebruiken het schoollocaal voor samenzijn, voor het houden van besprekingen, en zij leeren er reeds vroeg hun meening uit te drukken. Menig staatsman heeft in de bijeenkomsten van het dorpsschoollocaal zich in stilte voorbereid.

Zulke arme boeren als in Europa vindt men in Amerika niet. Zelfs zij, die voor loon werken, staan in Amerika niet achter bij de anderen in intelligentie en zelfbewustzijn, en als zij ijverig en spaarzaam zijn, brengen zij het er licht tot het verkrijgen van een eigen boerderij. In de landbevolking ligt de kracht der natie; landbouw is een bron van welvaart voor de Unie. Als men de prachtige boerderijen der oudere Staten ziet, vooral in New-York, Pennsylvanië, Ohio, Illinois enz., dan eerst verkrijgt men eenig begrip van de beteekenis van den landbouw.

Ook ten westen van de Mississippi, waar voor een twintigtal jaren nog enkel Indianen woonden, worden de groote prairievlakten meer en meer bebouwd, ziet men reeds duizenden fraaie farms met flinke boerenhuizen, oofttuinen enz. en ook woudboomen worden hier aangeplant, zoodat er zich een welvarende boerenstand vormt.

Evenwel, niet alles is welvaart; vele landerijen zijn zwaar met schulden belast, zoodat de kapitalist uit het oosten feitelijk de landlord is, de farmer enkel de „tenant" of huurder. De Amerikaansche farmer is eenvoudig van levenswijze, spaarzaam, gewend aan zwaren arbeid, kalm en niet zeer spraakzaam, maar intelligent en met onafhankelijkheidszin bezield. Hij vertrouwt op zichzelf, wat veelal noodig is. Des Zondags gaat hij trouw ter kerk of leest thuis in den bijbel; de maaltijd vangt aan en eindigt met een gebed. De vrouw is een ijverige huishoudster, gesteund door de dochters; dienstmeisjes heeft men er minder. Hoewel het niet aan levensmiddelen ontbreekt, is de keuken toch slecht. De kookkunst verstaan deze vrouwen niet; zelfs koffie en thee zijn slecht te drinken. Kleine pannekoeken zijn een lievelingsspijs.

* * *

Het Amerikaansche ras is voortgekomen uit de samensmelting van verschillende elementen. „De Amerikaan heeft gelukkig door de Duitsche, Fransche, Hollandsche en andere rassen, die tot zijn bestaan hebben medegewerkt, de ontbrekende bestanddeelen verkregen, die hem van natuur veel minder ruw en meer verzoenend maken dan de oorspronkelijke Brit," zegt Carnegie. Aan deze menging met vreemd bloed en aan de meer opwekkende uitwerking van een helderder klimaat, gevoegd bij het meer werkzaam zijn der krachten in een nieuw land, moeten wij het dieper doordenken en klaarder inzicht, gepaard met een vluggere behandeling van zaken toeschrijven. Want de Amerikaan is òf logisch òf zonder beteekenis. Het afwisselende klimaat met sterke sprongen heeft zeker medegewerkt tot dat vlugge, snelle, zenuwachtige, dat het handelen van den Amerikaan kenmerkt. De algemeene liefde voor de muziek, zoo eigenaardig in Amerika, is grootendeels te danken aan het Duitsche continentale element. Het geduld, de kalmte, de ijver en de eenvoud van de Duitschers waren krachtige factoren voor de ontwikkeling van een gezonden geest in Amerika.

Van de hoofdelementen der emigranten zijn de Ieren het meest vertegenwoordigd in de steden der Nieuw-Engeland Staten, New-York en Californië. Zij vormen een onrustig, bewegelijk element, vooral in fabrieken werkend, minder landbouwers. De Duitschers daarentegen waren in de eerste plaats landbouwers, doch dreven daarenboven handel, terwijl ook de geestelijke werkzaamheden door hen vooral tot ontwikkeling kwamen.

* * *

Wij mogen uit nationaliteitsliefde hier niet nalaten de vraag te stellen, welk aandeel het Nederlandsche element nog tegenwoordig heeft in de Vereenigde Staten. Wij leerden uit de statistiek op pag. 214 kennen, dat van 1821—1897 uit Nederland ruim 131,000 personen naar de Vereenigde Staten verhuisd zijn, een aantal, dat grooter is dan de bevolking der provincie Drente (130,700 in 1890) op dit oogenblik, en ongeveer gelijk staat met die van Utrecht in 1830. Wat is er van die bevolking geworden: zijn het Nederlanders gebleven? Hebben de nakomelingen der Nederlandsche volkplanters van de vorige eeuw ook het nationaliteitsgevoel en de taal van den grondstam bewaard? Is er een band blijven bestaan tusschen de stamgenooten der Nieuwe en der Oude Wereld?

Dat het Nederlandsche element invloed geoefend heeft op de bevolking, toonden wij reeds aan. Doch daarna is er een tijd van verslapping, verflauwing van het nationaal bewustzijn gekomen, zoowel bij ons als over den Oceaan, zegt Dr. Kuyper in „De Standaard" (27 Februari 1899), een tijd, toen de „Pannebakkers" zich „Pennypackers", de „Kuijpers" zich „Cowper" en „Cooper" gingen noemen, maar hierin kwam sedert zulk een keer, dat van oud-Hollandsche herkomst te zijn, thans in de oostelijke Staten als titel van adel geldt. Niet alleen in New-York, maar ook in Philadelphia en Chicago bestaat een „Holland-Society", om de oud-Hollandsche herinneringen levendig te houden. Tal van namen in Amerika, zooals o. a. die van den spoorwegkoning Vanderbilt, herinneren nog aan het land van herkomst.

Dit element of „Dutch extraction", gelijk men het in Amerika noemt, is, met name in de oostelijke Staten, dan ook nog zoo sterk, dat men in het adresboek van een stad als Philadelphia, om nu van New-York niet te spreken, op zes achtereenvolgende bladzijden achter elkander een breede reeks van honderden namen vindt, elk met *Van* beginnend; dat enkele spoorweg-stations nu nog geheel Hollandsche namen dragen, en dat tot hoog in Albany zelfs kerkelijk het oud-Hollandsche leven nog wordt voortgezet.

Ginds is men zoo tuk op zijn „Hollandsch karakter", dat de burgemeester van New-York nog in October j.l., toen hij giftig werd aangevallen, als eenig bescheid ten antwoord gaf: „Tell my opponent, that I am of an old Dutch character", en heel de pers dit kloeke antwoord nog verstond en toejuichte, zegt Dr. Kuyper.

Telkens worden wij gedwongen, aan ons verleden te denken, als we den Staat New-York doorkruisen, aldus Ch. Boissevain. Er zijn tal van namen hier, zoo van inwoners als van dorpen, steden, straten, welke ons vaderland in herinnering brengen.

Doch ook van de kolonisatie in deze eeuw zijn in Amerika de nationale elementen nog niet in het Amerikaansche opgegaan. Men vindt er nog tal van Nederlandsche kolonies, waar de Nederlandsche taal bewaard, het Nederlandsche leven geleid wordt. Belangrijke Hollandsche kringen vindt men in Michigan en in Iowa, in Illinois en Ohio, in Wisconsin en Minesota, in Kansas, Dakota en Nebraska, en zelfs in New-Jersey.

Enkel in Grand-Rapids zijn ver over de twintig kerken, waar zelfs nu nog Zondag aan Zondag in de Nederlandsche taal gesproken wordt! Een kleine dertigduizend Hollanders zijn in die éene stad bijeenvergaderd! En vlak bij Grand-Rapids de bijna geheel Nederlandsche stad, „Holland" genaamd, met tal van eveneens schier uitsluitend Hollandsche dorpen in den naasten omtrek, meest genoemd naar onze oud-Hollandsche provinciën, en als Utrecht, Zeeland, Overijsel enz. in heel Michigan en ver daarbuiten bekend.

Hoe groot het aantal Amerikanen is, die uit de Nederlandsche kolonisten van deze eeuw afstammen, valt niet beslist te zeggen. Dr. Kuyper komt tot de berekening van ¼ millioen, een cijfer, dat ons niet te groot voorkomt met het oog op het totaal aantal Nederlandsche immigranten sedert 1821, te meer, daar de Hollandsche kolonisten bekend zijn door groote gezinnen. Wij zeiden reeds, dat niet minder dan 19 periodieken in Amerika in de Nederlandsche taal het licht zien.

Bij de Nederlandsche kolonisten kan men een oudere en een jongere kolonisatie onderscheiden. De oudere kolonie vormt de oorspronkelijke Blanke bevolking van New-York. De jongere kolonie van Nederlanders vestigde zich na 1843, toen de Christelijke Afgescheidenen in Nederland vervolgd werden en velen onder leiding van den predikant Alb. C. van Raalte naar Amerika trokken.

Van zijn aankomst in Amerika, Nov. 1846, toen hij in New-York voet aan wal zette, tot zijn dood, Nov. 1876, was van Raalte de leider der nieuwe kolonie, in dien tijd gevestigd in het toen nog onherbergzame Michigan. De poelen werden afgeleid, tochten en slooten werden gegraven, het land met stoere volharding in cultuur genomen en weldra verrees de eerste kerk van het stedeke Holland, dat weldra door nieuwe emigranten tot ontwikkeling kwam. Zij vormden den grondstam eener kolonie, door later aangekomenen uitgebreid.

Deze stamgenooten beschrijft Dr. Kuyper aldus: „Uit deze koloniën van landbouwers en werklieden is een forsch, kloek geslacht opgegroeid, dat nu reeds zoover voortschreed, dat er van hun afstammelingen in de raadszalen van het land zitten, met eere voor de balie pleiten, van den kansel het volk bezielen, en als artsen, architecten met eere genoemd worden.

Er heerscht een kloek Calvinisme met een gezelligen toon en een open oog voor alle levensbelangen, met zoo iets van Doppersche stijfheid. En sociaal zijn zij in betrekkelijk korten tijd zoo ongelooflijk vooruitgekomen, dat, terwijl een ieder er bijna broodarm aankwam, ze thans bijna zonder uitzondering op eigen erf zitten en geen zorgen voor de nooddruft des levens hebben.

De kolonisten der oudere en der jongere generatie nemen sociaal een verschillende positie in. De afstammelingen der mannen van 1650 wonen meest in het oosten, behooren tot de aanzienlijksten des lands, zijn meestal mannen van groot fortuin,

behooren niet meer dan bij uitzondering tot de Dutch reformed Church, en hielden op de Nederlandsche taal te verstaan en te spreken.

De mannen van 1849 daarentegen wonen meest in het westen; zij zijn veelal landbouwers en werklieden, zijn, zonder gebrek aan eenig ding te hebben, toch op verre na geen millionnairs, behooren tot kerken van Nederlandsche herkomst, en zijn, op enkele uitzonderingen na, nog tehuis op Nederlandsch taalgebied. Toch hebben beide groepen nog een besef van nationale verwantschap, dat bij feesten aan den dag komt.

Evenwel, burgerlijk en staatkundig kan het Nederlandsche element er zich niet organiseeren. Doch de kerkelijke band houdt de nationaliteit tevens in stand."

* * *

Een eigenaardig element der bevolking vormen de Negers, die als slaven in Amerika werden aangebracht en na den burgeroorlog in 1865 zijn vrijgelaten. De eerste Negerslaven werden in 1620 naar Virginia gebracht en in 1714 berekende men, dat in het gezamenlijk gebied der Engelsche koloniën van Noord-Amerika 58,850 Negers en Mulatten gevonden werden, in 1754 reeds 294,738 Negers naast 1,485,634 Blanken, in 1770: 462,000 Negers naast 1,850,000 Blanken. De censusopgaven na 1790 geven de volgende cijfers:

Jaren.	Totaal der kleurlingen.	Procent der totale bevolking.
1790	757 208	19,3
1810	1 377 808	19,0
1830	2 328 642	18,1
1850	3 638 808	15,7
1860	4 441 830	14,1
1880	6 752 810	13,1
1890	7 638 360	11,9

De bovenstaande cijfers wijzen aan, dat het absolute aantal kleurlingen is toegenomen, doch niet in verhouding tot de overige bevolking.

De Negerbevolking leefde steeds in het grootste aantal in de zuidelijke Staten, waar zij op de tabaks-, indigo- en rijstplantages werkten, en bij de veehouders en landbouwers van Delaware, Maryland, Virginia, Noord- en Zuid-Carolina en Georgia. Met de uitbreiding der katoenteelt in de 19e eeuw breidde ook de zwarte bevolking zich uit in Florida, Alabama, Mississippi en Louisiana, en verder over Kentucky, Tennessee, Missouri, Kansas, Arkansas en West-Virginia.

Na de opheffing der slavernij ontstond er vrije beweging der Negers en veranderde hun verblijf. In volgorde naar het aantal Negers volgen thans de Staten met meer dan 100,000 Negers op elkander aldus: Georgia, Mississippi, Zuid-Carolina, Alabama, Virginia, Noord-Carolina, Louisiana, Texas, Tennessee, Arkansas, Kentucky, Maryland, Florida, Missouri en Pennsylvanië. Met meer dan 50,000 Negers zijn daarenboven nog te noemen: het Bondsdistrict, Ohio, New-York, Illinois en Kansas.

Te midden van dit grootere Negergebied bevindt zich een streek met een bijzonder talrijke Negerbevolking van ongeveer 80 pCt. van het totaal, de zoogenaamde „Black Belt", een landstreek, die zich van Zuid-Carolina en Georgia door het midden van Alabama en naar Mississippi en Louisiana uitbreidt en in Arkansas en Texas haar uitloopers heeft. Tusschen 40 en 60 pCt. der inwoners zijn in laatstgenoemde Staten Negers, en geheele complexen van dorpen wijzen een nog grooter pCt. aan. In Zuid-Carolina, Mississippi en Louisiana werden in 1890 meer kleurlingen dan Blanken geteld; op 100,000 Blanken kwamen in deze Staten respectievelijk: 151,052, 138,548 en 101,475 kleurlingen.

In dit „Vernegerd Zuiden" ontwikkelde zich een geheel nieuw volk. Het aantal Negers is te groot, om den invloed der Blanken te laten doordringen in hun wezen. Daardoor vertoonen de gemeenten niets van den wedijver, om de toestanden te

verbeteren. Zelfs met een minimum van arbeid is het leven er licht. Loonarbeid verrichten de Negers niet gaarne. Wie van de Blanken nog gebleven is, twijfelt aan de mogelijkheid, om het land tot ontwikkeling te brengen. De Negers treden terug in een toestand van „savagery", en evenals in West-Indië komen ruwe gebruiken onbeschaamd aan den dag. Aldus beschrijft Ratzel in den tweeden druk van zijn werk over Amerika de toestanden aldaar.

Wanneer de Negers zich alleen in deze gedeelten bevonden, zou het Negervraagpunt der Vereenigde Staten zich oplossen in de ontwikkeling van Negerstaten. Die toestand verklaart echter, dat er een scherpe tegenstelling, vooral in de zuidelijke Staten, tusschen het Neger-element en de Blanken moet ontstaan.

Dit blijkt uit vele zaken, want al zijn de Negers door de grondwetsamendementen XIII, XIV en XV, in werking getreden in Dec. 1865, Juli 1868 en Maart 1890, gelijk gesteld met de Blanken, in werkelijkheid zijn zij dat nog niet. De Negers zijn van sociaal contact met de Blanken uitgesloten, zelfs van het eenvoudigste. De toestand van ostracisme, waarin zij gehouden worden, verklaart het feit, waarom de Blanke arbeiders zich niet begeven naar de streken, waar de Negers gevonden worden, d. i. in de zuidelijke Staten. De Negers worden steeds op zichzelf gehouden, welke ook hun ontwikkeling zij; zij hebben hun eigen scholen, hun kerken, hun hotels, hun schouwburgen, enz.; bij de spoorwegen in het zuiden vindt men afzonderlijke wachtkamers en waggons voor de Negers en andere kleurlingen. Sommige Negers, die in het Parlement gekozen worden, verkrijgen er een officieel aangewezen zitplaats, maar na afloop der vergadering vertoont geen der medeleden zich met hen in 't publiek, en de Negerafgevaardigde keert tot zijn kring terug. Dit sociale verschil, in plaats van te verdwijnen, neemt in den laatsten tijd meer en meer toe; de Blanken van het zuiden vooral beschouwen dit ostracisme als noodzakelijk. Doch er ontstaat een rassenhaat door, die, aangemoedigd door enkele politieke clubs der Blanken en door predikanten der kleurlingen, bedenkelijke gevolgen kan hebben. Die rassenhaat en achteruitzetting zijn reeds oorzaak, dat zich jaarlijks Negers naar Liberia begeven, (zie I, pag. 362) en dat enkelen zelfs naar den Kongostaat emigreeren, onder de volken van hun kleur. Koning Leopold wordt door velen als hun beschermer, als een moderne Mozes beschouwd, die hen naar het beloofde land zal terugbrengen.

Zoo worden de Negers in moreel opzicht nog als slaven beschouwd. Als zij willen spreken in een publieke vergadering, sluit men voor hen de deur. Bij de stemming weet men door allerlei hulpmiddelen de Negers zoo goed als buiten te sluiten en hun de stemmen afhandig te maken. Het stemrecht leeren zij niet waardeeren. In de noordelijke Staten evenwel, waar hun aantal minder aanzienlijk is, worden zij niet zoo van alles uitgesloten als in de zuidelijke; daar behoeven zij geen afzonderlijke wagens, enz., te kiezen, maar ook hier hebben zij eigen kerken en scholen en zij worden niet toegelaten in de clubs der Blanken.

De emigratie der Negers zou later voor de zuidelijke Staten een ramp zijn, daar de arbeidskrachten der Negers niet ontbeerd kunnen worden. In 1880 verrichtten zij $^2/_3$ van den arbeid op de plantages, en in de fabrieken verkiest men hen boven de Blanken, zelfs in het westen en midden. In het zuiden maken de Negers bijna uitsluitend de bedienden uit in allerlei bedrijven.

Wat het grondbezit betreft, daarin deelen de Negers bijna niet; zij blijven huurders of pachters van den grond, uitgezonderd in de bergstreken van Georgia, Noord-Carolina en Tennessee, waar zij een gedeelte van den grond in bezit hebben van eenige H.A., afgelegen van de groote wegen, met een planken hut er bij. Het grondbezit in het Negerland is hoofdzakelijk in handen der Blanken. De stukken gronds, die na den burgeroorlog aan Negers werden toegewezen, zijn hun meestal weer afhandig gemaakt, daar zij geen spaarzaamheid kenden. De eigenaars der groote landbezittingen hadden ook geen zin, om land aan Negers af te staan. Zoo zullen bijv. in zuid-Carolina niet meer dan 5 pCt. der Negers grondbezit hebben, terwijl gemis aan spaarzaamheid, en een zucht tot verkwisting, als zij iets verdiend hebben, hen niet tot bezitters maken.

De aanwas der zwarte bevolking, die slechts door een geringe immigratie van de Antillen wordt vermeerderd, geschiedt vooral door de geboorte boven de sterfte, welke bij hen aanzienlijker is dan bij de Blanken. Zonder immigratie der Blanken uit Europa zouden in de zuidelijke Staten de Zwarten al lang de overhand verkregen

hebben, daar zij zelf weinig emigreeren, en in eenige Staten is dat werkelijk het geval.

Ongeveer 20 pCt. der Negers wonen niet in de zoogen. „Black Belt", maar vooral in de steden. Hier zijn zij koetsiers, voerlieden, karrenschuivers, havenarbeiders, aardwerkers, laarzenpoetsers, schoorsteenvegers, kellners en ook kleinhandelaars, handwerkslieden, enz. Hier vormen zij een klasse van dienstbaren van den tweeden rang, en zoo maken zij in de steden een veracht proletariaat uit, onontwikkeld, dat, wijl het socialismus toegang bij hen vindt, in straatgevechten niet ongevaarlijk is.

Al zijn de Negers over 't geheel iets opgebeurd uit hun slaventoestand, toch staat het te voorzien, dat er nog steeds twee klassen der maatschappij zullen blijven bestaan in Amerika, twee rassen: een lager en een hooger ras. „Gemeenlijk nog de slaafsche houding, half kruipende manieren, een schier sluipende geest bij de armeren, en bij de weinigen, die sociaal hooger waren opgeklommen, de opgeblazenheid van den parvenu, de valsche smaak van den pronker, de hinderlijke overmoed van den man, die trotseeren kan," aldus beschrijft onze landgenoot Dr. Kuyper de Negers, na een bezoek in hun woning. En de Amerikaansche correspondent der „Nieuwe Rotterdamsche Courant" van 10 Maart 1899 schrijft het volgende over de Negers:

„Het grootste deel der Amerikanen en ook de Europeanen, die eenigen tijd in dit land vertoefd hebben, zijn thans, ruim 30 jaren na de emancipatie, overtuigd, dat de kleurlingen meestal lui, haatdragend en uiterst beperkt zijn van geestvermogens, niet in staat, in den strijd om het bestaan zich met een ander ras te meten. Dagelijks kan men zich hier van die inferioriteit van dat ras overtuigen. Zij zijn ook ijdel tot in het belachelijke; het verdiende geld wordt onmiddellijk in mooie kleeren, nagemaakt gouden horlogekettingen en glimmende hooge hoeden omgezet, en het is hunne combinatie van ijdelheid en luiheid, die hen voor sommige slaafsche betrekkingen zoo geschikt maakt; mooie kleeren, den geheelen dag lanterfanten, nu en dan een fooitje verdienen, daarop spitst zich de hoogste eerzucht van den New-Yorkschen Neger-kleurling. Merkwaardig is het, dat die kleurlingen, waarin het Indiaansche element uit Mexico en de West-Indische eilanden hoofdzaak is, zooveel meer gezien zijn en dikwijls tot zeer nuttige, arbeidzame burgers opgroeien. Het schijnt de kruising van het Zwarte met het Blanke ras te zijn, die de treurigste resultaten geeft. Ook de afstammelingen van Negers en Blanken van verschillenden landaard verschillen in aanleg en karakter; die uit de Engelsche koloniën en West-Indië zijn lang niet zoo slecht aangeschreven als de gemengde rassen, welke de vroegere Spaansche, de Fransche en de Hollandsche koloniën bewonen. Te Paramaribo alleen ziet men een 30,000 dezer voormalige slaven rondloopen. Zij geven over 't geheel den brui van geregelden arbeid, en ons gouvernement weet niet beter te doen, om werkkrachten te krijgen, dan het invoeren van Javanen en Hindoe's op groote schaal.

In een land, waar de publieke liefdadigheid zoo hoog ontwikkeld is en zoo stelselmatig beoefend wordt als in Amerika, mocht men verwachten, dat er heel wat pogingen verricht worden, om het Zwarte ras uit zijn verval op te heffen. In de verschillende Staten zijn vereenigingen gevormd, die met nobele volharding in die richting werkzaam zijn. De resultaten zijn echter nog zoo gering, dat korten tijd geleden door bevoegde en invloedrijke mannen stappen gedaan zijn, om een landverhuizing in het groot van Negers en kleurlingen naar het land hunner herkomst, Afrika, op touw te zetten. De kleurlingen zelf hebben zich niet zeer ingenomen getoond met dit nog steeds hangende voorstel."

* * *

De immigratie der Chineezen in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika vangt aan in 1848, toen Californië aan de Vereenigde Staten werd afgestaan en hier de goudvelden in exploitatie kwamen. De berichten van de goudontdekking drongen spoedig naar Kanton door en in vier jaren, van 1848—1852, kwamen 20,000 Chineezen in San Francisco aan. Vervolgens schommelde de immigratie der Chineezen al naar de toestanden. In 't geheel immigreerden van 1821—1897 in Amerika 308,000 Chineezen. Doch zooals bekend is trekken vele Chineezen terug naar het Hemelsche Rijk, wanneer zij elders iets oververdiend hebben, om rustig te kunnen leven. Hierdoor vormen de

Chineezen in de landen, waar zij immigreeren, een afwisselende bevolking. In 1890 bevonden zich 107,400 Chineezen in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

De Unie is niet gesteld op deze bezoekers, die kapitaal uit het land halen en daarmede vertrekken. Daarom werden door het Congres beperkingen ingesteld tegen de Chineezen-immigratie. In Californië zijn de Chineezen uit den aard der zaak het talrijkst en in dezen Staat zijn herhaaldelijk staats- of stedelijke verordeningen van allerlei aard tegen de gehate Mongolen uitgevaardigd, om hun verblijf te bemoeielijken. In 1882 werd door het Congres zelfs een wet uitgevaardigd, die de immigratie der Chineezen voor 10 jaren verbood. Door deze wet is het aantal Chineezen aanmerkelijk verminderd; onmiddellijk vóór de uitvaardiging van genoemde wet bedroeg het aantal 150,000, in 1890: 107,000. Dit aantal zou echter aanzienlijk geringer moeten zijn, als er streng gewaakt was tegen de immigratie van het gele ras.

De Chineezen in Californië traden aanvankelijk op als goudzoekers. Doch toen dit bedrijf minder voordeelen opleverde, wijdden zij zich spoedig aan alle mogelijke ondernemingen en bedrijven, aan industrie, handel, tuinbouw, enz. en waren daarin voor de Amerikanen, door hun verschillende eigenschappen, moeielijk te overtreffen concurrenten. Dit deed vooral den strijd tegen de Chineezen ontbranden en allerlei redenen werden gezocht, om dien te rechtvaardigen.

* * *

De vrije immigratie in Amerika wordt in den laatsten tijd meer en meer aan beperkende bepalingen onderworpen. Zeer terecht wordt ingezien, dat de wassende stroom van „undesirable citizens" den gemiddelden standaard van het Amerikaansche burgerschap omlaag trekt. Men verlangt een strenger onderzoek naar de bekwaamheid en kennis van alle emigranten, ouder dan 16 jaar en lichamelijk geschikt. De emigrant moet kunnen lezen en schrijven, bewijzen geven dat hij in de eene of andere taal eenige regelen uit de grondwet der Vereenigde Staten behoorlijk kan voorlezen. Uitzondering wordt gemaakt voor personen, ouder dan 50 jaar, die ouders of grootouders zijn van een geëxamineerd immigrant boven den 21-jarigen leeftijd, die deze ouders kan en wil ondersteunen. Evenzoo mogen echtgenooten of minderjarige kinderen, al kunnen zij lezen noch schrijven, tegelijk met of later dan hun kostverdiener overkomen.

Op die wijze meent men voor ongewenschte immigranten gevrijwaard te zijn en zeker is er van Amerikaansch standpunt veel te zeggen vóór strenge bepalingen dienaangaande. Hoe verbazingwekkend ook het assimilatievermogen der Amerikanen tot nu toe geweest is, niet ten onrechte vraagt men zich af, of dit zoo zal voortduren. Het is nog niet zoo heel lang geleden, dat de emigratie van Europeanen naar het Westen in de hand gewerkt werd. Eerst in 1875 werd de invoer van gevonnisden en personen van verdachte zeden uitgesloten; vervolgens werden niet toegelaten idioten en krankzinnigen, paupers of personen, die vermoedelijk tot last van de openbare weldadigheid zouden komen; verder personen met een gevaarlijke ziekte, polygamisten en werklieden, die vóór hun komst hier te lande een contract met werkgevers in de Vereenigde Staten gesloten hadden — dit alles afgezien van de afzonderlijke wetten op de immigratie van Chineezen, die steeds verscherpt zijn geworden. Niettegenstaande dit lange lijstje van uitgeslotenen werden in de laatste 6 jaren slechts 14,156 personen teruggezonden, van het totaal der aspiranten, dat 2,137,667 bedroeg. Men mag het echter voor waarschijnlijk houden, dat een veel grooter aantal eenvoudig is weggebleven, uit vrees teruggezonden te worden.

HOOFDSTUK XXIII.

TEGENWOORDIGE MAATSCHAPPELIJKE TOESTANDEN.

Amerika maakt geen uitzondering op den regel, dat de bevolking in beschaafde streken zich meer en meer naar de groote steden richt. Niettegenstaande de groote landelijke ontwikkeling zijn de steden ook hier gedurende de laatste halve eeuw sterker aangegroeid dan de bevolking op het platteland. Wij wezen daarop reeds op pag. 216 met cijfers; thans moeten wij die groepeering der bevolking in de steden iets nader nagaan.

In het noordoosten der Unie is de stadsbevolking overheerschend. De Yankee in de Staten van Nieuw-Engeland is bijna geheel een stadsmensch of is het in de laatste kwart eeuw geworden; het geheele land is in enkele gedeelten schier verstedelijkt, zoo dicht grenzen de steden aan elkander. Het dicht bij elkander liggen der steden in Nieuw-Engeland valt ieder Europeaan direct in het oog, te meer, daar men dit in een nieuw land niet verwacht. In geen land der Oude Wereld heeft men zulke stads-centra als hier, zelfs niet in Engeland. De steden zijn er minder een resultaat van langzame ontwikkeling dan van snel opschieten: sommige zijn wezenlijk gesticht. De bescherming, welke door hooge invoerrechten op Europeesche artikelen werd verschaft, had tengevolge, dat deze hoog in prijs werden. Een ondernemend man richtte een fabriek op in een landelijke streek, de boerenbevolking werd hierdoor getrokken, en spoedig was er een stad verrezen, waren de boeren voor een gedeelte in stadsbewoners omgeschapen. Op die wijze zijn tal van steden ontstaan.

De bouw der steden in Amerika is een veel ruimere dan in Europa. Oude vestingen, zooals in de Oude Wereld, vindt men hier niet. Daar de steden vrij aangelegd werden op de vlakte, waar grond in overvloed was en geen hooge prijs daarvoor betaald behoefde te worden, kon men in de steden groote gedeelten overlaten voor genoegens, die als parken, lommerrijke kerkhoven enz. werden ingericht.

In den totaalindruk der Amerikaansche steden, zegt Ratzel, komen vooral vier verschijnselen uit. Het zijn de rechte en breede straten, het drukke verkeer, de gemiddeld geringe grootte der huizen en de scherpe afzondering van woonstraten en kantoor- en winkelstraten. Het groot aantal en de geringe grootte der huizen is bovenal eigenaardig in de werkelijk groote steden als Philadelphia, dat in dit opzicht eenig is onder de groote steden, en New-York. Deze eigenaardigheid berust op de gezonde voorliefde der Amerikanen voor gesloten, zelfstandige huizen, voor familiehuizen, en draagt zeker veel bij tot het lichamelijk en geestelijk welzijn der bewoners. Dit stelsel was echter op den duur niet vol te houden, met de uitbreiding der bevolking in de groote steden, met het toestroomen van lieden van allerlei slag. Zoo nemen in de nieuwe gedeelten van New-York en de andere groote steden thans ook de moderne kazernehuurhuizen een groote plaats in, waar de bouwgrond geëxploiteerd wordt.

In de kleine steden treedt het nette en zindelijke meer op den voorgrond. Vele huizen zijn met voorliefde uit wit geverfd hout gebouwd en de tuinen geven aan de steden een landelijk karakter. Op het platteland dragen de farmershuizen, die op de meeste plaatsen niet dorpachtig bij elkander gebouwd, maar op oud-Saksische wijze verstrooid staan, weinig bij tot wijziging van het landskarakter. De blokhuizen, welke de eerste pioniers in de bosschen bouwden, vindt men slechts in enkele streken van het westen, doch de ijzeren „frame houses” volgen de voorttrekkende emigranten.

Echter enkelen geven nog aan de primitieve blokhuizen de voorkeur, die veel voordeelen aanbieden, in den zomer koeler, in den winter warmer zijn.

Ruïnen vindt men in Amerika niet, in den romantischen zin, dien Europa daaraan hecht. Langs de schoone oevers van de Ohio, den Amerikaanschen Rijn, ziet men nergens de overblijfselen van oude bouwkunst op de heuvels aan den oever verrijzen. Toch is Amerika niet zonder ruïnen, ook al zijn het geen ridderburchten. In verlaten petroleum-gewesten, vervallen plantage-distrikten, in de uitgeputte goud- en zilvermijnen van Californië vindt men nog ruïnen, doch zonder de sagen van ridders en jonkvrouwen.

De volksdichtheid in de kommen der steden is door den ruimen bouw in Amerika minder dan in de Europeesche steden. Parijs bijv. met 2,3 mill. inwoners in 1890 bezit een kom van 78 K. M². en telde dus 30,200 bewoners per K. M².; New-York met 1,710,715 inwoners aldus slechts 16,319 bewoners per K. M²., terwijl Philadelphia, met 1,046,964 bewoners op 315 K.M²., een stedelijke volksdichtheid heeft van 3,324 per K.M²., Chicago met 1,099,133 bewoners op 471 K.M². van 2,334 per K.M².

Ondanks de snelle uitbreiding der bevolking in Amerika vindt men uit de statistiek nog enclaves, die zelfs voor een groot gebied een vermindering der bevolking aanwijzen. Van jaar tot jaar groeit de uitwijking der bevolking.

Ondanks de haast en den weinigen smaak, waarmede in de Nieuwe Wereld alles verricht wordt, stelt men er toch het aanleggen van versieringen op hoogen prijs.

In Amerika gaat het bouwen snel; steden worden als uit den grond gestampt. En toch vindt men er niet den revolutiebouw onzer nieuwe stadswijken, smakeloos en zwak. Bij den bouw der reusachtige huizen wordt zelfs de smaak niet vergeten en naar æsthetisch schoon gestreefd. Van het bouwen van al de huizen eener straat onder één lijst is hier geen sprake. Geld wordt er niet gespaard en rijk afgewerkte gevels, trappen met ornamenten als voorsprong zijn geen zeldzaamheid. En daarenboven wordt door het „steel-framesystem" de bouw sterk.

EEN HUIS MET TIEN VERDIEPINGEN.

De Amerikaansche architectuur bereikt haar hoogtepunt in de Kapitolen, Stadhuizen, Courts, Kerken, Universiteitsgebouwen, Godshuizen en Clubs. Bij een gebouw als de Cityhall te Philadelphia vallen onze stadhuizen in de schaduw.

Zelfs in steden van 10,000 inwoners draagt heel de stad een grootsch aanzien. Breede, lange boulevards, groote, ruime dwarsstraten, vóór elk huis een tuin, en bijna ieder huis een villa.

Reusachtig is de stedelijke uitbreiding in Amerika in de laatste halve eeuw. Streken, welke voor vijf decenniën nog woest lagen, zijn thans met groote bevolkingscentra overdekt. Eenige voorbeelden mogen dit verduidelijken. Volgens Dr. Swainson Fischer bewoonden geen vijfduizend Blanken in 1835 de uitgestrekte landstreek tusschen het Michigan-meer en de Stille Zuidzee, een landstreek, half zoo groot als Europa. En thans is zij als het ware bedekt met een landbouwende bevolking en bevat zij vele dichte steden, waaronder Chicago (1,099,850 inwoners in 1890), St. Paul, Milwaukee, om niet te spreken van de steden aan de kust van den Grooten Oceaan, als San Francisco (298,997). Omtrent den staat Wisconsin, die een gedeelte dezer landstreek beslaat, schreef een lid der Wisconsin Historical Society: „In den zomer van 1836 kampeerde ik met een metgezel bij den oorsprong van het Mendota-meer; er was toen binnen 20 mijlen van dat punt bijna geen enkele Blanke te vinden, en met uitzondering van een enkele familie, geen enkele binnen de tegenwoordige grenzen

van Dane County, een uitgestrektheid van twaalf honderd en veertig vierkante mijlen." Dane County, toen een wildernis, bevatte in 1880 een bevolking van meer dan 60,000, terwijl Wisconsin er 1½ millioen had.

Van de 50 grootste steden der Unie, met meer dan 36,000 zielen in 1880, bestonden er in 1830 vijftien nog niet; zij waren nog niet gesticht, en de plaatsen, waar zij liggen, waren nog onbewoonde prairie of een dorp met een fort en eenige blokhuisjes. Chicago was voor 70 jaren nog slechts een handelspost, waar strikkenspanners en Indianen hun buitgemaakte huiden tegen sterken drank en krijgsvoorraad inruilden. In 1833 waren de straten van de stad afgebakend, maar had men nog niets aangelegd, zelfs geen slijkachtigen weg. Doch de groei van dezen kleinen paddenstoel, zegt een schrijver, was zoo verbazend snel, dat men in 1846 berekende, dat vóór 8 jaar (in 1838) de grond, waarop de geheele stad Chicago staat, had kunnen gekocht worden voor een som, die in 1846 gevraagd werd voor een uitgestrektheid van zes voet, aan een der straten. In 1840 telde Chicago 4500 inwoners, in 1850: 30,000, in 1860: 112,000 en in 1890 meer dan 1 millioen.

San Francisco heeft een soortgelijke geschiedenis gehad. In 1844 hadden zich hier op een onvruchtbare vlakte aan de kust der Stille Zuidzee vijftig menschen neergezet in blokhuisjes. Eenige walvischvaarders en handelaars uit het noordoosten bezochten soms deze nederzetting, teneinde voedingsmiddelen en kleeren te verruilen voor talk, huiden en hoorns. Langzamerhand nam de groei van dat pasgeboren dorpje toe en in 1847 werden daar eenige plekjes grond aan den waterkant verkocht voor £ 10 tot £ 20 per stuk. Zes jaar later stegen de prijzen zeer en brachten perceelen van minder waarde reeds £ 1600 tot £ 3200 op. Zeven en dertig jaren waren voldoende, om de nederzetting van 50 personen tot een bloeiende stad te maken met ¼ millioen inwoners, thans telt het bijna 299,000 inwoners.

Jersey City, tegenover New-York, kwam even snel op; in 1840 telde het 300 zielen, in 1880: 120,720, in 1890: 163,000. Brooklyn is van 12000 zielen in 1830 tot 566,000 in 1880 en tot 806,300 in 1890 aangegroeid.

Milwaukee, thans een stad met 204,500 inwoners (1890), bestond in 1834 slechts uit twee blokhuizen en in 1836 vinden wij haar beschreven als een gehucht van ongeveer 300 inwoners. Enkel de sporen der Indianen-paden leidden naar de stad; wegen vond men er anders niet. In 1840 kon de stad zich beroepen op een steenen huis, een klein woonhuis van één verdieping; in 1841 begon de inscheping van graan en sedert heeft de stad een groote vlucht genomen.

Zoo zouden wij kunnen voortgaan met de snelle uitbreiding der bevolking in enkele gedeelten te schetsen. Ontstonden in de oude koloniën steden door de nijverheid, in het binnenland was het de natuurlijke ligging van handelspunten, gevoed door de productie van den landbouw en de veeteelt, die groote centra der bevolking deed opkomen.

* * *

De geschiedenis heeft met de wijze der samenstelling van de bevolking samengewerkt, om bij de Amerikanen een praktisch karakter te ontwikkelen, dat zich in alles openbaart. Daardoor is de Amerikaan een leerend en wel een veel leerend mensch. Zijn kijk op de wereld, zijn praktische begrippen maken hem duidelijk, dat kennis macht is, nl. wanneer die kennis niet ontaardt in schoolsche waanwijsheid, in pedanterie op hetgeen men meent te weten. Daardoor heeft het onderwijs steeds een groote beteekenis gehad in de Amerikaansche koloniën en werd het op hoogen prijs gesteld. „Educate the people" was de eerste raad, dien Penn gaf aan de volkplanting, die hij grondvestte; „Educate the people", dat was het testament, hetwelk Washington aan de natie naliet, welke hij gered had, zegt Macaulay in zijn „Speeches". En dit beginsel heeft steeds in de Nieuwe Wereld bovenaan gestaan, zoowel bij de oude kolonisten als bij den lateren Staat.

De Hollanders, die zich aan de Hudson nederzetten, wijdden onmiddellijk hun aandacht aan het onderwijs; de West-Indische Compagnie schreef voor, dat het plicht was, goede en geschikte predikanten, schoolmeesters en ziekentroosters aan te stellen. In het reglement, dat voor Nieuw-Nederland in het jaar 1638 gemaakt werd, staat, dat „elk ingezetene zulk aandeel in de belasting zal betalen als later

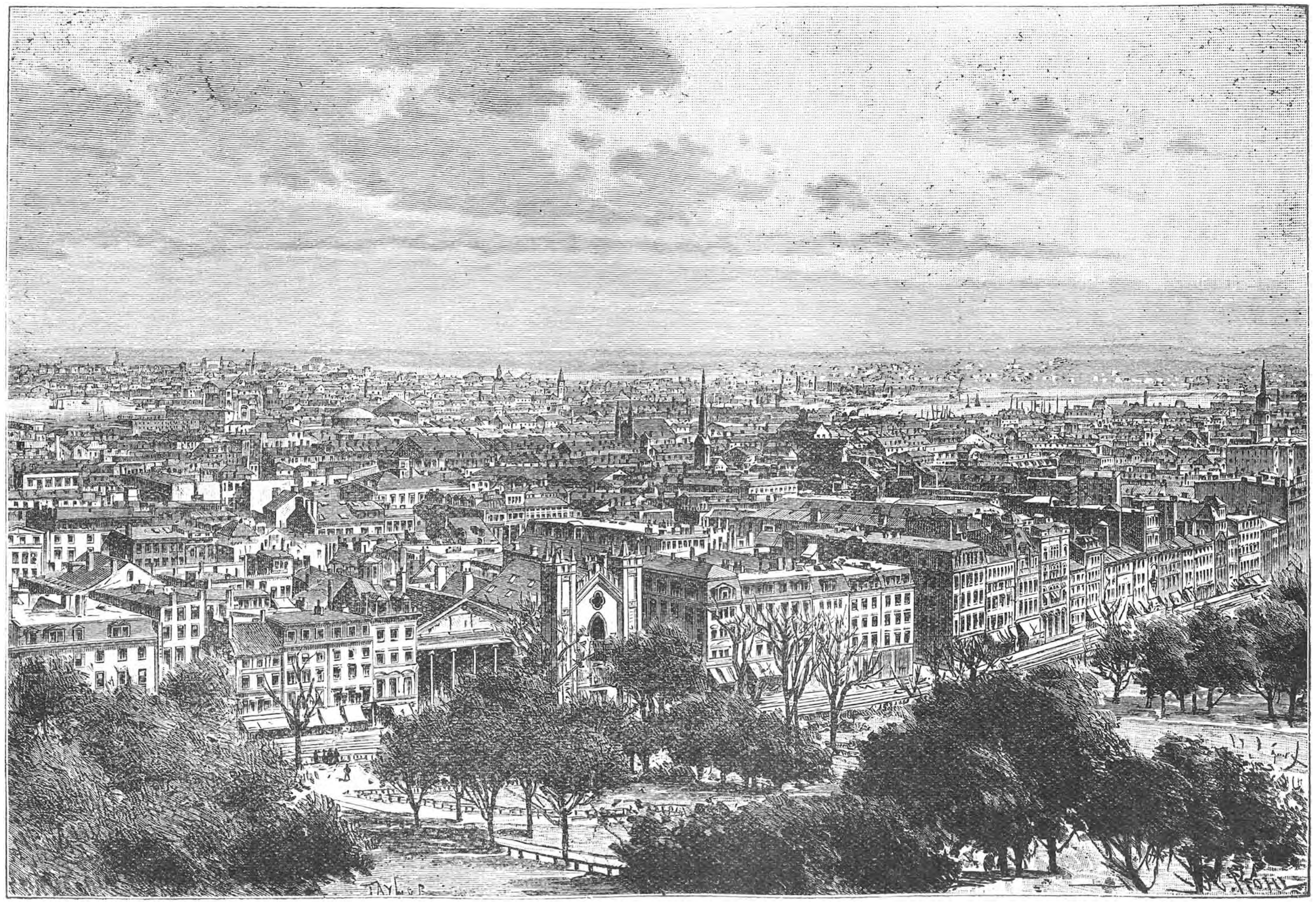

GEZICHT OP BOSTON.

noodig zal blijken voor het onderhoud van schoolmeesters." De gemeentebesturen van Nieuw-Amsterdam en van de Hollandsche steden op Long-Island zorgden goed voor de volksschool; in 1659 ontboden ze uit Holland een Latijnschen schoolmeester, die uit de stadskas betaald werd. De leerlingen, die de Latijnsche school bezochten, betaalden den meester zes gulden per kwartaal, doch de lagere school was kosteloos.

De pelgrimvaders, die Nieuw-Engeland grondvestten, richtten te Boston reeds spoedig een kostelooze volksschool op. In 1642 werd te Massachusetts een schoolwet vastgesteld, waarin o. a. gezegd werd, „dat in iedere gemeente, waar de Heer het aantal huisgezinnen tot vijftig heeft doen toenemen, onmiddellijk iemand moet worden aangesteld, om al de kinderen te leeren lezen en schrijven. Zijn bezoldiging zal worden betaald òf door de ouders of voogden, òf door de inwoners in het algemeen."

In 1700 werd in Connecticut bepaald: „Ouders en voogden van kinderen zijn verplicht te voorkomen, dat eenig kind of leerling niet in staat zal zijn, Gods heilig woord en de weldadige wetten der kolonie te kunnen lezen, en tevens, hen op te leiden tot een of ander wettig beroep of betrekking, onder boete voor overtreding." Men ziet, dat de leerplicht, zelfs voor vakonderwijs, in Amerika al van ouden datum is. Zes jaren na de stichting van Boston werden 400 pond sterling toegestaan voor de stichting van een hoogeschool. In den Staat Massachusetts werd het onderwijs op de scholen verplichtend en algemeen vrij gesteld; in 1665 bezat iedere stad een vrije school, als zij meer dan 100 families bevatte, waar hooger onderwijs gegeven werd. In Connecticut was iedere stad, die niet op zijn minst drie maanden per jaar school hield, strafbaar met boete.

Niet in alle koloniën was het aldus. De staatkunde van het aristocratische element, waarmede Virginia was opgescheept, was een geheel andere. Sir William Berkeley schreef, twintig jaren nadat volgens de wet in Nieuw-Engeland de vrije scholen waren opgericht: „Goddank, dat er geen vrije scholen, noch drukkerijen zijn, en ik hoop, dat wij ze in geen honderd jaar zullen hebben. Want onderwijs heeft ketterij, ongehoorzaamheid en verschillende gezindten in de wereld gebracht en de drukkunst heeft hen verspreid."

Dergelijke woorden hadden geen gevolg; de praktische Amerikaan stelde andere eischen, en het onderwijs ging er meer en meer vooruit.

* * *

De zorg voor het onderwijs in de Unie is niet aan den centralen Staat opgedragen, maar aan de afzonderlijke Staten, doch de grondwet van 1789 erkende reeds, dat de regeling van het onderwijs een nationaal belang was. De centrale regeering heeft dan ook de middelen weten te vinden, om het onderwijs te bevorderen, zonder zich aan usurpatie van macht schuldig te maken.

Reeds in de akte van organisatie van het ten N.W. van Ohio gelegen territoriaalgebied van 1785 werd bepaald, dat de 16e sectie (een vierk. mijl) van iedere township van het publieke land voor het onderhoud der volksschool moest bestemd worden. In de beroemde ordonnantie van 1787, de definitieve regeling van het N.W. territorium, werd die bepaling vernieuwd en zelfs gronden voor onderhoud van universiteiten toegewezen. Een wet van 4 Sept. 1841 bepaalde, dat een aantal Staten landschenkingen verkregen, welke bovenal ten doel hadden, het onderwijs te verbeteren.

Dergelijke maatregelen nam het Congres van tijd tot tijd later, aldus het bewijs leverend, dat ook de centrale regeering het onderwijs met alle haar ten dienste staande middelen trachtte te bevorderen.

Het beginsel, dat een deel der publieke landerijen wordt aangewezen, om het onderwijs te behartigen, wordt nog toegepast bij de nieuwe nederzettingen, nl. 9 vierk. mijlen in elke township, waarvoor een onderwijsfonds gevormd wordt.

De regeling van het onderwijs in de onderscheidene Staten is verschillend, en het onderwijs staat er op zeer verschillenden trap. In het algemeen staan de vroegere slavenstaten en bovenal de eigenlijke plantagestaten, wat het onderwijs betreft, achter. Schoolplicht is in enkele Staten wettig geregeld, in andere niet. De openbare meening evenwel is reeds jaren lang uitgegaan van het beginsel, dat ieder kind kosteloos het lager onderwijs moet kunnen ontvangen. De kostelooze neutrale school is een instelling, waarop de Amerikanen trotsch zijn.

De Vereenigde Staten zijn echter op hun weg naar het algemeen vrij onderwijs niet aan godsdienstige tegenwerkingen ontsnapt. „Gelukkig,” zegt Carnegie, „heeft de tegenkanting tegen dit stelsel zich slechts tot een sekte beperkt, nl. de Roomsch Katholieke, terwijl alle andere gezindheden zich vereenigd hebben, om het vrije onderwijs met allen ijver te ondersteunen. De ontevreden Katholieken waren zelfs in de stad New-York, waar zij machtiger zijn dan ergens anders in de Unie, niet sterk genoeg, om het niet-leerstellig onderwijs, dat de openbare scholen overal in Amerika kenmerkt, te weren. Gewoonlijk worden, eens per dag, bij wijze van openbare oefening, eenige verzen uit den bijbel gelezen, zonder er uitlegging van te geven. Hierin ziet niemand een beleediging en iedereen, met uitzondering der Katholieken, is tevreden, omdat men begrijpt, dat de openbare school niet de eigenlijke plaats is voor godsdienstig onderricht. Het onderwijs wordt door geheel Amerika als van zulk een levendig belang voor het kind beschouwd, dat zelfs de strenge tucht der Roomsche kerk niet sterk genoeg is, om de Katholieke ouders te verhinderen, hun kinderen naar openbare scholen te sturen.”

De openbare scholen worden grootendeels door directe belastingen onderhouden, en geen belasting wordt zoo gaarne betaald als die voor de school, terwijl een gedeelte wordt gevonden in de opbrengst der schoolgronden.

Terwijl dus het lager onderwijs als een werk der gemeenschap wordt beschouwd, is dat met het middelbaar en hooger onderwijs in verschillende graden, de „high schools”, niet het geval. De uitgebreide scholen en de hoogere scholen bestaan van de gelden, die de leerlingen opbrengen, en zijn grootendeels bijzondere inrichtingen. Sommige zijn door de staatswetten bevoegd verklaard, graden en diploma's te verleenen, die erkend worden, doch die inrichtingen verschillen in de onderscheidene Staten zoozeer, dat ze moeielijk te vergelijken zijn. Ook de inrichting der universiteiten is zeer verschillend.

De millionnairs der Republiek hebben haar met een groot aantal inrichtingen voor opvoeding begunstigd. Hiertoe behooren o. a. de Hopkins Universiteit, de Cornell Universiteit, de Vanderbilt Universiteit, het Packer Instituut, het Wellesley College, het Smith College, het Peryn Mason College en het Stevens Instituut. Elk dezer heeft vele millioenen dollars gekost. Het is eigenaardig, dat de dollarman door dergelijke instellingen zijn naam gaarne vereeuwigd ziet.

Het volksonderwijs is in Amerika nog geenszins algemeen. In 1880 was 13,4 pCt. der bevolking boven 10 jaar niet in staat te lezen, 19 pCt. niet in staat te schrijven; in 1890 bedroeg het aantal analphabeten 13,3 pCt. onder de bevolking boven de 10 jaar. Het grootste aantal van dezen moet bij de gekleurde rassen gezocht worden. Het volgende staatje licht dit toe.

	Totaal in 1890.	pCt. der totale bevolking.	Bevolking van 10 jaar en ouder in 1890.		
			Totaal.	Analphabeten.	
				Totaal.	pCt.
Blanken, in het land geboren	45 862 023	73,2	43 144 187	2 065 003	6,2
Blanken, niet in het land geboren . .	9 121 867	14,6	8 786 887	1 147 571	13,1
Kleurlingen . . .	7 638 360	12,2	5 482 485	3 112 128	56,8
Totaal . . .	62 622 250	—	57 413 559	6 324 702	13,3

Behalve bij de gekleurde rassen is het aantal analphabeten het grootst bij de vreemdelingen.

Een eigenaardig verschijnsel in de Vereenigde Staten is de beteekenis van het vrouwelijk element bij het onderwijs. In 1895—96 bestond het onderwijzend personeel van de „public common schools” uit 130,366 onderwijzers en 269,959 onderwijzeressen. Aan de „public high schools” waren werkzaam 7,226 onderwijzers en 8,474

onderwijzeressen. Uit deze cijfers blijkt, dat het aantal onderwijzeressen grooter is dan dat der onderwijzers. De Amerikaan heeft met zijn onrustigen geest, met zijn zoeken naar voordeel, over 't geheel niet veel lust in het onderwijzersbaantje; het land biedt een ruim veld, om zijn krachten meer productief aan te wenden.

De openbare bibliotheken zijn een onderwerp van veel zorg. Het „Bureau of Education" maakt in het rapport van 1896 melding van 4026 openbare bibliotheken, (ieder meer dan 1000 deelen inhoudend) te zamen met 33,051,872 boekdeelen, welk aantal sterk toeneemt.

Wetenschappelijke instellingen, door particulieren gegrondvest, vindt men er vele. Vooral bekend is het „Smithsonian Institution for the increase and diffusion of Knowledge", uit de nalatenschap van den Engelschman Smithson gesticht in 1846. De hoofdtaak van deze instelling is wetenschappelijke onderzoekingen te publiceeren. De Bibliotheek bevat 680,000 deelen. Zoo hebben meer rijk geworden Amerikanen groote bibliotheken gesticht, sterrenwachten gebouwd (Lick-observatorium) enz.

* * *

In de Unie is de landbouw niet alleen de hoofdbron van de welvaart in den tegenwoordigen tijd, maar ook de machtige factor van de opkomst der koloniën in het verledene. Ceres is de voornaamste Godheid der Republiek; haar bewijst de Amerikaan zijn diepste gehoorzaamheid, zegt een Amerikaansch schrijver.

Met uitzondering van het W., waar de Spanjaarden in Texas, Nieuw-Mexico en Californië de rancho-stelsels invoerden, en eenige streken, waar de mijnontginning domineerde, zijn alle koloniën der Vereenigde Staten als landbouwkoloniën ontstaan, en ligt in den landbouw de verklaring hunner ontwikkeling. Zij, die alleen naar goud en dergelijke kostbaarheden zochten, waren spoedig teleurgesteld, en daardoor hielden de Spanjaarden hier geen stand.

De koloniën in Nieuw-Engeland en verder in het oosten der Vereenigde Staten waren van den aanvang af landbouw-koloniën en reeds zeer vroeg werden producten van den landbouw uitgevoerd. In den tijd van den vrijheidsoorlog was de landbouw in de oostelijke Staten reeds aanzienlijk uitgebreid en waren tabak, tarwe en maïs de hoofdproducten, die naar Europa en West-Indië werden uitgevoerd. Evenwel bedroeg in dien tijd de in bebouwing genomen oppervlakte niet meer dan 20 millioen acres.

Ook in de eerste halve eeuw na de vrijwording werd bovenal de ontwikkeling van den landbouw op den voorgrond gesteld en de cultuur van katoen, suikerriet, maïs en indigo sterk uitgebreid. Vroeger dan ergens elders leerde men in Amerika hierbij gebruik maken van machines. En met de uitbreiding van de bevolking werd steeds een grooter landoppervlakte onder den ploeg genomen en ontwikkelde zich ook meer en meer de veeteelt.

Wij laten hier eenige cijfers volgen, welke de uitbreiding van het bebouwde land aantoonen.

	1850.	1860.	1870.	1880.	1890.
Het geheele getal acres als boerderijen.	293 560 614	407 212 538	407 735 041	536 081 835	632 218 619
Ontgonnen acres	113 032 614	163 110 720	188 921 099	284 771 042	357 616 755
Getal boerderijen	1 449 073	2 044 077	2 659 985	4 008 907	4 564 641
Gemiddelde grootte der boerderijen .	303	199	153	134	138

Uit deze cijfers blijkt nu, dat de landbouw met reuzenschreden is vooruitgegaan. Sedert 1850 is de oppervlakte lands, als boerderijen gebruikt, ruim vertweevoudigd. De gemiddelde grootte der boerderijen is afgenomen, hoewel in het laatste decennium ook in dezen weder eenige toeneming viel te ontdekken. Die afneming in grootte had evenwel met versnippering niets te maken, maar had enkel ten gevolge een toenemende intensiteit der cultuur. Maar toch is het stelsel van groote hoeven in Amerika algemeen, en hierdoor kan nergens zooals hier van machinale hulp bij den landbouw gebruik gemaakt worden, waarvoor de effen bodem der prairieën bevorderlijk is.

Bij die uitbreiding van den bebouwden grond, een toeneming, welke die der bevolking overtreft, moest de Unie wel een groot overschot van zijn granen voor de wereldmarkt leveren. In de jaren na 1840, toen Europa door misgewas werd getroffen, werd Amerika de korenschuur van Europa. De zoogenaamde „surplus cornstates" werden in de laatste halve eeuw naar het westen verplaatst. Terwijl in 1849 van de totale tarwe-opbrengst, 100 mill. bushels bedragend, 52 mill. uit de Atlantische Staten kwam, 44 uit de Centrale Staten en 5 mill. ten W. der Mississippi, was in 1884 de verhouding, bij een opbrengst van 512 mill. bushels, als volgt: 12 : 36 : 52, dus nagenoeg omgekeerd. De graanbouw is geheel naar het W. verplaatst.

Van grooten invloed op de vestiging was het stelsel der „public lands", der openbare landerijen, die tegen een prijs van *f* 3—*f* 6 de acre (1 acre = 0,9 H.A.) werden verstrekt. Aan de spoorwegondernemingen werden groote gedeelten van deze publieke landerijen uitgegeven, en daardoor had men hier het omgekeerde stelsel van den aanleg der spoorwegen van de Oude Wereld. Terwijl in Europa alleen spoorwegen werden aangelegd door dicht bevolkte gedeelten des lands, waar aan het nieuwe verkeersmiddel behoefte bestond, werden in de Vereenigde Staten spoorwegen aangelegd door onbewoonde gedeelten der verkregen publieke landerijen, om deze voor bewoners toegankelijk te maken en door den verkoop der landerijen en door het zich hieruit ontwikkelend verkeer winsten te behalen.

„Public lands", waarover nog niet beschikt is, worden gevonden in 24 Staten en 4 territoriën. Over deze gronden kan alleen het Congres beschikken, en verschillende bepalingen zijn vastgesteld, waaronder de Staten van deze landerijen gebruik kunnen maken.

Tot beheer van de groote oppervlakte der „public lands", der staatslanderijen, werd in 1812 de „*General Land Office*" ingesteld, aan welks hoofd een „*Commissioner*" staat. Het is een belangrijk ambt geweest, doch na verloop van tijd zullen deze staatslanderijen ten einde raken.

De eerste taak bestond in het opmeten en indeelen der staatslanderijen. Dit geschiedde volgens een eenvoudig, meetkunstig systeem. Op afstanden van 6 mijlen werden parallelle lijnen van het O. naar het W. en van het Z. naar het N. getrokken, en de op die wijze ingesloten quadraten verkregen den naam van *townships*, dus staatsgebieden. Deze townships hebben doorloopende nummers, van N. naar Z. door Arabische, van O. naar W. door Romeinsche cijfers aangeduid. Elke township wordt op dezelfde wijze in 36 *secties* en elke sectie in 16 deelen van 40 acres ingedeeld.

Naarmate men meer overtuigd werd, dat de bewoning van het achterliggende land een staatsbelang is en in het voordeel van de geheele bevolking, werd de verkoop dier landerijen bevorderd door den Staat en het verkrijgen van onaantastbare rechtstitels op den grond voor de bewoners vergemakkelijkt.

In 1841 werd het recht van voorkoop (pre-emption), door het Congres geregeld en bepaald, dat meerderjarige burgers en immigranten, die verklaarden burger te willen worden, het voorkooprecht konden verkrijgen op ¼ sectie tegen den minimum prijs, als zij de bebouwing van den grond aanvingen en niet elders in een Staat 320 acres bezaten. De President bepaalde, welke landerijen, waarop geen recht van voorkoop werd uitgeoefend, publiek verkocht zouden worden.

Den 20en Mei 1862 kwam de „homestead law" tot stand, die gunstig gewerkt heeft. Volgens deze wet kunnen meerderjarige burgers der Vereenigde Staten of zij, die hun voornemen te kennen geven dit te willen worden, van de tot voorkoop bestemde landerijen 160 acres tweede soort grond tegen 1,25 dollar of 80 acres eerste soort tegen 2,50 dollar de acre als „homestead", als huisstede, verkrijgen, mits zij de verklaring (affidavit) afleggen, dat zij het land zelf bebouwen, er zich op vestigen zullen en het niet in 't belang van een ander trachten te verwerven. Wanneer men vijf jaren op dit land gewoond en het bebouwd had, werd het hierdoor het volle en vrije eigendom van den bewoner.

Verder werd bij de wet van 3 Maart 1853 aan den President het recht gegeven, voor havens, samenvloeiing van rivieren en andere gunstig gelegen plekken de gronden te reserveeren voor den aanleg van steden. Deze gronden werden in bouwterreinen ingedeeld en verkocht. Zoo werden in de Vereenigde Staten de plaatsen der nieuwe steden door de Regeering aangewezen.

Daarnaast bestaan nog de „Timber-Culture Acts" van 1873 en 1878. Het doel met deze wetten is de uitbreiding van bosschen in de Unie te bevorderen. Zij geven het recht aan ieder kolonist, die in twee jaren 5 acres bosch heeft geplant, op een huisplaats van 80 acres, of, als hij 10 acres bosch heeft geplant op een huisplaats van 160 acres.

Op die wijze is getracht steeds meer en meer van het staatsland in cultuur te brengen. Wij wezen er reeds vroeger op, dat in iedere township 2 secties van 640 acres land zijn gereserveerd, om voor de kosten van het onderwijs te dienen.

Van de openbare landerijen in de Vereenigde Staten is nog een aanzienlijke oppervlakte beschikbaar. De generale Landcommissaris berekende in 1891, dat er nog 586,216,861 acres open waren, van welke nog slechts 282,772,439 waren uitge-

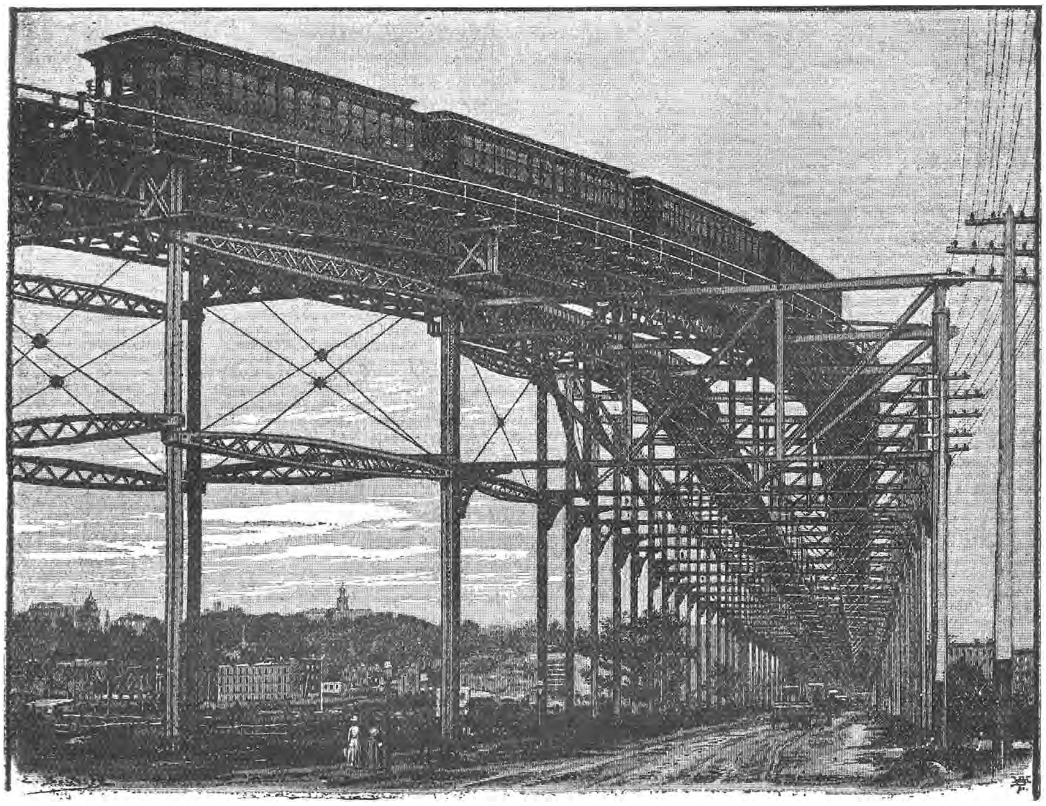

EEN BOCHT VAN DE ELEVATED RAILWAY, 8e AVENUE, 110e STRAAT, IN NEW-YORK.

meten. In Illinois is geen enkele acre openbaar land meer in de hand van den Staat, in Missouri daarentegen nog 1,151,463 acres; in Iowa slechts nog 20,000 acres, in Kansas 755,701 acres, in Nebraska nog 11,226,534 acres. In Minesota omvatten de openbare domeinen nog 2,902,034 acres uitgemeten land, in Washington zelfs nog 19,646,316 acres, verder in Wyoming 49,010,060 acres, in Utah 36,205,100 acres, in Noord-Dakota 30,397,400 acres, in Zuid-Dakota 10,241,498 acres. In Nevada beschikt de Bondsregeering nog over 50,804,540 acres, in Nieuw-Mexico over 56,350,326 acres, in Montana over 64,804,627 acres. Aan de Pacifische kust zijn nog 53,922,718 acres in Californië en 38,270,228 acres in Oregon beschikbaar. Ook in het zuiden heeft de regeering nog groote landoppervlakten ter beschikking: in Alabama 1,105,060 acres, in Arkansas 4,902,319 acres, in Florida 5.624.326 acres en in

Louisiana 1,358,853 acres. Verder in Michigan 832,707 acres en in Arizona 40,699,052 acres. Wel is waar is een groot gedeelte dezer landerijen onbebouwbaar, bestaande uit rots, moeras, zandverstuiving enz., doch ook aanzienlijke gedeelten zijn uiterst vruchtbaar en wachten slechts op den ploeg, om goede oogsten te geven.

Reusachtig is de economische ontwikkeling der Vereenigde Staten in deze eeuw. De overvloed van natuurlijke rijkdommen, welke hier nog ongeëxploiteerd lagen, konden onder den invloed der moderne verkeersmiddelen tot de levende kracht der economische beweging worden.

De uitbreiding van den landbouw, die wij beschreven, leverde het handelsmateriaal voor de Unie. Met den landbouw nam ook de handel in aanzienlijke verhoudingen toe, en hij werd gevoerd langs kanalen, die hoe langer hoe dieper in het binnenland doordrongen. In korte woorden kan de geschiedenis van den handel worden verhaald. De uitvoer bedroeg in 1790: $ 20,000,000, bereikte $ 60,000,000 in de volgende veertig jaar tot 1830, en in de halve eeuw na 1830 steeg die tot 725,000,000, om in 1897 een bedrag van 1,032,007,603 te bereiken. De netto invoer bedroeg in 1790 een waarde van $ 22,5 mill., in 1830 van 75 mill. en in 1897 van $ 764,7 millioen. De invoer werd sedert 1790 *drie en dertig maal vergroot*, de uitvoer *een en vijftig maal vergroot*, cijfers, die duidelijk spreken van het economische vermogen van dezen Staat, voor de koopkracht van het volk. Niettegenstaande de groote uitbreiding der industrie in Amerika, neemt toch de invoer van buiten toe, maar veel meer breidt zich de exportatie uit. Tot hoofdartikelen van den uitvoer behooren de landbouwproducten (in 1896/97 voor 683 mill. dollars, van den totalen uitvoer van 1032 mill. dollar).

De drijfkracht voor die buitengewone uitbreiding van den landbouw en den uitvoer vormen de moderne verkeerswegen, vooral de sporen. Ook hierin heeft de Unie een buitengewonen voortgang gemaakt. Eigenaardig is het, dat de spoorwegen alle het bezit zijn van particuliere maatschappijen, die een fellen economischen strijd met elkander voeren.

In 1827 werd de eerste spoorweg in de Unie aangelegd tot transport van steenen uit steengroeven, in 1833 werd het eerst de stoom als drijfkracht voor spoorwegen gebruikt tusschen Amboy en Bordentown in New-Jersey. Toen eenmaal de aanleg was begonnen, ging het snel verder: in 1856 had de Unie reeds 37.000 K.M. spoorweg, in 1881: 105,716 K.M. en in 1893: 281,934 K. M. Wij wezen er reeds op, dat de spoorwegondernemingen bevorderd werden door landsuitgiften, en aan dien maatregel hebben de spoorwegkoningen een groot gedeelte van hun kapitaal te danken. In 1888 had de Unie 40 K.M. spoorweglengte op 10,000 bewoners, en het Duitsche Rijk slechts 8.8 K.M., Nederland 5,5 K.M., cijfers, die de beteekenis van de spoorwegen van de Unie in het licht stellen.

* * *

De omstandigheid, dat in de Vereenigde Staten zulke groote uitgestrektheden staatsland waren, die tegen geringen prijs in eigendom konden verkregen worden, had ten gevolge, dat een groot aantal gebruikers ook eigenaars zijn van den grond. In 1890 waren er 4,767,179 families, die boerderijen in gebruik hadden. Van dezen waren er 3,142,746 families, welke tevens eigenaars waren (2,255,789 boerderijen vrij en 886,957 onder hypotheek) terwijl 1,624,433 families gehuurde boerenplaatsen in gebruik hadden. Die verhouding is buitengewoon gunstig en wijst op een gezonden economischen toestand in Amerika. Van de 12½ mill. huisgezinnen woonden er in 1890 meer dan 6 mill. in een eigen huis. En als men de doorsnede der huwelijken vergelijkt, valt in het oog, dat schier alle meisjes op den huwbaren leeftijd een huwelijk sluiten en bijna geen enkele ongetrouwd blijft.

De goedkoope wijze, waarop grondbezit kon verkregen worden, goede, vruchtbare gronden, was de bron van den gezonden grondslag, van de ontwikkeling van den boerenstand in Amerika, en geen land ter wereld kan hiermede concurreeren. Landerijen, waar in dertig jaren niet gedacht werd aan bemesting en die toch goede opbrengsten gaven, vindt men er in overvloed. Het is zeker, dat hier een stelsel van roofbouw werd toegepast, dat er uitputting van gronden plaats had, maar ook hierin komt verbetering.

De beschouwing van het landbezit brengt ons tot de vraag naar de sociale toestanden. Het is niet gemakkelijk, of liever niet mogelijk, hieromtrent met enkele woorden een volledige inlichting te geven. De Vereenigde Staten vertoonen een complex van toestanden, die het moeielijk maken, den socialen en economischen toestand te overzien.

Hoe is de economische toestand der bevolking in Amerika? Dr. Kuyper zegt hieromtrent het volgende:

„Te zeggen, dat er in Amerika geen armoede wordt geleden, ware overdreven. Maar wie de diepe ellende van het pauperisme in de achterhoeken van de Europeesche hoofdsteden leerde kennen, voelt zich toch verrast, in de Vereenigde Staten een maatschappij te vinden, die tot dusver nog altoos aan den eigenlijken vloek van het pauperisme wist te ontkomen.

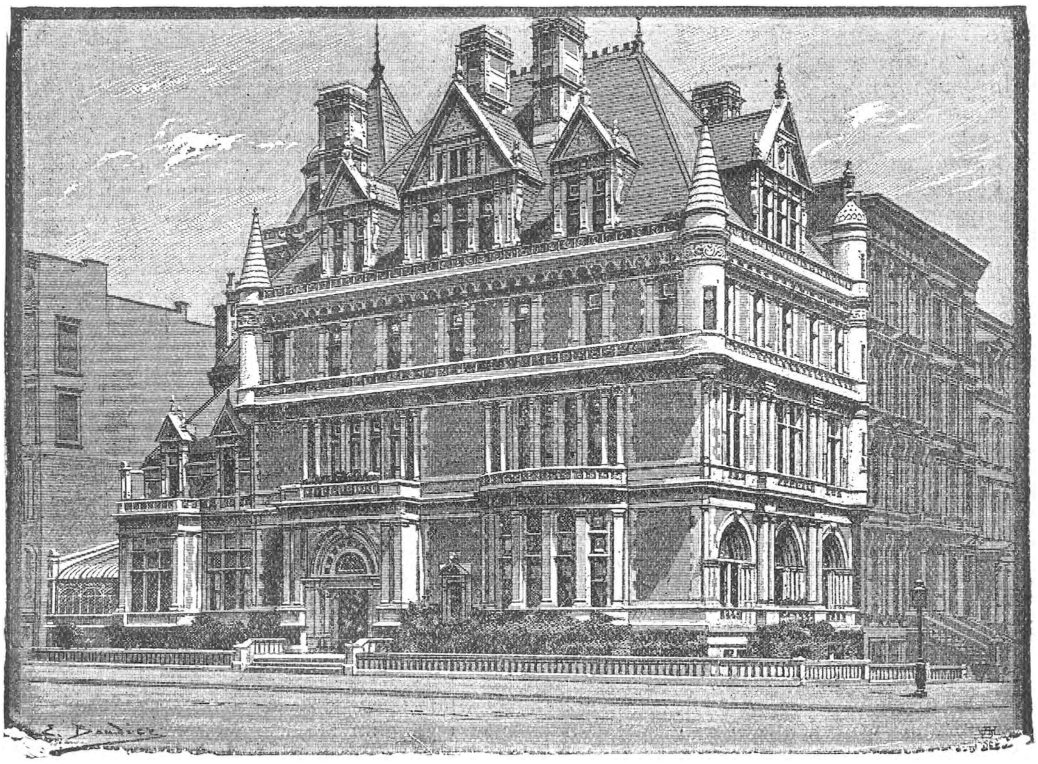

VROEGERE WONING VAN CORNELIS VANDERBILT, TE NEW-YORK.

Wat hier „lagere klasse" heet, bestaat aan de overzij van den Oceaan eenvoudig niet. Er is in den spoortrein geen derde klasse, doch slechts één klasse. De werkman onderscheidt zich niet door de kleeding; heel de bevolking eet vleesch, zelfs tweemaal per dag. De stedelijke regeering te Baltimore betaalde aan een straatwerker (bricklayer) *f* 10.— per dag. En al is dit loon niet overal, toch zijn de verdiensten overal, op het platteland zoowel als in de steden, toereikend voor een behoorlijk onderdak, toereikende kleeding en goed voedsel. Op vele plaatsen staan de arbeiderswoningen op een lijn met die van onze kleine burgerij. En de mare, dat het hooger loon tegen de duurdere levenswijze opweegt, berust op dwaling. Wel zijn huishuur en kleeding duurder in prijs, maar het voedsel is er goedkooper dan bij ons, vooral het vleesch. Wel bestaat er bij de rijke standen een groote luxe, maar den gewonen levensstandaard mag men hiernaar niet afmeten. In de kleinere steden van het

Westen leven aanzienlijke ingezetenen zeer fatsoenlijk van *f* 2400 per jaar. Zelfs in een stad als Des Moines, de hoofdstad van Iowa, kostte in een prachtig hotel het verblijf bij drie warme maaltijden per dag niet meer dan *f* 7.50, zonder verplichting wijn te drinken."

Die oordeelvelling geeft zeker vele lichtzijden aan. Doch schaduwzijden ontbreken ook hier niet.

Er zijn pessimisten, die beweren, dat het pauperisme en de geweldige concentratie van groote kapitalen hier scherp tegenover elkander staan. In 1890 wordt de rijkdom, la puissance, zooals men zegt, der Vereenigde Staten gerekend op 162¼ milliard gulden, wat per hoofd (het Indianen-Territorium niet mede gerekend) geeft gemiddeld 2590 gulden. Maar de helft van dit vermogen is het bezit van ± 25,000 individuen, dus van niet meer dan 1/1600 der totale bevolking. Groote kapitalen in één hand, van particulieren en maatschappijen, dat is het economisch karakter van Amerika. Jay Gould, de koning der spoorwegkoningen, liet voor kort 800 millioen gulden na; de rijkdommen der Vanderbilts zijn eveneens wereldbekend.

De monopoliën van personen en maatschappijen waren de oorzaken van die groote opeenhoopingen der kapitalen en zijn het gedeeltelijk nog. Zoowel natuurlijke monopoliën van mijnen, evenals kunstmatige monopolies door kunstig in elkander gezette groote Trusts, zooals de „Standard Oil-Company" werken tot dat doel mede en de concurrentie tegen deze is niet vol te houden.

Bij de industrie is het salaris der betrokken werklieden en beambten sedert 1850 zeker toegenomen; het gemiddelde bedroeg in 1890 *f* 1200 per persoon, een toeneming, die grooter is dan in West-Europa.

Voor de landbouwers is de verlaging der graanprijzen een zware slag geweest, en talrijke bezittingen zijn met hypotheken zwaar belast, terwijl de gronden in prijs verminderden. Vele bezitters moesten daardoor in de eerste jaren na 1890 hun bezittingen verkoopen.

Een groot nadeel wordt den landbouw toegebracht door de speculatieve operaties der spoorwegmaatschappijen, die hun tarieven telkens veranderen met het oog op de opdrijving der aandeelen. De boeren zijn voor den afzet van het graan en vee van deze afhankelijk, en een economische strijd is hieruit ontstaan, die ook de farmers heeft genoodzaakt, de handen ineen te slaan en zich tot den economischen oorlog te vereenigen. Hieruit is een League ontstaan der *Grangers*, gegrondvest in 1867, die in 1873 1/3 mill. leden telde.

De bekende statisticus Mc. Carty heeft in zijn werk „Annual Statistician" van 1891 den rijkdom van verschillende Staten met elkander vergeleken en komt tot de volgende resultaten:

Landen.	Totale rijkdom in mill. Pond Sterling.	Gemiddelde rijkdom per hoofd in Pond Sterling.
Groot-Britannië	10 000	270
Nederland	987	240
Vereenigde Staten van Noord-Amerika.	13 750	219
Frankrijk	8 060	218
Denemarken	366	198
Zweden	977	152
België	806	145
Duitschland	6 323	140
Griekenland	211	107
Oostenrijk-Hongarije	3 613	95
Spanje	1 593	93
Portugal.	371	86
Italië.	2 351	82
Rusland.	4 343	53

Uit deze cijfers, die, wij behoeven het niet te zeggen, geenszins absoluut juist zijn,

maar toch betrekkelijke waarde hebben om te vergelijken, blijkt, dat in gemiddelden rijkdom per hoofd Britannië, Nederland en de Vereenigde Staten bovenaan staan in de rij.

* * *

Dat in Amerika, het land der democratie, waar uit alle landen zich voortdurend personen vereenigen, die met de economische toestanden in hun vaderland niet tevreden zijn, de theoretische bespreking der sociale vraagstukken tot machtige bonden moest aanleiding geven, bonden, die van tijd tot tijd door strikes en andere middelen optraden, valt te verwachten. Ook in Amerika, het land met de groote kapitalen, ontstond de klassenstrijd, welken men in de Oude Wereld vond. Zoo vormden zich hier allerlei soorten van vak- en arbeiders-vereenigingen, waarvan vele de Engelsche „trades-unions" tot voorbeeld namen, met dit onderscheid, dat in het Amerika der gelijkheid geen verschil wordt gemaakt tusschen „skilled labor" en minder soort van werk. Deze lichamen vereenigden zich weder tot allerlei verbonden, waarvan de „Federation of organized trades and labor Unions of the United States and Canada", die eenige honderdduizenden leden telt, de voornaamste is. Bekend is ook de vereeniging der „Knights of labor". Deze vereenigingen wisten in den loop der jaren door strikes en andere middelen den duur van den arbeidsdag te verkorten. Het was de „National Labor Association", die sedert 1866 haar agitatie over het gebied der Vereenigde Staten uitbreidde en het beginsel propagandeerde: „acht uren arbeid, acht uren slaap, acht uren voor ontwikkeling en genot." Natuurlijk kon dit ideaal niet verwezenlijkt worden, maar verkorting van arbeidstijd werd toch in vele bedrijven ingevoerd, zoodat de arbeidsdag van 10 uren meest algemeen is.

Nevens de genoemde arbeiders-vereenigingen hebben ook de sociaal-democratische en de anarchistische denkbeelden in Amerika wortel gevat. De eerste werden vooral verbreid door de Duitsche immigranten, die, van theoretisch socialisme uitgaande, bij de arbeiders-partijen niet zelden een verbreiding voor hun theorieën vonden. Vooral de macht van het grootkapitaal, waardoor eenige weinige menschen, als zij willen, hongersnood brengen in duizenden huisgezinnen, en de spoorweg-, olie-, suiker-, koren- en veekoningen machtiger zijn dan de vorsten in Europa, geeft niet zelden aanleiding tot bedenkelijke contrasten, tot gegronde grieven en ontevredenheid. Al is er meer kapitaal, al is er meer genieting gemiddeld voor ieder, toch doet de tegenstelling in toestanden den klassestrijd ook hier ontbranden.

Evenwel is de toestand der arbeiders in Amerika over 't geheel beter dan in de Oude Wereld, zooals uit de loonstatistieken bij de volkstelling van 1880 blijkt. Ook onze landgenoot, Dr. Kuyper, velt, naar aanleiding van zijn bezoek aan Amerika, een gunstig oordeel over den toestand. Hij zegt in „De Standaard" van 6 Februari 1899 het volgende:

„Onbekrompener levenslot heeft de geestelijke ontwikkeling van de lagere standen in Amerika op ongemeene wijze bevorderd.

De arbeider, zelfs te platten lande, die in het spoor zijn blad of tijdschrift zit te lezen, is er geen uitzondering op zijn stand, maar alledaagsch verschijnsel. Wie van handenarbeid leven moet, gaat daarom in Amerika nog niet in zijn stoffelijke bezigheid onder. In het arbeiden met de hand wordt niets verlagends gezien, maar dan eerst eert die arbeid er den trouwen werker, zoo hij toont door *de meerderheid van zijn geest* vrij over de stof, die hij bewerkt, te heerschen. Hij mag er niet in opgaan, hij mag er niet onder staan. Uit de hand moet geoefendheid en kracht, maar ook uit den blik van het oog een zin en wil spreken, die de materie van zijn ambacht aan hem onderwerpt.

De werkman van Amerika voelt zich vrijer. Hij weet, dat hij door zijn patroon, zooal niet als evenknie en gelijke, dan toch als man en burger wordt geëerd, en heeft daarom geen behoefte, om door de brutaliteit der verlegenheid zich aan de drukkende meerderheid van zijn patroon te onttrekken.

Natuurlijk bespreken we hier alleen den man, die zijn vak verstaat, en doelen niet op de „*unskilled labourers*". Maar wie een *skilled labourer*, gelijk Amerika hem vormt, in zijn zooveel betere *conditie* en hoogere *positie* wil leeren kennen, bezoeke b.v. Pullman-city, vlak bij Chicago. En dan hebt ge de rijen flinke huizen langs de

breede straten slechts aan te zien en uw blik te laten gaan over den drom van werklieden, gelijk ze op schafttijd uit de fabriek komen, om u aanstonds te overtuigen, dat ge hier met een hooger soort sociale existentie te doen hebt. Vlak bij Pullman-city ligt Roseland, een dorp, in hoofdzaak door werklieden uit Holland gesticht, en nu behoeft ge u slechts van den levenstrant in zulk een dorp op de hoogte te stellen, om als met één oogopslag het verschil te meten, dat tusschen het leven van onze werklieden in de achterbuurten en het leven van den Amerikaanschen werkman bestaat.

Ze zijn minder afgesloofd. Ze zien er physiek beter uit. Hun oog is intelligenter, hun houding fierder en vrijer. Ze stellen belang in alle hoogere vraagstukken. Ze zijn op de hoogte van de sociale en politieke vraagstukken van den dag, en weten er ter dege goed over mee te spreken, veel beter zelfs dan de gewone burgerman, die in Holland achter de toonbank staat. Thuis hebben ze meer ruimte, en in vrouw en kinderen beter gezelschap. Want niet alleen, dat ze meer vertrekken ter beschikking hebben, en dat die vertrekken beter gemeubileerd, en hun vrouw en kinderen beter gekleed zijn, maar ook hun vrouwen weten van meer af, en zien er minder *unweiblich* uit dan zoo menige afgebeulde en uitgeteerde vrouw uit den werkenden stand ten onzent. Degelijk gesprek is in zulke gezinnen geen utopie meer.

Meer dan eens is het schrijver dezes dan ook voorgekomen, dat juist uit den werkmansstand de vraag tot hem kwam, waarom hij niet nog dieper op zijn onderwerp was ingegaan, en of hij dan niet wist, dat de werkman in Amerika even goed op de hoogte der quaestiën was als andere hoorders."

* * *

Nog een enkel woord over de politiek der Vereenigde Staten naar buiten.

De groote Republiek was er altijd trotsch op, dat het leger zoo geringe uitgaven vereischte. Een Staat met 63 millioen inwoners met slechts een leger van 25,000 manschappen en 2,169 officieren (bij oorlog van 123,913 man en 11,053 officieren), dit is werkelijk een eenig verschijnsel in onze negentiende eeuw. Door geen grooten Staat in zijn nabijheid bedreigd, had Amerika het voordeel, bijna uitsluitend voor binnenlandsche rust zorg te moeten dragen.

Ten opzichte der buitenlandsche politiek heeft de Unie over 't geheel een onzijdig standpunt ingenomen. De groote beroeringen in Europa, Azië en Afrika heeft de Unie zien afspelen, zonder er in betrokken te zijn. Ten opzichte van Amerika evenwel is door Monroe een stelsel uitgesproken, dat telkens weder herhaald is, met meer of minder beslistheid. In 1823 toch sprak Monroe het grondbeginsel uit, „dat geen inmenging van Europeesche machten in de binnenlandsche aangelegenheden van Amerikaansche Staten geduld zou worden."

Dit Monroe-stelsel was herhaaldelijk de grond voor een optreden der Unie in Amerika, al had het geen groote gevolgen.

In den laatsten tijd echter heeft Amerika zijn staatkundig isolement meer en meer vaarwel gezegd en zijn hand uitgestrekt naar den Grooten Oceaan. De eerste pogingen daartoe betroffen de Hawaiï. Deze eilanden, in 1893 na verdrijving der koningin een Republiek geworden, hebben onderhandelingen met de Unie gevoerd, die geleid hebben tot annexatie in 1898.

Verder heeft de Unie in de toestanden op Cuba de hand gehad. Toen dat eiland tegen Spanje in opstand was, trad Amerika op en eischte herstelling der orde. Een korte, maar hevige oorlog in 1899 bracht Spanje den genadeslag toe als oorlogvoerende mogendheid, en deed den invloed der Unie ook naar buiten werken. Thans is de Unie bezitster geworden van de Philippijnen, die als het ware de brug zullen vormen van het Amerikaansche naar het Aziatische continent. Al verzet de bevolking der Philippijnen zich nog tegen de Amerikaansche heerschappij, na korter of langer worsteling zal die zeker tot stand komen.

Dit optreden naar buiten, dat verkrijgen van koloniën en die nadering van het Aziatisch continent zullen den toestand in de Unie veranderen. Leger en oorlogsvloot zullen meer uitgaven vorderen, Amerika zal nader bij vele vraagpunten betrokken worden, vooral bij die van Oost-Azië. Tot de openstelling van Japan heeft de Unie veel bijgedragen, zooals wij in deel II zagen. De handelsbetrekkingen der Unie zullen

zich uitbreiden en een nieuwe factor is gevormd, die op de ontwikkeling der wereld-politiek grooten invloed kan hebben. In de lijn der politiek van de Unie ligt het ook, dat dit land de doorsnijding van Amerika door een kanaal ter verbinding der beide Oceanen, een plan, dat Frankrijk zooveel ellende gebaard heeft, bevordert.

Nu de politiek van Amerika in den laatsten tijd op Oost-Azië is gericht, waarheen de richting van zijn optreden en van zijn geographische ligging wijst, is de openbare meening reeds gewonnen voor een kanaal door Nicaragua, om de beide Oceanen te verbinden, en dat de publieke meening in Amerika veel beteekent, zeiden wij reeds. De aanleg van een dergelijk kanaal zal het oosten van Azië ook in de economische sfeer van Oost-Amerika brengen, zooals het reeds in die van de westelijke Staten ligt. Eenige cijfers zullen dit duidelijk maken.

	Door de Straat van Magelhaen, in Zeemijlen.	Door het Nicaragua-kanaal, in Zeemijlen.	Verkorting in Zeemijlen.
Afstand van Liverpool naar:			
San Francisco	15 600	7 600	8 000
Guayaquil	18 800	5 800	13 000
Valparaiso	9 200	7 700	1 500
Van New-Orleans naar:			
San Francisco	16 600	4 000	12 000
Acapulco	11 600	2 200	9 400
Valparaiso	8 700	4 000	4 700
Van New-York naar:			
San Francisco	15 700	4 800	10 900
Acapulco	11 500	8 500	3 000
Guayaquil	10 000	8 200	6 800
Valparaiso	9 200	5 000	4 200

Hieruit blijkt, dat door den aanleg van genoemd kanaal de belangen van Amerika in Oost-Azië sterk zullen toenemen. De weg van New-York daarheen zal weldra niet meer tijd vragen dan die van Hamburg en Liverpool door het Suez-kanaal naar Sjanghai. Daardoor ligt er een groote economische en politieke beteekenis voor Amerika in den aanleg van genoemd kanaal, waarvoor de oppositie der partijen, die bij de Pacific-lijnen geïnteresseerd zijn, zal verstommen. De annexatie van Puertorico heeft de Unie strategische beteekenis gegeven in de West-Indische wateren, die der Philippijnen in den Stillen Oceaan.

LITTERATUUR OVER DE VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

Reports of the Department of Agriculture. Washington Eleventh Census Bulletins. Washington, 1890—'93.
Federal and State Constitutions, compiled by B. P. Poore. Washington, 1877.
Annual Reports of Commissioners of Education. Washington.
Immigration. Report of Commissioners. Washington.
Land Office. Report of Commissioners. Annual. Washington.
H. Adams. History of the United States of America. New-York and London, 1890.
G. Bancroft. History of the United States. London, 1882.
„ History of the formation of the Constitution of the United States of America. London, 1882.
Sherman. The governmental History of the United States of America from the earliest settllement to the adoption of the constitution. Philadelphia, 1860.
R. Hildreth. History of the United States. New-York, 1879.

H. v. HOLST. Verfassung und Demokratie der Vereinigten Staaten von Amerika. Düsseldorf, 1873.
„ Das Staatsrecht der Vereinigten Staaten von Amerika. (Handbuch des oeffentlichen Rechts IV). Freiburg, 1885.
G. T. CURTIS. History of the Constitution. New-York, 1863.
H. R. JUDSON. The Growth of the American Nation. London, 1897.
J. B. MC. MASTER. History of the People of the United States. New-York, 1883—'91.
F. OETKEN. Die Landwirthschaft in den Vereinigten Staaten. Berlin, 1893.
R. P. PORTER, H. GANNETT and W. P. JONES. A History of the industrial, commercial, social and political development of the States and Territories of the West, from 1800—1880. Chicago, 1882.
ELISÉE RECLUS. Nouvelle Géographie Universelle. Vol. XVI. Paris, 1892.
J. BRYCE. The American Commonwealth, 3rd Ed. London, 1893—'95.
A. R. ARNTZENIUS. Amerikaansche toestanden. Gids, 1891. Een uitvoerige bespreking met uitbreiding van het vorige werk.
G. W. WILLIAMS. History of the Negro Race in America. New-York, 1886.
A. DE TOCQUEVILLE. Démocratie en Amérique. Paris, 1889.
E. C. SEAMAN. Le système du gouvernement Americain. Bruxelles—Paris, 1872.
CH. BOISSEVAIN. Van 't Noorden naar het Zuiden. Haarlem, 1892.
FR. RATZEL. Culturgeographie der Vereinigten Staaten von Nord-Amerika. München, 2e Ausgabe.
H. L. F. PISUISSE. Blanken en Zwarten in de Vereenigde Staten. (Gids, 1892).
FRÉDÉRIC GAILLARDET. l'Aristocratie en Amérique. Paris, 1883.
DANIEL GREENLEAF THOMPSON. De politiek eener democratie. Bewerkt door D. C. Nijhoff, 1894. Zutfen.
S. PH. DAY. Life and Society in America. London, 1880.
H. GANNET. The United States. London, 1898.
B. H. REVOIL. L'Amérique du Nord. Paris, 1880.
ANDREW CARNEGIE. Triumphant Democracy. New-York, 1890. In het Nederlandsch vertaald onder den titel: „De zegevierende Republiek", door G. W. Siclen. New-York, 1891.
PAUL DE ROUSSIERS. La vie Américaine. Paris, 1892.
P. H. HUGENHOLTZ JR. Licht en schaduw. Amsterdam, 1890.
WYNAENDTS FRANCKEN. Door Amerika. Haarlem, 1892.
DR. A. KUYPER. Eenige hoofdartikelen in De Standaard van 1899, naar aanleiding van diens reis in 1898 in Amerika.
DOUGLAS CAMPBELL. De Puriteinen in Nederland, Engeland en Amerika. In het Nederlandsch vertaald door J. W. G. van Maanen. Sneek, 1895.
O. VAN REES. Geschiedenis der Nederlandsche volkplantingen in Amerika. Tiel, 1855.
W. H. ARNOUX. The Dutch in America. New-York, 1890.
FERNHAGEL. Die Wahrheit über das Mormonentum. Zürich, 1889.
HYDE. The Mormonism, its leaders and designs. New-York, 1857.
KENNEDY. Early days of Mormonism. New-York, 1888.
J. L. A. SALVERDA DE GRAVE. Middelbaar en hooger onderwijs in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. (Vragen des Tijds, 1898).

HOOFDSTUK XXIV.

DE BEWONERS VAN MEXICO EN MIDDEN-AMERIKA.

I. Mexico en de Mexicaansche volken.

Het smalle middelgedeelte van Amerika wordt ingenomen door de Republiek *Mexico* en eenige kleine Republieken: *Guatamala*, *Honduras*, *Salvador*, *Nicaragua*, *Costarica*.

Het grootste gedeelte van Mexico vormt een tafelland, dat aan beide kanten trapsgewijze afdaalt naar de zee, en op die terrassen met de verschillende hoogten ook afwisselende klimaten heeft, die in elkander overgaan.

Langs den oostkant van de Golf van Mexico breidt zich een lage kuststreek uit van ongeveer 1000 meter hoogte, die *Tierra Caliente* of warme landstreek genoemd wordt en zich met verschil in breedte door geheel Midden-Amerika voortzet. Aan de westkust is deze Tierra Caliente smaller dan aan de oostzijde. De Tierra Caliente is een der warmste tropische gewesten. Verschroeide, zandige vlakten wisselen hier af met streken van buitengewone vruchtbaarheid, bijna ontoegankelijk door de boschages van welriekende struiken en wilde bloemen, waarmede zij bedekt zijn, en uit dit struikgewas verheffen zich prachtige zware boomen, zooals men slechts in de tropen vindt. Doch in die vruchtbare wildernis wordt gedurende het warmere jaargetijde de bevolking met gele koorts bedreigd, welke in den winter vermindert door de koelere winden uit het noorden. Deze landstreek leent zich uitstekend voor de aanplanting van koffie, cacao, vanille, bananen, katoen, verfhout van verschillenden aard, in één woord voor alle producten der tropische plantages.

Van deze heete kuststreek der Tierra Caliente verheft zich de bodem tot de zoogenaamde *Tierra Templada*, het gematigde land. Hier verkrijgt de natuur een ander voorkomen, de lucht wordt zuiverder. De vanille en de bloeiende cacaoboschjes verdwijnen meer en meer, naarmate men hooger komt; slechts het suikerriet en de gladbladerige bananen vergezellen den reiziger nog een eindweegs bij het stijgen tot deze hoogte. Doch in de eigenlijke zone der Tierra Templada, van 2000—2500 meter reikend, worden de natuurtooneelen grootsch, soms ontzagwekkend. Hooge vulkanen verliezen zich met hun kegelvormige spitsen in de wolken en vertoonen overal in het rond de sporen van hun vroegere werkzaamheid. De plantenwereld draagt het kenmerk van die der gematigde luchtstreek, men ziet er eiken, wilgen, populieren, esschen en olmen. Hier is het gebied van den landbouw, het gebied van de dichtste bevolking.

Wanneer men nog hooger stijgt op de gebergten, komt men in de *Tierra Fria*, de koude luchtstreek des lands, die niet bewoond is en waarmede wij ons dus niet bezighouden.

* * *

Het bovenstaande geeft in algemeene trekken de natuurlijke gesteldheid van Midden-Amerika aan.

In het begin der 16e eeuw was het vasteland van Amerika reeds het doel geworden van de onderzoekingstochten en ondernemingen der Spanjaarden. Toen het gerucht van een goudland Veragua, van welks rijkdom Columbus' gezellen niet genoeg wisten te verhalen, zich meer en meer verbreidde, spoorde de hoop op aanzienlijke schatten velen aan, hier hun geluk te beproeven.

Hernandez de Cordova ontdekte in 1517 de straat van Yucatan en zette het eerst voet aan wal op de tegenoverliggende kust van Yucatan. Hier zagen de manschappen tot hun groote verbazing een stad met torens en huizen met wit muurwerk. Het was het Mayaland, dat zij naar eenige onverstaanbare uitdrukkingen van de inboorlingen den naam *Yucatan* gaven. Zij vonden den oever met menschen bevolkt, die katoenen kleederen droegen en gouden versierselen. Overal ontdekten zij reeds een hooger ontwikkeling dan zij ergens elders op de eilanden hadden gevonden, maar daarbij leerden zij ook reeds spoedig, dat in de tempels van dit volk bloedige offers aan de afgoden gebracht werden.

Gryalva was de eerste Europeaan geweest, die in 1518 den voet op Mexicaanschen bodem zette. Hij knoopte verkeer aan met het ontwikkelde volk der Azteken, en de handel met dit volk leverde op meer dan één plaats zulk een rijke winst op, dat Gryalva's reisgenooten onstuimig aandrongen op de vestiging eener volkplanting in het »dukatenland", zooals zij het noemden. Gryalva evenwel voldeed daaraan niet; zijn macht was te onbeduidend, om een kolonie in een volkrijk, beschaafd land te stichten. Daarom keerde hij na eenige ontdekkingsreizen terug naar Cuba.

De berichten, die Gryalva en zijn tochtgenooten omtrent den rijkdom van het ontdekte land mededeelden, deden de begeerte ontwaken, om dit nieuwe goudland, dat met den naam „Nieuw Spanje" werd gedoopt, voor Spanje te veroveren. Die taak werd opgedragen aan Hernando Cortez, in Spanje uit weinig bemiddelde ouders geboren, die, gedreven door een avontuurlijken geest, de studie, waarvoor hij aanvankelijk bestemd was, vaarwel had gezegd, om zijn geluk in de Nieuwe Wereld te beproeven. Van 1504—1511 woonde hij als planter te St. Domingo, doch de rustige bezigheden van den landbouwer lachten hem weinig aan en hij dorstte er naar, deel te nemen aan de veroveringstochten tegen de Indianen.

Na verschillende levensomstandigheden en avonturen zag Cortez zich belast met de opdracht, de bevolking van Mexico te onderwerpen, en met elf grootendeels kleine en opene vaartuigen, bemand door 110 zeelieden en 553 soldaten, verder met een paar honderd Indianen, gewapend met 10 zware en 4 lichte stukken geschut en 16 paarden, zette hij den 18den Februari 1519 van het eiland Cuba koers naar Yucatan. Met dit kleine leger, te zamen nog geen duizend manschappen tellend, ondernam de stoutmoedige avonturier een aanval op een groot, machtig Indiaansch rijk, welks bevolking op een vrij hoogen trap van beschaving stond.

Na eenige avonturen en gevaren bereikte Cortez met zijn escader op Goeden Vrijdag, den 21en April 1519, de kust van Mexico en op de plaats, waar thans Vera Cruz ligt, sloeg hij zijn legerplaats op, waar hij spoedig met de bewoners kennis maakte en iets omtrent het land en zijn bevolking vernam. Zoo kwam Cortez o. a. te weten, dat dit gebied tot een groot rijk behoorde, door Azteken bewoond, welks vorst, door de Europeanen gewoonlijk Montezuma genoemd, op de hoogvlakte in het binnenland zijn zetel had. Op Paaschdag kwam de Stadhouder Teuthlile met gevolg bij Cortez zijn opwachting maken. Cortez verklaarde daarbij, dat hij de gezant was van een machtig heerscher, welke aan de overzijde der zee over koningen en vorsten gebood, en dat zijn monarch hem bevel gegeven had, den keizer van dit land, Montezuma, vriendschappelijke groeten en geschenken over te brengen, doch dat hij zich in persoon van die taak moest kwijten.

Door ijlboden werd Montezuma bericht gezonden van het uiterlijk en handelen der vreemdelingen, die in het land waren gekomen, van de dieren, waarop zij tot hun groote verwondering rondvlogen, van den bliksem en den donder, die zij in glinsterende buizen besloten hielden en op bevel deden werken, van de schitterende wapenrustingen en blinkende helmen. Deze mededeelingen wekten onrust en bezorgdheid in het hart van den koning. Er bestond onder de Mexicanen een oud volksgeloof, dat hem thans in de gedachten kwam en zijn verwezenlijking nabij scheen te zijn.

Volgens een mythe der Azteken toch zou de god der lucht, Quetzalcoatl, nadat hij de aarde met allerlei weldaden gezegend, de menschen in het gebruik van metalen, in landbouw en regeeringskunst onderwezen had, de aarde verlaten en zich op de groote wereldzee ingescheept hebben, om zich naar een tooverland te begeven. Doch er was een voortdurende hoop, dat de algoede geest eens zou wederkeeren en over

zijn volk regeeren, en toen de vreemdelingen hier geland waren, werd aan den teruggekeerden luchtgeest gedacht. De verwachte luchtgeest werd afgeschilderd als een schoon man met blanke huid, lang en donker haar en een langen baard. Is het te verwonderen, dat in de beschrijving van de Blanke mannen overeenkomst gevonden werd met het beeld van hun sage?

Na rijp beraad besloot Montezuma den vreemdelingen een gezantschap met kostbare geschenken te zenden, maar met de verklaring, dat hij hen niet kon ontvangen in zijn hoofdstad. Cortez ontving de gezanten in zijn legerplaats en de medegebrachte schatten prikkelden zijn begeerte nog meer, om de hoofdstad te leeren kennen. Toen de vorst in zijn weigering volhardde, besloot Cortez toch te gaan, en gesteund door inboorlingen, aanvaardde hij den 16en Aug. 1519 met 400 man voetvolk en 15 ruiters zijn tocht van de kustvlakte naar het hoogland van Mexico. 't Was een heerlijk tropenland, dat de stoet doortrok, en de rustige bewoners legden den vreemdelingen over 't geheel geen hindernissen in den weg: zij stonden vrij toe, dat er kruisen langs den weg geplant werden als het teeken van de toekomstige religie des lands.

Op het hoogland gekomen, was het met den vreedzamen intocht gedaan. De Tlaskalanen vielen het eerst de vreemde indringers aan, doch werden verslagen. De ruiters met de paarden, die zij voor vreemde schepselen aanzagen, daar hun geen paarden bekend waren, maakten diepen indruk, evenals het gedonder van het geschut. En de stoutmoedige bende onder Cortez wist aldus een talrijke natie, wie het niet aan dapperheid, noch aan vaderlandsliefde faalde, te onderwerpen, den koning Montezuma gevangen te nemen en de hoofdstad Mexico, het Venetië van het Westen, op eilanden in een meer gebouwd, met haar witte torens en pyramidentempels in te nemen.

Wij mogen ons met de geschiedenis dier verovering niet bezighouden, doch geven enkel de resultaten. Na twee jaren had Cortez het land voor Spanje onderworpen, maar niet dan na menigen bloedigen slag en herhaalden opstand boog de bevolking voor de Blanke overheersching. Het land verkreeg vervolgens den naam van Nieuw-Spanje en werd door Spaansche onderkoningen, telkens voor 5 jaren benoemd, bestuurd. Meermalen wendden de inboorlingen in later tijd pogingen aan, om de boeien van het Spaansche gezag te verbreken, doch nutteloos. Gedurende 270 jaren werd het land met de grootste zorgvuldigheid bewaakt en voor vreemdelingen zoo goed als gesloten, terwijl de handel op Europa bijna uitsluitend gedreven werd op de havens Vera Cruz en Acapulco.

Evenals dat van Mexico was ook in hoofdtrekken het lot der overige Spaansche bezittingen in Amerika. Het was een uitgestrekt koloniaal gebied, van Mexico over Centraal-Amerika en het westen van Zuid-Amerika zich uitbreidend. Doch 't was geen gebied, waar zelfstandige ontwikkeling gebracht werd, maar een tooneel van plundering en roof, van uitzuiging op allerlei wijzen. Onderdrukt door het moederland, uitgeperst, het slachtoffer van avonturiers, die eenige jaren voor Spanje in het land vertoefden, om er spoedig rijk te worden en daarna in Europa terug te keeren, beperkt in den handel en het verkeer, zoo was de toestand der Spaansche koloniën overal even ellendig. Toch bleef Spanje het gezag in Mexico behouden tot in het begin van deze eeuw. Partijschappen, in Mexico ontstaan, waarbij de Creolen meer rechten en vrijheden verlangden, trokken partij van de verdrijving der Bourbons uit Spanje in 1809. Er werd onrust gekweekt, op vrijheid aangedrongen, opstanden werden voorbereid en in 1820 was „onafhankelijkheid" het algemeene wachtwoord. Die onafhankelijkheid kwam in 1825 tot stand, toen na een vrijheidsoorlog de Republiek Mexico eerst door de Vereenigde Staten, vervolgens door de Europeesche mogendheden erkend werd.

Sedert is Mexico een onafhankelijke Republiek. Doch het was een volk, dat in den tijd der onderdrukking door Spanje niet had geleerd te regeeren. Eerst na een lijdensschool van vele beproevingen en teleurstellingen te hebben doorgemaakt, kwam Mexico pas tot vastheid en rust. Thans evenwel heeft het rijk vele jaren rust gehad en schijnen de toestanden onder een vaste leiding zich veel verbeterd te hebben.

* * *

Na deze historische herinneringen moeten wij ons met de bevolking van Mexico en Midden-Amerika bezighouden.

Van de landen, die Spanje in de Nieuwe Wereld in bezit heeft genomen, behoort Mexico wel tot het belangrijkste en merkwaardigste, zoowel wat betreft zijn klimaat en den onuitputtelijken rijkdom des bodems aan edele metalen, voornamelijk zilver, als de eigenaardige beschaving, welke hier bij de bewoners tijdens de ontdekking reeds gevonden werd. Staat men verbaasd over de bouwgewrochten in het oude Egypte en het oude Indië, niet minder wekt de bouwkunst van het oude Mexico onze verwondering, een land, waar nog van tijd tot tijd nieuwe ruïnes van steden en bouwwerken uit een weinig bekend verleden ontdekt worden.

Omtrent de oudste geschiedenis der bevolking van Mexico is ons niets met zekerheid bekend, en alleen hetgeen overleveringen daaromtrent meldden, of wat uit een beeldschrift, dat ons bewaard bleef, kon worden afgeleid, geeft eenige onzekere inlichtingen omtrent de historie van deze landen.

Uit dit alles kan men aannemen, dat waarschijnlijk in de zevende eeuw onzer jaartelling de *Tolteken*, een Indiaansche volksstam, die uit het noordwesten kwam, zich op het gebied van Anahuac vestigden en de hoofdstad Tecla stichtten. Na verloop van ongeveer vier eeuwen verdwenen de Tolteken op even geheimzinnige wijze als zij verschenen waren. Gedeeltelijk werden zij door pest en hongersnood weggerukt, gedeeltelijk trokken zij verder zuidwaarts. Slechts enkelen bleven achter, doch ook dezen verloren zich onder de ruwe stammen, die hen als bewoners opvolgden en de bouwwerken van het kunstvaardige volk der Tolteken gedeeltelijk verwoestten. Een ruwe stam der *Chichemeken* bevolkte het land, doch werd ongeveer in het jaar 1200 verdrongen door de *Tezcucanen* en *Azteken*, die uit het noorden kwamen. Uit het noorden bewoog zich derhalve de stroom der volksverhuizing, die zich in het smalle midden van Amerika samendrong, hier de volken weder met elkander in aanraking bracht, en zeker ook hierdoor tot de ontwikkeling eener hoogere beschaving medewerkte. De Azteken stichtten *Mexico*, de Tezcucanen de stad *Tezcuco*, de beide hoofdsteden van de bloeiendste Staten van Anahuac.

De Azteken wisten in hun bloeitijd hun macht uit te breiden. In den aanvang der 16e eeuw leidden gelukkige oorlogen er toe, een vast bondgenootschap met de in Tezcuco en het kleine koninkrijk Tlacopan gevestigde stammen tot stand te brengen. Zoo heerschten de Azteken in den tijd der ontdekking van den Stillen tot den Atlantischen Oceaan op het hoogland, dat beide zeeën scheidde. Jaarlijks ondernamen hun krijgslieden rooftochten door het land en keerden met buit beladen terug in de hoofdstad.

De Azteken of Mexicanen waren de erfgenamen der vroegere Toltekische cultuur en ontwikkelden die verder. Onder het bestuur van een reeks bekwame vorsten wisten zij het land tot ontwikkeling en bloei te brengen en een eigenaardig, doch vast staatsverbond te vestigen.

De regeeringsvorm van het volk der Azteken, en die der Tezcucanen kwam hiermede in hoofdzaak overeen, was monarchaal met bijna absolute macht van den vorst. De koning werd in Mexico door vier aanzienlijke edelen uit de mannelijke afstammelingen van het koninklijk geslacht gekozen en voerde een bijna onbeperkte heerschappij. Uit de broeders of zoons van den oudsten broeder des konings moest de nieuwe koning gekozen worden, opdat de heerschappij in de familie bleef. De voorgestelde candidaat voor den troon mocht echter de regeering niet aanvaarden, vóór hij zich in den oorlog de eer van het koningschap waardig had getoond. Na den terugkeer uit den strijd werd de koning gekroond; de vorst van Tezcuco, de bondgenoot der Azteken, zette den koning de kroon op het hoofd, die veel op een met goud en edelgesteenten versierde priestermuts geleek. Onder het ten offerdood wijden der krijgsgevangenen, die uit den slag medegevoerd waren, had de kroningsplechtigheid plaats.

In Tezcuco en in Tlacopan ging de kroon over op den oudsten zoon van de wettige of voornaamste vrouw des konings.

De Aztekische vorsten resideerden in Mexico, waar zij een buitengewone weelde ten toon spreidden. Groote paleizen verhieven zich hier, met tal van zalen voor de verschillende raadsvergaderingen, wier leden den koning bijstonden in de regeering,

voor de lijfwacht des konings, die uit den hoogsten en oudsten adel des lands bestond, enz. Dertig groote vazallen, „kaziken", hadden hun residentie in de hoofdstad, en elk dezer moet in staat geweest zijn, 100,000 leenmannen in zijn bezittingen op te roepen tot den oorlog.

De koning bezat alleen de wetgevende macht. Over elke groote stad was echter een opperrechter door de kroon benoemd. Zijn uitspraak was beslissend en men kon zelfs niet meer bij den koning appelleeren. Deze opperrechter bekleedde zijn ambt levenslang. Daarenboven bestonden er nog vele lagere rechtbanken, die steeds toezicht hielden op de gebeurtenissen in het district en daarvan bericht zonden aan hooger staande rechters. Aldus was het gezag gecentraliseerd.

In Tezcuco waren de rechtspleging en het regeeringsorganisme beter ontwikkeld. Hier kwam zelfs eens in de 80 dagen een soort van landdag samen, waarvan de koning in eigen persoon voorzitter was. Deze vergadering besliste in de openbare aangelegenheden en gaf den monarch raad in moeielijke vraagstukken.

Een rechter, die zich liet omkoopen, onderging de doodstraf. De door de kroon bezoldigde leden van de hoogere rechtbanken behielden hun ambten voor hun leven. De zittingen dezer rechtbanken hadden met veel plechtigheid plaats; de rechters droegen een bijzonder ambtsgewaad. Advocaten had men er niet: de partijen droegen zelf hun zaken voor en bekrachtigden hun mededeelingen door getuigen. De eed van een aangeklaagde was zuiverend. In Tezcuco, waar de koning presideerde, werden de rechtszittingen met buitengewone statie gehouden.

De wetten werden in beide Staten aan het volk duidelijk gemaakt door een soort van hiëroglyphenschrift. De meerderheid dier wetten had meer betrekking op de persoonlijke veiligheid dan op den eigendom. De straffen waren zwaar; op alle ernstige overtredingen was de doodstraf gesteld. Zelfs werd de moord van een slaaf met den dood gestraft. Echtbrekers, niet alleen de vrouw, maar ook den man, steenigde men, evenals bij de Joden. Diefstal werd, naar de grootte van het misdrijf, met den dood of met slavernij gestraft en de dief moest het gestolene vergoeden. Als een hoofdmisdaad werd het beschouwd, de bepaalde maten te vervalschen of de bezittingen van onmondigen slecht te beheeren.

Er zijn talrijke voorbeelden van onverbiddelijk strenge rechtspraak der Mexicaansche koningen tegenover hoogwaardigheidsbekleeders en zelfs tegen eigen nabestaanden. Netzahualpilli liet zijn gemalin, die tot de koningsfamilie behoorde, ter dood brengen, omdat zij zich aan buitensporigheden overgaf; hetzelfde lot deelden, hoezeer hij zelf daaronder leed, twee zijner zonen, waarvan de eene buiten verlof van den vader een paleis had doen bouwen. Zulke voorbeelden zijn er meer. De groote openbaarheid en eerlijkheid der rechtspraak wordt zeer geroemd.

Opmerkelijk is het, dat het oude Mexico reeds harde wetten had ten opzichte van hen, die zich aan misbruik van drank overgaven, hoewel de volksmoraal de handelingen van beschonkenen niet aan den persoon zelf, maar aan den God des wijns toeschreven. Voor het gebruik van sterke dranken, van „pulque" in het bijzonder, had men verlof noodig van het hoofd of den rechter. Het werd alleen als een geneesmiddel op hoogen leeftijd toegestaan, ongeveer 50 jaar. Eerst na de komst der Blanken verbreidde zich het drankmisbruik in Mexico meer en meer, ofschoon er vroeger ook wel trek naar het geestrijk vocht was. Alleen bij groote feesten werd het den mannen boven de dertig jaar toegestaan, twee schalen „pulque" te drinken; ook zij, die buitengewoon zwaren arbeid hadden te verrichten, kregen hiertoe verlof. De dronkenschap werd verafschuwd; wie er zich aan overgaf, werd kaal geschoren, zijn huis werd neergehaald en hij werd uit zijn ambt ontzet. Bij den adel moet dronkenschap reeds de eerste maal, bij geringere lieden na herhaling met den dood gestraft zijn geworden.

De straffen uitgezonderd, weten wij weinig van de wetgeving der oude Mexicanen. Wat het huwelijksrecht betreft, is het opmerkelijk, dat ook de vrouw aanvrage tot echtscheiding kon doen, en dat de rechters, zonder wier uitspraak geen echtscheiding tot stand kon komen, er steeds naar streefden, den vrede tusschen de oneenige echtgenooten te herstellen en daarom de scheiding door hun uitspraak maar liever niet autoriseerden. Ook dit werd in den tijd der Spaansche heerschapp niet beter.

Hoewel op diefstal en verkoop van een vreemd kind slavernij als straf stond,

mocht toch ieder burger zichzelf en zijn kinderen in slavernij verkoopen. Armen en luiaards, spelers en verkwisters gaven hun vrijheid niet zelden prijs; ook lichtekooien, die geld noodig hadden, verkochten zichzelf.

Op de markten werden slaven verkocht evenals andere koopwaar, doch dit geschiedde alleen in wettig vastgestelde gevallen, bovenal met diegenen, welke onverbeterlijk lui en weerbarstig waren, en die door den rechter van een halsband werden voorzien, als een teeken, dat zij verkocht konden worden. Werden slaven op die wijze eenige malen verkocht en verbeterden zij zich niet, dan konden zij zelfs geofferd worden. Toch geschiedde dit zelden, daar voor de menschenoffers meestal krijgsgevangenen werden genomen. Over 't geheel behandelden de inboorlingen hun slaven goed, beter dan later de Spanjaarden. De slaven werden niet zwaar met arbeid belast en konden in het algemeen niet tegen hun wil verkocht worden; verscheidenen hunner hadden zelfs eenig vermogen en bezaten ook zelf slaven, waren alleen tot eenige diensten verplicht en werden na eenigen tijd weer vrij. Niet zelden kregen zij ook bij den dood van hun heer de vrijheid terug. Huwelijken tusschen vrijen en slaven hadden zelfs plaats; het vermoorden van een slaaf werd als elke andere moord gestraft. Onder de drie klassen van slaven, welke men blijkbaar in Mexico had: krijgsgevangenen, veroordeelde misdadigers en schuldslaven, stonden de laatsten het hoogst.

Verder weten wij weinig af omtrent de rechtsverhoudingen der oude Mexicanen. Geld op rente uit te leenen was hun onbekend. Voor de armen werd gezorgd door den staat; toch bestonden er bedelaars, hetwelk Cortez als een gevolg van de overbevolking beschouwde. Evenals voor den landbouw bestonden er ook wettelijke bepalingen voor de bescherming der bosschen. Over 't geheel droegen de wetten het karakter van gestrengheid, naast een verstandige zorg voor het welzijn des volks. Eigenaardig zijn in deze wetgeving de verbodsbepalingen tegen weelde, die zelfs in bijzonderheden afdaalden. Zoo mocht bijv. het volk zich alleen van aarden schotels enz. bedienen, alleen kleederen van grove stof en geen schoenen dragen, terwijl gouden vaten en kostbare stoffen alleen den adel, en dezen ook naar de verschillende graden, waren voorbehouden.

Vooral Montezuma II ontwikkelde deze rangverschillen in bijzonderheden en hield er streng de hand aan, door ijdelheid hiertoe geprikkeld. Religieuse bigotterie, verbonden met alleen uiterlijken deemoed en grenzenlooze hoovaardij, waren de hoofdtrekken van zijn karakter. Hij was priester, vóór hij den troon besteeg, doch zoodra hij tot heerschappij gekomen was, sloot hij zich met zijn hof van het volk af, droeg alle staatsambten uitsluitend op aan den adel, voerde een uitgebreid ceremonieel in, deed de praal en pronk van zijn hofhouding stijgen tot het buitensporige en liet zich als een God vereeren. Bij audientie moest ieder zonder onderscheid blootsvoets verschijnen voor den vorst, in slechte kleederen gehuld, en het was den plebejer op doodstraffe verboden, den vorst aan te zien of aan te raken. Evenmin mocht men hem den rug toekeeren; in het paleis mocht alleen zacht gesproken worden. Van alles, wat het land produceerde, moet hij nauwkeurige afbeeldingen in goud gehad hebben.

Van de vele dienaren van den vorst moeten wij de *hardloopers* vermelden, die, naar beweerd wordt, een weg van 4—5 leguas (1 legua had een lengte van 5555—5687 meter en was dus zeker ruim een uur gaans) in één uur aflegden en door aflossing aan de stations, die 6 Eng. mijlen van elkander lagen, in staat waren in 24 uren een boodschap van de kust bij Vera Cruz naar Mexico te brengen. Onder de hofnarren, die de koning hield, waren de jongleurs van beteekenis; verder vond men er dwergen en kreupelen. Dieren hield hij in groote menagerieën; roofvogels richtte men af tot de jacht.

De stad Mexico lag aan het westeinde van het zouthoudende meer van Tezcuco en tegelijk aan den oostkant van een kleiner zoetwatermeer, welke van het eerste door een steendam gescheiden was en door eenige kanalen er in uitmondde. Zoo was de stad aan alle zijden door water omringd. Na 1524 heeft het water zich echter snel teruggetrokken, zoodat de stad tegenwoordig op het land ligt. Volgens de kleinste opgave zou de stad door 50,000 familiën bewoond zijn geweest. De aanleg der stad kwam veel overeen met die van Venetië; de meeste wegen waren kanalen,

door talrijke bruggen overspannen, doch daarnaast lagen paden voor voetgangers, en de huizen waren van hieruit toegankelijk, terwijl de achterzijden der woningen op de grachten uitkwamen. Daarenboven vond men er ook rijwegen, o.a. de hoofdstraat, welke naar de groote pleinen leidde, waar de tempels verrezen, de markten waren, enz. Voor de gezondheid en reinheid der stad werd goed gezorgd; het was streng verboden, vuil in de kanalen te werpen. Behalve Mexico bestonden er nog vele aanzienlijke steden in het land.

De bouworde der huizen was zeer verschillend, al naar den rijkdom der bewoners. De aanzienlijken hadden huizen, die uit baksteenen muren met kalk zeer solide gebouwd waren en gedeeltelijk uit twee verdiepingen bestonden. Daar de huizen bovendien door water van elkander gescheiden waren, konden de veroveraars de stad niet door vuur vernielen. Itztapalapan was, volgens Cortez, zoo goed gebouwd als de beste steden in Spanje. De steenen gebouwen hadden meestal slechts kleine, lage vertrekken, doch deze waren gedeeltelijk zoo talrijk, dat zij tot vijf binnenpleinen omsloten, die door groote galerijen omringd waren. De buitenmuren waren met kalk bestreken, de daken plat, en soms zoo groot, dat er plaats was voor dertig ruiters. De huizen der armen waren met gras en bladeren bedekt; zij waren klein en meest overbevolkt. De straten van Tlascala waren smal en krom; de huizen hadden noch deuren, noch vensters; in plaats van de eerste hing een mat met een stuk metaal of een snoer schelpen er aan, zoodat het bij de opening geraas maakte. De adel der stad woonde in prachtige paleizen, doch de armeren leefden gedeeltelijk in onderaardsche ruimten.

De belangrijkste gebouwen der Mexicanen waren hun tempels. Ook de waterbouwkunst en bruggenbouw werd door hen beoefend, zooals uit het bovenstaande reeds blijkt; steenen boogbruggen vond men in hun land en groote waterleidingen waren door hen aangelegd. Op de Mexicaansche meren dobberden vele bootjes, tamelijk ruw bewerkt, zonder zeil, en slechts uit één stuk gemaakt. Ook vond men er reeds geplaveide kunstwegen, welker steenen door kalk verbonden waren. De gewelvenbouw was hun bekend, zooals uit de gevonden brugbogen blijkt, maar toch was die niet ver ontwikkeld.

Het gemis van trek- en lastdieren was een groot nadeel voor deze volken; de diensten der laatste moesten door menschen verricht worden, bovenal door de Tlamana's, die met lasten van 60 pond beladen werden. Niettemin werd de landbouw met zorg uitgeoefend. Mannen en vrouwen namen met de geheele familie deel aan den veldarbeid, en behalve den hoogen adel bebouwde ieder zelf zijn akker. Dat was de grondslag voor de bestaansmiddelen des volks; zelfs op de meren werden tuinen aangelegd, op vlechtwerk drijvend, van 100 meter lang en 5—6 meter breed. Ook werd kunstmatige besproeiing toegepast. Als werktuig bediende men zich van een koperen bijl en van andere hulpmiddelen.

Bij het eten werd groote zindelijkheid betracht; men gebruikte daarbij doeken voor mond en handen, en waschte zich na den maaltijd. De spijzen werden voor lage zitplaatsen op servetten toegediend.

De mannen droegen een schort en een grooten, vierkanten doek, die op den schouder hing en van voren was vastgebonden; de vrouwen een of meer onderrokken, die tot de voeten reikten, en daar overheen een soort van hemd. Sandalen, uit de vezelen der agave vervaardigd, werden alleen door de mannen gedragen; de aanzienlijken hadden schoenen van hetzelfde materiaal of van katoen. In den winter had men nog een vedermantel.

Het volk had een bedrijvigen, leerzamen aard; in het bouwen van huizen en alle handwerken, die geen bijzonder groot talent en veelvuldige oefening met bijzondere werktuigen vorderden, was ieder bekwaam. Toch had men ook verdeeling van arbeid: goudsmeden, vederbewerkers, pottenbakkers en barbiers vond men er. Enkele plaatsen hadden een levendige industrie, andere bovenal levendigen handel.

De markten, zooals de groote in Mexico en Tlascala, hadden om de vijf dagen een druk bezoek, waar de orde streng gehandhaafd werd; groote markten in Mexico zouden door 60,000 à 100,000 lieden bezocht zijn geworden. Elke waar en elke zaak had op de markt een bepaalde plaats; elk verkooper betaalde een vast staangeld; de lengte- en inhoudsmaten werden door ambtenaren gecontrôleerd en in een

bepaald aangewezen huis zaten eenige rechters, om eventueel voorkomende geschillen te beslechten.

Het schijnt, dat de Mexicanen reeds de weegschaal gebruikten. Meest was de handel ruilhandel. Men placht daarbij niet te spreken, doch gaf door de uitdrukking van het gelaat tevredenheid of ontevredenheid met het aanbod te kennen. In plaats van geld werden meestal cacaoboonen gebruikt, die nog langen tijd daarna als pasmunt dienst deden; 24,000 stuks werden in zakken gedaan. Verder dienden stukken katoenen stof en stofgoud in ganzeschachten als ruilmiddelen, elders stukken koper in den vorm eener T, van drie vingers breed, of kleine platen tin.

De handel speelde in Mexico een groote rol en was zeer uitgebreid; zeker werd hierdoor bevorderd, dat de Mexicaansche taal in vele vergelegen landen gesproken, althans verstaan werd. Tot de ontwikkeling van dien handel had vooral bijgedragen, dat de koopmansstand er zeer geëerd was en veel voorrechten genoot. De kooplieden hadden voor den vorst ook een politieke beteekenis; zij dienden als spionnen in den vreemde, om het land te verkennen. Zij kleedden zich in de kleederen des lands, dat zij wilden bereizen; onderweg droegen zij als beeld van den god Yiacatecutli, die hun stand beschermde, een stok, dien zij zeer in eere hielden en na gelukkigen terugkeer in den tempel plaatsten. Als zij grooten rijkdom verworven hadden, gaven zij schitterende gastmalen, waarbij somtijds aan hun schutsgod slaven geofferd en door de gasten gegeten werden.

Van de industrie der Mexicanen moeten wij de aandacht vestigen op de bewerking der metalen. Bij de Azteken was de mijnexploitatie reeds tamelijk ver ontwikkeld; zij legden galerijen en mijnen aan en boorden schachten. Hun gereedschappen waren echter nog slecht; met houten wiggen werden steenen gekloofd, houten hamers waren in gebruik. Door handige slagen werden van obsidiaan klingen voor messen en zwaarden gemaakt. Men bediende zich van deze werktuigen uit obsidiaan, een soort van vulkanisch glas, voornamelijk om hout te hakken en te snijden. Daarnaast gebruikte men werktuigen van koper, dat, met goud, zilver of tin vermengd en gehard, tot bijlen, boren, beitels, enz. verwerkt werd. De meeste der bronzen bijlen bevatten 9 à 10 pCt. tin. Deze werktuigen van brons dienden tot bewerking der hardste steenen. Verder werkten zij met steenen beitels. De bewerking van het ijzer was hun onbekend.

De bewerking van het goud had reeds een groote ontwikkeling erlangd; de kunstige gouden artikelen, die de Spanjaarden als geschenken of als roof verkregen, droegen door hun bewerking de bewondering weg van de schrijvers uit dien tijd. Van de geroemde houtsnijartikelen der oude Mexicanen is natuurlijk slechts zeer weinig over, doch verschillende bewerkingen in onderscheidene steensoorten worden nog aangewezen, die de kunstvaardigheid van dit volk bewijzen. De bazaltbuste der priesteres, welke A. von Humboldt heeft afgebeeld, is het meest bekend, maar talrijke andere kunstvoorwerpen zijn nog bewaard gebleven. Hoe voortreffelijk de Mexicanen de hardste gesteenten wisten te polijsten en te slijpen, bewijzen vooral de schoone maskers uit serpentijnsteen en obsidiaan, de doorzichtige, amandelvormige agaat, enz. Het verdient verder de opmerkzaamheid, dat in de beeldhouwwerken der Mexicanen geen onkuische voorstellingen voorkomen. Op het gebied der schilderkunst hebben zij minder geleverd dan op dat der beeldhouwkunst: daarvan hielden zij blijkbaar niet. Dieren schilderden zij goed, menschen daarentegen slecht.

De monumentale producten hunner kunstnijverheid zijn voor het grootste gedeelte door de Spaansche veroveraars verwoest geworden. Vooral de hoofdstad des rijks en de naaste omstreken werden daardoor getroffen. Tal van ruïnen, in dien tijd gevormd door woeste veroveringszucht, zijn later weer opgegraven, hetzij met het doel, om de bouwmaterialen te gebruiken, hetzij om ze wetenschappelijk te leeren kennen. De ruïnen van het paleis van Tezcuco, uit terrasvormig gemetselde bazaltsteenen gebouwd, dienden later als steengroeve. Onderscheidene pyramiden en ruïnen van trotsche gebouwen of steden hebben nog de hoofdvormen van hun bouw bewaard, om getuigenis af te leggen van de bekwaamheden van het oude Mexicaansche volk.

Een der meest interessante monumenten is de pyramide van Papautla, met zeven terrassen, welke alle onder denzelfden hoek oprijzen en in een fries van zandsteen

eindigen, dat met slangen, krokodillen en andere afbeeldingen versierd was. Het geheel is uit porphierblokken van aanzienlijke grootte gebouwd, die door fijne mortel verbonden zijn. Een hoofdtrap van 57 treden leidt naar boven; twee kleinere trappen daarnaast voeren tot nissen op het zesde terras. Het grondvlak is een quadraat met zijden van 25 meter; de loodrechte hoogte van dit bouwwerk is 18 meter. Merkwaardig zijn de 378 nissen, die in symmetrische verdeeling op het bouwwerk zijn aangebracht, nl. 12 in het midden der trap en 366 op de vier zijvlakken.

Ruïnenvelden vindt men in Mexico vele; van tijd tot tijd worden nieuwe ontdekt of onderzocht. Hier vindt men vestingen, daar tempels, elders andere kunstproducten. In de onderscheidene gedeelten der landen vertoonen zich verschillen, welke de eigenaardige kunstontwikkeling dier gewesten aantoonen. In het land der Zapoteken vindt men kegelvormige tunnels, wier gedaante aan de ronde tempels van den god Quetzalcoatle en dus aan Toltekischen oorsprong herinneren; zij worden meestal bijna geheel door ommuurde onderaardsche gangen doorsneden. Beeldhouwwerken, waarop menschelijke figuren voorkomen, met een meer goedhartige gelaatsuitdrukking dan bij de Amerikanen, vindt men hierin; armen en handen zijn zeer slecht bewerkt; twee der voorgestelde personen hadden baarden. De Zapotekische figuren zijn over het algemeen plomper, dikker en vetter dan die der Mexicaansche; oogen, neuzen en ooren worden dikwijls phantastisch afgebeeld; ook vindt men een uitgebreide versiering van het hoofd.

* * *

Evenals de uitbreiding van de heerschappij en van het geloof het doel was der Spanjaarden in Amerika, was dat vóór hen ook met de Azteken het geval geweest. Ook zij stelden het zich ten plicht de hun bekende landen te onderwerpen en hun god Huitzilopochtli daar te doen heerschen. Oorlog en religie waren hun eigenlijk levenselement.

Hierdoor kwam het, dat persoonlijke dapperheid als een eerste deugd voor den koning gold. Zijn oorlogsdaden werden hoog geroemd, dappere daden gaven hem in de eerste plaats het recht op den troon. Alles in Mexico was op bekwaamheid in den oorlog berekend; de veldheer zelf droeg in den slag den standaard. De wapens bestonden in slingers en lansen; de laatste vorkvormig, die gedeeltelijk met gespannen riemen werden voortgedreven, gedeeltelijk met de hand geworpen. Verder gebruikten zij knodsen, bogen en pijlen. De pijlen waren niet vergiftigd.

De graad der beschaving, welken de Azteken bereikt hadden, wordt door Prescot vergeleken met dien, tot welken de Angel-Saksen onder Alfred den Groote gekomen waren, doch hij voegt er bij, dat Tezcuco onder zijn grooten koning Netzahualcoyotl een aanvang tot ware beschaving gemaakt had, dat het volk aanleg toonde tot hooger ontwikkeling en, waren de omstandigheden gunstiger geweest, daartoe zou gekomen zijn. Muziek en poëzie werden er beoefend onder zijn bestuur; de geschiedschrijving, en astrologie werden beschermd; geleerde genootschappen hielden zich op met deze studiën en scholen werden opgericht.

De oude Mexicanen kenden geen letterschrift, doch zij hadden een bepaald stelsel, om hun gedachten over te brengen en verleden gebeurtenissen te bewaren door afbeeldingen, wat zij tot hooge ontwikkeling gebracht hadden. Bovenal wisten zij namen van personen en plaatsen door gecombineerde beelden, echte hiëroglyphen weer te geven, welker afzonderlijke elementen dan de woorden of wortels, die in de namen te onderscheiden waren, voorstelden. De afzonderlijke beelden waren gedeeltelijk meer of minder goed geteekende en duidelijke afbeeldingen der voorwerpen zelf, gedeeltelijk conventioneel geworden teekens en symbolen, en de kleuren vormden een element bij de samenstelling der hiëroglyphen. Zoo had men een bepaald teeken voor een berg, dat in onderscheidene plaatsnamen steeds voorkwam, en gewoonlijk werd dat groen gekleurd. Kleurde men dat teeken rood, dan beteekende het „roode berg”, zwart: „zwarte berg” enz. Teekende men het met zwarte punten op witten grond, dan beduidde het, bijv. in Tizatepetl: *witte* krij*tberg*.

De samenstelling dier afbeeldingen doet denken aan een rebus: vooral in den Spaanschen tijd werd die, misschien in navolging van het Spaansche letterschrift,

verder ontwikkeld. Bij andere stammen vond men dit schrift nog gewijzigd, doch de teekens van dagen en jaren waren bij allen dezelfde, voor zoover die bekend zijn. Over de richting, waarin het beeldenschrift gelezen werd, loopen de meeningen uiteen; Acosta zegt, dat het loodrecht liep, van onder naar boven; Gama meent, dat het van rechts naar links liep, Humboldt neemt beide aan. Evenwel begon men onderaan het blad, steeds afwisselend in tegengestelde richting lezend, of in verticalen zin, of horizontaal.

Van de beeldschriften, welke uit den ouden Mexicaanschen tijd zijn overgebleven, zijn eenige op hertenhuiden, andere op katoenen stof of een soort van papier aangebracht, dat uit de vezels der aloë was bewerkt. Het papierverbruik was reeds zeer aanzienlijk. Mexico liet jaarlijks een aanzienlijke hoeveelheid van 10,000 balen leveren.

Naar den inhoud hadden de Mexicanen vijf soorten van boeken: de eene soort had betrekking op de tijdrekening: zij stelden den kalender vast en dienden als historische annalen; de andere omvatten den feestkalender, gaven de offerdagen aan met de goden, waaraan zij gewijd waren; een derde klasse van boeken had betrekking op het uitleggen van droomen, waarzeggerij en astrologie; een vierde soort op geboorte en naamgeving en een vijfde soort beschreef de huwelijksplechtigheden. Evenwel zijn hiermede de onderwerpen niet uitgeput, welke de Mexicanen op schrift brachten, want er zijn ook belastingregisters, processtukken, genealogieën enz. overgebleven.

De natuurhistorische kennis der Mexicanen schijnt reeds tamelijk uitgebreid geweest te zijn; onderscheidene geneesmiddelen waren hun bekend bij verschillende gevallen, hoewel hun geneeskunde uit den aard der zaak ook met een hocus pocus van bijgeloof vermengd was.

Van de verrichtingen op wetenschappelijk gebied heeft de tijdrekening, die als een werk der Tolteken beschouwd wordt, groote bewondering gewekt. Hun burgerlijk jaar, „tonalpohualli" d. i. „rekening der zon", was een zonnejaar van 18 maanden met 20 of 5 overschietende dagen, welke laatste „nemotemi" (d. i. ledig, onnut) heetten en als rustdagen tot nietsdoen bestemd waren, maar toch niet van feestelijke beteekenis waren. Wie op deze dagen geboren was, gold voor ongelukkig.

Naast het zonnejaar stond het priesterjaar van 20 × 13 dagen, hetwelk „rekening der maan" (Metzlapohualli) heette, doch behalve dezen naam wijst niets er op, dat de Mexicanen naar den omloop der maan gerekend hebben. Alleen in de aanduiding en telling van de dagen des jaars bleef een indeeling in 20 × 13 dagen bestaan, en men kan daarom aannemen, dat zij eens den grondslag der tijdrekening vormde.

De groote beteekenis, die het getal 13 vervulde, berustte waarschijnlijk hierop, dat er 13 godheden waren, hoewel anderen spreken van een week van 13 dagen, die de Mexicanen gehad zouden hebben; evenwel gold die tijd van 13 dagen enkel voor den priesterkalender, niet voor het burgerlijk jaar. Daarentegen bestonden de maanden van 20 dagen in het burgerlijk jaar uit 4 weken van 5 dagen, en op elken vijfden dag, op welken een der teekens konijn, riet, vuursteen of huis viel, werd er markt gehouden.

Twee en vijftig weken of 52 × 5 dagen kwamen juist overeen met een priesterjaar van 20 × 13 dagen. Daar echter het burgerlijk jaar uit (18 × 20 + 5) dagen bestond, die naar de rekening der priesters als (28 × 13 + 1) geteld werden, hielden dezen in het burgerlijk jaar een dag over, en eerst na verloop van 13 jaren kon het einde van een hunner dertiendaagsche perioden met het eind van het burgerlijk jaar samenvallen. De religieuse feesten der Mexicanen werden nu zoowel naar de burgerlijke als naar de priesterlijke tijdrekening gehouden.

Om hun jaar van 365 dagen met den loop der zon in overeenstemming te brengen, voegden de Mexicanen na een periode van 52 jaren er 13 dagen aan toe; volgens Gama 12½ dag; of liever, er was een afwisselende toevoeging van 12 en 13 dagen.

Omtrent de hulpmiddelen voor het astronomisch onderzoek en waarnemingen van de oude Mexicanen weten wij zoo goed als niets. Zij corrigeerden waarschijnlijk hun burgerlijk jaar naar de culminatie der zon tijdens het winter-solstitium. Een door Nebel in de pyramide van Xochicalo gevonden verticale buis, die naar een donkere ruimte liep, schijnt gediend te hebben tot waarneming van den doorgang der zon

door het zenith De kalendersteen was zuiver horizontaal geplaatst en naar de hemelstreken georiënteerd. Op onderscheidene plaatsen van den rand waren openingen, die tot plaatsing van zonnewijzers dienden. De aanvang van het Mexicaansche jaar wordt verschillend opgegeven: nu eens in Januari of Februari, dan weer in Maart. Uit de wijze van voorstelling leidt men af, dat de oorzaak van het ontstaan eener zonsverduistering den Mexicanen bekend moet zijn geweest.

* * *

Wij komen tot de religie der Mexicanen. De religie had zich van een eenvoudiger beginsel ook ontwikkeld en vervormd onder den invloed der priesters. De Azteken geloofden aan het bestaan van een Schepper en Heer der wereld, dien zij in hun gebeden als den hoogsten, alomtegenwoordigen God aanspraken, en die „Tezcatlipoca” genoemd wordt. Tegenover dien God stonden zij in hun gebeden steeds als deemoedige schepselen, van wiens genade zij afhankelijk waren, wiens wil overal werd

AFGODENBEELDEN EN OFFERVOORWERPEN IN MEXICO EN MIDDEN-AMERIKA.

uitgevoerd, wiens oog en oor alles doordrong. „Onze werken en handelingen staan in uw hand,” heet het, „door wien wij ons bewegen, van wien wij in alles afhangen.”

Zoo lag er reeds een begrip van monotheïsme in den godsdienst. Evenwel was dit begrip te verheven voor deze natuurkinderen, dan dat dezen daardoor bevredigd konden worden. Daarom was er behoefte aan andere godheden. De elementen, de jaargetijden, enz., onder welker bescherming de menschen stonden, boden die als vanzelf aan. Zoo ontstonden er meer goden, die evenwel bij den hoofdgod achterstonden. Onder deze vond men 13 hoofdgoden en meer dan 200 godheden van lageren rang. Aan elk dezer was een bepaalde dag of een bijzonder feest gewijd; Gomara noemt in ronde som 2000 goden. Aan de spits dier goden stond Huitzilopochtli, de Mexicaansche Mars, de beschermgod der natie; zijn potsierlijk beeld, met allerlei versieringen overladen, verhief zich allerwegen in het land. Men vond dit het meest, op een voetstuk van graniet rustend. Zijn tempels waren de prachtigste van alle openbare gebouwen en zijn altaren waren steeds rood geverfd van het bloed der menschenoffers, die hem gebracht werden.

Huitzilopochtli was een vergoddelijkt mensch; hij was het, die de Azteken aanvoerde op hun tocht naar Anahuac, en daardoor was hij in zijn wezen een oorlogsgod, aan wien zij de veroveringen dankten. De bloedige offers van kinderen, die hem gebracht werden, oefenden een treurigen invloed uit op het karakter der bevolking.

Een merkwaardige persoonlijkheid der Mexicaansche mythologie was Quetzalcoatl, de god der lucht, een geest, die gedurende zijn verblijf op aarde de inboorlingen in het gebruik der metalen, in landbouw en in staatsleven onderwezen had. Hij was blijkbaar de voornaamste weldoener zijns volks en werd door het dankbaar nageslacht onder de landsgoden geplaatst. Toen hij nog onder de menschen rondwandelde, droeg de aarde zonder de hulp van den landbouw vruchten en bloemen; een korenaar was zoo groot en zwaar, dat een man die nauwelijks kon dragen; het katoen nam vanzelf de schoonste kleuren aan, de lucht was vervuld van geuren, en vogelgezang weerklonk onophoudelijk met lieflijke harmonieën. Dat was de gouden tijd van Anahuac.

Doch door onbekende oorzaken trof de toorn van een hoogere godheid Quetzalcoatl, en hij verliet het land, dat hij gelukkig had gemaakt. Bij zijn vertrek hield hij zich op in de stad Cholula, waar voor zijn dienst een tempel gebouwd werd, welks ruïnen nog tegenwoordig een der meest interessante oudheden van Mexico vormen. En toen die vriend der menschen de oevers van de Golf van Mexico bereikte, om heen te gaan, beloofde hij aan zijn vrienden, dat hij en zijn nakomelingen eens zouden wederkeeren onder hun kinderen en kleinkinderen. Toen betrad hij een tooverschip uit slangenhuiden, om naar het fabelland Tlapallan te zeilen. Het was deze mythe, waaraan de Mexicanen dachten bij de komst der Spanjaarden.

De plaat op pag. 256 geeft een afbeelding van een aantal Mexicaansche en Centraal-Amerikaansche oudheden en van een reeks godenafbeeldingen der Azteken (fig. 1, 2, 3, 6, 13, 14 en 15). Fig. 2 is een afbeelding van de godin der vruchtbaarheid, de Aztekische Ceres. Als symbool draagt zij een maïsaar en een watermeloen in de hand. Naast de godheid, die voor het voedsel der menschen zorgt, vereerden de Azteken er nog een, die zij voor de vreugde-opwekkende dranken hun dank brachten, een soort van Bacchus, dien fig. 14 afbeeldt. Deze godheid ligt op den rug en de eigenaardige grimassen, die hij vertoont, duiden de werking van het geestrijk vocht aan. Fig. 3 stelt de god der onderaardsche krachten, der aardbevingen voor; misschien werd dit beeld, waarvan het origineel bij den vulkaan Popocatopetl gevonden werd, opgericht, om den toornigen god van het vulkanisme tot tevredenheid te stemmen. De fig. 16 en 20 zijn naar basreliefs afgebeeld uit het aan oudheden zoo rijke Yucatan. In fig. 15 ziet men de helft van een statue van de godin des doods afgebeeld; het geheel is uit één steenblok bewerkt en heeft een hoogte van 9 voet; dit werk behoort tot een ouderen tijd. De slangen hebben betrekking op Tlaloc, den god der wateren, der wolken en van den donder, de vederen op Quetzalcoatl, den god der lucht.

De hoogere goden werden door grootere beelden, de lagere door kleinere beeldjes voorgesteld. Van de penaten of huisgoden zag men kleine beeldjes, zelfs in de armste hut: ook bevond zich in elk Aztekisch huis een kapel of nis, om de huisgoden in te plaatsen.

De godsdienstleer in Mexico was zonder stelsel en moest dat wel zijn. Niet alleen werden de oudere en nieuwere goden der verschillende Toltekenstammen naast elkander vereerd, doch ook de goden van niet-stamverwante, maar vroeg in het staatsverband opgenomen volken kwamen nog daarbij; de godenbeelden der later overwonnen volken werden in een bijzondere gevangenis van den grooten tempel der hoofdstad opgesloten. De dertien hoofdgoden der Mexicanen vormden ook geenszins een aaneengesloten geheel.

Daar alles, wat in de wereld geschiedt, volgens het geloof der Mexicanen onder de leiding en het toezicht van bepaalde goden geschiedt, onderscheiden zij natuurlijk goede en booze godheden. De gezanten van Tlascala bij Cortez richtten tot dezen de volgende woorden: „als gij een booze god zijt, die van gruwelen houdt, drink dan het bloed dezer slaven; zijt gij een goede god, neem dan deze vederen en dezen wierook.” Toch schijnt de tegenstelling van goed en kwaad in hun religie geen eerste plaats ingenomen te hebben.

Overal in de steden en in de huizen vond men afgodsbeelden; de enkele stadskwartieren en straten hadden afzonderlijke godenbeelden; ook bij de slaapplaats en voor de huisdeuren plaatsten zij godenbeelden.

Het aantal tempels in Mexico was groot; zij werden „teocalli" genoemd. Iedere godheid had haar bijzondere tempels en priesters; vele tempels waren zeer onaanzienlijke gebouwen, doch de hoofdtempels waren trotsche bouwgewrochten, die de veroveraars in verbazing brachten. De onderbouw der „teocalli" van Cuernavaca neemt de ruimte in van een stad van 20,000 inwoners en is op een hooge rots gebouwd.

Gewoonlijk waren de tempels uit aarde en steen gebouwd, in den vorm van pyramiden, meestal vier verdiepingen hoog; de top was toegankelijk door een soort van wenteltrap. Boven vond men een 40—50 voet hoogen toren, waarin de statuen der goden bewaard werden; vóór dezen toren, het eigenlijke heiligdom, lag de offersteen. Op de altaren brandde voortdurend het heilige vuur, zijn hellen lichtgloed bij avond over de stad werpend. Tot aan de verste straten der voorsteden drong de vuurschijn van de 3000 tempels der Aztekische hoofdstad door.

Vele der religieuse ceremoniën waren van verheven aard. Zij bestonden in nationale gezangen en dansen, doch daar beide geslachten er aan deelnamen, ontaardden zij niet zelden. Processies van vrouwen en mannen, met guirlandes getooid, trokken door de straten, terwijl op de altaren enkel bloed van geofferde dieren geplengd werd. Deze vreedzame feesten stamden uit de tijden der Tolteken. Doch in den aanvang der veertiende eeuw werden menschenoffers ingevoerd bij de Azteken en gedurende twee eeuwen hielden deze stand. Aanvankelijk slechts zeldzaam, werden zij hoe langer hoe talrijker en eindelijk werd elk feest met zulk een gruweldaad besloten.

Het aantal der op deze wijze geslachten is buitengewoon groot; geen opgave noemt het aantal minder dan twintig duizend per jaar, volgens sommigen zou het vijftig duizend bedragen. Bij bijzondere gelegenheden, zooals de huldiging van den koning, de inwijding van een grooten tempel, was het aantal menschenoffers buitengewoon groot. Bij de inwijding van den grooten tempel van Huitzilopochtli in 1486 zouden 70,000 personen aan den gruwelijken god geofferd zijn. Al zijn deze cijfers ook overdreven, groot is in elk geval het aantal offers geweest. En allerlei gruwelen werden daaraan verbonden bij groote feesten.

De priesterschap vormde in Mexico een zeer talrijk lichaam, dat van grooten invloed was op het staatsbestuur. Geen oorlog werd ondernomen zonder de toestemming der priesters. Hun aanzien was zóó groot, dat ook de leden der koninklijke familie dikwijls tot den priesterstand toetraden; de meest ontwikkelde en geleerde mannen behoorden hiertoe. Doch door hun uiterlijk maakten de priesters op de Spanjaarden een afschuwwekkenden indruk, evenals de tempels. De tempels waren met bloed besmeerd, door rook gezwart en vol lijkenlucht; de priesters, met hun lang, verward haar, dat niet gekamd, noch gekapt werd, met hun lange nagels, verfden zich elken morgen zwart en wreven zich met oker in, welke zij later afwaschten. Daardoor zijn zij in het beeldschrift steeds kenbaar aan hun grijszwarte kleur.

De priesters moesten de offers brengen op verschillende uren van den dag en des nachts het heilig vuur onderhouden, wierook branden, den loop der hemellichamen nagaan, den kalender opmaken en waarzeggen; zij bewaarden zaken van religieusen aard in beeldschrift, dat zij kenden, moesten de jeugd leeren, enz. Velen bleven ongehuwd en mochten geen omgang met vrouwen hebben; zij leefden eenvoudig volgens strenge regels. Jonge priesters onttrokken dikwijls bloed aan eenig lichaamsdeel door insteking met doornen, nl. uit vingers, ooren, lippen, de geslachtsdeelen, enz.; dit moest een boete beduiden, en trof het deel des lichaams, waarmede zonde bedreven was.

Copalrook deed de priester bij alle cultusoefeningen vooraf opstijgen; bij op- en ondergang der zon geschiedde dit geregeld, op den middag en te middernacht, en met muziek werd dit aangekondigd.

* * *

Wij hebben ons iets langer bij de beschavingstoestanden van het merkwaardige volk van Mexico opgehouden, omdat wij daardoor iets omtrent de oorspronkelijke beschavingstoestanden van Amerika wilden leeren kennen. Bij de overige bewoners van Midden-Amerika mogen wij niet aldus in bijzonderheden stilstaan, omdat ons bestek daardoor overschreden zou worden. Hoewel daarvan verschillend in vele bijzonderheden, komt toch ook hier de beschaving in algemeen karakter met die van Mexico overeen.

De oorsprong der oorspronkelijke Amerikaansche beschaving is een belangrijk vraagpunt, dat de onderzoekers lang heeft beziggehouden. Wij wezen daarop reeds met een enkel woord op pag. 11 van dit deel. Thans willen wij die vraag bespreken, hoofdzakelijk aan de hand van de meeningen van Prof. Seler.

De overeenkomst, welke men tusschen de Amerikaansche oorspronkelijke cultuur en die der Oude Wereld vond, heeft aanvankelijk aanleiding gegeven, er een zelfden oorsprong voor aan te nemen. Allerlei hulpmiddelen en hypothesen zijn te baat genomen, om aan te toonen, dat de Amerikaansche beschaving uit de Oude Wereld afkomstig zou zijn. Men heeft soms de veronderstelling geopperd, dat het oude verhaal van Aristoteles, als zouden eenige schepen der Karthagers vele dagreizen door de zuilen van Hercules naar het westen gevaren zijn en eindelijk de Nieuwe Wereld gevonden hebben, op waarheid berust, een meening, die tegenwoordig wel door niemand meer zal worden aangenomen. Evenmin zal het verhaal van Plato, omtrent „Atlantis", het land, dat tusschen de Oude en de Nieuwe Wereld zou gelegen hebben, met ernst kunnen opgevat worden, om de afkomst der oude Amerikaansche beschaving te verklaren als uit de Oude Wereld afkomstig.

In meer beslisten vorm is een afkomst uit het westen uitgesproken geworden. In oude Chineesche annalen is dikwijls sprake van het land „Fu-sang" dat 1200 li ten oosten van den „grooten Han" zou gelegen zijn. Door Guignes in de vorige eeuw, en later door anderen, werd het vermoeden uitgesproken, dat dit land Mexico zou zijn. Doch ook deze veronderstelling heeft geen stand gehouden. Fu-sang toch was een land, dat den Chineezen vanouds bekend was, welks producten worden genoemd, welks zeden worden geschilderd, en deze waren over 't geheel van Oost-Aziatische natuur, terwijl de vorsten en edelen met Koreaansche titels worden aangeduid. Volgens Prof. Schlegel moet onder Fu-sang een der eilanden in het noorden van Japan verstaan worden, in geen geval Mexico of eenig ander gedeelte van het Amerikaansche continent.

Die pogingen, om de beschaving der Amerikaansche inboorlingen van den vreemde af te leiden, zijn des te merkwaardiger, zegt Seler, daar niemand er aan denkt, de beschaving der Chineezen van de Egyptenaren af te leiden of den aanvang der Oud-Indische beschaving bij de Chaldaeërs te zoeken. Wanneer men nu de tradities der Mexicanen nagaat, dan wijzen die er op, dat hun voorouders als jagerstammen uit de steppen of prairieën van het noorden zijn gekomen. Doch eveneens vindt men er overleveringen, die melden, dat de oude bewoners van Mexico van een eiland of over zee zijn gekomen, zoodat alle hypothesen eenigen steun vinden bij de overleveringen. Dit neemt niet weg, dat er in de tradities des volks gewoonlijk een kern van waarheid ligt, vooral in die, welke afstammen uit den tijd, toen novellen dichten nog geen beroep was.

Zoo stemt de overlevering met de taalvorschingen overeen, dat de Mexicaansche stammen eens veel verder verbreid waren naar het noorden, en dat de Schoschoni-stammen tot dezelfde familie behooren. Daar ook de natuurlijke gesteldheid des lands een voortdringen van het minder bevoorrechte noorden naar het zuiden het waarschijnlijkst maakte, is het niet onwaarschijnlijk, dat de vroegere woonplaats der Mexicanen noordelijker lag, en men kan onderstellen, dat in de Mexicaansche overlevering die herinnering voortleeft. Men moet echter aannemen, dat de scheiding van die stammen in het noorden reeds zeer vroeg moet hebben plaats gevonden: daardoor alleen is het verschil in taal en beschaving verklaarbaar. Want de beschaving der Mexicanen staat zooveel hooger dan die der noordelijke stammen, dat niet dan na eeuwen deze hoogere ontwikkeling zich kon ontplooien.

Het geheele beeld, dat de Mexicaansche cultuur ons aanbiedt, is inderdaad met de natuur des lands verbonden en daaruit gedeeltelijk voortgekomen. Wel moet die

Mexicaansche beschaving, wat haar hoogte betreft, als een geïsoleerd verschijnsel opgemerkt worden, doch wat den aard der ontwikkeling betreft, vindt men overal op het continent elementen van denzelfden aard, analogieën, die op een zelfde oorsprongskern wijzen. Slechts enkele der Indianen-stammen waren tijdens de ontdekking jagers en visschers; de meeste hadden ook landbouw. Bij de Pueblo-stammen in Nieuw-Mexico en Arizona werkten de mannen reeds krachtig mede op het veld. De landbouwtoestanden van het oudste Mexico komen met die der Indianen overeen. Of nu een volk beslist, zich geheel aan den landbouw te wijden of niet, is in zekeren zin een gevolg van politieke toestanden en van het temperament. In streken, waar de in groote kudden levende dieren ontbreken, waar geen zeekusten en geen vischrijke stroomen aanwezig zijn, daar moet, zoo lang vreedzame verhoudingen voorkomen, de zich ontwikkelende overbevolking wel tot landbouw overgaan.

Den landbouw, den grondslag der cultuur, hadden de Mexicanen met de meeste

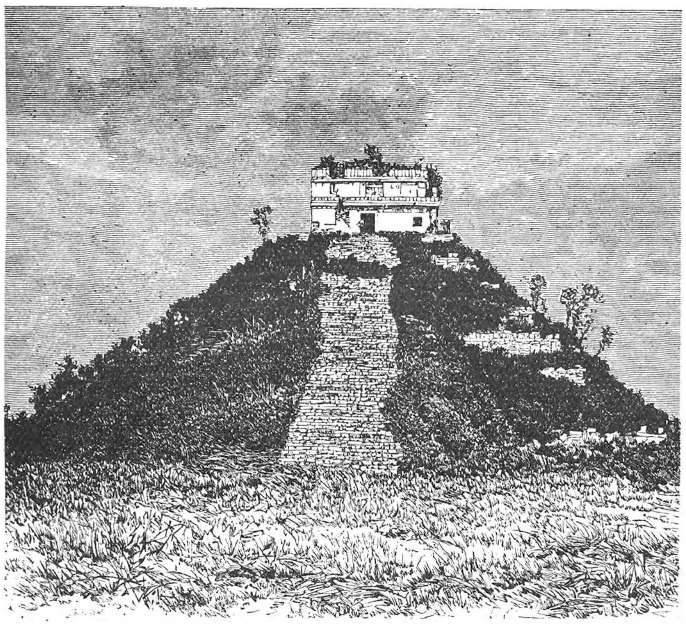

HET ZOOGENAAMDE SLOT VAN CHICHEN ITZA.

inboorlingen-stammen gemeen. Ook het politieke en religieuse leven vond er parallellen.

De volken met hooger ontwikkeling in het zuiden hebben ook geen tradities, die beslist naar vreemden invloed op de beschaving wijzen, en de Zuid-Amerikaansche cultuur zelf wijst daarop evenmin. De Peruaansche cultuur is zoo eigenaardig in haar bijzonderheden en vormen, dat men zelfs niet zou weten, waar de bron dier elementen elders gevonden kon worden.

Toch staan de Peruanen met hun cultuur niet geïsoleerd naast de andere stammen: bij de Andes-volken vindt men verwante cultuurverschijnselen. Ongetwijfeld was gouden Cuzco een brandpunt, waar de Zuid-Amerikaansche beschaving haar culminatie had, doch de elementen der bijzondere Peruaansche cultuur, van den landbouw, de schilderkunst, de metaalbewerking, enz., worden ook bij andere volken gevonden, en zelfs bij de zoogenaamde wilde volken treft men de eerste kiemen van dergelijke beschavingsvormen aan.

Tusschen de talen der Nieuwe Wereld en die der Oude Wereld is nog geen

samenhang gevonden. Dit alles moet wel tot het besluit leiden, dat de Amerikaansche beschaving inheemsch is, dat zij zich op Amerikaanschen bodem heeft ontwikkeld. Doch op Amerikaanschen bodem vond de ontwikkeling plaats van uit drie centra. Het gebied ten zuiden van de landengte van Panama stond onder den cultuur-invloed van het Inca-rijk; het geheele gebied van den Isthmus vormt een eigen cultuurkring, waarbij de Groote Antillen zich waarschijnlijk aansluiten. En ten noorden daarvan vond men het beschavingsgebied van de Mexicaansche volken.

De theorie, die niet lang geleden nog algemeen werd verkondigd, dat een groot cultuur-ras van het noorden naar het zuiden door Amerika zou getrokken zijn, moet derhalve worden opgegeven.

II. De volken van Midden-Amerika.

De groote steden-ruïnen van Guatamala en de aangrenzende landen hebben eerst in de laatste tijden meer de aandacht getrokken en bewijzen, dat ook hier in den tijd der uitbreiding van het Spaansche gezag volken woonden, die reeds een aanzienlijk hoog standpunt der beschaving hadden ingenomen.

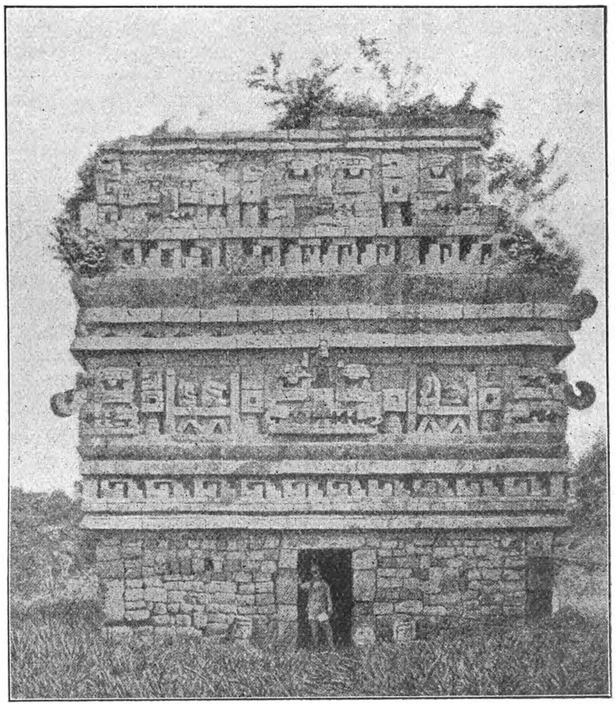

MAYA TEMPEL VAN DEN SLAKKENMAN EN DEN SCHILDPADDENMAN. WESTKANT. CHICHEN-ITZA.

De ethnographische toestand der bewoners van deze gewesten is moeielijk na te gaan. Daardoor kan men ook niet met zekerheid zeggen, wie de oudste bewoners van Guatamala waren. De volken van Centraal-Amerika hebben zich bij hun voortdurende verhuizingen zoo dikwijls langs elkander verplaatst en elkander zoo herhaaldelijk gekruist, dat oriënteering in het ethnographisch samenhangende en chronologisch op elkander volgende in deze bonte volkenmozaïek uiterst moeielijk en meestal onmogelijk is.

De talen dezer gewesten wijken dan ook ten zeerste van elkander af en wijzen op de verschillende afkomst der bewoners. Zoo worden tegenwoordig in Guatamala achttien zelfstandige talen gesproken.

Men vindt in Guatamala hoofdzakelijk de *Azteken-volken, Mije-stammen, Caraïbischestammen en Mayavolken,* (vooral in Yucatan), alle weer door onderscheidene stammen vertegenwoordigd, die meestal van elkander afwijkende talen spreken. Voorts komen er nog onderscheidene kleine geïsoleerde volkengroepen in het verdere gedeelte van Midden-Amerika voor, van welke meestal niet meer dan de namen bekend zijn. Wij zullen niet in bijzonderheden treden bij deze verschillende volken, doch enkel eenige algemeenheden hieromtrent aanstippen.

In het algemeen kan men zeggen, dat de beschavingstoestanden dezer volken niet veel van die in Mexico verschilden. De religie bij de meeste volken kwam met die in Mexico overeen; menschenoffers kwamen in Nicaragua en Guatamala beide voor;

de namen der goden zijn in Nicaragua voor een groot gedeelte tot die der Azteken terug te brengen.

Honduras was waarschijnlijk voornamelijk de woonplaats van Tolteken-volken, inzonderheid in het westelijk gedeelte, dat tijdens de verovering door de Spanjaarden een inheemsche beschaving schijnt gehad te hebben. Tempels werden hier gevonden van Mexicaansche bouworde. Uit de oude ruïnen, in Honduras opgegraven, kan men afleiden, dat in de oudheid hier reeds een beschaafd volk moet gewoond hebben, waarbij landbouw en handel een hooge ontwikkeling hadden bereikt. Eveneens wijzen de schaarsch geworden ruïnen der Mosquito-kust op een hoogere beschaving in een ver verleden. In de ontgraven tumuli vindt men allerlei gereedschappen met ornamenten en beter bewerkt aardewerk, dan de tegenwoordige bewoners kunnen vervaardigen.

De ruïnen van Centraal-Amerika zijn door Alfred P. Mandsley gedurende zeven winters onderzocht en in „Nature", 28 April 1892, vindt men een korte karakterschets dier ruïnensteden, waarvan hij talrijke afgietsels gemaakt heeft, die thans in den „Architectural court" van het „South-Kensington-Museum" bewaard worden. Voor de ruïnen van Quirigua en Copan vindt hij kenmerkend de hooge, alleenstaande, met figuren en hiëroglyphen bedekte monoliethen, voor Menché de met relief bedekte steenen deurstijlen, voor Tikal de fijn besneden houten deurstijlen, voor Palenque het groot aantal der met steenen platen bedekte huizen en tempels en de in harde rots uitgewerkte wanden met inschriften. Terwijl in de groote hoofdsteden der Guatamala-stammen geen met steenen platen overdekte huizen gevonden worden en slechts weinige en ruwe inschriften er voorkomen, stemmen de gebouwen in Yucatan in den aanleg der huizen en tempels, in den stijl der figuren en de inschriften, met de bovengenoemde ruïnensteden overeen. Doch de ruïnen van Copan, Quirigua, Tikal, Menché en Palenque waren reeds verlaten in den tijd, toen Cortez hier aankwam; de steden van Yucatan daarentegen vonden de Spanjaarden nog grootendeels bewoond. Mandsley besluit vervolgens, dat het dezelfde natie zou geweest zijn, die de groote ruïnensteden van Centraal-Amerika, en, naar hij meent, later de steden van Yucatan gebouwd heeft, en dat een tijd van bloei en vreedzame ontwikkeling, aan geduid door de groote zuidelijke steden, gevolgd werd door een tijd van verval en onrust, waarvan de eerste berichten der Spanjaarden getuigenis afleggen.

Het schiereiland Yucatan was het oude vaderland van het volk der *Maya's*, een naam, dien Columbus reeds aan de Golf van Honduras hoorde. De taal der Maya's schijnt over het geheele schiereiland verbreid te zijn geweest.

De bodem van Yucatan bezit nog ontelbare ruïnen van bouwwerken uit den Maya-tijd, die in ouden en nieuwen tijd de bewondering der reizigers opwekten en eerst in de laatste jaren beter bekend werden. Toen Yucatan door de Spanjaarden veroverd werd, hadden dezen reeds de Mexicaansche bouwgewrochten leeren kennen, zoodat die, welke zij hier vonden, geenszins in het bijzonder de aandacht trokken en niet beschreven werden. Zoo bleven zij liggen, tot zij eerst in de 19e eeuw werden teruggevonden, en onderzoekers, schilders en schrijvers ons de overblijfselen der Maya-bouwkunst opnieuw leerden kennen.

HOOFDSTUK XXV.

TEGENWOORDIGE TOESTANDEN IN MEXICO.

Wat is er van de Mexicaansche inboorlingen-bevolking geworden? De toestanden waren hier geheel anders dan in de Vereenigde Staten. Daar waren het bovenal Germanen, die koloniseerden, hier waren het Romanen. Wij wezen reeds op pag. 147 op de verschillende beteekenis dier beide rassen in het kolonisatie-proces.

In Mexico en Midden-Amerika werden de inboorlingen onderworpen aan Spanje. Die onderwerping werd nog vollediger door de omstandigheid, dat op de eerste verovering een ijverige zendings-werkzaamheid der Franciscanen en later der Jezuieten, en een drukke volksverhuizing uit Spanje volgden. Van een uitroeiing der oorspronkelijke bevolking was geen sprake, wel van een vermenging met de Spanjaarden en van verwildering. Het Mexicaansche volk telde onder de Spaansche heerschappij ongeveer vier millioen Indianen en drie millioen bewoners van Europeesche afkomst of van gemengd bloed, zegt Welshofer.

De toestand der inboorlingen droeg onder de Spaansche heerschappij het karakter van half wilde paria's, en zij konden dus nauwelijks als een integreerend gedeelte der bevolking beschouwd worden. De vroegere kennis en kunstvaardigheid gingen verloren, de historische herinneringen aan een grootsch verleden geraakten in het vergeetboek. De zendelingen werkten hiertoe mede. De Spaansche zendelingen vonden in Texcoco, waar eens de belangrijkste schilderschool van het Azteken-rijk bestond, een grooten rijkdom van handschriften, doch in plaats van deze kostelijke overblijfselen der oude Aztekische cultuur te bewaren, lieten de predikers van het Christendom ze op de markt samendragen en verbranden. Christelijk fanatisme woedde tegen de priesters der inboorlingen en vernietigde evenzeer de oude wetenschap en kunst. De aanzienlijke inboorlingen werden de eerste slachtoffers der hebzuchtige veroveraars en der gruwelijke Spaansche politiek, en het volk verzonk tot onwetendheid, terwijl de Dominicaner en Franciscaner monniken er zich niet om bekommerden, of de Indianen iets leerden, de grondbeginselen van het Christendom al of niet begrepen; zij waren tevreden, als zij in naam het Christelijk geloof aannamen.

De Indianen, welke tegenwoordig Mexico bewonen, stammen hoofdzakelijk af van de volksmassa, welke reeds in den Aztekentijd in een toestand van knechtschap verkeerde. De verovering vernietigde de standsverschillen onder de Indianen, doordien de edelen met het volk gelijk gemaakt werden. Wel trachtten de Spanjaarden in hun wetten de standsverschillen te bewaren, door de oude edelen te bevoorrechten, maar die wetten werden niet uitgevoerd. Zoo ontstond er gelijkstelling, niet door verheffing der armeren, maar door verlaging der aanzienlijken.

De Europeanen gebruikten de inboorlingen, laag of aanzienlijk, als lastdieren en lijfeigenen; de bruine mannen moesten de zwaarste pakken dragen, kanonnen voortsleepen, en zelfs werden zij bij hulptroepen ingelijfd, om tegen hun eigen stamgenooten te vechten, teneinde het Spaansche gezag uit te breiden naar het zuiden. In die ellende der onderdrukking ging de energie verloren, de beschaving ten onder, en daalden de inboorlingen tot een toestand van verwildering.

Eindelijk bewerkte het eigenbelang bij de veroveraars, wat het geringe menschelijkheidsgevoel niet vermocht. Door een nieuwe verordening, onder den naam „Encomienda's" bekend, werden ten gunste van Spaansche landeigenaars districten, waar meest honderden Indiaansche familiën woonden, gevormd, die, volgens genoemde wet,

lijfeigenen werden, verbonden aan den grond, welken zij bewerken moesten. Daardoor werd hun wel een betere behandeling beloofd, doch de vrijheid werd hiermede ten offer gebracht, en de Indianen, als lijfeigenen onder de veroveraars verdeeld, verloren hun stameigenaardigheden en vergaten hun namen, om die van de bezitters aan te nemen. Daardoor komen er nog tegenwoordig vele Indianenfamiliën met Spaansche namen voor.

Zoo bleef onder een anderen vorm van slavernij de toestand van het lagere Aztekische volk treurig, arm, ellendig. Later verbeterde de toestand wel een weinig, toen de familiën der veroveraars uitstierven en de rechten der „Encomienda's" niet vernieuwd werden, en ook de vice-koningen soms voor de rechten der Indianen optraden, welke laatsten gedeeltelijk hun vrijheid terug erlangden. Maar nog altijd bleven er allerlei misbruiken bestaan, waarvan de „repartimiento's", de harde schuldwetten, bovenaan staan. Door deze geraakten schuldenaars, die hun schulden niet konden voldoen, in geheele afhankelijkheid van hun schuldeischers. De schuldeischers kregen bijna alle macht over hun schuldenaren en konden hen als arbeiders, beter als lastdieren gebruiken. Een mantel aan een Indiaan verkoopen was nagenoeg hetzelfde als tijdelijk over den Indiaan te kunnen beschikken.

Doch hoe meer de inboorlingen zuchtten onder het Spaansche juk, des te weelderiger leefden de veroveraars in het nieuwe land. Prachtige équipages rolden dagelijks door de straten der steden, waar de Spanjaarden in kwistigen overvloed de rijkdommen des lands verspilden, verbrasten, en de onzedelijkheid grooter afmetingen aannam.

Om dien toestand van verlaging en ellende te ontgaan, huwden de meisjes der aanzienlijke inboorlingen dikwijls met de Spaansche heeren. De kinderen, die hieruit voortkwamen, werden Spanjaarden en verloren de betrekking tot hun Indiaansche voorouders. Zoo ontstond er een ras van gemengd bloed, van Mestiezen, naast de inboorlingen en Spanjaarden.

De invoering van het Christendom lag mede in het doel der Spaansche veroveringen. Het Christendom in Mexico was echter meer het uiterlijk der kerk dan het wezen des Christendoms. En al rookten de offeraltaren der Azteken niet meer van het aan de goden gewijde menschenbloed, toch was de godsdienst er ook in den Spaanschen tijd evenzeer schijn, uiterlijke praal en vertoon.

Zoo leefde het volk in onbeschrijfelijke ellende: de welvarende bevolking bestond uit vorsten, graven en lagere edelen, landbezitters en handelaars, allen op een laag standpunt van ontwikkeling, en ook bij de nakomelingen der uit Spanje afkomstige emigranten werd de noodige energie gemist, om zich aan handel en landbouw en nijverheid te wijden. Het doel der Spaansche koloniale regeering was, zoo spoedig mogelijk een groot vermogen te verwerven.

* * *

Onder deze omstandigheden moest in de vorige eeuwen de bevolking van Mexico wel in een treurigen toestand komen, en ook in deze eeuw, na het vrij worden van Spanje, hadden de bewoners een periode van onzekerheid en proefnemingen te doorstaan. De volkselementen vormden niet de kracht der natie.

In ethnographisch opzicht is de tegenwoordige bevolking van Mexico aldus uit de vermenging van onderscheidene elementen ontstaan en bestaat zij ook thans nog uit heterogene bestanddeelen naast elkander. Daardoor valt de bevolking niet in het algemeen te karakteriseeren. Een natie in den gewonen zin des woords vormen zij niet. Het talrijkste element der bevolking vormen tegenwoordig de *Mestiezen*, afstammelingen van Blanken en Indianen (van 't Lat. mixtus = gemengd), ongeveer vijf millioen in aantal, d. i. $\pm$ 43 pCt. der bevolking. Van de zuivere Indianen leven er nog ongeveer $4^1/_2$ millioen of 38 pCt. der totale bevolking. De bevolking, onvermengd, afkomstig uit Spaansche emigranten, de zoogenaamde *Creolen* 1) (van het Spaansche

1) Creool beteekent in den ruimsten zin des woords een in het land geboren individu van vreemd ras. Eigenlijk zou de in Amerika geboren Neger daar ook Creool genoemd moeten worden, in tegenstelling met den ingevoerden Neger, (in Brazilië Negro de nacao). In het bijzonder verstaat men echter onder Creolen in de voormalige Fransche, Spaansche en Portugeesche koloniën van Amerika, Afrika, Guinea en Oost-Indië de in die koloniën geborenen van zuiver Europeesch bloed (Sangre azul), in tegenstelling met de in Europa geboren geïmmigreerden, welke laatsten in voormalig Spaansch-Amerika

creollo = opgewassen, geteeld, inzonderheid door van buiten gekomen ouders in het land geteeld) is op $2^1/_4$ millioen of 19 pCt. te schatten. Tot dezen worden ook alle andere Europeanen gerekend, voornamelijk Franschen en Duitschers, die zich na het eindigen der Spaansche heerschappij in dit land gevestigd hebben. Daarenboven worden er ook Negers gevonden.

De Blanke bevolking was tot 1864 bijna uitsluitend voortgekomen uit Spanjaarden, gedeeltelijk geboren in Mexico, n.l. de *Creolen*, en wel het grootste aantal, en anderen, uit Spanje geboortig, doch geëmigreerd, *Chapetones* of *Gachupinos* geheeten.

De Blanke bevolking van Mexico heeft de overhand, niet in aantal, doch in invloed; zij zijn het souvereine ras in het tegenwoordig Mexico. Mexico werd veroverd door een handvol Spanjaarden en eenige duizenden Creolen hebben er het gezag gehandhaafd.

De Blanke Mexicanen vertegenwoordigen de intelligentie des lands. In het uiterlijk komen zij veel met de Spanjaarden overeen, hoewel toch een eigen type der Creolen niet valt te ontkennen. Mannen en vrouwen hebben zelden meer dan gemiddelde grootte, een slanken bouw, zwart haar, levendige, donkere oogen en kleine handen en voeten. Men vindt er vele gezichten met Oostersche trekken, met gebogen neus en fijn besneden mond. De huidkleur is gewoonlijk niet zeer frisch, vooral niet in de warmere streken; in de koudere gedeelten des lands ziet men ook rozewangen en zelfs blonde kopjes.

De Creolen zijn vroeg volwassen: de jongen is op het 17e, het meisje op het 14e jaar reeds volkomen ontwikkeld. De Creolen zijn levendig van aard; zij leeren gemakkelijk en zijn lichamelijk vlug. Als dansers en paardrijders zijn zij onovertrefbaar, doch zwaren arbeid houden zij niet lang vol. In het spreken zijn zij vlug en levendig, door gesticulatie uitdrukking gevende aan het gezegde, een gebarentaal bij de gesproken taal voegend. Bij elk Zuid-Europeaan vindt men dit verschijnsel, doch in 't bijzonder bij de Creolen.

Over 't geheel is de Creool licht te electriseeren; hij is van hartstochtelijken aard, doch weet zijn aandoeningen te beheerschen. In den omgang heeft de Creool, zelfs de onontwikkelde, een zekere waardigheid in vormen, een beschaafdheid in voorkomen, die onmiddellijk in het oog valt. Hoe groot is dat verschil in sociale vormen tusschen hem en den Yankee! Doch ijdelheid en eerzucht zijn ook algemeene karaktertrekken van den Creool; de ijdelheid leidt hem licht tot zelfoverschatting, zoodat dan de oppervlakkigheid, die nog algemeen is, aan het licht komt. Lichtzinnigheid en genotzucht, eigenschappen, die de zuidelijke volken eenigszins kenmerken, ontbreken bij den Creool ook niet. In het genot van sterke dranken is hij echter uiterst matig; drinkers vindt men zelden bij hen, en ook aan gastronomie doet hij niet veel, hoewel hij houdt van zoetigheden en snoeperijen. Bovenal worden feestelijkheden en genoegens van allerlei aard, het genot van liefde en spel, met hartstocht door hem nagejaagd. De zucht naar hazardspel vindt men in Mexico onder alle klassen des volks, de Indianen uitgezonderd. Bij alle feesten vindt men hazardspelen of weddenschappen, bij hanengevechten, harddraverijen met paarden, en zelfs de uitslag van het billardspel in het koffiehuis is 't onderwerp van een weddenschap. Doch zoo hartstochtelijk als hij in het spel is, zoo koelbloedig ziet hij zijn verlies aan. Die hartstocht voor het spel is de oorzaak, dat talrijke familiën in korten tijd economisch te gronde gericht worden. Natuurlijk zijn er ook hier mannen, die zich van het spel onthouden, uitzonderingen, die den regel bevestigen.

In den omgang met de vrouwen is de Creool hartstochtelijk; de sentimenteele liefde der meer noordelijke naturen kent hij niet. Zijn liefde is gloeiend, brandend; is zij eens ontwaakt, dan wil hij bezitten, genieten, en geen hindernis houdt hem tegen. De zedelijkheidsopvattingen zijn er tamelijk ruim.

Een nationale kleeding hebben de Creolen niet; de kleeding, welke de Europeesche mode voorschrijft, volgen ook zij na. De rijke Creool houdt van luxe; hij heeft gaarne schitterende équipages, fraaie rijpaarden, veel bedienden, doch comfort in huis kent hij niet.

„Chapetones", in Mexico gewoonlijk „Gachupinos" zijn geheeten. De laatste naam is afkomstig van de Azteken, die eerst meenden, dat van de Spaansche ruiters man en paard één was, en diehen noemden „Gatzopin" d i. een schepsel, half paard, half mensch. In Brazilië heeten de Blanken, in dit land geboren: „Brazileiros".

De woningen der Creolen hebben den oud-Romeinschen grondvorm, welken de Spanjaarden naar hier hebben overgebracht. Door een groote deur komt men op een vierkante binnenplaats, die aan alle kanten door een zuilengalerij is omsloten, en in welker midden gewoonlijk een fontein klatert, omringd door bloemvazen. Op die galerij komen alle deuren der kamers uit. Aan de straatzijde ligt de zaal, waarin men het beste huisraad, een spiegel, hoektafels met bloemenvazen, een heiligenbeeld in een zilveren nis en dergelijke vindt. Aan het eene eind der zaal, waar deuren met vensters gevonden worden, vindt men de zitplaats der vrouwen, en verder staan er stoelen langs de wanden. Een tweede deur, tegenover den ingang, leidt van de binnenplaats naar een tweede plein, eveneens door gebouwen omringd, welke dienen voor stallen, schuren, enz. Aldus zijn in 't algemeen de huizen met één verdieping; in de steden vindt men thans reeds veelal huizen met meer dan één verdieping en komen er ook andere bouworden in zwang.

Hoewel de Creool de Spaansche taal bewaard heeft, zijn daarentegen vele Spaansche karaktertrekken door hem afgelegd. In den loop van een drietal eeuwen hebben klimaat en grond invloed op de bewoners uitgeoefend, en daardoor heeft het Spaansche karakter zich eigenaardig ontwikkeld. De rijke natuur, de heldere hemel en het zachte klimaat, zonder de strenge winters, die het binnenland van Spanje kent, hebben de Creolen verwend en eenigszins verweekelijkt; den levendigen geest en den romantischen zin der Spanjaarden heeft hij echter bewaard.

De smaak voor stierengevechten, uit Spanje ingevoerd, is hier algemeen; elke stad van eenige beteekenis heeft een „plaza de toros". Veelal ziet men nog de Mexicanen met een pistool in den gordel.

* * *

De Indianen hebben zich in Mexico het best staande gehouden in de tropische gewesten en de gebergten, waar zij nog gedeeltelijk hun zeden hebben bewaard tot dezen tijd. In de breede dalen van het hoogland en op de plateaux met hun steden en hacienda's of groote landgoederen hebben de Spanjaarden zich als heeren des lands gevestigd, en van hieruit werd de inboorlingenbevolking meer en meer het nationaal karakter ontnomen. Evenwel is ook hier van de oorspronkelijke bevolking nog een aanzienlijk gedeelte bewaard, zij het ook, dat die door den lageren socialen toestand ontaard is. In aaneengesloten menigten leven de Indianen in de staten van het zuidelijke hoogland en de wilde bergstreken, en daar vormen zij ook een aanzienlijk contingent van mijnwerkers. Als eigenlijke Indianenstaten, waar de oorspronkelijke bevolking der Azteken, Cuitlateken, Mizteken, Zapoteken, Tarasca's, Maya's, enz. nog in de meerderheid is, zijn te noemen: *Michoacan*, *Guerrero*, *Oaxaca*, *Chiapas*, *Tabasco*, *Campeche* en *Yucatan*. Betrekkelijk volledig verdwenen zijn de inboorlingen in het noorden, waar alleen de berggewesten nabij de grens des lands de verblijfplaatsen van de wilde Apachen en Comanchen zijn gebleven. In het N.W. in den Sierra Madre vindt men nog overblijfselen der Yaquis, Yuma's, Tarakumara's, Tepehuana's e. a.

Van de Indianenstammen in Mexico zijn de aanzienlijkste de *Maya's*, *Azteken* met de *Cuitlateken*, *Zapoteken* met de *Mizteken*, de *Tarasko's*, de *Othomies* en de *Pima's*. De Maya's wonen, behalve in het schiereiland Yucatan, in het grootste gedeelte van Midden-Amerika; op de ruïnen van hun vóór-Columbische bouwwerken hebben wij reeds de aandacht gevestigd. De Zapoteken vormen in den staat Oxaca de meerderheid; de Azteken op het Zuid-Amerikaansche tafelland; de Tarasko's en Othomies hebben hun woonplaats op de Sierra's, die het Zuid-Mexicaansche tafelland omsluiten, en de Pima's, Opata's, Tarahumara's, Yaqui's en Yuma's vormen, als de oorspronkelijke bewoners van Noord-Mexico, den overgang tot de zoogenaamde Pueblo-Indianen (zie pag. 64).

In uiterlijk wijken deze stammen niet zoo veel van elkander af als in de talen; het schijnt dus, dat de physische eigenaardigheden zijn versmolten, terwijl de talen in stand zijn gebleven. Het slanke, zwarte haar en de uitstekende wangbeenderen hebben de Mexicaansche Indianen met die van Noord-Amerika gemeen; de huidkleur is nu eens lichter, dan weer donker geelbruin, de lichaamslengte is gemiddeld klein, de schedelvorm mesocephaal, de neus zelden gebogen. De pasgeboren kinderen

hebben lichter huidkleur dan de volwassenen, en een merkwaardigheid is het, dat het Indianenkind met dichten haargroei geboren wordt, terwijl een kale schedel zelfs op hoogen ouderdom schier onbekend is.

Het karakter der Mexicaansche „Indios mansos", d. i. „tamme Indianen", zooals de Spanjaarden hen noemden in tegenstelling met de wilden, kenmerkt zich door ernstig, melancholisch zwijgen. De Indiaan legt in zijn handelen gaarne iets geheimzinnigs; in zijn onbeweeglijke trekken openbaart zich zelden de hartstocht, die in het binnenste bruist. Gewoonlijk is hij matig, gemakkelijk door hooger staanden, bijzonder door geestelijken te leiden; daarenboven indolent, zonder phantasie, traag, onwetend en bijgeloovig. Het Katholicisme is slechts een sluier, waarachter hij zijn heidensch bijgeloof verbergt; zijn oude goden zijn overwonnen, maar niet dood. De vormen en ceremoniën van het Katholicisme neemt hij gaarne over, maar behoudt daarbij ook nog veel van den ouden cultus. Daarbij treft het, dat in de religie der Aztekische voorouders het zoenoffer door bloed een hoofdrol speelt en het Christendom daarmede een analogie biedt; in plaats van het menschenoffer kwam de aan 't kruis genagelde op het altaar.

Reeds als kind draagt de Indiaan karaktertrekken van den grijsaard; zelfs zijn vreugde heeft een uitdrukking van droefheid, en zijn smart lijdt hij somber en zwijgend. Met gekromden rug, zonder een vrijmoedige, trotsche houding, richt hij meest den blik naar de aarde. De omstandigheden zijner nationale geschiedenis hebben dien karaktertrek versterkt. Tegenover den Blanke is de Indiaan schijnbaar zacht en onderworpen, maar hij weet op zijn beurt zijn wraakzucht bot te vieren. Hij heeft geen aanleg, om iets uit te vinden, doch een merkwaardig talent tot navolging, en dat doet hij met onuitputtelijk geduld; daarom is hij uitnemend geschikt tot het verrichten van handwerken. Aardewerk, zilverwerk en filigraanwerk van hen zijn beroemd.

Hoewel de Indianen staatkundig gelijkgesteld zijn met de overige bewoners des lands, staan zij toch in werkelijkheid daarbij ten achter, evenals de Negers in Noord-Amerika. Indiaansch bloed in de aderen te hebben, wordt als een schande beschouwd. Zooals in Pruisen eens de mensch in de maatschappij begon met den baron, zoo houdt in Mexico de mensch op met den Creool: wat daarbeneden staat, behoort niet tot de „gente decente" van Mexico. Dit sluit niet uit, dat ook uit de Indianen bekwame lieden in Mexico zijn voortgekomen.

Bovenal zijn de Indianen landbouwers, tuinders, enz.; in de gebergten en op de kuststreken leggen zij plantages aan. Velen op de hoogvlakten geven er de voorkeur aan, als daglooners op de groote landgoederen der Creolen te werken; dan krijgen zij een woning, een vaste hoeveelheid maïs en een dagloon in geld, wat hun nog voordeeliger of althans gemakkelijker is.

* * *

Wij moeten nog nader stilstaan bij de Mestiezen, die een aanzienlijk deel uitmaken van de bevolking. De eigenlijke Mestiezen zijn nakomelingen van een Blanken vader en een Indiaansche moeder. In een tijdruimte van drie eeuwen ontstond hier een aanzienlijk aantal van deze vermengingen, welke zich voortzetten door vermenging der Mestiezen onderling en door kruising wederom met Blanken en Indianen. Hierdoor vindt men bij de Mestiezen alle denkbare overgangen van kleur en ras.

De Mesties heeft in zijn wezen iets origineels; hij vertegenwoordigt een volkseigenaardigheid, die in het oog springt. Terwijl de Creool zijn stamvader, den Spanjaard, tot voorbeeld nam en dezen zooveel mogelijk in alles navolgde; terwijl de Indiaan in stilte nog veel van de nationale eigenaardigheden bewaarde, is de Mesties Mexicaan in zijn geheele wezen. De Creool op het land neemt zelfs meer van zijn eigenaardigheden over dan omgekeerd.

De Mesties is slank van bouw; de gelaatskleur is niet blank en evenmin koperkleurig, maar lichtbruin, zoodat het rood een weinig in het gezicht doorschemert. Hij heeft zwart, dicht haar, zacht op het gevoel; zijn donkere of bruine oogen zijn levendig en vol vuur. De gebogen neus is het erfdeel van zijn vader, evenals de dichte, zwarte bakkebaarden; daarentegen heeft hij de witte tanden en den kleinen voet aan zijn Indiaansche moeder te danken. In zijn uiterlijk heeft hij wel iets van een Arabier.

Hij is een voortreffelijk ruiter, koen en bewegelijk, matig en volhardend, doch de lichtzinnigheid in persoon. Altijd is hij tot spel en dans geneigd; om de toekomst bekommert hij zich niet, als hij op het oogenblik maar genot heeft.

De Mestiezen onderscheiden zich in huidkleur, kleeding en taal zoowel van Indianen als van Creolen. In de warmere gedeelten des lands draagt de Mesties des Zondags een wit hemd, een wijde broek van dril of bonte katoenen stof, met een veelkleurige zijden gordel om de heupen gebonden, halve laarzen van bruin leer, een breedgeranden vilten hoed en in plaats van den mantel een bonte deken over den schouder gehangen. Gewoonlijk is van voren het hemd open en ziet men een rozenkrans op de bloote borst. Op de hoogvlakten draagt de Mesties een kleeding, die meer overeenkomt met het koeler klimaat.

In de steden vormen de Creolen de hoofdbevolking; op het land is het aantal Mestiezen bijzonder groot. De kleine landbezitters en pachters, de verstrooid wonende boeren zijn meest allen Mestiezen. Juist deze boerenstand vormt de kern der natie: zij zijn eenvoudig, werkzaam en dapper. De handwerksstand in de steden en dorpen telt vele Creolen, doch ook Mestiezen, welke zich na de vrijmaking van Spanje meer en meer verheffen, soms zelfs de Blanken overtreffen. Vroeger was de handel alleen in handen van Spanjaarden en Creolen; later werd die ook door vele Mestiezen gedreven. Vooral de handel op de markten is hun terrein. Ook het groote leger der muildierdrijvers of „arrieros", die het transport der waren vroeger geheel tot stand brachten, en thans nog, waar geen spoorwegen zijn, bestaat meest uit Mestiezen. Verder zijn alle mannelijke en vrouwelijke dienstboden in steden en dorpen bijna zonder onderscheid Mestiezen; als zoodanig worden zij geroemd. Ook in de mijnen werken zij veel, en op de uitgestrekte landbezittingen zijn het weder de Mestiezen, aan wie het toezicht op en de uitvoering van de werkzaamheden veelal wordt toevertrouwd. Zij ploegen en rooien bij den graanbouw of in het algemeen, zij verrichten den arbeid, waarbij intelligentie gevraagd wordt, terwijl de meer mechanische arbeid van den daglooner aan de Indianen wordt overgelaten. De Indiaan hoedt de schapen en geiten, de Mesties heeft er het opzicht over.

Uit dit alles blijkt, dat de Mestiezen een hoogst belangrijk volkselement in Mexico vormen. Velen van hen wijden zich ook aan de studie, aan den staatsdienst of aan den kerkdienst; men ziet hen zoowel in officiers-uniform als in de maatschappij. De Mesties, hoewel met Indiaansch bloed in de aderen, stelt zich tot ideaal, niet tot de Indianen terug te keeren, maar te huwen met een vrouw, blanker dan hijzelf is.

* * *

Mexico is een federatieve Republiek, met een grondwet naar het voorbeeld van de Vereenigde Staten. De Republiek bestaat uit 27 Staten (oorspronkelijk 19) een bondsdistrict en twee territoriën. De grondwet dagteekent van 4 Oct. 1824, werd in 1857 herzien, en onderging nog weder wijzigingen in Mei 1896.

Aan het hoofd der Republiek staat een President, die telkens voor vier jaren gekozen wordt, en in wiens handen de uitvoerende macht berust. De tegenwoordige President, Generaal D. Porforio Diaz, werd het eerst in 1876 gekozen en het laatst in Dec. 1896, zoodat hij zitting heeft tot 30 Nov. 1900. Gedurende zijn langdurig presidentschap, met kracht gevoerd, zijn rust en orde in den Staat hersteld en is Mexico na veel ellende werkelijk op den weg tot vooruitgang.

Zeven staatssecretarissen, hoofden van departementen van algemeen bestuur, staan den President bij in de uitvoering der wetten, en worden door hem gekozen. De wetgevende macht berust bij het Congres, uit een kamer van volksvertegenwoordigers en den senaat samengesteld. De leden van het eerste lichaam worden door algemeen stemrecht gekozen: op 40,000 bewoners komt een afgevaardigde; naar den senaat zendt iedere Staat 2 afgevaardigden, voor vier jaren gekozen.

Elk der Staten heeft zijn eigen constitutie, bestuur en wetten, staat onder een gouverneur en heeft een locale vertegenwoordiging. Hoewel in hoofdzaak met de Vereenigde Staten overeenkomend, heeft Mexico de macht der afzonderlijke Staten meer beperkt en vertoont zich hier sterker centralisatie. De macht van den President is grooter, zoodat zij zich soms tot een volkomen dictatuur kon ontwikkelen, zooals

onder Antonio Lopez de Santa Anna, Benito Juarez e. a. Van 1864—'67 was de Staat zelfs een keizerrijk onder Maximiliaan van Oostenrijk.

De bevolking van Mexico bedroeg in 1895: 12,5 millioen. De religie in Mexico is overheerschend Katholiek, doch kerk en staat zijn gescheiden en elke godsdienst is vrij. Een machtige factor tot aaneensluiting der Mexicaansche bevolking is de Katholieke kerk geweest. Den Spaanschen priesters en monniken was het gelukt, het grootste gedeelte der Indianen tot het Christendom te bekeeren, waardoor niet alleen een besef van solidariteit ontwikkeld, maar ook de versmelting met de Spanjaarden eenigszins in de hand gewerkt werd. Het eigenlijke nationale symbool werd het Mariabeeld van Guadaloupe; de op den opuntie zittende Aztekische adelaar kwam eerst later hierbij in zwang.

In 1857 werd de scheiding van kerk en staat doorgevoerd, en sedert vindt men er ook Protestantsche kerkgenootschappen. In 1889 vond men 10,112 Katholieke en 119 Protestantsche kerken in de Republiek; in 1890 telde de hoofdstad Mexico 320,143 Katholieken en 2623 Protestanten.

In de meeste Staten van Mexico bestaat leerplicht en wordt het lager onderwijs kosteloos gegeven. De uitvoering dier wet liet echter nog te wenschen over. Daardoor is het aantal, dat niet lezen kan, nog altijd aanzienlijk, doch werkelijk valt er verbetering op te merken.

* * *

De kern der Mexicaansche bevolking en dat, wat eigenaardig onder hen is, moet men zoeken bij de landlieden. Een gedrukten boerenstand als in Europa kent men in Mexico niet; de stand der landbouwers en veehouders in Mexico bezit een onafhankelijkheid, zooals men in Europa niet aantreft.

De grond is in Mexico grootendeels in handen van particulieren of van lichamen; staatslanderijen, zooals in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, vindt men er slechts weinige, en deze voornamelijk in de noordelijke gedeelten. Mexico is een veroverd land en de veroveraars kozen groote stukken gronds uit, waarvan zij zich bezits-documenten door de Spaansche regeering deden geven. De Indiaansche gebruikers van den grond werden hierdoor hoorigen of lijfeigenen, of men liet hun den grond tegen betaling van pacht in gebruik. Ook kerken en kloosters werden met landerijen begiftigd, en waar nog een stuk lands zonder eigenaar was, vond men spoedig iemand, die het wenschte: een ambtenaar, een krijgsman, een geestelijke of dergelijken. Bij deze wijze van verdeeling van den grondeigendom kwamen groote gedeelten in één hand, en ontstond, vooral in de minder bevolkte noordelijke gewesten, het grootgrondbezit. Zelfs de kleinere landbezittingen waren te groot, om bewerkt te kunnen worden door de eigenaars, en zoo ontstond de gewoonte, om den grond te verpachten, terwijl de pachters veelal in producten de pachtsom voldeden. Aanzienlijke heeren, geestelijken en kloosters, steden enz. gaven op deze wijze den grond, dien zij bezaten, in pacht. Graslanden kwamen daarbij in gemeenschappelijk gebruik, bouwlanden werden telkens opnieuw onder de gebruikers verdeeld.

Deze verhoudingen zijn tot den tegenwoordigen tijd in stand gebleven. Men vindt er hoofdzakelijk het groot-grondbezit en aan pachters in kleine stukken verdeeld. Klein-grondbezit voor landbouw en veeteelt vindt men er weinig, en slechts in enkele districten; de meeste kleine boeren zijn pachters, die niet het echte belang hebben, om verbeteringen bij den grond aan te brengen. Dit is ongetwijfeld een nadeel in de maatschappelijke verhoudingen.

De groote landgoederen noemt men in Mexico *hacienda's*; zijn zij voor landbouw bestemd, dan heeten zij *hacienda de labor*; is veeteelt de hoofdzaak, dan noemt men ze *hacienda de ganado*. De groote landgoederen, welke veeteelt hebben, zijn gewoonlijk in eenige kleinere of *estancias* verdeeld. Alle kleinere boerenplaatsen, hetzij landbouw of veeteelt er de hoofdzaak is, noemt men *rancho's*, de bewoners *rancheros*; hiermede duidt men zoowel eigenaars als pachters aan.

De hacienda's worden niet altijd door de bezitters bewoond; dikwijls brengen de eigenaars een gedeelte van hun tijd in de stad door, doch anderen blijven als echte landjonkers, als heeren van het land, op hun bezitting. De gebouwen der hacienda's zijn op vele plaatsen als echte burchten gebouwd, met hooge muren, torens en tuinen,

en wijzen er op, dat zij nog uit den tijd kort na de verovering dagteekenen. In het binnenste gedeelte woont de heer met zijn familie: buiten den ringmuur vormen de hutten der arbeiders als het ware een klein dorp.

* * *

De economische en maatschappelijke toestand van Mexico gaat in de laatste jaren vooruit. Een Amerikaansch schrijver noemt Mexico „the most compact and unified nation" in de Nieuwe Wereld. „Het heeft een regeering gekregen, die regeert, maar een, die dat werk verstaat, en het bezit een bevolking, die geleerd heeft, geregeerd te worden."

De verandering in een menschenleeftijd is groot. In de eerste helft dezer eeuw was het land aan verwarring, burgeroorlog en onzekerheid ten prooi, zonder bedrijvigheid. De wegen waren onveilig; op alle wegen, tot zelfs in het hart der steden, werd geroofd en gemoord. Er waren geen spoorwegen, geen telegraaflijnen en er was nagenoeg geen handel. De besproeiingswerken, zonder welke in de meeste streken geen landbouw kon worden gedreven, geraakten in verval; de mijnen werden niet geëxploiteerd, armoede en achteruitgang heerschten allerwegen.

Thans is dat alles veel verbeterd onder het krachtig bestuur van den tegenwoordigen President. De openbare veiligheid werd overal hersteld, de wegen werden verbeterd, en spoorwegen werden aangelegd. In 1897 werden 7380 Engelsche mijlen spoorweglengte geëxploiteerd en 127 mijlen tramwegen. De aanleg geschiedde meest door maatschappijen. De telegraaf is de goedkoopste van geheel Amerika; overal zijn postkantoren, scholen, groote openbare gebouwen en instellingen; de pers, de school en het woord zijn vrij. Al is de welvaart nog niet gelijkmatig verbreid, toch heerscht ze overal en ook op zedelijk en intellectueel gebied is er vooruitgang te bespeuren.

Het schoolwezen heeft in 1896 een belangrijke verbetering ondergaan. Vroeger steunde de Bondsregeering de gemeente-scholen, na dien tijd heeft zij alle openbare scholen in Mexico onder haar beheer genomen en daardoor meer eenheid in het onderwijs gebracht. In elken Staat zijn normaalscholen, die zeer goed gesubsidieerd en druk bezocht worden. Verder heeft men er vak- en ambachts-onderwijs en zelfs kunst-onderwijs. Doch de godsdienst wordt er streng van de school geweerd en aan het gezin of aan de bijzondere scholen overgelaten. Dit is zeker merkwaardig in een Staat, waar 75 pCt. der bevolking Katholiek is.

Ook de financiën zijn in den laatsten tijd beter geregeld. Eeuwenlang werden de inkomsten van den Staat verkregen door in- en uitvoerrechten, zegelrechten, vergunningen enz. en aan grondbelasting werd niet gedacht. Elke Staat hief zijn eigen rechten en beschermde zijn producten tegen die van den buurman. Daardoor werd het vrije verkeer ten zeerste belemmerd.

Die Chineesche muurtjes in het verkeer binnen Mexico werden omvergeworpen. De Indianen stonden verbaasd, toen zij de steden konden binnengaan, zonder dat iemand op hen aanvloog om tolgeld. Dat was van ouder op kind zoozeer gewoonte geweest, dat men het zich bijna niet anders kon denken. En op 1 Juli 1896 werd de gehate hoofdelijke belasting „alcabalos" ook opgeheven.

Door die maatregelen namen de handel en het verkeer in Mexico toe. De bron van inkomsten voor den Staat zijn nog altijd de zilvermijnen. Wel heeft de Staat een schok gehad door de daling der zilverprijzen in de laatste jaren, maar zonder crisis is die doorstaan. In Mexico waren in 1894 in werking 3167 mijnondernemingen; de waarde van den zilveruitvoer bedraagt ongeveer 102 millioen gulden per jaar.

De Centraal-Amerikaansche Republieken.

De oostkust van Centraal-Amerika was reeds door Columbus op zijn vierde reis in 1502 bezocht; de westkust ontdekte Ponce de Leon in 1516. Pedro de Alvaredo, na de verovering van Mexico door Cortez hierheen gezonden, onderwierp de Indianen in 1524 en bouwde de stad San Jago de Caballeros de Guatamala. De verovering had hier niet dan na veel moeite plaats en eerst na tegenstand namen de inboorlingen de nieuwe religie aan, die hier door Las Casas gepredikt werd. Eenige Indiaansche

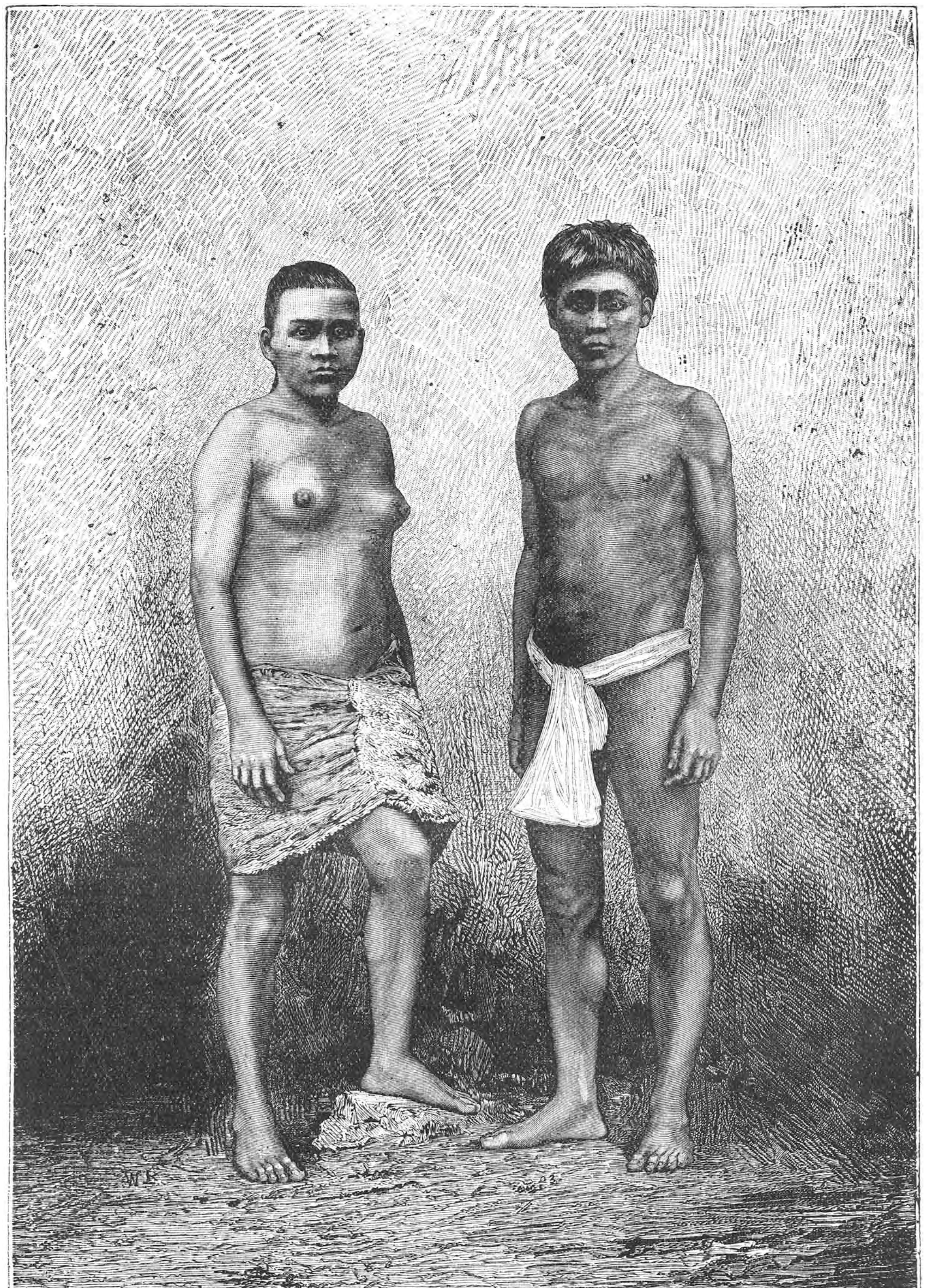

INDIANEN VAN COSTARICA.

districten, in 't bijzonder de Mosquitakust, bleven vrij. Overigens werd over het geheele land de Audienca van Guatamala gesteld en een kapitein-generaal (de eerste was Pedro de Alvaredo), van wien in de afzonderlijke provincies de stadhouders afhankelijk waren.

Gedurende den revolutietijd bleef Centraal-Amerika het langst aan Spanje getrouw en eerst in 1821 verklaarden zich de zeven provinciën Guatamala, San Salvador, Honduras, Nicaragua, Costarica, Chiapas en Quezaltenango onafhankelijk. Eerst was er geen bepaalde meening, of men zich bij Columbia, Mexico of de Vereenigde Staten van Noord-Amerika zou aansluiten. Eindelijk 1 April 1823 werd de Republiek der Vereenigde Staten van Centraal-Amerika geproclameerd, die evenwel na veel mislukte proefnemingen en verwarring weer te gronde ging door den burgeroorlog, die er uitbarstte. De Republiek loste zich thans op en haar vroegere provinciën werden vijf zelfstandige Republieken: *Guatamala, Honduras, San Salvador, Nicaragua* en *Costarica.*

Wel werden van tijd tot tijd weer pogingen aangewend om deze Republiekjes tot een geheel te vereenigen, maar lang vruchteloos. Guatamala deed in 1889 de gedachte aan de verbinding der vijf Republieken weer herleven en vond instemming bij Honduras en Costarica. De tusschen Guatamala en Salvador uitgebroken oorlog maakte evenwel aan de onderhandelingen hierover een einde. Eerst in den zomer 1895 werd dit plan opnieuw door Honduras, Nicaragua en Salvador geopperd, doch niet dan na veelvuldige onderhandelingen kwam het tot stand. Evenwel ook thans is de nieuwe Republiek nog niet vast gegrondvest.

Toch werd in 1895 tusschen Honduras, Nicaragua en Salvador een verbond gesloten, om een confederatieve Republiek te vormen onder den naam *Republica Mayor de Centro America.* Terwijl elk der Republieken onafhankelijk bleef, wat het inwendig bestuur betreft, vormen zij ten opzichte van het buitenland een geheel. Den 27sten Augustus 1898 heeft de constitueerende vergadering aan deze drie Republieken een constitutie gegeven, welke 1 November 1898 in werking zou treden. Van dien tijd af zou de Republiek officieel heeten: *Estados Unidos de Centro America,* „Vereenigde Staten van Centraal-Amerika". Amapala is hiervan de hoofdstad. De President wordt voor vier jaren gekozen en is gelijktijdig commandant-generaal van het leger. Guatamala en Costarica staan thans nog op zichzelf en buiten de Unie.

De Republiek *Guatamala,* die zich in 1821 van de Spaansche heerschappij vrij maakte, telt 1,452,000 inwoners (1891). De bevolking woont hoofdzakelijk in het zuiden des lands. Ongeveer 60 pCt. der bevolking bestaat uit zuivere Indianen, de overigen zijn meestal Mestiezen, hier Ladino's geheeten, uit een vermenging van Blanken en Indianen ontstaan, terwijl er slechts weinige Europeanen wonen. De landbouw en plantages zijn in den laatsten tijd vooruitgegaan; bovenal heeft men er uitvoer van koffie, cacao en suikerriet. De industrie is er van weinig belang.

De Republiek *San Salvador* is zeer slecht bekend en hoewel de ligging van het land zeer gunstig is en het land dicht bewoond wordt, zijn de toestanden er zeer onzeker. In 1891 bedroeg de bevolking bijna 778 duizend bewoners, waarvan 56 pCt. tot de Indianen, 14 pCt. tot de Blanken en 14 pCt. tot gemengd ras behooren. Koffie en indigo worden uitgevoerd.

Honduras met ongeveer 400,000 bewoners, meest van gemengde afkomst en verder uit Indianen bestaande.

Nicaragua met ruim 300,000 bewoners, waarvan de helft Ladino's (nakomelingen van Blanken en Indianen) $^1/_3$ zuivere Indianen, en $^1/_6$ Mulatten en Negers zijn. De ligging van dezen Staat heeft groote beteekenis, te meer, daar de Vereenigde Staten van Noord-Amerika er aan denken, het kanaal ter verbinding van beide Oceanen door dezen Staat aan te leggen (zie pag. 244).

De Republiek *Costarica* is het best georganiseerd en staat in economisch opzicht het hoogst. De bevolking stamt hoofdzakelijk af van de noordelijke Spanjaarden en heeft den naam van arbeidzaam, eenvoudig en het meest ontwikkeld te zijn. Het aantal bewoners bedroeg in 1892: 262,700, waarbij 2800 onbeschaafde Indianen en de meest in de bergstreken wonende Negers medegeteld zijn. De hoofdbevolking woont op de hoogvlakte en oefent koffieteelt uit, welke plant hier voor ongeveer een eeuw werd ingevoerd.

LITTERATUUR OVER MEXICO.

Annuario Estadestico de la Republica Mexicana. Jaarlijks. Mexico.
Estadistica general de la República. Jaarlijks. Mexico.
AUBIN. Mémoires sur la peinture didactique et l'écriture figurative des anciens Mexicains. Paris, 1885.
SELER. Der Charakter der aztekischen und der maya-Handschriften. (Zeitschr. für Philologie, Band 20, 1888.)
C. SARTORIUS. Mexico und die Mexicaner. Darmstadt, 1859.
OTTO STOLL. Zur Ethnographie der Republik Guatamala. Zürich, 1884.
W. H. HOLMES. Archeological studies among the ancient Cities of Mexico. Part I. Monuments of Yucatan. Chicago, 1895.
M. M. WELSHOFER. Die Republik Mexico. Historische und sociale Betrachtungen. Leipzig, 1862.
CARLAS DE GAGERN. Charakteristik der indianischen Bevölkerung Mexico's. (Mitt. d. K. Geogr. Gesellsch. Wien, 1873).
H. H. BANCROFT. A Popular History of the Mexican People. London, 1894.
W. H. PRESCOTT. History of the Conquest of Mexico. London.
G. ROUTIER. Le Mexique de nos jours. Paris, 1895.
E. KOZHEVAR. Report on the Republic of Mexico. London, 1886.
S. B. GRIFFIN. Mexico of To-day. New-York, 1886.
A. R. CONKLING. Appleton's Guide to Mexico. New-York, 1890.
H. CONKLING. Mexico and the Mexicans. New-York, 1883.
M. CHEVALIER. Le Mexique ancienne et moderne. Paris, 1886.
LESTER. The Mexican republic, a historic study. New-York, 1878.
CHILD. The Spanish-American republics. New-York, 1891.
CHARNAY. Les anciennes villes du nouveau monde. Paris, 1885.
STREBEL. Alt Mexico. Hamburg, 1885—'88.

HOOFDSTUK XXVI.

DE WEST-INDISCHE EILANDEN EN HUN BEWONERS.

De West-Indische eilanden worden ingedeeld in de volgende groepen: 1. De BAHAMA-EILANDEN of de LUCAYISCHE EILANDEN, (Br.), 2. De GROOTE ANTILLEN: *Cuba*, (vroeger Spaansch), *Jamaica* (Br.), *Haïti* en *Puerto-Rico*, (vroeger Spaansch), 3. De VIRGINISCHE EILANDEN, (behoorende aan Engeland en Spanje), 4. De KLEINE ANTILLEN, (behoorende aan Engeland, Nederland en Frankrijk). Ten noorden van Venezuela liggen nog verschillende eilanden, de „Eilanden beneden den wind". Nederland bezit in West-Indië het GOUVERNEMENT CURAÇAO, dat bestaat uit de eilanden *St. Martin*, (gedeeltelijk Fransch), *St. Eustatius* en *Saba* van de Kleine Antillen, en *Bonaire*, *Curaçao* en *Aruba* van de „Eilanden beneden den wind".

Op de West-Indische eilanden leerde Columbus het eerst de oorspronkelijke bevolking van Amerika kennen. Wij hebben er reeds op gewezen, (zie pag. 39 van dit deel), hoe de Spanjaarden tegen de inboorlingen van de West-Indische eilanden optraden en dezen schier geheel uitroeiden. Daardoor zijn de West-Indische eilanden zoo goed als geheel bevolkt door immigranten, geslachten, die hier langer of korter gevestigd zijn. In dit opzicht vormt West-Indië een groote tegenstelling met Mexico en Centraal-Amerika, waar de inboorlingen nog altijd de meerderheid der bevolking uitmaken. In plaats van met Indianen zijn de West-Indische eilanden bovenal bevolkt geworden door Negers, die als slaven werden aangevoerd, terwijl naast dezen een niet onaanzienlijk aantal Blanken gevonden wordt. Op onderscheidene West-Indische eilanden is echter een toeneming van het aantal Blanken te bespeuren, in verhouding tot de totale bevolking. Op Cuba waren in 1811 (bij 600,000 bewoners) 47 pCt. der bewoners Blanken en 53 pCt. kleurlingen; in 1877 was die verhouding (bij 1,5 millioen bewoners) 64 pCt. Blanken en 36 pCt. kleurlingen.

Een soortgelijke rasverandering heeft op Puerto-Rico plaats gehad. In 1820 had dit eiland (bij 230,600 bewoners) 44 pCt. Blanken, in 1877 (bij 731,650 bewoners) 56 pCt. en in 1883 (bij 810,400 bewoners) 57 pCt. Blanken. Evenwel moeten wij hierbij opmerken, wat wij reeds voor de Vereenigde Staten aantoonden, dat velen tot de Blanken gerekend worden, die eigenlijk van gemengd ras zijn. Ook hier lossen de gekleurde rassen zich op in het Blanke.

De Blanken der Groote Antillen zijn voor een groot gedeelte van Spaansche afkomst, doch niet uitsluitend. Ook andere Europeanen hebben zich in den loop der tijden hier gevestigd, zooals Kanariërs (Islenos), en Choëten van de Balearen (nakomelingen van Moorsche Joden). Tot de Blanken op Puerto-Rico worden ook de Gibaros gerekend, nakomelingen van Spanjaarden en dochters der oorspronkelijke bewoners. Zij vormen volgens Bello y Espynosa (Zeitschrift für Ethnologie, 1872) het echte landstype; meestal zijn het boeren, evenals de Islenos.

Op Haïti is de verhouding tusschen Blanken en Negers zeer ten nadeele van de eersten, zooals wij verder zullen zien. De juiste cijfers van dien Staat zijn ons echter niet bekend.

Jamaica telde in 1891: 639,500 bewoners, waarvan 14,700 Blanken, 489,000 Negers, 122,000 van gemengd ras en 10,000 Indische koelies. Volgens andere opgaven had dit eiland in 1770: 17,000 Blanken en 166,000 Negerslaven; in 1828: 30,000 Blanken en 365,000 Negerslaven. De oudere cijfers zijn zeker niet in détail te vertrouwen.

BEWONERS VAN MARTINIQUE (FRANSCH).

Hieruit blijkt echter toch, dat het aantal Blanken op dit eiland in deze eeuw is afgenomen.

Het bovenstaande leert ons, dat de West-Indische eilanden een chaos van volkselementen bezitten, gedeeltelijk in elkander versmolten, gedeeltelijk nog met een zekeren rassentrots naast elkander.

Over enkele der West-Indische eilanden nog een kort woord.

Cuba.

Cuba is het grootste eiland van de West-Indische groep, welke men de *Groote Antillen* genoemd heeft, een naam, die herinnert aan het fabelachtige „Antiglia", welk eiland vóór de ontdekking van Amerika op de zeekaarten in het westen van den Oceaan geteekend werd, zonder dat men omtrent het bestaan van dit eiland zekerheid had.

Is het wonder, dat de ontdekkers van Amerika meenden, door de West-Indische eilanden het onbekende Antiglia aan het licht te hebben gebracht? Zoo bleef de naam van Antiglia eenigszins gewijzigd op de kaarten bestaan, al kreeg hij ook een andere beteekenis.

Het Britsche Jamaica, het onafhankelijke Haïti en het vroeger Spaansche Puerto-Rico maken met het tot voor kort Spaansche Cuba de groep der Groote Antillen uit, te zamen een groote, door zeestraten afgebroken eilandenbrug vormend, die de Caraïbische Zee in het noorden afsluit en van de Golf van Mexico en den Oceaan scheidt.

De schoonste dezer Groote Antillen is ongetwijfeld Cuba, dat sedert lang den vereerenden bijnaam draagt van „Parel der Antillen". Op Columbus, den ontdekker moet het eiland reeds zulk een aangenamen indruk gemaakt hebben, dat hij Cuba „het schoonste land" noemde, „hetwelk zijn oogen ooit hadden gezien". — „Cuba, the Queen of the Antilles!" roept Samuel Hazard uit bij de nadering van het eiland. „Ja, een schoone koningin is zij, zich badend in het saffier en smaragd der wateren van de Golf van Mexico, die haar voeten bespoelen en opstuivend in wolken van paarlen, door de stralen der tropische zon gekleurd, haar een vorstelijken diadeem op het voorhoofd hechten." — „Cuba, het land van de cacao en de palmen, van de gouden bananen en de heerlijke oranjes, wel mogen de harten uwer zonen van trots kloppen en de donkere kijkers uwer dochteren van vreugde glinsteren bij den lof, dien dit zonnig land zoo terecht wordt toegezwaaid." Maar in die schoone natuur, schijnbaar zoo mild met zegen overladend, leven de bewoners sedert jaren in onrust en strijd; de „parel der Antillen" was een broeinest van ontevredenheid en opstand tegen een gezag, dat zijn plicht niet vervuld heeft, tegen een grenzenloos despotisme, tegen toestanden en verhoudingen, die terecht moeten worden afgekeurd.

Zal de morgen van een nieuwen dag voor Cuba aan de kimmen gloren, nu Amerika Cuba van Spanje's heerschappij verlost heeft?

* * *

Het eiland Cuba beslaat een oppervlakte van 118,833 K.M.², d. i. ruim driemaal zoo groot als Nederland (33,000 K.M²). Het is een in de lengte uitgestrekt land, ongeveer 1300 K.M. lang en 40—160 K.M. breed, dat door de Straat van Florida van de zuidelijke spits der Vereenigde Staten gescheiden is.

Het grootste gedeelte van Cuba vormt een zacht golvende oppervlakte, die zich gemiddeld niet meer dan 100 meter verheft (v. Humboldt). Boven de vlakke, breede landrug, welke de waterscheiding tusschen de naar het N. en Z. stroomende rivieren vormt, stijgen enkele ketenvormige verheffingen tot meer dan 500 meter hoogte, welke alle in een richting van W. naar O. loopen. Het hoogste gedeelte is het zuidoosten des eilands, waar een Alpenland, *Sierra Maestra*, gevormd wordt, dat in den *Pico de Tarquino* tot 2560 meter rijst. In het zuiden stijgt dit bergland steil op uit de zee, terwijl het in het noorden zacht uitloopt in de vruchtbare vlakte der *Cauto*, een rivier, die naar het westen vloeit.

De hooge temperatuur en de rijkelijke neerslag hebben op Cuba een buitengewoon rijke plantenwereld ontwikkeld. Waarschijnlijk is het gansche eiland, zegt v. Humboldt, oudtijds bedekt geweest met één woud van palm-, citroen- en wilde oranjeboomen.

Tot op de toppen der bergen reiken de voor West-Indië karakteristieke tropische wouden, en zij vertoonen de merkwaardige eigenschap, dat de sparren tot de heete gewesten afdalen. Een ongekende rijkdom aan soorten en vormen van planten wordt hier gevonden. Het land levert suiker, koffie, katoen, rijst, tabak, cacao, indigo, maïs, ananassen, bananen, zuidvruchten en kostbare houtsoorten. Tevergeefs zoekt men er verscheurende dieren; zelfs zijn er geen gevaarlijke kruipende dieren of insecten. De Europeesche dieren hebben er een nieuw vaderland gevonden en in den benedenloop der rivieren vindt men behalve kaaimans, vele schildpadden, visschen en weekdieren.

De bodem in het westen van Cuba dient voor twee derden van de oppervlakte tot de teelt van cultuurgewassen, als *suikerriet*, *katoen*, *koffie* en *tabak*. Voor den wereldhandel zijn de knollen van de *Maranta arundinacaea*, welke arrowroot leveren, van groote waarde geworden. De savannen, die der veeteelt goed grasland bieden, zijn door de invoering van Guinea- en Pará-gras veel verbeterd.

De bevolking van Cuba bestond vóór den opstand uit 1,762,000 zielen, waaronder 1,228,000 Blanken, 490,000 Negers en Mulatten, 44,000 Chineezen en andere Aziaten. De oorspronkelijke bevolking, de Indianen, zijn ondergegaan door de verdrukking, die zij van de Spanjaarden hadden te lijden, en de tegenwoordige inboorlingen werden gevormd uit nakomelingen der sedert 1511 geïmmigreerde Blanken, de Creolen, en de sedert 1524 als slaven ingevoerde Negers. De volbloed Negers heeten *Moreno's*, de Mulatten *Pardo's*.

De bevolking woont op Cuba in de steden (ciudades), in vlekken (villas), dorpen (puéblos), gehuchten (aldeas), op verstrooide hoeven (caserios) en op plantages. Verreweg de meerderheid houdt zich met landbouw bezig en met de bewerking der plantages. Belangrijk zijn de suikerplantages, meestal aan de noordzijde, de „vegas de tabacco", en de „cafetales", suikerplantages.

De slavernij bleef op dit eiland, dat door de plantages behoefte had aan goede werkkrachten, lang bestaan. Het eerst werd hieraan afbreuk gedaan door de bepaling van 1872, dat alle uit slavinnen geboren kinderen voortaan als vrijen beschouwd zouden worden. Acht jaren later werd de slavernij geheel afgeschaft, en wel zonder schadeloosstelling der eigenaars. Evenwel zouden de slaven gedurende 8 jaren in een soort van afhankelijkheid van hun heeren blijven voortleven. Ook die toestand werd in 1892 voor de laatste 25,000 Negers opgeheven.

Een gevolg van de opheffing der slavernij was in de eerste plaats, dat er weldra behoefte ontstond aan goede werkkrachten. De Neger heeft in vrijen toestand weinig liefde tot den arbeid en verricht niet veel meer, dan waartoe de noodzakelijkheid hem dwingt. Om in de behoefte aan arbeiders te voorzien, werden de Chineesche koelies ingevoerd, die er thans reeds vrij talrijk zijn (44,000).

De Creolen, de nakomelingen der Blanke volkplanters, kunnen tegenwoordig als de inboorlingen beschouwd worden. Bij dezen bestond sedert lang een ernstige ontevredenheid over de Spaansche heerschappij. Verschillende oorzaken werkten hiertoe samen. De methode van Spanje, om zijn kolonies in alle vrijheid te beperken, (zie pag. 248) werd ook hier toegepast. Hooge belastingen, beperkingen van den vrijen handel, onderdrukking der vrijheid van drukpers, dit waren eenige oorzaken tot ontevredenheid. Een reden tot algemeene ontevredenheid bestond hierin, dat de regeering alle staatsambten en aanzienlijke posten aan Spanjaarden toevertrouwde, die, geheel in den geest der centrale regeering, het land en volk tot hun voordeel exploiteerden, om daarna naar Spanje terug te keeren. Daarenboven was de slavernij oorzaak van ontevredenheid. Toen zij bestond, wenschte men haar opgeheven te zien, doch dewijl dit zonder schadeloosstelling der eigenaars geschiedde, werden veler belangen geschaad.

Al deze toestanden maakten Cuba tot een broeinest van revoluties en opstanden. Er bestond sedert lang een republikeinsche partij, vervuld van verlangen naar aansluiting bij de Noord-Amerikaansche Unie. Hierdoor zijn de belangen van Cuba sedert vele jaren aan de Unie verbonden en moest de opstand van Cuba wel uitloopen op een conflict tusschen Spanje en de Vereenigde Staten.

* * *

Na verschillende samenzweringen en oproerige bewegingen in den loop dezer eeuw had op Cuba een gevaarlijke opstand plaats in 1868, die tot een werkelijken oorlog uitbarstte.

De Spaansche macht op Cuba was machteloos en de Spaansche regeering wilde de eischen der reform-partij, die o. a. opheffing der slavernij beoogde, niet toegeven. De strijd nam een steeds wilder karakter aan. Ook Spanje werd gelijktijdig door inwendige onlusten en door een conflict met Noord-Amerika in nieuwe moeielijkheden gebracht, welke het beletten, op Cuba zijn kracht te concentreeren. Uit Noord-Amerika werden de opstandelingen met wapens en manschappen gesteund. Eerst na het einde van den Carlistenopstand in 1876 kon dat land met meer kracht in Cuba optreden, en in 1878 werd de opstand eindelijk bedwongen, die aan 70,000 manschappen het leven gekost had en 70 millioen dollars aan geld.

Wel werden er thans beloften van verbetering door het moederland gedaan, doch tot uitvoering kwamen die niet. En de afschaffing der slavernij (1880) zonder schadeloosstelling bracht een zwaren slag toe aan de grondeigenaars, meest Creolen. Al werd den 13 April 1884 de Spaansche grondwet hier ingevoerd, dit gaf geen voldoende verbetering. Zoo bleef het er steeds gisten, en wie de toestanden op Cuba naging, kon gemakkelijk voorspellen, dat het getij te ver verloopen was, om de bakens te verzetten, tenzij er ingrijpende hervormingen werden ingevoerd. Dit was van Spanje niet te verwachten. Wel trachtte de conservatieve partij in Spanje door de toekenning van eenige zelfstandigheid aan Cuba in 1897 den opstand meester te worden, doch vruchteloos. De geest van verzet was te sterk, dan dat door dergelijke hulpmiddeltjes de opstandelingen tot rust gebracht konden worden.

De Noord-Amerikaansche Unie trad daarna krachtiger op, of liever, de volksgeest drong er de regeering, om de zaak der Cubanen ter harte te nemen.

Reeds onder President Cleveland was er een geest in het Congres, om tusschenbeide te komen, en werden er resoluties aangenomen, om Cuba als oorlogvoerenden Staat te erkennen. De President had ze echter niet bekrachtigd, en zoo bleef de vrede bewaard. Dit verhinderde evenwel niet, dat de Unie het vertrek van vrijbuiter-expedities naar Cuba oogluikend toeliet. Daardoor werd de verhouding steeds meer gespannen. De laatste beslissing van het Congres van April 1898, waardoor Cuba als een Republiek erkend werd, heeft den doorslag gegeven.

De oorlog tusschen de Vereenigde Staten en Spanje, die hierop uitbarstte, besliste ten nadeele van laatstgenoemd land. Na den val van Santiago werd er een voorloopige vrede gesloten, waarbij de afstand van Cuba en Puerto-Rico door Spanje werd toegestemd. Zoo werden Cuba en Puerto-Rico onafhankelijk verklaard van Spanje, doch het bestuur op beide eilanden moet nog nader geregeld worden.

Jamaica.

Het Britsche eiland Jamaica heeft een oppervlakte van 10,859 K.M². met 639,500 bewoners (in 1890). De bevolking bestaat uit 14,700 Blanken, 489,000 Negers, 122,000 lieden van gemengde afkomst, en 10,000 Indische koelies. De bewoners zijn meest aanhangers der Anglikaansche kerk (40,000), verder Methodisten (23,000), Baptisten (35,000), Presbyterianen (10,000), Katholieken (9300).

Het eiland Haïti.

Het eiland Haïti heeft een oppervlakte van 77,253 K.M². met 1,377,000 inwoners. Columbus ontdekte het eiland in 1492 en noemde het *Española* of *Hispaniola*. Tijdens de ontdekking werd het eiland bewoond door omstreeks één millioen inwoners, tot de Caraïben behoorend, die evenwel door de wreedheid der Spanjaarden werden uitgeroeid. In 1532 waren zij reeds geheel en al verdwenen, zoodat er een geheel nieuwe bevolking op het eiland was ontstaan. Er werden Negers aangevoerd, maar ook dezen brachten het eiland niet tot bloei.

In het begin der 17e eeuw vestigden zich hier *Flibustiërs*, d. i. zeeroovers, die de West-Indische wateren onveilig maakten. Men meent, dat zij aldus genoemd werden naar het Fransch *flibot*, Spaansch flibote, Engelsch flyboat, Nederlandsch vlieboot, d. i. snelboot, een klein jacht, waarmede zij bij hun rooverijen rondzwalkten. Volgens anderen zou het woord ontstaan zijn uit het Engelsch freebooter =

vrijbuiter. Zij vormden een bende vrijbuiters, die hoofdzakelijk uit Franschen bestond, zich in 1625 van het eiland St. Christoffel meester maakten, maar dit in 1630 weer verlieten, om zich in het westelijk gedeelte van St. Domingo te vestigen. Hier ontvingen zij den naam van *Boucaniers* of *Boekaniers* (van *boucan*, in West-Indië voor gevlochten horde, verder voor roofjager 1). De Boucaniers bevorderden het ontstaan der Fransche volkplantingen in het westelijk gedeelte van Haïti, dat bij den vrede van Rijswijk in 1697 aan Frankrijk werd afgestaan. Handel en nijverheid ontwikkelden zich hier en in 1790 telde men er niet minder dan 800 suikerplantages.

De bevolking van het eiland bestond echter voor het grootste deel uit Negers tegenover een klein aantal Blanken.

Aanzienlijk was weldra het aantal Mulatten, die als kinderen van Blanke vaders rechten erlangden boven de Negers. En toen de groote Fransche omwenteling losbarstte, geraakten dezen in een toestand van groote opgewondenheid. In 1791 brak er een opstand los onder de Kleurlingen en Negers in de omstreken van Kaap Français. Onder het plegen van velerlei wreedheden en gesteund door de medewerking van de uit Frankrijk overgekomen gevolmachtigden Polverel en Santhonax, breidde de opstand zich uit, en zelfs het geheele eiland nam hieraan deel.

Na verschillende gebeurtenissen, die het eiland geheel aan Frankrijk brachten, schonk de Nationale Conventie in 1794 aan de Negers in de Fransche volkplantingen volkomen vrijheid en gelijke rechten met de Blanken. Doch hiermede was de rust geenszins hersteld; er bleven nog onrust en krijgsrumoer heerschen, terwijl samenzweringen niet buitengesloten waren. Twee leiders verhieven zich: de Negergeneraal Hendrik Christoffel en de Mulat Alexander Pétion. Het gevolg van die gebeurtenissen was, dat in 1808 het eiland verdeeld werd in een Mulatten-Republiek en een Negerstaat onder het bestuur van genoemde mannen. In 1811 veranderde Christoffel den Staat in een erfelijke monarchie en liet hij zich kronen onder den naam van Hendrik I.

Onrustig verliep de verdere geschiedenis der Staten op dit eiland. Zoo werd in 1829 het geheele eiland een Republiek; in 1843 verklaarde zich de oostelijke helft als zelfstandige Republiek, werd van 1861—1865 Spaansch, doch kwam in 1865 als Dominicaansche Republiek weder onder een eigen bestuur. Het westelijke gedeelte werd in 1859 weder een Republiek. Aldus bestaan thans nog de Republieken *Haïti* en de *Dominicaansche Republiek* (Republica Dominicano, vroeger San Domingo).

De bevolking der *Republiek Haïti* bestaat uit 960,000 inwoners, waarvan 1500 Blanken, 864,000 Negers en 95,000 van gemengd ras. Aan het hoofd dier Republiek staat een President, voor 7 jaren gekozen, terwijl het volk vertegenwoordigd wordt door twee kamers. De Katholieke godsdienst is staatsreligie, doch elke andere wordt geduld. De volkstaal is het Fransch: dit is echter veel verbasterd en heet créole.

De *Dominicaansche Republiek* telt 417,000 inwoners (volgens schatting van 1888), grootendeels Mulatten en 83,009 Negers. Het aantal Blanken is klein, doch hun invloed is groot, wat reeds blijkt uit het gebruik der Spaansche taal. In de steden wordt Fransch en Engelsch gesproken.

De Nederlandsche kolonie Curaçao.

Van de overige eilanden in West-Indië bespreken wij enkel de Nederlandsche kolonie Curaçao iets nader, omdat die voor ons van het grootste belang is. Wij

1) Toen de Boekaniers in oorlog met Spanje geraakten, ontstond er een vormelijk zeerooverwezen, dat de Boekaniers in troepen van 50—150 man dreven in de West-Indische wateren. Terwijl de Boekaniers op het vasteland zich in 1655 onder Fransche bescherming stelden en de kern der kolonie Santo Domingo vormden, beperkten zich de Boekaniers op Tortuga spoedig niet meer tot plundering der Spaansche schepen en koloniën, maar zochten zij ook de rijkste en meest bevolkte streken en steden op van het Spaansch-Amerikaansche vasteland in 't algemeen en maakten zij de landwegen zoowel onveilig als de zee. De roep, die van hun stoute daden uitging, lokte steeds meer en meer avonturiers uit Europa en aldus ontwikkelde zich een rooverstaat van aanzienlijke macht, die stoute daden bedreef. De onderneming tegen Cartagena in 1697 liep echter ongelukkig af; reeds hadden de Boekaniers, 1200 man sterk, de stad veroverd en geplunderd, toen zij door een Engelsch-Hollandsche vloot werden aangetast en verslagen. Hiermede waren hun daden geëindigd; langzamerhand gingen zij uit elkander en verdwenen zij van het tooneel.

BEWONERS VAN HAÏTI.

ontleenen het volgende hoofdzakelijk aan een artikel van J. R. G. de Veer in »Vragen van den Dag" 1899, iemand, die als oud-administrateur van financiën de kolonie uitnemend kent.

De kolonie ontleent haar naam aan het hoofdeiland *Curaçao* en bestaat uit twee eilandengroepen, nl. de in het zuidelijk gedeelte van de Caraïbische zee op ruim 12° NBr. gelegen eilanden *Curaçao* met *Klein-Curaçao*, *Bonaire* met *Klein-Bonaire*, en *Aruba*, en de in het noordoostelijk gedeelte van die zee op ruim 17° NBr. gelegen eilanden *St. Eustatius* en *Saba*, benevens het zuidelijk gedeelte van het eiland *St. Martin*, dat ongeveer een halven graad noordelijker ligt.

De oppervlakte van de gezamenlijke eilanden bedraagt ongeveer 1350 K.M^2.

Curaçao, groot 600 K.M^2., ligt in een noordwest-zuidoostelijke richting en is in een *Boven-* en *Beneden*-gedeelte verdeeld naar den van het oosten komenden passaat. Deze beide deelen worden door een landengte verbonden, die op de smalste plaats slechts ruim een half uur gaans breed is. De hoofdstad is Willemstad, aan de prachtige St. Annabaai gelegen. De flora is schaarsch, terwijl de zoogdierfauna zich bepaalt tot enkele herten en kleine konijnen.

Klein-Curaçao, tusschen *Curaçao* en *Bonaire* gelegen, is een kleine, even boven den zeespiegel uitstekende vlakte, alleen bewoond door den wachter van den aldaar, in het belang van de scheepvaart geplaatsten vuurtoren en diens assistent.

Bonaire, ten oosten van *Klein-Curaçao* gelegen, met het dorp *Kralendijk* tot hoofdplaats, is ongeveer 250 K.M^2. groot, en verdeeld in een noordelijk bergachtig en een zuidelijk vlak deel, welk laatste maar weinig boven den zeespiegel is verheven.

Aruba, ten westen van *Curaçao* gelegen, met *Oranjestad* tot hoofdplaats, is 200 KM^2. groot. Op *Bonaire* en *Aruba* is eveneens de flora schaarsch, waarbij toch het noordelijk gedeelte van *Bonaire* eenigszins gunstig afsteekt.

St. Martin (Nederlandsch gedeelte) met de hoofdplaats *Philipsburg*, is 165 KM^2. groot, waarvan 55 KM^2. door strandmeren wordt ingenomen. De hoofdplaats is op een lange smalle zandbank gebouwd, waardoor de baai *Greatbay* van een groot binnenmeer wordt gescheiden, welk laatste voor het winnen van zout wordt gebezigd en *zoutpan (Saltpond)* wordt genoemd.

St. Eustatius heeft een peervormige gedaante, in lengte 1¼ uur gaans, terwijl de grootste breedte ⅔ uur gaans is.

Het zuidelijk drie vierde gedeelte van het eiland wordt ingenomen door een 580 M. hoogen, uitgebranden vulkaan, naar zijn gedaante wel eens *Punchbowl* genoemd.

Saba is de 800 M. hooge top van een niet werkenden vulkaan.

De temperatuur op de eilanden *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba* is de tropische, maar heerlijk getemperd door den bijna altijd flink doorstaanden noordoostpassaat. De thermometer klimt zelden tot 90° F. en daalt bijna nooit lager dan 76° F. Op de overige eilanden der kolonie, de Bovenwindsche geheeten in tegenstelling met *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba*, die tot de eilanden Beneden den Wind behooren, is de temperatuur door hun meer noordelijke ligging lager, terwijl op *Saba* de nachten bepaald koud kunnen zijn. De barometer rijst en daalt regelmatig; het verschil in stand is bijna 2 mM. Het klimaat is over het algemeen zeer gezond.

Op het einde van 1896 was de stand van de bevolking in de kolonie als volgt:

	Getalsterkte der bevolking.	Waarvan geboren:				Indeeling naar de Kerkgenootschappen.		
		op het eiland.	elders in W.-Indië.	in Nederl.	in andere landen.	Protestanten.	Roomsch-Katholiek.	Israëlieten.
Curaçao	29 081	27 281	412	391	1 060	1 796	26 456	829
Bonaire	4 524	4 478	8	20	18	138	4 385	1
Aruba	8 955	8 835	29	13	78	575	8 379	—
St. Martin (Ned. ged.)	3 613	3 438	162	10	3	2 600	1 013	—
St. Eustatius	1 530	1 397	124	4	5	1 238	292	—
Saba	2 093	2 357	18	4	14	1 383	710	—
Totaal	49 796	47 423	753	442	1 178	7 730	41 235	830

Evenals op al de West-Indische eilanden bestaat de bevolking uit Blanken, waaronder slechts enkelen in Europa geboren (de militairen van het garnizoen op Curaçao buiten rekening gelaten), Kleurlingen en Negers. Het eiland Saba maakt hierop een uitzondering; men treft er geen Kleurlingen aan, alleen Blanken, afstammelingen van oude settlers en eenige Negers.

Op de Bovenwindsche eilanden wordt de Engelsche taal gesproken, en behalve de ambtenaren zijn er slechts weinigen, die het Hollandsch verstaan.

Op de eilanden *Curaçao*, *Bonaire* en *Aruba* wordt onder de daar aanwezige Hollanders en in sommige Protestantsche en Roomsch-Katholieke families het Nederlandsch gesproken; de Israëlieten spreken onder elkaar Spaansch of het Papiëmentsch, hoewel in de laatste jaren de Hollandsche taal meer en meer veld wint; de mindere klasse bedient zich uitsluitend van het Papiëmentsch, hoewel velen het Spaansch verstaan en het een weinig spreken. In den handel wordt veel gebruik gemaakt van de Spaansche en Engelsche talen. Algemeen verstaat men het Fransch, maar het wordt weinig gesproken. Het Duitsch komt zelden voor.

Het Papiëmentsch of Papiamentu is een patois, bestaande uit verminkte Spaansche, Portugeesche en Hollandsche woorden, dat voor vreemdelingen niet zoo heel gemakkelijk aan te leeren is. 1).

Worden op de twee eilandengroepen verschillende talen gesproken, ook het karakter van de bevolking loopt zeer uiteen. De Curaçaoenaars (daarmede worden ook bedoeld de bewoners van *Bonaire* en *Aruba*) zijn over het algemeen kalm en rustig van aard, terwijl de bewoners der Bovenwindsche eilanden meer prikkelbaar zijn. Evenals bij de meeste eilanders is de bevolking sterk aan haar geboortegrond gehecht. Niet het minst sterk is dit bij het Israëlietische gedeelte van de bevolking op *Curaçao* ontwikkeld. Het komt meermalen voor, dat een jongmensch, het eiland verlatende, om in een der naburige republieken een bestaan te zoeken, op rijpen leeftijd naar zijn geboorte-eiland terugkeert, om daar gedurende zijn laatste levensjaren de vruchten van zijn werkvol leven te genieten.

De mannen van het eiland *Saba* zijn over geheel *West-Indië* als uitstekende zeelieden bekend en zeer gezocht om hun eerlijkheid en werkzaamheid.

Op *St. Eustatius* verdwijnt langzamerhand de Blanke bevolking; ook op *St. Martin* is die in de laatste jaren in getalsterkte afgenomen.

Curaçao's ingezetenen bezitten eigenschappen, welke hen door ieder vreemdeling, die met hen in aanraking komt, doen waardeeren en liefhebben. Zij zijn in hooge mate hulpvaardig en gastvrij. Met lof mag worden vermeld, dat jongelieden van het eiland *Curaçao*, zoowel Blanken als Kleurlingen, in de omliggende plaatsen gezocht zijn als klerken in de handelshuizen, omdat zij bekend staan voor hun eerlijkheid en werkzaamheid.

De leefwijze van de meer gegoeden in de kolonie is hoogst eenvoudig en kan niet worden vergeleken met die in Oost-Indië. De maaltijden zijn dezelfde als in Nederland: ongeveer te 8 en 12 uur, en het hoofdmaal te 5 uur. De kooplieden (die meestal hun handels- en pakhuizen houden in de onderste verdieping van de huizen in *Poenda* en hun woonhuizen elders hebben) en de ambtenaren op *Curaçao* gebruiken het 12uurs maal in hun kantoren en bureaux. Men ziet dan ook op dat uur de dienstboden (Negerinnen, gekleurde vrouwen of jongens) naar de pakhuizen of bureaux trekken met bakken op het hoofd, waarin dat maal, tehuis bereid, wordt gedragen.

Publieke vermakelijkheden komen zelden voor. De avonden worden in het gezin of met het wisselen van bezoeken doorgebracht; men bezoekt elkander uitsluitend des avonds.

Op *Curaçao* houdt men veel van muziek en die kunst wordt dan ook onder de verschillende standen veel beoefend. De Curaçaoenaar houdt veel van dansen, waartoe iedere gelegenheid wordt te baat genomen. De wals en de zoogenaamde danza zijn de voornaamste dansen, die zeer sierlijk worden uitgevoerd. De mindere bevolking

1) Men vindt in de beide eerste jaarlijksche verslagen van het Geschied-, Taal- Land- en Volkenkundig Genootschap, gevestigd te *Willemstad, Curaçao*, en uitgegeven bij J. H. de Bussy te Amsterdam zeer belangrijke beschouwingen over het Papiëmentsch.

is niet minder verzot op een dans en houdt, vooral op het einde van het jaar, somwijlen danspartijen, die den geheelen nacht door duren en waarbij sterk wordt gedronken.

Daar een siesta onder de gegoede bevolking slechts bij uitzondering wordt genomen, gaat men over het algemeen vroegtijdig naar bed.

Bij het binnenkomen van de haven van *Curaçao* doet *Willemstad* aan een oude Hollandsche stad denken, bijvoorbeeld aan *Dordrecht*. De huizen gelijken op de oud-Hollandsche huizen en zijn meestal twee en drie verdiepingen hoog. Eerst sedert betrekkelijk korten tijd zijn op *Pietermaai* (de wijk, waar de meeste Israëlieten wonen) eenige heerenhuizen gebouwd van slechts één verdieping, met in het midden een open rechthoekige plaats, waaromheen een open overdekte gaanderij, waarop de verschillende vertrekken uitkomen. Van baksteenen wordt op de Benedenwindsche eilanden voor het bouwen van huizen weinig gebruik gemaakt; de rotsachtige bodem levert voldoende en goed materiaal op. Op de Bovenwindsche eilanden zijn over het algemeen de huizen van hout; men vindt er enkele, waarvan de onderste verdieping van steen en de bovenste van hout is opgetrokken, hetgeen plaats vindt met het oog op de aldaar voorkomende aardbevingen.

De bewoners der kolonie zijn gehecht aan het moederland en trouw aan het vorstenhuis. Bij de aanvaarding van de regeering van onze Koningin zijn dan ook op die eilanden even hooge jubelkreten opgegaan als in *Nederland*, en op beide eilandengroepen weerklonk met het „leve de Koningin!" ook uit duizenden monden: „Long live the Queen!" en „Biba la Reina."

Het bestuur is opgedragen aan een door de Koningin te benoemen Gouverneur, die zijn residentie heeft op het hoofdeiland *Curaçao*. Hem is toegevoegd als adviseerend college een raad van bestuur, waarvan hijzelf voorzitter en de procureur-generaal ondervoorzitter is, terwijl de drie andere leden door de Koningin worden benoemd. De koloniale raad is het wetgevend college van de kolonie, dat samengesteld is uit den raad van bestuur als vaste leden, en uit acht leden, die eveneens door de Koningin worden benoemd. Voor iedere opengevallen plaats uit dat achttal dient de koloniale raad een aanbeveling van twee personen aan de Koningin in, die echter geheel vrij is in de keuze. Onder den Gouverneur worden de eilanden der kolonie, behalve *Curaçao*, bestuurd door Gezaghebbers, die door de Koningin worden benoemd. Zij worden in het dagelijksch bestuur bijgestaan door twee landraden. Het beleid der koloniale geldmiddelen en het beheer der domeinen is onder oppertoezicht van den Gouvereur opgedragen aan een ambtenaar, door de Koningin te benoemen.

Op het eiland *Curaçao* zijn twee predikanten bij de Vereenigde Protestantsche Gemeente, terwijl de dienst op ieder der eilanden *Bonaire* en *Aruba* door een hulpprediker wordt waargenomen, allen door het Gouvernement bezoldigde ambtenaren. Behalve den Bisschop, Apostolisch Vicaris van Curaçao, die Roomsch-Katholiek geestelijke van den 1sten rang is, worden 19 Roomsch-Katholieke geestelijken van den 2den rang over de geheele kolonie verspreid, door het Gouvernement bezoldigd: daarenboven zijn er in de verschillende parochiën nog 10 onbezoldigde geestelijken werkzaam. Met onverdroten ijver vervullen zij hun zware taak, en de betrekkelijke beschaving van de mindere bevolking in de kolonie is ongetwijfeld aan hen te danken. Ook de Methodisten-zendelingen op *St. Martin* en *St. Eustatius* en de Anglikaansche geestelijke op *Saba*, die door het Gouvernement worden bezoldigd, behartigen met groote toewijding de aan hun zorgen toevertrouwde geestelijke belangen. Een woord van lof mag niet ontbreken aan de Roomsch-Katholieke zusters van liefdadigheid, die in het burgergasthuis en in de inrichtingen voor leprozen en krankzinnigen op het eiland *Curaçao*, welke onder de directie staan van de Roomsch-Katholieke geestelijkheid, met ware liefde hun diensten verleenen.

Op het eiland *Curaçao* zijn de Israëlieten verdeeld in Nederlandsch-Portugeesche en Nederlandsch-Hervormde gemeenten en staat aan het hoofd van iedere gemeente een door het Gouvernement bezoldigd predikant. 1)

---

1) Eigenaardig worden op Curaçao de leeraren van de Israëlitische gemeenten „predikanten" genoemd. Eigenlijk is door het Gouvernement bezoldigd slechts die van de Ned. Port. gemeente, en wordt die van de Ned Herv. gemeente betaald met de toelage, welke het Gouvernement aan die gemeente toekent.

Volgens het Regeerings-Reglement zorgt de overheid, dat, voor zoover de middelen dit gedoogen, het lager onderwijs ook onder het bereik der onvermogenden komt. Zij doet dit door ondersteuning van bijzondere of oprichting van openbare scholen. Ter voldoening aan dat voorschrift worden de zeventien over de verschillende eilanden der kolonie verspreide scholen van de Roomsch-Katholieke zusters van liefdadigheid door het Gouvernement gesubsidiëerden ontvangen twee particuliere onderwijzers op *Saba* toelagen voor het geven van kosteloos onderwijs aan onvermogenden, terwijl behalve op genoemd eiland op al de eilanden van de kolonie van gouvernementswege aan onvermogenden onderwijs wordt verschaft. In de gesubsidiëerde scholen van de zusters van liefdadigheid zijn 38 zusters werkzaam. Ook hier kan hun werk niet genoeg worden geprezen. Dat werk in een tropische hitte, in meestal zeer beperkte localiteiten, met een groot aantal leerlingen, is zeer afmattend, en toch, bestonden die zusterscholen in de buitendistricten niet, de Negerbevolking zou er in volslagen onkunde opgroeien, òf het Gouvernement zou aanzienlijke sommen moeten uitgeven, indien het in die districten scholen wilde bekostigen.

Op het eiland *Curaçao* werd in 1885 een school voor meer uitgebreid lager onderwijs door het Gouvernement geopend, zoowel voor jongens als voor meisjes. Deze school voldoet in alle opzichten en door haar oprichting verbeterde ook het gehalte van het bijzonder onderwijs in niet geringe mate. Voor het onderwijs op deze school is een door den Gouverneur te bepalen schoolgeld verschuldigd.

De Roomsch-Katholieke kostscholen, het „Colegio San Thomas" en de school op *Welgelegen*, respectievelijk voor jongens en meisjes, worden zeer geroemd.

Verder heeft het Vicariaat weeshuizen voor jongens en meisjes, respectievelijk op *Santa Rosa* en *Welgelegen*, waar 20 jongens en 64 meisjes verpleegd en onderwezen worden, en in de *Willemstad* 1 burgerjongensschool en 2 jongensscholen.

Sedert de afschaffing der slavernij zijn de plantages, evenals op de meeste West-Indische eilanden, achteruitgegaan, en alleen op het eiland *Curaçao* zijn er nog enkele, die den eigenaars een behoorlijk bestaan opleveren. Op *St. Martin* zijn er nog enkele, die wat opbrengen aan vee. De vroeger op dat eiland en op *St. Eustatius* vooral zoo bloeiende suiker-industrie bestaat niet meer 1). Men teelt op die eilanden nu hoofdzakelijk yams, pataten en boonen en op *Saba* bovendien den gewonen aardappel en tanjers. De groote plantages brengen voort: vee, vruchten, boter, en de dicht bij de stad gelegene: melk.

Terwijl vroeger op het eiland *Curaçao* de eigenaren met hun gezinnen op de plantages woonden, hebben de meesten zich langzamerhand in de *Willemstad* gevestigd, het beheer aan opzichters overlatende, hetgeen natuurlijk aan een goede opbrengst niet bevorderlijk kan zijn. De reden, waarom men niet meer buiten woont, moet gezocht worden in het feit, dat, waar de eigenaren vroeger alle gemakken hadden met een groot bedienend personeel, dat zij slechts hadden te voeden en te kleeden (dat het eerste hoogst eenvoudig en het tweede zeer primitief kon plaats hebben, zal wel geen betoog behoeven) zij na de afschaffing van de slavernij voor den te verrichten arbeid loon moesten betalen, waarbij kwam, dat van vele plantages de Negers zelf stadwaarts trokken.

Op een groot deel der plantages bleef evenwel een deel van de vroegere slaven, die van de eigenaren stukjes grond ter bebouwing kregen en andere kleine vrijheden erlangden, onder voorwaarde, dat zij gedurende een zeker aantal dagen in het jaar voor den eigenaar werk moesten verrichten 2). Zij bleven hierdoor eenigszins van hun vroegere meesters afhankelijk, waaraan evenwel dit voordeel was verbonden, dat zij in tijden van droogte en mislukking van den oogst van de plantage-eigenaren — die er prijs op stelden, dat zij bleven — steun ondervonden. Meer en meer begint de Negerbevolking zich aan den afhankelijken staat te onttrekken en vraagt zij aan het bestuur der kolonie stukjes domeingrond in huur, of, tegen het betalen van een kleine som, in eigendom te bekomen.

---

1) Op de plantage Belvèdire, op St. Martin, wordt suikerriet aangeplant, waarvan in het Fransche gedeelte van het eiland een geringe hoeveelheid suiker wordt gemaakt.

2) Dit heet in het Papiëmentsch „paga terra", d. w. z. „land betalen".

LITTERATUUR OVER DE WEST-INDISCHE EILANDEN.

R. H. D. DAVIS. Cuba in War Time. London, 1897.
A. GALLENGA. The Pearl of the Antilles. Cuba. London, 1873.
S. HAZARD. Cuba with Pen and Pencil. London, 1873.
PAUL VIBERT. La république d'Haïti. Paris, 1895.
BEAUBRUN ARDOUIN. Etudes sur l'histoire de Haïti. Paris, 1853—61.
D. FORTUNAT. Nouvelle géographie de l'ile de Haïti. Port-au-Prince, 1888.
J. HANDELMANN. Geschichte von Haïti. Kiel, 1856.
S. HAZARD. Santo Domingo, Past and Present, with a glance at Haïti. London, 1873.
J. JUSTIN. Etude sur les institutions Haïtiennes. Paris, 1894.
L. TIPPENHAUER. Die Insel Haïti. Leipzig 1893.
C. W. EVES. The West Indies. London, 1888.
J. A. FROUDE. The English in the West Indies. London, 1888. Jamaica in 1896. A Handbook of information. Institute of Jamaica. Kingston, 1896.
S. P. MUSSON and T. L. ROXBURGH. The handbook of Jamaica. London, 1896.
J. RADWAY. The West Indies and the Spanish main. London, 1896.
POWARD PYLE. The buccaneers and marooners of America. New-York, 1891.
BURNEY. History of the buccaneers of America. New-York, 1892.
JAMES RODWAY. The West Indies and the Spanish main. London, 1896.
J. R. G. DE VEER. De kolonie Curaçao. (Vragen van den Dag, 1899).
J. H. J. HAMELBERG. De beteekenis van St. Eustatius als Nederlandsche bezitting. (Vragen van den Dag, 1894).
G. A. F. MOLENGRAAFF. Nationale belangen in West-Indië verwaarloosd. (Vragen van den Dag, 1892).

HOOFDSTUK XXVII.

ZUID-AMERIKA EN ZIJN BEWONERS.

OVERZICHT VAN DE GESTELDHEID DES LANDS.

Zuid-Amerika is in vele opzichten een evenbeeld van Noord-Amerika. De kustontwikkeling der zuidelijke helft van het dubbel-continent is echter geringer dan die der noordelijke en de weinige inhammen snijden meestal niet diep in het land. In dit opzicht komt het land veel met Afrika overeen, ook wat den vorm betreft. Wel vindt men kleine eilanden nabij de kust van Venezuela, van Chili en de Peruaansche Guano-eilanden, maar deze waren toch niet in staat, het gemis der kustontwikkeling te vergoeden.

De toegang tot het binnenland wordt in Zuid-Amerika verleend door de groote rivieren, die evenals in Noord-Amerika aan de oostzijde hun uitmonding hebben: de Orinoco-, de Amazonen- en de La Plata-rivier. Deze rivieren doorstroomen de groote vlakten van het binnenland en kunnen daardoor voor het verkeer groote beteekenis erlangen. Doch tot nu toe is Zuid-Amerika's economische ontwikkeling nog in het eerste stadium en bepaalt zij zich hoofdzakelijk tot de kustzoomen.

Zooals in geen ander werelddeel liggen de bergketens van Zuid-Amerika langs de kust. De hoofdketens van Zuid-Amerika vormen de Andes, een zware bergmuur, die van het noorden naar het zuiden, niet ver van de westkust loopt, en het land naar klimaat, voortbrengselen, bevolking en geschiedenis in twee verschillende deelen scheidt. In het westen liggen de Andesketenen met hun hoogvlakten en een smalle landstrook langs den Stillen Oceaan, en ten oosten daarvan liggen de groote laagvlakten, waaruit langs de zee in het N. en O. nog ongevouwen hoogvlakten oprijzen. Ook in het zuiden gaat het werelddeel in een ongevouwen hoogland over.

Naar de natuurlijke gesteldheid des lands kan men aldus in Zuid-Amerika de volgende eigenaardig gebouwde gedeelten onderscheiden:

I. Het hoogland van Brazilië.
II. Het hoogland van Guyana.
III. De laaglanden der groote rivieren.
IV. Het hoogland van Patagonië en Vuurland.
V. De bergketens van de Andes, van de Sierra Nevada de Santa Marta en het Caraïbische kustgebergte.

De ontwikkeling van het laagland heeft in Zuid-Amerika nog grooter afmetingen aangenomen dan in Noord-Amerika. In Noord-Amerika beslaat het laagland 55 pCt. der oppervlakte, in Zuid-Amerika zelfs 66 pCt., aldus $^2/_3$ der oppervlakte. Ook in Zuid-Amerika ligt het laagland in het midden des lands, en het heeft nog dit voordeel, dat de rivieren van het laagland nergens in de IJszee uitmonden en de laagvlakten geheel in de heete of gematigde luchtstreek liggen. De belangrijkste laagvlakten zijn de llano's der Orinoco, de laagvlakte om den Amazonenstroom en om de La Plata. Waar de Amazonenrivier uit het Andes-gebergte komt, heeft de vlakte een hoogte van 180 meter, en bij de eene bronrivier der Paraguay van 200 meter. Deze cijfers duiden aan, dat men diep in het land kan doordringen, zonder aanzienlijke hoogten te bereiken.

In Zuid-Amerika overtreffen de hoogten van het westelijk vouwingsgebergte die van het noorden. De hooglanden van Zuid-Amerika, waarbij die van Noord-Chili en

Bolivia ongeveer 4000 meter hoogte bereiken, nemen den eersten rang der aarde in, en staan enkel achter bij het hoogland van Tibet in Azië.

Van deze gedeelten willen wij alleen de Andes in dit algemeen overzicht iets nader bespreken, omdat deze keten zich door verschillende staatkundige gedeelten uitbreidt; de overige natuurvormen kunnen wij nader schetsen, zoover voor ons doel noodig is, bij de onderscheidene landen.

De *Cordilleras de los Andes*, zooals zij in Zuid-Amerika uitsluitend heeten, vormen een reusachtig vouwingsgebergte, van geologisch jongen oorsprong, waarbij uit de hoofdketens talrijke vulkanen oprijzen. De zuidelijkste uitloopers van de Andes behooren tot de bergen van Vuurland, die een hoogte van 700—2000 meter hebben en met gletschers bedekt zijn. Van Vuurland tot den Aconcagua bestaat de Andes uit twee evenwijdige ketens, waarvan de westelijke zich in de kusteilanden heeft opgelost. Tusschen beide ketens loopt een lengtedal, dat in het zuiden met water overdekt is en de kanalen vormt, die de eilanden van de kust scheiden, terwijl in het noorden, in Chili, dit dal zich voortzet over 10 breedtegraden, om zich eindelijk geheel te verliezen. Ten westen van dit dal verheffen zich de kust-Cordilleras, ten oosten het eigenlijke bergstelsel van de Andes.

Ten noorden van 27° Z.Br., verkrijgen de Andes het karakter van een uitgestrekt hoogland, dat zich naar het noorden steeds verbreedt, in Bolivia zijn grootste breedte en lengte heeft, en ten noorden van het Titicaca-meer, op 3854 M. hoogte in dit hoogland gelegen, weer smaller wordt. Steile hellingen begrenzen dit hoogland, en van beneden gezien, schijnen het randgebergten te zijn, hoewel de randen, van boven gezien, nauwelijks het karakter van bergketens vertoonen, maar meer uit afzonderlijke, naast elkander liggende, doch geïsoleerde toppen bestaan. Dit geldt namelijk van den westrand.

De hoogvlakte in het gebergte bezit een hoogte van 3800—4000 meter. Rondom verheffen zich vulkaankegels en de vlakte is voor een gedeelte bedekt met zoutmoerassen, terwijl twee groote meren zonder afwatering het overvloedige water van het hoogland opnemen.

Dat gemis aan rivieren, welke het land ontwateren, is een kenmerk van dit hoogland en geeft hieraan, in verband met het gemis aan boomen, een gevolg van het gemis aan regen en van de hoogte, een woestijnachtig karakter. Het zuidelijke, Chileensche deel der hoogvlakte is volkomen een woestijn.

De Cordilleras van Peru hebben geen hoogvlakten zonder afvloeiing en geen vulkanen. Van Ecuador daarentegen zijn de vulkanen weder de belangrijkste oppervlaktevormen van de Andes; de reusachtige vuurbergen hebben voortdurend de aandacht der reizigers getrokken. Van deze noemen wij den Chimboraso (6300 M. hoog.)

Ten noorden van den aequator splitst de Andes zich in drie hoofdtakken, waarvan de oostelijke overgaat in het kustgebergte van Venezuela of het Caraïbische kustgebergte.

KAART DER VOLKENKUNDE EN CULTUUR VAN ZUID-AMERIKA, VOLGENS RATZEL, V. D. STEINEN EN EHRENREICH.

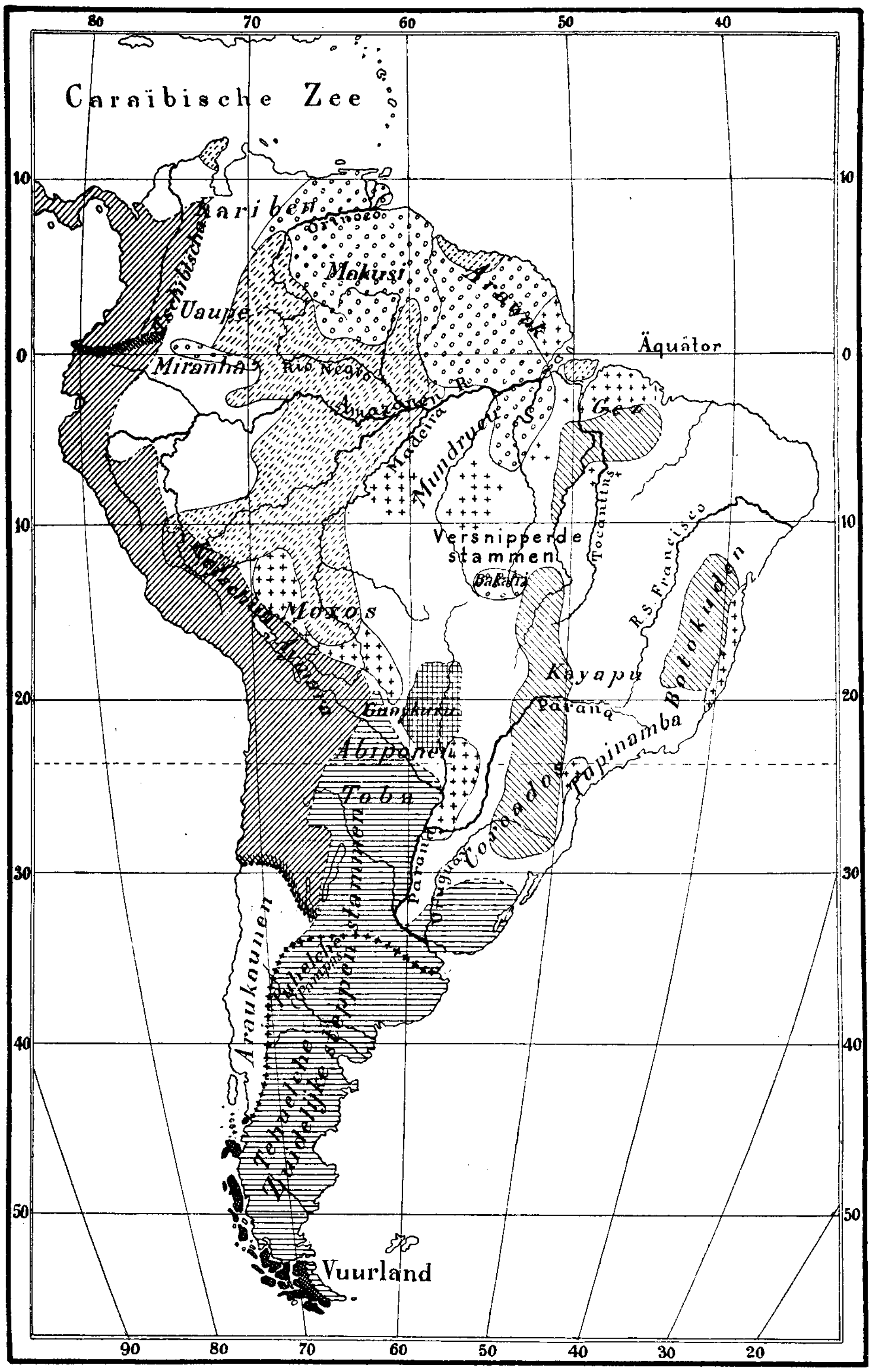

Gebied met dichter bevolking, hooger ontwikkelden landbouw en vele oude gedenkteekenen.

Patagoniërs, Pampas- en Chaca-stammen.

Vuurlanders.

Zuidgrens van den ouden landbouw.

Grenzen der Ketschua-staten en -cultuur.

Gebied der Tupi's.

Gebied der Nu-Aruak's.

Voornamelijk Caraïben.

Gebied der Géz.

Gebied der Guaykuru's.

HOOFDSTUK XXVIII.

DE BEWONERS VAN ZUID-AMERIKA.

Evenals bij Noord-Amerika hebben wij ook bij Zuid-Amerika te onderscheiden de Indianen met hun nakomelingen en de later geïmmigreerde Blanken, Negers en andere volken, en de vermengingen, welke uit deze rassen ontstaan zijn. De uit die kruising voortgekomenen dragen in de onderscheidene landen verschillende namen. In het algemeen verstaat men onder *Mestiezen* de lieden, voortgekomen uit de kruising van Blanke vaders en Indiaansche moeders; onder *Cholo's* die, welke uit de verbinding van Mestiezen en Negers, en onder *Zambo's* hen, die uit vermenging van Negers en Indianen of van Mulatten en Blanken voortkomen. De *Mulatten* zijn nakomelingen van Blanken en Negers.

De bevolking der kern van dit uitgebreide continent is nog niet talrijk en bedraagt gemiddeld misschien niet meer dan 1 bewoner per K.M^2. Het binnenland van het werelddeel is nog weinig bekend. Daar leven, Argentinië uitgezonderd, de inboorlingen nog in onbeschaafden toestand, in grootere of kleinere groepen vereenigd, die in taal, zeden en gewoonten zeer verschillen. Slechts zelden zijn in het land ten oosten van de Andes de inboorlingen met de Blanken in aanraking geweest, en de vermenging van Blanken met Indianen is hier betrekkelijk gering. Veel aanzienlijker is er de vermenging van Blanken met de als slaven ingevoerde Negers geweest. Doch in de Staten aan de westkust, met uitzondering van Chili, hebben de Mestiezen de meerderheid.

Ook Zuid-Amerika had zelfstandige beschavingscentra onder de Indianen in den vóór-Columbischen tijd. Deze lagen in het westen aan de kust en in de hoogdalen der Andes. De belangrijkste dezer cultuurvolken waren de *Muysca's* of *Chibcha's* in Centraal-Columbië, en de onder de heerschappij der Inca's staande *Quichua's* (Ketschua's) en *Aimara's*, die het tegenwoordige Peru en Bolivia, het noordelijk Chili, een deel van het aangrenzende Argentinië en van zuidelijk Ecuador bewoonden. Op de eilanden en aan de oevers van het Titicaca-meer leefden de *Puquina's* of *Uru's*, bij Truxillo aan de kust de *Yunca's*, aan de grens der Atacama-woestijn de *Atacameño's* en *Tschango's*. De komst der Spanjaarden verwoestte de beschaving dezer vreedzame, arbeidzame volken, welke gedeeltelijk werden uitgeroeid, gedeeltelijk met de veroveraars vermengd.

Ten oosten van de Andes leefden een groot aantal Indianenstammen, welke nog op een laag standpunt stonden en in de meest primitieve toestanden verkeerden. Zelfs is een groot gedeelte van het tropische binnenland nog door onbeschaafde Indianen bevolkt.

Aan de oostkust traden bovenal de Portugeezen op en verdreven de Indianen van de kuststreken, om hier in een smallen zoom plaats te maken voor een eenigszins dichtere half-Europeesche bevolking.

De inboorlingen van Zuid-Amerika kan men tot de volgende groepen vereenigen.

I. *Natuurvolken.*
   a. *Tropische stammen.* 1. Tupi's, 2. Tapuya's (Ge'z), 3. Nu Aruak's, 4. Kariben of Caraïben, 5. Stammen van onzekere afkomst.
   b. *Zuidelijke stammen.* 1. Vuurlanders, 2. Araucaniërs, 3. Patagoniërs en Pampas-Indianen, 4. Guaycuru's.

II. *De cultuurvolken der Andes en van Midden-Amerika.*
   1. Ketschua-slamonen, 2. Chibcha's.

Wij zullen de tropische natuurvolken volgens bovengenoemde groepen vooraf afzonderlijk in het kort behandelen, om daarna bij den algemeenen toestand der tropische Indianen van Zuid-Amerika nader stil te staan. De overige volksgroepen behandelen wij bij de respectieve landen.

De Tropische Indianenstammen van Zuid-Amerika.

De tropische Indianenstammen zijn ons eerst in den laatsten tijd beter bekend geworden. Oudere schrijvers zagen hier niets dan ongeregelde groepen van afzonderlijke kleine stammen, zonder ethnographischen band. Eerst Martius (een Duitsch natuuronderzoeker, die hier van 1817—20 reisde) kwam er toe, een aantal van deze tot twee groepen samen te vatten, nl. de *Tupi's* en de *Gez*. Doch een nader licht over deze stammen in het binnenland gaven de latere onderzoekingen en reizen, door Karl V. den Steinen en Ehrenreich in de jaren tusschen 80 en 90 in de binnenlanden van Brazilië volbracht. Hun onderscheiding en samenvoeging berust hoofdzakelijk op de talen. Hieruit mag men nog niet tot een gemeenschappelijke afkomst besluiten, daar taalkennis en anthropologie geenszins elkander volkomen dekken. Zelfs komt Ehrenreich tot het besluit, dat de geographische verbreiding en de invloed van woonplaats en levenswijze zich sterker in de lichaamsgedaante uitspreken dan de ethnographische verwantschap. In het brongebied van de Xingu-rivier, welke rivier een bonte staalkaart van ethnologie vertoont, vond Ehrenreich toch in anthropologisch opzicht bijna geen verschillen; de afmetingen en de lichaamsvormen waren inderdaad dezelfde. Met andere woorden: de anthropologische indeeling der Indianen staat tot de ethnographische in scherpe tegenstelling, doch komt meer overeen met de geographische indeeling.

Op grond der talen hebben genoemde onderzoekers in hoofdzaak de volgende indeeling gemaakt. Naar de samengesmolten oerbewoners der kusten van Guyana, de *Arowaken*, is een groote volksgroep genoemd, die der *Nu-Aruak's* of *Maipure's*, welke zich van het kustland van Venezuela tot de Andes van Bolivia verbreid heeft, hoewel met open tusschenruimten. Onder den naam *Caraïben* worden tegenwoordig, behalve de veroveraars der kleine Antillen (zie pag. 39), ook een groot aantal Braziliaansche stammen samengevat, die zuidelijk tot de boven-Xingu, westelijk tot de boven-Yapura wonen. De *Tupi's* bewoonden vroeger het land aan den benedenloop van den Amazonenstroom en bevolkten onder den naam *Guarani's* zuidelijk Brazilië en Uruguay. Hiervan zijn ten noorden van Uruguay nog enkele armzalige overblijfselen te vinden; onder bescherming der zendelingen is er echter in Paraguay nog een kern van bewaard en eveneens in de aangrenzende provinciën Entre-Rios, Santa Fé en in Argentinië. De oorlog tusschen Brazilië, Argentinië en Uruguay tegen Paraguay heeft deze volksresten echter sterk gedund en immigratie heeft daarna de ontwikkeling van een Mestiezenvolk ten gevolge gehad. Ook in Matto Grosso en Bolivia vindt men Tupi's aan de Tapajos en Xingu en aan den bovenloop der Andes-bijstroomen van de Madeira; zij wonen verder aan den Huallaga en over den Amazonenstroom tot in het achterland van Fransch Guyana.

In Oost-Brazilië wonen tegenwoordig de *Tapuya's* of beter *Gez-volken;* de meest bekende van hen zijn de *Botokuden.*

De andere taalgroepen zijn slechts zeer onvolkomen bekend, zooals de *Zaparo's* aan den bovenloop der Amazonen-rivier, de *Miranha-volken* aan de boven-Rio Negro en Japura, de *Ivaro's* en andere stammen der Peruaansche Andes, de *Pano's* aan de boven-Ucayali, en de stammen van het hoogland van Bolivia: *Yurukare's*, *Mosotena's Takana's* e. a. Het groot aantal dialecten maakt verder de indeeling moeielijk. Goed begrensd zijn de Araucaniërs van Chili; alleen in het oosten vermengen zij zich als bewegelijke ruiter-nomaden met de Patagoniërs. In de Pampas wijken de taalverschillen voor den invloed van gelijke levenswijze en natuurinvloeden, zoodat men bij die rijdende nomaden niet meer onderscheiden kan, van welke afkomst zij zijn.

I. De Tupi's

In den tijd der ontdekking woonde aan de oostkust van Brazilië het krijgszuchtige volk der *Tupi's*, de zuidelijke naburen der Caraïben. Volgens de Laet zou de

Tupi-taal in dien tijd de meest verbreide taal van Brazilië geweest zijn, waarvan een geheele reeks volken zich bediende. De Portugeezen werden spoedig met de taal der Tupi's bekend en zij vonden daarin een middel, om zich aan de andere volksstammen uit het binnenland verstaanbaar te maken. De Jezuieten trachtten later deze taal tot een algemeene verkeerstaal in Brazilië te ontwikkelen. Zoo ontstond de *Lingua geral brasilica* (algemeene Braziliaansche taal), welke als de Tupitaal met Portugeesche uitspraak moet beschouwd worden.

Reeds in de 16e eeuw werden woordenboeken in deze taal samengesteld en aldus verkreeg zij bij de Portugeezen grooter bekendheid, terwijl alle stammen, die met de Portugeezen in aanraking kwamen, zich weldra meer of minder woorden van die taal eigen maakten. Hierdoor werden de talen der inboorlingen meer en meer onzuiver, zoodat de taalvorsching, hoewel aan den eenen kant hierdoor vergemakkelijkt, aan den anderen kant er door verzwaard werd, vooral in later tijden.

De Tupi-taal is een dialect van de Guarani-taal, welke de Jezuieten in Paraguay als zendelingstaal gebruikten. De Guarani-taal en de Tupitaal zijn de taalkundige grondslagen, waarop betrekkingen met de inboorlingen in Brazilië kunnen worden aangeknoopt. Vrij algemeen is de Lingua geral aan den Amazonenstroom en in het westen van Brazilië, zeldzamer in de kuststeden. Men bedient zich daarvan schier overal in Brazilië, waar men met Indianen in aanraking moet komen, en zelfs de Negers houden er van, in hun slecht Portugeesch Tupi-woorden te mengen.

De Tupi's zijn in den loop der tijden zeer verminderd of versmolten met andere volken. Men onderscheidt thans zuivere en vermengde Tupi's. De zuivere Tupi's, of *Guarani's*, ook zuidelijke Tupi's geheeten, wonen in Paraguay, waar zij de kern der bewoners vormen, en in de Paraná-provinciën van Argentinië. Verder vindt men Tupi's in de stammen der *Chiriguano's* en *Guarayo's* aan de Beni en Mamoré, als *Apiaka's* en *Parentintin's* tusschen de Tapajos en Madeira, als *Ovampi's* en *Tembe's* aan den mond van den Amazonenstroom, en tusschen de Napo en Ucayali als *Omagua's* en *Kokama's*. Niet onwaarschijnlijk hebben de Tupistammen van Paraguay uit zich naar het noorden verplaatst en zich straalvormig over Zuid-Brazilië, langs de kust naar Guyana en verder noordwaarts naar Centraal-Brazilië en naar het noord-noord-west tot de Marañon verbreid.

De vermengde of onzuivere Tupi's zijn minder bekend, doch zeer interessant. Tot dezen brengt men de stammen der *Yuruna's*, *Manitsana's*, *Munduruců's* en *Aneto's* aan de Xingu en Tapajos. Al dezen hebben verschillende talen, terwijl de zuivere Tupi's gelijkheid van taal bezitten.

De woningen der Yuruna's bestaan uit eenvoudige stroohutten, waarin allerlei getemde dieren gevonden worden. In de 17e en 18e eeuw zijn van de Yuruna's velen bekeerd geworden. Zij versieren zich het hoofd met prachtige vederbossen; als wapens gebruiken zij bogen van 2 meter lengte met lichte pijlen. Hun kano's kunnen gemakkelijk tien personen dragen. Vroeger golden zij voor menscheneters, thans zijn zij zachtmoedig; zij drijven eenigen ruilhandel, terwijl zij een goed huiselijk leven schijnen te leiden.

De *Munduruců's* aan de Tapajos gelden voor een krachtig volk en worden als woest en onhandelbaar door Martius beschreven, als lieden, die noch rechtvaardigheid, noch tweestrijd, noch eigenlijken oorlog kennen, maar alleen moord. Evenwel is de stam zijn ondergang nabij.

Vroeger bewoonden de Munduruců's het land aan den zuidelijken oever der groote Amazonenrivier, doch sedert hun langdurigen en moedigen strijd met de Portugeezen zijn zij meer zuidwaarts getrokken en hebben zij aan hun vreemde bondgenooten het meer noordelijke van hun grondgebied afgestaan. Sedert dien tijd hebben zij in goede verstandhouding met de Europeanen geleefd, en een Blanke, die onder de Munducuru's komt, kan gerust verzekerd zijn, goed ontvangen te worden. Dit vriendschappelijk gevoel strekt zich evenwel niet uit tot de Negers en Mulatten, daar de donkere huid evenzeer den toorn van den Munduruců opwekt als een Blanke zijn vriendschap.

De kleur der Munduruců's is een warm, koperachtig bruin; hun haar is dik, zwart en sluik en wordt bij de mannen kort afgesneden, uitgenomen een lange franje, die zij over het voorhoofd laten hangen. De gelaatstrekken zijn goed, de lippen dun, het voorhoofd is vrij hoog en gewelfd en de algemeene omtrek van het gelaat ovaal.

Ongelukkig misvormen zij zich door een wijze van tatouëeren, even omslachtig als die, welke bij de Marquesanen in gebruik is, maar zonder haar sierlijkheid.

Niet alleen van het tatouëeren, ook van het beschilderen huns lichaams maken zij rijkelijk gebruik; zij schikken zich daarenboven op met fraaie sieraden, vervaardigd van de vederen van den macaw, den toucan en andere inlandsche vogels. Er zijn nog andere stammen, die dergelijke versierselen gebruiken. Zij worden misschien door geen volk ter wereld in het bewerken van vederen overtroffen en spreiden een mate van kunstsmaak ten toon, die inderdaad verwonderlijk mag genoemd worden. Hun veeren-schepters zijn prachtige voortbrengselen van inlandsche kunst. Zij zijn ongeveer drie voet lang en drie centimeter in diameter; zij worden vervaardigd door aan een houten staaf de schoone witte en gele vederen te bevestigen van de borst der toucans. Aan het boveneinde spreidt de schepter zich uit in een breede pluim, samengesteld uit de lange staartvederen der trogons, macaws en andere vogels. Teneinde de schepters in hun volle schoonheid te bewaren, worden zij geborgen in ronde bamboe-kokers. Deze versierselen worden slechts gebruikt op feestdagen, die bepaald worden door den Tushahúa of het opperhoofd van den stam. Bij deze gelegenheden bereiden de vrouwen groote hoeveelheden „taroba", een drank als de mudai der Araucaniërs; hiervan drinken zij, onder zang en dans, totdat alles opgebruikt is.

VEÊREN VOORSCHOOT.

De bijgaande afbeelding geeft een voorstelling van de wijze, waarop de vederen bewerkt worden, en de soort van patroon, bij de inboorlingen aan de Amazonen-rivier in gebruik, ofschoon het eenvoudige zwart en wit geen goed denkbeeld kan geven van de pracht der kleuren en de bewonderenswaardige rangschikking der tinten.

Evenals vele andere oorlogzuchtige wilden, vereeuwigen de Munducucu's de herinnering aan dappere daden, door een zegeteeken van den verslagen vijand te bewaren. Inderdaad is dit de eenige wijze, waarop het mogelijk is, de bewijzen van hun moed aan het nageslacht over te brengen, en de Munducucu's volgen in dit opzicht het voorbeeld der Dajaks, door het hoofd van den verslagene af te snijden en te bewaren. Wanneer een Mundurucu gelukkig genoeg geweest is, een vijand te dooden, snijdt hij het hoofd met zijn bamboe-mes af, neemt de hersenen er uit, drenkt het geheele hoofd in een bittere plantaardige olie, „anderoba" genoemd, en droogt het boven een vuur of in de zon. Wanneer het goed droog is, zet hij valsche oogen in de ledige oogkassen, kamt, scheidt en vlecht het haar en versiert het met schitterende veeren, en brengt eindelijk een koord door de tong, waaraan het kan opgehangen worden aan de balken van de malocca of het raadhuis, waar het blijft, uitgenomen op feestdagen. Wanneer evenwel het opperhoofd de bevelen tot een feest uitdeelt, tooit de trotsche eigenaar van het hoofd zich met zijn prachtigsten veerendos, haalt zijn buit uit de malocca, steekt hem op de punt zijner speer en pronkt nu voor zijn metgezellen in al de glorie van een erkenden held.

Een dezer bewaarde hoofden is op pag. 293 afgebeeld. Teneinde tevens een voorbeeld te geven van de gewone soort van veeren hoofdtooisel, door de Mundurucu's gedragen, wordt daar ook een portret van een opperhoofd voorgesteld, zoodat het contrast tusschen het levende en het bewaarde hoofd duidelijk spreekt.

Dit zegeteeken is voor den Mundurucu van onschatbare waarde. Daar geen anderen dan erkende krijgslieden tegen den vijand mogen strijden, bewijst het feit van het bezit eens hoofds, dat de bezitter zegevierend de vreeselijke proef der handschoenen heeft doorstaan. Het is inderdaad merkwaardig, dat lieden van twee volkomen

verschillende menschenrassen, het Maleische en Mongoolsche, beiden juist dezelfde gewoonten hebben en het bezit van een hoofd als het hoofddoel huns levens beschouwen.

Evenals vele andere inboorlingen moeten ook de Munduracu's een hoogst pijnlijke proef afleggen, alvorens zij tot den rang van man kunnen verheven worden. Er ligt over deze geheele zaak een zeker geheimzinnig waas verspreid.

De lezer moet weten, dat Zuid-Amerika een groot aantal mieren bezit, waarvan er vele zijn, die vreeselijk steken. Zoo vindt men er bijv. de muniri-mier, een groot zwart insekt, zoo groot als een wesp en niet minder vergiftig. Verder heeft men de vuur-mier, welker beet is als de steek eener roodgloeiende naald, en behalve deze nog vele andere. Het is door middel van deze mieren, dat de moed van den jongeling op de proef wordt gesteld.

Op den bepaalden dag begeeft de kandidaat-krijgsman zich naar het raadhuis, vergezeld van zijn vrienden, die zingen en op de trom slaan, om hem aan te moedigen. De oude mannen gaan dan tot de beproeving over. Zij nemen twee

BEWAARD HOOFD.

HOOFD VAN EEN MUNDURUCU-OPPERHOOFD.

bamboe-cilinders, aan het eene einde gesloten en brengen in elken cilinder of „handschoen" een aantal van de felste mieren, die zij kunnen vinden. In deze cilinders steekt de ongelukkige jongen zijn armen en laat ze bovenaan goed vastbinden. De trommelslagers en zangers heffen dan aan en de kandidaten stemmen in het gezang mede.

Vergezeld van den geheelen troep en zijn vrienden, wordt hij het dorp rondgeleid; hij moet voor elk huis dansen en zingen, maar het minste teeken van pijn is noodlottig voor zijn aanneming onder de mannen. In weerwil van de vreeselijke pijnen — pijnen, die voortdurend toenemen, naargelang het gif van de steken zijn lichaam doorstroomt — zingt en danst de jongeling, alsof het van blijdschap ware, en zoo gaat hij het dorp rond. Eindelijk komt hij voor de tent van het opperhoofd, waar hij voor het laatst zijn gezang aanheft en daarna onder toejuiching als man wordt aangenomen. Zijn vrienden verdringen zich rondom hem, om hem geluk te wenschen, maar hij dringt door hen heen, rukt de pijnigende handschoenen af en dompelt zich in den naasten stroom, waar hij zijn van pijn trillende armen kan verkoelen.

II. De Tapuya's of Gez.

Tot de *Tapuya's* of *Gez* rekent Ehrenreich in oostelijk Brazilië de *Burung's* of oostelijke *Botokuden*, de *Kamakun's*, de *Patacho's*, aan de boven-Paranà de *Kaimé's* of *Kaingangs* en de *Cayapo's*, tusschen de Araguaya en de Xingu de *Akue's* of *Chavantes* en *Suya's*, en aan de midden- en beneden-Araguaya en Tocantins de *Kradaho's*, *Apinagē's*, *Gogē's* en *Akroa's*, te zamen ook *noordelijke Cayapo*'s genoemd.

Ehrenreich noemt de Gez de meest interessante volkenfamilie van Brazilië, de eenige, wier cultuur in de onderscheidene ontwikkelingsstadiën is na te gaan. De oostelijke Gez staan nog op het laagste sociale standpunt als ruwe jagervolken, die zonder landbouw leven, geen pottenbakkerij, spinnen of weven kennen, geen vaste huizen bouwen, geen scheepvaart uitoefenen en de hangmat niet gebruiken. Eigenaardig

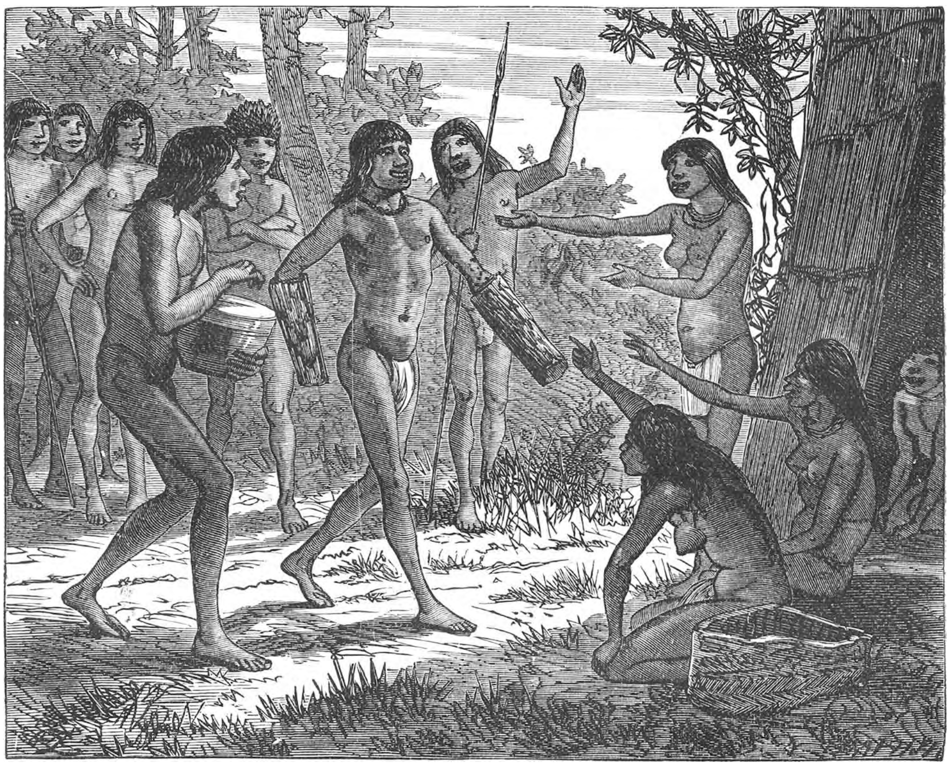

DE HANDSCHOEN DANS.

bij hen zijn de schijfvormige lippenpin in de lip en de palmbladrollen in de ooren; zij bezitten een knods, die zij met twee handen zwaaien. Daar van het oosten naar het westen de beschaving der Gez toeneemt, vermoedt Ehrenreich, dat hun oorspronkelijk vaderland in de oerwouden van oostelijk Brazilië moet gezocht worden. De Gez bezitten een schoonen, slanken vorm, en worden als talentvol beschreven, maar wegens hun bloeddorstigheid, roofzucht en arglistigheid gevreesd. Zelfs hun wijze van jagen is woest; in tijd van droogte steken zij woud en gras in brand en houden stand op plaatsen, die voor de vlucht van het wild vrij van vuur blijven, om hier alles, wat kruipt of loopt, te dooden. De Gez-stammen leven herhaaldelijk met elkander in veeten. In tegenstelling met de Tupi's slaan de Gez zelden hun woningen langen tijd aaneen op dezelfde plaats op.

De *Botokuden* vormen een der belangrijkste Gez-stammen. Zij zijn rondtrekkende Indianen, wier nationaal kenteeken bestaat in de groote houten schijven in ooren en lippen, terwijl een haarsnoer om het hoofd gebonden wordt. Naar die houten schijven (Portug. botoque) hebben zij den naam ontvangen. Zij waren steeds de ergste vijanden der Blanken, welke laatsten meenden, zich alleen tegen hen te kunnen verdedigen door totale uitroeiing. Men hield het zelfs voor geoorloofd, door verspreiding van de besmetting der pokken de Botokuden uit te roeien.

Het leven der Botokuden is zeer ruw, zonder maatschappelijke orde; vroeger moeten zij menscheneters geweest zijn. In den laatsten tijd schijnen zij hun ruwe gewoonten eenigszins te hebben afgelegd; toch moeten de Blanke kolonisten diep in het land nog altijd tegen de overvallen der Botokuden op hun hoede zijn.

De Suya's aan de midden-Xingu, die door Von den Steinen bezocht werden, trekken door hun eenigszins hoogere beschaving de aandacht; hun huidkleur is een weinig meer in het gele.

III. De Nu-Aruakstammen.

Van de Xingu tot de Andes en van de Paraguay tot de Antillen vindt men, zegt Von den Steinen, sporen van een zelfde taal bij onderscheidene volksstammen, waardoor ook ethnographisch niet-vereenigbare leden bij elkander gebracht worden. De leden van deze groote familie vat genoemde onderzoeker samen onder den naam *Nu-Aruak's*, naar de *Nu's* en de *Aruak's* of *Arowaken.*

De kern der *Nu-volken* woont aan de bovenste bijstroomen van de Amazonenrivier, tusschen deze en de Rio-Negro. Karakteristiek van hen is de hooge ontwikkeling der pottenbakkerij, n.l. aan beneden-Amazone en boven-Xingu.

Aan de eigenlijke Nu-stammen sluiten zich de *Arowaken* of *Aruak's* aan. De Aruak's moeten vroeger over geheel Venezuela, een groot gedeelte van Guyana en de Antillen verbreid zijn geweest, doch zijn thans tot een tweetal stammen geslonken, nl. de *Arowaken* aan de kust van Britsch-Guyana en de *Goajiro's* op het schiereiland van dien naam. Het overige Guyana wordt tegenwoordig door Caraïben-stammen bewoond.

De Arowaken waren de oorspronkelijke bewoners van Guyana. Zij worden geacht hooger te staan dan de overige stammen van Guyana, terwijl zij ook in levenswijze van anderen afwijken. Een krachtig lichaam, zachte gelaatsuitdrukking en prachtig zwart haar zijn kenmerkend voor hen. De vrouwen zijn aan de mondhoeken en op de wenkbrauwen, waar de haren zijn uitgetrokken, getatoueerd.

De *Goajiro's* zijn een nooit onderworpen volk, zeer krijgszuchtig van aard. Tegenwoordig schijnen zij hun gebied naar den kant van Columbia weder uit te breiden. Zij moeten ± 25,000 zielen sterk zijn. Als ruiters munten zij uit; landbouw en veeteelt zijn hoofdbronnen van bestaan. Als wapenen gebruiken zij bogen met vergiftige pijlen; als huisgereedschappen aarden potten met houten lepels. In den laatsten tijd zijn er ook geweren ingevoerd.

IV. De Caraïben. 1)

Het begrip Caraïben heeft in den laatsten tijd, vooral door de onderzoekingen van Von den Steinen, een groote uitbreiding verkregen, in vergelijking met vroeger. Als Caraïben in engeren zin bedoelt men een volksstam, die in Fransch Guyana en van hier zich tot westelijk Venezuela uitbreidde. Van hier uit zou dit volk de Kleine Antillen tot Haïti hebben veroverd, zooals wij reeds op pag. 39 zeiden.

Van dit krijgszuchtig volk, dat berucht was door menscheneterij, is slechts een onbeduidend gedeelte overgebleven, die reeds tot een zekere cultuur gekomen waren, landbouw dreven en met weverij zich bezighielden. Aan de kust van Guatamala en Honduras vindt men eenige overblijfselen van dezen stam, die daar eerst in jongeren tijd gevestigd zijn.

---

1) Veel werd geschreven Kariben, ook wij schreven dit op de kaart bij vergissing. Von den Steinen verzekert in zijn boek (2e druk, Unter den Naturvölkern Zentral Brasiliens pag. 176) dat het moet zijn Caraïben, waarbij in de uitspraak de *a* duidelijk gehoord wordt.

Vanwaar kwamen die vroegere Caraïben op hun veroveringstocht naar het noorden? De latere onderzoekingen hebben als zeer waarschijnlijk aangetoond, dat zij uit het zuiden van het Braziliaansche hoogland afkomstig waren. Von den Steinen vond aan de Xingu, midden tusschen Tupi-, Tapuya- en Nustammen, twee Caraïbische volken van groote oorspronkelijkheid en op een laag standpunt van ontwikkeling, nl. de *Nahuqua's* en de *Bakaïri's*, die geen ijzer kenden, geen bananen, geen honden, geen geestrijke dranken bezaten. Hun taal verschilt in den aard van die der Tupi-taal, de wortelwoorden van beide vertoonen niet de minste overeenkomst. Afgezonderd van de thans in het oosten van Guyana wonende hoofdmassa der Caraïben vindt men nog onderscheidene versnipperde en verspreide stammen n.l. de *Carijona's* en *Uitoto's* aan de boven-Yapura, de *Palmella's* aan de bronnen der Madeira en de *Pimentaira's* in het zuidoosten van de Piauhy-rivier.

De Bakairi's, eerst sedert 1884 beter bekend, worden als zachtere en wilde door Von den Steinen onderscheiden. De eersten schijnen een idyllisch leven te leiden, drijven landbouw en veeteelt, gaan op de jacht, planten maniok, boonen, maïs, rijst, ook tabak en suiker. Zij zijn vrij beschaafd; de huidkleur is geelachtig, leemkleurig, het haar zwart, en eenigszins golvend gekroesd. De wilde Bakairi's dragen slechts de geringst mogelijke kleeding uit bladen of halmen, in de oorlellen twee gele vederen. Hun werktuigen worden gemaakt van beenderen, tanden, schelpen; belangrijk is de steenen bijl; als wapen hebben zij boog en pijlen, geen speren. Maniok, visschen en dieren des wouds dienen tot voedsel; zout, geestrijke dranken en tabak zijn hun onbekend. Twee der belangrijkste Caraïbenstammen zijn de *Macusi's* (voor 50 jaren ± 3000) in de savannen en aan de boven-Tacutu en Mahu, en de *Arekuna's* in de nabijheid der Roraima. De eersten hebben een zacht karakter en betrachten orde en zindelijkheid. De couvade, of het mannelijk kraambed, is bij hen algemeen.

De Arekuna's zijn een verwante stam van de Macusi's, doch niet zoo zindelijk. Zij beschilderen het geheele lichaam, rooken en kauwen tabak. Het blaasroer is hun hoofdwapen; daar hun land arm aan dieren is, leven zij hoofdzakelijk van plantenkost.

In Venezuela behooren de *Guaykari's* en *Tamanaken* aan de boven-Orinoco tot de Caraïben; zoo ook de *Quiriquires* aan den zuidoever van de golf van Maracaibo.

Stammen van onzekere afkomst.

Naast de groote volkenfamiliën, boven genoemd, vindt men in dit gebied nog onderscheidene stammen van onzekere afkomst. Tot hen rekent Ehrenreich de *Kiriri-Sabuja's* aan den bovenloop der Rio San Francisco, die thans zijn uitgestorven, de *Mura's*, de *Juri's*, de *Tekuna's* e. a.; de *Trumai's* aan de boven-Xingu, de *Karaya's* aan de midden-Araguaya, en de *Bororo's* tusschen de Araguaya's en de Paraguay.

De Bororo's zijn jagers, hebben geen hangmat, doch weten versieringsmiddelen heel eenvoudig te bewerken.

De Karaya-stammen zijn ons nader bekend geworden door de onderzoekingen van de expeditie naar de Xingu, langs welke rivier zij in verschillende groepen of horden leven, en vooral aan de Araguaya, de bijrivier in den bovenloop der Tocantins. Bij het verkeer op de rivieren bewijzen zij diensten door het vellen van hout voor de stoombooten; als betaling ontvangen zij messen en bijlen.

In hun uiterlijk vertoonen de Karaya's de schoonste typen onder de stammen van Brazilië; zij zijn flink gebouwd, bezitten groote spierkracht en zijn vlug in hun bewegingen. De vrouwen zijn veel kleiner dan de mannen. In de doorboorde ooren dragen beide geslachten rietstaafjes. De pin in de onderlip is alleen kenmerkend voor de mannen. Zij tatoueeren zich, doch gaan niet verder dan het teeken van den stam aan te brengen. Over 't geheel hebben zij veel zorg voor het lichaam: zij baden zich geregeld. Het haar is steeds zorgvuldig gekamd; tot het knippen van het haar gebruiken zij een schaar. De mannen gaan zoo goed als geheel naakt.

De Karaya's leven niet, zooals de woud-Indianen aan den Amazonenstroom en de ruwe jachtnomaden van het kustgebied, in kleine groepen van twee of drie families te zamen, maar in grootere gemeenschappen. Sommige hunner nederzettingen hadden 150—200 bewoners. De Karaya's zijn in de eerste plaats visschers; daarenboven

drijven zij eenigen landbouw. In vergelijking met de vischvangst speelt de jacht bij hen een geringere rol. Tabak is het eenige genotmiddel dezer lieden. Bij hun wapens zijn nog de oorspronkelijke verdedigingsmiddelen bewaard: bogen, pijlen en knodsen. De vrouwen vervaardigen aardewerk, doch die kunst is niet bijzonder ontwikkeld. Vlechtwerk wordt in deze streken, waar de natuur overvloed van stof daarvoor levert, veel vervaardigd. Hun textiel-nijverheid is niets dan vlechtarbeid.

Maskers van allerlei aard zijn steeds bij hen in gebruik: Ehrenreich heeft een geheele verzameling daarvan medegebracht. Hun hutten moeten voorbeelden van buitengewone zindelijkheid zijn.

De Karaya's werden het eerst genoemd bij gelegenheid van den rooftocht, dien de aanvoerder der Paulistische benden in 1684 van Cuyaba uit naar de Araguaya ondernam, waarbij de later weer verloren goudvelden der Martirios, waar naar nog altijd vruchteloos gozocht wordt, ontdekt zijn. In 1775 werden de Karaya's weder bezocht en Alferes Josè Pinto wist deze Indianen door verstandig optreden er toe te brengen, dat zij zich onder het Portugeesche gouvernement van Brazilië stelden. Lang bleef de verhouding van de Karaya's tot de immigranten betrekkelijk goed, doch in den aanvang dezer eeuw ontstonden er vijandelijkheden die het verkeer afbraken. Eerst in 1844 kwamen weer nadere berichten omtrent dit volk van een Fransch reiziger, en in den laatsten tijd leerde de Xingu-expeditie hen beter kennen, zooals wij zeide.

Voor het verkeer op de rivieren verrichten zij belangrijke diensten door het vellen van het benoodigde hout. Als betaling ontvangen zij daarvoor messen en bijlen, die zij weer verhandelen aan andere stammen. Sedert een twintigtal jaren is hun verhouding tot de Blanken weer zeer goed.

Wij mogen evenwel met het oog op de plaatsruimte niet langer bij de afzonderlijke stammen stilstaan.

HOOFDSTUK XXIX.

DE ETHNOGRAPHISCHE EIGENAARDIGHEDEN DER TROPISCHE INDIANEN VAN ZUID-AMERIKA.

In het bovenstaande zijn de volken van tropisch Zuid-Amerika op grond van de talen tot groepen gebracht. Slechts met veel moeite is dat geschied, en omtrent die talen is nog zeer weinig bekend.

Het ethnographisch beeld der Zuid-Amerikaansche Indianen is beter bekend dan hun taal en meer bepaald. Wij zullen dus de belangrijkste eigenaardigheden daarvan in het algemeen nagaan.

Het haar der meeste stammen wordt meestal eenvoudig gedragen; spitse figuren enz., komen enkel voor bij uit Negerslaven samengestelde stammen. Gewoonlijk wordt het haar dwars over het voorhoofd afgesneden en overigens laat men het vrij groeien, n.l. bij de vrouwen. De mannen dragen het dikwijls in een staart of in een bundel; de Trio's draaien het haar tot een grooten lok samen en steken het in een uit lianen gevlochten, spits toeloopende pijp, om het daarin op den rug te laten hangen. In de vroegere Inca-gewesten laten de vrouwen het haar aan beide zijden van het hoofd los hangen en draaien het op het achterhoofd tot een vasten staart samen. De Peruaansche gewoonte, om het haar van het voorhoofd te scheren, was nog algemeen bij de Chaco-bewoners. De kaalheid van den voorschedel, „nalemra," hielden zij voor het edelste; dit gold bijna voor een godsdienstig eereteeken. Tupi-stammen schoren het haar van voren kort af, lieten het van achteren neerhangen en verlengden het door vederen. De lichaamsharen, ook de wimpers, worden bij vele stammen zorgvuldig verwijderd, dat der wenkbrauwen echter niet. Zij zeggen, dat de oogharen het zien beletten.

Aan de boven-Xingu is de haardracht der mannen een calotte met tonsuur; het haar wordt van de kruin straalvormig naar alle zijden gekamd, valt van voren op het voorhoofd, aan de kanten en van achteren langer. De vrouwen dragen het haar op dezelfde wijze, alleen op het voorhoofd iets voller. De tonsuur op het hoofd wordt aangebracht, zoodra de jongen huwbaar is; bij oudere lieden wordt de tonsuur wel een weinig begroeid met haar.

De Indianen dragen gewoonlijk geen hoofdbedekking. Wel komt het voor, dat zij de bloemscheede van een palm als een puntmuts op het hoofd zetten. In dit klimaat zou echter een breedgerande hoed geen overdaad zijn; dikwijls ook draagt het opperhoofd van den stam een hoed van palmbladeren.

De Indiaan doet aan de huid, wat wij aan de kleeding doen. Opmerkelijk is het, dat het hier in de eerste plaats de man, en bovenal de jager geweest is, die zich opsierde. Hieruit wordt afgeleid, dat de mensch het begrip tropee eerst leerde kennen, toen hij eenige gedeelten van den veroverden buit bewaarde, bij zich droeg en daarna aan zijn lichaam bevestigde, ook omdat hij daaraan een bovennatuurlijken invloed toeschreef. Zoo droeg hij tanden, kralen en vederen als tropeeën en als talisman, en een jongmensch vond zich kraniger, als hij zijn kleinood in een opening van neus, lippen of ooren droeg dan wanneer hij het aan een koord om den hals hing. Die kunstmatige aanbrenging van openingen in de huid werd zelfs later het doel, omdat die een zichtbaar kenteeken opleverde. Deze teekens waren niet alleen geschikt, om in den stam de dappersten aan te wijzen, maar zij dienden ook van stam tot stam als een met bewustheid gedragen nationaliteitskenmerk.

De Indianen hebben steeds met voorliefde kinderen gestolen, om krijgslieden te

verkrijgen; bij de op deze wijze verkregen kinderen werden zichtbare teekens aan het lichaam aangebracht, om hen aldus te kunnen herkennen, gelijk de veehouder zijn vee stempelt.

De doorboring der oorlellen was aan de Xingu algemeen bij de mannen en diende, om er vederen in aan te brengen; bij de vrouwen niet. De Bakairi's doorboorden ook het neusschot, om daarin versierselen te bevestigen, een pin of een stuk riet er door te dragen.

De Zuid-Amerikaansche woudstammen hebben een punttatoueering met doornen op de huid. De wonden worden met plantensap of met asch ingewreven en verkrijgen daarna een violette kleur. Bij de Payagua's van Paraguay worden de meisjes op den leeftijd der huwbaarheid van de slapen tot den neus met strepen over het gezicht getatoueerd. Huwen zij, wat met 10 jaren veelal geschiedt, dan snijdt men hun de haren op het voorhoofd af, evenals den mannen, en tatoueert men de kin met eenige lijnen. Bij sommigen zijn de getatoueerde figuren zeker stamteekens.

Het prikken en krabben in de huid is een soort van algemeen heelmiddel, dat voor jong en oud gebruikt wordt, zegt Von den Steinen. Men heeft er zelfs wondkrabbers, bestaande uit een driehoekig stuk pompoenschaal, waarin een rij van spitse tandjes van visschen of knaagdieren is gestoken, die dienen, om de huid te krabben tot bloedens toe. Na deze bewerking wordt door strijken met een been nagewerkt en de wonde met leem, met vet, of met het sap eener vrucht ingewreven. Versieringen zijn dit niet; deze schijnen alleen tot donkere volken beperkt te zijn, maar zij dienen, om den kinderen een zeker oog en een sterken arm te geven; ook bij den voet wordt die wondkrabber gebruikt. De handeling heeft uitsluitend een geneeskundig doel. Doch op die wijze zou de inboorling tot tatoueeren gekomen zijn.

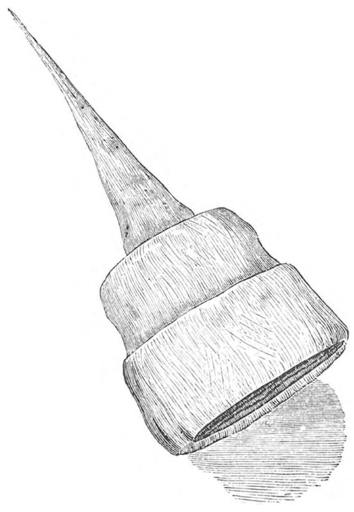

MUTS, GEMAAKT VAN DE BLOEMSCHEEDE EENS PALMBOOMS.

De tatoueering is thans een versiering geworden; kruisen, parallellen en tralielijnen komen er het meest bij voor. Daaruit kan men nog den oorsprong uit wondkrabben herkennen.

Het verven van het lichaam wordt nergens zoo veel uitgeoefend als bij de Indianen. Reeds Columbus viel dit in het oog. Waarom geschiedt dit? Von den Steinen merkt op, dat de inboorling zich met olieverf insmeert, om de huid in de hitte zacht te houden, en de muskieten, die aan de huid kleven, onschadelijk te maken. De Indiaan gaat niet ter jacht, zonder dat zijn lieve vrouw hem borst en rug met olieverf heeft bestreken; hij neemt de kleine oliekalabas mede in de hand, om er onderweg weer van te kunnen gebruiken, en deelt des morgens er van aan zijn reisgenooten uit.

Doch daarnaast staat ook een beschildering van het lichaam, nu eens bestaande uit enkele vingerstreken van oog tot oor, dan weer uit een zwarte streep van den neus tot den navel, strepen, die de contouren der schouderbladen volgen, stippen op borst en armen, enz. Doch men moet beide wijzen, om het lichaam te verven, niet te scherp onderscheiden. Het is er mede als met de kleeding, die tot sieraad en tegelijk tot beschutting van het lichaam dient. Nu is de olieverf inderdaad de kleeding van den Indiaan, zooals hij die noodig heeft, n.l. tot beschutting van het lichaam, niet tegen de koude, maar tegen de nadeelige werking van de zon en van de warmte.

De Indianen, voor wie de huidkleur de kleeding is, bezitten geen geheime lichaamsdeelen, die zij bedekken. Schaamtegevoel in den zin, waarin wij dat kennen, bestaat niet bij hen. Zij benijden ons de kleeding als een fraaie versiering, doch niet meer; geslachtsdeelen zijn voor hen niets anders dan gewone lichaamsdeelen. Enkele stammen vieren bij de intrede van de huwbaarheid voor beide geslachten luidruchtige

feesten, waarbij de onderwerpen, die aanleiding tot die feesten geven, onomwonden en zonder eenige achterhoudendheid, doch ook tevens zonder eenigen aanstoot te geven of er iets anders bij te denken, worden voorgesteld.

Vrouwen en mannen aan de Xingu verwijderen allen het haar om de schaamdeelen. De vrouwen van enkele stammen gaan geheel naakt; de vrouwen der

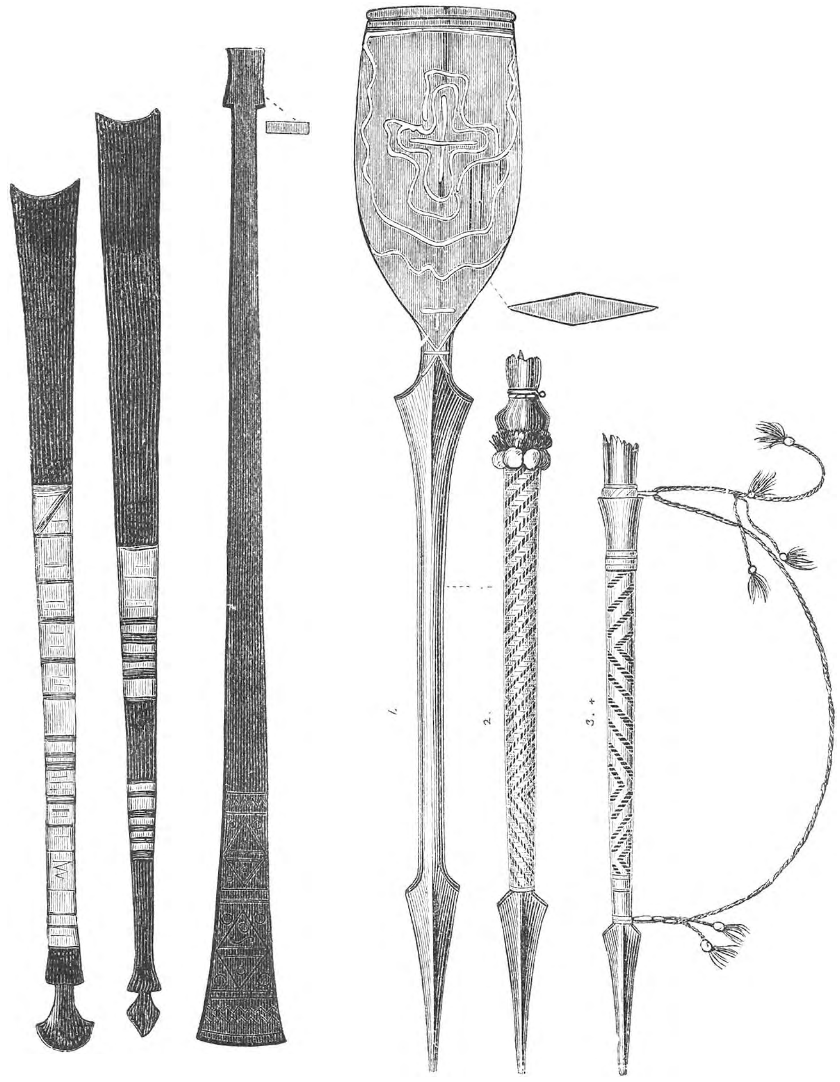

KNODSEN.

Caraïben, der Nu-Aruak's en Tupi-stammen dragen een driehoekig stukje harde schors, die met den Bakaïri-naam „uluri" genoemd wordt, als gedeeltelijke bedekking der geslachtsdeelen. De uluris worden met sierlijkheid vervaardigd.

Bij de Indianen van tropisch Zuid-Amerika bestaat ook de gewoonte, om enkele lichaamsdeelen te vervormen. Bij de Galibis snoeren vrouwen zich de kuiten in, terwijl bij de Emerillons de mannen katoenen banden niet alleen om de beenen, maar ook om

de polsgewrichten dragen; bij de Botokuden worden die met roode vederen versierd. De zuidelijke Caraïben-stammen dragen katoenen windsels om arm- en beengewrichten; de Indianen van Dariën dragen, ook als caoutchouc-verzamelaars of dragers van vrachten, onder de Europeesche kleeding een snoer om het lichaam. Bij de Rukujen's van Guyana ziet men zijn ideaal in een vooruitstekenden buik en bedekt men dezen met talkrijke gordels. De vrouwen der Payagua's in Paraguay verlengen door druk van onderen van der jeugd af hun borsten, en als zij moeder zijn geworden, door persen en binden met een riem. Doorboring van den penis, in welke opening een staafje werd gebracht, wordt van enkele stammen vermeld.

De versieringen der Indianen hebben weinig bijzonders. De vrouwen der Orinoco-stammen versieren zich met halssnoeren van tanden, glazen kralen en kleine wortelstukjes. Met halsketens versieren zich beide geslachten; vooral kinderen en zwangere vrouwen dragen halsketens. De Bakaïri's vervaardigen zeer fraaie halskettingen, die ook door andere stammen worden nagevolgd. Op vele plaatsen heeft men ketens, met plantenpitten versierd. Vingerringen van koper heeft men alleen gevonden in de graven. Kralenversiering vindt men tegenwoordig in Zuid-Amerika menigvuldig; in Guyana heeft men nevens kralen ook aaneengeregen zaadkorrels.

Dat de kleeding bij de tropische stammen gering is, zeiden wij reeds. Geheel naakt gaan is echter evenmin een gewoonte, hoewel bij enkele stammen de bedekking des lichaams of van een deel des lichaams weinig te beteekenen heeft. De Mataco's der Gran Chaco loopen in den oorlog geheel naakt. In den regel zijn bij de noordelijke stammen de vrouwen meer gekleed dan de mannen; bij de Mataco's en Toba's der Gran Chaco is het omgekeerd: daar dragen de mannen een schaamgordel, de vrouwen verven enkel het lichaam. Dit valt bovenal in het oog daar, waar geen gebrek is aan kleedingstoffen; in Columbia toch bewerkt men stoffen uit bast en ook bij de Guarauno's aan den Orinoco-delta. Schitterende versiering met vederenkleeren worden in Zuid-Amerika alleen als tooi bij feesten gedragen.

Overal in Zuid-Amerika worden wapens vervaardigd uit steen, hout en been. De knods is in noordelijk Zuid-Amerika meest vierkant afgeplat. Een versierd handvatsel wijst er op, dat zij door hoofden gebruikt worden. Dat vroeger ook steenen knodsen gebruikt werden, zooals die der Melanesiërs, blijkt uit de scherprandige, doorboorde steenschijven, die men in Rio-Grande in den grond vindt. De plaat op de voorgaande pag. geeft de afbeelding van eenige knodsen naar voorbeelden in de „Christy" verzameling, volgens Wood.

Die aan de rechterzijde zijn voorbeelden van de soort van knods, Sapakana geheeten. Zij worden van het zwaarste en hardste hout vervaardigd, dat de inboorling kan vinden, en sommige er van zijn zoo groot en zwaar, dat alleen een sterk man ze kan hanteeren. Het lemmer gelijkt eenigszins op dat van den Nieuw-Zeelandschen merai, daar het licht bol in het midden en tweesnijdend is, zoodat het een van de geduchtste wapenen is, die men zich kan voorstellen.

Teneinde een vasten greep te hebben, wordt het handvat zeer netjes met katoendraad omwonden en later met vederen en andere zaken versierd. Daar deze knodsen aan de uiteinden zeer op elkander gelijken, is slechts een in haar geheel en zijn de handvatsels van twee andere afgebeeld. Die in het midden is het meest versierd met bossen schitterende groene vederen juist aan de verbinding van het hoofd en het handvat; onder de vederen een rij witte katoenen ballen. De lezer zal ongetwijfeld de fijn bewerkte wijze bewonderen, waarop het handvat met den katoendraad omwonden is.

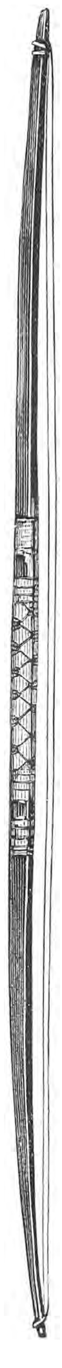

BOOG MET TWEE KOORDEN, AAN DE AMAZONEN-RIVIER.

Tegenwoordig zijn deze schoone knodsen buiten gebruik geraakt, daar het geweer de plaats der inlandsche wapenen heeft ingenomen; zij worden echter nog wel vervaardigd, maar alleen voor pronk en niet voor gebruik.

Daarnaast is een knods afgebeeld, bij de Caraïben in gebruik. Zij beantwoordt geheel aan het zooeven vermelde beginsel, waarnaar het minder of meer versieren der wapenen overeenstemt met den meer of minderen oorlogzuchtigen geest der gebruikers. Deze knods is betrekkelijk eenvoudig, maar zij is ook voor het gebruik en niet voor pronk vervaardigd. De makers noemen haar protu en zij is blijkbaar een wijziging van de „macana"-knods der Gran Chaco Indianen. Op het oog is het geen zeer geducht wapen, maar gewicht en vorm zijn genoeg, om met een enkelen slag iemand de hersenen in te slaan. Gewoonlijk is het in het midden met katoendraad omwonden, om een vasten greep te verschaffen, terwijl een lus van dezelfde stof om de hand geslagen wordt. De afbeelding links is een wijziging van de potu.

De vorm zelf der potu's bewijst, dat zij bestemd zijn, om door een moedig en oorlogzuchtig volk gebruikt te worden. In den regel kent men een werkelijk moedig volk aan het instinkt, om den tegenstander te lijf te willen, terwijl dat van een niet oorlogzuchtig volk blijkt uit de zucht, hem op een afstand te houden.

De boog is het schoonste wapen van Zuid-Amerika; alleen op eenige eilanden van Melanesië is die even fraai bewerkt. In oostelijk Zuid-Amerika kenmerkt de boog zich door lengte, slankheid en eenvoudige, geringe buiging. De bogen hebben bij de Balokuden, Rukujenn's en Oyampi's een lengte van 2 meter en meer; naar het noorden worden zij kleiner en dalen af tot de geringste lengte in het gebied, dat ook de noordgrens voor de verbreiding der Zuid-Amerikaansche bogen vormt, als in Nicaragua. Ook de pijlen uit het binnenland van Costarica komen overeen met die der Arowaken.

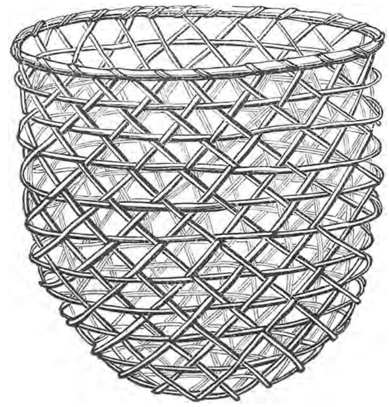

HET SCHUDDEMANDJE.

Pijlgiften van plantaardigen en dierlijken oorsprong vindt men in Zuid-Amerika vele, en daaronder van de krachtigst werkende. De uitwerking moet onmiddellijk zijn, als het vergif van goede hoedanigheid is. De inboorlingen geven slechts zeer spaarzaam inlichtingen over de bereiding van het pijlgift. Wij ontleenen daaromtrent het een en ander aan de beschrijving, die Wood er van geeft.

De inboorling, die wourali-gift wil vervaardigen, gaat hierbij op de volgende wijze te werk. Hij begeeft zich alleen naar het woud met een eigenaardig soort van mandje, „habbah" of schuddemandje genaamd, op den rug, dat de twee noodige hoedanigheden van lichtheid en sterkte in zich vereenigt. De inboorling gebruikt het, wanneer hij voorwerpen wil dragen, die niet zeer zwaar zijn en groot genoeg, om niet door de tusschenopeningen te slippen.

Het wordt vervaardigd van het ittiritti-riet, dat in reepjes van ongeveer een derde centimeter breed gespleten wordt. Daar het, gevuld zijnde, naar den bodem uitzet en van boven nauw is, vallen de voorwerpen er niet licht uit, hetgeen met een gewone mand wel het geval zou zijn, daar de drager verplicht is, over gevallen boomen te klimmen, zich een weg door het dichte kreupelhout van een tropisch woud te banen en de „habbah" aan zulk een ruwe behandeling bloot te stellen, dat haar hoedanigheden van vorm en veerkracht voortdurend op de proef worden gesteld.

Deze soort van mand kan een verbazende hoeveelheid goederen bevatten en zet zich uit als een Engelsche reiszak.

De eerste plant, die gezocht moet worden, is de wourali-wijnstok (Strychnos toxifera). Zij is nauw verwant met den boom, die de welbekende strychnine bevat, welke in haar ruwere graden van bereiding „nuxvomica" genoemd wordt. Het wourali (somtijds „oorara" of „curari" gespeld), hoewel niet zeer zeldzaam, is zeer plaatselijk en wordt niet gemakkelijk ontdekt. Het heeft een wijngaardachtig voorkomen, met een houtachtigen stengel, ongeveer drie centimeter dik, bedekt met een ruwen grijzen bast. De bladeren zijn donkergroen, tegenover elkaar geplaatst en van een ovalen vorm. De vrucht is bijna zoo groot als een appel, rond en glad, met zaden, gelegen in een bittere, weeke massa.

Wanneer de vergifmaker het wourali gevonden heeft, zoekt hij naar twee bolgewassen, een groen, lijmig sap bevattende, en bergt enkele hunner stengels in het mandje. De derde plant is een bittere wortel, welke waarschijnlijk het hyarri is, een vlindervormige plant, waarvan door de inboorlingen druk gebruik wordt gemaakt tot het vergiftigen van het water, wanneer zij visch op groote schaal willen vangen. Alle deelen van het hyarri zijn vergiftig, maar de wortel het sterkst. De inboorlingen nemen eenige wortels in hun kano's, scheppen er water over en stampen ze met hun knodsen fijn. Na het water den tijd gegeven te hebben, zich met het uitgeperste sap te vermengen, giet de visscher het overboord en binnen weinige minuten komen alle visschen binnen een aanmerkelijken afstand volkomen verdoofd aan de oppervlakte des waters drijven. Het vergif heeft geen nadeeligen invloed op het vleesch der visschen, dat volkomen gezond is.

Het wourali en het hyarri zijn waarschijnlijk de werkzame bestanddeelen van het vergif, terwijl de bolachtige planten vermoedelijk de lijmachtige stof verschaffen, die het aan de punt van het wapen doet vastkleven.

Doch de gifmenger is niet alleen tevreden met plantaardige zelfstandigheden: hij prest ook het dierenrijk in zijn dienst.

Hij voorziet zich van twee soorten van mieren. De eene is de muniri (Ponera grandis), een monsterachtig, zwart schepsel, somtijds een centimeter lang, waarvan de steek zoo vergiftig is, dat hij dikwijls koorts teweegbrengt. De andere is de vuur-mier (Myrmica saevissima), een nietig rood insect, welks steek dien eener roodgloeiende naald evenaart.

Wanneer hij al deze bestanddeelen verzameld heeft, gaat de gifmenger zeer systematisch te werk. Hij wil het wourali niet in of zelfs bij zijn eigen huis bereiden, maar maakt zijn bereidingen in het diepste van het woud, waar hij uitsluitend voor dit doel een kleine hut bouwt. Zijn eerste zorg is, een vuur aan te leggen, en terwijl dit brandt, schraapt hij in een nog ongebruikten pot een zekere hoeveelheid wouralihout, voegt er in behoorlijke mate het hyarri bij en plaatst beide op een soort van vergiettest.

De vergiettest en haar inhoud boven den pot houdende, giet de Indiaan er kokend water over en laat het afkooksel, dat er zoowat uitziet als koffie, in den pot loopen. Wanneer hij op deze wijze een genoegzame hoeveelheid verkregen heeft, worden de bolachtige wortels gekneusd en hun sap in den pot uitgeperst en eindelijk de slangentanden en mieren fijngestampt en almede in den pot gedaan.

Nu wordt de pot op het vuur gezet, dat zeer zacht onderhouden wordt, zoodat de inhoud eer aan het razen dan aan het koken gebracht wordt, terwijl het door verdamping verlorene aangevuld wordt door er steeds meer wourali bij te voegen. Het schuim, dat onder dit proces boven komt drijven, wordt zorgvuldig met een blad afgeschept, terwijl het koken aan den gang wordt gehouden, totdat het vergif tot een donkere, bruine stroop verdikt is. Volgens sommigen worden de zaden van de roode peper niet gebruikt, om de kracht van het vergif te verhoogen, maar als een bewijs, dat de bereiding voltooid is. Wanneer de inboorling meent, dat het vergif bijna gereed is, werpt hij er een enkel zaadje roode peper in, dat zich onmiddellijk begint om te wentelen. Is dit het geval, dan laat hij alles nog een weinig doorkoken en werpt er nog een zaadje in, dat misschien ook nog draait, maar langzamer; hij herhaalt deze proef zoolang, totdat het zaadje stil blijft, hetwelk dan als een bewijs wordt beschouwd, dat de bereiding gereed is.

Daarna dompelt de Indiaan eenige pijlen in het vergif en beproeft de uitwerking op een dier of vogel. Voldoet de proef, dan giet hij het vergif in een nieuwen aarden pot over, bindt een paar bladeren over den mond en een stuk natte huid over de bladeren, teneinde lucht en vooral vochtigheid uit te sluiten. De kleine potjes, die gewoonlijk het wourali bevatten, zijn bijna kogelrond en ongeveer zoo groot als een gewone oranje-appel.

Deze beschrijving der bereiding van het wourali-vergif is die, welke de inboorlingen ons verschaffen, maar daar zij het er op gezet hebben, om de bereidingswijze geheim te houden, kan men er zich niet volkomen op verlaten.

Niet ieder inboorling is bekend met de wijze, om dit verwonderlijke vergif te bereiden. Deze kennis bepaalt zich tot de toovenaars, die haar in hun familiën

bewaren en van vader op zoon overdoen. Zij zijn zoo bevreesd voor ontdekking van hun geheim, dat zij niet alleen het wourali op een afstand van hun huizen maken, maar wanneer zij met de bereiding gereed zijn, de hutten verbranden, om tot zelfs het minste spoor van de gebruikte ingrediënten te vernietigen.

Zij hebben een soort van bijgeloovigen eerbied voor het wourali. Als reden, waarom zij de hut verbranden, wenden zij voor, dat zij bezoedeld is door de dampen van het vergif en nimmer weer bewoond mag worden, zoodat het beter is, haar maar dadelijk te verbranden. Zij beweren, dat gedurende de bereiding de Yabahou of booze geest rondwaart, gereed hen, die niet in de geheimen ingewijd zijn, weg te halen; zij bedienen zich dus van het bijgeloof, om hun handelingen verborgen te houden.

Teneinde voedsel aan deze vrees voor het wourali te geven, weigeren zij, die in de vervaardiging van het vergif bedreven zijn, het te maken, uitgenomen wanneer het hun goeddunkt, als verontschuldiging hiervoor opgevende, wat hun in het hoofd komt. Waterton vertelt een geval van een man, die beloofd had, eenig wouralivergif te bereiden, en het op het laatste oogenblik weigerde, omdat hij een vermeerdering zijner familie verwachtte. De vervaardiger houdt zich altijd gaarne ziek, na zijn werk verricht te hebben, bewerende, dat in weerwil van herhaald wasschen van gelaat en handen, het vergif vatbaar genoeg maakt voor de aanvallen van den onzichtbaren Yabahou, om ongesteldheid te doen ontstaan. De bereider is geen werkelijke bedrieger in dit geval, maar ondergaat den geheimzinnigen invloed van alles, wat met het wourali in betrekking staat. Geen macht ter wereld zou hem bijvoorbeeld doen eten, terwijl het vergif bereid wordt, en, hoe hongerig hij ook zij, toch zal hij vasten, totdat het wourali volkomen gereed en in de daartoe bereide potjes opgevangen is.

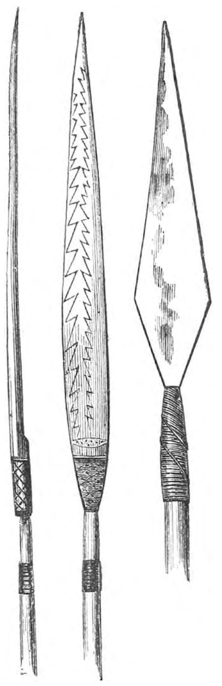

PIJLPUNTEN.

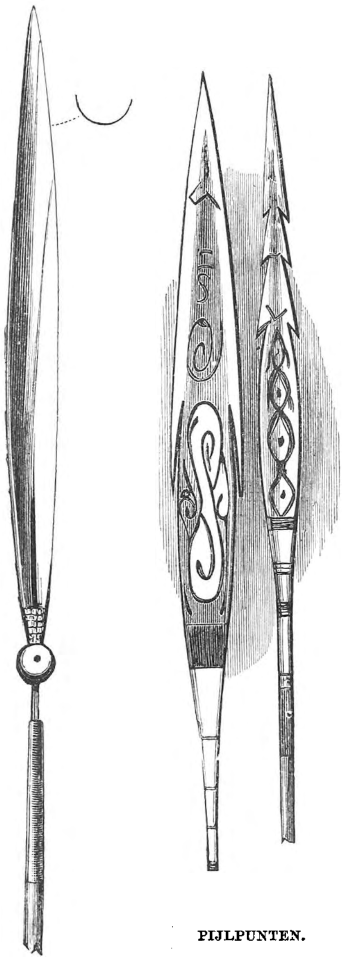

PIJLPUNTEN.

Het wourali, ofschoon het voornaamste vergif in Guyana, is niet het eenige, daar de inboorlingen een soort van hout ontdekt hebben, dat op zichzelf vergiftig genoeg is, om geen bijzondere toebereiding noodig te hebben. Het hout is van een inheemschen boom, van een bleekgele kleur. Van dit hout snijden de inboorlingen lange klingvormige punten, die in gedaante veel gelijken op de assagaaien der Kaffers. De eigenaardige vorm der punt is op bovenstaande afbeelding te zien, die twee voorstellingen van dezelfde pijlpunt vertoont. Somtijds wordt de punt geheel effen gelaten, maar bij sommige exemplaren zijn op de buitenste oppervlakte van het blad ruw eenige figuren gekrabbeld. Als kleurstof wordt annatto gebruikt, dat een donkerroode tint achterlaat.

Veel zorg wordt besteed aan deze pijlen, die alle op een eigenaardige wijze versierd worden. Deze is aan de bolle zijde bedekt met gekleurde figuren één andere is niet alleen versierd, maar ook aan de randen van weerhaken voorzien. De derde, die zeer eenvoudig is, onderscheidt zich door een hollen kogel, juist onder de punt geplaatst. In den kogel wordt een gat geboord, zoodat, wanneer de pijl van den boog wegvliegt, zich een fluitend geluid doet hooren. Zooals de lezer uit de overgroote zorg in het versieren dezer wapenen terecht zal opgemaakt hebben, strekken zij den inboorlingen meer tot pronk dan tot werkelijk nut. Het is dan ook bijna zeker, dat een werkelijk oorlogzuchtig volk zijn wapenen in de best mogelijke orde houdt, maar zich betrekkelijk weinig moeite geeft, om ze te versieren, terwijl zij, die jacht maken op den naam van dapperheid, zonder den last en het gevaar, zich dien naam waardig te maken, hun doel trachten te bereiken door hun wapenen met versierselen te bedekken en zooveel mogelijk een krijgshaftig voorkomen aan te nemen.

Wij zullen thans het blaasroer beschrijven, dat de pijlen door het inblazen voortdrijft.

Er zijn verschillende soorten van dit zonderlinge wapen, waarvan wij de twee voornaamste hier zullen behandelen.

De eerste wordt zarabatana genaamd en aangetroffen in een zeer uitgestrekte landstreek ten zuiden van Guyana; zij neemt hier een eenigszins gewijzigden en verbeterden vorm aan.

Dit wapen wordt vervaardigd van twee afzonderlijke stukken hout, in elk waarvan een halfcirkelvormige gleuf gesneden wordt, zoodat zij, op elkaar gepast wordende, een lange schacht met een rond gat vormen. Indien men in het oog houdt, dat de inboorlingen als werktuig niet anders bezitten dan de snijtanden van knaagdieren, is het licht te begrijpen, dat de vervaardiging van zulk een instrument veel arbeid kost. Nadat het boorgat zorgvuldig glad gemaakt is, worden de twee helften op elkander gelegd en door middel van lange, dunne repen jacitarahout spiraalsgewijze met elkaar verbonden.

Aan het benedeneind van het wapen wordt een groot mondstuk bevestigd, met een conische opening, als het mondstuk eener trompet, om hierin den adem tot het voortdrijven van den pijl te verzamelen. Het geheele wapen wordt dan bestreken met een soort van cement, samengesteld uit het zwarte was eener wilde bij, gemengd met een pikachtige zelfstandigheid, van verscheidene boomen verkregen, waarmede dan het wapen gereed is.

De zarabatana is buitengewoon zwaar en vereischt niet alleen een sterken, maar ook een geoefenden arm, om haar onbewegelijk te houden. Een veel voortreffelijker wapen nog, de „pucuna" genaamd, grooter, lichter en handiger, wordt vervaardigd door de inboorlingen van vele gedeelten van Guyana; het wapen, bij den Macoushiestam in gebruik, is het beste.

Het afgebeelde wapen (pucuna genaamd) is dubbel, uit twee gedeelten vervaardigd zijnde, ourah en samourah geheeten. Het eigenlijke gedeelte van het blaasroer is de ourah. Dit is een eenvoudig riet (*Arundiuaria Schomburgkii*) dat, voor zoover bekend is, alleen groeit

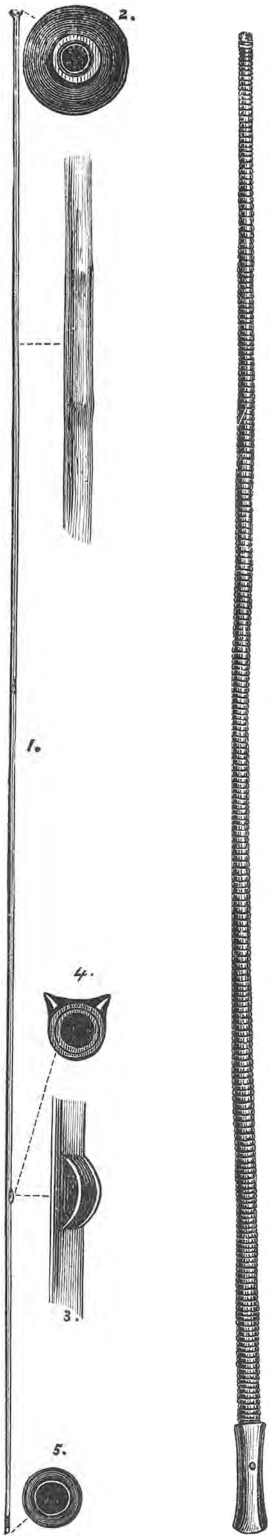

BLAASROEREN.

op den zandsteenrug van de Boven-Orinoco. Evenals de bamboe groeit het in bossen, en ofschoon niet meer dan een centimeter dik, zijn de eerste veertien voeten zonder knoop. Van dit punt spreiden zich de lange, dunne takken uit, die een lengte hebbeu van dertig tot veertig voet en, door den wind bewogen, in bevallige bochten heen en weer wiegen.

Het gedeelte, voor de blaaspijp gebruikt, is het eerste gewricht, dat overal even dik en inwendig van nature glad is. Maar daar de wanden nauwelijks eens zoo dik zijn als een speelkaart, is het zoo dun, dat het te teer zou zijn, om zonder eenige beschutting te gebruiken. Bijgevolg neemt de inboorling zijn toevlucht tot een soort van palm, door hem samourah genaamd, terwijl de wetenschappelijke benaming *Ireartia setigera* is.

HET GEBRUIK VAN HET ZARABATANA-BLAASROER.

Nadat hiervan een stuk van behoorlijke grootte gekozen is, wordt het afgesneden en in water gedompeld, om er de geleiachtige massa uit te halen, die het inwendige opvult. Wanneer het goed droog is, wordt het riet in deze buis gestoken; de inlandsche blaasroermaker heeft een verwonderlijk talent, om het dunne riet juist in het midden van den palmstengel te brengen cn het met het reeds vermelde zwarte was te bevestigen. Dit was wordt door de Macoushie's kurumani genaamd en door hen even menigvuldig gebruikt als „zwarte-jongens" — was door de inboorlingen van Australië. De samourah wordt dan tot de behoorlijke dikte afgeschrapt, zorgvuldig gepolijst en het wapen is gereed voor de aanhangselen, die het moeten voltooien.

Het eene einde wordt gekozen voor een mondstuk en omwonden met een koord, van zijde-gras vervaardigd; het andere voorzien van den halven bast der acuero-

noot, die zeer hard is en het einde van het wapen moet vrijwaren tegen beschadiging tegen boomen of den grond.

Dit acuero-zaad dient als een voorste richtpunt, waardoor de inlandsche jager zijn wapen kan richten; doch om juister te kunnen mikken, voegt hij er een zeer vernuftig uitgedacht achterste richtpunt bij. Hij neemt een stuk kurumanni-was, drukt het ongeveer achttien centimeter van het mondstuk af op de blaaspijp en bevestigt door middel van het was op het roer de twee onderste snijtanden van den acouchi.

Dit wapen is buitengewoon licht en gemakkelijk te behandelen; het vormt een sterk contrast met de zware en onhandige zarabatana. Het wordt op een vrij zonderlinge wijze vastgehouden. De linkerhand wordt met de palm naar boven gehouden en de elleboog tegen de heup aangedrukt. De hand vat dan het blaasroer binnen een handbreedte van het mondstuk en de rechterhand vat het met de palm naar onderen op de plaats, die door de andere hand vrijgelaten wordt. Feitelijk is deze wijze, om het wapen vast te houden, juist dezelfde als die, waarop het geweer behandeld wordt. Het blaasroer wordt dan opgelicht, niet met de armen, maar door het lichaam achterover te buigen, en het is verbazend, hoe onbewegelijk het op die wijze geruimen tijd gehouden kan worden — een onbewegelijkheid, die nooit te verkrijgen is door den rechterarm uit te strekken en het op eenigen afstand van den mond vast te houden.

De afbeelding op bladz. 305 stelt deze beide wapens voor.

Aan de rechterzijde bevindt zich de zarabatana, die zeven voet lang is en meer dan drie kilogram weegt. Het mondstuk is juist twee centimeter breed.

Daarnaast is de pucuna afgebeeld. Ofschoon elf voet lang, weegt het wapen nauwelijks meer dan anderhalf kilogram, zoodat het veel gemakkelijker kan gehanteerd worden dan de kortere en zwaardere zarabatana. Fig. 1 vertoont het wapen zelf en fig. 2 het uiteinde van voren, voorzien van zijn ring van acuero-noot, die het voorste richtpunt vormt. Fig. 3 geeft een vergroote voorstelling van het achterste richtpunt, vervaardigd van de tanden van den acouchi, (Dasyprocta Acouchi) op hun plaats bevestigd door het zwarte kurumanni-was. Fig. 4 is een doorsnede, genomen door het midden van het achterste richtpunt, om aan te toonen, hoe de tanden boven de schacht uitsteken. Fig. 5 stelt het uiteinde van voren voor en toont de wijze aan, waarop het ourah-riet binnen den samourah-palm besloten is.

De inboorlingen zorgen vooral, dat hun blaasroeren recht zijn en blijven; zij zetten ze nooit ergens tegen aan, om ze niet krom te doen worden. Wanneer zij op de jacht gaan, dragen zij het blaasroer rechtop, als een soldaat, die het geweer „op schouder" draagt, en in hun hutten teruggekeerd, hangen zij het wapen met een lis aan het dak van het huis op. Waterton vestigt herhaaldelijk de aandacht op dit punt in zijn „Zwerftochten", en toen hij aan een zijner vrienden de pucuna schonk, die hij van Guyana had medegebracht, ging het geschenk gepaard met de voorwaarde, dat het nimmer tegen den wand geplaatst, maar òf op den grond gelegd òf aan de lis opgehangen moest worden.

Wat de pijlen betreft, die door de pucuna worden voortgedreven, zij gelijken in vorm en grootte zeer op die, welke door de Dajaks gebruikt worden, maar in plaats van ze door een stukje zacht hout in de opening van het wapen te doen passen, wordt er een dotje wilde katoen, van den „Bombax ceiba", omheen gewikkeld en met een vezel van het zijde-gras vastgemaakt. Gekweekt katoen is hiervoor te zwaar en niets is beter dan het gele, grof-vezelige katoen van den bombax. Het vereischt groote zorg, er het katoen goed om te winden. Het moet juist in het gat passen, zeer gelijk zitten, om geen stoornis in de juistheid der vlucht te brengen, en van voren allengs dun uitloopen, om zoo weinig mogelijk weerstand aan de lucht te bieden.

De schacht van den pijl wordt vervaardigd van de bladnerven van den concourite-palm, een soort van areca. Zij is ongeveer tien centimeter lang, niet dikker dan een kraaiepen en wordt aan het eene eind tot een punt zoo scherp als een naald geslepen tusschen de tanden van den pirai-visch (serrasalmus piraya). De tanden van dezen visch zijn plat, puntig en tweesnijdend, bijna als die van den haai. De Macoushie heeft altijd de helft eener pirai-kaak aan zijn pijlkoker hangen.

Om ruimte te besparen, wordt het katoen niet aan de pijlen bevestigd, alvorens

men ze noodig heeft; slechts zes of zeven pijlen worden voor onmiddellijk gebruik in den pijlkoker gereed gehouden en de rest in een bundel gebonden.

De inboorling neemt een stokje van hard hout, iets langer dan de pijlen, en bevestigt aan een der einden een wieltje van iets meer dan twee centimeter diameter. Twee centimeter van het wieltje af en op denzelfden afstand van het uiteinde van het

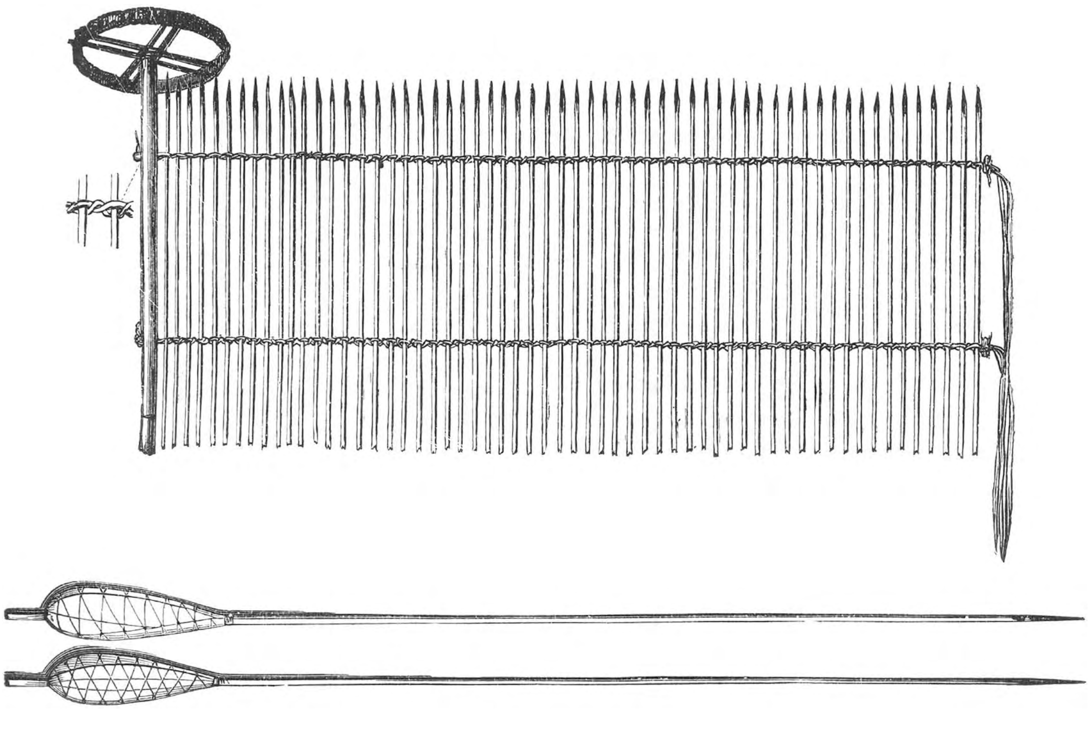

BLAASROER-PIJLEN.

stokje worden twee gaten geboord en door elk dezer twee katoenen koorden gehaald. Wanneer nu de man eenige pijlen wil bijeenbinden, legt hij ze achtereenvolgens tusschen de koorden, die tusschen elken pijl ineengedraaid worden. Wanneer de laatste pijl op zijn plaats gelegd is, wordt het geheel met een paar schuifknoopen, die langs de koorden kunnen gehaald worden, stevig bijeengehouden.

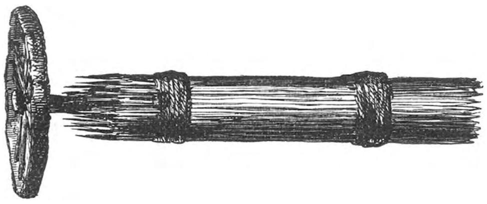

PIJLEN RONDOM DEN STOK GEWONDEN.

De nevensgaande afbeelding zal de wijze, waarop de pijlen aangeregen worden, beter verklaren dan woorden alleen. Er zijn ook twee pijlen afgebeeld, geheel voor het gebruik gereed, met het katoen aan het ondereinde en het vergif aan de punt. Een grooter aantal is afgebeeld, zooals zij zich op de dubbele koorden voordoen, vergiftigd, maar zonder het katoen. Er zijn jagers, die somtijds vijfhonderd pijlen op deze wijze bij zich hebben.

Teneinde de wapens gemakkelijk in den pijlkoker mede te kunnen dragen, worden zij om het stokje gerold en in cilindervorm stevig vastgebonden, met de vergiftige punten naar het wiel gericht, waarvan de lezer nu het gebruik zal begrijpen. Dit dient als een soort van schild voor de hand, zoodat, wanneer de jager de pijlen uit

den koker wil nemen, hij dit zonder het minste gevaar kan doen. Heeft hij eenige pijlen noodig, om ze van katoen te voorzien, dan kan hij ze door de spaken van het wiel er uit halen, zonder den bundel los te moeten maken.

Deze pijlen, op de beschrevene wijze vervaardigd, kunnen met een verbazende kracht voortgedreven worden, tot 100 en meer schreden. Er is een bijzondere wijze, om de pucuna te gebruiken, hierin bestaande, dat de pijl niet door het langdurig uitblazen van den adem wordt voortgedreven, maar door al de lucht, die de longen kunnen bevatten, te verzamelen en een korte uitademing te doen, alsof het te doen ware, de longen in één zucht te ledigen.

Wanneer een pijl naar de regelen der kunst wordt voortgedreven, vliegt hij uit de buis met het eigenaardige geluid, voortgebracht door het trekken eener kurk van een kleine flesch. In het eerste oogenblik is hij tengevolge der snelle beweging geheel onzichtbaar en zelfs al is hij van wit in plaats van geel katoen voorzien, kan het oog zijn loop nauwelijks volgen.

Een dergelijk werktuig is onmisbaar voor het doel, dat men er mede beoogt. Het moet bijna uitsluitend dienen, om vogels en kleine apen te dooden, die enkel op boomen leven. Daar nu de boomen van Guyana zich tot een ontzaglijke hoogte verheffen, zoodat er zijn, die een hoogte van meer dan honderd voet bereiken, eer zij zich in takken verdeelen, is het duidelijk, dat de vogels buiten het bereik van het schietgeweer zijn. Het gebladerte is daarenboven zoo dik, dat slechts een paar hagelkorrels den vogel kunnen bereiken, terwijl de hoogte daarbij zoo aanzienlijk is, dat, al raakten zij den vogel, het schot slechts weinig uitwerking zou hebben. Maar de pucuna kan een pijl hooger werpen dan een geweer een schot hagel, en wordt de vogel door de naaldfijne punt ergens getroffen, dan is de uitwerking doodelijk.

De pucuna heeft nog een ander voordeel boven vuurwapenen. De knal van het geweer verjaagt alle vogels in den omtrek, terwijl de pucuna geen geluid doet hooren. Het bijna onhoorbare „klapje", waarmede de pijl wordt uitgedreven, verschrikt de vogels niet en een bekwaam jager kan twintig of dertig vogels van één boom dooden, zonder de andere te verjagen. De pucuna is vooral nuttig bij de jacht op den toucan. De vederen van dezen vogel worden gebruikt bij de vervaardiging der prachtige gala-kleederen, die de inboorlingen bij plechtige gelegenheden dragen, en zijn daarom bij hen zeer gezocht. Nu is het de gewoonte van den toucan, op de bovenste takken van de hoogste boomen te zitten; zoo nu de doodelijke pijl zijner pucuna hem niet kon bereiken, zou de inboorling dezen vogel zelden machtig kunnen worden.

Even voordat de jager den pijl in het blaasroer steekt, plaatst hij hem tusschen twee der reeds vermelde pirai-tanden en draait hem tusschen zijn vingers rond. Hij snijdt den pijl op deze wijze even boven het vergiftigde gedeelte door, op een draadje hout na, dat de punt aan de schacht bevestigd houdt. Indien nu de vogel of aap bij het voelen der pijn den pijl wil vatten en hem uittrekken, knapt de vergiftige punt af en blijft in de wond achter.

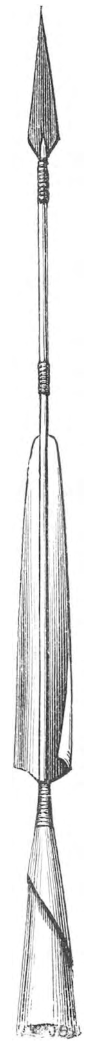

GEVLEUGELDE PIJL.

Op de volgende pagina is de pijlkoker afgebeeld. Hij wordt vervaardigd van het ittiritri-riet; de bodem bestaat uit een ronde houten plaat. Teneinde de vergiftige pijlen voor de hoogst nadeelige vochtigheid te bewaren, wordt de geheele pijlkoker bedekt met eene dikke laag kurumanni-was, dat zorgvuldig in de tusschenruimten van het teenen vlechtwerk en in de reet tusschen den houten bodem en de zijden van den koker gestopt wordt.

Opdat het ruwe mandewerk de teere pijlen niet zal beschadigen, wordt de pijlkoker gevoerd met fraai matwerk, van veel fijner stof en zeer glad. Het deksel wordt vervaardigd van een stuk huid, somtijds van den tapir, doch meestal van den peccary. Nog versch en vochtig wordt het over een stuk huid van dezelfde gedaante gespannen, evenals hoedemakers hun vilt tot de gedaante van een hoed vormen. De behaarde

zijde wordt binnenwaarts gekeerd en wanneer dit deksel op den pijlkoker gedrukt en een weinig gedraaid wordt, blijft het stevig zitten. Met het deksel op den koker kan er geen water in dringen; zelfs al mocht de jager hem in de rivier laten vallen, zouden toch de pijlen volkomen droog blijven. Het deksel wordt daarenboven met een koord aan den koker vastgemaakt.

Voordat het kurumanni-was, dat den koker bedekt, volkomen droog is, wordt er een platte gevlochten draagband van zijde-gras aan bevestigd door middel van een lang koord, dat den pijlkoker eenige malen omgeeft. In den gordel wordt ook vastgemaakt een opgerolde streng zijde-gras, waaruit de vezelen kunnen getrokken worden, die moeten dienen, om het katoen aan den pijl te bevestigen, alsmede het halve kaakbeen van den pirai, waarmede de pijlen geslepen worden.

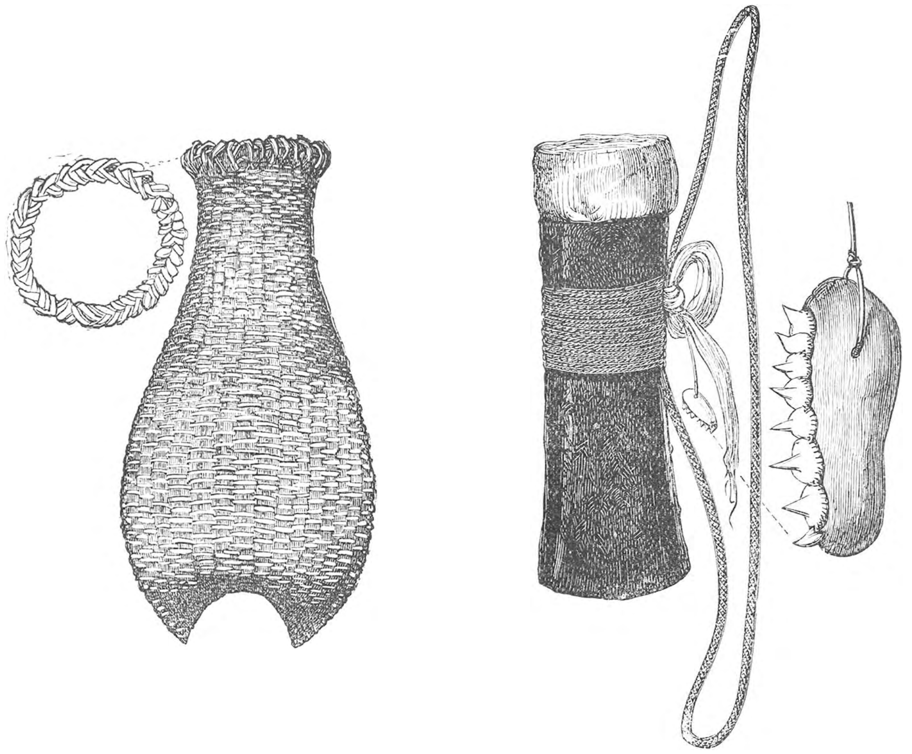

KATOEN-MANDJE EN PIJLKOKER.

Het laatste artikel, dat de uitrusting van den vogeljager voltooit, is het mandje met wild katoen. Dit mandje heeft, zooals op de afbeelding te zien is, den vorm eener flesch met nauwen hals en dikken buik. Tengevolge van dezen vorm valt het katoen niet uit de flesch, al wordt zij met de opening naar beneden gedragen. De hoeveelheid katoen, die dit mandje kan bevatten, is inderdaad verbazend. Waterton had er een in zijn verzameling, waaruit hij handvol op handvol te voorschijn bracht, totdat er een groote hoop op de tafel lag, evenals een goochelaar ontzaglijke hoeveelheden vederen uit een schijnbaar ledigen hoed put. (Volgens Wood).

* * *

De kennis der bewerking van de metalen in Zuid-Amerika schijnt zich beperkt te hebben tot de westelijke cultuurlanden. Men verstond de kunst, om koper met tin

te vermengen, zonder dat zich, misschien omdat tin zeldzaam was, een brons-cultuur had ontwikkeld. Goud als sieraad, door wasschen verkregen, was algemeen verbreid.

Het gemis van ijzer is opmerkelijk. Peruanen en Nieuw-Californiërs groeven ijzer-oxydehydraat om te verven, ijzer smolten zij niet. Evenals de Eskimo's schijnen echter ook de Araucaniërs meteoorijzer gebruikt te hebben.

De eenvoudige werktuigen wijzen op een laag standpunt der nijverheid. Aan de Xingu dienen de tanden van knaagdieren als beitels; met de tanden van een visch worden de haren gesneden, een vischtand dient tot aderlaten, enz.

De weefkunst was bij vele stammen bekend; bij de Tupi's vonden de Europeanen

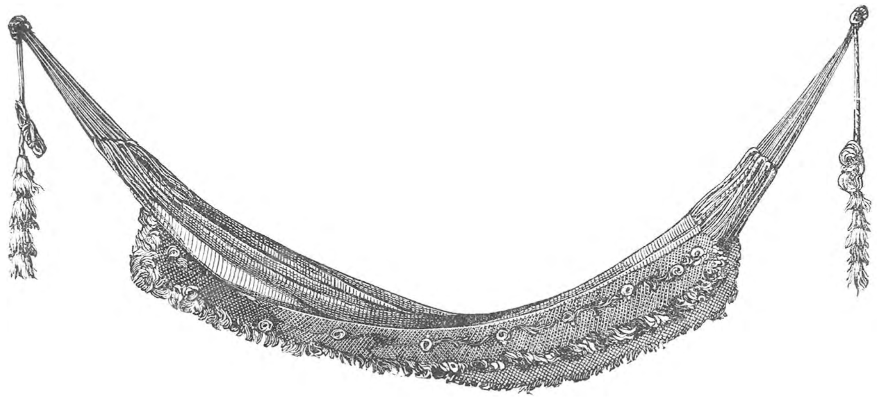

HANGMAT.

het katoen reeds verbouwd. In den regel was dat de arbeid der vrouwen; bij eenige Guyana-stammen werden alleen de katoenen koorden van de hangmatten door de vrouwen, de andere noodige draden door de mannen bewerkt. Ook de kunst om te vlechten is algemeen bekend, en daarbij vertoont zich een zekere smaak.

De beeldende kunst schijnt zich hier minder ontwikkeld te hebben. De afbeelding van het menschelijk lichaam vond zelden plaats; over 't geheel staat in oostelijk Zuid-Amerika de kunstzin lager dan in het westen en in Noord-Amerika. De Amazonen-stammen leveren echter prachtige vederwerken.

Het handelsverkeer was in Zuid-Amerika minder ontwikkeld dan in het noorden bij de natuurvolken, zonder echter ergens te ontbreken. Bij de Caraïben in het

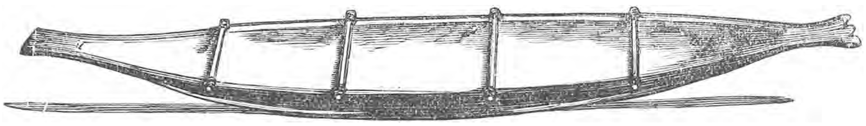

MODEL EENER KANO.

Essequebo-gebied bestaat een stelsel van verdeeling van arbeid; de eene spint, de andere bewerkt het gesponnene tot hangmatten, een derde maakt aardewerk, enz. Als betaalmiddel bij de ruiling worden veelal tamme dieren gebruikt. De scheepvaart is weinig ontwikkeld; slechts enkele ver uit elkander wonende volken waren in staat, iets op dit gebied te doen. Geheele stammen, zooals de Botokuden, hadden geen kano's. De Seri's der Sonorakust binden, op de wijze van vlotten, kano's voor 1 à 2 personen samen met bundels riet en buigen dat achter en voor in de hoogte.

Er bestaan verschillende vormen van kano's. De belangrijkste is een uitgeholde boomstam, die gedeeltelijk door vuur en gedeeltelijk door wiggen en dwarshouten in den behoorlijken vorm gebracht wordt. Bij de grootste kano's zijn de boorden

hooger gemaakt door een smalle plank van zacht hout, die geregen wordt aan het dolboord en waarvan zij den draad goed kalefaten. De kano is aan beide einden gelijk. De voor- en achtersteven, scherp toeloopend, zijn gebogen en komen hoog boven het water uit. Zij heeft geen kiel en haalt slechts weinig water. Deze vorm zou op onze rivieren slecht passen, maar op die van Guyana, zooals de Essequebo, zijn zoo vele watervallen en snelle stroomingen, dat de kano er bijzonder voor moet ingericht zijn.

De gevaren der stroomingen worden door Brett op de volgende wijze medegedeeld:

„De Indianen maken stroomopwaarts gebruik van het betrekkelijk stille water aan den voet der rotsen, die den stroom afbreken. Zij baden, springen of zwemmen van rots tot rots en halen met een lichten kabel de boot door het snelvlietende water van het eene rustpunt naar het andere, terwijl de stuurman inmiddels zijn plaats bewaart en er zich somtijds op laat vastbinden, met zijn groote pagaai trachtende eenigermate koers te houden. Het geloei der wateren, die tegen de omringende rotsen aanklotsen en aanbruisen, strekt om de moeielijkheid van dit werk nog te verhoogen.

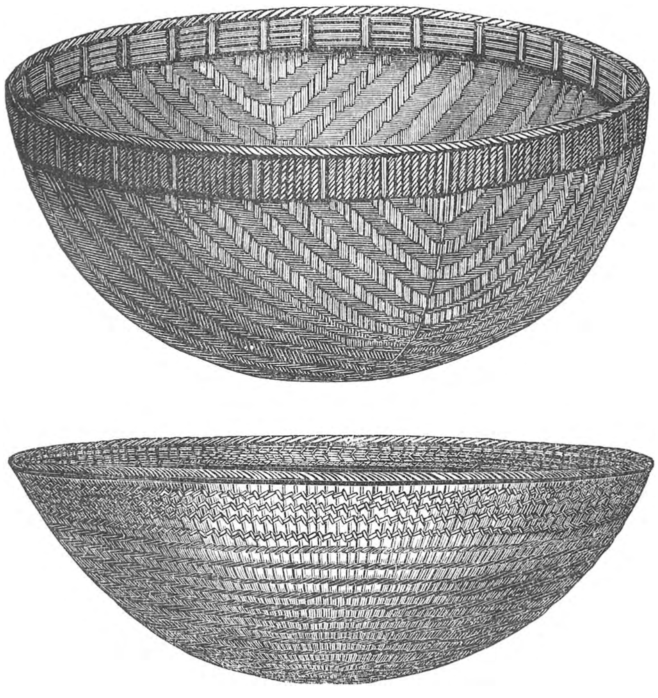

CASSAVAKOM EN ZEEF.

„Doch gevaarlijker nog is de taak van het afzakken dezer stroomingen. De veiligheid van allen hangt dan af van hun volkomen bedaardheid en het in overeenstemming en met tegenwoordigheid van geest handelen van den voorman en den man aan het roer.

„De kano wordt in het midden van den stroom gehouden, terwijl een der beste matrozen, scherp toeziende en de pagaai gereed houdende, op den boeg knielt en de overige mannen zich met alle macht inspannen, om een snellen gang aan het vaartuig te geven. Snel voortschietende, bereikt de kano den rand van den val en schiet met de punt naar beneden in de branding onderaan, geheel in het schuim gehuld en niets zichtbaar latende dan haar bemanning. Gaat alles goed, dan herstelt zij zich onder den val, gehoorzaamt de haar besturende pagaaien en danst op de onstuimige golven, terwijl haar opgewonden bemanning met zegevierende kreten over den goeden uitslag juicht."

De eenvoudigste soort van boot, door de kolonisten in Guyana een „houtvel" genaamd, is niets anders dan de buigzame schors van den purpur-hartboom, in één stuk afgestroopt, in het midden opengemaakt, aan de einden vastgebonden en zoo gedroogd. Op de bijstroomen van den Amazonenstroom is die veel in gebruik.

Om te voorkomen, dat deze schorskano's aan de einden water zouden scheppen, wordt in het uiteinde een groot stuk klei gestopt, om op deze wijze het binnendringen van het water te beletten. Deze wijze van kalefaten kan slechts tijdelijk dienen, want deze prop wordt weggespoeld, vroeger of later, volgens den toestand der rivier.

Een groot gedeelte van het voedsel bij de inlandsche volken moet door de vischvangst verkregen worden. De kustvisscherij echter heeft zich alleen in het zuidwesten ontwikkeld. Enkele stammen schieten de visschen; sommige werpen eenig voedsel in het water, om de vischen naar boven te lokken, en treffen hen dan. Een aantal Zuid-Amerikaansche stammen leeft ook van de jacht. Door de invoering van het paard werd de jacht vergemakkelijkt in de wildrijke steppen.

De Indianen houden er van, dieren te temmen; in meest alle dorpen vindt men eenige getemde papegaaien, apen, enz. Dergelijke dieren dienen ook als ruilmiddel.

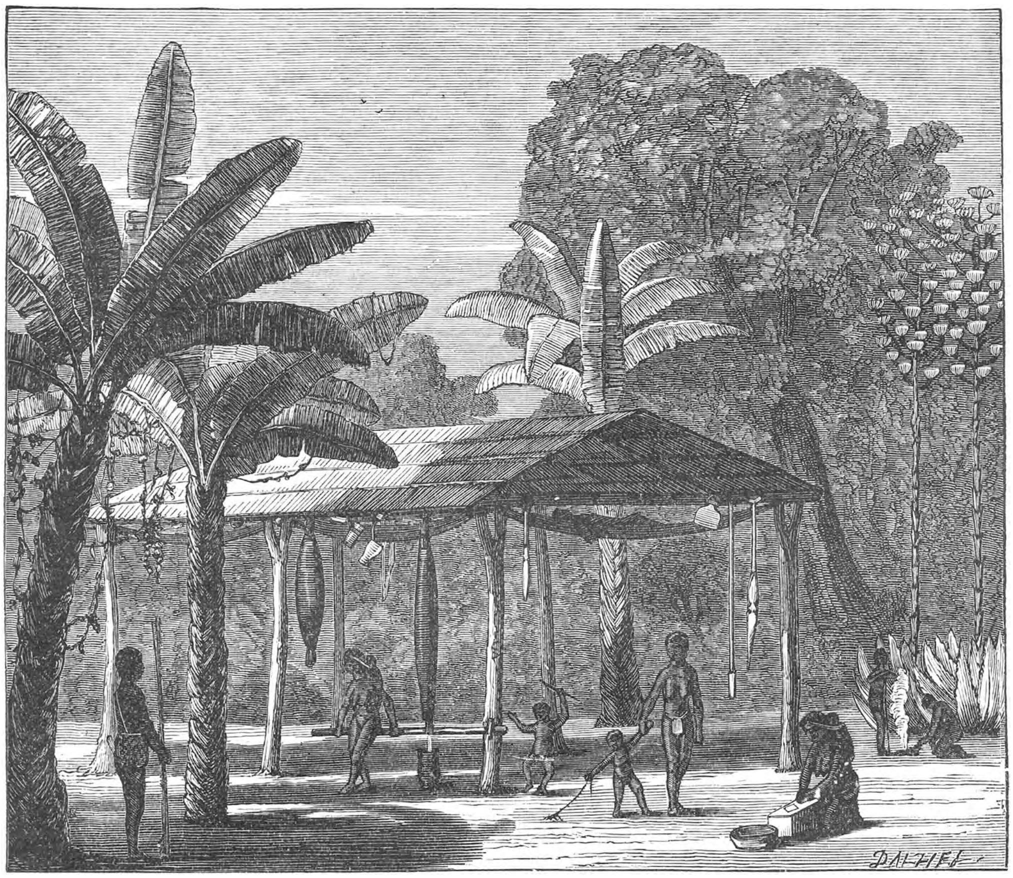

WARAU-HUIS.

Het rooken van tabak is in Zuid-Amerika zeer algemeen; de namen van tabak en tabakspijp zijn er algemeen verbreid. Toch verbouwen vele stammen zelf geen tabak. Ook het snuiven is algemeen in zwang.

* * *

De bouwwijze der nomadische stammen is hoogst eenvoudig. Het grondplan der hutten is een vierkant; de bouw heeft niets bijzonders en weinig vastheid. Vier palen, vier bamboeswanden, een loofdak, dit zijn de hoofdkenmerken der hut, die men overal terugvindt. Drie steenen, een kookpot daarop en een of twee hangmatten vormen het meubilair. De jachthutten der Guaharibo's zijn spits, kegelvormig, met

zulk een smal grondvlak, dat de bewoner daarin nauwelijks op de hurken kan zitten. In het zuiden kennen alleen de Suya's en de westelijke Gez de hangmat, die zij aan hun noordelijke naburen ontleend hebben.

Tusschen de opstaande palen en somtijds aan de dwarsbalken zijn de hangmatten opgehangen, waarvan er altijd eenige bezet zijn, daar de heer des huizes een aangeboren zucht heeft, om in zijn hangmat te liggen, wanneer hij niet volstrekt verplicht is, zich op zijn voeten te bevinden. Het aantal hangmatten onder een enkel dak is aanzienlijk. Zij hangen in rijen boven elkander, als de kooien aan boord van een passagierschip; wanneer dertig of veertig tegelijk bezet zijn, is het zeer te verwonderen, dat het gebouw niet onder de vracht bezwijkt.

Bij de voortdurende beweging der bewoners, het onophoudelijk in- en uitspringen hunner hangmatten, om de nachtvuren te onderhouden, welker rook de eenige verdediging is tegen de muskieten en ander gevleugeld ongedierte, schudt het geheele gebouw heen en weer, kraakt het getimmerte en schijnt het huis op het punt, ineen te zakken. Maar de balken en palen zijn zoo stevig met elkander verbonden, dat zij inderdaad veel sterker zijn dan zij schijnen, en hoe zwak de schuur er uit moge zien, niettemin is zij tegen het grootste geweld bestand.

Dieper in het binnenland evenwel zijn de hutten van een meer samengesteld karakter en hebben zij zoowel wanden als een dak.

Paalwoningen kwamen vroeger bovenal aan de noordkust van Zuid-Amerika voor. Aan den mond van de Orinoco, welker delta geregeld overstroomt, moesten de bewoners hun woningen wel boven den grond bouwen. De natuurlijke plantengroei van dit moerassig gebied gaf daartoe aanleiding. Hier, waar de bodem in het droge jaargetijde niets dan modder is en in het natte 40 à 50 voet onder water staat, groeit de Itá-palm, tot het geslacht Mauritia behoorend.

In zijn vollen wasdom gelijkt deze op een langen cilindervormigen pilaar, met een waaier van tien of twaalf groote bladeren, die zich aan den top uitspreiden. Elk blad is ongeveer tien voet breed en wordt gedragen door een reusachtigen steel van ongeveer twaalf voet lang, die er meer uitziet als een tak dan als een bladstengel. En inderdaad is een volkomen blad een zware vracht voor een man. In geregelde tusschenpoozen valt de geheele waaier van bladeren af en wordt door een anderen vervangen, terwijl de boom bij elke verandering van blad in hoogte toeneemt, totdat de stam een hoogte van honderd en een dikte van vijftien voet bereikt.

Myriaden dezer wonderbaarlijke boomen verheffen zich te midden der wateren van de Orinoco-delta, nu eens in dichte groepen bijeen staande, dan weder hier en daar verspreid en somtijds in bochtige lanen, de kronkelingen volgende van de modderige kanalen, die zelfs in het droge jaargetijde het land doorkruisen. Hetzij in groepen of hier en daar verspreid, komt de Itá in deze delta in zulk een ontzaglijke menigte voor, dat alleen de geoefende kano-roeiers van het land hun vaartuigen tusschen de ontelbare stammen door kunnen sturen. Iedere vreemdeling, die het durfde wagen, dit water-woud te betreden zonder de hulp van een inlandschen gids, zou zich spoedig verliezen te midden van de heirlegers van Itá-palmen en ellendig van honger omkomen. En toch verschaft deze zelfde boom den Warau's aan de Orinoco niet alleen al de benoodigdheden, maar ook de weeldeartikelen des levens, en al werd de geheele stam van het vasteland afgesneden, zouden zij zich zonder de minste moeite kunnen onderhouden, daar de Itá-palm hun huis, voedsel, drank, kleeding en meubelen verschaft.

De Warau's of Guarauno's, die hier verblijf houden, hebben voor een huis niets anders noodig dan een vloer en een dak. In het voorbeeld der figuur op pag. 313 dient de aarde voor vloer, maar het is natuurlijk, dat in een huis, op een plaats gebouwd, waar de grond zich eenige maanden achtereen dertig of veertig voet beneden de oppervlakte van het water bevindt, een kunstmatige vloer vereischt wordt. De Warau-bouwkundige gaat daarom op de volgende wijze te werk, om zijn huis te bouwen.

Na vier Itá-boomen te hebben uitgezocht, die in den vorm van een vierkant bij elkaar groeien, en de tusschengroeiende boomen weggehakt te hebben, maakt hij van deze vier gebruik als de hoekpalen van zijn huis. Hij weet door merkteekenen op de stammen de juiste hoogte, waartoe het water klimt, en op ongeveer drie voet boven dit merk bouwt hij zijn vloer, diepe kepen in den stam hakkende. In deze

kepen worden balken gelegd, vervaardigd van de stammen der gevelde itá-palmen; deze balken worden stevig vastgebonden met touwen van itá-vezels.

Op deze balken worden nu een aantal dwarsbalken gelegd, somtijds gemaakt van de gespleten stammen, maar gewoonlijk niets anders zijnde dan de reusachtige bladstengels, die droog, zeer licht, zeer taai en zeer veerkrachtig zijn. Deze dwarsstukken worden stevig samengebonden en vormen het hoofdbestanddeel van den vloer. Op deze wordt dan een laag palmbladeren gelegd en op de bladeren een dikke laag modder, die onder de tropische zon spoedig opdroogt en een gelijken, harden en vasten vloer vormt, zoo zelfs, dat hij zonder gevaar voor het houten onderstel een vuur kan dragen.

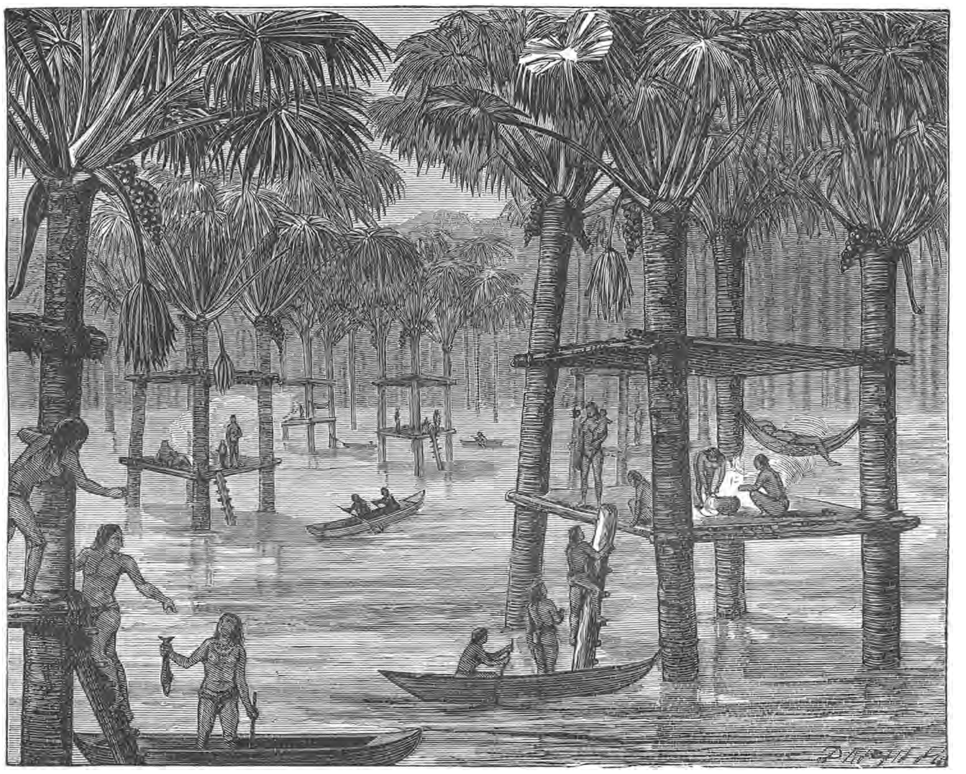

DE MEER-BEWONERS VAN DE ORINOCO.

Tien of twaalf voet boven den vloer bouwt de Warau een dak van palmbladeren, dat aan de hoeken gedragen wordt door dezelfde boomen, die het huis ondersteunen, en daarmede is dan de voornaamste arbeid van den inlandschen architect verricht.

Dezelfde boom, waarmee hij zijn woning bouwt, verschaft den Warau ook voedsel in verschillende vormen. Vooreerst noemen wij de vrucht, die, rijp zijnde, zoo groot is als een gewone appel, waarvan vele honderden zich ontwikkelen op den eenigen tak, door dezen boom voortgebracht. Vervolgens komt de stam van den boom en zijn inhoud. Overlangs gespleten, ten tijde dat de bloemtak op het punt is, uit de hem omgevende bloemscheede te voorschijn te bersten, wordt binnenin een groote hoeveelheid zachte, mergachtige zelfstandigheid gevonden. Deze wordt behandeld als de cassava en verschaft een soort van brood, yuruma genaamd.

Ook wordt een drank van den Itá-palm verkregen. Uit den stam wordt een sap

getrokken, dat, evenals dat van den grooten Amerikaanschen aloë, kan gegist worden en dan een dronken makende eigenschap verkrijgt. Een andere soort van drank verschaft men zich uit de vrucht van den Itá, die, gekneusd zijnde, in het water wordt geworpen en die men daarna een poos laat gisten. Wanneer de drank lang genoeg gegist heeft, wordt hij door een zeef geperst, van Itá-vezels vervaardigd, en is alsdan voor het gebruik gereed.

De weinige kleeding, door den Warau benoodigd, wordt ook van den Itá verkregen; het binnenvlies wordt namelijk van het jonge blad afgestroopt en tot een eenvoudige stof geweven.

Dezelfde boom verschaft den Warau al zijn jachtgereedschappen en huisraad. Zagen, pijlen en speren worden van de bladstengels gemaakt; de kano, waarmede hij uit visschen gaat, wordt vervaardigd van een hollen Ità-stam, en de lijnen en netten worden van denzelfden boom verkregen, alsook het touw, waarvan zijn hangmat vervaardigd is. Dat één enkele boom voldoende zou zijn, om in al de behoeften eener geheele bevolking te voorzien, is nog daarom te merkwaardiger, omdat in vroeger dagen de Warau geen ijzeren gereedschap had.

Ook op het droge land vindt men bij vele Guyana-stammen nog paalwoningen, overeenkomende met die der Maleiers.

* * *

De landbouw teelt tegenwoordig in Zuid-Amerika vele producten. Naast maïs, maniok, bataten wordt er katoen, peper enz. verbouwd. Nergens evenwel wordt in de tropen de landbouw met rechten ijver door de Indianen uitgeoefend.

Echt nomadischen landbouw vindt men bij een groep van Paya-Indianen in Honduras, die nu hier en dan daar hun plantages aanleggen en na eenige maanden ze eerst weer bezoeken, om te oogsten en te vertrekken.

Waar geen verbodsbepalingen dit beletten, geven de Indianen de voorkeur aan dierlijk voedsel en gebruiken zij schier alles van dien aard: termieten, larven, enz. De Indianen bijten het vleesch niet af met de tanden, doch scheuren met de vingers stukjes af, die zij in den mond steken. De linker hand dient als bord, tusschen den vierden vinger en den pink der rechterhand een stuk cassava of tortilla (maïskoek) als brood, tusschen wijsvinger en duim een weinig vleesch, zoo zitten zij te eten. Vleesch, dat bewaard moet worden, wordt gedroogd en gerookt. Om vleesch te braden, bouwen zij uit drie staafjes een pyramide, die door dwarshoutjes een rooster draagt, welke boven het vuur kan geplaatst worden.

Een eigenaardigheid der Botokuden, Rukujenn's en andere Indianen in Zuid-Amerika is het eten van aarde. Eenige klei wordt daartoe van gerookte kleikogeltjes afgeschraapt. Bij de reisproviand mag die niet ontbreken. Witte of gele aarde, blijkbaar een verweeringsproduct van vulkanische asch, wordt sedert ouden tijd in Guatamala als een specerij op de spijzen gestrooid.

De aardappel is nevens quinoa (een gierstachtige plant) de nationale spijs van de Indianen der hooglanden. Van maniok heeft men twee soorten: een met een vergiftig sap, waaruit meel wordt verkregen, een andere soort, welke als de aardappel gekookt wordt. De eerste levert de kassawa of cassava, een gezond brood.

Reeds vóór de ontdekking van Amerika werden hier bedwelmende dranken bereid uit cassava, palmvruchten, maïs en bananen. Toch waren er in Zuid-Brazilië ook stammen, die alleen water dronken en saprijke plantenstengels kauwden.

* * *

Over het recht en de zeden der Indianen deelen wij nog een en ander mede, ontleend aan Von den Steinen, die de Indianen aan de boven-Xingu beschrijft.

De grenzen tusschen de stamgebieden zijn natuurlijk; elke stam weet, welke rivier tot zijn gebied behoort. De vischvangst met pijl en boog op de rivieren staat echter vrij voor ieder. De macht der hoofden was niet groot. In grootere dorpen vond men meer dan één hoofd, die in verschillende huizen woonden. Die hoofden leidden den landbouw, zorgden er voor, dat de noodige meelvoorraad verkregen werd, zij lieten brood bakken en dranken bereiden bij alle feestelijke gelegenheden en bij bezoeken. Feitelijk waren die hoofden huisvaders in het groot.

Toch is de taak van een opperhoofd niet altijd gemakkelijk. Is de gemeente met het opperhoofd niet tevreden, dan scheidt zij zich van hem en kiest zij een andere woonplaats. De waardigheid is erfelijk en gaat op den zoon over, en als die er niet is, op den zoon der zuster. Er schijnen eenige sporen van matriarchaat hier gevonden te worden: de zonen behooren tot den stam der moeder. De broeder van de moeder geldt, hoewel de vader het hoofd der familie is, als de beschermer der kinderen en treedt geheel op voor de plichten des vaders, als deze is overleden. Er is verschil van beteekenis tusschen oudere en jongere zoons.

De huwelijken worden zonder plechtigheden gesloten; de ouders, eerst de vaders en dan de moeders, bespreken de zaak, de jongen bewijst, dat hij den gewonen arbeid kan verrichten, hij hangt zijn hangmat boven die van het meisje op, en alles is in orde.

De vrouwen staan in geen onwaardige verhouding tot de mannen. Zij verrichten de huiselijke bezigheden en bezorgen de mandioca-teelt; de man daarentegen plant

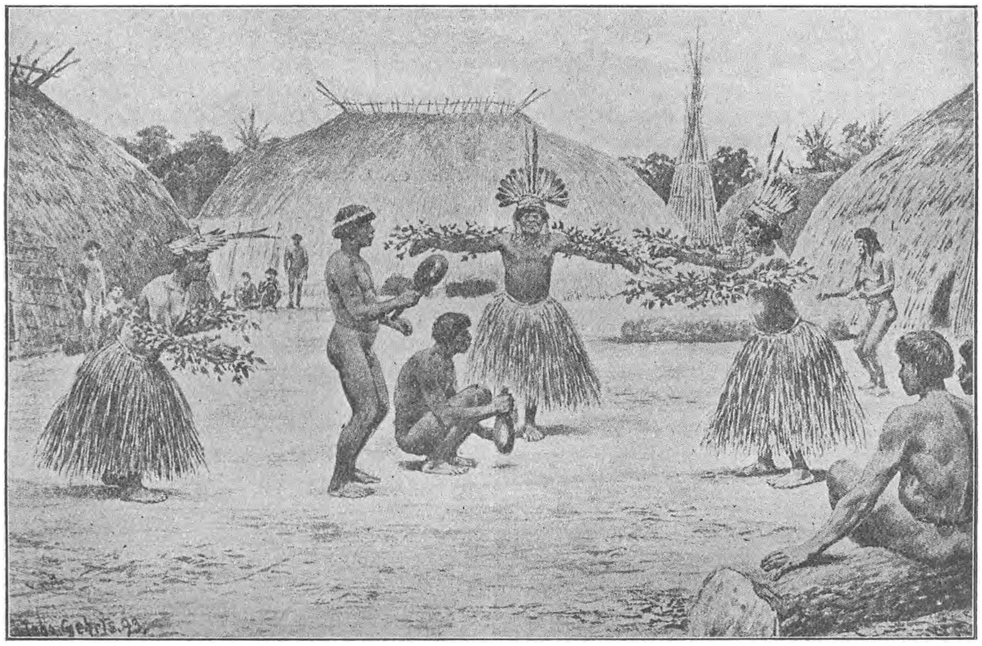

VISCHNETDANS DER NAHUQUAS.

de tabak, welke de vrouw niet gebruikt. Aan de Xingu had de vrouw ook een woordje mede te spreken in verschillende zaken. Den man echter wordt de jacht uit den aard der zaak overgelaten.

Na de geboorte van een zoon ontvangt deze onmiddellijk den naam van den grootvader, den oom of een der voorvaderen, niet van den vader. De Indiaan verwisselt gemakkelijk zijn naam tegen een anderen. Hieruit valt te verklaren, waarom zij zoo weinig bezwaar maken tegen den Christelijken doop: zij beschouwen dien als een vriendschappelijke ceremonie, waardoor zij hun ouden naam verliezen.

De geboorte gaat met veel pijn gepaard; de vrouw knielt daarbij op den grond, om de hangmat niet te verontreinigen. Als de gebeurtenis is afgeloopen, staat zij op en gaat weer aan den arbeid. De man maakt echter de couvade, het mannelijke kraambed, door. In dien tijd houdt hij streng diëet, raakt de wapens niet aan en blijft in de hangmat liggen. De vader is patient, in zoover hij zich met den nieuw geborene één gevoelt.

Maskers, die over de geheele aarde in de meest verschillende vormen en tot de meest verscheidene doeleinden verbreid zijn, die ook bij de Indianen van Noord-Amerika een belangrijke rol speelden, waren tot dusver nog weinig in Zuid-Amerika bekend geworden. Evenwel komen zij ook hier voor. Alle stammen hebben hun dansfeesten, alle hebben hun pantomimen, waardoor dieren worden voorgesteld, en men versiert zich met natuurlijke huiden en vederen, bootst de stemmen en bewegingen na, en komt aldus vanzelf tot een eigenaardige vermomming, welke het spel een typisch karakter geeft. De techniek dier vermomming is zeer verschillend bij de onderscheidene stammen. Elke stam, of liever elk dorp, heeft zijn eigen maskerdans, doch in hun karakter gelijken de dansen in Brazilië veel op elkander. Overal vindt men het rondloopen in een kring en het stootsgewijze gezang. Het is wel opmerkelijk, dat de Bakaïri's voor dansen en zingen hetzelfde woord gebruiken. Dat de maskers voor heilig gehouden worden, schijnt hier niet voor te komen. Bijna alle stukken worden na het gebruik achteloos ter zijde geworpen.

Voor groote feesten vereenigen onderscheidene stammen of dorpen zich tot dansfeesten, waartoe zij elkander uitnoodigen. In den oorsprong van den dans ligt iets, dat het deelnemen der vrouwen daaraan verbiedt. De dansen toch zijn onvrouwelijke vermaken, uit het jachtvermaak voortgekomen. De vrouwen worden bij deze dansen geweerd. Bij alle stammen wordt het lichaam tot den maskerdans met schorten en mantels van stroo en gras omwonden. Hoofdverschillen vooral vertoonen zich in de versiering van het hoofd, doch bij allen is de betrekking tot dieren gemeenschappelijk. De Nahaqua's hebben een vischnet voor het gezicht, anderen stroovlechtwerk, houten maskers enz. De figuur op pag. 317 geeft een afbeelding van den vischnetdans der Nahaqua's volgens Von den Steinen.

LITTERATUUR.

PAUL EHRENREICH. Anthropologische Studien über die Urbewohner Brasiliens, vornehmlich der Staaten Matto Grosso, Goyaz und Amazonos. Braunschweig, 1897.

P. EHRENREICH. Beiträge zur Völkerkunde Brasiliens. (Veröffentlicht aus dem Königl. Museum für Völkerkunde. Berlin, 1891).

K. F. MARTINS. Beiträge zur Ethnographie und Sprachenkunde Brasiliens, 1863—66.

KARL VON DEN STEINEN. Unter den Naturvölkern Zentral-Brasiliens. Berlin, 1897.

TH. WAITZ. Anthropologie der Naturvölker, IV. Leipzig, 1864.

FR. RATZEL. Völkerkunde. Zweite Auflage I. Leipzig, 1894.

J. G. WOOD. The Natural History of Man, 1868.

W. SIEVERS. Amerika. Leipzig, 1894.

FR. VON HELWALD. Naturgeschichte des Menschen. Stuttgart 1882.

HOOFDSTUK XXX.

GUYANA.

NEDERLANDSCH-GUYANA OF SURINAME.

Wij vangen de beschrijving der afzonderlijke deelen van Zuid-Amerika aan met dat gedeelte, hetwelk voor Nederland door historische betrekkingen en door den band, die er nog tegenwoordig tusschen Nederland en dat gedeelte der aarde bestaat, van het grootste gewicht is. Wij bedoelen hiermede Guyana, en bovenal het gedeelte dat als Nederlandsche bezitting is bewaard gebleven.

Ten noordwesten van den Amazonenstroom, tot daar, waar het kustgebergte van Venezuela zich bij den mond der Orinoco verheft, strekt Zuid-Amerika zich met vlakke kustlanden langs de zee uit, die zelfs met een ondiepen zoom van het continent ver in zee voortloopen. Het water van den Aequatoriaalstroom draagt hier het slib, dat de Amazonenrivier medevoert in zee, voortdurend in dunne bezinksels langs de kust, vermeerderd met de schatting van vaste bestanddeelen, welke kleine kustrivieren aanvoeren. Zoo heeft zich hier een aanslibbingskust van taaie, grijs-blauwe slijkbanken gevormd, waarover de groen-grijze wateren van den zeestroom naar het westen voortstuwen, door hun kleur verradend, dat ook zij nog de schatting medevoeren, door de rivieren aan de zee betaald, om die hier aan de kust neder te leggen.

Deze ondiepe kust met sterke branding, die op vele plaatsen niet te naderen is, werd door de Spanjaarden *Guayana*, door de Engelschen *Guyana*, door de eerste Nederlanders, die haar leerden kennen, *Vaste of Wilde kust van Zuid-Amerika* of *Caribania* genoemd. Het land bestaat voor een zoom uit aangeslibde moerassige gronden, zich ook langs de oevers der rivieren uitbreidend, welke slijkbanken dicht met bosch begroeid zijn, dat bij vloeden gedeeltelijk onder water staat en bij laag water dras blijft. De mangrove-boomen vormen een eigenaardig netwerk van wortels, waaraan zich bij laag water allerlei schelpdieren en een soort van geharnaste visschen, „kwikwi" genaamd, vasthechten, die bij laag water daaruit door Negers en Indianen geplukt worden. Dit gaf in de vorige eeuw aanleiding tot het sprookje bij de zeelieden, dat langs de „Wilde kust" de visschen en de mosselen aan de boomen groeiden. Deze aangeslibde gronden, uit zware kleilagen bestaande, vormen een buitengewoon vruchtbaar gebied, waar onder den invloed van het tropisch klimaat allerlei producten der heete gewesten weelderig groeien en plantages zijn aangelegd.

Dieper in het land rijst de bodem, eerst tot een heuvelland en vervolgens tot een bergland, dat voor een groot gedeelte met tropische wouden bedekt en nog weinig bekend is. In dit bergland van Guyana ontspringen onderscheidene rivieren, waarvan enkele bijstroomen van de Orinoco vormen, doch ook onderscheidene na een korten loop in zee stroomen.

Het uitgestrekte gebied van Guyana behoort in staatkundig opzicht tot Venezuela in het westen, aan Britannië, Nederland en Frankrijk in het midden en tot Brazilië in het oosten, en wordt daarnaar onderscheiden in *Venezuelaansch-*, *Engelsch-*, *Fransch-*, *Nederlandsch-* en *Braziliaansch Guyana.*

* * *

De oude verhalen van het goudland in de binnenlanden van Guyana trokken niet alleen avonturiers, maar ook degelijker handelaars naar deze kust. Spaansche gelukzoekers vooral vorschten naar het mysterieuse Eldorado, een land, dat misschien zijn

naam te danken heeft aan het verhaal van een Indiaansch vorst, die zijn lichaam met stofgoud bestrooide. Van een persoon ging de naam op een land of een stad over, en toen men dat land niet in de Andes vond, werd de fabel meer oostelijk naar Guyana verplaatst. Het sprookje van het goudland werd in de 16e eeuw algemeen geloofd, en toen Sir Walter Raleigh, (zie pag. 171) in 1592 als admiraal eener Engelsche vloot in West-Indië verscheen, om de Spanjaarden aldaar te bestoken, vernam hij zooveel van de wonderbare sage, dat hij geheel overtuigd werd van haar werkelijkheid. Raleigh rustte zelfs op eigen kosten een vloot uit van drie schepen, om dat goudland te veroveren, in 1595, doch zijn droom werd niet vervuld.

De Nederlanders zochten in dien tijd op alle zeeën, om er rijkdommen te vinden. Ook West-Indië en Guyana werden het doel van hun handelstochten. De grootste stoot tot het uitrusten van zulke expedities naar Amerika werd gegeven door Willem Usselinx, een Antwerpensch koopman, die naar de noordelijke provinciën was uitgeweken. Hij had in zijn jeugd eenige jaren in Portugal en Spanje doorgebracht en daar den handel op Amerika leeren kennen. Zijn vriend Balthasar de Moucheron gaf het eerst gehoor aan de raadgevingen van Usselinx en zoo gingen van Middelburg de ondernemingen op West-Indië uit, welk voorbeeld in andere steden van ons land gevolgd werd. Zoo ontstond er een levendig verkeer van Nederlanders op de kust van Guyana.

Wij mogen de geschiedenis dier handelsondernemingen en der inbezitneming niet in bijzonderheden volgen. Slechts enkele hoofdfeiten.

Aanvankelijk bestonden de aanrakingen der eerste Nederlanders met de Indianen van Guyana uitsluitend in het drijven van handel in de producten, die laatstgenoemden uit het binnenland aanbrachten, als hout, tabak, roucou of orianeverf, indigo, harsen en balsems, waarvoor zij Europeesche artikelen in ruil kregen. Die handel gaf weldra aanleiding tot vaste vestiging. De Nederlanders deden er in het begin der 17e eeuw de kolonie Essequebo (thans Engelsche bezitting) verrijzen, en de Engelschen waren de eerste stichters der kolonie Suriname. Gedurende den tweeden Engelschen oorlog verscheen Abraham Crynsen echter met drie Zeeuwsche schepen op de rivier van Suriname, veroverde de kolonie, en gaf het fort Paramaribo den naam van Zeelandia. Bij den vrede van Breda (1667) bleef Suriname het eigendom der Staten van Zeeland, die de bezittingen weer afstonden aan de West-Indische Companie. Deze verkocht vervolgens 1/3 aan Amsterdam, 1/2 aan Cornelis Aersen, heer van Sommelsdijk, die zich als gouverneur naar Suriname begaf en den grondslag legde voor de toekomst der kolonie. Doch zijn aandeel werd in 1770 verkocht aan Amsterdam.

Na een tusschentijd gedurende de Fransche overheersching kwam Suriname in 1816 weder voor goed aan Nederland en bleef sedert dien tijd een Nederlandsche bezitting. De koloniën Essequebo, Demerary en Berbice werden echter in 1781 het eerst door Engeland genomen en gingen later voor goed aan Britannië over, om aldus Britsch-Guyana te vormen.

Cayenne werd in 1626 door een kolonie uit Rouaan gesticht. De Franschen verlieten echter deze volkplanting in 1654, doordien de Engelschen er zich meester van maakten, om ze evenwel in 1664 weer te ontruimen. In 1676 namen de Hollanders haar in bezit, maar werden een jaar later door de Franschen weer verdrongen en sedert zorgden de Franschen beter voor hun kolonie. Wel viel dit gedeelte van 1809—1814 weder in handen der Engelschen, maar daarna kwam het gebied weder aan Frankrijk en bleef sedert een Fransche kolonie.

* * *

Guyana, hoewel door Blanken veel bezocht voor den handel, is toch nooit recht een kolonisatiegebied geworden. Wel hebben er zich Blanken gevestigd, maar het was steeds een klein aantal, dat hier verblijf hield.

Het was de Engelsche Lord Willoughby Parham, die in 1650 het eerst aan de rivier de Suriname een volkplanting stichtte, welke in 1654 ± 350 Europeesche inwoners telde.

De komst der uit Spanje en Italië afkomstige Joodsche familiën, die zich in Brazilië hadden neergezet en vandaar verdreven werden, en aan wie Graaf Parham

dezelfde voorrechten toekende, welke zij eerst in Brazilië (later in Cayenne) onder de West-Indische Compagnie hadden genoten, verhoogde den bloei der kolonie, zoodat, toen in 1667 Abraham Crijnsen Suriname veroverde, het aantal der uitwijkende Engelschen en Joden, allen planters, die zich elders, vooral op Jamaica, vestigden, niet minder dan 1200 bedroeg. Toen Suriname in Juli 1667 aan Nederland werd afgestaan, duurde het geruimen tijd, voor de vroegere staat van bevolking weer werd bereikt.

Onder Aerssen van Sommelsdijk (1683—1688) werd een nieuwe kolonisatie aangevangen. Door hem aangemoedigd, vestigden zich hier honderden Fransche uitgewekenen, waaronder vele handwerkslieden en landbouwers. Sommelsdijk stond hun gronden af en weldra kwamen zij zoozeer tot welvaart, dat eerst in 1686 en nog lang daarna vele anderen hun voorbeeld volgden. De meesten hunner verkregen rijkdom, en de namen van vele plantages herinneren nog altijd aan de voormalige Fransche eigenaren.

Een groep van Labadisten uit Friesland vestigde zich hier eveneens in een afzonderlijke kolonie Providence, drie dagreizen van de hoofdstad, doch deze ging na een kort tijdperk van bloei te gronde.

Toch bleef de Blanke bevolking der kolonie schaarsch, ondanks alle middelen, door de West-Indische Compagnie ter vermeerdering daarvan aangewend, en de plannen, hiervoor ontworpen. Zoo bestond de bevolking van Suriname omstreeks het midden der vorige eeuw, behalve uit Indianen, uit eenige honderdtallen Europeanen en Joden. Deze laatste naam was een officiëele aanduiding van de Israëlieten. De Europeanen, voor zoover zij geen ambtelijke betrekking bekleedden of handel dreven, leefden op plantages in het binnenland verspreid; de Joden hadden hun vestigingsplaats op of nabij de z.g. *Joden-Savanne*, aan den bovenloop der Suriname, ruim een dagreis van Paramaribo. Proeven van immigratie met Paltzers en Zwitsers mislukten deerlijk.

Eveneens ging het in deze eeuw met de proeven, om in Suriname kolonies van Blanken te vestigen. „De kolonisatieplannen, waaraan het midden dezer eeuw zoo rijk was, gebaseerd op of gesteund door de hulp van den Staat, leverden geen enkel positief resultaat op," zegt Pyttersen in zijn belangrijk overzicht der Europeesche kolonisatie in Suriname. En deze schrijver meent, dat alleen door bevordering van *individueele kolonisatie* aan Suriname een krachtige, energieke bevolking van landbouwers kan geschonken worden.

De heer Wesenhagen, een kenner van het land, verklaart zich tegen landbouwerskolonisatie op groote schaal. Doch eenigszins anders is het volgens hem gesteld met kleine of sporadische kolonisatie van kleine kapitalisten tot cultuur van nevenproducten en in het klein stapelproducten. Zij kan, volgens schrijver, op tweeërlei wijze tot haar recht komen: vooreerst door het aanleggen van een op eigen krachten steunende en zich zelf ontwikkelende volkplanting van Europeanen in de tropen. Doch wenschelijker acht hij het, dat landbouwers met eenig kapitaal, niet als veldarbeiders, maar als grootere en kleinere huurders, als kleine grondeigenaren, die zich tot den tropischen landbouw aangetrokken gevoelen, in Suriname zich gaan vestigen. Aan zulke Europeanen heeft Suriname behoefte.

De sporadische nederzetting van grootere of kleinere landbouwkolonisten zal de kolonie Suriname ten goede komen.

* * *

Op Januari 1898 bedroeg de bevolking 64,400, w. o. 5919 immigranten uit Britsch-Indië en 1509 uit Java, behalve de Bosch-Negers en Indianen, wier aantal geschat wordt op 6000.

Hiervan waren gevestigd te Paramaribo 30,560, New-Nickerie 987, Totness 614 en Albina 236.

De nationaliteit der bewoners van Suriname verschilt veel, zeiden wij. Dat de Nederlanders de tegenwoordige meesters des lands zijn, bemerkt men reeds hieraan, dat onder de ambtenaren de hoogst geplaatste tot deze natie behooren, en dat men ook op de weinige, nog bebouwd wordende plantages nu en dan Nederlanders als directeurs of plantageopzichters aantreft. Doch regelmatige kolonisatie van Nederlanders heeft er niet plaats.

Het Europeesche element wordt tevens nog vertegenwoordigd door een aantal Portugeezen, bijna allen van het eiland Madeira hierheen gekomen, in welker bezit o. a. verreweg het grootste deel der kroegen geraakt is.

Ook ontmoet men in fatsoenlijke kringen verscheidene Engelschen en Franschen, die zich wegens handelsbelangen hier ophouden. Zelfs kan men hier wel eens vluchtelingen aantreffen uit het naburige Cayenne, onder welken men lieden vindt uit Algiers en uit Annam in Achter-Indië. Ook de Duitschers ontbreken hier niet. Doch de ± 1200 Joden overtreffen in aantal de andere vertegenwoordigers der Blanke rassen.

De gekleurde bewoners des lands bestaan uit Negers en Indianen. In den laatsten tijd zijn ook Hindu's, Javanen en Chineezen in Suriname geïmmigreerd, waardoor het aantal rastypen is toegenomen. Van 1873—1882 waren er ruim 2000 Chineezen uit China in Suriname geïmmigreerd, en van 1873—1894: 17,500 koelies uit Britsch-Indië. Dezen vertoeven hier tijdelijk. De Blanken, die in Suriname vertoeven, zijn slechts zelden voornemens, zich daar voor goed te vestigen, wat ook zelden geschiedt. De Nederlanders in Suriname komen en gaan.

Doch tusschen deze nationaliteiten bevindt zich een talrijke bevolking, die met den naam van kleurlingen wordt aangeduid en waaronder alle vermengingen van gekleurde met Blanke rassen begrepen worden.

In het algemeen wordt ieder, die in Suriname geboren wordt, een *Creool* genoemd. Wanneer een kind geboren wordt uit Nederlandsche of andere Europeesche ouders, is dat een *Blanke Creool.*

De afstammelingen van Europeesche ouders en Negerinnen of mulattinnen worden *kleurling-Creolen* genoemd. Vroeger noemde men de uit Afrika aangevoerde slaven of zwarten *Zoutwater-Negers. Karboeger-Indianen* zijn kinderen van Negers of Kleurlingen en Indianen; vader of moeder moet altijd tot de Indianen behooren. Van de meeste gemengde rassen is de vader het blankst; de kleurling-vrouwen zijn er niet op gesteld, een kind te hebben bij een man, die donkerder van kleur is dan zijzelf.

In vroegeren tijd, vóór de afschaffing der slavernij, waren er vele Blanke Creoolsche familiën in Suriname, die reeds gedurende eenige geslachten daar inwoners waren geweest. Deze lieden leidden er een weelderig leven, bewoonden groote huizen met fraaie tuinen, en bezaten vele slaven. Na de opheffing der slavernij in 1863 zijn de meesten hunner uit de kolonie verdwenen, hetzij uitgestorven of naar Nederland vertrokken. Op dit oogenblik zijn er nog enkele van deze oude families in Suriname; hun aantal is onder de „Joden" grooter dan onder de Christenen.

Het leven der Blanke bevolking in Suriname heeft verschillende eigenaardigheden, die voortvloeien, hetzij uit het klimaat, hetzij uit de eigenaardige samenvoeging of uit het karakter der kolonisatie. Standen vindt men in Suriname evengoed als elders; hooggeplaatste ambtenaren vormen den eersten stand, en daarop volgen de administrateurs van plantages, officieren, kooplieden, magazijnhouders, enz. Bijna alle standen zijn vertegenwoordigd door Blanken en kleurlingen van allerlei nuances; de laatsten hebben verreweg de meerderheid boven de Blanken.

Onder de bevolking van Suriname wordt een groot aantal Israëlieten aangetroffen, gelijk wij reeds opmerkten. Sommigen van dezen leggen zich op den grooten landbouw toe, maar het meerendeel drijft, evenals elders, handel. De Surinaamsche Israëlieten staan in scherpzinnigheid in dat bedrijf niet achter bij hun stamgenooten elders.

In de levenswijze der meer gegoede Surinamers vinden wij, Europeanen, veel ondoelmatigs, zegt Dr. ten Kate. Zoo o. a. slapen zij te veel. Behalve dat men er een behoorlijke nachtrust geniet, wordt gewoonlijk de geheele middag met slapen doorgebracht. De Engelschen in Demerara en elders in West-Indië evenwel gaan den geheelen dag hun gang en maken zich vroolijk over de slaperigheid der Surinamers. Voor zaken is de Surinamer over 't geheel slechts vóór twaalf uur 's middags te spreken; het overige van den dag wordt gewoonlijk met slapen, eten, zich amuseeren en nietsdoen doorgebracht.

De eigenlijke burgerstand in Suriname is nog jong, want eerst sedert 1863, toen de slavernij werd afgeschaft, begon het volk meer besef te krijgen van eigen verantwoordelijkheid. Vóór dien tijd waren er slechts vrijen en slaven in de kolonie. Een zeer klein aantal vrije arbeiders, die door oppassendheid het recht van vrijdom

verkregen, legden zich op het een of ander vak toe en verzekerden zich daardoor een onafhankelijk bestaan. Het tegenwoordig geslacht onder het eigenlijke volk beschouwt het als een eer, af te stammen van hen, die vóór 1863 vrij verklaard werden.

Op dit oogenblik bestaat er een ontwikkelde middelstand met welgestelde burgers. Ook treft men er bekwame arbeiders op elk gebied aan.

Veel in Suriname dagteekent nog uit den ouden tijd vóór de afschaffing der slavernij. Zoo is het o. a. met de huizen, meest alle in dien tijd gebouwd, bestaande uit drie verdiepingen, de slaapkamers op de bovenste étage. De keuken is buitenshuis en wordt gevormd door een soort van schuur; eigenlijk is het een waar rookhol. Op een steenen haard wordt op ijzeren drievoeten of hoopjes steenen met houtvuur gestookt. De wanden der keuken zien vuil en bruin van het roet; een paar planken op schragen doen dienst als aanrechtbank.

Is het te verwonderen, dat de Nederlandsche huisvrouw, die hier moet verblijven, aanvankelijk pruttelt en zichzelf moet overwinnen, om er zich thuis te gevoelen?

HEERENSTRAAT TE PARAMARIBO.

De huizen in de kolonie zijn meest van hout gebouwd, alleen in den laatsten tijd zijn er enkele van steen verrezen met meerdere gemakken. Elout, van Paramaribo sprekende, zegt, dat ze geheel geschoeid zijn op de leest van kleinsteedsche woningen in het moederland, zoodat men zou wanen, in Elburg of Doetinchem te zijn. De aanblik verschilt niet zeer veel van die in onze Hollandsche steden, met hun met boomen beplante grachten en pleinen. De rechte straten, ruime huizen, openbare gebouwen, de bruggen en kerken herinneren aan Holland, terwijl de palmen en tamarinden, de gekleurde menschen niet te vergeten, ons telkens bewijzen, dat wij in de heete luchtstreek zijn. Het is een Nederlandsche stad in de tropische luchtstreek. Achter de huizen, die aan de straat liggen, bevindt zich een erf, waarop gewoonlijk tal van kleine gebouwen staan, door een Negerbevolking bewoond. Daar bevindt zich ook de keuken en het wemelt er van kippen, geiten, varkens, honden, katten en Negerkinderen, met potsierlijk dikke buikjes.

Paramaribo, aan den moerassigen oever der rivier van Suriname gebouwd, maakt

niet den indruk van een groote stad, maar gelijkt meer op een vriendelijke, nette, uit lusthuizen bestaande plaats, zich spiegelend in den helderen, prachtigen stroom van 800 meters breedte. De bevallige, met glanzende olie bestreken huizen hebben leien daken, maar geen schoorsteenen; de keerkringszon verwarmt genoeg, en de keukens staan achter het huis, zooals wij reeds zeiden. Vele huizen hebben alleen vensteropeningen, maar geen ramen, daar tocht een weldaad is. De huizen zijn niet gevel aan gevel, front aan front gebouwd; maar staan meestal op zichzelf in 't midden van kleine tuinen, die met hun frisch groen en veelkleurige bloemen een aangenamen indruk maken. Daardoor beslaat Paramaribo, met niet meer dan 27000 inwoners, een groote uitgestrektheid, die een dubbel aantal zou doen verwachten.

* * *

De gekleurde bevolking van Suriname kan tot de volgende hoofdgroepen gebracht worden, nl. de *Indianen*, de *Boschnegers* en de gezeten *Negers*, nakomelingen der in 1863 vrijgelaten slaven. Wij zullen ieder van dezen iets nader beschrijven.

De Boschnegers zijn voor een deel afstammelingen van weggeloopen Negerslaven, voor een ander deel van slaven, die in 1712 van de plantage-eigenaren vrijheid verkregen, om naar de bosschen te trekken. Dit geschiedde ter ontduiking van de toenmalige brandschatting, door den Franschen admiraal Cassard naar gelang van het aantal slaven opgelegd. Nu werd aan die vrijheid wel is waar de voorwaarde verbonden, dat, als de schatting zou zijn afbetaald, de Negers op de plantages zouden terugkeeren, doch zij zijn die voorwaarde begrijpelijkerwijze niet nagekomen. Ten gevolge hiervan werden zij herhaaldelijk beoorloogd, doch vruchteloos. Van hun kant waagden zij vele roof- en brandtochten, waarvan de beteugeling met groote moeielijkheden gepaard ging. Telkenmale bleek het, hoe weinig de z.g. boschpatrouilles tegen deze in diepe wildernissen verschanste Negers vermochten, die vele bewijzen van moed aan den dag legden; het waren tochten, die schatten gelds en vele menschenlevens gekost hebben, eer men officieel kon spreken van „bevredigde Boschnegers". En het pleit voor den onderworpen aard der andere Negers, dat onder een slaven-bevolking van 60—70,000 zielen, die door enkele Blanken dikwijls hard behandeld werden, niet meermalen een oproer losbarstte.

Die tijden zijn nu voorbij. Sedert de opheffing der slavernij in 1863 is hun toestand beter geworden. De Boschnegers hebben tractaten gesloten met het gouvernement en leven in vrede en eendracht met de overige kolonisten, met wie zij zelfs een levendigen zouthandel drijven. Zij blijven in het binnenland gevestigd, tot 3° à 4° N. Br., een weinig noordelijker, en aldus minder van de samenleving verwijderd dan de aldaar levende Indianen. Hoewel dikwijls van huis, hebben zij toch meer vaste woonplaatsen, waarheen zij telkens terugkeeren. Zij worden verdeeld in vier stammen, elk met een gouverneur aan het hoofd, n.l. de *Bonni-Negers* aan de Lawa-rivier, tusschen Cayenne en Suriname; de *Aukaners* (3000 à 4000 zielen) aan de Tapanahoni-rivier en Sara-kreek, die zich later met de Lawa vereenigt tot de Marowijne; de *Saramaccaners* (± 3000) aan de Suriname-rivier; de *Becu-* en *Musinga-* en de *Matuari-Negers* (niet meer dan 500 zielen te zamen), aan de midden-Saramacca-rivier.

De Aukaners, die elkander onderling „Juka" noemen, hebben eerstgenoemden naam ontvangen naar de kolonie Auka, waar den 19en October 1760 vrede met hen werd gesloten. De Saramaccaners hebben van de Europeanen hun naam gekregen naar de rivier, waar zij vroeger woonden; onderling noemen zij elkander *Wousie* of *Moejéré*. De Bonni-Negers waren tot 1862 in slavenstaat bij de Aukaners, doch werden toen door tusschenkomst van het gouvernement daarvan ontheven. Hun naam moet afstammen van een vroeger weggeloopen Neger, die zich aan hun hoofd gesteld had.

Elk van deze stammen, behalve de Bonni-Negers, heeft een opperhoofd, dat zij *Granman* (gouverneur) noemen. Het Nederlandsch gouvernement bevestigt dan dien gouverneur tot opperhoofd, schenkt hem een uniform, bestaande uit een blauwen rok met epauletten en een steek met witte pluim, benevens een stok met verguld-zilveren knop, waarop het Nederlandsche wapen is aangebracht, ten teeken van zijn waardigheid. Onder het opperhoofd staan de *Grankapiteins*, en de *Kapiteins*. Aan het hoofd der dorpen, kampen geheeten, waarin elke stam verdeeld is, staat de

Kapitein, die door den Granman wordt aangewezen. In de stad is een beambte aangesteld, om de belangen der gekleurde bevolking te behartigen.

Op het eerste gezicht maakt een dorp der Boschnegers geen onvriendelijken indruk. Men vindt er een vrij ruim dorpsplein, dat netjes schoon gehouden wordt en gewoonlijk met zand is bestrooid. De woningen der Boschnegers zijn hutten, laag boven den grond opgetrokken uit onbewerkt rond hout, en door bladeren van palmen overdekt en met palissadenlatten omringd.

De Boschnegers van Suriname bezitten nog in vele opzichten het Negerkarakter. Ook al hebben zij hun oorspronkelijk vaderland gedurende eenige generaties niet gezien, de bosschen en savannen van Guyana herinneren hen in vele opzichten aan Afrika. De Boschnegers hebben een zwarte huidkleur en onderscheiden zich van de plantage-negers gunstig door een krachtiger lichaamsbouw. In hun manieren zijn zij meer brutaal. Als zij in hun eigen dorpen zijn, loopen zij bijna naakt, alleen met een gordel om het midden; in de steden moeten zij thans gekleed gaan.

De kleeding is hoogst primitief. De mannen vergenoegen zich in den regel met slechts een eenvoudigen schaamdoek of gordel, doch gaan zij er toe over, zich op te schikken, dan dragen zij een breedgeranden hoed, welke meestal met bonte kleuren geschilderd is. Rondom den bol is een breed lint gebonden, waarvan de einden lang van den rand afhangen.

De vrouwen dragen gewoonlijk slechts een stuk gekleurd lijnwaad of een katoenen strook, „bont" geheeten, van 2 M. lengte en 1¼ M. breedte. Dit doen zij om hun middel en laten het onder de kniegewrichten afhangen, hetgeen zij „pangi" noemen. In den regel laten zij het bovenlijf bloot, terwijl zij om den hals, de polsen en enkels koraalsnoeren dragen, waarmede zij zeer ingenomen zijn. Het hoofdhaar vlechten zij gewoonlijk in een menigte kleine tressen en binden de uiteinden daarvan met wit katoenen draden aan elkaar. Eenigen dragen het haar gekamd, waardoor hun hoofden, op een afstand gezien, veel op groote raagbollen gelijken. Bloedkoralen zijn zeer geliefde versierselen.

Als zij feest vieren, dragen zij een menigte gekleurde doeken van katoen of neteldoek om den hals en tooien zij zich verder met koperen en ijzeren ringen om de polsen, waartusschen koraalsnoeren, op dezelfde wijze als het Europeesche meisje haar armbanden draagt. Aan de vingers dragen zij een menigte koperen ringen, soms wel tien stuks, ook om den duim. De Heidensche Boschnegers tatoueeren zich het lichaam, bovenal gezicht en armen, met kruisen.

Ook aan de armen en voeten dragen de Boschnegers ringen van messing of ijzer. Bovendien zijn bij de meesten enkels, armen en hals met fetischvoorwerpen, hier „obias" genoemd, behangen, die alle hun bepaalde beteekenis hebben en hen vrijwaren tegen ongelukken. Ook honden krijgen dergelijke fetischen aan den halsband, om beter het wild te kunnen opsporen.

Deze obias of toovermiddelen, amuletten, worden uit alle mogelijke zaken samengesteld: tijgertanden, papegaaienvederen, slakkenhuisjes, enz. dienen hiertoe; zij worden met kralen door katoenen koorden verbonden. Dikwijls dragen zij ook kleine houten beeldjes om den hals, die zij zelf gesneden hebben, en hoe dwazer de vorm is, des te krachtiger werking verwacht men hiervan.

Bijna elke familie der Boschnegers heeft een plant voor de woning, die geëerd wordt en aangebeden en zorgvuldig verpleegd, om den groei te bevorderen. Doch de hoofdgod is de „zijdewolboom", zegt Kappler, „Bombax Ceiba", in welks uitloopende wortels zij hun godheden spijzen, wien zij dranken en zelfs geld aanbieden.

In elk dorp vindt men onderscheidene huisjes, waar de fetischvoorwerpen der Boschnegers bewaard worden. Niemand van hen onderneemt een reis, zonder vooraf een schildwacht, „kandu", voor het huis geplaatst te hebben; deze bestaat dikwijls uit de bloemtros eener palmsoort, den hoorn van een koe, de stekels van een rog, een termietennest, een met den steel in de aarde gestoken spade, en dergelijke. Deze schildwachten dienen, om den eigendom der hut te verzekeren. Men meent vast, dat geen vreemdeling de aldus bewaakte plek zal kunnen betreden: de tooverkracht dier fetischmiddelen zou dat beletten.

De priesters der Boschnegers zijn de „Lukumans", tevens artsen, die echter niet wantrouwend zijn ten opzichte van de Europeanen, zooals de Indianen, maar, als de

inlandsche kruiden niet helpen, gaarne bij Europeanen om raad en hulp vragen. Bij gevaarlijke ziekten maken zij daarvoor zelfs de verre reis naar Paramaribo.

De Lukuman geeft ook zijn raad bij de vervaardiging der obias, boven beschreven; onder zijn leiding worden geheimzinnige dansen uitgevoerd; hij geeft zijn oordeel te kennen over ziekte en sterfgeval en wijst bij plotselinge sterfgevallen den een of anderen vijand van den doode aan, die daarvan de oorzaak was. De aangeklaagde moet zich kunnen verdedigen; kan hij dit niet, dan zijn de algemeene verachting en kwellingen zijn deel.

De godsdienst is het fetischisme; zij hebben een hoogsten god, dien zij „Gran Gado" noemen, en een menigte lagere goden. Er ligt een besef van voortdurende bedreiging door overmachtige vijandelijke krachten, die men met moeite in staat is af te weren, in hun godsdienstige voorstellingen verborgen; hun godheden boezemen vrees in. Lang hebben zij den toegang tot hun land aan zendelingen geweigerd. De Hernhutters echter hebben er zich sedert lang toe aangegord, hun zendingsarbeid tot de Surinaamsche Boschnegers uit te strekken. Door den Gouverneur Crommelin daartoe aangezocht, gingen de broeders Stoll en Jones zich onder hen vestigen aan den Sentheakreek. De zending onder de Boschnegers was echter een lijdensgeschiedenis; het ongezonde klimaat in het tropisch boschland noodzaakte hen, terug te trekken, en toenadering tot de Boschnegers was bijna niet te verkrijgen. De zendingsarbeid moest daardoor worden opgegeven.

De levenswijze der Boschnegers komt veel met die der Indianen overeen. Zij zijn echter minder traag, daar zij meer behoeften hebben. Hun dorpen zijn altijd in de nabijheid eener rivier en meest op eilanden gebouwd; dit moest wel, daar er buiten smalle jacht- en woudpaden nergens wegen bestaan, zoodat het transport en elke reis te water moet geschieden. De hutten der dorpen zijn zonder eenige orde en regelmaat geplaatst; zij zijn lager en kleiner dan die der Indianen, doch vaster en duurzamer, en met palmbladen gedekt. De eene helft dezer hutten is aan drie zijden open en dient tot keuken; de andere helft is afgesloten door palissadenachtig naast elkander geplaatst rondhout en dient tot slaapplaats; daar slaapt de familie, gedeeltelijk in hangmatten, gedeeltelijk op ruwe houten rustbanken.

Het dagelijksch voedsel der Boschnegers is meestal rijst en cassave, brood, dat op een ijzeren plaat wordt gebakken en een smakelijk, langen tijd te bewaren voedsel oplevert. In den drogen tijd, de maanden September, October en November, levert de bodem hun nog een melige, smakelijke aardvrucht, „nappi" (Dioscorea sativa en Deoscorea alata L.) geheeten; het geheele jaar door echter verbouwen zij yams, zoete pataten, tayers (wortel van Arum esculentum) en cassave. Bananen hebben zij alleen van tijd tot tijd, wanneer zij die op de plantages inruilen tegen vierkant hout, dat zij opzettelijk voor deze ruiling bewerken. Wild en visch weten zij zich veel te verschaffen. Zout is een zeer gezocht artikel. Zij bereiden hun voedsel steeds met veel inlandsche peper. Hun lepels maken zij van een lange strook van de kalebasschil. Zij zijn groote liefhebbers van „pinda", een soort van aardnoot, waarvan zij verschillende lekkernijen maken. Van spek houden zij veel; zij koopen het, zoo dikwijls zij in de stad zijn, gezouten en gerookt. Dikwijls nemen zij vaten vol daarvan mede in het bosch. Op deze lekkernij zijn zij zeer zuinig.

Als drank gebruiken zij rum of dram, en soms maken zij van het sap uit het suikerriet, dat zij op de plantages opdoen, een soort van gistenden drank, dien zij vooral op feesten drinken. Aan jenever en bier geven zij de voorkeur boven wijn; de vrouwen houden veel van een likeurtje. Vele mannen rooken Amerikaansche tabak uit korte Goudsche pijpen. Het snuiven is bij velen een hartstocht.

Jacht en visscherij leveren groote opbrengsten. Voor de jacht gebruiken zij honden, die zij ruilen van de Indianen uit het binnenland, met wie zij gedurende het droge jaargetijde in voortdurende handelsbetrekking staan. Zij voorzien de Indianen van hamers, bijlen, messen, spiegels, kralen enz, en krijgen daarvoor in ruil honden, die afgericht zijn, om wilde zwijnen, tapirs en herten te vangen. Deze dieren verkoopen de Boschnegers op de plantages weer tegen hoogen prijs.

De Boschnegers zijn bovenal handelaars; den landbouw drijven zij enkel uit nood. Hun hoofdhandelsartikel is het hout; de voorouders der Aukaners werden als slaven veel als houthakkers gebruikt, en zoo leerden zij dit werk, dat nog altijd met

voorliefde door hen verricht wordt. Zij vellen de boomen in de wouden, bekanten ze, en voeren ze in vlotten door de rivieren naar de plantages of de stad. Daar de Negers het hout eenvoudig kappen in de bosschen, zonder iemand er iets voor te betalen, kunnen zij het goedkooper leveren dan de eigenaars der houtgronden. Voor het ontvangen geld koopen de Boschnegers in de stad of op de plantages, wat zij noodig hebben.

Men denke niet, dat de Boschnegers geregeld arbeiden. Dat ligt niet in den aard der Negers. Eerst als zij weinig sterken drank, kruit en lood meer hebben, denken zij aan den arbeid; zij verlaten dan hun kamp en trekken naar het bosch, om boomen te vellen en die tot vierkant hout te bewerken. Het maken van vlotten vereischt nog bijzondere zorg, daar het meeste hout zwaarder is dan water en dus zou zinken. Vier dikke, sterke rondhouten worden dwars over het korjaal (de kano), twee boven en twee onder, aan elkander gebonden, zoodat met de boot in het midden deze dwarshouten aan beide kanten uitsteken. Daartusschen wordt het hout ingeschoven en dus vormt het vlot met de kano een geheel, terwijl de kano's mede het vlot helpen dragen. Deze tot vlotten gemaakte en door het korjaal medegevoerde houtwaren noemen zij „kokroko"; licht en drijvend hout binden zij aan lange sparren met boschtouw, „boessitetei" geheeten; aldus aan het zware hout verbonden, sleepen zij het mede de rivieren af.

De mannelijke Boschnegers bemoeien zich niet met den landbouw; zij laten dezen evenals de geheele huishouding, aan de vrouwen over, doch zelf maken zij het land door het uitroeien van het woud voor den landbouw geschikt.

De Boschnegers zijn bekwame handwerkslieden. Zij vervaardigen hun kano's of korjalen, welker vorm zij van de Indianen hebben overgenomen, maken sierlijke roeiriemen en fraaie snijwerken. Hun zitbanken, van 18—22 centimeter hoog, zijn dikwijls vol kunstzin bewerkt, evenals de sloten aan de deuren en de banken der fraaiere korjalen. Ook drinknappen en lepels worden met snijwerk versierd.

In het huwelijksleven heerscht bij de Heidensche Boschnegers nog het matriarchaat; het kind volgt de moeder, niet den vader. Polygamie is algemeen; vele Negers hebben vrouwen in verschillende dorpen, vaak zoo ver uit elkander gelegen, dat zij er soms in maanden niet komen. De oom van moederszijde moet zorg dragen voor de opvoeding van het kind, voor zoover daarvan sprake kan zijn, want hij is het kind het naast in den bloede verwant, niet de vader. Een gevolg hiervan is, dat de waardigheid van hoofd niet overerft op den zoon van het hoofd, maar op den zoon van diens zuster.

De Boschnegers spreken een soort van Neger-Engelsch, doch bij de Saramaccaners is ook het Neger-Portugeesch bewaard. Deze beide talen stonden vroeger meer zelfstandig naast elkander dan thans het geval is; het eerste was van de Engelschen, het laatste van de uit Brazilië gekomen Joden afkomstig en door de Negers in het gebruik vermengd. Het Neger-Engelsch was als *ningre-tongo* of *ningre* (Negertaal) bekend, ook als *bakrá* (= Europeesch), terwijl het Neger-Portugeesch *dju-tongo* (= Jodentaal) en door de zendelingen *saramaccisch* genoemd werd. Het *ningre* en *dju-tongo* vulden elkander aan, daar de Negers der verschillende Engelsche en Portugeesche plantages met elkander in aanraking kwamen, en toen door verarming der Portugeesche plantages het *dju-tongo* meer achteruit ging, werd het *ningre* met Hollandsche en Fransche woorden aangevuld, terwijl door de zendelingen der Hernhutters ook Duitsche woorden in hun taal werden opgenomen. Zoo ontstond een eigenaardige taal, welke naar het meest er in voorkomend element thans als Neger-Engelsch wordt aangeduid, terwijl het *dju-tongo* bij de Negers aan de Boven-Suriname, die meest van de Portugeesche plantages afkomstig zijn, bewaard bleef. In 1854 was het *dju-tongo* reeds tot deze Negers beperkt, doch thans verstaan zij allen het Neger-Engelsch. Tegenover de verscheidenheid van talen in den slaventijd is er thans meer eenheid in de taal der Boschnegers gekomen.

Behalve door de Boschnegers wordt het Negerelement vertegenwoordigd door de in 1863 met de opheffing der slavernij vrijgelaten Negers, die niet zoo diep in het binnenland in groepjes verstrooid wonen. Zij hebben meestal nog voor een deel de gewoonten, uit den omgang met de Europeanen op de plantages aangenomen, bewaard.

Martin, die groepen van dezen bij Phaedra aan de Suriname leerde kennen, beschrijft hen als krachtige lieden, sommigen van statige gestalte, die in kleine, houten huizen wonen, met eenvoudig ameublement, bestaande uit ruwe houten tafels en stoelen, soms ook een kleinen spiegel; zij kleedden zich als de Negers en Mulatten in de stad en maakten hier een beteren indruk dan hun stamgenooten aan de Para. Hoewel zij vriendelijk en voorkomend waren, hadden zij niets meer van die slaafsche onderworpenheid, en in hun gedrag konden zij menig Europeesch arbeider tot voorbeeld strekken. Bij Phaedra werd dit hieraan toegeschreven, dat de Negers hier veelvuldig met de bewoners van de stad in aanraking kwamen, zonder aan de onzedelijke gewoonten der stad onderhevig te zijn. Bijna al deze Negers waren door Hernhutters bekeerd tot het Christendom.

De Negers in Suriname kunnen dus onderscheiden worden in Bosch-, Plantage- en Stads-Negers, die zich door verschil in karakter, levenswijs en kleederdracht kenmerken.

* * *

De Indianen vormen de eigenlijke inboorlingen des lands, de nakomelingen van de oorspronkelijke bewoners. Onderscheidene groepen van Indianen wonen nog in de wildernissen der binnenlanden van Guyana, waar zij niet of bijna niet met Europeanen in aanraking kwamen. Daardoor is er omtrent hun leven weinig met zekerheid bekend en is hun aantal niet op te geven.

In Suriname werden de Indianen vroeger tot drie stammen gerekend: de *Caraïben*, de *Arowakken* en de *Warauen*. Nog in het jaar 1792 hielden zich aan de Corantijn ongeveer 800 Indianen op, waaronder 350 Arowakken, 360 Warauen en 150 Caraïben, doch dertig jaren vroeger moet dit aantal nog tweemaal zoo groot geweest zijn. Kappler stelt hun gezamenlijk aantal in 1881 op duizend. De Warauen werden als de verstandigste, maar tevens als de meest lichtzinnige Indianen geschilderd, en hieraan is het waarschijnlijk mede toe te schrijven, dat zij thans het meest zijn versmolten. Bij epidemieën moeten steeds een veel grooter aantal Heidensche Indianen dan tot het Christendom bekeerden als slachtoffers gevallen zijn, volgens de opgave van zendelingen, hetgeen dezen toeschrijven aan de lichtzinnige levenswijze van laatstgenoemde Indianen bij de aanraking met Europeanen.

Toch is het onjuist, de wegsmelting der Indianen in Suriname geheel aan uitsterven te wijten. Ook hier heeft het verschijnsel plaats, dat wij reeds elders aanduidden (zie pag. 119 van dit deel), n.l. dat de inboorlingen opgaan in een mengingsras van Indianen met Negers en Blanken. Reeds in 1800 vond men aan de Coppename een volksgroep, uit vermenging van Negers en Indianen gevormd, en die *Karboegers* genoemd werden. Verbindingen van Indiaansche meisjes met Blanken vond men steeds evenzeer als van Negerinnen met Blanken. Hierdoor is een groot gedeelte der Indianen opgegaan in de Blanken, terwijl een ander gedeelte door aanraking met Europeesche zeden hun eigenaardig karakter en kracht verloren.

Eveneens is de omgang met de Negers voor de Indianen nadeelig geweest; een groot aantal Indianen bevindt zich in een toestand van lijfeigenschap van de Negers. Dezen weten partij te trekken van alle omstandigheden en karaktertrekken der Indianen, verkoopen hun sterken drank op crediet, en de zorgeloos voortlevende Indiaan komt weldra in de macht van den Neger. Vroeger vervolgden de krijgszuchtige Caraïben de weggeloopen Negerslaven, om ze naar hun meesters terug te brengen; thans zijn zij zelf bijna slaven geworden van de Negers.

Tegenwoordig zijn Arowakken en Caraïben in kleine groepen over Suriname verbreid; zij, die aan den benedenloop der stroomen wonen, zijn gescheiden van hen, die op de bergen van het binnenland hun woonplaats hebben. De Warauen zijn zeer in aantal verminderd; voor een dertigtal jaren woonden zij nog aan de Nickerie, terwijl ten Kate hen nog aantrof bij Oreala. Alle stammen vestigen gaarne hun woonplaatsen op zandigen bodem en dikwijls liggen zij daardoor wel een uur gaans van het stroomend water verwijderd.

De Indianen spreken naast hun eigen taal ook het Neger-Engelsch. Zij zijn in hun wezen nog Heidenen, ook al hebben zij uiterlijk den doop ontvangen. Onafhankelijkheid is een karaktertrek der Caraïben, een vroeger strijdlustige stam; zij

vestigen hun verblijfplaatsen liefst zoo ver mogelijk van die der Europeanen. De bouw der Indiaansche dorpen heeft, evenals die der Boschnegers, zonder eenige orde plaats, zonder eenigen zin voor schoonheid. De inrichting van hun woningen is nog eenvoudiger dan bij de Boschnegers.

De Indiaan heeft overal, waar hij zich ook bevindt, een vuurtje onder de hangmat; het baart verwondering, dat er niet meermalen brand door ontstaat. Bij het aanbreken van den dag verlaat de Indiaan zijn hangmat, om zich in de rivier te baden; de vrouwen reinigen de hut, bakken brood en koken het maal. De mannen gaan daarna op de jacht, de vischvangst, of maken korven en bekommeren zich in het minst niet om de huishouding. De kinderen worden geheel aan zichzelf overgelaten; de jongens leeren spelend van den vader visschen en ander klein wild schieten, korven en pagalen (groote, vierkante korven) vlechten. Kleine meisjes echter helpen

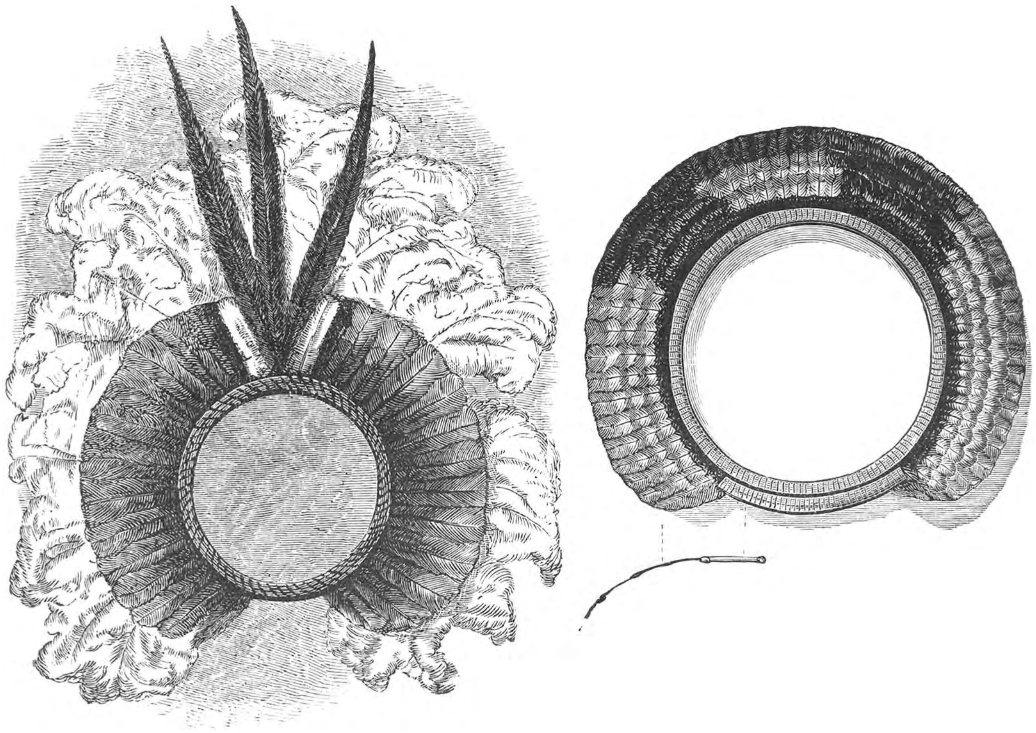

HOOFDTOOISELS IN GUYANA.

de moeder in de huishouding, halen hout, bereiden brood, enz. om spoedig aan de dienstbaarheid te gewennen. Dat toch is de toekomst der Indiaansche vrouw.

De bewerking der bouwlanden is evenals bij de Boschnegers aan de vrouwen overgelaten; de Indiaansche mannen vellen de boomen met den bijl, de vrouwen moeten de kleine struiken weghakken. Als dit geschied is, en het hout heeft een drietal weken liggen drogen, dan wordt het in brand gestoken, om aldus plaats te krijgen voor het bebouwen.

Het oogsten is geen lichte taak: de vrouwen dragen den oogst op den rug in manden, die aan een band om het voorhoofd bevestigd zijn. Zware lasten dragen de Indiaansche vrouwen op deze wijze langs slechte wegen. Ook zijn de Caraïbische vrouwen zeer bekwaam in de vervaardiging van waterkroezen en van hangmatten. De eerste maken zij van blauwachtige of roode klei, die met de handen gekneed en met houtskool vermengd en zwart gemaakt wordt.

De hangmatten worden uit katoen vervaardigd, dat zij gedeeltelijk zelf telen, gedeeltelijk ruilen en zeer goed uit de hand weten te weven. Voor de vrouwen is de bewerking der hangmatten het glanspunt der industriëele werkzaamheid; bij de mannen is het de vervaardiging van een „korjaal" of boot, hetwelk alleen in dringende gevallen geschiedt. De Indiaan, die er toe besloten heeft, een boot te bewerken, zoekt een zwaren, rechten boomstam zoo dicht mogelijk bij het water, waarbij hij tijdelijk een hut bouwt. Daarna wordt de boom geveld en het beste stuk wordt er uitgenomen, waarin hij zijn kano uitholt. De werktuigen, die hij hierbij gebruikt, zijn enkel de bijl en een holle dissel. Als de boom is uitgehold, worden dwarshouten in de kano gedreven, om de wanden uit te zetten; een vuur wordt tegelijkertijd onder de boot onderhouden, om het barsten tegen te gaan. Deze werkzaamheid vereischt veel zorg, en zoo duurt het soms maanden, vóór de boot gereed is. Vervolgens wordt zij op houten rollen gebracht en zoo in de rivier gelaten.

De Caraïben zijn een schoon en krachtig menschenslag, goed geproportionneerd, breedgeschouderd, met bruinachtig roode huidkleur, glad, zwart haar, dat dikwijls een weinig gelokt is. Zij tatoueeren zich niet, doch besmeren zich in den tijd der feesten en bovenal, als zij van hun reizen terugkomen, de beenen of het overige lichaam met een zalf, waardoor zij er vermiljoenrood uitzien. Met deze zalf wordt bij feestelijke gelegenheden vooral het haar ingewreven, zoozeer zelfs, dat zij er een halven centimeter dik op ligt. Vervolgens worden de witte donsvederen van roofvogels hierin vastgekleefd. Op het gezicht en de wangen worden met een roode, welriekende verf strepen en teekeningen geschilderd. De buik en de rug worden met het sap der Tapuriba (genipa) gewasschen of besproeid; dit sap heeft de eigenschap, dat het zwart verft, en dat deze kleurstof door niets wordt afgewasschen of uitgebeten, doch elken dag aan kleur verliest en met den achtsten dag geheel is verdwenen. Jonge mannen, die er eens echt netjes willen uitzien, laten zich door hun moeders of zusters met behulp van een penseel met deze verf figuren op buik en rug teekenen. Mannen en vrouwen loopen naakt, enkel met een katoenen snoer om het lijf, waaraan een donkerblauwe doek bevestigd is, die tusschen de beenen doorgehaald is. Volkomen naaktheid ziet men niet van beide seksen bij elkander.

Terwijl de gelaatstrekken der Arowakken op die der Caraïben gelijken en de mannen van dezen stam alleen door de taal en de wijze, waarop zij den lijfband (kamis) dragen, te onderscheiden zijn, dragen de Caraïbische vrouwen, in plaats van het bevallige kralenschortje, dat de eenige bedekking der Arowakken-vrouwen is, alleen den genoemden blauwen doek, die door een katoenen of uit apenharen vervaardigden gordel om het lichaam gebonden wordt. Hun weelderige, zwarte haren zijn op het voorhoofd glad afgesneden; meestal hangen zij los, doch ook wel in staarten gebonden. De onderlip is gewoonlijk door een groote naald doorboord, die met haar spits dreigend naar buiten uitsteekt en bij ongeoorloofde vrijheden tegenover haar schoone lippen een gevaarlijk wapen kan zijn. Menige Caraïbische dame draagt in de ooren proppen of beenen, soms een centimeter dik.

* * *

Naar den godsdienst werden in 1895 in Suriname onderscheiden: 8800 Ned. Hervormden en Lutherschen, 27,000 Moravische Broeders (Hernhutters), 10,600 Roomsch-Katholieken, 1225 Joden, 2600 Mohammedanen, 9300 Hindu's, aanhangers van het Brahmaïsme.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de Moravische broeders hier met ijver hun zendingswerk hebben verricht; onder de Negers vooral hebben zij veel bekeerlingen gemaakt. Over 't geheel wordt de arbeid der Hernhutters in Suriname als zegenrijk geroemd.

De regeering in Suriname is anders geregeld dan in Nederlandsch-Indië. Terwijl in het laatste de bewoners geen invloed op den gang van het bestuur uitoefenen, is dat in Suriname wel het geval.

Het opperbestuur wordt door den Koning (Koningin) opgedragen aan den Gouverneur, die als zoodanig de uitvoerende macht bezit. Hij benoemt ambtenaren en officieren, voor zoover die benoemingen niet aan den Koning zijn voorbehouden, heeft het opperbevel over de koloniale strijdmacht en het beheer der geldmiddelen. Een Raad van

Bestuur staat hem ter zijde, waarin de Procureur-Generaal en drie andere, door den Koning benoemde leden zitting hebben, en wiens advies hij in vele zaken moet inwinnen. De Gouverneur is verantwoordelijk aan den Koning, en kan op last van dezen, alsook van de Tweede Kamer, vervolgd worden.

De wetgevende macht in de kolonie behoort aan den Gouverneur en de Koloniale Staten. Deze Staten bestaan uit vier leden, telkens voor een jaar door den Gouverneur benoemd, en uit een ander aantal, te kiezen door de ingezetenen, die in het volle genot van hun burgerlijke rechten zijn. Het aantal der gekozen leden is voor elke 200 kiezers één lid, doch niet minder dan 9. Burgerlijke en staatkundige rechten zijn voor alle bewoners der kolonie gewaarborgd.

VEEREN-VOORSCHOOT IN GUYANA.

* * *

Welke zijn de toestanden in Suriname? Het is niet gemakkelijk daarover op grond der verschillende beschrijvingen een objectief oordeel te vellen. Die de West bezoeken en beschrijven, lijden niet zelden tegen hun wil aan schromelijke eenzijdigheid, omdat, waar eigen onderzoek niet kan plaats hebben, soms te licht geloof wordt geslagen aan hetgeen anderen eenzijdig mededeelen. „De voorstelling van zaken is daarbij rozerood of zwart gekleurd, naar gelang van de onderwerpen, waar men zich bij voorkeur aan wijdt, naar gelang ook van de omstandigheden, waardoor het waarnemingsvermogen van den schrijver wordt geleid en ten slotte beheerscht," zegt de heer Wesenhagen in de Indische Gids van 1887. „Want terwijl toch, met het oog

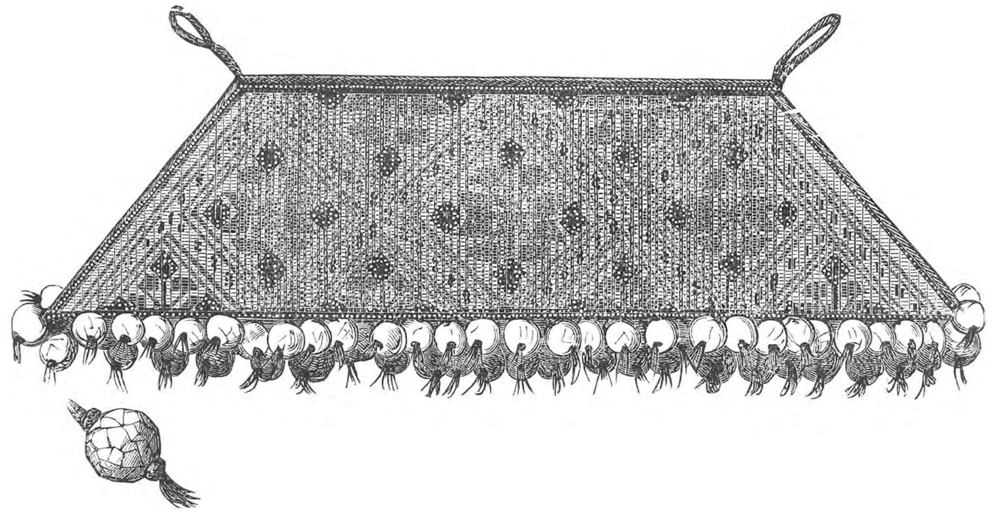

KORALEN-VOORSCHOOT IN GUYANA.

op den bodem, het klimaat en de natuur, de kolonie door den een als een Eldorado wordt afgeschilderd, geven de eigenaardige zeden en gewoonten der koloniale kleinsteedsche samenleving aan een ander slechts voedsel tot spotternij of tot het aanduiden van Suriname als een geestelijk verbanningsoord, een broeinest van laster en krakeel, een zedelijk en lichamelijk graf voor de Europeanen." En hierin zoekt genoemde kenner van Suriname een der redenen van de mindere belangstelling in dat gebied. Doch over het hoofd dier kleine maatschappij heen en ondanks haar gebreken, meent de heer Wesenhagen, zou er in dat vruchtbare land meer welvaart te brengen zijn.

Suriname is nog slechts voor een uiterst klein gedeelte in gebruik, slechts het $^{1}/_{958}$ deel is in cultuur gebracht, $^{957}/_{958}$ deel der kolonie vormen nog ongecultiveerd terrein, zegt de heer Wesenhagen. Daarvan beslaan de onbebouwde velden, deels in cultuur zijnde, deels van verlaten plantages en gronden, een oppervlakte van 241 duizend H. A., de bosschen een oppervlakte van $\pm$ $13^{1}/_{2}$ millioen H.A., en de tusschen beide gelegen savannen of zandvlakten een oppervlakte van 550 duizend H.A.

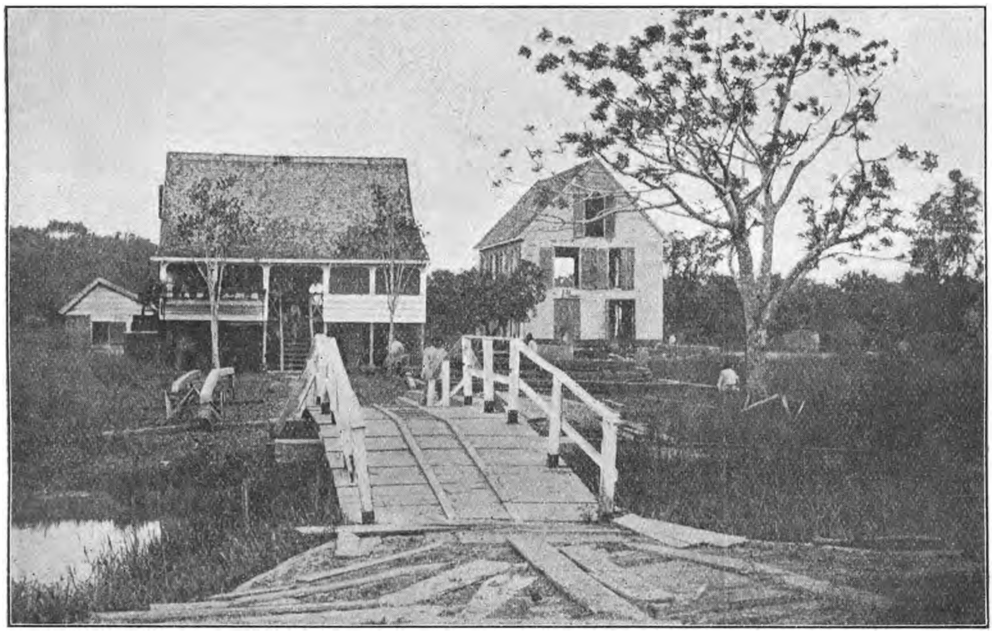

WONING EENER PLANTAGE.

Onder woeste gronden worden landerijen verstaan, die geheel onontgonnen en deels buiten cultuur gebleven, deels na aanvankelijke ontginning buiten cultuur geraakt zijn, doordien ze verlaten zijn; in één woord: alle voor 't oogenblik braak liggende gronden. Een groot deel dier gronden behoort tot 's lands domein en kan in eigendom worden uitgegeven.

Als een der eerste plichten der regeering beschouwt de heer Wesenhagen, dat er partij getrokken wordt van deze woeste gronden, voor zoover zij weer ter beschikking van het gouvernement komen. Verder ziet genoemde schrijver heil in een behoorlijke boschcultuur met behoorlijk officieel toezicht, iets, dat een rijke bron van inkomsten zou kunnen opleveren. De vette, alluviale landen en de rijke boschstreek van 13½ millioen H.A., met de prachtigste houtsoorten, kunnen beter geëxploiteerd worden dan tot nog toe het geval was.

De ondernemingsgeest beweegt zich in Suriname hoe langer hoe meer in de richting van het goud; het kapitaal gaat hierin voor. Terwijl de inlanders zich zelden als

daglooners voor plantagearbeid verbinden, trekken zij bij troepen naar de goudvelden. Gezette arbeid en ernstige onderneming zijn zaken, die ook daar uit den tijd geraken en door speculaties verdrongen worden. Door het bedriegelijk lokaas van het goud leidt de groote landbouw er een kwijnend bestaan en is de boschcultuur er nog zoo goed als onbekend.

Dat deze beschouwing juist is, blijkt uit de volgende cijfers. In 1842 waren er volgens den laatsten uitvoerigen almanak 815 plantages en gronden in cultuur, met een oppervlakte van 685,495 akkers (= 294,351 H.A.), waarvan 107 suiker-, 146 koffie-, 61 katoen-, 8 cacao-, 2 indigo- en 3 rijst-plantages; verder 44 kost-, 28 kweek-, 87 houtgronden en verder gronden met afwisselende producten. In 1897 waren er volgens het jaarverslag van 1898 in cultuur: 8 suiker-, 78 cacao-plantages, 929 gronden, waaronder voormalige plantages, waarop zoowel cacao als producten van den kleinen landbouw werden gekweekt, terwijl op 1 plantage en 193 gronden uitsluitend voedingsmiddelen werden verbouwd (m. a. w. 194 kostgronden.)

LITTERATUUR OVER SURINAME.

Joh. de Laet. Beschrijving van West-Indië 1624 (1630).

J. J. Hartsinck. Beschrijving van Guiana of de Wilde kust in Zuid-Amerika. Amsterdam, 1770.

Henry Dalton. The history of British Guiana. London, 1855.

R. F. Raders. Geschiedkundige aanteekeningen rakende proeven van Europeesche kolonisatie in Suriname. Den Haag, 1860.

J. Wolbers. Geschiedenis van Suriname. Amsterdam, 1861.

Geschiedenis der kolonie van Suriname, geheel opnieuw samengesteld door een gezelschap van geleerde Joodsche mannen aldaar. Amsterdam-Harlingen, 1791.

H. G. Schneider. Die gute Botschaft. Ein Besuch in Paramaribo. Stuttgart, 1891. Ook in het Nederlandsch, met een inleidend woord van Ds. P. v. Wijk onder den titel „Foto" een bezoek in Paramaribo. Nijmegen, 1893.

Sir Robert H. Schomburgk. A description of British Guiana, geographical and statistical, exhibiting his resources and capabilities. London, 1840.

P. M. Netscher. Geschiedenis van de koloniën Essequebo, Demerary en Berbice, van de vestiging der Nederlanders aldaar tot op onzen tijd. Den Haag, 1888.

A. Kappler. Holländisch-Guiana, Erlebnisse und Erfahrungen während eines 43 jährigen Aufenthalts in der Kolonie Suriname. Stuttgart, 1881.

A. M. Coster. De Boschnegers in de kolonie Suriname, hun leven, zeden en gewoonten. (Bijdrage tot de taal-, land- en volkenkennis van Ned.-Indië. Derde volgreeks I 1866. 's-Gravenhage).

H. F. C. ten Kate. Een en ander over Suriname. (Gids 1888 III).

K. Martin. Bericht über eine Reise nach Niederländisch West-Indien und darauf gegründete Studien. Leiden 1888.

W. Elout van Soeterwoude. Onze West. Den Haag 1884.

H. R. Wullschlägel. Iets over de Neger-Engelsche taal. (West-Indië I).

Prince Roland Bonaparte. Les habitants de Suriname. Notes recueillies à l'exposition coloniale d'Amsterdam en 1883. Paris 1884.

A. J. Riko. Ons rijk Suriname. Rotterdam, 1883.

Mej. H. Conradi. Surinaamsche vrouw. (Vragen van den Dag, 1898).

A. C. v. Wesenhagen. Het buiten cultuur zijnde deel van Suriname. (Vragen des Tijds, 1899).

„ Kolonisatie in de keerkringen. (Vragen des Tijds, 1898).

„ Het verval van de cultures in Suriname en de middelen tot haar verheffing. (Vragen des Tijds, 1897).

H. v. Breen. Europeesche kolonisatie in Suriname. (Vragen des Tijds, 1897).

Britsch-Guyana.

Over de overige gedeelten van Guyana zullen wij kort zijn. In Britsch-Guyana of Demerara kan men evenals in Suriname onderscheiden het door de Europeanen

bewoonde kustgebied en het binnenland, dat door vrij rondtrekkende Indianen bewoond wordt. De bevolking van Britsch-Guyana werd in 1896 op 285,300 geschat. De census van 1891 gaf een bevolking van 278,300, van welke er 2533 in Europa geboren waren, 99,600 Afrikanen, 105,460 uit Britsch-Indië, hoofdzakelijk koelies, en 3700 Chineezen. Zij woont meest aan de kust, in het mondingsgebied en aan den benedenloop der Essequebo, Demarara en Berbice. Het binnenland, dicht met bosschen overdekt, is schaars bewoond.

Hoe groot het aantal Indianen in dit gebied is, valt niet met zekerheid te zeggen; het officieele aantal van 7656, door Engeland genoemd, is zeker te klein. Toen in 1838 de slavernij wettig werd opgeheven en opeens 82,000 Negers vrij verklaard werden, gingen de reeds goed ontwikkelde plantages achteruit, daar de vrijgelatenen niet veel lust hadden in vrijwilligen arbeid. Door de invoering van koelies uit Britsch-Indië en van Kru-Negers uit Liberia trachtte men daarin te voorzien; hierdoor is het aantal dezer lieden in de kolonie zoo aanzienlijk. Evenwel zijn die immigranten niet blijvend; in 1896—97 kwamen 2380 Indische koelies in Britsch-Guyana aan en 2059 keerden weer terug.

Deze kolonie werd aanvankelijk door de Nederlanders aangelegd. In 1781 werd zij door de Engelschen genomen, in 1782 door de Franschen, in 1783 teruggegeven aan de Nederlanders, doch in 1796 kwam zij voor goed aan Engeland, dat in 1831 de drie voormalige Nederlandsche koloniën Essequebo, Demerara en Berbice tot Britsch-Guyana vereenigde. Het land wordt geregeerd door een Gouverneur, door de Britsche kroon benoemd, wien een raad van 15 leden (Court of Policy) waarvan 7 officieel aangewezen en 8 gekozen, met een uit 6 leden bestaand college van financieele vertegenwoordigers, gekozen door ingeschreven kiezers, ter zijde staat. Deze beide lichamen vormen vereenigd een Parlement (Combined Court) met wetgevende macht; de besluiten van dit lichaam vereischen echter de koninklijke sanctie.

VERDERE LITTERATUUR.

British Guiana and its resources. London 1896.

H. V. P. Bronkhurst. Descriptive and historical Geography of British Guiana. Demerara 1890.

J. Rodway. History of British Guiana. Georgetown, 1893.

„ Handbook of British Guiana. Georgetown, 1893.

Fransch-Guyana (Cayenne).

In Fransch-Guyana hadden de Franschen zich reeds in 1626 gevestigd. De Nederlanders veroverden dit land, doch een Fransche vloot herwon het gebied in 1676. Van 1808—1817 werd het door de Portugeezen bezet, doch sedert werd het, volgens besluit van het Weener Congres, teruggegeven aan Frankrijk. Het aantal gezeten bewoners van Cayenne wordt op 12,300 geschat en daaronder niet meer dan ± 1000 Blanken. In 1852 ving Frankrijk aan, deze kolonie tot een verbanningsoord te maken voor veroordeelden; aanvankelijk geschiedde dit nabij de hoofdstad, thans naar een veel gezonder streek aan den rechteroever van de Beneden-Maroni. Hun aantal bedraagt ± 4500.

LITTERATUUR.

H. A. Coudreau. Dix ans de Guyane. Paris, 1892.

„ Chez nos Indiens; Quatre ans dans la Guyane française. Paris, 1893.

HOOFDSTUK XXXI.

DE REPUBLIEK BRAZILIË.

De gezamenlijke staten der Republiek Brazilië nemen het grootste gedeelte van Zuid-Amerika in; zij beslaan ongeveer $^3/_7$ van de totale oppervlakte van dit continent, d. i. 8,361,350 $K.M^2$. Van deze oppervlakte kan men zich een voorstelling maken, als men weet, dat Europa een oppervlakte bezit van 986,600 $K.M^2$., Australië met Oceanië van 8,959,000 $K.M^2$. Het is de oppervlakte van een geheel werelddeel, dat zich voor het grootste gedeelte in een tropisch klimaat uitbreidt, met een meestal vruchtbaren bodem, rijk aan afwisseling van natuurvormen. En toch is dit land slechts schaars bevolkt: volgens de berekening van 1890 bedroeg het aantal inwoners 14,3 millioen, d. i. gemiddeld 1,7 per $K.M^2$.

Het is het volgende jaar (1900) vier eeuwen geleden, dat Brazilië ontdekt werd. Den 9en Maart 1500 verliet een naar Indië bestemde vloot onder bevel van Pedro Alvares Cabral de haven van Lissabon. Toen deze vloot op de hoogte van Guinea zich zoo ver mogelijk van de Afrikaansche kust verwijderde, om de drukkende hitte te ontgaan en den Aequatoriaalstroom te kunnen bereiken, kwam zij in de zeestrooming, welke als Braziliaansche stroom bekend is, en deze voerde haar naar de Zuid-Amerikaansche kust, waar de bemanning den 22en April een hoogen berg voor zich zag, dien men (het was Paschen) „Paaschberg" noemde, terwijl men het land den naam „Vera Cruz" „land van het ware kruis" gaf. Den 25en April ging Cabral in een andere baai voor anker, die later den naam „Santa Cruz" verkreeg, waar hij op een hoogte een houten kruis plantte met het wapen van den koning van Portugal, als teeken van inbezitneming.

De bul van Paus Alexander VI (4 Mei 1493) had de verdeeling der onbekende wereld tusschen Portugal en Spanje aldus vastgesteld dat de aarde door een meridiaan 100 mijlen (± 750 K. M.) ten westen van Kaap Verd in twee deelen zou gescheiden worden, terwijl ten westen van die lijn de nieuw ontdekte landen aan Spanje, ten oosten aan Portugal zouden behooren. Doch het volgende jaar werd door een verdrag van beide mogendheden die scheidingslijn 370 mijlen (2775 K. M.) verder naar het westen verlegd, d. i. ± 31° ten noorden van Ferro. Volgens deze lijn zou het binnenland van Brazilië aan Spanje, de oostelijke kust aan Portugal behooren. Evenwel had deze scheidingslinie op den duur geen praktische beteekenis.

De Portugeezen vingen de kolonisatie op de oostkust van Brazilië aan in 1532, die langzaam voortging. De eerste gouverneur, Thomas de Souza, landde in 1549 met 6 schepen en 1000 zielen bij Bahia, waar San Salvador (Bahia) de zetel werd. Fraaie gebouwen werden hier opgericht en in 1550 was die plaats reeds door suikerplantages omringd, tot welker bearbeiding Negerslaven uit Afrika werden aangevoerd. In 1553 werd voor Brazilië een bisschop benoemd en tevens een nieuwe gouverneur, Huarte da Costa, met wien een zending Jezuieten derwaarts vertrok onder leiding van Nabrega, die er een hoogeschool stichtte.

De nieuwe koloniën ontwikkelden zich niet onvoorspoedig. Doch toen in 1580 Portugal met Spanje vereenigd werd en dus de koloniën onder Spanje kwamen, werden de Braziliaansche koloniën geplunderd. De Engelschen kwamen in 1586 te Bahia, vernielden in 1591 St. Vincent en vestigden zich te Olinda. De Franschen hielden van 1612—1618 Marajo bezet en de Nederlanders veroverden in 1624 de stad Bahia. Wel werden dezen door Portugeezen en Spanjaarden weer verdreven, doch

zij keerden in 1630 terug, veroverden Olinda en breidden hun heerschappij verder uit over de helft van Brazilië. Hier was Johan Maurits van Nassau stadhouder, die een groot gedeelte van zijn vermogen en van de inkomsten des lands besteedde tot het versterken der riviermonden, verbetering der communicatiemiddelen en verfraaiing der steden, terwijl hij door de Nederlandsche politiek der verdraagzaamheid het vertrouwen der Portugeezen trachtte te winnen. Hij werd echter in 1640 terug geroepen, en reeds in 1645 ging bij een opstand Brazilië voor Nederland verloren, terwijl het in 1661 voor goed aan Portugal werd afgestaan.

Sedert dien tijd bleef Brazilië een Portugeesche bezitting, en toen in 1808 het Portugeesche bewind vluchten moest voor Napoleon I, zocht het een toevluchtsoord in deze kolonie. De regeering van Lissabon werd naar Rio Janeiro overgebracht. Toen de koning van Portugal Jakob VI in 1821 naar Europa terugkeerde, liet hij zijn zoon Pedro als regent in Brazilië achter, die in 1822 tot keizer werd uitgeroepen, terwijl het land onafhankelijk verklaard werd, welke onafhankelijkheid Portugal in 1825 erkende. Het keizerrijk bleef bestaan tot 1889, toen bij een revolutie de keizer-

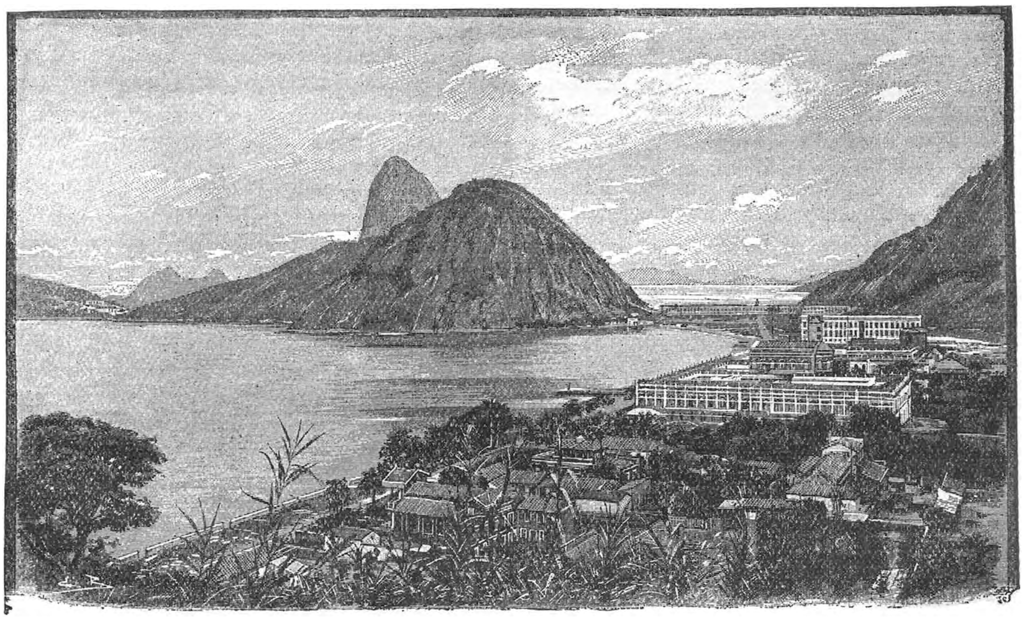

DE BAAI VAN RIO JANEIRO.

lijke familie uit Brazilië werd verdreven en het land een Republiek werd, onder den naam „Estados Unidos do Brazil", Vereenigde Staten van Brazilië.

* * *

Het bovenstaande slechts tot herinnering aan de belangrijkste historische feiten. Hoe was gedurende dit tijdsverloop van vier eeuwen de vestiging der beschaafde bevolking in dit uitgebreide land? Ontegenzeggelijk had er toenemende ontwikkeling der kolonie plaats, doch daarnaast moet opgemerkt worden, dat die bloei aanzienlijker had kunnen zijn, als van den aanvang af de aanwezige werkkrachten in rechte verhouding tot de natuurlijke rijkdommen hadden gestaan. De kolonisatie werd lang belemmerd, doordien het verkeer van Zuid-Amerika met Europa niet geregeld plaats had en de overtocht veel kostte. Daarenboven trachtte Portugal uit verkeerd begrepen eigenbelang het land zooveel mogelijk voor vreemde immigranten gesloten te houden, hoewel het moederland geen voldoende bevolking aan dit uitgebreide gebied kon leveren.

Men trachtte vervolgens de toestanden te verbeteren door den invoer van Negerslaven of door de Indianen tot lijfeigenschap te dwingen, teneinde aldus werkkrachten te verkrijgen. Evenwel bleek, dat hierdoor alleen de groote grondbezitters gebaat werden, doch de bevolking van het land weinig of niet.

Later liet de Portugeesche regeering meer vrijheid aan de kolonisatie van Brazilië. Eerst met het einde van de jaren 30—40 van de vorige eeuw nam het aantal Europeesche immigranten in Brazilië toe. Het waren landlieden van de Azoren, die, tengevolge van een bij hen uitgebroken hongersnood op uitnoodiging van koning Johan V van Portugal naar zuidelijk Brazilië, Rio Grande do Sul en Santa Catharina verhuisden. Zij legden in 1737 den grond van de tegenwoordige stad Rio Grande en grondvestten in 1742 dieper in het land Porto Alegre. Deze kolonisten waren vlijtige lieden, die werkelijk den bodem tot rijke cultuur brachten, doch Portugal deed, helaas! geen moeite, om deze wijze van bevolking in andere gedeelten voort te zetten. Daarenboven werden handelsbeperkingen ingevoerd, die de vrije ontwikkeling der kolonisatie tegenhielden. Toch nam de bevolking van Europeanen toe, toen er berichten verspreid werden omtrent den goudrijkdom; evenwel waren dit meer gelukzoekers dan blijvende kolonisten.

Eerst na de vestiging van het Portugeesche hof in Brazilië in 1808 volgde men er nieuwe en betere banen in het stelsel van kolonisatie. Vreemdelingen uit onderscheidene landen werden aangemoedigd, zich in Brazilië te vestigen: Spanjaarden, Italianen, Duitschers, Duitsche Russen, Zwitsers, enz., vestigden zich in verschillende koloniën, die wel niet altijd even goed gekozen waren, maar waarvan vele toch tot bloei kwamen.

De opheffing der slavernij was van groote beteekenis voor Brazilië. In 1852 werd de invoer van Negerslaven verboden, in 1872 werden alle na dit jaar geboren slavenkinderen vrij verklaard en in 1888 (13 Mei) werd bij de wet vastgesteld, dat alle slaven zonder schadevergoeding zouden worden vrijgelaten. Hierdoor werden belangrijke werkkrachten aan Brazilië onttrokken en de behoefte aan arbeidskrachten deed zich meer en meer gevoelen. Daarom deden de regeering en vereenigingen van tijd tot tijd pogingen, om de emigratie uit verschillende landen naar Brazilië te leiden. Een immigratie in massa, zooals die in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika plaats had, kon hier echter niet tot stand gebracht worden, ook al werden schoone beloften gedaan en de grond goedkoop gegeven. Zoo wordt tegenwoordig door de regeering 1 Hectare bouwland voor *f* 0,48 verstrekt. Premiën worden uitgeloofd voor de tien eerste ondernemingen, die er in slagen, op zijn minst 100 familiën te vestigen, alsmede voor grondbezitters, die op hun gronden 50 familiën weten te plaatsen. Ook wordt een rentegarantie van 6 pCt. jaarlijks op een kapitaal van op zijn hoogst 10 mill. Milreis aan die bank of vennootschap verzekerd, welke zich verplicht, gronden tegen den door de regeering vastgestelden prijs in Europa te verkoopen. Een menigte van verdragen van allerlei aard zijn gesloten, om de immigratie te bevorderen; aanzienlijke schatten zijn hiervoor uitgegeven, zonder dat nog de rechte resultaten verkregen zijn. Deze geschiedenis leerde, dat de immigratie zich niet laat dwingen.

Een eigenaardig stelsel, om de immigratie te bevorderen, is het „parcerie-stelsel", waardoor tusschen de Braziliaansche arbeidgevers en de vreemde arbeiders of landverhuizers een verhouding van wederzijdsch belang is ontstaan. De planter, die vreemde arbeiders in zijn dienst neemt, begint met de kosten van hun overtocht, zoowel als hun eerste inrichting op zijn goederen te betalen. Daarna wordt hun een kleine woning met een stuk grond afgestaan, waarvoor een matige huurprijs in rekening wordt gebracht; het eerste wordt als voorschot beschouwd. Verder worden hun zooveel koffieboomen te onderhouden en te plukken gegeven, als zij onderhouden kunnen. Wanneer de immigrant eindelijk ook medegewerkt heeft aan de reiniging der boomen, verkrijgt hij recht op de helft der netto opbrengst daarvan. Werkzame en oppassende werklieden kunnen onder deze voorwaarden bijna zeker zijn van een goede uitkomst, te meer, daar zij met de vruchten van hun grond en het vele gevogelte, dat Brazilië oplevert, al spoedig in hun onderhoud kunnen voorzien. Dit stelsel is het eerst in den Staat San Paulo ingevoerd. Goed uitgevoerd moet dit stelsel zegenrijke gevolgen hebben.

Van 1871 tot 1892 immigreerden in Brazilië totaal bijna 861,000 personen; in 1892 86,513, in 1896 157,948. Van de immigranten in 1886 waren 96,324 Italianen,

24,154 Portugeezen, 1070 Duitschers en 11,366 uit Oostenrijk-Hongarijë. Niet allen, die als immigreerende worden opgegeven, blijven echter in Brazilië: een groot aantal keert naar Europa terug.

De immigratie voorziet daardoor niet in de noodige arbeidskrachten voor dit land. Daarom heeft men er pogingen aangewend, om Chineesche koelies in Brazilië in te voeren, die voor vijf jaren bij verdrag worden gehuurd. De Chineesche arbeiders verbinden zich daarbij tot een arbeidsdag van 10 uren, terwijl hun voedsel is omschreven in het verdrag.

Het meest tot bloei gekomen zijn de Duitsche koloniën in Brazilië.

* * *

Door de immigratie uit verschillende landen is de bevolking van Brazilië zeer gemengd van afkomst. Volgens den census van 1872 vond men in Brazilië 3,7 mill. Blanken, 3,8 mill. Mestiezen, 1,9 mill. Negers en 387,000 Indianen. Hoe de verhouding op dit oogenblik is, kunnen wij niet zeggen; latere cijfers staan ons niet ten dienste.

De oorspronkelijke bevolking van Brazilië werd gevormd, evenals in geheel Amerika, door Indianen-stammen. De Indianen waren niet geneigd, de nieuw aangekomen Europeanen in zich op te nemen; evenmin losten zij zich op in het Romaansche ras. Zoo ontstonden in Brazilië, evenals elders in Amerika, twee rassen naast elkander, die elkander bestreden, en waarbij het zwakste onderging of hier vel verdrongen werd naar het binnenland.

Bij de ontdekking van Brazilië werden daar meer dan 160 Indianenstammen gevonden, die over het land verstrooid leefden. De aankomst van de Blanken, die „vuurwater" of sterke dranken medevoerden, ziekten overbrachten en de inboorlingen bevochten, deed de Indianen wijken naar de binnenlanden, verslappen en achteruitgaan in aantal. De pogingen, om de wilde Indianen tot geregelden arbeid te brengen, mislukten, en daardoor werd de betrekking tusschen Blanke en Indiaan herhaaldelijk een vijandelijke. Er was geen gemeenschappelijk belang, dat hen samenbracht of met elkander in vreedzame aanraking deed komen. Het wilde natuurkind zocht de eenzame bosschen en llano's en zag met wantrouwende blikken het voortdringen van den Blanken vreemdeling.

Het gemis van werkkrachten onder de inboorlingen en de aanvoer van Negerslaven uit Afrika, om op de plantages te arbeiden, bracht een nieuw volkselement in Brazilië, dat meer met de Blanken in betrekking kwam en zelfs een zekere vermenging onderging.

Zoo hadden zich drie volkselementen in Brazilië gevestigd: *Indianen*, *Blanken*, meest Portugeezen, en *Negers*. Als Blanken kwamen in deze eeuw vele Italianen, Duitschers, en andere Europeanen; als Mongolen een aantal *Chineezen*. Verder droegen de onder koning Johan V in 1718 naar Bahia verbannen en van daar over geheel Brazilië verbreide *Zigeuners* bij tot de vermenging van rassen.

Uit deze verschillende elementen zijn in den loop der tijden talrijke verbindingen ontstaan, die in uiterlijk, gelaatskleur, physieke en geestelijke eigenschappen en karakter niet zelden contrasteerende eigenaardigheden vertoonen, welke alleen uit die vermenging zijn te verklaren. Men beweert, dat 9/10 der Brazilianen van gemengd ras zijn; volgens anderen is de verhouding als van 4 tot 1.

Slechts weinige Brazilianen, en dan bovenal in het binnenland, kunnen roemen op een onvermengde afkomst. Daar de vrouwelijke immigranten van Brazilië langen tijd zeer in de minderheid waren, is dit ook verklaarbaar en verschoonbaar.

Van de Europeanen, die ook tegenwoordig nog gaarne naar Brazilië gaan, om als flinke handelaren binnen weinige jaren een vermogen te verzamelen, onderscheiden zich de nationale Brazilianen bovenal door hun eenigszins geler of bruiner gelaatskleur, kleiner lichaamsgestalte, en meer bevallige en vlugge bewegingen. De nationale Brazilianen kenmerken zich wel door een zekere zinnelijkheid, evenals de meeste zuidelijke volken, maar vertoonen daarbij ook lofwaardige eigenschappen. Hun onderdanigheid en liefde voor de ouders zijn buitengewoon sterk; zij zijn gastvrij als weinig volken, en bij enkelen vertoont zich ook een zekere wetenschappelijke zin.

Met dezen nationalen Braziliaan mag de Portugees niet verward worden; zelfs

OP WEG NAAR DEN BOTANISCHEN TUIN IN RIO DE JANEIRO

bestaat er een zekere tegenstrijdigheid tusschen beiden. De Portugees is zwaar gebouwd en traag in beweging; vandaar, dat hij niet zelden „loodvoet" wordt genoemd. Men meent, dat de nationale bewoners der zuidelijke Staten meer tot de Europeanen naderen, werkzamer en met grooter energie bezield zijn, en niet zooveel sporen van het Indiaansche bloed vertoonen.

De Brazilianen, die de hoog-plateaux bewonen, de zoogenaamde *Sertanejo's*, maken ook een groot verschil met de bewoners der woudstreken, de z. g. „Matuto's". De meeste stamouders der tegenwoordige Brazilianen zijn afkomstig van Madeira en van de Azorische eilanden.

Onder de Braziliaansche vrouwen vindt men wel schoonheden, maar deze zijn niet talrijk. Sprekende, schitterende oogen echter treft men bij de meesten aan. Blonde haren komen hoogst zeldzaam voor en wekken dan groote bewondering.

De Blanke vreemdelingen bestaan, behalve uit Portugeezen, meest uit Italianen, Franschen, Spanjaarden, Engelschen, talrijke Noord-Amerikanen en vele Duitschers. Voor de groote menigte vermengingen tusschen Europeanen, Negers en Indianen, evenals van de uit het tweede en latere geslacht ontstane vermengingen van bloed, heeft men in Brazilië een groot aantal namen, die evenwel zelfs voor den kenner moeielijk en niet altijd juist zijn toe te passen. Men meent, dat de huidkleur onder de vingernagels een goed kenteeken ter onderscheiding is.

Uit de vermenging van Blanken en Negers worden *Mulatten* of *Pardo's* geboren; uit de vermenging van Indianen met een niet-Amerikaansch ras *Mestiezen* of *China's*. Den in het land geboren Neger noemt men hier *Creool*; de in het land geborene, van Portugeesche afkomst, heet *Brazileiro*, *Luso-Brazilian*, of *Filho da Terra*, ter onderscheiding van de Europeesche Portugeezen. Vele der namen, welke men aldus toepast, zijn provincialismen. Aan enkele der namen, welke die volksvermengingen gegeven zijn, hecht men een verachtelijke beteekenis, zooals de *Cabra's*, waarmede men de nakomelingen van Negers en Mulatten aan den Amazonenstroom aanduidt. Deze laatstgenoemde vermengingen worden ook *cariboca's*, *confuso's* en als zij zeer donker zijn, *tapinhuna's* genoemd. De vermengingen van Blanken en Indianen heeten *mameluco's*, oorspronkelijk een scheldnaam, door de Jezuieten gegeven.

Uit de vermenging van Europeanen en Indianen komt over 't geheel geen onschoon menschenslag voort; door vermenging met andere rassen is dit echter dikwijls veel vervormd. Het begrip van zuiver bloed wordt in Brazilië niet zeer streng opgevat; over 't geheel heeft men er geen sterken afkeer van gekleurde menschen, en iemand, die niet al te zeer op een Neger of een Indiaan gelijkt, wordt allicht als een Blanke beschouwd. Nakomelingen van Duitschers, die in Brazilië geboren zijn, dragen in Rio Grande do Sul den naam van Havana-kinderen. Zoo heeft men talrijke locale namen.

Het aantal Negers in Brazilië is zeer aanzienlijk. Toen de staatsman Rio Branco het wetsontwerp tot vrijlating der slaven in 1871 indiende, werd het aantal slaven in Brazilië op 1,6 millioen gerekend; in 1880 werd het op 1,4 millioen geschat. In 1886 werden er nog 600,000 slaven gevonden, die den 13en Mei 1888 op aandrang der kroonprinses werden vrijgelaten.

In plaats van de vroegere slaven gebruiken de meeste planters thans Italiaansche en Portugeesche immigranten als arbeiders, volgens het beschreven halfpart-stelsel.

Het aantal Indianen in Brazilië is moeielijk na te gaan. Men onderscheidt de Indianen in Brazilië als „Indios bravos" en „Indios mansos" of „da costa". Met de eersten bedoelt men de Indianen, die in kleine horden nog wild ronddolen in de bosschen; met de laatsten de Indianen, die zich in de militaire koloniën en in Aldeamentos nabij de beschaafde bewoners vestigen en met de Braziliaansche bevolking in vreedzaam verkeer leven. Het aantal wilde Indianen wordt op 600,000 geschat, het aantal „Indianos mansos" werd in 1872 op bijna 11,000 gerekend. De laatsten hebben door het verkeer met de Brazilianen hun oorspronkelijk karakter reeds grootendeels verloren; zij zijn als soldaten, schippers, arbeiders, enz. werkzaam. Het verminderen van het aantal Indianen in de binnenlanden schijnt ook in Zuid-Amerika een niet te ontkennen feit te zijn.

* * *

Wij treden iets nader in bijzonderheden, waar het den Staat Rio Grande do Sul betreft, waar de Duitsche kolonisatie zulke goede resultaten gehad heeft, en volgen daarbij Gustav Koeningswald.

Rio Grande do Sul is de zuidelijkste Staat van de groote uit 20 Staten gevormde Republiek Brazilië. De naam is te danken aan de dwaling van den ontdekker, die de breede uitmonding der Lagôa dos Patos in den Atlantischen Oceaan voor de monding van een groote rivier hield en deze Rio Grande, d. i. „Groote rivier" noemde, met de toevoeging *do Sul*, d. i. van het zuiden, ter onderscheiding van een rivier van denzelfden naam in noordelijk Brazilië. Deze beide namen gingen later over op de landstreken, welke tegenwoordig de Staten *Rio Grande do Sul* en *Rio Grande do Norte* vormen.

Naar de gesteldheid des bodems kan de Staat Rio Grande do Sul in vier natuurlijk begrensde landstreken verdeeld worden, en wel in:

1. Een kustgewest met veel meren in het oosten.
2. Een hoogland in het noorden en noordwesten.
3. Een bergland, dat het hoogland naar het zuiden omringt.
4. Een hoogland in het zuiden en zuidwesten.

Een rechte kustlijn, zonder inhammen, begrenst het land, en de zandbanken aan de kust belemmeren de scheepvaart zeer, zoodat alleen door de Barra de Rio Grande niet diepgaande schepen de Lagôa dos Patos kunnen binnenloopen.

Langs de kust bestaat de bodem uit los, bewegelijk zand, door de winden rusteloos heen en weer gedreven en een rij van strandmeren of lagunen omgevend. De karige plantengroei, die zich dwergachtig ontwikkelt, geeft aan de kuststreek den eentonigen indruk eener troostelooze woestijn.

Doch een geheel anderen indruk maakt het hoogland, een deel van het groote plateau, dat zich door zuidelijk en centraal Brazilië uitstrekt. Groote oerwouden wisselen hier af met weelderige grasvlakten van groote uitgestrektheid, die weer door woudeilanden worden afgebroken, terwijl Italiaansche kolonisten ook schoone landerijen in cultuur gebracht hebben, waar graan- en wijnbouw wordt gedreven. Op deze Campos is de veeteelt echter steeds de hoofdzaak.

Het bergland Serra do Mar en zijn uitloopers is meest door Duitschers gekoloniseerd, tot op een hoogte van 600 meter. Men vindt hier de Duitsche nederzettingen Tres Forquilhas, Mundo Novo, St. Leopoldo, Nova Petropolis, Seledade en Estrella, en in de hoogere gewesten de meest door Italianen gevestigde koloniën: Conde d'Eu, Da Izabel, Caxias, Antonio Prado en Alfredo Chaves. Het land is vruchtbaar en goed besproeid.

Het zuiden van den Staat is laagland, of, zooals de Brazilianen het noemen: *Campanha*, hetwelk zich door geheel Uruguay en een groot gedeelte van Argentinië (als Pampas) voortzet. Deze Campanha heeft door de boomloosheid een steppenkarakter; een uitgebreid graskleed overdekt het geheel en wordt enkel afgebroken door de rivieren, die zich dikwijls door diep ingesneden beddingen, zoogenaamde „Sangas", kenmerken en welker oevers door smalle woudstrooken (Pantoes) omzoomd zijn.

Hoewel de regeering van Rio Grande sedert 15 Jan. 1890 een afdeeling van de statistiek heeft ingesteld (Directoria de Estatistica), is het nog niet mogelijk geweest, een nauwkeurige volkstelling te houden. Zoo moet de bevolking nog ten deele geschat worden. Op dit oogenblik zal die ongeveer 1,2 mill. bedragen, d. i. ongeveer 5 op een $K.M^2$. De volksdichtheid verschilt natuurlijk veel in de onderscheidene gedeelten des lands. In aansluiting bij de steden zijn de kolonie-gewesten veel dichter bewoond dan de Campanha en het hoogland.

Hoewel het klimaat zeer gezond is, laat toch de gezondheidstoestand in vele streken te wenschen over. Het slechte en ongefiltreerde water en onvoldoende voeding zijn hiervan niet zelden de oorzaak. Vooral de sterfte van kinderen beneden de drie jaren is aanzienlijk: dikwijls meer dan 60 pCt. Verder eischen vooral de pokken, typheuse koortsen, diphtheritis en tuberculose hun slachtoffers. In de Campanha, waar vleesch het hoofdvoedsel is, komen veel maagziekten voor.

Verreweg het grootste gedeelte der bevolking wijdt zich aan de veeteelt en den landbouw; de Brazilianen drijven meest veeteelt, de immigranten meer landbouw. De industrie volgt eerst in de tweede plaats en heeft haar middelpunten in Porto Alegre en Pelotas.

Wat de afkomst betreft, is de bevolking uiterst gemengd. Van de oorspronkelijke bevolking des lands, de Indianen, is op dit oogenblik nog slechts een klein gedeelte overgebleven. Voor zoover zij niet door vermenging in de bevolking opgingen, zijn zij verdreven of uitgeroeid. De laatste overblijfselen der rondzwervende Indianen zijn door de regeering in eenige dorpen (Aldeamento's) gevestigd, waar men hen door onderwijs en ondersteuning vatbaar wil maken voor beschaving. Deze Aldeamento's vindt men in het uiterste noorden van den Staat. Het meest bekend is de Aldeamento *Nonohay*, niet ver van het dorp van denzelfden naam, bewoond door de Coroados.

De tegenwoordige hoofdbevolking evenwel is van Kaukasische afkomst. In de eerste plaats moeten hier genoemd worden de nakomelingen van Portugeesche volkplanters, de *Luso-Brazilianen.*

Bij de stichting der eerste volkplantingen van Brazilië heeft men aan het zuiden weinig aandacht gewijd. Eerst nadat de Spaansche Jezuïeten zich in de 17e eeuw in het westen van Rio Grande gevestigd, en daar een jezuïetische Indianen-republiek opgericht en de Indianen aan hun doel dienstbaar gemaakt hadden, werden de Portugeezen op dit land opmerkzaam gemaakt. In 1715 werden hier de eerste Portugeesche nederzettingen gevestigd, die spoedig tot bloei kwamen. Toen de Jezuïeten door Pombal uit Portugal en zijn koloniën verdreven waren (1759), nam hier het aantal Portugeesche immigranten toe, die zich over de Campanha verspreidden en zich hoofdzakelijk aan de veeteelt wijdden. Terwijl zij zich met de inboorlingen vermengden, ontstond onder de landbewoners het koene ruitervolk der *Gauchos* (spr.: ga-oet-sjo's), die, innig met hun paard verbonden, steeds de groote grasvlakten bewonen en het woud vermijden. Hun grootste eerzucht bestaat in snelloopende paarden en fraaie zadels, dikwijls met zilver beslagen, terwijl hun eischen op het punt van vermogen, kleeding en voedsel zeer bescheiden zijn.

De Luso-Brazilianen zijn voorkomend, hoffelijk en gastvrij. Zij zijn zeer gevoelig voor de hun bewezen diensten, maar vergeten een aangedane beleediging niet licht, zoodat die dikwijls met bloed gewroken wordt. Vol patriottischen zin, spreken en politiseeren zij veel, hoewel hun phrasen dikwijls diepe beteekenis missen. De Braziliaan heeft een eenvoudige levenswijze, is matig en zelden dronken, doch des te meer aan het spel overgegeven. Zijn plichtbesef is niet sterk ontwikkeld; hij is nalatig in het volbrengen van het beloofde; met groote voorliefde bedient hij zich van de stopwoorden: „paciencia", (geduld), en „amanha" (morgen), waaraan ieder, die met Brazilianen verkeert, gewennen moet. De vrouwen zijn bevallig, vol gratie; zij zijn huiselijk, zedig en liefdevolle moeders. Ook kenmerken zij zich door milddadigheid.

Ook nationale Portugeezen, die uit Portugal naar hier geïmmigreerd zijn, vindt men er velen. Gewoonlijk zijn het „vendisten" (kleine kooplieden) of handwerkslieden, die doorgaans, als zij gedurende eenige jaren onder veel ontberingen gespaard hebben, naar hun vaderland terugkeeren. Spanjaarden en nakomelingen van dezen uit Argentinië en Uruguay vindt men veel in het zuiden; een groot deel van den handel en der landbezittingen is in hun handen.

Een belangrijk element vormen de Duitsche kolonisten en hun nakomelingen, de „Teuto-Brazilianen", wier aantal men op ± 150,000 schat. De eerste Duitsche kolonisten werden onder Pedro I in 1825 op staatsgronden aan de Rio dos Sinos (later S. Leopoldo) gevestigd. Na veel moeite, wederwaardigheden en strijd met de inboorlingen konden zij zich staande houden. Na de revolutie-beweging in 1848, toen vele Duitschers wegens politieke onrust hun vaderland verlieten, had, behalve naar Noord-Amerika, ook naar hier vernieuwde emigratie plaats. De toenmalige provincie Rio Grande schonk elk, die zich vestigde, 150,000 brassen lands (± 363 H.A.) kosteloos, een bedrag, dat later verminderd werd. Zoo ontstonden spoedig de koloniën Santa Angelo (1857), Nova Petropolis (1858) en Nova Alverne (1880).

De Duitsche landverhuizing naar Rio Grande hield bijna geheel op in 1859, toen zij door de wet in Duitschland werd verboden, welke bepaling in 1896 is opgeheven. Wel had zij nog in 't geheim over Antwerpen plaats, doch op kleine schaal, en toen de regeering de immigratie in 1872 weer op verschillende wijzen bevorderde, moesten de meesten uit Italië getrokken worden.

De Duitsche koloniën liggen meest aan de woudrijke zuidelijke hellingen van het

„Serra do Mar." De koloniën vormen een groote, samenhangende landcomplex. Bij den aanleg dient meest een rechte lijn als basis, van waaruit men meet. De kleine, wit geverfde huisjes der kolonisten liggen gewoonlijk in de nabijheid van den weg, en hebben tusschen het donkergroen van appelsina's en palmen een vriendelijk aanzien. Meestal worden lieden van gelijken godsdienst bij elkander geplaatst; de kleine school dient dan tevens voor kerk en de geestelijke is tevens onderwijzer.

Deze koloniën vormen een staat in den staat. De Duitsche zeden heeft men er bewaard en de Duitsche taal wordt er gesproken. Portugeesch hoort men er weinig, en zelfs hier geborenen verstaan het moeielijk. De familiën zijn meestal rijk aan kinderen, en daardoor breidde zich het Duitsche element snel uit. Doch hoewel deze kolonisten in materieel opzicht vooruitgaan, wordt er aan hun geestelijke ontwikkeling niet veel zorg besteed, zoodat zij in dit opzicht achteruitgaan. Een gemeenschappelijke band voor het Duitsche element is de Duitsche pers, die haar hoofdzetel heeft in Porto Alegre. De kolonisten drijven hoofdzakelijk landbouw: mandioca, maïs, rijst, boonen, erwten, aardappelen, suikerriet, plaatselijk ook tabak en granen, worden verbouwd. De veeteelt drijven de Duitschers alleen op kleine schaal, met uitzondering van de varkensteelt. In de steden wijden zij zich aan den handel; de groothandel is meest in hun handen.

Naast de Duitschers hebben de Italianen veel gedaan voor de ontwikkeling van den landbouw in Rio Grande. Zij hebben hier onderscheidene bloeiende koloniën gesticht. Het aantal Italianen zal ± 100,000 bedragen. Europeanen van andere nationaliteit zijn hier niet veel. Negers evenwel vindt men er nog, die als slaven naar Brazilië gevoerd zijn. In 1888 is de slavernij opgeheven, maar toch hebben nog weinig Negers een maatschappelijken rang weten te verwerven.

De landstaal is het Portugeesch. De immigranten van Romaansch bloed leeren deze taal spoedig; de Duitschers houden echter hun taal, zooals wij reeds zeiden. In het zuiden op de Campanha wordt ook wel Spaansch gesproken en vindt men vele Spaansche woorden in de taal. Als taal der inboorlingen moet de *Guarani-* of *Tupi-taal* beschouwd worden, die door de Spaansche Jezuïeten tot schrijftaal (lingua geral) in hun zendingskolonies werd verheven. Men hoort deze echter zoo goed als niet meer enkele geographische namen herinneren er nog aan.

De godsdienst is meestal de Katholieke, bij de Duitschers ook de Protestantsche. Joden vindt men er niet velen. Onder de Negers treft men nog vele Heidensche gebruiken aan, die aan hun voorvaderen in Afrika herinneren.

* * *

Het is uiterst moeielijk de bevolking van Brazilië, die uit zoovele elementen is samengesteld, in het algemeen te karakteriseeren. Wat wij hierover zeggen, is hoofdzakelijk volgens Canstatt, aan wien wij ook in het bovenstaande veel ontleenden.

Het Braziliaansche karakter is gevormd uit de eigenschappen der Portugeezen, in verband met den invloed van het klimaat en van de aanraking met andere volkselementen in Brazilië, als Franschen, Joden, Indianen, Negers, enz. Goed en slecht is in een bont mengsel van alle volken overgenomen, en het valt moeielijk te zeggen, welke dier eigenschappen overheerscht.

De langdurige slavernij oefende echter een ongunstigen invloed uit op het volkskarakter. Door de slavernij werd de arbeid als iets mins, iets laags beschouwd, waarmede alleen de slaven zich bezighielden. Die geringschatting van den arbeid liet niet na, ongunstig te werken op het volkselement; afkeer van het werken werd zelfs een tweede natuur, die zich ook thans nog al te veel openbaart, ook al is de slavernij opgeheven. Het valt echter niet te ontkennen, dat ook het heete klimaat die eigenschap bevordert.

In den leertijd legt de Braziliaan die luiheid af. Het is toch zijn hoogste eerzucht, eens een staatsbetrekking te verkrijgen, en daarvoor is kennis noodig. In de zucht om geld te verdienen staat de Braziliaan niet bij den Noord-Amerikaan achter, en evenmin als bij dezen worden eerlijkheid en goede trouw altijd tot voorwaarden daarvoor gesteld. Niet zelden veroorloven de Brazilianen zich de vrijheid, op de grofste wijze van de staatskas tot voordeel van zichzelf of hun vrienden gebruik te maken. Wien

het gelukt, zonder door de wet betrapt te worden, groote rijkdommen te verzamelen, geldt voor verstandig.

Slappe rechtspleging, gebrek aan tucht bij de beambten en onbetrouwbaarheid in zaken zijn algemeene gebreken. Toch is de persoonlijke veiligheid vrij groot, hoewel de „capanga", d. i. de handlanger, die voor geld wraak oefent, een treurige verschijning is. Voor den omgang met ambtenaren wordt een buitengewoon geduld vereischt. Het spel is bij de bevolking zeer geliefd; hazardspel, hoewel verboden, komt veel voor.

Sedert de opheffing der slavernij is het huiselijk leven der Brazilianen in vele opzichten veranderd. De kinderen werden vroeger naast en in omgang met de slavenkinderen opgevoed; thans wordt dit anders. Menig zedelijk kwaad kwam hieruit voort. Voor het onderwijs wordt thans meer zorg gedragen.

Voor een Romaansch volk hebben de Brazilianen veel zin tot huiselijkheid; over 't geheel zijn zij goede huisvaders. Het aantal rijk met kinderen gezegende en gelukkige huwelijken is aanzienlijk; de betrekking tusschen de familieleden is hartelijk. Zelfs draagt de Braziliaan een zekere zorg voor de geheele familie, ook voor verre nabestaanden. Voor comfort en de inrichting van zijn huis gevoelt de Braziliaan niet veel; alleen in den laatsten tijd is hierin eenige verandering gekomen bij de rijke „facendeiros". Voor kleeding geven de heeren echter veel geld uit.

Over de vrouwen luidt het oordeel niet zoo gunstig: de Braziliaansche vrouwen bekommeren zich niet veel om de huishouding en evenmin om de opvoeding der kinderen. De aanzienlijke vrouwen brengen het grootste deel van hun tijd door, met zich op te schikken en verder in een schommelstoel te luieren, een Franschen roman te lezen, uit het raam te staren of des avonds naar den schouwburg te gaan. Geheel anders dan in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika komen jonge meisjes vóór het huwelijk, dat meestal op 15 à 16jarigen leeftijd plaats vindt, weinig in aanraking met jonge mannen; zelfs de verloofden zien elkander zelden.

De Brazilianen zijn, hoewel aanvankelijk eenigszins terughoudend, toch hoffelijk tegenover iedereen; hun gewone aanspraak is: „Vossa Mercé", d. i. „Uw Genade." Daarbij zijn zij zeer gastvrij. Bij reizen in het binnenland kan men op de gastvrijheid van ieder rekenen, en bij eenige aanbeveling stellen zij hun huis voor den gast open. Het zou een beleediging zijn, voor genoten gastvrijheid schadeloosstelling te willen aanbieden. Het eerste, wat men een gast aanbiedt, is „maté", thee.

Weldadigheidsinstellingen zijn in de laatste jaren veelvuldig opgericht in Brazilië.

* * *

Sedert 1889 is Brazilië een Staten-Republiek, thans bestaande uit 21 Staten. Deze Staten zijn de vroegere provinciën van het Keizerrijk. Aan het hoofd der regeering staat een President, telkens voor 4 jaren gekozen, en niet herkiesbaar binnen den eersten tijd. President en Vice-President worden rechtstreeks door het volk gekozen. Onder den President staan 6 Staatssecretarissen aan de hoofden der departementen.

De wetgevende macht wordt gevormd door het Nationale Congres, met de sanctie van den President. Het Congres bestaat uit een Kamer van afgevaardigden en uit den Senaat.

Binnen zijn eigen gebied heeft elke Staat een zekere wetgevende macht.

Onder het Keizerrijk was de Katholieke kerk de staatskerk; onder de Republiek zijn kerk en staat gescheiden en zijn alle godsdiensten voor den Staat gelijk gesteld. Alle godsdiensten zijn in de Republiek vrij.

De behoefte aan ontwikkeling wordt bij de geringere bevolking in Brazilië nog niet sterk gevoeld, bij de aanzienlijke daarentegen komt die meer aan het licht. Daarom wordt er meer aandacht gewijd aan de ontwikkeling van het schoolwezen. De door den Staat op zich genomen verplichting, om ieder burger vrij lager onderwijs te verschaffen, wordt nog slecht vervuld. De groote kosten, gemis aan goede leerkrachten en andere omstandigheden staan de verbetering van het onderwijs nog in den weg. Vooral het afgezonderd wonen op de fazenda's is een struikelblok voor het oprichten van gemeenschappelijke scholen.

Nog in vele opzichten laten de toestanden in Brazilië te wenschen over en draagt de Staat de sporen der jeugd op 't gelaat. Hoewel Brazilië er zich op beroemen kan, den eersten grooten kunstweg in Zuid-Amerika te hebben aangelegd, is er toch

nog weinig lengte aan goede landwegen tot stand gekomen. Wat men in Brazilië landwegen noemt, zijn meestal slechts paden, door het voortdurend verkeer met last- en rijdieren ontstaan, en waaraan niets gedaan wordt. Het rijkst aan kunstwegen is Rio Janeiro; hier bestaan niet alleen verschillende goede wegen ten behoeve van rijtuigen, die naar de hoofdstad loopen, maar eveneens vindt men ze ter verbinding van vlekken en dorpen.

Rivieren bezit het land vele, doch door de schietstroomen en watervallen zijn deze slechts voor kleine gedeelten bevaarbaar, en de financieele middelen ontbreken, om ze te verbeteren. Daardoor kan het binnenland alleen langs slechte landwegen in verbinding komen met de handelsteden aan de kust, wat van groot nadeel is voor de ontwikkeling des lands.

De aanleg van spoorwegen in Brazilië is aangevangen, doch nog niet ver ontwikkeld. In 1894 waren nog slechts 12,063 K.M. spoorweglengte in gebruik. Voor een verdere ontwikkeling des lands zal de verbetering van het verkeerswezen een noodzakelijke behoefte zijn.

* * *

In dit uitgestrekte landgebied verschillen de toestanden ten zeerste van plaats tot plaats. Doch het geheele land ligt in de tropische of subtropische luchtstreek en levert, dank zij den over 't geheel vruchtbaren bodem, een grooten rijkdom van producten. De cultuur berust tot nog toe echter te veel op een stelsel van roofbouw.

Een der belangrijkste voedingsmiddelen, niet alleen in Brazilië, maar in geheel Zuid-Amerika, is de mandioca, in de Spaansche landen „yuca" genoemd, de wortel van den casavestruik. Van de knolgewassen, die in Brazilië gecultiveerd worden, noemen wij den yamswortel, den tarowortel, de gewone aardappels en de zoete aardappels of bataten; verder den pijlwortel, welke het bekende arrowrootmeel levert, en eindelijk den oliehoudenden aardamandel (Arachis hypogaea L.), welke laatste in de Zuid-Braziliaansche koloniën op groote schaal verbouwd wordt. Voor den uitvoer worden gecultiveerd: katoen, suikerriet, tabak, koffie en thee.' De koffie wordt op de groote landgoederen van midden-Brazilië, de „fazenda's," geteeld. Verder levert het land een grooten rijkdom aan woudproducten.

Brazilië is in één woord een land met overvloed van natuurlijke rijkdommen, maar de geschikte werkkrachten, om die te exploiteeren, ontbreken er nog.

LITTERATUUR OVER BRAZILIË.

OSKAR CANSTATT. Das republikanische Brasilien in Vergangenheit und Gegenwart. Leipzig, 1899.
MORIZ SCHANZ. Das heutige Brasilien. Land, Leute und wirtschaftliche Verhältnisse. Hamburg, 1893.
O. ARAUJO. L'Idée républicaine au Brésil. Paris, 1893.
J. C. FLETSCHER & D. V. KIDDER. Brazil and the Brazilians. London, 1879.
M. L. v. DEVENTER. Brazilië. Land en volk geschetst. Amsterdam, 1888.
Y. RIJCKEVORSEL. Uit Brazilië. Rotterdam, 1886.
GUSTAV KOENIGSWALD. Rio Grande do Sul. St. Paulo, 1898.
E. LEVASSEUR. Le Brésil. Paris 1889.
ABREU AND CABRAL. Brazil geografico-historico. Riv de Janeiro 1884.

HOOFDSTUK XXXII.

DE ZUIDELIJKE NATUURVOLKEN EN STATEN VAN ZUID-AMERIKA.

I. Guaycurustammen.

De natuurvolken der gematigde luchtstreek van Zuid-Amerika ten oosten der Andes kunnen tot een viertal groepen gebracht worden. Zij zijn: de *Guaycurustammen*, de *Patagoniërs*, de *Pampas-Indianen* en de *Vuurlanders*. Elk van deze zullen wij kortelijk beschrijven.

De noordelijkste groep der Zuid-Amerikaansche steppenvolken wordt samengevat onder den naam „Guaycurustammen", waarvan de *Abiponen* eens een belangrijken stam uitmaakten. Omstreeks het eind der vorige eeuw bestond deze stam uit ongeveer 5000 zielen, die rondzwierven in de landen tusschen de Rio Vermejo en de Rio Salado, het zuidelijke gedeelte van de Gran Chaco, een naam, die door de Spanjaarden aan deze steppe der rondzwervende Indianen werd gegeven. Genoemde stam, die de nederzettingen der Blanken overviel, is door dezen bestreden en thans tot op een 800tal uitgeroeïd, welke zich in de provincie Santa Fé met den landbouw bezighouden.

De stam der *Toba's* in de noordelijke Gran Chaco is nog vrij zuiver bewaard gebleven. Het zijn lieden van gemiddelde grootte, tamelijk donker van huidkleur, die als nomaden rondzwerven en nog tegenwoordig de schrik van de Bolivianen in het hoogland zijn. Hun kleeding bestaat in den poncho, een groven mantel, vervaardigd uit een vierkant stuk stof met een opening in het midden, waardoor men het hoofd steekt; hun sieraden bestaan uit groote houten ringen in de ooren, terwijl zij gelaat, borst en armen tatoueeren. Hun woningen zijn lage hutten uit boomtakken; hun bezigheden bestaan in jacht, vischvangst, diefstal en roof. Polygamie heeft bij hen geen ingang gevonden.

Het is een krijgszuchtig volk; in den strijd dragen de vechtenden wapenrokken uit vezels, een vedertooi, en als wapens lansen, knodsen, boog en pijl. De lijken der vijanden worden in stukken gesneden. Zij hebben groote kudden van schapen, geiten, runderen en paarden en gebruiken vleesch en plantenvoedsel. Menschenvleesch eten zij niet.

De *Mataguayo's* tusschen Vermejo en Pilcomayo zijn met hen verwant; de krijgszuchtige, wilde *Chiriguano's* in de noordelijke Chaco aan de Rio Parapeti, nog 7000 à 8000 koppen sterk, worden door de zendelingen meer en meer geciviliseerd.

De Gran Chaco Indianen zijn van nature ruiters en geen inwoners van Amerika hebben meer gebruik van het paard gemaakt dan zij, behoudens verschil in één belangrijke bijzonderheid. Zij hebben namelijk de diepste minachting voor kostbare sporen, stijgbeugels en hoofdstellen, waarop de Araucaners zoo gesteld zijn, en, zelf bijna naakt, berijdt de Gran Chaco Indiaan een volkomen naakt paard. Hij gebruikt zadel noch stijgbeugels, noch gebit, zijn paard alleen met de stem en door aanraking besturende en niet door den dwang van de ijzeren kin-ketting. Het eenige, dat den toom vervangt, is een lichte reep huid, om de onderkaak van het paard geslagen.

De wapenen van den Gran Chaco Indiaan zijn slechts weinige in getal. Hij draagt den bolas en den lasso, maar geeft er in den oorlog weinig om en verkiest boven deze zijn speer als zijn machtigst wapen. Dit instrument is ongeveer vijftien voet lang en in de handen van een bekwaam ruiter op een goed gedresseerd paard een geducht oorlogswapen. De krijgsman gebruikt zijn speer niet alleen als wapen in den

strijd, maar ook als een middel, om zijn paard te bestijgen. Hij staat aan de rechterzijde van het dier, plaatst het ondereinde der speer op den grond en de schacht als springstok gebruikende, werpt hij zich zonder eenige moeite op den rug van het paard.

Ook is bij dit volk een bijzondere soort van knods in gebruik. Dit wapen wordt „macana" genaamd en is in een zeer groot gedeelte van Zuid-Amerika bekend. Het is zelden langer dan twee voet en gelijkt in vorm eenigszins op een vierkanten dobbelbeker, maar dunner in het midden en naar beide kanten in diameter toenemende. Het wordt gebruikt zoowel tot werpwapen als tot handwapen en bij het gebruik in het midden vastgehouden. De jonge krijgers beroemen zich op de kracht en de juistheid, waarmede zij dit instrument voortslingeren; in hun vrije uren wedijveren zij met elkaar in het werpen naar een doel.

Een ander wapen is merkwaardig wegens de uitgewerkte insnijdingen, waarmede het bedekt is; alleen in het midden is een klein plekje, dat zonder versieringen is gebleven. De figuren zijn eerder gekrast dan gesneden, zoodat zij niet goed gezien worden, of men moet het wapen zijdelings houden, om het licht er goed op te doen vallen, doch door de buitengewone hardheid van het hout blijven zij onbeschadigd, niettegenstaande een langdurig en ruw gebruik. De boom, waarvan deze knodsen vervaardigd worden, is een van die, welke gewoonlijk ijzerhout genoemd worden, wegens de hardheid en zwaarte van het hout. Hij behoort tot de guajacums. De Spanjaarden geven den boom een naam, die „bijlbreker" beteekent.

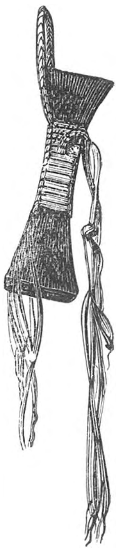

DE MACANA-KNODS.

Men kan zich voorstellen, dat de Gran Chaco Indiaan een zwerver moet zijn en van de eene plaats naar de andere trekt, zoodra het wild in het district, dat hij tijdelijk bewoont, begint te ontbreken. De afbeelding op pag. 348 toont de wijze aan, waarop een troep dezer lieden rivieren oversteken. Zelf met de grootste gemakkelijkheid zwemmende, geleiden zij slechts met één hand hun paarden in het water en bestijgen ze niet, terwijl zij zich met de andere hand over den stroom roeien of de speer met haar lichten last van versierselen dragen.

De kinderen en huishoudelijke goederen worden gemakkelijk genoeg overgebracht. De kinderen, de jonge honden, waarvan altijd een overvloed aanwezig is, en de zwaardere goederen, zooals ketels en kookgereedschappen, worden overgebracht in vierkante booten of kuipen, van koehuiden vervaardigd. Deze „pelota" of primitieve boot wordt met een touw aan den staart van een paard gebonden, of een goed zwemmer, die het touw in den mond houdt, trekt haar met vracht en al over den stroom. De lichtere voorwerpen, zooals kleederen en versierselen, worden aan de punt der speer bevestigd, die rechtop gehouden wordt, om ze buiten het water te doen blijven.

De honden zijn den Gran Chaco Indianen, die ze op de jacht gebruiken, van groot nut. Hun meesters hebben slechts weinig last van hen, daar zij meestal wonen in gaten, die zij in den grond krabben, zich voedende met den afval van voedsel, die bij een onbeschaafd volk meer dan schaarsch is. Zonder honden zou de jager den jaguar, den pecary en dergelijke dieren moeielijk tot staan kunnen brengen, maar deze worden door de aanhoudende en onstuimige aanvallen der kleine keffers zoo lastig gevallen, dat zij zich in hun vlucht ophouden, om zich te wreken, en nu den jager den tijd geven, hen te naderen.

Ofschoon uitsluitend krijgsman en van plunderen levende, staat toch de Gran Chaco Indiaan in één opzicht ver boven de Noord-Amerikaansche stammen. Hij pijnigt zijn krijgsgevangenen niet; hun vrouwen en kinderen behandelt hij vriendelijk en neemt ze in zijn eigen stam op.

Onderscheidene stammen van Indianen hebben in den Gran Chaco gewoond, die thans verdwenen zijn.

II. De Patagoniërs en Pampas-Indianen.

Ten oosten van de Andes breiden zich in de gematigde luchtstreek van Zuid-Amerika de uitgestrekte vlakten der Pampas uit, die voor een groot gedeelte met grassen

begroeid zijn en naar de zuidspits van dit werelddeel in het plateau van Patagonië overgaan. In deze landstreken vindt men nog de nomadische herders- en jagersvolken der Pampas-Indianen en der Patagoniërs.

Deze Indianen hebben sedert de komst der Europeanen een geheele verandering van levenswijze ondergaan. Vóór dien tijd was het paard in Amerika onbekend, doch de Indianen zijn na de invoering van het paard zoozeer met dit dier vertrouwd geworden, dat hun geheele levenswijze er sedert aan verbonden was en zij de eerste ruitervolken werden. Hetzelfde hebben wij reeds voor Noord-Amerika opgemerkt. En gelijktijdig kwamen daarbij in de plaats van speer, boog en pijl de lasso en de slingerkogels of bolas.

De Pampas-Indianen zijn meer en meer naar het zuiden en noorden verdrongen geworden, zoodat zij thans op de Pampas zoo goed als niet meer vo rkomen. Oor-

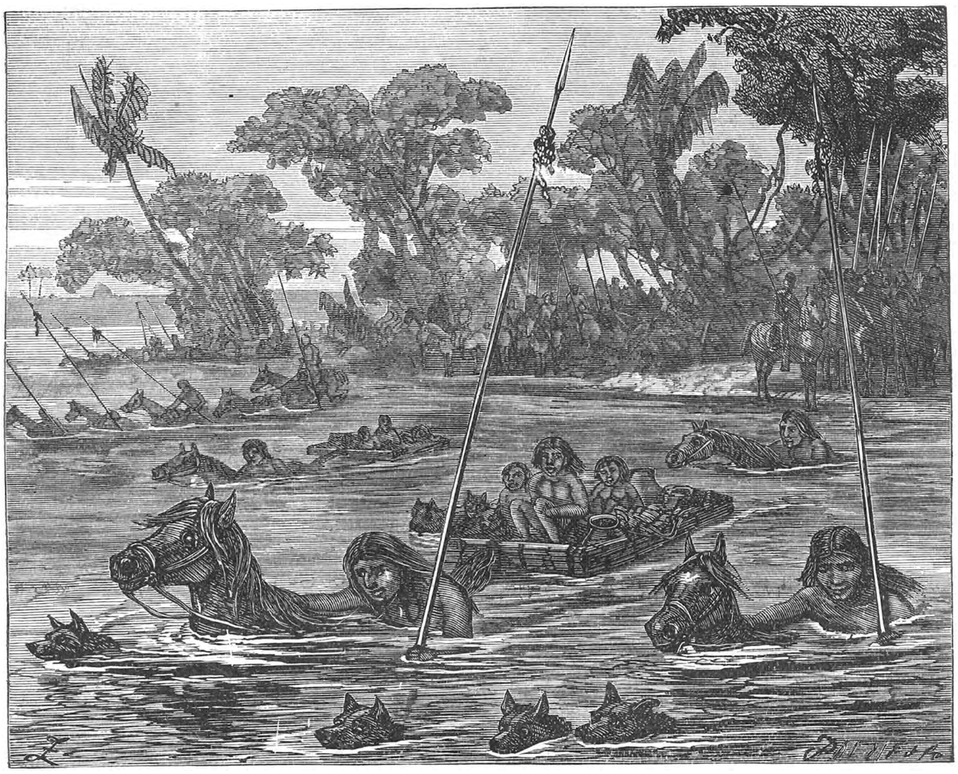

GRAN CHACO INDIANEN DIE EEN RIVIER OVERTREKKEN.

spronkelijk woonden zij ten noorden tot de Rio Plata en waren zij vermengd met de eigenlijke Patagoniërs.

De Patagoniërs, wier aantal niet boven de 100,000 zal gaan, bewonen Patagonië. De eigenlijke Patagoniërs worden verdeeld in twee hoofdstammen: de zuidelijke Tehuelchen en de noordelijke Tehuelchen. Hoewel beide afdeelingen dezelfde taal spreken, verschillen zij toch in vele opzichten. De leden der zuidelijke groep toch zijn krachtiger gebouwd dan de noordelijke, hebben geen boog en pijl, doch gaan veel handiger om met den bolas; zij bezitten weinig paarden en leven vooral van de jacht, de vischvangst en de steppenvruchten.

De zuidelijke Patagoniërs werden lang voor de grootste menschen der aarde gehouden, doch dit is een overschatting. Toch overtreft hun grootte veelal 180 c.M. Ook zijn de zuidelijke stammen donkerder.

De kleur der Patagoniërs komt eenigszins overeen met die der Vuurlanders; zij zijn namelijk van een donkere koperkleur, waarvan de roodachtige tint goed uitkomt op die gedeelten van de huid, welke bij toeval iets minder vuil zijn dan andere. Het haar is grof, lang en zwart en hangt los over hun gelaat, terwijl een band van guanaco- haar het hun uit de oogen houdt. Zij hebben bijna geen wenkbrauwen, een gebrek, dat altijd een onaangename uitdrukking aan de oogen geeft; zelfs de oude mannen hebben op hun gelaat bijna geen enkel haartje, daar zij het alles verwijderen. Het gelaat is rond en wordt breeder door het sterke uitsteken der wangbeenderen; de kin is vrij breed en vooruitstekend. De kleine, rustelooze oogen zijn zwart als hun haar en in de diepliggende oogkassen weggezonken. Tusschen de oogen is de neus smal, maar de neusgaten zijn breed en vleezig. De mond is groot, de lippen zijn tamelijk dik en toch is over het algemeen het gelaat niet kwaad.

De kleeding der Patagoniërs is eenvoudig, maar voldoende, en in dit opzicht vormen zij een groot contrast met de geheel naakte Vuurlanders der tegenovergelegen stranden. Het voornaamste gedeelte hunner kleeding bestaat uit een wijden mantel van guanaco-

PATAGONIËRS.

huiden. De guanaco behoort, zooals de lezer weet, tot het geslacht der lama's en heeft ongeveer de grootte van een hert. Hij is bedekt met een dikke, wollige vacht, waarvan het lange haar veel waarde heeft, niet alleen voor de Patagoniërs, maar ook voor Europeanen, die er verschillende stoffen van fabriceeren.

Het dier komt in Patagonië zeer menigvuldig voor, gelukkig voor de inwoners, voor wie de guanaco een ware levensbehoefte is, het schepsel, dat hen van voedsel, kleederen en woning voorziet. Somtijds wordt het in groote driften van verscheidene honderden gezien, maar gewoonlijk leeft het in kleine kudden van twintig of dertig te zamen.

De mantel van guanaco-huid is wijd en lang en valt tot op de voeten. Zulk een lange Patagoniër met zijn mantel om, die schijnbaar zijn lengte nog doet toenemen, heeft een zeer indrukwekkend voorkomen. Gewoonlijk wordt de mantel door een gordel om het middel bevestigd, zoodat de drager naar verkiezing hem van boven kan afwerpen en zijn handen dan vrij houdt tot het verrichten van eenigen arbeid. Onder den mantel draagt hij een smal voorschoot.

De Patagoniërs dragen zonderlinge slobkousen. Oppervlakkig zien zij er uit als

laarzen, van de knie naar onder reikende, maar nauwkeurig beschouwd blijkt het, dat de zolen ontbreken en er alleen een riem is, die onder het midden van den voet doorgaat, zoodat de hiel, de teenen en een groot gedeelte van de voetzool vrij blijven. Deze inrichting is noodzakelijk, omdat de Patagoniër bijna altijd te paard zit en de teenen dus onder de slobkous uit moeten komen, om ze in den stijgbeugel te kunnen plaatsen, die zeer klein en driehoekig is.

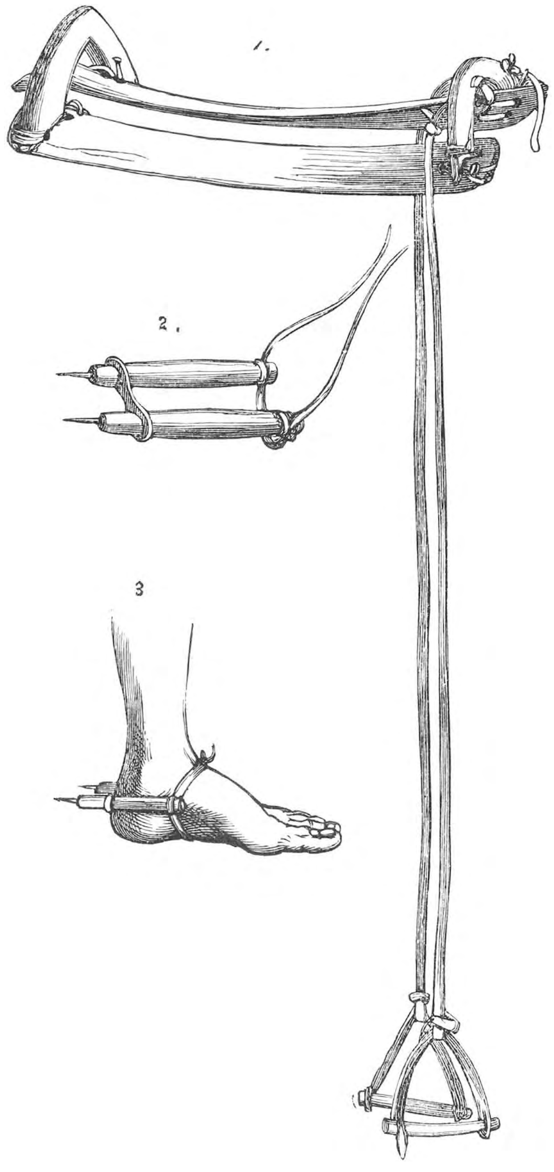

PAARDEN-UITRUSTING.

Teneinde den lezer een goed denkbeeld te geven van het paardentuig der Patagoniërs, wordt hier een geheel stel afgebeeld.

De paarden zijn afstammelingen van de voor eeuwen door de Spanjaarden ingevoerde en die zoo snel vermenigvuldigd zijn, dat zij bijna inlandsche paarden kunnen genoemd worden. Zij zijn niet bijzonder groot en behooren tot dat welbekende mustangros, dat beroemder is om zijn sterkte en onvermoeidheid dan om zijn voorkomen: hoedanigheden, onmisbaar voor een dier, dat bij het vervolgen van zulke vlugge schepselen als de guanaco of de ree zulke zware berijders moet torsen.

De Patagoniërs zijn liefhebbers van wedrennen, doch maken de renbaan niet langer dan een kwartmijl. De reden voor zulke korte wedrennen bestaat hierin, dat hun paarden nooit lang in volle vaart behoeven te loopen, maar wel plotselinge sprongen moeten maken, om den berijder zijn prooi te doen bereiken en hem de zonderlinge projectielen te doen slingeren, waarmede hij gewapend is.

Er is nog een voorwerp, dat aan de uitrusting eens Patagoniërs niet mag ontbreken. Het is de beroemde „bolas", een wapen, dat er vrij nietig uitziet, maar in geoefende handen buitengewoon geducht is. Het bestaat uit twee of somtijds drie ballen, aan lederen riemen bevestigd. De meest gebruikelijke vorm is die, als in de afbeelding op de volgende blz. wordt voorgesteld. De inlandsche naam voor den bolas met twee ballen is *somai* en voor het wapen met drie ballen *achico*.

Het eerste punt bij de vervaardiging van den bolas is, geschikte kogels te vinden; het tweede, het geschikte snoer te bereiden, waaraan zij bevestigd worden. De gewone kogels worden van steen gemaakt en zijn bijna zoo groot als onze gewone cricketballen. Zij worden gemaakt door de vrouwen, die veel tijd besteden, om de mannen van deze levensbenoodigdheden te voorzien. Het houwen en slijpen van een dezer steenen is een groot dagwerk, zelfs voor een bekwame werkvrouw.

De van ijzer gemaakte kogels zijn veel kostbaarder; daar ijzer het voordeel heeft zooveel zwaarder dan steen te zijn, is de kogel veel kleiner en biedt daarom minder weerstand aan de lucht, een hoedanigheid, in een projectiel van het meeste belang. De kostbaarste echter zijn die van koper vervaardigd, zooals het exemplaar, waarnaar de afbeelding genomen is. Elk dezer kogels weegt, in weerwil van zijn klein volume, achttien hectogram, zoodat het met recht een geducht wapen mag genoemd worden.

De riem, waaraan de kogels bevestigd zijn, is negen voet lang en wordt op de volgende wijze vervaardigd. Er worden twee paar riemen van een versche huid gesneden, en terwijl zij nog versch en vochtig zijn, wordt ieder paar saamgevlochten tot een snoer van twee strengen. Deze snoeren worden nu op hun beurt tot één gevlochten, zoodat de gezamenlijke sterkte van alle vier ontzaglijk is.

De kogels worden nu elk afzonderlijk in een stuk guanaco-huid gewikkeld, waarin langs den rand gaten geboord worden. Nadat dan de einden der riemen door de gaten gehaald en stevig vastgebonden zijn, wordt de versche huid over de ballen getrokken en men sluit ze in een soort van zak, zooals op de vergroote afbeelding hiernaast te zien is. Dit exemplaar is een van de wapenen met drie kogels; het is zoodanig vervaardigd, dat, wanneer de riemen aan hun vereenigingspunt gepakt worden, twee kogels op gelijken afstand van de hand hangen en de derde een voet langer.

De bolas is voor den Patagoniër, wat de kris voor den Maleier, de boemerang voor den Australiër, de lasso voor den Gaucho, en de boog voor den Andamaner is. Van zijn vroegste jeugd af is geen Patagoniër zonder dit wapen. Gewoonlijk draagt hij het om zijn middel gewonden als een officierssjerp van vroeger dagen, terwijl de kogels langs zijn zijde slingeren als de kwasten van de sjerp. De bolas is evenwel zoo behendig om het lichaam geslagen, dat hij met eene lichte beweging van de hand kan losgerukt worden, terwijl het oog zich op het voorwerp van aanval vestigt, en in een oogwenk is de Patagoniër gewapend. Oorlogvoeren is in Patagonië nauwelijks bekend, daar de stammen, of liever de familiën, niet sterk genoeg zijn, om een ernstigen strijd met elkaâr aan te gaan. De zoogenaamde gevechten zijn niets meer dan schermutselingen, die onderling vrij onschadelijk schijnen te wezen, hoe geducht overigens voor tegenstanders, misschien onbekend met de wijze van vechten, bij de Patagoniërs in zwang.

Is een Patagoniër van plan, een menschelijken vijand of eenig jachtdier aan te tasten, of zelfs, zooals meermalen gebeurt, eenig wild dier of

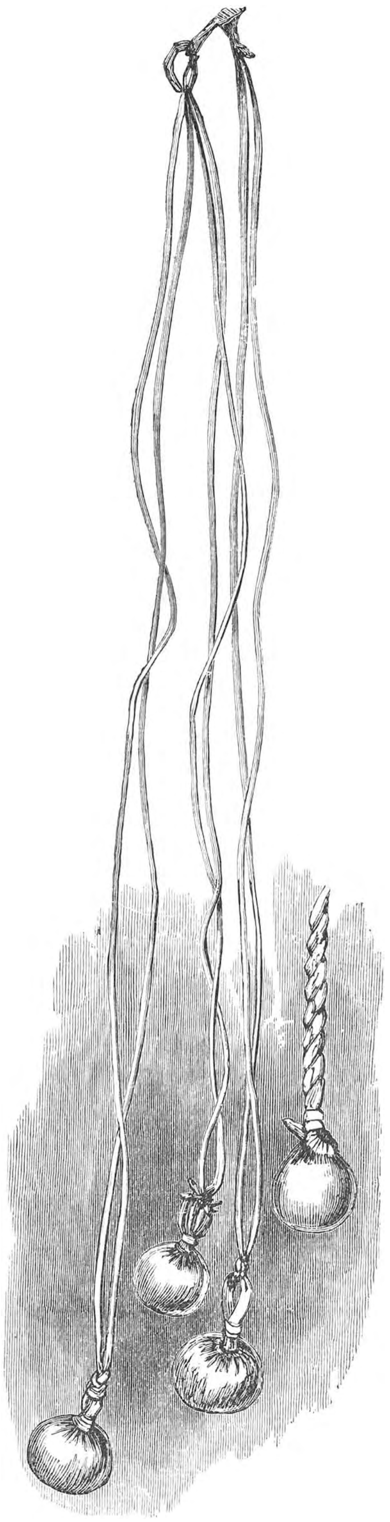

PATAGONISCHE BOLAS.

vogel, dan pakt hij de riemen van zijn bolas bij hun punt van vereeniging, zet de primitieve sporen in de zijden van zijn ruwharigen klepper en vliegt in vollen galop voort, terwijl hij met een handige beweging van zijn handgewricht den bolas om zijn hoofd slingert.

Zoodra hij zijn prooi meent te kunnen treffen, hetgeen verschilt naar gelang van de kracht des werpers en de samenstelling van den bolas, slingert hij zijn zonderling wapen met nimmer falende behendigheid. Nauwelijks vliegt het los in de ruimte, of de centrifugale kracht doet de kogels vaneen wijken en zij vliegen in de rondte met een beweging als die, welke een straatkunstenmaker aan een paar elastieke ballen aan een touw weet te geven, om ruimte te maken.

Door den sterken arm van den Patagoniër geworpen, vliegt de bolas recht op zijn doel aan, en niet zoodra wordt dit getroffen, of de impulsie, aan de kogels medegedeeld, doet de riemen het ongelukkige slachtoffer omstrengelen en het onmiddellijk in zijn vaart stuiten. En inderdaad, wordt een mensch door den bolas getroffen, dan mag hij zich gelukwenschen, als hij na drie minuten nog leeft en niet geworgd is door de snoeren, die om zijn hals strengelen, of als zijn schedel door de zware kogels niet verpletterd is geworden.

De behendigheid, die de Patagoniërs in de behandeling van dit wapen verkrijgen, is werkelijk verbazend. Binnen vijftig passen is hij zeker van zijn slachtoffer. Zoo vreeselijk is de uitwerking van den bolas-riem, dat Europeanen, die er door getroffen werden, striemen om hun lichaam hadden, alsof zij met een lederen zweep op het naakte vleesch gegeeseld waren.

Wanneer de Patagoniër op de jacht gaat, draagt hij geen ander wapen bij zich dan den bolas en een mes, maar dit laatste beschouwt hij veeleer als een gereedschap dan als een wapen. Ziet hij nu een kudde guanaco's, dan sluipt hij stil naar hen toe, het geschreeuw van een hunner jongen nabootsende en al het mogelijke doende, om de dieren naar zich toe te lokken. Alles, wat vreemd is, wekt hun aandacht, juist als het koeien aantrekt, die, hoewel beangst voor het nieuwe voorwerp, toch als slachtoffers eener soort van betoovering door een geest van nieuwsgierigheid al nader en nader gedreven worden, hetgeen zij niet zelden met hun leven moeten bekoopen. Wanneer een kleine kudde van guanaco's ontdekt wordt — bijvoorbeeld zes of acht — kunnen zij gewoonlijk binnen het bereik van den bolas gelokt worden door een jager te voet, die zoo dicht mogelijk naar hen toe kruipt, zonder hen te verschrikken, en dan verschillende kunsten maakt, zooals op den rug liggen met de beenen in de lucht of een stuk huid of een bos vederen aan een stok binden en heen en weer wuiven. De onnoozele schepselen kunnen hun nieuwsgierigheid geen weerstand bieden, en hoewel werkelijk beangst voor het vreemde voorwerp, komen zij steeds dichter bij, totdat de jager in staat is, den vreeselijken bolas naar hen te slingeren.

Wanneer het evenwel een groote kudde is, zijn de guanaco's veel vreesachtiger en vóór de invoering van het paard konden de Patagoniërs hen zelden meester worden. Nu zij evenwel paarden bezitten en den aard der guanaco's kennen, zijn zij in staat, een groot aantal dieren te vangen en te dooden.

Bij deze jacht maken de Patagoniërs gebruik van twee eigenaardigheden van den guanaco. In de eerste plaats is het een dier, dat de heuvels bemint en vervolgd wordende of zelfs maar bevreesd vervolgd te zullen worden, de vlakte verlaat en een of andere hoogte poogt te bereiken. Gelijk alle in kudden levende dieren, hebben de guanaco's steeds schildwachten, die zij op de hoogste punten uitzetten, vertrouwende op hun waakzaamheid, terwijl op hun alarmkreet de geheele kudde op de vlucht gaat. Bekend met deze eigenaardigheid, weten de jagers zeker, dat wanneer zich een kudde guanaco's op de vlakte bevindt en een heuvel in de nabijheid is, de dieren bijna altijd zich naar dezen begeven.

De tweede eigenaardigheid is, dat de guanaco's, eens in verwarring gebracht, hun tegenwoordigheid van geest volkomen verliezen, nu eenige stappen naar dezen kant doen, dan weder eenige stappen naar een anderen kant, zoodat zij geheel buiten staat zijn, eenig bepaald plan tot ontvluchting ten uitvoer te brengen.

Een groote troep jagers, somtijds een honderd man bedragende, wapenen zich met hun lange, lichte, rieten speren, chuzo's genaamd, roepen hun honden en be-

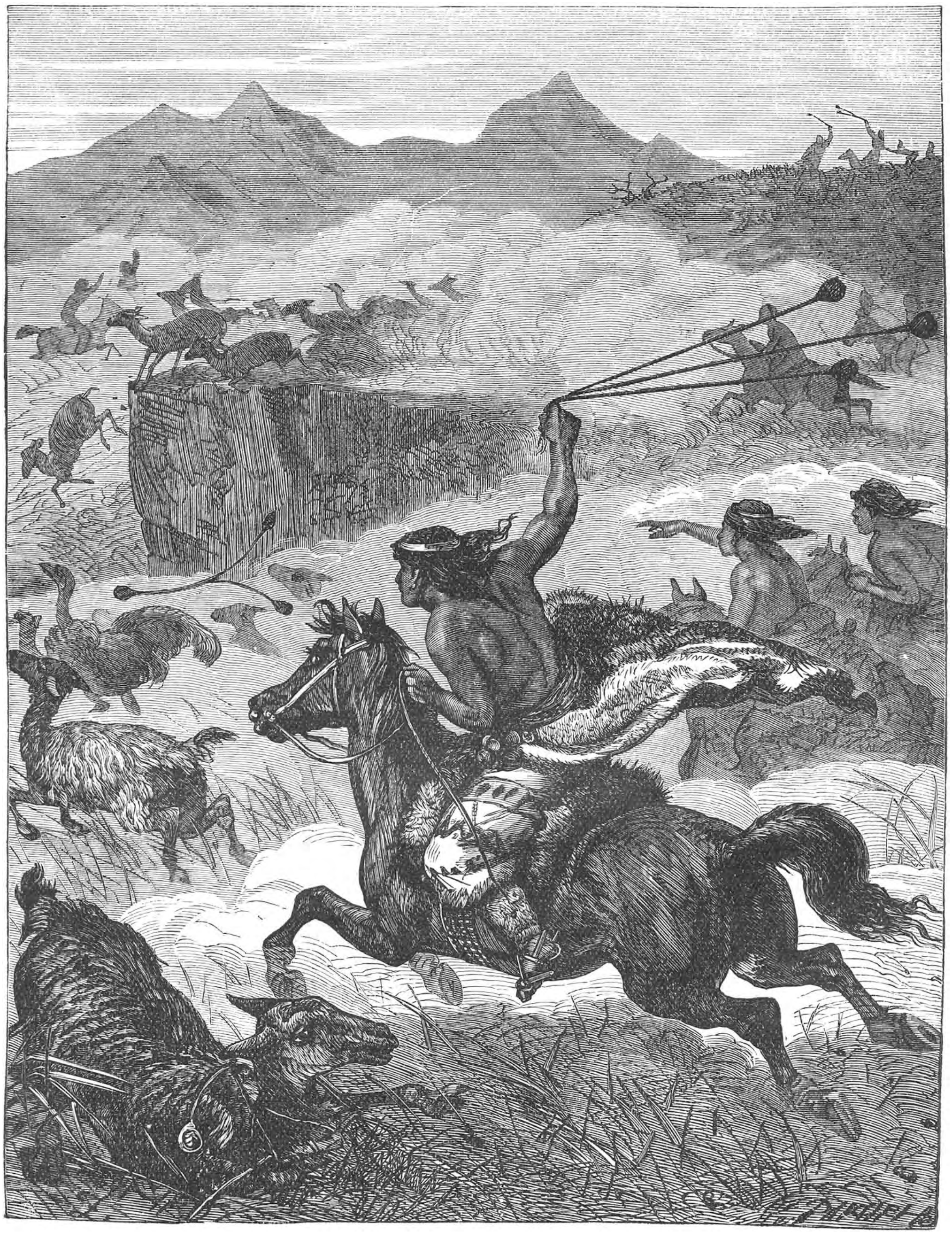

OP DE JACHT MET DEN BOLAS

geven zich naar de plaats, waar zich een kudde guanaco's bevindt. Wanneer zij den een of anderen met gras bezetten heuvel hebben uitgekozen, begeeft de helft der jagers zich vooruit; dezen stellen zich iets verder op, terwijl de anderen de guanaco's zachtjes naar hun welbekende weide drijven.

Zoodra de dieren op de heuvelhelling zijn, verspreiden de jagers zich en sluiten hen in een halven cirkel in, snellen dan vooruit en drijven de kudde den heuvel op. Nauwelijks hooren de vooruitgezonden jagers aan de andere zijde het geschreeuw, of zij verspreiden zich op dezelfde wijze, zoodat nu de heuvel door twee troepen geheel wordt ingesloten en de guanaco's zich aan alle zijden door vijanden omringd zien.

Wat de bolas vermag, blijkt vooral uit de jacht op den rhaea of Amerikaanschen struisvogel. Deze vogel is niet minder snel en listig dan de ware Afrikaansche

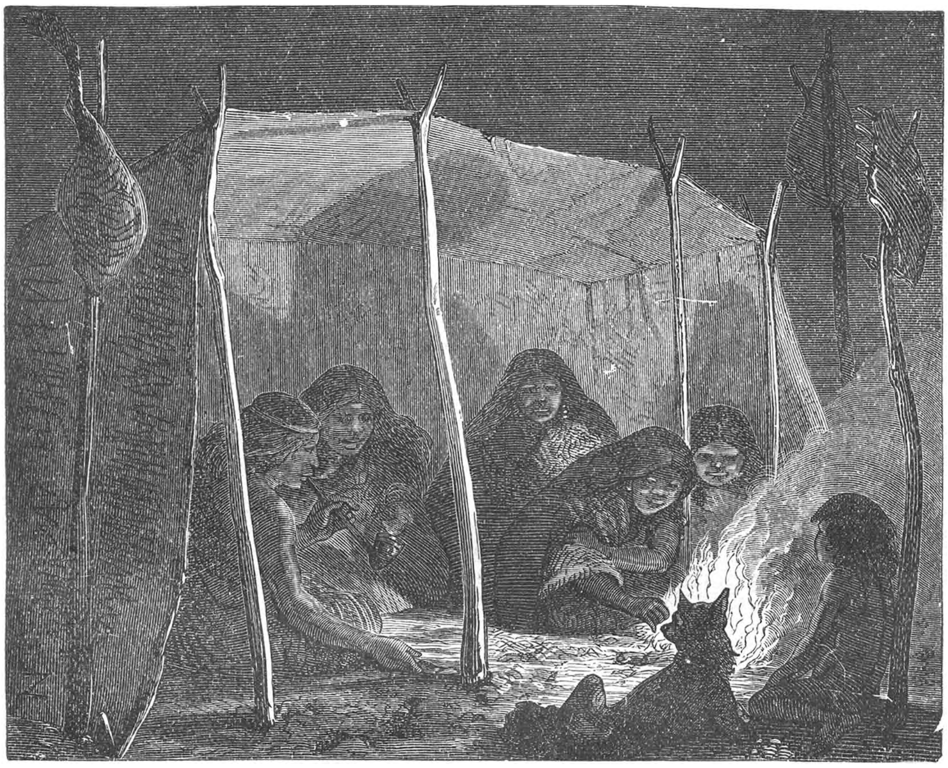

EEN PATAGONISCH DORP.

struisvogel en zonder den bolas zouden de jagers nauwelijks in staat zijn, hem te bemachtigen. Bij de jacht op dezen vogel bezigen de Patagoniërs een list als bij het vangen der guanaco's. Zij weten, dat de rhaea met den guanaco de neiging deelt, om verward en besluiteloos in zijn bewegingen te worden, wanneer hij gelijktijdig van tegengestelde richtingen opgejaagd wordt. Zij trachten daarom de kudde te omringen en in te sluiten, of twee of drie hunner vallen het dier van verschillende zijden aan, drijven het eerst naar den eenen en dan naar den anderen kant, zoodat de vogel zóó in de war geraakt, dat hij niet besluiten kan, in één richting door te loopen en door zijn buitengewone vlugheid aan zijn vijanden te ontsnappen, maar binnen het bereik van den bolas komt, waardoor zijn lot spoedig beslist is.

De jagers weten daarenboven, dat de rhaea, evenals het geheele struisvogel-geslacht en inderdaad als vele wilde dieren, altijd tegen den wind in loopt. Zij kunnen daarom

licht vooraf bepalen, welke richting de vogel zal nemen, en snijden dus zijn terugtocht af door twee of drie ruiters verscheidene mijlen aan de windzijde te sturen.

Het mag voorzeker merkwaardig genoemd worden, dat de Patagoniërs geen bedwelmenden drank schijnen uitgevonden te hebben. Spoedig evenwel leeren zij rum en andere geestrijke dranken op prijs stellen; zij bedwelmen zich gaarne, als zij maar kunnen, doch verkrijgen alle gegiste en gedistilleerde dranken van de Blanke handelaars; zij fabriceeren ze niet zelf. Zij hebben een soort van verkoelenden drank, vervaardigd van het sap van berberissen, met water gemengd, doch hij wordt in zijn natuurlijken toestand gedronken en is niet gegist.

De woningen der Patagoniërs verschillen van die der Vuurlanders. Terwijl de hut der Vuurlanders voornamelijk uit stokken en takken bestaat, worden door den Patagoniër de stokken en staken gebruikt als een geraamte, om er de huiden op uit te spreiden.

Deze hutten, door de Spanjaarden „toldos" en door de Patagoniërs „koeien" genaamd, hebben verschillende afmetingen. Doorgaans zijn zij weinig meer dan schuin afloopende loodsen, van voren zes of zeven voet hoog, en van achteren slechts twee voet. De lengte van elke toldo bedraagt ongeveer twaalf voet en haar breedte ongeveer negen voet. Daar oostenwinden bijna onbekend zijn in Patagonië, is de opening der hut altijd naar het oosten gekeerd, terwijl de huidenbedekking dezer eenvoudige tent ondoordringbaar is voor wind en regen.

Dit is de gewone soort van woning, maar in sommige plaatsen wordt een grootere soort van hut gebouwd voor het opperhoofd of den medicijn-man. Deze huizen hebben een spitsen gevel, een hoogte van ongeveer acht voet in het midden en loopen aan iedere zijde schuin af naar den muur, die ongeveer vijf voet bedraagt. De hutten dezer soort zijn nagenoeg vierkant en eer iets meer diep dan breed.

De slaapplaatsen dezer woningen zijn zeer eenvoudig en bestaan uit huiden, die op den grond uitgespreid worden. Andere huiden worden opgerold langs de wanden der hut gelegd en dienen als peluws, terwijl de kinderen afgezonderd in een hoek liggen en de honden aan de voeten hunner meesters slapen. De kinderen, die nog niet loopen kunnen, worden gelegd in eenvoudige kribben, vervaardigd van vierkante stukken guanaco-huid, die aan de vier einden als hangmatten aan de sparren worden opgehangen.

Overdag zijn de kinderen gebonden, of liever ingepakt in kribben van platte planken, waarover eenige dunne stokken halfcirkelvormig gebogen worden. Het kind wordt tusschen twee stukken guanaco-huid geplaatst, in de krib vastgemaakt, en kan op die wijze gemakkelijk gedragen worden. Zelfs wanneer de familie een ander verblijf gaat opzoeken, hangt de moeder de krib aan den zadelboog, waarmede de kleine best gediend schijnt te zijn.

Men stelle zich nu daarom niet voor, dat de kinderen nalatig behandeld worden. Dit is geenszins het geval, want de Patagoniërs munten juist uit in liefde voor hun kinderen en bederven hen eerder door te groote toegevendheid dan dat zij ze onvriendelijk of hard behandelen. Dit gaat zoo ver, dat, wanneer een Patagonisch opperhoofd ergens anders wil gaan wonen en zijn volk hem liever niet ziet vertrekken, zij een zijner kinderen nemen, het alles toegeven en zeggen, dat hij het hun achter moet laten. De liefhebbende vader kan het niet over zich verkrijgen òf om zijn kind te verlaten, òf het van het gezelschap van hen te berooven, die lief voor hem zijn — en dus blijft hij bij zijn volk.

De toestand der vrouwen is zeer dragelijk. Wel is waar moeten zij hun geheele leven hard werken, tenzij hun echtgenoot rijk genoeg is, om slavinnen te koopen, of er zich van voorzien heeft op een strooptocht bij een anderen stam. Velen van die slavinnen zijn afkomstig van de Vuurlanders, die niet schromen, zelfs hun bloedverwanten te verkoopen, als zij er goed geld voor kunnen krijgen. Zelfs de vrouwen der opperhoofden zijn niet vrij van den arbeid, wanneer hun echtgenooten geen slavinnen bezitten.

In het algemeen zijn de vrouwen getrouw aan hun echtgenooten, maar er zijn gevallen, dat de vrouw, meenende slecht behandeld te worden, zich een anderen beschermer kiest. Is deze een mindere in rang, dan laat de gekrenkte echtgenoot hem voor zijn beleediging boeten; maar is hij zijn meerdere, dan is hij gedwongen, zich zijn verlies te getroosten. Gewoonlijk evenwel leven man en vrouw gelukkig met

elkaâr en maakt de echtgenoot het zich tot een punt van eer, bij den een of anderen twist zijner vrouw haar partij te kiezen, zij moge gelijk hebben of niet. Hij zal haar onder vier oogen ernstig doorhalen, hem in zulk een twist gemengd te hebben, en haar zelfs lichamelijk straffen, doch hij stelt er een eer in, haar in 't openbaar bij te staan.

De wijze, waarop de Patagoniërs straffen opleggen, is zeer verschillend, maar is gewoonlijk een wijziging van het patriarchale stelsel. De hoofden van huisgezinnen of stammen bezitten erfelijken rang en gaan voor bij alle gewichtige gebeurtenissen van oorlog of vrede. Hun macht is evenwel niet zeer groot, en zij kunnen noch belastingen opleggen, noch iemand zonder betaling tot arbeid verplichten. Deze opperhoofden of caciquen, zooals zij genoemd worden, kunnen, zoo zij verkiezen, den rang weigeren, en velen doen zulks, verkiezende liever onderdaan van een anderen cacique te zijn, dan den last en de verantwoordelijkheid te dragen, die met een dergelijke betrekking gepaard gaan.

Als godsdienst huldigt de Patagoniër het polytheïsme; de inboorlingen gelooven namelijk, dat er een groot aantal godheden zijn, sommige kwaad en andere goed. Ieder huisgezin staat onder de bescherming van een der goede godheden en al de leden van dat huisgezin voegen zich bij deze, als zij sterven. Benevens deze goden zijn er nog ondergeschikte booze geesten, goed jegens hun vrienden, doch slecht voor alle anderen, zoodat het kwade bij hen de overhand heeft. Zij staan bekend onder den naam Valichu.

De wijze van begraven bij de Patagoniërs verschilt in bijzonderheden bij elken stam afzonderlijk, doch de plechtigheden zijn door het gansche land op dezelfde leest geschoeid.

Wanneer een man sterft, wordt zijn lijk in zijn besten mantel gewikkeld, op zijn geliefkoosd paard geplaatst en naar de begraafplaats vervoerd, waar reeds een vierkante kuil gegraven is, ongeveer zes voet diep en twee of drie voet breed. In dezen kuil wordt het lijk geplaatst in zittende houding, met bolas, speren en ander eigendom er naast, waarop een hoeveelheid aarde geworpen wordt. Het paard wordt daarna geofferd; het wordt bij het graf door één man vastgehouden, terwijl een ander het met een slag van den bolas op den kop doodt; daarna wordt de huid afgetrokken, opgevuld en op vier staken bij het graf geplaatst. Bij het graf van een hoofd worden vier paarden geofferd. De kleeding wordt niet met den overledene begraven, maar verbrand en een feest op de overblijfselen van het paard besluit de plechtigheid.

De weduwen zijn verplicht een geheel jaar in een toestand van gestrenge afzondering te leven; zij moeten zich in hun hutten opsluiten en mogen zich nimmer in gezelschap begeven, ja, zich zelfs niet vertoonen, tenzij volstrekt verplicht zulks te doen. Zij moeten zich met roet zwart maken en mogen het vleesch van den guanaco, de merrie- of de rhaea niet eten. Indien een vrouw den regel van afzondering verbreekt en in een intrigue ontdekt wordt, moet zij oogenblikkelijk haar leven verliezen door de handen der betrekkingen van haar overleden echtgenoot.

Bij sommige stammen is het de gewoonte, het graf op bepaalde tijden te openen; het skelet van den overledene, dat met de grootste zorg in orde is gebracht, wordt dan gewasschen en in nieuwe kleederen gehuld. Dit is de taak eener oude matrone, die hiervoor opzettelijk wordt uitgekozen; het wordt na verloop van tijd een lang en vervelend werk, daar de krijgslieden zij aan zij in het graf geplaatst worden, terwijl ieder jaar het getal van hen, die jaarlijks gewasschen en gekleed moeten worden, langzamerhand toeneemt.

Indien de overledene een rijk man geweest is, worden vele bezoeken van rouwbeklag aan de nabestaanden gebracht; de rouwdragers weenen dan luid en prikken hun armen en beenen met dorens, om hun toegenegenheid door het storten van hun bloed te toonen. Voor deze teekenen van eerbied worden zij beloond met kralen, koperen versierselen en andere geschenken; het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat het verdriet over den overledene en het medelijden, opgewekt voor zijn vrienden, veel afhangen van den rijkdom der nabestaanden. (Naar Wood.)

De Vuurlanders.

De Vuurlanders bewonen ten getale van ongeveer 15,000 de kusten en eilanden van de Chonos-eilanden, zuidwaarts tot op Vuurland. Het oostelijk deel van Vuurland

echter wordt bewoond door de Ona's, een Patagonischen stam. Ook komen zij over de Straat van Magelhaens naar het noorden. Grootendeels wonen derhalve de Vuurlanders op het eiland Vuurland en de omringende eilanden.

Vuurland is een bergachtig eiland, welks grillig gevormde kusten met diepe inhammen aan de fjorden van Noorwegen herinneren. De bergachtige gedeelten des lands zijn met wouden bedekt, en hoogerop vindt men slechts venen en heiden; op de lagere, vlakkere gedeelten vindt men enkele weiden.

De Vuurlanders of Peschere's, in hun gelijkmatig, koel, vochtig klimaat, en op hun woest eiland maken in hun uiterlijk geenszins den indruk van een gedeprimeerd volk, zooals reizigers wel eens overijld en ten onrechte hebben medegedeeld. De gemiddelde lichaamsgrootte wordt voor de mannen als 1,61 M. opgegeven, die der vrouwen is geringer.

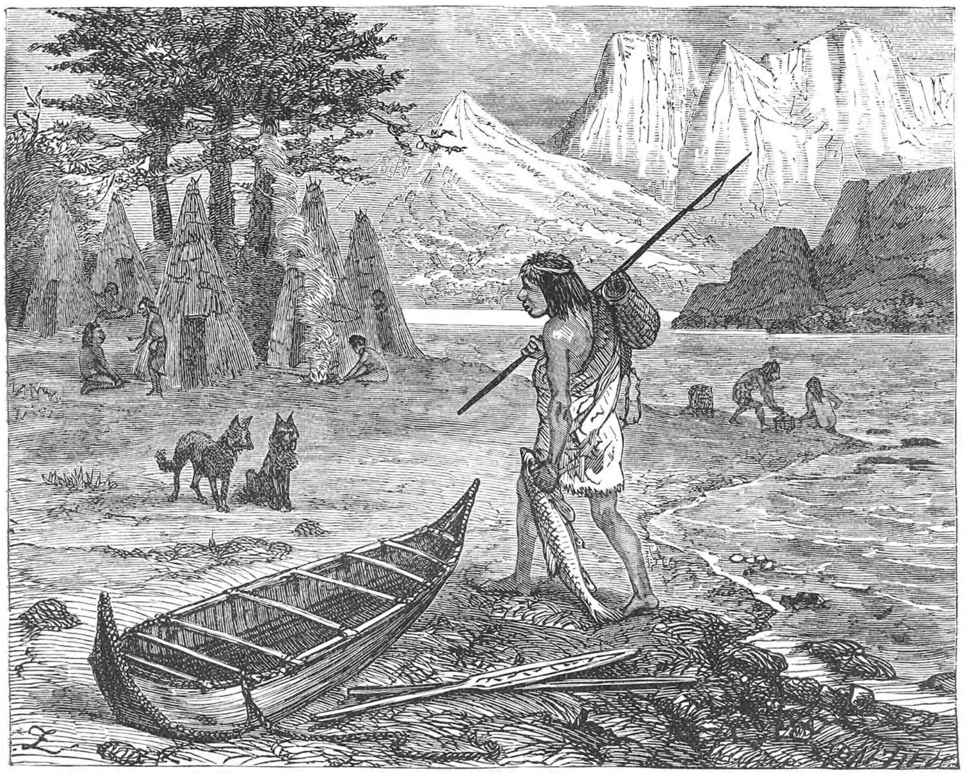

EEN NEDERZETTING VAN VUURLANDERS.

De kleur der inboorlingen is een donker, koperkleurig bruin, daar de roodachtige tint alleen merkbaar is op plaatsen, waar zij bij toeval zindelijk zijn. De ledematen zijn gewoonlijk dun, waardoor de knieën en ellebogen buiten verhouding dik zijn; hun hoofd is bedekt met massa's zwart haar, dat niet gekruld is en in lange, verwarde lokken over de schouders valt. De mannen zijn bijna geheel baardeloos. De oogen zijn klein en donkerbruin van kleur.

Beide seksen laten het haar in zijn volle lengte hangen, uitgenomen over het voorhoofd, alwaar het met een schelp ruw is afgesneden, opdat het niet in de oogen zal vallen. Het volk heeft een zonderlingen, bijgeloovigen eerbied voor haar en daarom wordt ook het afgesnedene in een mandje gelegd en beschikt men er later zorgvuldig over. Toen eens kapitein King een weinig haar van het hoofd van

een Vuurlander had afgeknipt, bleek het hem, dat hij dezen zwaar beleedigd had en was hij verplicht, het afgesneden haar terug te geven en de schaar te verbergen, alvorens de toorn van den inboorling gestild was. Een anderen keer bestond het eenige middel, om den beleedigden inboorling te verzoenen, hierin, dat hij den lok haar teruggaf, alsmede een dergelijken lok van het hoofd des Blanken mans. Het afgesneden haar wordt gewoonlijk verbrand.

Hetgeen kapitein King ons van de vrouwen der Vuurlanders mededeelt, is niet zeer aantrekkelijk.

„Het haar der vrouwen is langer, niet zoo ruw, en zeker zindelijker dan dat der mannen. Het wordt gekamd met de kaak van een bruinvisch, maar noch gevlochten, noch opgebonden, terwijl er niets van wordt afgesneden dan het over de oogen hangende. De vrouwen zijn kort, met buiken geheel buiten verhouding tot haar lengte; hun gelaatstrekken, vooral die der oude vrouwen, zijn bijna even onaangenaam en terugstootend als die der mannen. Vuurlanders loopen nooit rechtop, maar altijd in gebogen houding en met onhandige bewegingen. Zij mogen geschikte gezellinnen zijn

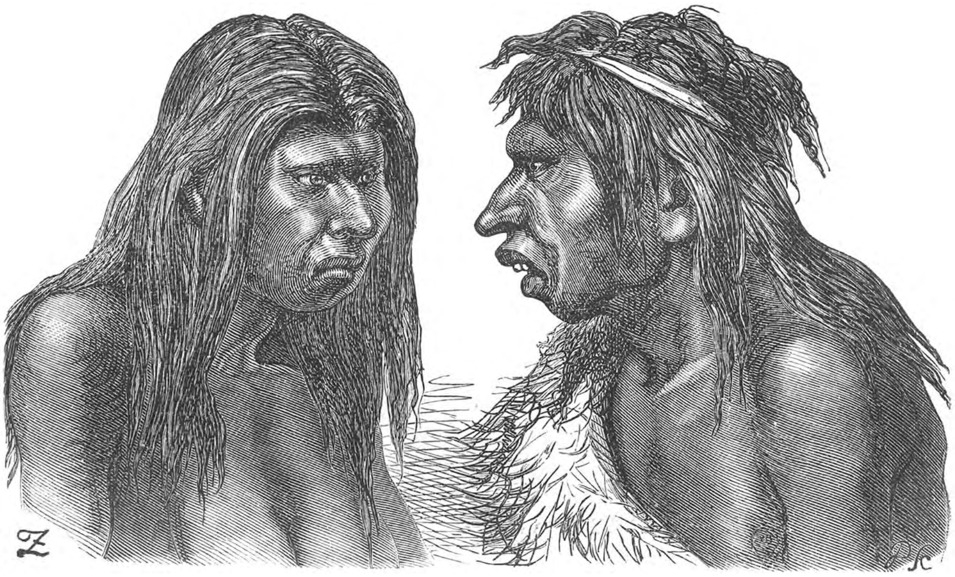

VUURLANDERS.

voor zulke lompe, barbaarsche mannen, voor beschaafde menschen is hun voorkomen walgelijk. Slechts zeer weinige uitzonderingen worden hierop aangetroffen.

„De kleur dezer vrouwen is dezelfde als die der mannen. Daar zij evenzeer aan weer en wind zijn blootgesteld en zwaarder werk verrichten, is dit een natuurlijk gevolg. Als kinderen loopen zij geheel naakt rond, zoeken schelpdieren en dragen hout of water aan. De huid der meer bejaarde is eenigszins geel gekleurd, hetwelk niet wordt opgemerkt bij personen van middelbaren of jeugdigen leeftijd."

Vuurlanders zijn kustbewoners, die hoofzakelijk leven van visschen en schelpdieren. Plantaardig leven wordt weinig gevonden op hun eilanden. Door het klimaat schijnen zij gehard te zijn, want hoewel de temperatuur laag is, loopen zij niet zelden geheel naakt. Overigens kleeden zij zich met huiden. Harpoenen, bogen en pijlen, slingers en messen zijn de wapens, die zij uitsluitend op de jacht en voor de vischvangst gebruiken. Vrouwen oefenen bovenal de visscherij uit. De pottenbakkerij is hun onbekend.

De hutten der Vuurlanders bestaan uit palen, die boven naar elkander toe gebogen zijn, door een dak van huiden overdekt. Het zijn slechts ruwe beschuttingen tegen den wind; de opening wordt altijd gemaakt aan den kant, die van den wind is

afgekeerd. De ruwe kano's, waarmede zij de zee bevaren, zijn nauwelijks waterdicht; zij worden vervaardigd door beukenbast met snoeren van biezen aan een geraamte te verbinden.

In een treurigen toestand verkeerend, armoedig als zij zijn, moeten toch de Vuurlanders bij nadere kennismaking meevallen. Het kannibalisme, dat door sommige schrijvers aan de Vuurlanders wordt toegeschreven, wordt door de meest gezaghebbenden niet genoemd.

De Vuurlanders trekken meest rond in kleine groepen van 12 personen, die in dezelfde hut slapen. Enkelen zagen groepen vereenigd van eenige honderden.

De geestelijke ontwikkeling der Vuurlanders staat laag. Het huwelijk is polygamistisch; daar de vrouwen de vischvangst uitoefenen en dus het meeste voedsel verschaffen, is dit voor de mannen van veel belang. Hoewel er weinig sporen bij hen gevonden worden, die op hoogere gedachten wijzen, en Darwin mededeelt, dat Kapt. Fitz Roy niets omtrent een geloof aan een volgend leven kon te weten komen, gelooven zij toch blijkbaar aan een voortleven der ziel na den dood van het lichaam. De zielen der afgestorvenen zweven door de wouden en openbaren zich van tijd tot tijd in het geschreeuw van een vogel, het kraken van het gletscherijs, enz.; elk onverklaard geluid is de stem van een geest. Afgodenbeelden en amuletten bezitten zij blijkbaar niet, maar toch onderscheiden zij booze en goede geesten; bij enkelen gelooft men aan een boozen geest, die met storm, sneeuw en regen geeselt. Onderscheidene gebruiken wijzen er op, dat zij vrees koesteren voor hoogere machten, zoo o. a. de verschillende onthoudingen van spijzen. Voor draaikolken zijn zij zeer bang.

De verschillende stammen hebben geen regeering en geen opperhoofd, en toch is ieder door andere vijandige stammen omringd, die door woeste gronden of neutraal gebied gescheiden zijn. De oorzaak van hun twisten schijnt gezocht te moeten worden in het zoeken naar middelen van bestaan.

LITTERATUUR.

Dobrizhofer. Geschichte des Abiponen. Wien, 1783.
Guinnard. Trois ans d'esclavage chez les Patagons. Paris, 1864.
Darwin. Reis om de Wereld. Nederl. uitgave. Arnhem.
G. C. Musters. Unter den Patagoniern. (Duitsche vertaling uit het Engelsch). Jena, 1873.
R. Martin. Zur physischen Anthropologie der Feuerländer. Braunschweig, 1893.
J. Beerbohm. Wanderings in Patagonia. London, 1881.

Spaansche Republieken ten oosten der Andes. I. Uruguay.

Ten zuiden van Brazilië ligt aan de oostkust de Republiek Uruguay met een oppervlakte van 178,700 K.M². (± de helft van Pruisen) en in 1896 843,406 inwoners tellend. Van deze bevolking leven er niet minder dan 243,000 in de hoofdstad Montevideo, zoodat het platteland, met 536,000 bewoners, niet meer dan 3 bewoners per K.M.² telt. De bevolking woont in kleine stadjes, vlekken en in talrijke estancia's of hoeven over het land verstrooid.

Het binnenland is over 't geheel een vruchtbaar, gezond land, met een golvende, heuvelachtige oppervlakte, hier en daar met schoone tarwe-, maïs- en gerstevelden, waar de verstrooide gehuchten nauwelijks boven uitsteken. De grasrijke vlakten der campo's zijn bevolkt door aanzienlijke kudden van rundvee en paarden, welke eerste een overvloed van slachtvee leveren. In 1891 werden in de groote slachthuizen „saladeros" 613,500 stuks runderen geslacht voor den export.

De bevolking van Uruguay bestaat voor 90 pCt. uit Blanken, van Spaansche en Portugeesche afkomst, en voor 10 pCt. uit lieden van gemengd ras. Ongeveer 30 pCt. der bevolking is niet in het land geboren; dezen bestaan uit Spanjaarden, Italianen, Franschen, Brazilianen en Argentiniërs. Een groot aantal immigranten trekt jaarlijks de Republiek binnen. In 1896 bedroeg het aantal immigranten 10,500, dat der emigranten bijna 6000. Van de immigranten, die in 1896 te Montevideo landden, waren ruim 1500 Italianen, 2500 Spanjaarden, 588 Brazilianen, 390 Franschen, 230 Duitschers en 199 Engelschen.

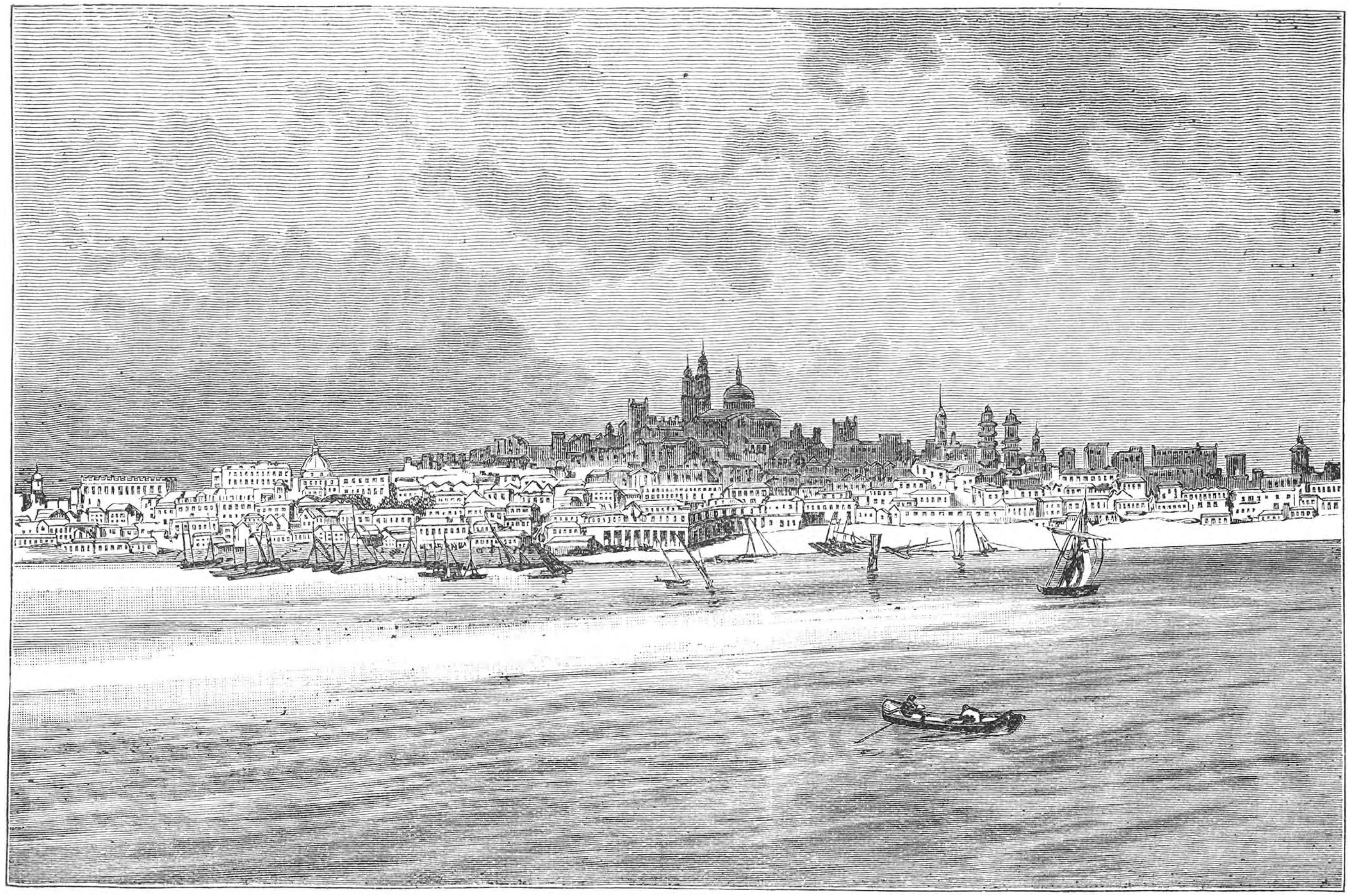

MONTEVIDEO.

Vroeger was Uruguay een Spaansche bezitting en vormde zij onder den naam „Banda Oriental" (oostzijde) een deel van het onderkoninkrijk Buenos-Ayres.

Dit land was echter voortdurend een twistappel voor Spanjaarden en Portugeezen, welke laatsten hier een uitgebreiden sluikhandel dreven. Toen Buenos-Ayres van het moederland afviel, bezette de Portugeesche regeering van Brazilië in 1817 Montevideo en vereenigde de Banda Oriental met Brazilië. In 1822, bij de afscheiding van Brazilië van Portugal, ontstond er een opstand van Buenos Ayres tegen Brazilië, welke hiermede eindigde, dat Montevideo tot een afzonderlijken Staat werd gevormd. Den 18en Juli 1830 werd de Grondwet der Republica Oriental del Uruguay beëedigd. Sedert is deze Staat een Republiek, onder een President met 5 Ministers en een wetgevende macht van twee Kamers.

LITTERATUUR.

Anuario estadistico de la Republica Oriental del Uruguay. Montevideo.
Handbook of Uruguay. Washington 1892.
Roman Lopez Lomba. La Republica Oriental del Uruguay. Montevideo, 1882.
Honoré Roustan — C. M. de Pena. La Republica Oriental del Urugay en la Exposicion Universal Colombiano de Chicago. Montevideo 1893.

II. De Republiek Paraguay.

In het binnenland van Zuid-Amerika, tusschen de Parana en de Pilcomayo-rivier, ligt de Republiek *Paraguay*, aldus genoemd naar de rivier van dien naam. Paraguay werd in 1516 ontdekt door de Spanjaarden en in 1536 werd er de stad Ascuncion gesticht. In 1608 verschenen hier de Jezuïeten, die er een eigenaardige Christelijk patriarchale staatsinrichting onder de Indianen hebben gegrondvest, met een socialistisch karakter. In naam werd die Staat onderworpen aan Spanje, maar in werkelijkheid had het gezag van den Koning hier geen invloed. De Jezuïeten behandelden de Indianen als kinderen, gewenden hen aan arbeid en de uitoefening van landbouw en veeteelt, benevens aan religieuse gebruiken, doch hielden hen verder onwetend en onder voogdij. Toch achtten zij het noodig, dat de Indiaan ervaren was in het lezen en schrijven. De Guarani-taal bleef er heerschend. Elke familie had een kleine bezitting, doch het grootste gedeelte des lands was gemeenschappelijk bezit (possessio Dei.) Het overschot van de opbrengsten des lands werd opgestapeld in de Staatsgebouwen en hierin dreven de Jezuïeten een aanzienlijken en voordeeligen handel. Om het gebied tegen aanvallen van buiten sterk te maken, werden er grensvestingen gebouwd en werden de Indianen strijdvaardig gemaakt. Het land was verdeeld in zendingsdistricten (doctrinae), 40 in getal, waar weldra 100,000 bekeerde Indianen van de Andes tot de kust van Brazilië gevestigd waren. Het algemeen bestuur was in handen van de beide Jezuïeten-collegiën te Asuncion en Cordova; in elke kolonie was een priester, die als hoogste overheidspersoon optrad, met een vicaris. Het land was evenwel voor vreemden, zelfs voor Spanjaarden, gesloten; dezen konden er zich alleen tijdelijk ophouden met verlof. Zelfs schroomden de Jezuïeten hier niet, een bisschoppelijk visitatie-bezoek gewapend af te weren. Niet alleen hier, maar ook in Brazilië waren de Jezuïeten ijverig werkzaam onder de inboorlingen. Toch droeg hun arbeid op den duur geen vruchten. Er ontstond strijd met andere congregaties, als de kolonie der Paulista's in Brazilië (Sao Paulo), en nadat de Jezuïeten in 1726 hadden weten te verkrijgen, dat hun zendingdistricten onder toezicht van den Gouverneur van La Plata gesteld waren, waardoor zij meer onafhankelijkheid hadden, werd Paraguay het tooneel van den strijd der partijschappen. Toen verder in 1766 de Jezuïeten uit Spanje verdreven werden, stonden ook hier de Jezuïeten aan vervolgingen bloot; zij werden in hechtenis genomen, en het land werd onder burgerlijke besturen gesteld. Doch voor de Indianen was dat geen verbetering; zij wenschten gaarne hun voormalige leidslieden terug. Wel trachtten de Spanjaarden het door de Jezuïeten aangevangen werk voort te zetten, doch zij misten daartoe de bekwaamheid. Zoo ging de beschaving, onder de inboorlingen gebracht, weer te gronde; de Indianen lieten den landbouw varen en keerden tot hun zwervend leven terug. En in 1778 werd Paraguay bij het onder-

koninkrijk La Plata gevoegd. Er ontstond echter een zucht naar onafhankelijkheid. In Mei 1811 barstte er een omwenteling uit, en Paraguay was de eerste kolonie, die het Spaansche juk afwierp. Sedert werd Paraguay een Republiek. Een President staat aan het hoofd en twee Kamers vormen de wetgevende macht. Het was evenwel een onrustige geschiedenis, die deze Republiek heeft doorgemaakt, met veel oorlog, strijd en onzekerheid.

* * *

De Republiek Paraguay heeft een oppervlakte van 253,100 K.M². en in 1897 werd de totale Blanke bevolking officieel op 600,000 gesteld; de hoofdstad Assuncion telde 45,000 inwoners. De Blanken zijn voor een aanzienlijk gedeelte uit vermenging van Europeanen met inboorlingen voortgekomen; hun aantal is door de oorlogen zeer afwisselend geweest. Naast de Blanken en de lieden van gemengd ras woont in het westelijk gedeelte des lands nog een bevolking van ± 50,000 Indianen, van den stam der Guarani's. De bewoners in het westelijk gedeelte des lands zijn geheel in den geest der Romaansche beschaving ontwikkeld. Het volk is over 't geheel vrij goed onderwezen; reeds onder de Jezuïeten werd het onderwijs op prijs gesteld. De oorspronkelijke bevolking, ook voor zoover zij met Spaansch bloed vermengd is, vertoont een schoon en krachtig menschenslag. Daar de vrouwen alle lasten op het hoofd dragen, gaan zij rechtop; zij hebben een lenige gestalte en hun schitterende oogen maken met het matbleeke gelaat een interessanten indruk; zij houden van reinheid en opschik. De bevolking is over 't algemeen stil en vredelievend; zelfs bij hun feesten zijn zij ingetogen en stil. Zij zijn verslaafd aan spel en dans. Nimmer zal men een Paraguayer hooren zingen zonder begeleiding; zelfs in de geringste hut treft men een mandoline of guitaar aan, die met de harp dienen, om hun stille en ingetogen dansen te begeleiden. Hun hoofdgebrek is indolentie, die niet zelden in zwaarmoedigheid overgaat en hoogere geestelijke ontwikkeling in den weg staat. Aldus schetst onze landgenoot A. de Priester, na een verblijf in het land, de bevolking. De staatsgodsdienst is de Katholieke, doch er heerscht vrijheid van godsdienst.

Het verkeer is er nog weinig ontwikkeld; het geschiedt voor reizigers te paard, voor goederen door ossenwagens, die langzaam voortrijden over de slechte wegen. Op den middag is alles in rust; dan is het te heet om te loopen, en daarom houdt ieder van 11—3 uur een siesta.

De bevolking is na 1890, toen de rust hersteld werd, sterk toegenomen, vooral door immigratie, die bevorderd werd door de regeering. Van 1881—1893, d. i. in dertien jaar, bedroeg het aantal immigranten 7150, meest Italianen, Duitschers, Franschen en Spanjaarden. De meeste handels- en industrie-ondernemingen in en om de hoofdstad zijn in handen van vreemdelingen, meest Duitschers. De 29 over de Republiek verspreide landbouwkoloniën voor vreemdelingen genieten ondersteuning van de regeering. Ongeveer ²/₃ van den grond was nationaal eigendom, doch in de laatste jaren is veel bij groote stukken verkocht. Landbouw en veeteelt zijn de hoofdbronnen van bestaan voor deze Republiek, welker natuurlijke hulpmiddelen nog slechts voor een klein gedeelte geëxploiteerd worden.

LITTERATUUR.

Annuario Estadistico de la República del Paragay. Assuncion.
Braine-le-Conte. La République du Paraguay. Bordeaux, 1889.
E. v. Bruijssel. La République du Paraguay. Bruxelles, 1893.
M. A. Cirado. Guide de l'émigrant au Paraguay. Asuncion, 1889.
L. A. Demersay. Histoire physique, économique et politique du Paraguay et des établissements des Jésuites. Paris, 1865.
C. R. Santos. La República del Paraguay. Asuncion, 1897.
E. le Bourgade la Dardye. Le Paraguay. Paris, 1889.

III. De Argentijnsche Republiek.

„La Republica Argentina", zooals de officiëele naam luidt, of eenvoudig Argentina, of Argentinië omvat het grootste gedeelte van Zuid-Amerika ten oosten der Andes en

ten zuiden van Brazilië. Alleen de bovengenoemde beide Republieken vormen nog onafhankelijke deelen in dit landgebied. Argentina heeft een oppervlakte van 2,789,400 K.M^2. d. i. ongeveer vijfmaal zoo groot als het Duitsche Rijk. Van dit uitgestrekte gebied behooren ongeveer 1 mill. K. M^2. tot de zuidelijke pampas en Patagonië, ongeveer 300,000 K. M^2. tot de nog geheel ongecultiveerde Chaco, zoodat er voor de bewoonde provinciën, de kern des lands, ongeveer de helft van de oppervlakte overblijft. De bevolking bestond in 1895 uit 3,954,900 zielen, zoodat de volksdichtheid in de grootste gedeelten des lands uiterst dun is. Van 1869 tot 1895 nam de bevolking met 4,6 pCt. per jaar toe. Die sterke toeneming der bevolking is een gevolg van de immigratie in deze Republiek, die nog altijd zeer aanzienlijk is. In vijf jaren, van 1892 tot en met 1896, immigreerden in deze Republiek totaal 310,659 personen, terwijl er 117,347 emigreerden, zoodat er 193,312 personen meer in het land kwamen dan vertrokken. De immigranten in Argentina zijn hoofdzakelijk Romanen. Van de 102,673 immigranten in 1896 waren er 75,200 Italianen, 18,050 Spanjaarden, 3480 Franschen en 1030 Duitschers. Door die vele immigranten bestaat de bevolking van Argentina voor een aanzienlijk gedeelte uit in den vreemde geborenen; in 1895 bedroeg dat aantal 1,004,500, dat is bijna $^1/_2$ der bevolking.

In de La Plata-landen werd reeds vroeg met de vestiging der Blanken aangevangen. Een aanvang hiermede maakte Pedro de Mendoza in 1533, die op eigen kosten 2500 Spanjaarden en 150 Duitschers, op 14 schepen naar La Plata voerde en twee jaren later de nederzetting Santissima Trinidad en haar haven, die hij „Santa Maria de Buenos Aires" noemde, aanlegde. Van deze lieden, waarbij men nog de bemanning der schepen moet rekenen, keerden slechts weinigen naar Europa terug. Velen dezer vielen echter door de pijlen der Indianen of als slachtoffers van ziekten; de overigen trokken zich, daar de plaats niet tegen de aanvallen van de inboorlingen kon worden staande gehouden, terug naar Cabot's fort Espiritu Santo. Deze lieden vormen de kern der tegenwoordige bevolking in La Plata zoowel van het zuivere als gemengde ras, want gedeeltelijk huwden zij met Indiaansche vrouwen, gedeeltelijk lieten zij vrouwen uit Europa overkomen.

In de 18e eeuw kwam nog een nieuw volkselement in La Plata, nl. de Negers. De eersten werden ingevoerd in 1702. Hoewel de aanvoer van Negers voortduurde tot 1825, hebben zij hier toch geen aanzienlijk aantal uitgemaakt. De behoefte aan zwarte arbeiders was hier niet zoo groot, daar er geen metalen werden opgedolven en geen tropische cultures werden aangelegd.

Daar nu de Indianen vroeg verdrongen werden uit de gewesten, die de Spanjaarden in bezit genomen hadden, en het aantal Negers niet groot was, is in de kustgewesten van Argentinië de bevolking bovenal van Blanke afkomst, terwijl in de binnenlandsche provinciën, vooral in Santiago del Estero en Catamarca, het Indiaansche bloed meer uitkomt.

Alles te zamen heeft de Argentijnsche Republiek volgens de hoogste schatting 58,000, volgens de laagste 45,000 Indianen, d. i. 1 pCt. der bevolking. Deze Indianen leven grootendeels in het binnenland zonder betrekking tot de Blanken.

De bewoners van Argentina zijn aldus uit verschillende natiën, meest Romaansche, samengesteld. Daarbij komen nog $\pm$ 300,000, die uit vermenging van Blanken met Indianen zijn voortgekomen, en die in het noorden des lands *Golo's*, in het zuiden aan de kust *Chino's* genoemd worden.

De eigenlijke Argentiniërs kunnen onderscheiden worden in stad- en landbewoners. De eersten onderscheiden zich van het overal vrij gelijkmatig voorkomende type der Spaansche Amerikanen op zijn hoogst hierdoor, dat zij minder met Indianen- en Negerbloed zijn vermengd dan de criollo's in de tropische Staten van Zuid-Amerika.

De oorspronkelijke landbewoners, de eigenlijke Argentiniërs, vertegenwoordigen een eigenaardig type. Zij vormen de *Gaucho's* (spr. ga-oet-sjo's), de half nomadische veehoeders der pampas, die sterk met Indiaansch bloed vermengd zijn. Zij zijn meest nakomelingen van de eerste veroveraars des lands en van Indiaansche vrouwen.

De Argentijnsche Gaucho vertoont in zijn karakter de onafhankelijke vastberadenheid van de Guarani-Indianen, met den trots, de houding en de edele vrijmoedigheid van den Spaanschen caballero. Groot, slank en krachtig, met een door de zon gebruind gelaat, met los golvend, lang, zwart haar, een wild groeienden baard, een krachtig

hoofd, een hoog, breed voorhoofd, en zwarte, doordringende oogen, zoo maakt de Gaucho een gemengden indruk van edele gevoelens, fijnen smaak en wildheid.

De Gaucho heeft het hoofd gedekt met een puntigen strohoed, met fladderende, bonte linten versierd; zijn scharlakenrood vest is omgeven door een gordel, waarin een mes steekt; zijn beenen zijn gehuld in een wijde, met franje omzoomde broek; verder heeft hij laarzen, welke de voeten onbedekt laten, terwijl hij een wijden, bonten mantel onachtzaam over de schouders werpt. Zoo leeft hij het grootste gedeelte van den tijd te paard en hij stapt slechts af, om te slapen, te eten en te spelen. Zijn wapens zijn de *lasso*, een lange lederen riem met een strik aan het eind, en de *bolas*, waarmede hij wilde dieren en verwilderde paarden weet te vangen en te bedwingen, of op den Magelhaenschen struisvogel jaagt. (Zie pag. 354). Het spel is de grootste hartstocht van den Gaucho; daarvoor geeft hij alles prijs.

Werken op de estancia's of hoeven doet de Gaucho niet gaarne; aan zijn dienstverrichtingen geeft hij dan nog het karakter van onafhankelijkheid. Want de Gaucho is trotsch op zijn vrijheid: hij is de wilde, onbedwongen zoon der pampas, onbeteugeld als het ros, dat vrij over de vlakte holt.

Met de uitbreiding der Europeesche bevolking, met de toeneming der geldhuishouding, met den aanleg van spoorwegen en andere wegen, waardoor de beschaving in de vroeger bijna niet bezochte binnenlanden doordringt, verdwijnt echter het type der echte Gaucho's en langzamerhand zal het een historische figuur worden, een held van de overleveringen.

De Gaucho's vormen de kern der eigenlijke Argentiniërs. Hun hoofdbezigheid is nog altijd de veeteelt, vooral van paarden en runderen, welke nog thans den rijkdom van het land en hoofdartikelen van den uitvoer uitmaken. In den laatsten tijd breidt zich echter ook de graanbouw uit.

In de binnenlanden en grensgewesten leefden de Indianen langen tijd met de meer beschaafde bewoners in strijd, wier vee zij roofden, terwijl zij de Blanken vermoordden. Echter moet erkend worden, dat zij de vrouwen en kinderen veelal spaarden en zich dezen doorgaans liever levend toeëigenden. Diet oestanden zijn na de verschillende oorlogen tegen de Indianen thans verbeterd, zoodat de boerderijen ook in het binnenland veiliger liggen.

Over het land tusschen de Rio Negro en de Chubut heeft Dr. Machon, die hier in 1892 reisde, nadere mededeelingen verstrekt. Deze reiziger deelt mede, dat in dit land, waar vroeger duizenden Indianen zich met den landbouw bezighielden, thans de eenzaamheid heerscht, bijna zonder eenige nederzetting. Hier vond genoemde reiziger vele pijlspitsen van vuursteen, overeenkomend met die der Zwitsersche paalwoningen, doch fijner bewerkt, voorts steenen, messen en scherven, welke tegenwoordig de Indianen nog gebruiken bij de bereiding der huiden, verder een paar steenen bijlen.

* * *

In de laatste jaren zijn vele toestanden in Argentina veranderd. Het eenvoudige boerenleven op de eenzame estancia's heeft reeds plaats gemaakt voor allerlei weelde. De correspondent der N. Rotterdamsche Courant te Buenos-Ayres beschrijft dit in brieven van 29 November '97 als volgt.

In vroeger jaren, in den ook hier soms zóó geroemden goeden ouden tijd, woonden de meeste estancieros, veehouders, het geheele jaar door op hun bezittingen. De toenmalige Argentiniërs waren eenvoudige menschen en hadden geringe behoeften. Thans is dit anders. Men stelt zich niet meer tevreden met de primitieve levenswijze van het binnenland. Men wil op modernen voet leven, uitgaan en ontvangen, bals en theaters bezoeken, kortom, genieten van den rijkdom, door de meesten zóó gemakkelijk, alleen door de verbazende stijging der landprijzen verkregen. Daarom hebben velen behalve hun woning op de estancia ook een huis in de stad. Hier is hun hoofdverblijf en alleen in den zomer gaan zij naar buiten.

In welke richting men Buenos-Ayres ook verlaat, hetzij naar het noorden, westen of zuiden, overal treft men rondom de hoofdstad aan de verschillende spoorweglijnen een aantal plaatsjes aan, met vriendelijke landhuizen, fraaie tuinen en boomgaarden, die een liefelijken indruk maken, prijkende bijna 't geheele jaar door in een rijk groen gewaad. Maar spoedig verandert het tooneel; reeds na een half uur sporens komt

aan 't geen het oog bekoorde een einde. Men ontwaart het Argentijnsche binnenland, de campo, die zich uitstrekt over de pampa-vlakten, eentonige, onafzienbare weiden. Zij zijn bijna boomloos. Slechts hier en daar wordt laag kreupelhout aangetroffen, of een ombu, de boom der reusachtige wortels. Zoo arm is de campo aan hout, dat men vaak de uitwerpselen van 't vee als brandstof gebruikt. En als zoodanig dienen ook de distels, die wel een meter hoog veelvuldig voorkomen. De estanciero ziet deze planten gaarne, want ze groeien alleen op goeden grond en in den zomer blijft het gras er onder groen, terwijl het elders, onbeschut, bij langdurige droogte door de heete zon verschroeit.

Schier de eenige afwisseling, welke de reusachtige weidevlakten bieden, zijn de estancias. Ontwaart men in de verte een boomgroep, men kan er zeker van zijn, dat de woning eener hoeve er achter verscholen ligt. Is de pampa van nature kaal, alleen daar, waar de mensch een huis heeft gebouwd en daaromheen boomen geplant, komen kleine bosschen voor, meestal van eucalyptus — uit Australië hierheen gebracht — evenals boomgaarden, vooral van perziken.

Hebben de Vereenigde Staten hun „Far West," Argentinië bezit zijn „Far South," de groote landstreek ten zuiden der provincie Buenos-Ayres. Steeds zuidelijker dringt de estanciero door. Slechts een twintigtal jaren geleden was een groot deel van het zuidelijke Buenos-Ayres nog onbezet. Nu treft men daar talrijke veehoeven aan en ook ziet men er enkele tusschen de Rios Colorado en Negro, nog zuidelijker in de gouvernementen Chubut en Santa Cruz en eindelijk zelfs aan de andere zijde der Magelhaenstraat, op Vuurland. Met uitzondering van den alleen nog door zwervende Indianenstammen bevolkten noordelijken Chaco, is thans geheel het enorme gebied van Argentinië, zij het in sommige deelen ook nog uiterst zwak, met veehoeven bezet. Van het grootste belang is de veeteelt in de provinciën Buenos-Ayres, Santa-Fé, Cordoba, Entre Rios en Corrientes, terwijl de landbouw zich het meest in eerstgenoemde twee provinciën en, wat de suikercultuur betreft, speciaal in Tucuman heeft ontwikkeld. De veestapel is groot.

Het uiterlijk eener estancia biedt in den regel niet veel opmerkenswaardigs. Stel u voor: vlakke weiden, eenige duizenden hectaren aaneengesloten land, geheel door ijzer- of staaldraad omheind — teneinde het wegloopen van het vee te voorkomen — de bodem bedekt, na regenval, met kort groen gras, en na sterke droogte met onafgemaaid hooi, soms afgewisseld door lange distels. Denk u op dat land talrijke kudden schapen, runderen en paarden, de twee laatste soorten dieren meestal van een onaanzienlijk uiterlijk. Plaats ergens een boomgroep en bouw daar een steenen huis, van ééne verdieping, met niet meer kamers dan strikt noodzakelijk, eenvoudig ingericht, de muren ook van binnen slechts ruw met kalk bedekt, terwijl de vloeren, indien niet van hout, ook van steen mogen zijn; die woning is voor den eigenaar of diens plaatsvervanger, den mayordomo, en zij heet met de nabijgelegen keuken, met de schuur, waar de tentwagen en het paardetuig worden opgeborgen, estancia, evenzoo dus als de geheele bezitting genoemd wordt. Indien gij den aanleg van bloemen- of moestuinen vergeet, het doet niets ter zake, want ze ontbreken op de meeste veehoeven, en tenzij er ook zeer fijn vee gehouden wordt, behoeft ge ook niet aan stallen te denken, want 't geheele jaar door loopen de dieren in de open lucht vrij over de weide rond. Maar wel moet ge nog op een aantal punten, meer of minder al naar de grootte der bezitting, eenige uit een paar vertrekken bestaande leemen hutten laten bouwen, de zoogenaamde puestos, waar de knechten wonen, die de kudden op dat deel der estancia oppassen. Plaats eindelijk eene of meer groote pompen, door een windrad gedreven, op hooge, langwerpig vierkante stellages, teneinde uit diepe putten drinkwater te verkrijgen voor mensch en dier; laat uw oog dwalen over de weiden, die overal rondom liggen tot aan den gezichteinder en steeds denzelfden eentonigen aanblik bieden, en gij verkrijgt voor u, lezer, het beeld der Argentijnsche veehoeve, der eenvoudige estancia, gelijk men ze het meest aantreft.

Er zijn echter een aantal boerderijen, waar minder eenvoud heerscht. Sommige bezittingen zijn zelfs prachtig te midden van aangelegde bosschen gelegen, met fraaie landhuizen, die aan de gebouwen van heereboeren doen denken. Wie dergelijke estancia's bezoekt, waant zich nauwelijks in Argentina. Van de eentonige pampa geen spoor meer. Alles doet denken aan een andere natuur, aan een

ander land. Eerst het huis, geheel modern ingericht; daaromheen de tuin en het park met een grooten vijver, gevormd door een, de geheele estancia doorstroomend riviertje; dan hier en daar koetshuizen, stallen, bergplaatsen en hooibergen; vervolgens een boomgaard van appelen, peren, kersen, vijgen, citroenen, moerbeziën, druiven, abrikozen en perziken; eindelijk het groote bosch, waarin allerlei houtsoorten voorkomen — beuken, eiken, wilgen, dennen, palmen — al speelt de in Argentinië zoo goed gedijende Eucalyptus er ook de hoofdrol. Wat het meest opvalt," zegt genoemde schrijver, na een bezoek aan dergelijke boerderijen, verder, „dat zijn de kudden, prachtige dieren, die wij overal op het een vijfduizend hectaren groote landgoed aantreffen. De beste rassen zijn hier door verscheidene honderden der fijnste exemplaren vertegenwoordigd. Onder de schapen nemen de Merinos en Lincolns de voornaamste plaats in, onder de runderen de Durhams en Herefords en onder de paarden zien wij o. a. vertegenwoordigers van het Arabische ras, het Clydesdale en Trakehnen. Voorts werd onze aandacht nog bijzonder gevestigd op het inlandsche vee, door kruising zóó veredeld, dat wij het nauwelijks herkennen als de afstammelingen van de dieren, die eeuwen lang in half wilden staat, geheel aan zichzelf overgelaten, op de onafzienbare weidevlakten rondliepen en ontaardden. Inderdaad, zulk eene estancia toont aan, wat er uit de pampa en uit het pampa-vee te maken is, indien met volharding en overleg gewerkt wordt. En gelukkig voor Argentinië, dat het aantal estancieros hoe langer zoo meer toeneemt, die inzien, dat het op den duur voordeeliger is hun bedrijf naar den eisch uit te oefenen dan, volgens de ouderwetsche methode, alles, zoowel vee als land, geheel aan moeder natuur over te laten. De moderne estancieros zijn echter toch nog in de minderheid; de meeste veehouders handelen gelijk hunne vaderen deden, leggen zich nog slechts in geringe mate op de veredeling der kudden toe en eenigen hebben het zelfs nog niet eens zóó ver gebracht, dat zij over melk en boter op hunne estancias beschikken; zij laten de melk eenvoudig door de kalveren opdrinken. Natuurlijk niet aan de ouderwetsche, maar alleen aan de veehouders der nieuwere richting is het te danken, dat telkens nieuwe producten der veeteelt hier tot uitvoer komen en men reeds sedert een paar jaren te Londen ook Argentijnsche boter eet.

* * *

De gewesten aan de La Plata werden door den Spanjaard Diaz de Solis ontdekt, die evenwel deze ontdekking met zijn leven moest boeten, daar hij in 1515 door de Indianen werd vermoord. In 1530 stevende Sebastiaan Cabot de La Plata op en stichtte er het fort Espiritu Santo, dat later door de inboorlingen werd verwoest. Doch in 1535 werd Pedro de Mendoza door Spanje als gouverneur naar dat land gezonden, waar hij den grondslag legde van Buenos-Ayres. Wel werd die plaats door de inboorlingen weder verwoest, doch in 1580 werd zij herbouwd. Groote belangstelling toonden de Spanjaarden niet in dit land, dat geen edele metalen opleverde, maar toch werden de landen aan de La Plata na 1777 tot een onderkoninkrijk van de Rio de La Plata vereenigd.

Zonder groote gebeurtenissen ging de geschiedenis van Argentina tot het begin dezer eeuw voorbij. In den tijd der Fransche oorlogen namen de Engelschen Buenos-Ayres in, doch het aanbod aan de inboorlingen, om door de hulp der Engelschen de onafhankelijkheid te verwerven, als zij dezen bijstonden, werd van de hand gewezen. Nog waren deze gewesten aan Spanje gehecht. Toen echter Jozef Bonaparte den Spaanschen troon besteeg, weigerden zij dezen vorst te erkennen. In dien tijd kwam ook de zucht naar onafhankelijkheid op bij de bevolking (1810) en na veel onlusten en onzekerheid, na de afwisselende heerschappij van partijleiders en legeraanvoerders, die somtijds despotisch het bewind voerden, werden eindelijk in 1816 door het Congres te Tucumàn de Vereenigde Staten van de Rio de la Plata onafhankelijk verklaard en den 3en September 1817 werd een voorloopige grondwet afgekondigd. Een volgend Congres in April 1819 gaf een constitutie, op de leest der Noord-Amerikaansche geschoeid.

De onafhankelijkheid heeft jaren lang weinig zegen gebracht aan het land. Partijschappen verscheurden de orde en hielden elke ontwikkeling tegen; allerlei bewindvoerders wisselden elkander af. Eigenlijk kan men zeggen, dat Argentina

eerst sedert de regeering van Sarmientos een beschaafde Staat werd, hoewel ook na dien tijd nog de rust door burgeroorlogen verstoord werd en zelfs een Staatsbankroet dreigde.

De constitutie van Argentina, dagteekenend van Mei 1853, is gewijzigd in 1860. Zij is in hoofdtrekken dezelfde als die van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Aan het hoofd der regeering staat een President. De Staat wordt gevormd door 14 provincies en 9 territoriën, die tot een vertegenwoordigende Bonds-republiek vereenigd zijn. Elke provincie heeft haar eigen locaal bestuur en grondwet. De Roomsch-Katholieke godsdienst is staatsgodsdienst, doch andere godsdiensten zijn vrij. Het lager onderwijs is een onderwerp van staatszorg en verplichtend voor kinderen van 6—14 jaar. Het onderwijs schijnt zich goed te ontwikkelen. Buenos-Ayres en Cordoba hebben universiteiten.

LITTERATUUR.

Annuario de la direccion de Estadistica. Buenos Ayres. Jaarlijks.
Estadistica general del comercio exterieur de la Republica Argentina. Buenos Aires. Jaarlijks.
Handbook of the Argentine Republic. Bulletin No. 67 of the Bureau of the American Republics. Washington, 1892.
MULLHALL. Handbook to the River Plate. London, 1893.
R. D'AURIGNAC. Trois ans chez les Argentins. Paris, 1890.
C. E. AKERS. Argentine, Patagonian and Chilian Sketches. London, 1893.
P. A. TURNER. Argentina and the Argentines. London, 1892.
LEHMANN. Die Rechtsverhältnisse der Fremden in Argentinien. Hamburg, 1890.
LATMA. l'Agriculture et l'élevage dans la République Argentine. Paris, 1889.
DAIREAUX. La vie et les moeurs à La Plata. Paris, 1887.
BURMEISTER. Physische Beschreibung der Argentinischen Republik. 1876.

HOOFDSTUK XXXIII.

DE OORSPRONKELIJKE BEWONERS EN STATEN TEN WESTEN DER ANDES.

De Araucaners.

Wanneer wij van het zuiden af naar het noorden voortgaan, vinden wij in de westelijke gedeelten van Zuid-Amerika in de eerste plaats de Araucaners (Moluche's). De Araucaners waren de oorspronkelijke bewoners van Chili, die sedert ouden tijd, waarschijnlijk door invloeden uit Peru, een landbouwend volk vormden, metaal konden bewerken en verschillende bedrijven uitoefenden. Evenals de Peruanen verbouwden zij nuttige gewassen, als maïs, boonen, aardappels, quinoa; zij bewerkten de landen en hadden kanalen gegraven, om de landen te besproeien. Daarenboven teelden zij lama's, om de wol en het vleesch te gebruiken.

De Araucaners zijn echter meer en meer teruggedrongen naar het tegenwoordige Araucanerland ten oosten van Concepcion en Valdivia, waar hun verblijf meer en meer tot de hellingen der Andes beperkt is. Eerst in 1887 is de volledige onderwerping dier eens zoo krijgszuchtige en krachtige natie voltooid.

Het aantal der Auracaners wordt thans op ± 20,000 geschat, die gedeeltelijk als nomaden op de hellingen van het gebergte wonen, waar wilde appelboomen en guanaco-jachten hun het noodige voedsel leveren, gedeeltelijk in de dorpen van hun vroeger gebied verblijf houden. Hun woonplaatsen komen iets overeen met de Indianen-reservations van Noord-Amerika, en de aanleg van nieuwe verkeerswegen door hun gebied wijst er op, dat weldra ook hun natie zich zal oplossen. Men kan bij de Araucaners drie hoofdstammen onderscheiden: de *Picunche's* (in het noorden) de *Pehuenche's* (in het midden) en de *Huilliche's* in het zuiden.

De Araucaners zijn lieden van gemiddelde grootte, met langen hals, hooggewelfde borst, gespierde armen en beenen, kleine voeten en handen. De huid is zacht op het gevoel, van kleur koperrood tot blank toe; de laatsten zijn namelijk afkomstig van geroofde blanke vrouwen. De horde der Boroas 1) kenmerkt zich zelfs door een Europeesch type en huidkleur. Het gezicht is rond met eenigszins vooruitstekende wangbeenderen; een baard wordt niet gedragen. De oogen zijn klein, bruinzwart van kleur en hebben een horizontalen stand; het lange, stijve, donkerzwarte hoofdhaar laten zij groeien; de mannen houden het door een band samen, de vrouwen dragen het in vlechten.

De geestelijke aanleg der Araucaners is goed; in de zendingsstations, welke zij op de zuidelijke grenzen van hun land dulden, leeren hun kinderen betrekkelijk spoedig lezen, schrijven en een weinig rekenen. Duurzame ontwikkeling wordt echter hiermede niet bereikt, want in hun land vergeten zij alles spoedig weer.

Het karakter der Araucaners is ernstig; zij zijn stil en indolent, zoolang er niet over jacht en oorlog wordt gesproken. Een gegeven woord houden zij gaarne. Als zij niet door wantrouwen verontrust worden, zijn zij gastvrij tegenover vreemdelingen. Hun taal is rijk, vol uitdrukking en bezit veel buigingsvormen.

---

1) Deze stam trok in 1530 de opmerkzaamheid der Spaansche veroveraars zeer door de blanke huidkleur. De sage gaat, dat deze lieden zijn voortgekomen uit de Europeanen van een gestrand Hollandsch schip, welks bemanning zich met de Araucaners vermengde.

De kleeding der Araucaners bestaat uit een chamal of lendedoek en een poncho, een rond stuk stof met een gat, om het hoofd door te steken. Deze wordt uit schapenwol, zeldzamer uit guanacowol, door de vrouwen geweven. Over den haarband dragen zij gaarne een samengevouwen doek. De zuidelijke Araucaners dragen reeds broeken en zelfs vilten hoeden. De vrouwen, die geen onaangenamen indruk maken, dragen een lendedoek, die over de heupen door een gordel wordt samengebonden. Tatoueering is bij hen niet bekend; daarentegen beschilderen de mannen voor feesten of wedstrijden zich het gelaat met blauw en rood en de vrouwen brengen bij bijzondere gelegenheden fijn geteekende blauwzwarte stralen om de oogen.

De kleeding der kinderen is zeer eenvoudig. Zoolang zij nog zeer jong zijn en niet kunnen loopen, worden zij stijf in doeken gewikkeld, zoodat zij niet in staat zijn,

EEN HUISGEZIN EN HUTTEN DER ARAUCANERS.

zich te bewegen. In dezen hulpeloozen toestand worden zij in bamboe-wiegen geplaatst en aan houten pennen, die in de wanden van het huis geslagen worden, opgehangen, of in van het dak afhangende manden gelegd, zoodat zij met een touw heen en weer kunnen geschommeld worden. Het zijn voorbeelden van zoete kinderen, want zij huilen nooit en laten zich aan pennen hangen, zonder eenig teeken van leven te verraden, uitgenomen de beweging hunner oogen. Zoodra zij kunnen loopen, trekt men hun geen kleederen meer aan; deze worden niet meer gedragen, totdat zij jongens en meisjes van zeven of acht jaar oud zijn.

De woningen der Araucaners zijn niet in dorpen bij elkander gebouwd, maar meest blokhuizen of hutten, uit teenen gevlochten, die alleen staan, met stroo gedekt worden, en door vlechtwerk in afdeelingen zijn gescheiden. De Araucaners houden veel rundvee, doch de melk gebruiken zij niet, verder kudden schapen, honden, katten en

paarden. Door de paarden zijn zij een echt ruitervolk geworden; hun paarden zijn tot vechten afgericht en evenzeer tot dansen. De teugels en zadels dier paarden weten zij uit ongelooid leder fijn te vlechten; zij versieren die met zilver; de sporen, die aan den blooten voet bevestigd worden, zijn grootendeels van zilver. Zij houden veel van massieve pracht.

De Araucaners verachten alles, wat valsch of nagemaakt is, en houden zich met niets van dien aard op. De armste boer, die zich slechts een ijzeren spoor kan aanschaffen of misschien zelfs in 't geheel geen spoor, versmaadt het, om sporen of stijgbeugels te gebruiken van pleet-metaal, of een namaaksel van zilver, hoe goed ook.

Zij zijn zoo moeielijk op dit punt te voldoen, dat zij geen artikelen willen gebruiken, die in den vreemde vervaardigd zijn, en zelfs al is een spoor van massief zilver gemaakt, in navolging hunner eigen sporen, zullen zij die bijna zeker verwerpen, daar de bearbeiding zich ongetwijfeld aan hun geoefende oogen verraadt. Een glanzend uiterlijk wekt bijna altijd hun wantrouwen op, daar de inlandsche kunstenaars dit niet aan de voorwerpen kunnen geven. Al deze artikelen worden vervaardigd van de

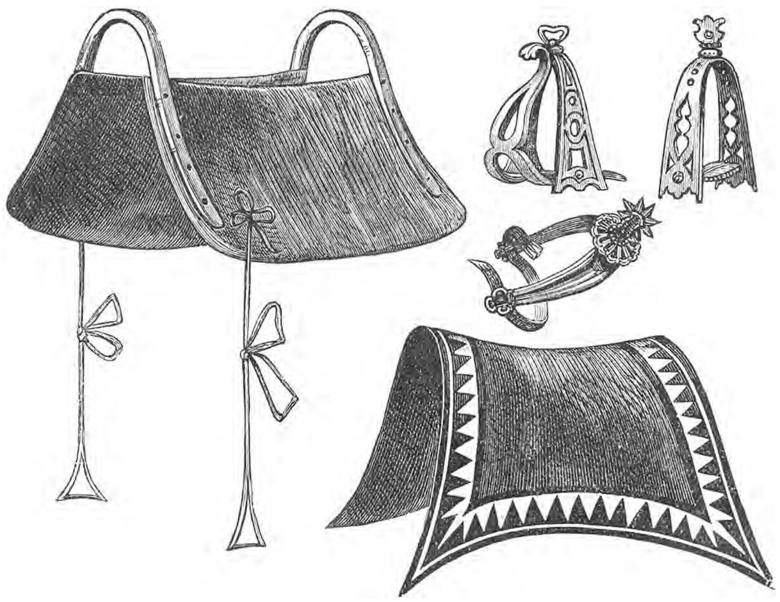

ZADELS, STIJGBEUGELS EN SPOREN.

zilveren munt des lands en de rijke Araucaner draagt altijd een paar weegschalen bij zich, benevens een aantal dollars, die als standaard-gewichten moeten dienen. Opmerkelijk is het, dat zij het goud niet schatten. Het goud, dat de Spanjaarden gelokt heeft, was de oorzaak van hun oorlogen en ondergang geweest.

Het hoofdwapen der Araucaners is de lans; verder hebben zij knodsen, slingers en schilden, en vroeger gebruikten zij, hoewel zelden, boog en pijl. De lasso wordt steeds door hen gebruikt, de bolas minder wegens de vele bosschen. De lasso is een strik van riemen of paardenhaar, die het dier, dat zij willen vangen, om den hals wordt geslingerd.

De Araucaners bezitten geen gemeenschappelijk opperhoofd; alleen bij algemeene opstanden wordt een aanvoerder gekozen. Dat de Araucaners een moedig ras zijn, blijkt uit hun worstelingen met de Spanjaarden; hoewel telkenmale onderdrukt door de betere wapenen en krijgstucht van dezen, werden zij nooit overwonnen en trokken zij zich enkel terug, om nieuwe krachten te verzamelen.

Een geliefd spel der Araucaners is de „chueca", een soort van biljartspel of balspel,

waarbij een kogel door kromstokken over den grond wordt voortgedreven. Hierdoor worden ook beslissingen verkregen, als een vergadering niet tot een besluit komt. Er bestaat polygamie bij hen, en de meisjes worden, als er voor betaald is, met geweld uit het huis gevoerd door den man. Ook roofden zij vroeger in de grensdistricten gaarne vrouwen en meisjes, evenals vee.

De vrouwen verrichten allen huis- en veldarbeid; zij poetsen de zadels en zijn nooit ledig. Een reiziger verhaalt, bij hen een vrouw gezien te hebben, die, evenals al haar seksegenooten, schrijlings te paard gezeten, gelijktijdig een kind op den rug droeg en wol spon.

De Araucaners vereeren een hoogste wezen, Pillau, waaraan onderscheidene lagere godheden onderworpen zijn. Zij zijn overtuigd van de onsterfelijkheid der ziel, en volgens hun geloof zullen zij na den dood allen vereenigd eeuwige vreugde genieten.

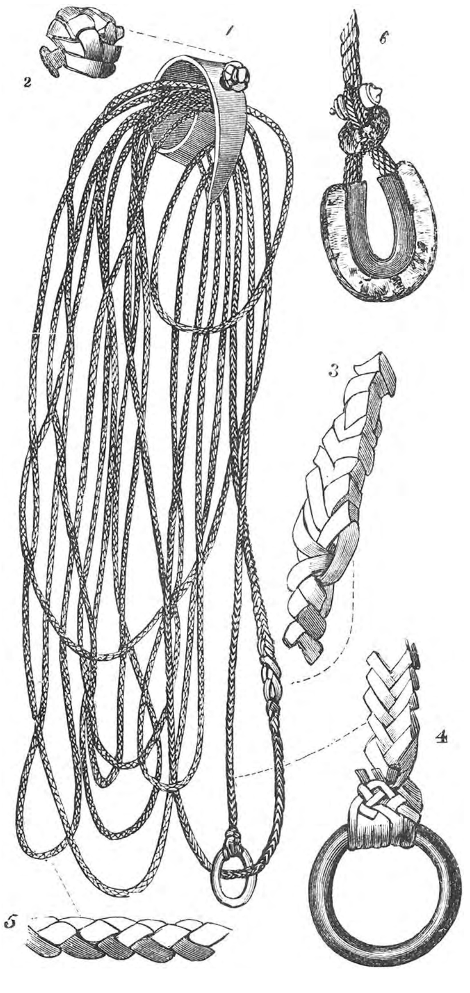

De oude cultuurvolken der Andes.

I. De Peruanen.

Toen de Spanjaarden na 1524 langs de westkust van Zuid-Amerika naar het zuiden trokken, leerden zij hier het groote rijk van Peru kennen, dat zich aan de oostkust van den Grooten Oceaan ongeveer van den 2den graad N.Br. tot den 37sten graad Z.Br. uitstrekte en waartoe alle kustlanden en ook de landen in het binnenland tot over het gebergte gerekend werden. Het Peruaansche Rijk werd bewoond door een talrijke bevolking, die reeds op een vrij hoogen trap van beschaving stond.

Het Peruaansche Rijk vereenigde een groot aantal verschillende volken in zich. Wel hadden de beheerschers of Inca's onderscheidene volken onderworpen, maar het was hun niet gelukt, de verschillende elementen tot één geheel te versmelten, en in ontwikkeling, taal en zeden bleven groote verschillen bij die onderscheidene volken voortbestaan tot den Spaanschen tijd. Evenwel is het niet meer mogelijk, uit de verschillende, fragmentarische berichten, welke daarvan ontvangen zijn, een volledig ethnographisch overzicht van de bevolking van het oude Peruaansche Rijk te geven. Liever dan ons met de vraag naar ethnographische afkomst bezig te houden, willen wij de cultuurvolken van Zuid-Amerika tot eenige hoofdgroepen brengen. en omtrent de maatschappelijke toestanden dier groepen iets naders mededeelen.

De beschaving van het oude Peru was, volgens de meest overeenstemmende berichten, in kern en eerste beginselen afkomstig uit de streken van het Titicacameer (thans op de grens van Peru en Bolivia), waar het volk der *Aymara's* zijn woonplaats had. Uit deze streken zouden de Inca's aan de spits van het *Quechua-volk* de beschaving van Cuzco naar naar het N. W. gebracht hebben, dat aanhen zijn bloei te danken had. Aldus zou de oude beschaving van Peru van een ander volk afkomstig zijn, een soortgelijk verschijnsel als wij bij de Mexicanen leerden kennen. Doch zij ontwikkelde zich zelfstandig op het hoogland van Peru.

Een overlevering komt hiermede overeen. Deze verhaalt, dat omstreeks de 12e eeuw onzer tijdrekening twee kinderen der zon, Manco Capac en zijn zuster Mama Ullo Huaco, de ruwe wilden, die toen deze streken bewoonden, bezocht hadden, om hen in landbouw, veeteelt, bergbouw en nijverheid te onderwijzen en hen alzoo te beschaven.

In het dal van Cuzco sloegen zij hun woonplaats op en stichtten daar de stad, die sedert dien tijd de hoofdstad des lands werd. De kinderen, die uit dezen echt van dit goddelijk paar geboren werden, waren de stamvaders van het koninklijk geslacht des lands.

Al ligt de geschiedenis van Peru in het duister, toch kan men aannemen, dat het Quechua- (spr. Ketsjoea) volk onderscheidene stammen op het hoogland heeft onderworpen, en velen, hoewel niet allen, er toe brachten, de taal en gewoonten van de veroveraars aan te nemen. Toch leidt ook Sequier uit de overblijfselen der bouwkunst af, dat er de werken van verschillende rassen in zijn te herkennen, die wel veel versmolten zijn. De latere heerschers van Peru schijnen derhalve afkomstig te zijn van het volk der Aymara's aan het Titicacameer, zoodat de Quechua's een jonger cultuurvolk vormen, de Aymara's het oudere.

Aan het hoofd van den staat in Peru stonden bij de komst der Spanjaarden de *Inca's*, aan wie, zooals wij zeiden, een goddelijke afkomst werd toegeschreven. Zij hadden hun residentie in de vesting Cuzco, een reusachtig bouwwerk, dat door zijn overblijfselen nog tegenwoordig de verbazing der reizigers wekt. Rescott beschrijft den bouw der vesting aldus: „De vesting, de muren en de gangen waren geheel uit steen gebouwd, welks zware blokken niet in regelmatige rijen gelegd waren, maar zoo, dat de kleinere de openingen tusschen de grootere aanvulden. Zij vormden een soort van ruw muurwerk en waren alleen aan de zorgvuldig bearbeide buitenzijde behouwen. Hoewel er geen kalk aangewend was, waren de blokken zoo nauwkeurig en vast aan elkander gevoegd, dat het zelfs onmogelijk was, het lemmer van het mes daartusschen te schuiven. Vele dezer steenen waren van reusachtige grootte; enkele waren niet minder dan 38 voet lang, 18 voet breed en 6 voet dik.

„Deze massa's werden door een volk, dat het ijzer niet kende, uit de rotsen gehouwen en in verschillende vormen bewerkt; zij werden zelfs uit een vier à vijf legua's verwijderde steengroeve, zonder hulp van lastdieren, over stroomen naar hun hooge ligplaats opgevoerd en daar eindelijk met de grootste nauwkeurigheid op hun plaats gelegd zonder de hulp van Europeesche werktuigen. Men verhaalt, dat 20,000 menschen daaraan gedurende vijftig jaren gearbeid hebben."

Of deze cijfers juist zijn, valt niet te zeggen, maar dit is zeker, dat alleen een absolute vorstenmacht dergelijke bouwwerken kon tot stand brengen. Evenals Egypte zijn pyramiden, heeft Amerika zijn reuzenwerken. In Peru was de Inca dan ook de absolute macht, de bron van alle wet, die over alle waardigheden en bezittingen zijner onderdanen kon beschikken, in één woord: de Inca was de staat zelf. Uit kracht der goddelijke afkomst was de Inca de plaatsvervanger van de godheid, de zon. Elke ongehoorzaamheid aan zijn bevelen was niet alleen oproer, maar heiligschennis, opstand tegen de zon zelf. De Inca vereenigde priesterlijke en wereldlijke macht in zich.

Het oordeel over het bestuur der Inca's is verschillend. Volgens Garcilasso's voorstelling regeerden zij over 't geheel zacht en goed, Balbao stelt hen voor als bloeddorstig, wreed en willekeurig.

Beneden de Inca's stond de adelstand, een kaste, die sterk bevoorrecht was en hoog boven het eigenlijke volk stond. Het beste deel der staatslanderijen behoorde tot hun inkomsten, terwijl zij ontheven waren van allerlei belastingen.

Het land in het oude Inca-rijk was in drie deelen verdeeld: het eene gedeelte behoorde aan de zon, d. i. de tempels, het tweede aan het volk en het derde aan den Inca. Al deze deelen moesten echter door het eigenlijke volk bewerkt worden en het land, dat voor onderhoud van dienstdoende krijgslieden, zieken, weezen en armen bestemd was, kwam het eerst aan de beurt. Dit was een zware last, die op het volk drukte. Persoonlijke eigendom van den grond bestond er niet; het land werd jaarlijks verdeeld, en aan ieder huisvader werd, met het oog op het aantal kinderen, jaarlijks een grooter of kleiner stuk toegekend. In onvruchtbare jaren werd het volk met koren uit de magazijnen van den staat verzorgd. Evenals het land werden ook

van de kudden lama's en ander vee jaarlijks uitdeelingen gehouden. De mijnen behoorden alleen aan den Inca; goud en zilver waren aan het verkeer en aan het privaatbezit onttrokken; zij mochten alleen in Cuzco ingevoerd, doch niet uitgevoerd worden. Alle kostbaarheden dienden uitsluitend tot versiering der tempels en van de paleizen en konden enkel als vrij geschenk van den Inca verkregen worden.

De belastingen, door het volk aan den staat op te brengen, bestonden in arbeid en eigen arbeidsproducten. Behalve het bebouwen der landerijen van den Inca, den tempel en den adel moesten kleedingstukken en wapens voor den staat vervaardigd worden, waartoe het materiaal uit de staatsschatten geleverd werd; voor elke provincie en elk dorp was het bedrag daarvoor nauwkeurig vastgesteld. De Inca's gaven hun onderdanen voortdurend te arbeiden; armoede en luiheid waren door de strenge socialistische inrichtingen, welke den staat beheerschten, even onmogelijk gemaakt als eerzucht en hebzucht. Gehoorzaamheid aan de wetten heerschte algemeen, en hoewel niemand het uitzicht had, om door ijver zijn toestand te verbeteren, kon toch ook niemand in ellende vervallen. Alle vrije beweging der individuen, alle werkzaamheid uit eigen aandrift, alle wedijver, alle streven naar vooruitgang waren verstikt, en de staatsmachine van den vaderlijk regeerenden Inca werkte volkomen in dien zin, dat geen vonk van het geestelijk leven des volks in vlammen uitsloeg.

Merkwaardig is het, dat in weerwil van dezen toestand toch de landbouw en nijverheid op een hoogen trap stonden. De kustlanden, waar schier nooit een droppel regen valt, zouden een dorre woestenij geweest zijn, als zij niet door ontelbare kanalen van water waren voorzien, en zij prijkten met de schoonste landbouwvoortbrengselen. Zij werden zorgvuldig besproeid en bemest, en reeds in dien tijd kenden de Peruanen het gebruik van guano. Ook de nijverheid was goed ontwikkeld, zeiden wij, hoewel er geen spoor van handel was. De handwerkslieden werkten niet voor particulieren, maar voor den staat. Voor den staat bouwden zij de paleizen der Inca's, de prachtige zonnetempels en de reusachtige vestingen; voor den staat werden ook de voortreffelijke heirbanen aangelegd, niet zoozeer met het doel, om den voetgangers gemak te verschaffen, als wel om wegen te hebben voor het verplaatsen der legers.

Evenals de Azteken-koningen in Mexico (zie pag. 251) hadden ook de Inca's een corps hardloopers, die berichten uit de verste deelen van het Rijk met groote snelheid overbrachten; zij woonden tot dat doel in huizen, op bepaalde afstanden aan de heirwegen geplaatst. Het leger was goed georganiseerd; de wapenrusting bestond uit katoenen gewaden en houten helmen; als wapens gebruikten zij pijl en boog, den slinger, de van koperen knoppen voorziene knods, den strijdbijl en de lans.

In het huwelijksleven heerschte meest monogamie; alleen aan den hoogen adel was het geoorloofd, meer dan één vrouw te bezitten. Het huwelijk had onder bepaalde ceremoniën plaats; men lette daarbij op gelijkheid van stand, zelfs op verblijf in dezelfde plaats. Opmerkelijk is wel de gewoonte, dat de Inca een zijner zusters, die niet uit dezelfde moeder geboren was, tot vrouw moest nemen.

De gehuwde vrouwen leefden ingetogen tehuis, waar zij steeds druk in de weer waren, zich met spinnen en weven bezighielden, of de mannen bij den veldarbeid behulpzaam waren. Publieke meisjes mochten niet in de stad, maar moesten daarbuiten wonen; zij waren veracht. Op echtbreuk van de zijde der vrouw stond voor haar en haar verleider de doodstraf; de gehuwde man, die zich met een ongehuwde vrouw afgaf, was daarentegen straffeloos. Onechte geboorten werden als schandelijk beschouwd; toch bestond er een afzonderlijk huis, waarin de Inca de te vondeling gelegde kinderen voor eigen kosten liet opvoeden.

De opvoeding der kinderen werd aan den vader overgelaten; tot hun 25e jaar stonden zij onder zijn macht en in zijn dienstbaarheid. Vooral werd er op gewerkt, dat zij tegen koude en vermoeienis gehard werden. In alle standen voedden de moeders hun kinderen in de eerste tijden zelf. Op den vijftienden tot den twintigsten dag werd het kind een naam gegeven, bij welken op het tiende of twaalfde jaar nog een tweede kwam.

Het voedsel der oude Peruanen bestond in de warme streken uit maïs, in de koudere uit quinoa en aardappelen. De landbouw stond hoog in eere. Bijzonder geroemd worden de wollen weefsels, wegens fijnheid der stof en duurzaamheid der kleuren.

De religieuse voorstellingen der Peruanen waren, trots het nivelleeringsstelsel der Inca's, zeer verschillend en schijnen uit verschillende tijdperken en van verschillende volken afkomstig te zijn. De goddelijke vereering der zon bestond reeds bij deze volken vóór het optreden der Inca's, en kwam voor bij de Aymara's, de leermeesters der Peruanen. Naast de zon, en in bepaalde tijden zelfs hooger dan zij, werden andere goddelijke machten vereerd, als *Pachacamac* en *Viracocha*; de eerste genoot in het noorden bij Lima, de laatste aan het Titicacameer bijzondere vereering. Pachacamac was in elk geval de meest algemeene en hoogste god; zijn aanzien was zoo groot, dat men zelfs door het land van den vijand met zekerheid naar zijn tempels bedevaarten kon doen; hij werd bij elke gelegenheid aangeroepen; men dankte hem en men bood hem gaven aan, zelfs als men niets dan wat aarde of steen had te geven. Op deze wijze zouden de pyramiden ontstaan zijn, welke men dikwijls hoog op de bergen vindt. Evenwel is het er verre van, dat hij de eenige hoogste god der Peruanen was; van monotheïsmus valt bij hen niet te spreken. En het schijnt, dat deze godheid reeds in de oudheid op den achtergrond getreden is.

Nevens genoemde godheden werden nog een menigte goden in allerlei gestalten vereerd: sterren, natuurkrachten, bergen, rivieren, enz. Ook de Inca's werden na hun dood als goden vereerd; zij stamden af uit het godengeslacht der zon en keerden na voleinding van hun aardsche loopbaan tot de goden terug.

Voor de vereering der godheden bestonden een groot aantal tempels, van welke die voor Pachacamac bij Lima wegens zijn eerwaardigen ouderdom en de tempel der zon te Cuzco wegens zijn pracht en heerlijkheid beroemd werden. Het aantal zonnetempels was in Peru zeer aanzienlijk: elke grootere plaats bezat er een. Gewoonlijk stond hij op een hoog gelegen punt in of bij de stad; hij was met een muur omringd en had een met boomen beplant plein. Arbeid en kosten waren niet aan deze tempels gespaard. De ingang dier tempels lag altijd aan den oostkant, en de grootere bestonden volgens sommige schrijvers steeds uit zeven ruimten, die met elkander in verbinding stonden en vele kleine afdeelingen daarnaast hadden; de vijf eerste waren aan de zon, de maan, de sterren, den bliksem en den regenboog gewijd, de beide laatste dienden tot beraadslaging der priesters en tot woningen der tempeldienaren. De groote tempel op het Titicaca-eiland werd door 600 mannen en 1000 meisjes bediend; die van Guanuco zou zelfs een personeel van 30,000 personen gehad hebben.

De zonnetempel in Cuzco wordt als volgt beschreven. Het was een gebouw van 400 schreden in omtrek, door een sterken muur omringd. Het muurwerk was zoo fijn, dat er over 't algemeen geen voegen in waren te ontdekken. Buiten om den muur des tempels, welks hoogte niet meer dan twee vadem bedroeg, was een gordel van goud aangebracht. De wanden van den tempel waren met gouden tegels bezet, en aan de westzijde werd het uit goud en edelgesteenten gemaakte zonnebeeld geplaatst, zoodat het door de stralen der opgaande zon kon beschenen worden. Aan beide zijden van dat beeld zaten de gebalsemde lijken der Inca's op gouden zetels.

Een vestibule voerde naar de vijf naastbijzijnde ruimten; in die, welke aan de maan gewijd was, bestond alles uit zilver, wat in het aan de zon gewijde gedeelte van goud was. Verder vond men in den zonnetempel vijf bronnen, welker water door onderaardsche buizen werd voortgeleid, en met den tempel in verbinding stonden groote tuinen, die met dieren en planten van goud versierd waren.

De godenbeelden dier tempels bestonden uit verschillend materiaal en hadden de meest verscheidene vormen. Zij waren van goud, zilver, steen, klei en hout gemaakt. De afbeeldingen van menschen hadden gedeeltelijk staven in de handen en een hoofdbedekking, welke eenigszins geleek op een bisschopsmuts; van de dieren werden lama's en slangen afgebeeld. Ook werd een marmeren kruis door de Inca's vereerd; de dienst van het kruis was ook elders in Peru gewoonte. De beteekenis hiervan is echter niet bekend. Alleen in het uiterste noorden des rijks had men ware afgodenbeelden.

De priesters, die in onderscheidene klassen waren ingedeeld, leidden een kuisch leven; zij genoten groote achting; de opperpriester stond slechts een graad lager dan de Inca zelf. Naast de priesters moeten wij de zonnemaagden noemen, meisjes, die in levenslange kuischheid in kloosters leefden en met den zonnedienst verbonden waren.

Menschenoffers, die in Mexico tot op den tijd der verovering door Spanje in groot aantal voorkwamen, schijnen in Peru ook in ouden tijd veelvuldig plaats gehad te hebben, doch werden later onder de Inca's alleen bij buitengewone gelegenheden toegepast. Dit geschiedde namelijk bij den dood des heerschers, bij epidemische ziekten en dergelijke.

Om iets van de zon af te smeeken, besteeg de priester of de vorst des morgens een steenen verhevenheid en sprak met neergebogen hoofd een gebed uit, nu eens de handen samenvouwend en dan weer samenslaande. Het eigenlijke volk schijnt geen gebeden te hebben verricht. Ongelukken, die iemand overkwamen, golden als gevolgen van begane zonden. Daarom werd ook aan de priesters gebiecht; de Inca evenwel biechtte alleen aan de zon. De bekende zonden moesten door den priester als geheim bewaard worden, doch met bepaalde beperkingen. Door eenige wichelarij wist de priester te ontdekken, of alle zonden gebiecht waren; wie iets verzwegen had, ontving een zware kastijding; wie alles bekend had, werd schoon gewasschen van schuld, wat onder vasten, boetedoening enz. geschiedde.

Eigenlijke priesteressen bestonden in Peru niet, maar wel was er een soort van kloosters met de zonnetempels verbonden, waar tempelmaagden samenwoonden in kloosterlijke afgeslotenheid en kuischheid. Hun taak in deze gebouwen was spinnen en weven en de bereiding van chicha en maïsbrood voor den Inca. Zij heetten „vrouwen der zon"; velen bleven altijd voor den tempeldienst bestemd, doch verscheidenen hunner werden ook uitgekozen door den Inca, om aan zijn hof te verblijven; enkelen werden ook den goden geofferd. Volgens mededeeling van Garcilasso zou schending der kuischheid gestraft moeten worden met levend begraven, doch zij was nog niet voorgekomen.

Het lag niet in de bedoeling der Inca's, het volk te ontwikkelen. Alle ontwikkeling, en bovenal de wetenschap, was uitsluitend eigendom der hoogste standen, en bepaalde zich tot de kennis der „quipos" (spr. kipos, van het Peruaansch quipoe = knoop: dus een knoopenschrift), die op onvoldoende wijze het letterschrift vervingen. De „quipos" bestonden uit een bundel aan elkander geknoopte snoeren van gedraaide wol, welke zich in hoofd- en neventakken van verschillende kleuren splitsten en met knoopen van verschillenden aard voorzien waren. Door die knoopen en kleuren werden het gemakkelijkst getallen weergegeven; de eenvoudige, dubbele en drievoudige knoopen beteekenden 10, 100 en 1000. Doch elke kleur had ook haar bepaalde beteekenis: *rood* beteekende oorlog en soldaten, *geel* was het zinnebeeld van goud, *wit* van zilver en vrede, met *groen* werd maïs aangeduid, enz. Enkele dezer, quipos dienden zelfs, om regeeringszaken uit te drukken en golden als een soort van wetboeken; andere dienden, om historische gebeurtenissen te bewaren, nog andere tot het bewaren der cultus-ceremoniën, en zelfs vond men er, die een soort van kadaster vormden. Dat het gebruik der „quipos" ver verbreid was, blijkt niet alleen hieruit, dat in Zuid-Paraguay „quipos"-geleerden zouden bestaan, maar dat de herders der puna's er zich thans nog van bedienen. Ook vond men in Quito, volgens Brasseur en Velasco, platen van hout, steen of klei, welke als historische jaarboeken dienden; men had die in onderscheidene afdeelingen ingedeeld en daarin kunstig gesneden steenen geplaatst; deze deden denzelfden dienst als de knoopen in de „quipos".

Het jaar was in Peru verdeeld in 12 maanmaanden, die te zamen 354 dagen, 8 uren, 48 minuten uitmaakten. Er waren dan 11 dagen te weinig voor het zonnejaar; of de toevoeging, evenals in Mexico, op het eind des jaars geschiedde, weten wij niet. De aanvang van het Peruaansche jaar viel in den tijd van het wintersolstitium.

* * *

Een volk en toestanden, zooals wij ze boven kortelijk beschreven hebben, leerden de Spanjaarden hier kennen, die onder Pizarro hun avontuurlijke veroveringstochten in Zuid-Amerika deden, en de Spaansche heerschappij vestigden in deze landen. Al drong het Spaansche hof aan op een menschelijke behandeling der overwonnen volken, de dolle veroveraars, slechts door gouddorst bezield, dien de zonnetempels ruimschoots konden bevredigen, ontzagen niets en niemand. Een treurig lot wachtte de Peruanen, toen Spaansche wapenen den troon der Inca's deden instorten. Terwijl

Cortez in Mexico door zijn voorbeeld een krachtigen invloed ten goede uitgeoefend en onnoodige kwellingen streng gestraft had, bekommerde Pizarro zich weinig om hetgeen zijn krijgslieden deden met de overwonnen volken. De Spanjaarden vermaakten zich niet zelden met een jacht met bloedhonden op de inboorlingen; de jonge meisjes werden met geweld uit de hutten gesleept, om aan den een of anderen harem, dien elke Spanjaard er op nahield, overgeleverd te worden. Met geeselslagen werden de inboorlingen tot bovenmatigen arbeid gedwongen en velen bezweken in dien treurigen toestand. Zoo was het lot der Indianen, die door de Blanken onderworpen waren.

Niet alleen de bewoners als physieke wezens werden getroffen door de verovering der Spanjaarden, de geheele cultuur van het oude Peru werd daardoor aan verwoesting prijsgegeven. De hand der veroveraars viel zwaar op de eerwaardige gedenkteekenen der bouwkunst van het oude Peru, en de Spanjaarden richtten in hun blind en bijgeloovig zoeken naar verborgen schatten oneindig meer verwoesting aan dan de tijd en de veelvuldige aardbevingen vermochten, zegt Prescott. Maar toch is er nog altijd genoeg overgebleven van de bouwwerken der Inca's, om oudheidvorschers tot onderzoeken uit te noodigen.

Het oudheidkundig onderzoek heeft van tijd tot tijd plaats gevonden, en daardoor zijn de berichten der oude kroniekschrijvers, aan wie bovengedane mededeelingen te danken zijn, aangevuld.

E. George Squier deed dergelijke onderzoekingen en kwam bij het nagaan van de overblijfselen der bouwgedenkteekens van Peru tot het besluit, dat de oude bevolking op verre na zoo talrijk niet kan geweest zijn, als de oude schrijvers willen doen gelooven. Slechts een klein gedeelte des lands toch is goed bewoonbaar, en de bewoning moet zich alleen bepaald hebben tot de dalen en kommen (bolsones) van het bergland. Doch alle moeite werd ingespannen, om de uitgebreidheid der cultuuraarde te vergrooten.

De geschiedenis van deze volken onder Spanje was die van verval en achteruitgang, en Indianen-oproeren braken van tijd tot tijd uit. En toen in 1810 de Republikeinen van de La Plata-Staten naar Peru trokken, om de Spanjaarden te verjagen, was dit het sein tot den opstand, die na veel strijd leidde tot de onafhankelijkheid. Den 23sten Juli 1821 werd Peru onafhankelijk verklaard en de Chileensche opperbevelhebber San Martin, die Peru had bijgestaan, werd tot protector der nieuwe Republiek gekozen.

Hiermede waren de rust en de orde niet hersteld, en de geschiedenis van Peru was gedurende deze eeuw het tafereel van toenemende regeeringloosheid, van herhaalde omwentelingen, van burgeroorlog en verwildering, van vernietiging der welvaart en vermindering der bevolking. Wat onder het Spaansche bestuur nog was gespaard gebleven, ging verder te gronde. Wel waren tijdperken van rust daartusschen, maar die tijden waren te kort, om te herstellen, hetgeen te gronde was gegaan. Daarbij kwam nog de oorlog tegen Chili, die van 1879—1883 duurde en waarvan de Staat zich eerst thans een weinig begint te herstellen. Wij mogen die geschiedenis hier niet nagaan, doch herinnerden enkel aan de feiten.

De Chibcha's.

De ontdekkers der Nieuwe Wereld vonden in het hoogland van het tegenwoordig Columbia verschillende volken, die onderscheidene talen spraken. Van deze zijn de *Chibcha's*, *Muysca's* of *Mozca's* de belangrijkste. Ook zij onderscheidden zich door een hoogere beschaving van hun grootendeels uiterst barbaarsche naburen, en het blijkt, dat die cultuur zich zelfstandig bij hen ontwikkeld had en geenszins uit het noorden of zuiden afkomstig was. De beide hoofdtakken van het Chibcha-volk leefden in Bogota en in Tunja; zij hadden dezelfde religie en taal.

Toen de Spanjaarden dit land betraden, waren de Chibcha's reeds in verval. Wel bestonden de oude bouwwerken nog, maar zij hadden niet de beteekenis van de Peruaansche; hun landbouw was reeds armoedig en zij woonden reeds in oasen tusschen onvruchtbare landstreken. Veeteelt werd niet door hen uitgeoefend, doch de mijnen leverden hun zout en goud, welk laatste metaal zij tot sieraden verwerkten.

De tempels van dit volk zijn nog herkenbaar aan de overblijfselen der grondmuren.

Het beroemdst was de zonnetempel te Iraca, thans Sogamoso, de zetel van den geestelijken heerscher van de Chibcha's, eens een schitterend gebouw, dat bij de verovering door onvoorzichtigheid in de vlammen opging. Niet in de tempels alleen werd den goden geofferd, doch ook aan meren, rivieren, rotsen en op andere plaatsen, doch altijd waren het de priesters, die de offers brachten en die zich hierbij geheel ontkleeden moesten. De offers bestonden in goud, edelgesteenten en andere waardevolle voorwerpen.

De Chibcha's hadden reeds een levendigen handel; de Spanjaarden vonden vele wollen stoffen in hun magazijnen, en op de groote markten heerschte een druk verkeer. Als wapens gebruikten zij houten zwaarden, lansen, niet vergiftigde pijlen, slingers, en bovenal werppijlen van riet met harde spitsen van palmenhout. Hun historische tradities leefden in gezangen voort. Doch veel is er niet omtrent dit oude cultuurvolk bekend.

De bewoners der Cordilleras van Mérida en van Sierra Nevada de Santa Marta schijnen arm aan beschaving geweest te zijn. Op zijn hoogst bezaten zij goud, dat hun spoedig door de Spanjaarden werd afgenomen. Nog geenszins evenwel zijn alle oudheden uit deze gewesten voldoende bekend. Wij mogen op deze plaats hierbij niet verder stilstaan, doch moeten eindigen met een beschrijving der tegenwoordige Staten.

LITTERATUUR.

W. PRESCOTT. History of the conquest of Peru. New-York, 1847.
CASTELNAU. Expédition dans les parties centrales de l'Amérique du Sud. Paris, 1850.
WAITZ. Anthropologie der Naturvölker, IV. 1864.
E. GEORGE SQUIER. Peru. Reise und Forschungs-Erlebnisse in dem Lande der Inca's. (Duitsche uitgave, bewerkt door Prof. Schmick). Leipzig, 1883.
HERBERT SPENCER. Descriptive sociology, or groups of sociological facts. Ancient Mexicans, Central Americans, Chibcha's and ancient Peruvians. London, 1874.
W. BOLLAERT. Researches in New-Granada, Equador, Peru and Chili. London, 1860.
C. R. MARKHAM. Travels in Peru and India. London, 1862.
" On the geographical positions of the tribes, which formed the Empire of the Inca's. (London, 1871. Roy. Geogr. Soc.)
" Cuzco and Lima. London, 1856.

HOOFDSTUK XXXIV.

DE SPAANSCHE STATEN AAN DE WEST- EN NOORDKUST.

I. CHILI.

Op de westelijke helling der Andes in het zuiden van Zuid-Amerika ligt de Republiek Chili. De naam schijnt van het Oud-Peruaansch afkomstig te zijn en sneeuw of koude te beteekenen, daar dit land een koeler klimaat en aanzienlijke hoeveelheden sneeuw op het gebergte had. Ook de eerste Spaansche expeditie naar Chili in 1535 werd door de vreeselijke sneeuwstormen, die in de Andes kunnen heerschen, bijna geheel te gronde gericht.

Dat Midden-Chili reeds vroeg bewoond moet geweest zijn en een steen-tijdperk heeft gehad, wordt bewezen door verschillende vondsten van pijlspitsen en andere steenen gereedschappen, omtrent welke Hugo Kunz in Augustus 1892 mededeelingen deed in de Duitsche Wetenschappelijke Vereeniging te Santiago.

De bevolking van Chili bestond uit Indianen, die in het noorden in de 15e eeuw door den Inca van Peru, Yupangui, werden onderworpen. Deze legde den beroemden Inca-weg aan door de woestijn, een werk, dat nog tegenwoordig ieders bewondering verdient. Onder de heerschappij der Inca's werden ook hier vele werken der beschaving uitgevoerd, zonnetempels gebouwd, waterleidingen aangelegd, enz.

De Spanjaarden kwamen hier in 1535 uit Peru aan en drongen in 1550 verder naar het zuiden voort, waarna het gebied onder het bestuur van een Spaanschen Kapitein-Generaal gesteld werd. Strijd met de Indianen had er nog voortdurend plaats, totdat in 1726 een tamelijk langdurige vrede gesloten werd.

Opgewekt door het voorbeeld van Buenos-Ayres, gevoelden de hoogere standen ook hier neiging tot onafhankelijkheid in 1809. De strijd ving aan in 1810, die eerst in 1826 eindigde, toen de Spanjaarden uit hun laatste bolwerk verdreven werden, het kasteel San Carlos op het eiland Chiloe. Volgens de grondwet van 1833 vormt het land een ondeelbare Republiek, met vertegenwoordigende, op de souvereiniteit des volks berustende regeering.

De President wordt voor vijf jaren gekozen; een verantwoordelijk ministerie en een staatsraad staan hem ter zijde. De wetgevende macht wordt gevormd door twee Kamers. Volgens de grondwet is de Roomsch-Katholieke leer staatsgodsdienst, doch sedert 1883 wordt ook de openbare uitoefening van andere godsdiensten toegestaan.

De Republiek Chili heeft ook een proces van burgeroorlogen en buitenlandsche oorlogen doorgestaan, die een ongunstigen invloed hadden op de ontwikkeling der toestanden.

Chili heeft een oppervlakte van 776,000 K.M². en een bevolking van 2,7 millioen (in 1895). Daarbij gerekend de 50,000 Indianen, geeft dit een totaal van 3,2 millioen. Naast Uruguay en Ecuador heeft Chili de grootste volksdichtheid in Zuid-Amerika, nl. 4 per K.M². Hierbij is nog op te merken, dat het zuiden zwak, het noorden schier onbewoond is, zoodat in Midden-Chili de volksdichtheid 12 per K.M². bedraagt. Dit verschil in volksdichtheid is niet alleen een gevolg van de kortere of langere inbezitneming, maar ook van grondsgesteldheid en klimaat, dus van de natuurlijke toestanden. Het geheele zuiden, van Vuurland tot Chiloe, is als de woud- en visscherij-zone der Republiek te beschouwen.

De hoofdmassa der Blanke bewoners van Chili bestaat uit twee klassen; den hoogeren en lageren stand. Een eigenlijke middelstand, die wel in opkomst is, bestaat er nog niet van beteekenis.

De aristocratie des lands bestaat uit de vóór 1817 geïmmigreerde Spanjaarden, daarna vermeerderd met Engelsche, Fransche en Duitsche elementen. De lagere standen moeten volgens de schrijvers des lands afstammen uit de aanvankelijke verbinding van Europeanen met inlandsche vrouwen, en hoewel er ongetwijfeld veel Indiaansch bloed onder gevonden wordt, is dat toch niet zoo algemeen als men meent, naar het uiterlijk te oordeelen.

De Chilenen zijn een krachtiger, werkzamer volk dan de bewoners der meeste Spaansch-Amerikaansche landen. Vooral als mijnarbeiders werken zij goed. De Spaansche immigratie bestond hier vroeger niet zooveel als elders uit soldaten, die er later bleven wonen, maar hoofdzakelijk uit Baskische kooplieden, handwerkslieden, enz., die met meisjes uit hun eigen land huwden, liever dan met Indiaansche. Evenwel behoeft zich ook hier niemand te schamen, eenigszins van gemengd bloed te zijn. Negers zijn er weinig in deze Republiek geweest, zoodat zij geen invloed van beteekenis hadden op de bloedvermenging. Chili is vrij gebleven van de sterke bloedvermenging, welke men elders vindt en die zulke nadeelige gevolgen gehad heeft in verschillende landen. Men kent in Chili niet de overgangen van het eene ras tot het andere.

De statuur der Chilenen is van gemiddelde grootte, met krachtige spieren; huidkleur en haar wijzen op de bewoners van Zuid-Europa. Blonde haren en blauwe oogen komen slechts zelden voor. Het nationale karakter wordt geroemd. Opgegroeid in onbeperkte persoonlijke vrijheid, met levendig besef van welvoegelijkheid, benijdenswaardig eenvoudig in hun behoeften, innemend, natuurlijk, tegenover vreemden toegevend en voorkomend, gastvrij, dit signalement moet niet te veel zeggen. De deugden der Chilenen laten zich in twee woorden uitdrukken, zegt een kenner van het land: arbeid en practische zin.

De aristocratie ontwikkelt in Chili veel invloed, en het aantal rijken is er groot. Voor pracht en weelde geven dezen veel uit, doch nooit besteedt of legateert men iets aan wetenschappelijke stichtingen, zooals in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika (zie pag. 253). Geld is er hoofdzaak. Toch begint het Spaansche spreekwoord: „God geve u geld, mijn zoon, dan heeft wetenschap weinig waarde voor u" meer en meer invloed te verliezen. Op wetenschappelijke ontwikkeling wordt thans meer en meer de aandacht gevestigd. Legaten aan kloosters en kerken komen veel voor, zelden tot verfraaiing der steden. Ook voor patriotische doeleinden heeft de aristocratie geld over.

Ondanks de groote opbrengst van den bergbouw moet toch de landbouw als de hoofdbron van bestaan beschouwd worden, de grondslag voor de economische ontwikkeling des lands. De veeteelt staat hierbij achter. Op industriegebied komt er ontwikkeling, en de handel gaat er vooruit. De geestelijke ontwikkeling der bevolking wordt eveneens meer op prijs gesteld. Het onderwijs wordt zoowel op de middelbare en hoogere scholen als op de lagere scholen kosteloos gegeven. Ook vakscholen zijn er verrezen en wetenschappelijke instellingen van verschillenden aard.

De emigratie naar Chili is nog niet aanzienlijk, maar zij wordt bevorderd door de regeering; in 1896 werden daarvoor 867,000 peso's toegestaan.

LITTERATUUR.

Annuario Estadistico. Valparaiso.
ASTA-BURUAGA. Diccionario geografico de la Republica de Chila, 1867.
CARL OCHSENIUS. Chile. Land und Leute. Leipzig, 1884.
HUGO KUNZ. Chile und die deutschen Kolonien. Leipzig, 1891.
A. M. HANCOCK. A History of Chili. Chicago, 1893.
THEOD. CHILD. The Spanish-American Republics. London, 1891.

II. BOLIVIA.

Uit het gebied van het oude Peruaansche Inca-rijk zijn grootendeels thans drie Staten ontstaan: *Bolivia*, *Peru* en *Ecuador*, die te zamen thans niet meer dan vijf millioen inwoners zullen tellen. Squier stelt met tamelijke zekerheid de bevolking

van het oude Inca-rijk op ongeveer het dubbele aantal of tusschen 10—12 millioen, zoodat hier sedert een achteruitgang in bevolking moet plaats gehad hebben.

Bolivia ligt in het binnenland; de oppervlakte van dezen Staat wordt op 1,334,200 K.M². geschat en het aantal bewoners bedraagt ongeveer 2 millioen, de wilde Indianen uitgesloten, welker aantal op 245,000 geschat wordt. Van de bevolking wordt gerekend, dat 15 pCt. tot het Kaukasische, 37 pCt. tot het Amerikaansche en 48 pCt. tot gemengde rassen behooren. Europeanen en Noord-Amerikanen komen er weinig voor, en dan slechts in de wijnbouwgewesten en in de steden. De Blanken zijn bijna uitsluitend van Spaansche afkomst. In het noorden des lands wonen de Aymara-Indianen, in het zuiden Quechua's, de nakomelingen der oude Inca-Peruanen. Hoewel naar het uiterlijk Christenen, hebben zij hun oude Heidensche gebruiken veelvuldig bewaard. Zij spreken nog hun oude taal, doch hebben de Spaansche kleeding aangenomen.

Bolivia is de jongste der Zuid-Amerikaansche Republieken. De Staat werd dus genoemd naar Simon Bolivar (bijgenaamd „el Libertador", „de bevrijder") die zooveel bijdroeg, om Zuid-Amerika van het Spaansche juk te bevrijden. Bolivia is het voormalige Opper-Peru en omvat de bergstreek van het voormalige Spaansche Vice-koninkrijk Rio de la Plata. Het westelijk gedeelte behoorde vroeger tot het Rijk der Inca's van Cuzco. De Spanjaarden waagden zich reeds in 1538 op de hoogvlakten van het tegenwoordige Bolivia en overwonnen er al spoedig allen tegenstand, waarna dat gedeelte bij het Vice-koninkrijk Peru gevoegd werd. Later maakte het onder den naam Charcas deel uit van het Vice-koninkrijk La Plata of Buenos-Ayres (1780). In 1815 werd het Spaansche juk afgeworpen en de Republiek afgekondigd. Ook deze Republiek was het tooneel van burgeroorlogen en strijd met aangrenzende Staten.

De constitutie van Bolivia dagteekent van 1880. Aan het hoofd der Republiek staat een President, telkens voor vier jaren gekozen, terwijl twee Kamers de wetgevende macht vormen. De Katholieke godsdienst is Staatsgodsdienst; de uitoefening van andere godsdiensten is geoorloofd. Het lager onderwijs is kosteloos en volgens de wet verplicht.

Bolivia is een arm land; de mijnbouw is de belangrijkste bron van inkomsten, vooral zilverwerken. De landbouw is er gering en ook de handel heeft weinig te beteekenen. De financiën van den Staat lijden aan een chronisch tekort; de lage zilverprijzen zijn voor dit land uiterst nadeelig.

In Bolivia is sedert een zestigtal jaren een nadere regeling van het grondbezit voorgenomen, teneinde den Indianen persoonlijk grondgebied te verzekeren in vasten eigendom, een kadaster in te voeren. Vele van die plannen hebben schipbreuk geleden in de uitvoering.

De instelling van een kadaster, teneinde tot een vaste grondbelasting te komen, waaraan na den oorlog met Chili behoefte was, is sedert 1888 met meer zorg ter hand genomen. Er werden commissies benoemd, aan welke voor ieder jaar een gedeelte was aangewezen om te bewerken. Hierdoor zal ook in dit land het grondbezit op een vaster grondslag gevestigd worden.

LITTERATUUR.

Handbook of Bolivia. (Bulletin No. 55 of the Bureau of the American Republics). Washington, 1892.

MANUEL BALLIVIAN, E. IDIAQUEZ. Diccionario Geográphico de la Republica de Bolivia. La Paz, 1890.

L. H. DE BONELLI. Travels in Bolivia. London, 1854.

J. L. MORENO. Nociones de geografia de Bolivia. Sucre, 1889.

CHR. NUSSER. Die sociale und wirthschaftliche Verhältnisse der Bolivianischen Indianen-Bevölkerung. (Globus 1889).

III. PERU.

Peru heeft een oppervlakte van 1,137,000 K.M². en een bevolking, die ongeveer drie millioen zal bedragen. Die bevolking is samengesteld uit Blanken, Indianen, Negers en lieden van gemengd ras. Men rekent, dat 14 pCt. Blanken, 48 pCt. van

gemengd ras, meest van Blanken en Indianen, en 38 pCt. der bewoners zuivere Indianen zijn, van welke nog 300,000 als wilde Indianen kunnen aangeduid worden. Onder de vreemdelingen vindt men bovenal Italianen, Franschen en Duitschers. Verder vond men er in 1892 nog 50,000 Chineesche koelies, die op de Guano-eilanden werkten.

De bewoners van Peru zijn naar de groote orographische onderscheidingen des lands te onderscheiden in bewoners van het oostelijke laagland, van het bergland en van de kustzone. In het oostelijke laagland wonen de onbeschaafde Indianen, waar zij het dichtst gevestigd zijn langs de rivierdalen van den Amazonenstroom, van de Ucayali, en in de woudstreek ten oosten der Paucartambo. De Andes worden bewoond door betrekkelijk zuivere Indianen, die evenwel eenige beschaving hebben aangenomen. Aan de Boliviaansche grens woont de stam der Aymara's, in de streek bij Cuzco de Quechua's. Hoewel Christelijk naar den schijn en Spaansch naar de kleeding, hebben zij nog veel Heidensch in hun levenswijze; ook de oude taal hebben zij behouden. Zij behooren ten deele als hoorigen tot de landgoederen, gedeeltelijk vormen zij zelfstandige gemeenten, doch in beide gevallen worden zij op allerlei wijzen uitgeperst door de Blanken.

In het bergland is het gemengde ras geringer, aan de kust en op de berghellingen heeft dit de overhand. De kustbewoners, „Costenos", staan in scherpe tegenstelling tot de bergbewoners, de „Serrano's"; de eersten spreken Spaansch en zijn van gemengde afkomst, in het zuiden van Blank en Indiaansch bloed, in het noorden met meer Negerbloed. De „Costenos" zijn niet zoo gesloten en wantrouwend als de bergbewoners, zij leiden een vrijer leven en zijn de politieke heeren des lands. Het bergland is, ondanks den rijkdom aan ertsen en het schoone verleden, een arm land; aan de kust is meer leven en vooruitgang.

De onafhankelijkheid van Peru dagteekent van 1821 (1824 feitelijk). De Staat is een Republiek; de tegenwoordige constitutie is van 1856, herzien in 1860. Zij is ingericht naar het model van die der Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Er bestaat volkomen politieke vrijheid, maar terwijl de grondwet den Katholieken godsdienst tot staatsgodsdienst verklaart, is de openbare uitoefening van andere godsdiensten verboden. Feitelijk bestaat er echter vrijheid ook voor andere godsdiensten. Het onderwijs is er zeer slecht; ook de toestand der financiën is treurig. De economische toestand der bevolking is evenmin gunstig, hoewel er nog aanzienlijke natuurlijke schatten ongebruikt liggen. Daar het land arm is aan bruikbare wegen, kan de toestand er niet gemakkelijk verbeteren.

LITTERATUUR.

Demarcacion politica del Peru. Lima, 1874.
M. F. Paz Soldan. Diccionario geografico-estadistico del Peru. Lima, 1879.
L. E. Albertini. Pérou en 1878, Paris, 1878.
C. M. Markham. Peru. London, 1878.
E. W. Middendorf. Peru. Beobachtungen über das Land und seine Bewohner. Berlin, 1893.
Ch. Wiener. Pérou et Bolivie. Paris, 1880.
J. v. Tschudi. Reisen durch Südamerika. Leipzig, 1866.

IV. Ecuador.

Ecuador vormde tot 1710 een afzonderlijke provincie van het onder-koninkrijk Peru, en werd daarna bij Santa Fé de Bogota (Nieuw-Granada) gevoegd. Reeds hadden er oproerige bewegingen plaats in 1809 en 1812; doch eerst de opstand, die in 1820 onder Bolivar uitbarstte, leidde tot de onafhankelijkheid; toch bleef Ecuador nog bij Columbia. Sedert 1830 constitueerde zich Ecuador als een zelfstandige Republiek.

De geschiedenis dezer Republiek is, evenals die der bovengenoemde, het tooneel van een reeks van omwentelingen en tegenomwentelingen en van oorlogen met naburige Staten, bovenal met Peru. Onder die omstandigheden kon het land niet tot ontwikkeling komen.

Ecuador ligt onder den aequator, waaraan het zijn naam heeft te danken. Het heeft een oppervlakte van 307,243 K.M². en telde in 1892 naar schatting 1,2 millioen inwoners, waarvan 100,000 Blanken, 300,000 van gemengd ras en 870,000 Indianen, waarvan 200,000 wilde Indianen. Het aantal Zwarten en Chineezen is niet groot; de eersten wonen bovenal in de kuststreken. Het dichtst bewoonde hoogland bezit een armen, grootendeels onvruchtbaren bodem. De gekleurde arbeidersbevolking is over 't geheel goedhartig, tevreden en getrouw, doch gaat zich veel te buiten aan sterke dranken.

De constitutie dagteekent van 1884 en is gewijzigd in 1887. De President staat aan het hoofd der regeering en de wetgevende macht wordt uitgeoefend door twee Kamers. De Staatsreligie is het Katholicisme, met uitsluiting van elken anderen godsdienst; er bestaat echter verdraagzaamheid tegenover andersdenkenden. Het lager onderwijs is gratis en in naam verplicht.

LITTERATUUR.

Ecuador. No. 64 of the Bulletins of the Bureau of the American Republics. Washington, 1892.
CEVALLOS. Geografia del Ecuador. Lima, 1888.
El Ecuador en Chicago. New-York, 1894.
B. FLEMMUNG. Wanderungen in Ecuador. Leipzig, 1872.
A. SIMSON. Travels in the wilds of Ecuador. London, 1887.
M. WAGNER. Reisen in Ecuador. (Zeitschr. fur Erdk. Berlin, 1864).
STÜBEL. Skizzen aus Ecuador. Berlin, 1886.

V. COLUMBIA.

Geen der Spaansche Staten van Amerika heeft meer geleden door onlusten en oorlogen dan Columbia. Door den strijd om de zelfstandigheid tegen Spanje werd het vroeger hier bestaande Spaansche vice-koninkrijk Nieuw-Granada in 1819 omvergeworpen en een groote centrale Republiek gegrondvest, die naar den ontdekker van Amerika *Columbia* genoemd werd en zoowel Venezuela als Ecuador omvatte.

Deze nieuwe Staat heeft niet lang bestaan. In 1831 werd de Republiek ontbonden en loste zij zich op in drie zelfstandige Republieken: *Venezuela*, *Nieuw-Granada* en *Ecuador*.

Burgeroorlogen en twisten teisterden nog de Republiek Nieuw-Granada, die in 1858 in een confederatie van Staten veranderde. In 1863 werd een verbeterde constitutie aangenomen, de oude naam werd hersteld en de Staat verkreeg den naam „Vereenigde Staten van Columbia", welke in 1886 veranderd werd in „la Republica Colombia", waarbij de afzonderlijke Staten hun souvereiniteit verloren en provinciën werden van den Staat. Sedert dien tijd is er eenige rust in dat gebied.

De grenzen van Columbia zijn nog onzeker op vele plaatsen; de oppervlakte wordt gerekend op 1,300,000 K.M²., en het aantal bewoners op 4 millioen. De bevolking bestaat voor ± 6 pCt. uit Blanken, waarvan de helft buitenlanders, uit 6 pCt. Negers, uit 50 pCt. van gemengd ras en voor 35 pCt. uit zuivere Indianen, Negers en de uit vermenging van beide voortgekomenen. Men rekent, dat er nog ongeveer 150,000 wilde Indianen in het land leven.

Ondanks de vele hulpbronnen is de economische toestand der bevolking hoogst ongunstig. Het gebrek aan goede verkeerswegen, de onzekerheid der politieke toestanden en het gemis van ondernemingsgeest bij de inheemsche bevolking, werken hiertoe samen. Hoewel alle cultuurgewassen der aarde hier verbouwd kunnen worden, staat de landbouw er nog op een uiterst lagen trap, en evenmin wordt de veeteelt intensief gedreven. Ook de nijverheid heeft er nog geen partij getrokken van den rijkdom aan mineralen en steenkolen. Zoo is Columbia een arm land, welks bevolking in het algemeen slecht woont, zich slecht kleedt en slecht voedt. Ook de Staatsfinanciën verkeeren in een treurigen toestand van verwarring, vooral door de groote papieruitgifte.

De wetenschap staat op lagen trap en de ontwikkeling des volks eveneens. Dit is des te meer te betreuren, omdat in den tijd der Spaansche heerschappij wetenschap en litteratuur in Bogota bloeiden.

LITTERATUUR.

Columbia. Bulletin No. 33 of the Bureau of the American Republics. Washington, 1892.
Descripcion historica geographica y politica de la Republica de Colombia. Bogota, 1887.
J. J. Borda. Compendia de Historia de Colombia. Bogota, 1890.
C. P. Etienne. Nouvelle Granada, aperçu général sur la Colombia. Genève, 1887.
R. Nunez—H. Jahay. La République de Colombia. Géographie, histoire, organisation. Bruxelles, 1893.
R. S. Pereira. Les Etats-Unis de la Colombia. Paris, 1883.
E. Rothlisberger. Eldorado: Reise- und Culturbilder aus dem Südameric. Colombien, 1897.
E. Reclus. Nouvelle Géogr. Universelle. XVIII, 1883.

VI. Venezuela.

De kust van Venezuela werd in 1498 door Columbus ontdekt en in 1499 door Vespucci Ojedo naar een op palen gebouwd dorp met den naam Venezuela, d. i. Klein Venetië, bestempeld. In 1528 werd dit gebied door Karel V aan het bankiershuis Welser in pand gegeven als een Spaansch leen voor gemaakte schulden, maar vanwege die firma werd het land door ruwe soldaten geweldig uitgezogen en geteisterd, zoodat de Keizer het leen in 1545 inloste en in 1550 het Spaansch kapitein-generaalschap *Carácas* vormde. Reeds in 1810 rukte Venezuela zich van het moederland los en in 1811 proclameerde het zijn onafhankelijkheid. Na de volledige bevrijding door Bolivar, werd in 1819 Venezuela met Nieuw-Granada vereenigd (zie pag. 382), doch in 1830 maakte het zich daarvan los, om sedert een zelfstandigen Staat te vormen. Sedert dien tijd is Venezuela een Statenbond, officieel als „Etados Unidos de Venezuela" bekend, onder een President, die niet het recht van veto heeft. De wetgevende macht berust bij een Congres van twee Kamers.

De geschiedenis van den zelfstandigen Staat was hier dezelfde als in alle Spaansch-Amerikaansche Republieken, nl. een tafereel van onrust, partijschappen en burgeroorlogen, welke het land voortdurend tot in het laatste decennium verontrustten.

De oppervlakte van den Staat zal ongeveer 1 millioen $K.M^2$. bedragen, de grootte ongeveer van Duitschland en Frankrijk, en het aantal bewoners ongeveer 2,3 millioen. Mulatten en Zambo's vormen de hoofdbevolking, terwijl de Blanken, de in het land geboren Venezuelaners van onvermengde Spaansche afkomst en de Creolen slechts $^1/_{100}$ uitmaken. Daarbij komen nog vreemden, vooral Spanjaarden, Engelschen, Italianen, Nederlanders van Curaçao, Franschen, Duitschers e. a. De Duitschers spelen hier een groote rol, daar zij een aanzienlijk gedeelte van den handel in handen hebben en den aanleg van den belangrijksten spoorweg leiden.

Met Venezuela zijn wij aan de laatste der Spaansche republieken gekomen, welker maatschappelijke toestanden wij uit plaatsgebrek slechts kortelijk konden behandelen. In al deze Republieken hebben de toestanden hetzelfde kenmerk: namelijk, dat de economische ontwikkeling geheel tegenover de natuurlijke rijkdommen van de landen staat. Welk een groote tegenstelling maken deze landen met de Engelsche en Nederlandsche tropische bezittingen!

De oorzaak hiervan ligt in Amerika bovenal in twee omstandigheden. In de eerste plaats is het pCt. Blanken overal zeer gering tegenover het aantal Kleurlingen en Mestiezen. En geen dezer laatste elementen heeft lust meer te doen dan voor het leven noodzakelijk is, terwijl de levensbehoeften voor Negers en Indianen gering zijn. Daarbij komt, dat de verhouding der Kleurlingen tegenover de Blanken veelal toeneemt, omdat naar de westelijke, vroeger Spaansche gewesten geen landverhuizing plaats heeft. Ook de Blanken, meestal van Spaansche afkomst, missen den noodigen ijver tot productie, blijven zich bovenal in de steden ophouden, en verkwisten gaarne al hun tijd met politieke intrigues, die met omwentelingen en tegenomwentelingen in hun gevolg alle samenleven bederven.

Aldus de toestand in het algemeen. Er is echter verschil in de toestanden der onderscheidene Republieken. Terwijl Columbia en Ecuador op den laagsten trap staan, terwijl Peru en Bolivia veel geleden hebben door den oorlog met Chili, zijn toch in Bolivia eenige sporen te ontdekken van verbetering. Ook in Venezuela worden alle pogingen in het werk gesteld, om de toestanden te verbeteren.

De hoofdbron van bestaan in Venezuela is de landbouw; daarbij staat de koffie bovenaan, welker teelt in de laatste jaren zeer is toegenomen, en die voor het land van groote beteekenis is, daar zij $^3/_4$ van het bedrag der uitvoerproducten vormt. Op de koffie volgt de cacao. Verder oogst men er maïs, tarwe, tabak, suikerriet, enz.

De veeteelt heeft haar zetel in de groote vlakten der llano's. In den Spaanschen tijd waren deze llano's met buitengewoon groote kudden runderen bedekt, die evenwel tijdens de burgeroorlogen letterlijk zijn opgegeten. Thans wordt de runderteelt meer uitgebreid. De industrie staat nog op lagen trap, maar de handel ontwikkelt zich langzamerhand. De wegen in het land zijn nog allertreurigst, doch enkele wegen voor rijtuigen worden er gevonden, en met den aanleg van spoorwegen is in 1883 aangevangen, toen het eerste lijntje geopend is.

LITTERATUUR.

Statistical Annuary of the United States of Venezuela. Carácas.
Venezuela. Bulletin No. 34 of the Bureau of American Republics. Washington, 1892.
ELISÉE RECLUS. Nouvelle géographie universelle XVIII. Paris, 1893.
SIEVERS. Venezuela. Hamburg, 1888.
,, Zweite Reise in Venezuela. Hamburg, 1896.
CHILD. The Spanish-American Republics. New-York, 1891.
W. E. CURTUS. Venezuela. London, 1896.
A. MEULEMANS. La république de Venezuela. Bruxelles, 1872.